A

A! interj. A! ah! *A! frati* 9/73. [Și: **ă**!], (arom. *a*!).

Ă! interj. v. *a*!

Ăbă (pl. *abi*) Flanelă de lână s. de bumbac. Șaiac, aba. Com. G. D. [D e r i v a t: **abár** m. = negustor de flanele, de șaiac] — Din tc. *aba* (arom. *abă*).

Abár m. v. *abă.*

Abér m. Veste, știre. *Aber nu- ń trimeati* (nu-mi dă de știre) 2/IV. | Veste tristă. — Din tc. *haber*, (arom. *hăbare*).

Ăbra! interj. Bre, mă, măre, măi. *Abra, noị cọta vacọt tzi im...* (măi, dar noi atâta vreme sântem...) 15/15 *Abra dẹdu, na fọlili* 12/16 — (Pentru etim. cf. Capidan, *Aromânii* 511).

Ac a. Ac. *Du-la acu* (adu-l acul) 2/20. *Din ac pălișnic si dară?* 505. — Din lat. *acus, -um*, (arom. *ac*).

[2]**Ac** a. Drept, dreptate *Ŭchimatu nu-l' deadi ac* (tribunalul nu-i dădu dreptate). [Și: **hac** a. *Nu-l'-tsi mănâncă hacu l'icșor* (în text g eșit: ușo) 986. — Din tc. *hak*, (arom. *hak'e*).

Ăcăịés vb. IV (Judecând după forma *ạcnes*, înțelesul original trebue să fi fost «lovesc»). Încarc un animal prea mult, peste măsură. *Că ăcăĭ, că ăcăĭ leamni la făchiru di măgar, până la prifrọnsi* (l-a încărcat prea mult pe bietul măgar de l-a înduplecat). | Lucrez, muncesc, mă trudesc. *Toată zuụa acăĭ* (toată ziua a muncit) Com. I. L. — Din bg. *akam* (aor. aknah) «lovesc».

Acmò, **Acmóịa**, **Acmúă** — adv. v. *cmo.*

Ạcnés vb. IV Lovesc. *S-te ạcnes ăn spọts* (o să te lovesc în spate). Com. I. L. [D e r i v a t: **ạcníri** f. — Pentru etim. cf. *ăcăịes.*

Ạcníri f. v. *ạcnes.*

Acreátsă f. v. *acru.*

Acrép m. Scorpion Com. T. P. — Din tc. *akreb.*

Acrími f., **Acrítšcu** adj. — v. *acru.*

Ăcru -ă adj. Acru | Fig. Închipuit. [D e r i v a t e: **acreátsă**, **acrími** f. = acrime; **acrítšcu, -ă, acrúncă** adj. = acrișor; **(ạ)năcrés** vb. IV = acresc. ALR. 4161 și 3993. — Din lat. *acrus, -a, -um*, (arom. *acru*).

Acrúncă adj. v. *acru.*

Acsén, -ă adj. Strein. *Acsenu boụ tucu maị gras- dị* (boul strein tot

mai gras este) 53, cf. 697, 822. *Uom acsen ari* (este om strein) 27/94. — Din gr. *ξένος*, (arom. *csen*).

Ácşios adj. (grecism) Vrednic.

Ácu conj. 1°. Dacă. *Tser si sirbes ...acu ari loc* (vreau să muncesc, dacă este loc) 11/15. Chiar dacă. | *Tu și acu ąntsilez, să zits nu știu* (tu chiar dacă înțelegi...) 3/21. Cu toate că, deși. *Acu ca na leai* (cu toate că ne iai) 4/58. *Acu-i ăn iarnă* (deși este iarna) 7/31. | 2°. Adv. (Absolut). Fie, nu face nimic. *Ąmpirātu... zisi la izmichiāru: « tsi bun tser să-ts fac? » Ară izmichiāru zisi: « tsi bun di la furniz ari? »... ąmpiratu... zisi: « acu, spuni, tsi bun tser »* (...fie, spune ce bine vrei [să-ți fac]) 14/4. *Acu, noi s-na dutsim* (nu face nimic, noi o să ne ducem) 8/19. [Și: **cu** conj. (numai ad 1°.) *Io, cu sam zădurmit...* (eu, dacă voi fi adormit,..) 5/34, cf. 8/31, 2/32; **icu** conj. *Icu tușoș, catsă un lilic di-l scup trei uor ăn rost, si-ts treacă* (dacă tușești, prinde un liliac...)] — Din bg. *ako*.

Adét (pl. *-ur*) a. Obiceiu, datină. *Ua la vem adētu, fărina ca si matsină* (aici avem obiceiul...) 6/5 cf. 9/5. — Din tc. *adet*, (arom. *adete*).

Ádits! interj. v. *aidi*.

Ádžaba conj. Dar, însă. *Ań zisi ca si vină, adžaba știu istina* (mi-a spus că o să vină, dar știu dacă este adevărat) Com. G. D. — Din tc.

Adžamíiă adj. Ageamiu. Com. T. P. — Din tc. *ağami*, (arom. *hăğimit*).

Adžilochi f. Hagilâc. *Vreau si si ducă tu adžilochi* 2/38 [Și: **hadžiloc** a. cf. 987. — Din tc. *hağilyk*, (arom. *hadžilîk'e*).

Adžóie N. loc. lângă Ońani. Com. I. G.

Áer adv. (turcism) Nu. *Tu nu laș vrină șărvetă... « nu, aer... »* 4/42.

Áferon! interj. Aferim. *Ąmpirātu ąl' zisi: « aferon la tini »* 6/27. — Din tc. *aferim*.

Áflăm vb. I v. *aflu*.

Áflu vb. I Aflu, găsesc. *Si-ts tures un ac ăn tsista pustav, di, cu l-aflăș, si-u tăltšoș lămńa; cu nu la pots flari...* 17/32. *Flaș agru nisirbit* 1,2. *Ca si flară ăn sus.* [Ind. prez. 1. *aflăm, aflum* 2. *aflăș afliș*. Subj. prez. *si aflăm* 9,10/50, 5/35, 7/31; *si aflum* 6/79, 638, *si aflăș* 24/51, *si afliș* 1/10, 4/35, 39. Imperf. *flam* și *flăiam*. *Ca nă flăiam ăn baftšă* (când ne aflam în grădină) 8/VI. *Si flăiau* B. 12. [Compus (cu pref.): **priáflum** (pri + aflum) vb. I = aflu din nou *Nu la pot priflari.*] — Din lat. *afflo, -are*, (arom. *aflu*).

Aftári pr. v. *tari*.

Aftăsés vb. IV (Țărnareca) Sosesc, ajung, vin. *Aftăsiră dratsl'ă dă la lucru* (sosiră dracii) 8, 10/67. — Din gr. *φθάνω* (mbg. ftasuvam).

Aftomobíl a. Automobil. ALR.

Agőș N. de persoană. Cf. A s a n.

Ágru a. Ogor, țarină. *Si dusiră la agru* 4/55. *Aram un agru* 21/6. C o m p u s e : *Agri-Dumtše, A-grili-al-Iaică* n. loc. aproape de Huma. Com. T. P. — Din lat. *ager, agrum,* (arom. *agru*).

Ah! interj. Ah! *Feata tucum stricnì la buric, « ah » zisi* 32/51.

Ahtšíiă m. Bucătar. — Din tc. *ahči,* (arom. *ahčiu*).

Ahtšíitsă f. Bucătărie. — Din bg. *ahčijca.*

Ahtšínitsă f. Bucătărie. — Din bg. *ahčinica.*

Ai! interj. Hai, haide. *Ai delmi că tser să-ts spunim* 5/16 cf. 11/6 [Și: **áina, áiva.** *Aina, aina, Petru mori* 2/II.

Aiăr a. v. *aior.*

Áidi! interj. Haide. *Aidi si sirbim.* 14/15 [Și: **áidits, ádits** (haideți) 23/38 cf. 9/15, 17/16, 18/29, 2/31. — Din tc. *haide,* (arom. *haide*).

Áidits! interj. v. *aidi.*

Aigor m. Orice animal lăsat să umble liber. Com. I. L. (La Nânta, Oșani cu înțelesul etimologic) armăsar. [Și: **iagor**]. — Din tc. *aïgyr.*

Áina! interj. v. *ai.*

Aior a. Grajd. *Iel si dusi la tată-su... ăn aior* 18/9, cf. *35. [Și: **aiăr** a. în Huma. Com. T. P.]. — Din tc. *ahyr,* arom. *ahure.* (Pentru alb., bg., sârb. cf. G. Meyer, *Etijm. Wb. d. alb. Spr.* 5).

Aír a. Bine, noroc, pricopseală 181. [Și: (Țârnareca) **aíri** f. (arom. *hăire*). *Moșl'ă vizură airi* (bătrânii se pricopsiră) 26/64. D e r i v a t: **airlíia** (bg. airlija) = cu noroc. — Din tc. *hair,* (arom. *hăire*).

Aíri f. } v. *air.*
Airlíiă adv. }

Áiva interj. v. *ai.*

Aiván a. Vită. Com. T. P. [D e r i v a t: **aivănát** a. = vite multe. *Aivănat minut* = oi, capre, nămaie ALR. 5354.—Din tc. *haivan,* (arom. *hăivane,* bg., sârb., alb. *haivan*).

Aivănát a. v. *aivan.*

Al a. Hal, stare rea. *Spuni cum ts-ăi alu* 22/4 [Și: **hal** a. 6/83]. — Din tc. *hal,* (arom. *hală*).

²Al } pron. pers. v. *iel.*
Al' }

²Al' a. Usturoiu. *Un cătsol di al'* (un cățel de usturoiu). — Din lat. *alium,* (arom. *al'u*).

Aláį conj. Fiindcă, pentrucă. *Alai nu au ver, di tsea șa zits* (fiindcă nu o vrei, de aceea zici așa) 9/90. — Din tc. *alai.*

Alăiés ob. IV Pipăiu (cu mâna), bâjbâiu. *Alăià ncoà, alăià nclo, flă meru* (pipăie încoace, păpăie încolo, găsi mărul) 20/69. [D e r i v a t: **alăíri** f. = pipăire. *Cu alăirea... flă meru* ib. Și: **alnăiés, alnés** vb. IV].

Aláincă f. v. *alaitcă.*

Alăíri f. v. *alăies.*

Alaítcă (Întrebuințat mai mult la pl. *-itchi*) femeie, persoană care

face parte din alaiul de serviciu al unei familii. *Toati alaitchili... si dusiră* 18/43 cf. 21/43. [Şi: **alaíncă** f.]. — Din bg. *alaika* (alainka).

Alát a. Sculă, instrument. — Din tc. *alat*, (arom. *hălate*).

Alb, -ă, adj. Alb. *Un gulub alb* *8 cf. *16. *Alba-lumi* = lumea vizibilă (în opoziție cu) *Neagra-lumi* = lumea de după moarte. *S-mi scuặts ăn ālba lūmi* 18/73. *Zuuă-albă* = zi fericită [Pl. alb și al'bi̯. *Ună băsearică plină cu cal' al'bi̯* *41, cf. *42. Şi: **álba** f. = (în graiul secret) rachiu. D e r i v a t e: **albeátsă** (<lat. *albĭtia*) f. = albul ochiului, albuș de ou, boală de ochi; *Albeatsă di porc* = slănină 20/18, 22, 23/18; *albeatsă di uocl'u* = albul ochiului ALR. 24; (pl.) *albetsli* = albituri ALR. 3310; **albícăv, albitšíc, -ă** adj. = albicios. Com. G. D.; **albés** vb. IV (<lat. *albesco, -ire*) = albesc. D e r i v a t e: **albíri** f., **albít, -ă** adj. C o m p u s: **nălbés** vb. IV=albesc. *Peru-ń-la nălbì* = mi-a albit părul 531. *Bufu ań-la nălbiș* 960; **nălbíri** f., **nălbit, -ă** adj. = albit., **nălbitúră** f. = înălbit]. — Din lat. *albus, -a, -um*, (arom. *albu*).

Álbă f.
Albeátsă f.
Albés vb. IV } v. *alb*.
Albéts a.
Albícăv, -ă

Albínă f. Albină. *Ubidiĭ, no-ari albini* (căutai, albine nu sânt) 12/5. [D e r i v a t e: **albinár** m. = crescător de albine; **albinárnic** m. = albinărie]. — Din lat. *alvīna, -am*, arom. *alg'ină*).

Albinár
Albinárnic } m. v. *albină*.

Albíri f.
Albít, -ă adj. } v. *alb*.
Albitšíc, -ă adj.

Álcă f. Belciug. *Al' pusi alcă di mutscă* (îi puse belciug la bot) 8. — Din tc. *halka*, (arom. *hălcă*).

Ál-eule Numele unei mahalale în Nânta (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I 11).

Al-di art. inv. Al-de. *Ca dutsinară al-di ampirātu* (după ce cinară de-al-de împăratul) 3/48 [Şi: **láldi** art. inv. *Con la vizură laldi mūmă-sa* 22/73. *L-al di tātă-su* 10/38].

Alghi̯oș N. de persoană cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I 17.

Alișvărọș a. Vânzare, trafic, alișveriș. Com. T. P. — Din tc. *alyš-veriš*, (arom. *alișviriṣe*).

Alíz adv. Îtocmai, la fel, anume. *Tsela aliz că capră zbiu̯ră* (acela zbiera întocmai ca capra) 5/23. *Alizmumă* = mamă adevărată, nu vitregă. *Tsẹ nu-l'ra aliz-mūmă* 4/11 [Şi: **anlíz** adv. *Ăn i̯el' veà un ascher anliz ca fitšoru* (între ei era un soldat întocmai ca băiatul) 16/39; **aslì** adv. *Tseastă nọuă nu-i aslì* (această noutate nu-i adevărată) com. I. L.; **íliz** adv. *Iliz că i̯el* (întocmai ca el) 13/49. — Din tc. *asli*.

alnăi̯és vb. IV-a v. *alăi̯és*.

Alnés vb. IV Pun mâna să caut ceva, caut, scotocesc. *Alneà ăn sac, vez tse-ari* (caută în sac, vezi ce este). *Si dusi lă coș. Ca alnì să veadă dăli ari ancă ăn coș, mǫna ạl' deadi di moali* (se duse la coș. Când puse mâna să vadă dacă este încă în coș). 23/41 (Refl.) *mi alnes* = mă caut. *Tsela fitšoru si alnì ăn per* (băiatul acela se căută în peri) 4/85. — Pentru etim. cf. *alăịes*.

Altălǫc m. v. *altilǫc*.

Altár a. Altar. *Fuzì el ăn altar* 29/18 cf. 32/18. — Din lat. *altarium*.

Altilǫc (pl. *-ǫts*) m. piesă de argint de 6 piaștri [Și: **altălóc**]. — Din tc. *altilyk*, (arom. *altilîk'e*).

Áltšă m. Nume de cal cu părul roș. Com. G. D. — Din tc. *alčy*.

Álvă f. Halva. *Că-l' căzù alva' n lut.* 5/XIV cf. 2/XIV. — Din tc. *halva*, (arom. *hălvă*).

Am vb. II. 1°. Am. *Ịo pǫịni am* 21/2. *Tse gurgașcă aị? Tse leac ari?* 11/81. *Loc și foc vem, ama pǫịni nu vem.* 21/2. *Vets loc și foc?* ib. *Aụ multi pări. N'ǫri faịdă* 10/16 cf. 425. *Am vinit* 30/65. *Vem fat păzărea* 12/8. *Aụ vẹ lu ạmpiratu il'ă* 35/2. *Și ịel' vẹụ cal'* 7/9. *Un ụom ạș vut-aụ ună taịfă* 1/22. *Vut-aụ dărat* 12/72. *Sị-aịbă un ụos di tseali ụoịli si mănănc. Să li aịbă ạmpirătu.* 2°. Este. « *Tser si sirbes la vrin, acu ari loc* » *izmichịaru zisi*: « *ari lucru* ». *Ăn filean văcǫt un ụom mult juni vẹ* 45/2. *Di ịel maị ubav nu veà* 23/43. *Ịa ụa ari ụopt cupiti di ghipt* (uită aici sunt opt...) 9/4 [D e r i v a t: **veári** f. = avere; **vutsíịă** f. = avuție]. — Din lat. *habeo, -ēre*, (arom. *am*).

²Am! interj. Sunetul ce se aude când latră câinii. *Flă ună cătsaụă și cătsaụa am, am, am*, 5/71.

Áma conj. Însa, dar, cf. ami, mi. *Un ụom mult juni vẹ, ama nu știụ cum...* (era un om foarte voinic, însă nu știu cum...) 45/2 *Tsel'a lants argats veaụ lăsată lucru, ămă sal tsel sirumaụlu... ancă rucà chịetrili* 4/65 cf. 23/65, 2/23 [Și: **ămă** conj.]. — Din ngr. *ἄμα* (cf. arom. *ama*, alb. *ama*, bg. *ama*, tc. *amma*).

Ămă conj. v. *ama*.

Amác, -ă adj. Naiv, prost. Com. G. D. — Din tc. *ahmak*.

Ạmămdžǫị m. Băiaș, cf. b ă ń a r. Din tc. *hamamğy*, (arom. *hămămğiụ*).

Amámi l. Baie. Com. T. P., cf. b a ń ă. — Din tc. *hamam* (arom. *hămame*).

Amán! interj. *Aman! Aman! tse bun tser să-ts fac?* 4/85, cf. 10/XIII. — Din tc. *aman*, (arom. *aman*).

Ạmanét (pl. *-ur*). Amanet. Com. I. G. [D e r i v a t e: **ạmanetšì** m. = care ține amaneturi]. — Din tc. *amanet*, (arom. *amanete*).

Amanetšì m. v. *amanet*.

Ạmbálig vb. I v. *baligă*.

Ambár Numele unei mahalale în Nânta (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I 11).

Ąmbár a. Hambar. *Ąmbar ăį la buric* (are inimă largă) 951, cf. 578. —Din tc. *hambar*, (arom. *hămbare*).

Ąmbărlivés vb. IV v. *bărliv.*

Ąmbét vb. I trans. și refl. (Mă) îmbăt. *Mi-ąmbet* = mă îmbăt. *Un beà, lantu si ąmbeată* (unul bea și altul se îmbată). [Și: **mbet** vb. I. Derivat: **ąmbitári** f. = îmbătare (îmbătat s.); **ąmbitătór** m. = bețiv; **ąmbitătúră** f. = beție. Compus (cu pref.) **dizbét** (dis + ąmb t) vb. I = dezbăt Com. T. P. — Din lat. **imbĭbĭto*, *-are*, (arom. *ambet*).

Ąmbitári f. v. *ąmbet.*

Ąmbĭtărnés vb. IV, **Ąmbĭtărníri** f., **Ąmbĭtărnít, -ă** adj. } v. *bitǫrn.*

Ąmbitătór m., **Ąmbitătúră** f. } v. *ąmbet.*

Ąmbód vb. I. v. *bod.*

Ąmbrúm vb. I v. *brumă.*

Ambubuchįés vb. IV Înfloresc ALR. 6253. — Derivat din *băbuchįe.*

Ąmbunătătsǫs vb. IV v. *bun.*

Ąmburǫs vb. IV v. *burǫs.*

Américă f. Americă. Un fel de pânză, (arom. *americane*).

Ámflu vb. I v. *anflu.*

Ámi conj. Dar. *Ami cari si ducă si lea poįni?* (dar cine să se ducă să ia pâine?) 4/55, cf. 10/19, 6/22 [Și: **mi** conj. *Mi cari va zisi?* 4/55 cf. 2/3, 6/36, 8/38]. — Din bg. *ami* cf. ama, (arom. *am*).

Amín Amin, la timp, întocmai Com. G. D.

Ąmnári f. v. *amnu.*

Ámnu vb. I. Umblu. *Ąl' amnu dupu apu* (fac pe placul lui) 952. *Amnam drumu* 13/5, cf. 19/12, 7/30, 2/73. [La ind. prez. (Lugunța) și: *amnum*, *-iș*, *-ă;* (Oșani) *amnăm*, *-ăș*, *-ă;* (Huma, aromânism) *imnu*, *-i*, *-ă*. Cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I 159. Derivate: **ąmnári** f. = umblet. Compus: **zámnu** (ză + amnu) vb. I = încep să umblu 4/31]. — Din lat. *amb[ŭ]lo*, *-are*, (arom. *imnu*).

Amotšóį m. Vânzător de hamuri ALR. 6508. — Derivat din sl. *ham.*

Ąmpár vb. I Împung cu coarnele ALR. 5675.—Din lat. *im-palo*, *-are*, (arom. *ampar*) cf. disparǫs.

Ąmpărtsǫs vb. IV Împart. *Aș li lǫ părili și ąș ąmpărtsǫră* 12/18 cf. 26/18, 1/85. [Derivate: **ąmpărtsǫri** f.=împărțire; **ampărtsǫt, -ă** adj. = împărțit. Compus (cu pref.) **prinpărtsǫs** (pri + ąmpărtsǫs) vb. IV = împart, distribui. *Ąș la prinpărtsǫ malu* (și-a împărțit avutul [pe la oameni]. Com. G. D. — Din lat. *impartio*, *-īre*, (arom. *ampartu*).

Ąmpărtsǫri f. v. *ampărtsǫs.*

Ąmpéadic vb. IV Împiedec (Refl.). *Mi ąmpeadic* (mă împiedec). *Di tsel'a tse nu l'a voį ti-ąmpeadits* (de aceia pe care nu-i vreau, te împiedeci) 14/81. [Derivate: **ąmpidicári** f., **ąmpidicát, -ă** adj. = împiedecat].—Din lat. *impĕdĭco*, *-are* (arom. *ank'eadic*).

Ąmpidicári f.
Ąmpidicát, -ă, adj. } v. *ąmpeadic.*

Ąmpirát m. Împărat. *La lǫ fitšoru și la dusi ăn triușa lu ąmpirătu* (luă pe băiat și-l duse în curtea împăratului) 6/46. *Ąmpirăti, să-u dai cutla să li numir* 3/10. *Ąmpirătuli, du-u cutla* 6/10. [D e r i v a t e: **ąmpirătítsă** f. = împărăteasă 1/78, 9/51; **ąmpirătítšcă** f. = împărăteasă; **ąmpirătíts̆** m. = împărătuș: **ąmpirătšác** m. = împărătuș. Com. G. D.; **ąmpirătsǫl'ă** = împărăție; **ąmpirătés, -eascǎ** adj. = împărătesc; **ampirăteáşti** adv. = ca împărat, împărătește. *Treatsi ąmpirăteaşti* (o duce ca un împărat) 9]. — Din lat. *imperator.*

Ąmpirăteásă
Ąmpirăteáşti adv.
Ąmpirătés, -eascǎ adj.
Ąmpirătíts̆ m.
Ąmpirătítsă f.
Ąmpirătítšcă f.
Ąmpirătšác m.
Ąmpirătsǫl'ă } v. *ąmpirat.*

Ąmpitumés vb. IV v. *pitum.*

Ámpl'ăm
Ámpl'em } vb. II v. *ampl'u.*

Ąmplín, -ă adj. Plin. *Si feasi un munte ąmplin cu șchiń* 7/64. — Din lat. *plēnus, -a, -um,* (arom. *mplinu*).

Ąmplités vb. IV. Împletesc. *Tseastă mul'ari ąmplitiaşti.* [D e r i v a t e: **ąmplitíri** s. f., **ąmplitít, -ă** adj. (dis+plite) C o m p u s: (cu pref.) **displités** vb. IV = despletesc, **displitít, -ă** adj. = despletit; **pliténcă** (bg. *pletenka*) f. = un fel de brodărie la ciorapi. Com. I. L.; **răzămplités** (ăz + ąmplites) vb. IV = încolăcesc Com. P. M.]. — Din paleosl. *pletǫ*). (arom. *amplitescu*).

Ąmplitíri f.
Ąmplitít, -ă adj. } v. *ąmplites.*

Ámpl'u vb. II Umplu: *Cadǫna lǫ ună zaghiiă di izmeani, li ampl'ù di pari* 7/35. *Ąl' ąmpl'ară sămaru* 10. *Ąń dai să ampl'um unęc apu* (îmi dai să umplu puțin apă). *Tuăt compu si veà-mpl'at di apu* (tot câmpul se umpluse cu apă) 16/73 || Refl. A se împlini, a se sfârși. *Cǫta si-ąmpl'ǫ vacōtu, ąș vinì tsela dędu.* [La ind. prez. și: *ampl'ăm, ăș, -ă;* (Oșani) *ampl'em, -eș, -ă;* (Lugunța) *ampl'um, -iš, -ă;* (Țârnareca) *ampl'u, -i, -ă,* aor. *umpl'ai* cf. 14/66, 15/48, 15/65]. — Din lat *impleo, -ēre,* (arom. *umplu*).

Ámpl'um vb. II v. *ampl'u.*

Ąmprăscăiés vb. IV v. *prăscăies.*

Ąmpróstu vb. I v. *prost.*

Ąmprustári f. v. *ąmprostu.*

Ąmputsǫs vb. IV. v. *putsǫs.*

Ąmpuvinát, -ă adj. v. *ąmpuvines.*

Ąmpuvinés vb. IV. Vestejesc. *Tsi ts-ai ligat capu Toșu... fatsă mpuvinată... em prugălbinită ?* (...fată vestejită) 1/VI. [D e r i v a t e: **ąmpuviníri** f. = vestejire; **ąmpuvinít (ampuvinát), -ă** adj. vestejit].

Ąmpuviníri f.
Ąmpuvínit, -ă adj. } v. *ąmpuvines.*

Amú adv. v. *cmo.*

Amútm. Pieptar (la ham) ALR. 5511. Derivat din **am* (sl. ham).

Ąmvărtés vb. IV v. *ąnvărtes.*

An m. An. *Dupu tsi tricură un an di zǫli* 11/2. *Mul'ts ań sirbiş la mini* 15/2 cf. 4/65. [D e r i v a t: **ąntsǫrts** = acum trei ani; *Ąntsǫrts si sfărşǫ cavga* (acum trei ani se termină războiul) Com. I. L.]. — Din lat. *annus, -um,* (arom. *an*).

[2]**An** prep. v. **ăn.**

[3]**An** a. Han. *Ĭel dărǫ un an păn di luį cunac* (el făcu un han alături de conacul lui) 2/4 cf. 3/25. — Din tc. *han,* (arom. *hane*).

Ąnăcrés vb. IV v. *acru.*

Anadól m. Anatolia, Asia Mica. *Ram ăn Anadol.* — Din tc. *Anâdolu.*

Anadulíįa f. Anatolia.

Anaínti } adv. v. *nainti.*
Ănăínti

Anált, -ă adj. v. *nalt.*

Anasană! interj. Înjurătură împrumutată dela Turci. *Anasana, tsista si-ń la spargă lucru la mini şi... bam!.. cu tufeacu.* 8/57 (Expresiunea completă) *Anasana sitim* (...mama ta). *A, anasana sitim, tsista fitšor să la mănăncă meų mal?* 4/23. — Din tc. *anna-sana.*

Ąnaúntru adv. Înăuntru cf. *nă-untru. Pridisupra coajă, ąnauntru ńez* (= nuca) *57. — Din lat. *ĭn-ad-ĭntro,* (arom. *nuntru*).

Ăncă adv. Încă. *Fitšoru lǫ ancă nǫų... ăscher şi si dusi la căvgă* (băiatul luă încă nouă soldați și se duse în războiu) 14/39 cf. 14/29. *Angă ună... nu-i ųa* 20/29 cf. 22/29, 1/55, 8/60, 7/59. *Ancă cǫta* = cu atât mai mult, încă pe atăt. *Tšitšăsa ancă cǫta si spăreà* 25/41, cf. 15/42. [Şi: (Cupa) ángă adv., íncă adv. 33/65, ínga adv. 8/29]. — Din lat. *unquam,* (arom. *nica*).

Ąncălár adv. Călare, pe cal. *Vizuį un ųom ąncălar.* Com. I. L. *Pǫni ąncălar mănancă* 950. [Şi: (mai rar) **călár** adv.]. — Din lat. *caballarius, -a, -um.* (arom. *ancălar*).

Ąncălic vb. I Încalec. *Si ąncalic pi cal* 39/65. *Ąncalică stri cal* 35/65. *Ąncalicǫ pri iăl* 8/74. *Lisitsa cǫn ra ąncălicată* 7/13. [D e r i v a t e: **ąncălicári** f., **ąncălicătúră** f. = încălecare. C o m p u s e: (cu pref.): **zăncălic** (ză + ąncalic) vb. I = încălec din nou. *Stoį si la zăncalic;* **priscălic** (pres + ąncalic) vb. I = sar peste, încălecând. *Priscălicǫ pristi un, priscălicǫ pristi lant* 7/77. (*Cal*) *priscălicat* adj. = este calul alb pe care încalecă mirele, după ce mai întâi un fărtat a sărit de trei ori deasupra calului și tot de atâtea ori a trecut dedesubtul lui]. — Din lat. *caballĭco, -are,* (arom. *ancalic*).

Ąncălicári f. } v. *ąncalic.*
Ąncălicătúră f.

Ąncălts vb. I Încalț. *La-ncaltsă şi la discaltsă,* se zice când cineva întrece pe altul în deșteptăciune sau șiretenie. Com. G. D. [Şi:

ncalts vb. I, D e r i v a t e: **ąncăltsămínt** a. = încălțământ **ąncăltsári** f. = încălțare; **ąncăltsát, -ă** adj. = încălțat; **ąncăltsătúră** f. = încălțare. C o m p u s: (cu pref.) **discalts** (<lat. *discalcio*, *-are*) vb. I. = descalț]. — Din lat. *incalcio*, *-are*, (arom. *ancaltsu*).

Ąncăltsămínt a.
Ąncăltsári f.
Ąncăltsát, -ă adj.
Ąncăltsătúră f. } v. *ąncalts*.

Ąncălzǫs vb. IV, Încălzesc, fac cald. *Fẹta la ąncălzẹști āpu la pul'* (fata încălzeşte puilor apă) 13/11. *Pusi apu pri foc si ąncălzască* 2/71. [D e r i v a t e: **ąncalzămínt** a., **ąncălzătúră** f. = încălzire. Com. G. D. C o m p u s (cu pref.) **zăncălzǫs** (ză + ąncălzǫs) vb. IV = mă încălzesc puțin. *S-mi zăncălzǫs* 6/33]. — Din lat. *incaldēsco*, *-īre*, (arom. *ncăldzăscu*).

Ąncălzămínt a.
Ąncălzătúră f.
Ąncălzǫri f. } v. *ąncălzǫs*.

Ăn prep. În. 1. Cu înțeles local. *Chinisi si ducă... ăn vrin cătun* 1/13. *Antrǫ ăn gaură* 8/13. *Ăn ịel' veà un ascher* (între ei era un soldat 16/39. 2. Cu înțeles temporal. *Ăn ịarnă* (iarna) 9/19. [Şi: **an** prep.]. — Din lat. *in*, (arom. *n*).

Ăncănéscu vb. IV-a (aromânism în Țârnareca) Oftez. — Din lat. *ịn-canesco*, *-ire*.

Ąncáp vb. II. Încap. *Nu ąncapi mult ăn tseastă buti*. — Din lat. *capio*, *-*ēre*, (arom. *ancapụ*).

Ąncárc vb. Încarc, pun o sarcină. *Ąncărcără vitili și trasiră* (...încărcară vitele şi plecară) 5/24. [D e r i v a t e: **ąncărcári** f. = încărcare; **ąncărcát, -ă** adj. = împovărat, însărcinat; *Mul'ari ąncărcată* (femeie însărcinată) 17/55; **ąncărcătoáră** f. = vită de încărcat, de povară. Com. G. D.; **ąncărcătúră** f. = sarcină. Com. G. D. Şi: **ncarc** vb. I 471]. — Din lat. [**in-*] *carrĭco*, *-are*, (arom. *ancarcu*).

Ąncărcát ă adj.
Ąncărcătoáră f.
Ąncărcătúră f. } v. *ąncarc*.

Ąnchités vb. IV. Împodobesc, cf. c h i t c u s e s c. Com. I. L. — Din bg. *kitja*.

Ąncl'ág vb. I Încheg. *Ancă nu si ąncl'ăgǫ brǫndza* (încă nu se închegă brânza). [Şi: **ncl'eg** vb. I 18. D e r i v a t e: **ąncl'ăgári** f., **ąncl'ăgát, -ă**, adj. = închegat; **ąncl'ăgătúră** f. = închegătură]; — Din lat. **clago*, *-are* (arom. *ancl'eg*).

Ąncl'íd vb. III. Închid. *Cătsats-la s-la ąnclidim* (prindeți-l, să-l închidem) 8/18. *Li ąncl'iș ụoịli* 9/3. *Dintru tsi să mi ąnclidits* (de ce să mă închideți...) 17/18. *Dintru tsi mi ąncl'iz* 25/18. *Tucu mi ąnclidẹụ* 27/18. [Şi: **cl'id** vb. III. *Ańcl'isi poarta, nu-ń da pǫịni* (îmi închise poarta...) 8/36]. — Din lat. [*in*] *cludo*, *-ĕre*, (arom. *ancl'id*).

Ancl'ín vb. I (refl.). Mă închin *cǫn la vez dracu, tuntsea ti'ncl'iń la*

dōmnu 217. — Din lat. [*in*]*clīno*, *-are*, (arom. *ancl'in*).

Ąnel'inătšúń f. pl. Închinăciuni, salutări, complimente. *Ąncl'inătšuń aį di la tudžaru.* Com. I. G. — Din lat. *inclinatio*, *-onem*, (arom. *ancl'inăčuńį*).

Ąnel'útš vb. I v. *cl'utš.*

Ąncǫ adv. Încoace. *Lară drūmu un ăncǫ, lănt ăncola* 4/18. [Și: **ąncoà, ncoà, coà, ąncoátsi** adv. *Di cola ncoà tricură bun.* 17/48]. — Din lat. *eccum hac*, (arom. *ancoà*).

Ąncoà } adv. v. *ąncǫ.*
Ąncoátsi }

Ąncólo adv. v. *cola.*

Ąncóptš vb. v. *coptše.*

Ąncǫt conj. v. *cǫt.*

Ąncrés vb. III 1⁰. Ridic, scol ceva. *Ncreaştits measa* = sculați masa (se zice după ce s'a terminat cu mâncarea) 440. 2⁰. (Despre soare) răsar, luminez, lucesc, cresc. *Tsela fitšoru... ca soari ąncrişteà* (creștea ca soarele) 23/43. *Soari-ncreaşti* m. = răsărit de soare 728. *Soari-ncreaştiri* = faptul zilei. [Și: **ncrés** vb. III. D e r i v a t e: **ncreáştiri** f. = răsărit; *ncreaştiri-soarli* = răsărit]. — Din lat. *incresco*, *-ĕre.*

²**Ąncrés** vb. IV Încălzesc. *Soarli ncreaşti că pri Maį* (soarele încălzește ca în Mai) 728. *Ąncreaşti-ti uneac* (încălzește-te puțin) ib. — Din lat. *incalesco*, *-ĕre.*

Ąncriįlát, -ă adj. Cuminte, inteligent, înțelept. *Tsela maį micu frati... ra maį ąncriįlat* 2/55. *Fitšoru criįlat li-ąnvitsǫ toati* (băiatul inteligent le învăță pe toate) 14/79. *Dovnicu ra criįlat* 9/57. [Și: **criįlát, -ă**]. — Derivat din *criel.*

Ąncrivít, -ă adj. Pieziș. *Drumu dį ąncrivit.* Se spune și *drumu ąnviašti* ALR. 2477.

Ąnculéts vb. I Incolțesc, cf. c u l e a t i. *Ąncultsò* (încolți) ALR. 5133. *Įarba ąnculitsò* ib. 1212.

Ąncuptšări f. v. *coptše.*

Ąncurişnári f. *curişnitsă.*

Ąncurún vb. I Cunun. *Įo si va ąncurun* (eu să vă cunun...) *Si-u ąncurunǫm* 2/83. *Si ąncurună cu įa* 23/64. [Și: **ncurún** vb. I 23/51, 5/II. D e r i v a t e: **ąncurunári** f. = cununie; **ąncurunátic** a. = plata cuvenită preotului pentru cununie. *Ąncurunaticu si plăteaşti ili cu pari ili cu ghipt*]. — Din lat. *corōno*, *-are*, (arom. *ancurun*).

Ąncurunári f. } v. *ąncurun.*
Ąncurunátic a. }

Ąncuscréz vb. I v. *cuscru.*

Ąndăpári f. v. *dap.*

Ąndés vb. I Îndes, (fig.) îndop, mănânc mult. *Cǫt ąndeasă!* (cât mănâncă, îndoapă). 11. [D e r i v a t: **ąndisári** f. = îndopare, mâncare. Și: **ndes** vb. I 472]. — Din lat. **inde*[*n*]*so-are*, (arom. *ndes*).

Ąndét vb. I (refl.). Mă împrumut. [D e r i v a t: **ąnditári** f. = împrumut. Com. T. P.]. — Din lat. *in-debito*, *-are.*

Ąndinzurári f. v. *dinzur.*

Ąndirceáziri f. v. *ąndireg.*

Ąndirég vb. III 1°. Conduc, însoțesc, îndreptez pe cineva s. ceva. *Au̯ ąndireasiră* (o conduseră) 2/58. *Du-ti... si-u ąndirez* (să o conduci) 20/47. *Ąș ąndireasi vaca casă* 13/69. | 2°. Dreg, aranjez, pun în regulă, deretec. *Bun la 'ndireasi* (l-a aranjat bine) 407 cf. 473. Refl. Mă pregătesc. *Si ąndireazi di ploai̯ă* (se pregătește de ploaie) B. 7. [Și: **ndirég** vb. III. D e r i v a t: **ąndireáziri** f.]. — Din lat. *dirĭgo, -ĕre*, (arom. *ndreg*).

Ąndisári f. v. *ąndes*.

Anditári f. v. *ąndet*.

Ąndói̯ pron. v. *doi̯*.

Ąndreáu̯ă f. Undrea cf. ș i l ă *cu ąndreau̯a si cos sămarăli* (cu undreaua se cos sămarele). *Andreali puni* = nu face nimic. Com. G. D. (a om. *undreau̯ă*).

Ąndrépt adv. De-a-dreptul. Com. T. P. — Din *drept*, (arom. *ndreptu*).

[2]**Ąndrépt** vb. I Îndreptez. Com. I. L. [D e r i v a t: **ąndriptári** f. = îndreptare]. — Din *drept* (arom. *ndreptu*).

Ąndri̯ptári f. v. *ąndrept*.

Ąnfáș vb. I. Înfaș. *Muma ąș la ąnfașă fitšoru* (mama își înfașe copilul). [D e r i v a t e: **ąnfăsári** f., **ąnfășát, -ă** adj. = înfășat; **ąnfășătúră**. C o m p u s (cu pref.) **disfáș** (‹*disfascio, -are*) vb. I = desfaș].— Din lat. *in-fascio,-are*, (arom. *anfaș*).

Ąnfășári f.
Ąnfășát, -ă adj. } v. *ąnfaș*.
Ąnfășătúră f.

Ánflăm vb. I. v. *anflu*.

Ąnflămănzǫs vb. IV. Înflămânzesc. *Să măncǫm unęc, că ąnflămunzǫi̯* 20/6. *Tsel'a cmo ca ąnflămănzǫră* 8/52. *Pupadii̯ i̯o ąnfluminzǫi̯* cf. 20/6. [Și: **ąnflămunzǫs, ąnfluminzǫs** vb. IV]. — Derivat din *flămund*.

Ąnflămunzǫs vb. IV v. *ąnflămănzǫs*.

Ąnflári f. v. *anflu*.

Ánflu vb. I. Umflu. *L'-u ąnflǫ coaja* (i-a umflat pielea) 139. *La zăcătsǫ di la cap s-la anflă* 15/43. [Ind. prez. *anflu, anfl'i* (anfli), *anflă*; alături (foarte des) *anflum, -iș, -ă* și *anflăm, -ăș, -ă*. Și: **ámflu** vb. I. D e r i v a t: **ąnflári** f. = umflare. *Ca vinì la ąnflarea* 15/43. C o m p u s (cu pref.) **disámflu** vb. I (dis + amflu) = dezumflu. Com. G. D.].—Din lat. *inflo, -are*, (arom. *umflu*).

Ánflum vb. I. v. *anflu*.

Ąnfluminzǫs vb. IV v. *ąnflămănzǫs*.

Ąnflurés vb. IV. Înfloresc, dau flori, îmbobocesc. *Și c'ąnflurì spinu, l'a zisi* 5/1. *Tsǫni-mi pănă să-nflures* ib. [Și: **ąnfurlés** vb. IV. D e r i v a t e: **ąnfluríri** f. **ąnflurít, -ă** adj. = înflorit]. — Din *in-florēsco, *ire*. (arom. *mflorescu*, rar).

Ąnfluríri, f.
Ąnflurít, -ă adj. } v. *ąnflures*.

Ąnfríc vb. v. *frică*.

Ąnfrígur vb. I
Ąnfrigurát, -ă adj. } v. *frig*.

Ąnfrunzǫri f. }
Ąnfrunzǫs vb. IV } v. *frunză.*
Ąnfrunzǫt, -ă adj. }

Ąnfurlés vb. IV v. *ąnflures.*

Ăngă adv. v. *ancă.*

Ąngălbinés vb. IV } v. *galbin.*
Ąngălbiníri f. }

Ąngán vb. I. (Despre animale). Chem, fac să vină în spre mine, momesc *L'a ąnganǫ răslanil'* (chemă pe lei) 18/90. *Ąngan fitšoru* (înșel copilul, îl fac să nu plângă). [D e r i v a t: **ąngănári** f. = faptul de a momi, înșela, chema. Com. T. P.]. — Din lat. *in-ganno, -are*, (arom. *angan*).

Ąngănári f. v. *ąngan.*

Ąngărdés vb. IV }
Ąngărdíri f. } v. *gard.*
Ąngărdít, -ă adj. }

Ąngaríi̯ă f. v. *angarǫi̯ă.*

Ąngărjǫs vb. IV. Arunc cu pietre după câini, ațâț, asmuțesc. *Nu la'ngărjà cǫnili, ca s-nu si năstrășască* 465. [Și: **ąngrăjǫs** vb. IV].

Ąngărǫi̯ă f. Clacă, (adv.) de geaba. *Cǫni ąngărǫiă scoati, di coadă tradzi*, se zice despre aceia care nu fac nimic, care stau de geaba. Com. T. P. [Și: **ąngăríi̯ă** f.]. — Din tc. *angarija*, (arom. *angării̯e*).

Ănghi̯ăl m. v. *anghil.*

Ąnghii̯és vb. IV } v. *ghiu.*
Ąnghiíri f. }

Ănghil m. Înger. *Trimes-au̯ domnu anghi̯ălu ca să-l' la lea sūflitu* (trimese Dumnezeu îngerul...) 1/62. *Fu lat di anghil' la dōmnu* (a fost luat de îngeri...) 2/22 cf. 10/6, 14. [Și: **ánghi̯ăl** m. D e r i v a t: **ąnghilusés** vb. IV = speriu pe cineva pe neașteptate, prin surprindere. *Tšuma s-la dună,.. la-nghilusì fitšoru* (mânca-l-ar ciuma, mi-a speriat copilul) 479; **ąnghilusíri** f. = sperietură; **ąnghilusít, -ă** adj. = speriat]. — Din gr. *ἄγγελος* (sau bg. *angel*), arom. *ang'el.*

Ąnghilusés vb. IV }
Ąnghilusíri } v. *anghiluses.*
Ąnghilusít -ă adj. }

Ănghi̯ós adv. v. *dijos.*

Ąnghirminișǫs vb. IV } v. *ghi̯armi.*
Ąnghirminișǫt, -ă adj. }

Ąnglăvés vb. IV v. *glăves.*

Ąngl'ít vb. I. Înghit. *Caru cu spiń s-la-ngl'itam, nu-ń cădea cǫta greatsă* (caru cu spini să-l fi înghițit...) 496. *Cǫti no-am ąngl'itat* 12. *I̯elă di ąnglită trei̯ picătur... ąnglitǫ șasi glătchi* 15/94. [Și: **ngl'it** vb. D e r i v a t e: **ąngl'itári** f., **ąngl'itát, -ă** adj. = înghițit; **ąnglitătúră** f. = înghițitură]. — Din lat. **in-glŭttio, -īre*, (arom. *angl'it*).

Ąngl'itári f. }
Ąngl'itát, -ă adj. } v. *ąngl'it.*
Ąngl'itătúră }

Ąngl'éts vb. I }
Ąnglitsári f. }
Ąnglitsát, -ă adj. } v. *gl'ets.*
Ąngl'itsătúră }

Ąngrăjǫs vb. IV, v. *ąngărjǫs.*

Ąngráș vb. I }
Ąngrășári f. }
Ąngrășát, -ă adj. } v. *gras.*
Ąngrășătúră f. }

Ągréc vb. I. Îngrec. *Rǫpa'n loc ągreacă* (piatra pe loc e grea) 636. | | Apăs. *La cucǫnă l'-ąngreacă ardžu* 17. [C o m p u s (cu pref.) **pruangréc** (pru+ąngrec) vb. I = îngrec. mai mult]. — Din lat. **ingrĕvĭco*, *-are*, (arom. *angrec*).

Ągróp vb. I v. *groapă*.

Ągrós, -ă adj. Gros, cf. g r o s. *Ągroasă carni* = pulpă ALR. 2251.

Ągróș vb. I. *gros*.

Ągrupári f. } *groapă*
Ągrupát, -ă }

Ągrușát, -ă adj. *gros*.

Ągunisés vb. IV (refl.). Mă grăbesc. *Cari si ąguniseaști, curǫn si umărăști* (cine se grăbește, repede obosește). [D e r i v a t e: **ągunisíri** f. = grabă; **agunisít, -ă** adj. = grăbit. C o m p u s (cu pref.) **zăngunisés** (ză + ąngunises) vb. IV = mă grăbesc, mă pripesc. *Iel zăngunisit lo măcsǫmu*] 11/41. — Din gr. ἀγωνίζομαι, (arom. *ayuńisescu*).

Ągunisíri f. } v. *ągunisés*.
Ągunisít, -ă adj. }

Ąnierbușǫs vb. IV v. *iarbă*.

Ânjós adv. v. *jos*.

Ąnjúg vb. I. Înjug. *L'-ąnjugǫ boil'* (înjugă boii) Com. G. D. D e r i v a t e: **ąnjugári** f. = înjugare; **ąnjugát, -ă** adj. =înjugat. id. C o m p u s (cu pref.) **dijug** (<lat. di(s)-jugo, -are) = scot din jug, dejug. *Dijugă- l'a boii și paști-l'a pănă stară* (dejugă-i boii și paște-i). *Dijugǫ un bou* 5/45; **dijugătoári** f. = dejugătoare. Com. G. D. — Din lat. *ĭn-jŭgo*, *-are*, (arom. *ńgug*).

Ąnjugári f. } v. *ąnjug*.
Ąnjugát, -ă adj. }

Ąnjúr vb. I Înjur. *Nu l-ąnjură tsista uom, nu-i cabatliiă* (nu-l înjura pe omul acesta). [D e r i v a t e: **ąnjurári** f., **ąnjurát, -ă** = înjurat; **ąnjurătúră** f. = înjurătură]. — Din lat. **ĭn-jūrio*, *-are*, (arom. *anǵur*).

Ąnjurári f. } v. *ąnjur*.
Ąnjurát, -ă adj. }
Ąnjurătúră f. }

Ąnlíz adv. v. *aliz*.

Ąnlǫș vb. IV v. *loș*.

Ąnluzǫs vb. IV v. *lud*.

Ąnmár vb. I } v. *mar*.
[2]**Ąnmár** adj. }

Ąnmól' vb. I v. *moali*.

Ąnmúgur vb. Imbobocesc, dau în muguri. *Ca ișǫră nafară, con si pucătară la vitsă, ia-u ąnmugurǫtă* (când ieșiră afară și se uitară la viță, o văzură cu muguri) 9/31. [D e r i v a t: **ąnmugurǫri** f. = îmbobocire; **ąnmugurǫt, -ă** adj. = îmbobocit, cu muguri].—Derivat din *mugur*.

Ąnmugurǫri f. } v. *ąnmugur*.
Ąnmugurǫt, -ă adj. }

Ąnmul'ári f. } v. *moali*.
Ąnmul'at, -ă adj. }

Ąnmultsǫs vb. IV v. *mult*.

Ąnmurtsǫs vb. IV. Amorțesc. Com. T. P. [D e r i v a t: **murtsǫnă** f. = gură-cască 455. C o m-

p u s (cu pref.) **dizmurtsǫs** (dis + murtsǫs) vb. IV = desmorţesc]. — Din lat. **am-mortio, -ire*, (arom. *amur sîscu*).

Ąnmutsǫs vb. IV v. *mut*.

Ąnǫd vb. I v. *nod*.

Ąnplée vb. I v. *plec*.

Ąnrăįés vb. v. [2]*rǫu̯*.

Ąnruşǫn vb. I v. *ruşǫni*.

Ąnruşǫs vb. IV v. *roş*.

Ąnsănătuşǫz vb. v. *sănătati*.

Ąnsár vb. I v *sari*.

Ąnşărári f.
Ąnşărát, -ă adj. } v. *ąnşǫr*.
Ąnşărătúră f.

Ąnsiptăvés vb. IV. Răguşesc. Com. G. D. — Din bg. *sipka* « heiser ».

Ąnslăbnés vb. IV v. *slab*.

Ąnsór vb. I 1°. (Despre băieţi). Însor. *Tsista fitšor ăn trei̯ zǫli s-la'nsor dupu noastră fętă* (băiatul acesta, după trei zile o să-l însor cu fata noastră). *Si ąnsurǫ* 2/11. *Si ąnsurară* 1/14. | 2°. (Despre fete). Mărit. *Ąmpirātu ąnsurǫ marea feată şi... ąl' zisi la mai̯ mica: « tu nu ver si ti'nsor? »* (împăratul mărită pe fata mai mare şi zise la cea mai mică: « tu nu vrei să te măriţi? ») 12/39. [Şi: **nsor** vb. I. D e r i v a t e: **ąnsurári** f. = însurătoare, măritiş, însurat, măritat. *Si vină la ąnsurarea* (să ajungă la însurat) 22/94; **ąnsurát, -ă** adj. = însurat, măritat. *Io di cǫn sam ąnsurată* (de când sunt măritată) 12/39; **ąnsurătúră** f. = însurare. C o m p u s (cu pref.) **prinsor** (pri + ąnsor) = mă însor, mă mărit din nou. Com. I. L.] — Din lat. **in- uxōro, -are*, (arom. *ansor*).

Ąnşǫr vb. I. Înşir. *Ş-u ąnşărǫ casa cu [peşt]* (îşi înşiră casa cu peşti) | Brodez, chendisesc, scriu. *Ąnvitsătura nu si'nşară cu bodu* (învăţătura nu se scrie cu ţepuşul pe cap) 499. [Şi: **nşǫr** vb. I. D e r i v a t e: **ąnşărári** f. = înşirare, **ąnşărát, -ă** adj. = înşirat, ornat. *Cătšuu̯a lu fitšoru mic ąnşărată cu furliń* (căciula pruncului ornată cu monede de aur) 3/35; **ąnşărătúră** f. = colan. *Ąnşărătura ąu̯ dutsi rămasnicu la feată ăntru nuntă* (colanul îl duce logodnicul la fată, înainte de nuntă). Com. I. L.]. — Derivat din **şor* « şir ».

Ąnspicát, -ă adj. v. *spic*.

Ąnspúm vb. I v. *spumă*.

Ąnstréel'u vb. I v. *streacl'ă*.

Ąnsúd vb. I
Ąnsudári f. } v. *sud*.
Ąnsudát, -ă adj.

Ąnsurári f.
Ąnsurát, -ă adj. } v. *ąnsor*.
Ąnsurătúră f.

Ąnsurdzǫs vb. v. *surd, -ă*.

Ąnsus adv. v. *sus*.

Ą́ntala-pántala. Când mai bine când mai rău. Com. T. P.

Ąntămǫń vb. I v. *tămǫńă*.

Ąntărés vb. v. *tari*.

Ąntárt m. (Grecism) Comitagiu. Com. G. D. — din gr. *ἀντάρτης*, (arom. *antartu*).

Ąntăvălés vb. IV v. *tăvăles.*

Ąnteríe f. v. *ąntiriį̯ă.*

Ąnticä (pl. *-ur*) f. Lucru vechiu *Ca vrină antică, -i* Com. G. D. [D e r i v a t: **ąnticadžíį̯ă** f. =vânzător de lucruri vechi]. (arom. *antică*).

Ąntimăńári f. }
Ąntimăńát, -ă adj. } v. *tămǫńă.*
Ąntimǫń vb. I }

Ąntimnicát v. *mănicat.*

Ąntínd vb. III v. *tind.*

Ąntiríį̯ă (pl. *-ur*) f. 1°. Haină femeiască în forma anteriului. *Ąntiriį̯ă poartă mul'erli cari trec di treįzǫts di ań* (anteriu poartă femeile care trec peste 30 de ani). | 2°. P. e x t. Materie stofă s. postav. *Brivinecu si dară ili di șaits, ili di ąntiriį̯ă.* Com. I. L. *Un cămilar cu treį cămili discărcǫ turliį-turliį di ąntiriur* (...descărcă fel de fel de stofe sau mărfuri țesute) id. [Și: **anteríe** f.]. — Din tc. *antery*, (arom. *antiriu̯*).

Ąntórn vb. I v. *torn.*

Ąntrári f. v. *antru.*

Ąntréb vb. I. Întreb. *Bătură pri un cǫini și la ąntribară,* (dădură de un câine și-l întrebară) 6/12. *Aį si ąntribǫm* 7/12. *Au̯ lo tru ună udaįe șu ąu̯ ăntribă* 42/65. *Mi ăntreghi tu mini tse căbati ań ari dărată,* (mă întrebi tu pe mine...) 25/68. | R e f l. *mi ąntreb* = întreb pe unul pe altul, mă întreb pe la lume. *Na vem ąntribat* 15/15. *Si mi ąntreb.* [La Țârnareca pers. 2 dela ind. pres. *ăntrechį.* D e r i v a t e: **ąntribári** f. = întrebare, **ąntribát, niantribát, -ă** adj. = întrebat, neîntrebat; = **ąntribătúră** f. = întrebare]. — Din lat. *interrogo, -are,* (arom. *antreb*).

Ántri prep. Între. *Un birbeatsi antru doį muntsă* (un berbece între doi munți (= piducl'u) *61. [Și: (întrebuințat mult mai des) **ántru** (după căte am aflat, nu însemnează « în », spre a-l identifica cu d.-rom. « întru » (<intro), ci numai « între »). *Voį apu di įundi si ąncl'id doį munts, că, ca si antră antru munts, si pįară* (...căci, dacă va intra între munți, va pierì) 13/40. — Din lat. *inter* și *intro.*

Ąntribári f. }
Ąntribát, -ă adj. } v. *ąntreb.*
Ąntribătúră f. }

Ántru prep. v. *antri.*

²**Ántru** adv. Înainte (cu înțeles local ca *intru* din limba rom. veche) *Blugusluvită să įeș di dǫmnu și antru tini și dupu tini* (blagoslovită să fii de Domnul și înaintea ta și după tine) 6/11. *Tsę fętă ąl' ișǫ ăntru įel și ąl' zisi* (...ieși înaintea lui...) 20/9. *Si vătănau̯ șu ąntru tsarlu* (se omorau și înaintea țarului) 14/65. *Ąntru įel* 18/56. *Fitšorli' sa ca rau̯a ąntru soari* 630 | (cu înțeles temporal). *Ąntru ca să-l' įasă ...suflitu, zălumutì* (înainte de a-i ieși sufletul, bolborosi) 350. *Ăntru pirit* (înainte de a se face zi). [Și: **ăntru** adv. C o m p u s: (cu pref.) **príntru** (pri + ąntru) adv. = înainte. *Si ti lea tini pri dupu*

tsină, Ili printru tsină? (să te ia pe tine după cină, ori înainte de cină?) 6/XI]. — Din lat. *ante* (+ *antri*).

[3]**Ántru** vb. I. Intru. *No-am uzọt lup ăn sac si antră* (n'am auzit să intre lup în sac) 9/36. *Ạntrai, zisi lupu* ib. *Si ạntrum io, că tu nu pots* (să intru eu...) 15/40 cf. 3/36, 3/11. *Si ạntrăm io. Ạntrọ ăn casă să-l' dară cavē. Antrats ăn pleamnitsă, ăn pal'ă. Ạntră mo tu* (intră acuma tu) 5/13. | *Ń- ạntră ăn lucru* = îmi pasă, mă privește. *Tsi-ń-antră ăn lucru* 6/76. | *Al' ạntrọ (cu lostu)* = începu să-l bată, să-i dea peste el 6/13. [Și: (Huma) **íntru** vb. I. Derivat **ạntrári** f. = intrare | Compuse; (cu pref.): **zántru** (ză + antru) vb. I = încep să intru, încep. *Că-l' zantrọ, ancă doi boi si veà, l'i măncà* (când începu [să mănânce], de ar fi fost încă doi boi [tot] i-ar fi mâncat); **duántru** (du + antru) vb. I = intru peste tot. *Nitsi nu duăntrọ* (nici n'a intrat)]. — Din lat. *intro, -are*, (arom. *intru*).

Ántru adv. v. *ạntru*.

Ạntsălég vb. III v. *ạntsileg*.

Ạntsáp vb. I înțap. *Ạntsăpọ coadili ăn mutšară* (vâră cozile în mocirlă 17/8. (Refl.) mă fixez, mă așez, mă pun. *Cọn să-ń-mi ạntsap ăn frunti la lu ạmpirătu il'ă* = când m'oi așeza pe fruntea fiicei împăratului) 24/4 cf. 25/4, 111, 252. [Derivate: **ạntsăpári** f. = înțepare, vârâre; **ạntsăpát, -ă** adj. = înțepat, vârît. *Scoati-u tsea răpa ạntsăpată 'n pimint.* Com. I. L.; **ạntsăpătúră** f. = înțepătură]. —Derivat din *tseapă*, (arom. *antsap*).

Ạntsăpári f. } v. *ạntsap*.
Ạntsăpát, -ă adj. } v. *ạntsap*.
Ạntsapătúră f. } v. *ạntsap*.

Ạntsért vb. I v. *tsert*.

Ạntsilég vb. III. Înțeleg, pricep. *Nu pot să ạntsileg din spus, că sam groasă ăn cap* (nu pot să înțeleg...) 3/21. *Ạntsiliseș?* 11/79. *Fitšorlu căndu ạntsileaptsi că nu-i bun lucru* 5/64. *Căndu ạntsileaptsiră* 6/64. *Tuntsea 'ntsileasiră.* [Și: **ạntsălég, ạntsilịăg** vb. III cf. 5/73 Derivat: **ạntsil'és** (cu negativul: **nintsilés**), **-easă** = priceput. *Ạntsiles uom* (om priceput)]. — Din lat. *intĕllĭgo, -ĕre*, (arom. *ntsăleg*, rar).

Ạntsilịăg vb. III v. *antsileg*.

Ạntsíng vb. Încing. *Ună sută di frats ăn un brọn ạntsinș* (o sută de frați încinși cu un brâu = gardul) [Și: **ntsíng** vb. III. Derivat: **ạntsíns, -ă** adj. = încins]. — Din lat. [*in*] *cĭngo, -ĕre* (arom. *tsingu*).

[2]**Antsíng** vb. Încind, aprind. *Focu antsinsi ună casă* ALR. 3885. — Din lat. *incendo, -ĕre.*

Ạntsíns, -ă adj. v. *ạntsing*.

Ạntšinúș vb. I v. *tšinușă*.

Ạntsọrts adv. v. *an*.

Ạntuărn vb. I v. *torn*.

Ạntunẹric m. Întunerec. *Ai să-u prindim lamba că-i ạntunẹric* (hai să aprindem lampa că-i întunerec) 2/7. *Ạmnọ, ạmnọ și bătù pri*

ạntuneric (umblă, umblă și dădu de întunerec). — Din lat. *tenebrĭcus*, *-a*, *-um*, (arom. *antunearic*).

Ạntúnic vb. I. Fac întunerec, întunec cf. s t i m n e s. *Cari ạntunică, ạș vinimă casă si tsină* (dacă întunecă, veniră acasă să cineze) 5/68. *Ca si'ntunicọ* 20/93. [Și: **ntúnic** vb. I. D e r i v a t e: **ạntunicári** (ntunicari) f. = întunecat. *Pri la ntunicarea s-na flọm la duchean* (pe la întunecat să ne găsim la prăvălie). Com. I. L. **ạntunicạt** (**ntunicạt**) **-ă** adj. = întunecat, întunerec. *Cum ra proapi ạntunicat, chinisì si fugă* (cum era aproape întunecat). 21/41; **ạntunicós, -ă** adj. = întunecos], arom. *ntunicai̯*.

Ạntunicári f. / **Ạntunicát -ă** adj. / **Ạntunicós, -ă** adj. } v. *ạntunic*.

Ạntúrb vb. I. Întărât. Com. G. D. — Din lat. *tŭrbo*, *-are*, (arom. *turbu*).

Ạnturtšọs vb. / **Ạnturtšọt, -ă** adj. } v. *turc*.

Ạnúmir vb. I v. *numir*.

Ạnúntru adv. v. *nuntru*.

Ạnúrm vb. I v. *urmă*.

Ạnvălés vb. IV. Învelesc, acopăr. [D e r i v a t e: **anvălíri** f. = învelire; **ạnvălít; -ă** adj. =învelit, acoperit, fig. prefăcut. *Cărbuni ạnvălit* 110. Și: **nvălés** vb. IV. C o m p u s (cu pref.) **dizvălés** (dis + văles) vb. IV = desvelesc, descoper. *Calu zărămă cu tšitšorlu șu ạu̯ dizvălì* (calul...îl dezveli); **dizvălít, -ă** adj. = dezvelit; **zăvălés** vb. IV (mbg. zavalam) = acoper cu ceva (cenușe, gunoi) pe deasupra. *Ca rudì un măcsọm și sinfădă-sa ạl' la lọ și ạl' la zăvălì ăn gnoi̯* 2/29]. — Din paleosl. *valiti*, (arom. *anvălescu*).

[2]**Ạnvălés** (șaic) vb. IV. Bat la piuă (șaiac). Com. V. J. — Din bg. *valjam*, (arom. *nvălescu*).

Ạnvălíri f. / **Ạnvălít, -ă** adj. } v. *ạnvăles*.

Ạnvărtés vb. IV. Învârtesc, (refl.) mă învârtesc, mă încolăcesc, dau târcoale. *Șărpili ișọ din ju̯ăs și-l' si anvărtì di gușă* (șarpele ieși de subt piatră și i se încolăci de gât) 1/76. *Fitšoru si ạmvărteà e zuu̯ă pri lăngă stăpọnu-su* 6/46. *Bărbătu u ạnvărteaști casa* = bărbatul conduce casa 13. [Și: **ạmvărtés** vb. IV. D e r i v a t e: **ạnvărtíri** f., **ạnvărtít, -ă,** adj. C o m p u s (cu pref.): **dizvărtés** vb. IV (dis + vărtes) = desvârtesc; **zănvărtés** vb. IV (ză + ạnvărtes) = încep să (mă) învârtesc (după bg. zavărtam) 30/2. D e r i v a t e: **zănvărtíri** f. = învârtitură, lovitură... *Un tăbur ascher tăl'ọ la ună zănvărtiri* 24/2. S i m p l u: (bulgărism) **vărtés** vb. IV = învărtesc. *Cọn si va culcats, si-l' zits: « vărti-la cupanca »* 12/50]. — Din paleosl. *vrŭtěti*, (arom. *anvărtescu*).

Ạnvărtușédz vb. I (aromânism în Huma). Întăresc. Com. T. P.

Ạnvés vb. III Îmbrac. *Mic sam, mari sam, toată lumea u ạnves*

(= acu) *1. *Grǫn ąnviscut* = grâul din spic. [Și: **nves** vb. III. D e r i v a t e: **ąnvescămínt, ąnviștămínt, ąnveșmínt, anveștimínt** a. = îmbrăcăminte. Com. G. D. C o m p u s: **dizvés** (dis + ves) vb. IV = dezbrac]. — Din lat. [*in*]*vestio*, -**ĕre*, (arom. *anvescu*).

Ąnvescămínt | **Ąnveșmínt** | **Ąnveștimínt** a. v. *ąnves*.

Ąnvéts vb. I. Învăț, (refl.) mă obicinuesc. *Nu mi ąnvętsă, că i̯o știu̯ di cǫn ram tiníră* (nu mă învăța, căci eu știu de când eram tânără) 5/14. *Tsista an tot ąnvitsai̯* 6/21. | | Înțeleg. *Tse si ąnvets ca mi jungl'iș mo noaptea* (ce-o să înțelegi că mă junghi acum noaptea) 15/55. [D e r i v a t e: **ąnvéts** (**nvéts**) a. = învățătură 504; **ąnvitsát, -ă** adj. = obicinuit. *Bun im u̯a pri gnoi̯, noi̯ im ąnvitsats*) 18/29; **ąnvitsătór** m. = învățător; **ąnvitsătúră** f. = învățătură; **ąnvitsămínt** a. = învățătură, învățământ. Com. G. D. C o m p u s (cu pref.) **zănvéts** (ză + ąnvets) vb. I (refl.) = mă obicinuesc, mă deprind. *Că-s-si zănvitsǫ, mamu, e zuu̯ă ąș vineà* (după ce se obicinui, mamă) 3/III. **dizvéts** (dis + vets) vb. I = dezvăț]. — Din lat. *[*in*] *vĭtio, -are*, (arom. *anvets*).

Ąnvii̯és vb. IV. 1°. Înfășur, încolăcesc. *Au̯ ąnvii̯ [rapca]ăn ună ruguzină și ąl' dędi foc* (o înfășură arăpoaică într'o rogojină...) 27/85. | 2°. Castrez, scopesc (despre armăsari) ALR. 5681. [C o m p u s (cu pref.) **zănvii̯és** (ză + ąnvii̯es) vb. IV înfășur, (refl.) mă înfășur (de pe mbg. *zavijam*); **dizvii̯és** (dis + vii̯es) = mă desfac, mă descolăcesc. *Dizvii̯a-ti di pri cărlig* (descolăcește-te de pe cărlig) 4/76; **ąnviít, -ă** = înfășurat, încolăcit]. — Din bg. *vija* (cu pref. *ąn*-).

Anviít, -ă adj. v. *ąnvii̯es*.

ĄnvinătsǫS vb. IV v. *vinăt*.

Ąnvíng vb. III. Înving, întrec. *Bărbatu cu caru si ducă, mul'area cu džepu si scoată, nu l-ąnvindzi* 115 cf. 14/39. [Și: **nving, ving** vb. III. Com. T. P. D e r i v a t: **nvins, -ă** = învins, întrecut]. — Din lat. *vĭnco, -ĕre*, (arom. *azvingu*).

Ąnvíns, -ă adj. v. *ąnving*.

Ąnvirín vb. I | **Ąnvirinári** f. | **Ąnvirinós, -oasă** adj. v. *virin*.

AnvirzǫS vb. IV v. *veardi*.

Ąnviscút, -ă adj. v. *ąnves*.

Ąnvisizéz vb. I v. *vis*.

Ąnviștămínt a. v. *ąnves*.

Ąnvitsămínt a. | **Ąnvitsát, -ă** | **Ąnvitsătór** m. | **Ąnvitsătúră** f. v. *ąnvets*.

Ąnzănucl'ári f. | **Ąnzănúcl'u** vb. I | **Ąnzinucl'ári** f. | **Ąnzinúcl'u** vb. I v. *zinucl'u*.

Ąn-zúr prep. v. *zur*.

Ápă f. v. *apu*.

Apansǫz adv. Fără veste, pe neașteptate. *Tsista ticsirat vinì apansǫz* (această nenorocire veni pe neașteptate). Com. I. L. — Din tc. *apansyz*, (arom. *apansîze*).

Apătós, -ă f. v. *apu*.

Ápir vb. IV (rar). Se face ziuă. *Fuzì, unǎ tsi apirì* (plecă, cum se făcu ziuă). Mai des se obicinuește: *Dǎ zorili* (dau zorile). [D e r i v a t e: (Ţârnareca): **piríri** f., **pirít** a. = revărsatul zorilor...) 8/68]. — Din lat. *apĕrio, -īre*, (arom. *apir*).

Apítšcă f. v. *apu*.

Após, -ă adj. v. *apu*.

Aprăsnés vb. v. *prăscăies*.

Apts adv. (Numai cu înțelesul de) închis în închisoare, în pușcărie. *Di trei añ di c'ăi apts* (de trei ani de când este închis în închisoare). Com. I. L. [D e r i v a t: **aptsanà** f. = închisoare, pușcărie. *Ca ișǫ tsela din aptsanà* (ieșind acela din pușcărie) 25/18].—Din tc. *habs* și *habsana* (din *habs-hane*), (arom. *hăbsănă*).

Aptsanà f. v. *apts*.

Ápu f. Apă. *Si fāts azǫr unǎ căldari di āpu* (să faci gata o căldare cu apă) 5/55. *Cǫn dorm și apili* (în miezul nopții) 22. *Apu pupuritǎ* = apă fierbinte 7/16 cf. 5/13, 28/65. *Apǎ-albǎ* n. de loc lângă Nânta. Com. G. D. *Apǎ licuvitǎ* f. n. de izvor cu apă ce lecuiește, de unde și numele. La Per. Papahagi (*Megleno-Românii* I, 37) se dă greșit *Apa-li-Cuvitǎ*, ca și cum cuvită ar fi un n. propriu. *Apa-ratsi* = n. de fântână la Oșani. *Apa-l-Teana* id. lângă Cupa. [Și: (rar) **ápă** f. D e r i v a t e: **após, -ă, apătós, -ă** adj.; **apítšcă** f. (dim). — Din lat. *aqua, -am*, (arom. *apǎ*).

Ar vb. I Ar. *Aram un agru* 21/6. *Dracu ni arǎ ni sapǎ.* 215. *Tsela uratš ąș ra ăn agru* 1/36. [D e r i v a t e: **arári** f. = arat. *Sfǎrșǫ di ararea* 5/36; **arătór** m. = arător; **arătúră** f. = arătură. Com. G. D.]. — Din lat. *aro, -are*, (arom. *ar*).

[2]**Ar** conj. v. *arǎ*.

Ără 1⁰. (Neaccentuat) conj. Iar. cf. a m a, t u c u. *Arǎ tsela dędu ąi zisi* 13/2. | 2⁰. (Accentuat) adv. Iarăși, din nou. *Din timp ăn tsista vacǫt io arǎ sǎ vin* (= la anul pe vremea asta eu iarăși o să vin). *Arǎ tsę ąi zisi árǎ* (iar aceea îi zise iarăși) 29/2. [Și: **ar** conj. *Pul'u tse-i pul' și Domnu-l' da, ar lǎ uom*; **érǎ** conj. cf. 10/66 (arom. *iar*)].

Arabà f. (pl. *-bǫi*) Araba. Com. G. D. — Din tc. *araba*, (arom. *arăbae*).

Arălǫc a. Crăpătură mai mare, deschizătură. Com. T. P. | Timp disponibil. — Din tc. *aralyk* (arom. *aralîk'e*).

Aramdžíia adj. Haramgiu, care mănâncă banii altuia de geaba. — Din (tc. *haramği*, (arom. *hărămğiu*).

Arári f. v. *ar*.

Arát a. Plug. *Nu vez fitšoru pri mănușa di arat?* (nu vezi băiatul

la coada plugului?) Com. T. P. — Din lat. *aratrum*, (arom. *aratu*).

Arătór m. } v. *ar*.
Arătúră f. }

Aravanlíia adj. (Despre cal) care merge în galop ALR. 5497. — Din tc. *aravanly*.

Ărb (pl. *-ur*) a. Hârb. Com. I. L. [Şi **răb**, Com. I. G., **rǫb** a.]. — Din bg. *hărb*.

Ărbét(i) a. v. *răbet*.

Ărbur m. Arbore, în spec. copac, stejar, cf. ș u m ă, z l ă m b i t s ă. *Cǫn trăgnì călǫtșcă prin ună mil'ă di arbur tritsę* (când trăgea paloșul, trecea prin o mie de arbori) 12/24. *Ăn-arbur* n. loc. (Luguntța). Com. S. H. [C o l e c t i v: **arburími** f. = mai mulți arbori, copaci]. — Din lat. *arbor*, *-em*, (arom. *arbure*, la Fărșeroți *oarbăr*).

Arburími f. v. *arbur*.

Arc a. Lemnul dela instrumentul cu care se lucrează bumbacul. *Di dǫuli ports lu arcu ăi ligată tetiva* (de ambele extremități ale arcului este legat mațul s. sfoara). Com. I. L.—Din lat. *arcus*,*-um*, (ar m. *arcu*).

Arcătés vb. IV Horcăiu (în somn), cf. g ă r g ă r e s. *Tsela arcăteaşti* (acela horcăie). ALR. 2097. [D e r i v a t: **arcătínă** f. = flegmă, scuipat, ib. 2098. — Din bg. *hărkam*.

Arcătínă f. v. *arcătes*.

Ard. vb. Ard. *Scǫndurili li arsiră, saldi dǫu scǫnduri nu ardęu* 12/29. *Tǫti scǫndurili li arsits* 22/29. *Nitsi veacl'ă ruguzină nu-l' ardi* (nu-i pasă de nimic) 829. || Aprind, pun foc spre a arde. *Moinista dimineatsă si sculară, au arsiră* [în text s'a cules greșit: « arniră »] *furna* (...se sculară și aprinseră cuptorul) 17/56 [Şi: **árzu** vb. III. *S-la arzu ăn furnă* (o să-l ard în cuptor) 16/56. D e r i v a t e: **árdiri** f. = ardere; **ardós, -oasă** adj. = (despre ardeiu) iute. *Pipercă ardoasă* (ardeiu iute) 562; **ars, -ă** adj. = ars; **arzătúră** f. = arsură; **arzătór** m. = arzător. Com. G. D. C o m p u s (cu pref.): **duard** (du + ard) vb. III = ard peste tot, ard până la capăt, sfârșesc de ars. *Pănă nu duardi luminarea* (până când nu arde de tot lumânarea). — Din lat. *ardeo*, *-*ĕre*, (arom. *ardu*).

Ardíc vb. I Rădic, (refl.) mă înalț. *Vizù... ună mari pluatsă... și-u ardicò cu mona* 4/77. *Ardicǫm* B. 5. *Ardicǫ siniia pupădiia* (ridică masa preoteasa) 18/6. *Ca si ardicat-au năltu pănă 'n tser* (înălțându-se sus până în cer) 14/61. F i g. *L-ardicǫ lă cunac* s. *l-ardic pri nalta*) 290 = îl dau pe mâna judecății, intentez proces în contra lui 23. [Şi: **ridíc** vb. I cf. 9/77. D e r i v a t e: **ardicári** f. = rădicare, înălțare; **ardicát, -ă** adj. = ridicat, înălțat. *Ai vrină coastă ărdicată* = te mănâncă pielea? 141. C o m p u s (cu pref.) **pudardíc** (pud + ardic) refl. (de pe bg. *podkrenuvam*) vb. I = mă ridic, mă înalț

puțin. *Si-u̯ turim meara și s-na pudardicǫm ca dupu meară* (să aruncăm mărul și noi să ne sculăm...); **niardicát, -ă** adj. = neridicat.

Ardicári f. } v. *ardic.*
Ardicát, -ă }

Árdiri f. } v. *ard.*
Ardós, -oasă, adj. }

Ardúl'a Nume de localitate în Lugunța. Com. T. P., cf. bg. *ardăc*, iden ic cu smreka.

Ardž a. Cheltuială. *La cucǫnă l'-ąngreacă ardžu* (cucoanele au cheltueli) 17. *Cătunesc ardž*) cheltueli comunale) 957. [D e r i v a t: **ărdžéscu** vb. IV = cheltuesc. *Voi̯ si ardžescu multi pari* (vreau să cheltuesc multe parale) 26/65]. — Din tc. *harğ*, (arom. *harğe*).

Ardžés vb. IV } v. *ardž.*
Ardžéscu vb. IV }

Areáti m. Arete, berbece jugănit. Com. G. D. — Din lat. *aries, -etem*, (arom. *areate*).

Argăsés vb. IV-a Tăbăcesc. *Coajă argăsită* (piele tăbăcită) ALR. 6536. [D e r i v a t: **argăsít, -ă** adj.]. —Din gr. *ἀργάζω* (arom. *argăsescu*).

Argát m. Argat, (cu înțeles de) lucrător. *Tsel'alants argats veau̯ lăsată lucru.* [Și: **ragát** m. *Si jungl'i un coi̯ni di si trimets la ragats* 5/55. D e r i v a t: **argatlǫc** a. = argatlîc, lucrul, munca unui argat. *Din argatlǫc ghii̯ași* 25]. — Din gr. *ἀργάτης* (sau bg. *argat*), arom. *aryat*.

Argatlǫc a. v. *argat.*

Ąrgăván m. v. *ragavan.*

Arghel'è f. Herghelie. *Arghel'è di cal'* ALR. 5599. — Din tc. *hergele.*

Ári f. } v. *arii̯ă.*
Aríc m. }

Árii̯ă f. (pl. *ǫrur*) Arie. *Din ǫrur ął' ded vearga* (din arii îi dădui varga) adică l-am gonit. Com. G. D. *Arii̯a Domnului̯* n. loc. (Lugunța). *Arii̯a-l-Dava* n. loc (Cupa). [Și: **ári** f. D e r i v a t: **aríc** m. = curte]. — Din lat. *area, -am*, (a om. *arye*).

Áripă f. (pl. *i̯erip, i̯erp*). Aripă. [Și: **i̯áripă, reápă** f. Com. G. D. [D e r i v a t e: **ąripátă, iripátă** f. = oaie care nu umblă cu celelalte oi laolaltă id.], (arom. *areapită*).

Ąripátă f. v. *aripă.*

Arisés vb. IV. Îmi place ceva. *Birbēru ąu̯ vizù feata și ąu̯ arisì* (bărbierul o văzu pe fată și-i plăcu) 3/38. [D e r i v a t e: **arisíri** f., **arisít, -ă** adj. = plăcut]. — Din gr. *ἀρέζω*, (arom. *arisescu*).

Arisíri f. } v. *arises.*
Arisít, -ă adj. }

Arítš m. (numai în Huma, la ceilalți *ej*). Arici. Com. T. P. — Din lat. *ericius*, (arom. *aričy*).

Ąrmǫn vb. III v. *rămǫn.*

Arnăút m. Albanez. *Arnăuttšișmè* n. de fântână (Oșani) | D e r i v a t: **arnăutsés** adj. = albanezesc. *Uoĭ arnăutseșt* (oi mai mari cu lâna albă, mai aspră). Com. I. G. cf. g h i g ă n e s. — Din tc. *Arnaut*, (arom. *Arbines*, lat.).

Arnăutsés adj. v. *Arnăut*.

Ars, -ă adj. v. *ard*.

Arşănítš m. } *arşǫn*.
Arşín m. v. }

Arşǫn m. Cot, arşin. *Leasili sa mai̯ nalti di cǫt un arşǫn* B. 8. [Şi: (Ţârnareca) **arşín** m. *Un arşin di păndză* (un cot de pânză) 7/66; **răşǫn, răşín** m. *Un răşǫn di ạntirii̯ă* (un cot de postav). Com. C. I. Diminutiv: **arşănítš** m. Com. G. D.]. — Din tc. *aršyn*, (arom. *arşine*).

Ărt m. Ogar. — Din bg. *hărt*, (arom. *hărtu*).

Artîc Rest, sfârşit (numai în expresia) *artîc până u̯a* (în sfârşit până aici). — Din bg. *artîk* (<tc. *artyk*).

Ạrtirisés vb. IV. Prisosesc. Com. G. D. [Derivat: **ạrtirisíri** f. = prisosire]. — Din gr. *αρτηρίζω*, (arom. *artirisescu*).

Arzătór m. } v. *ard*.
Arzătúră f. }

Ărzu vb. III v. *ard*.

Ăs part. (Ţârnareca) O să, să. *Io ăs nergu la dăvii̯a* (eu o să merg la judeţ) 11/65. *Io ă si ner lă bisearcă* (eu o să merg...) 19/68. *Io ăs in* (eu o să vin) 19/68. *Ăs ts-ạu̯ l'au̯* (o să ţi-o iau) 11/65. *Ăs tsă duc* (o să-ţi aduc) 17/65 cf. 5/68, 9/66, 14/65, 19/65, 29/65. — Din *va să*, (arom. *va-s*).

Asán în *Asan-di-Christu, Asan-di-Cole, Asan-di-Seba, Asan-bei-di-Agoş-aga*, toate nume de Români (cf. Capidan *Meglenoromânii* I, 17 şi 13, nota).

Asár m. Zeciuială la Turci. Com. Gh. T. Din tc. *asar*.

Ăşca Nume de loc în Nânta. Com. H. I.

Aschi̯ér m. 1°. Soldat. *Un aschi̯er* 2/21,... *Cǫn vizù ascheril'* 14/39, 195. | 2°. Oaste, armată. *Mult ăscher* (oaste multă) 14/38. *Tot aschēru* (toată armata). [Şi: **aschír** m.] — Din tc. *asker*, (arom. *ask'ere*).

Aschír m. v. *aschi̯er*.

Aschitíi̯ă m. Pustnic. Com. G. D. — Din bg. *asketija*.

Ăşconsum! interj. (Turcism). Halal să-ţi fie, bravo! *Aşconsum, il'u la ạmpiratu* (halal să-i fie fiului împăratului) 6/34.

Aşichi̯arè adv. pe faţă. — Din tc. *ašikjare*, (arom. *ašik'aree*).

Ạşlădăsés vb. IV-a Altoiesc ALR. 6098. Cf. aşlamà.

Ạşlamà f. Altoiu ALR. 6099. Din tc. *aršlama*, (arom. *arşlămae*).

Aslì adv. v. *aliz*.

Ăspră f. Ban. *Aspra roşi nu peari* (iarba rea nu piere) 26. [Diminutiv: **sprítšcă** f. = lescaie, aspră. Com. G. D.]. — Din bg. *aspra* (gr. *ἄσπρον*). (Pentru răspândirea cuvântului cf. G. M ye . *Ngr. St.* 12), (a ‹ m. *aspră*).

Asprími f. v. *aspru*.

Ăspru, -ă adj. (rar) Aspru. *Lǫnă aspră*. Com. T. P. [Derivat: **asprími** f. = asprime id.]. — Din lat. *asper, -a, -um*, (arom. *aspru*).

Ástăz adv. v. *zuṷă*.

Astrét adv. Stânjenit, oprit, lipsit. Com. T. P. — Din tc. *astret*, (arom. *astrete*).

At m. Armăsar. *Atu ăį maį juni di cal* (armăsarul este mai voinic...) Com. I. G. cf. a į g ǫ r. — Din tc. *at*, (arom. *atu̯*).

Atǫli f. (pl. *-ǫl'ur*). Partea casei dintre tavan și acoperiș; talpa casei ALR. 3764.

Atǫr a. Hatâr. *Di atǫr capu ș-la da* 27 cf. 28. — Din tc. *hatyr*, (arom. *hatîre*).

Ats! pron. v. *tu*.

²**Ats** interj. Strigăt ce se întrebuințează când vrea cineva să oprească catârii de a mai merge. (La Oșani) m u t š i. [Și: **átsă**]. — Onomatopee.

Átsă f. 1. Fir de țesut (cf. ALR. 5758), sfoară cf. i r. *Si nu mi vinz priună cu căpestru ili cu atsa* (să nu mă vinzi... cu sfoara) 16/79. *Atsă nu vę* 2/28. | 2. Spec. (la moară). Coarda teicii. Com. C. I. [D e r i v a t: **atsítšcă** f. (dim.)]. — Din lat. *acia*, *-am* (arom. *atsă*).

²**Átsă!** interj. v. *ats*.

Átsi particolă, servind la introducerea parataxelor. *Atsi si dusi...*, *atsi la ruptsi... căti ună męră și el...* 16/19. *Aș fost-au̯ vrină u̯ară doį frats, atsi ș-veau̯ sadi ună vacă* 1/69 cf. 6/19, 2/23, etc. — Pare a fi același cu « aci » (<*ecum-hīc*) întrebuințat în: aci se joacă, aci râde, aci plânge...

Atsítšcă f. v. *atsă*.

Ąu̯ pron. v. ¹*ia*.

²**Ąu̯** pron. v. *ịel*.

³**Ąu̯** art. m. de cazul gen. A lui (întrebuințat numai în Țârnareca). *Tricură pri l-ąu̯ tsarluį poartă șu si džucau̯ cu mearile. Ąu̯ tsarluį feată cum șideà...* (trecură pe la poarta țarului... fata țarului...) 9/68. *Tru ău̯ zmeu̯luį curiịă* (în pădurea balaurului) 24/68. *Ău̯ tsarluį fitšor* 11/66. (arom. *al*.)

Áură f. Răcoare. *Simintsa... o-punim ăn un loc ịundi-į aură* B. 4. *Vini aură* (vine recoare) ALR. 2559 Com. I. L. [D e r i v a t: **aurós -ă** adj. = răcoros (arom. *avros*)]. — Din lat. *aura*, (arom. *avră*).

Aurós, -ă adj. v. *aură*.

Auzitúr f. plur. v. *ud*.

Avà f. v. *hava*.

Ávdu vb. IV v. ³*ud*.

Ávgust m. August. *Niști u̯or brumă cadi și lă Avgust*. Com. I. L. — Din bg. *avgust* (gr. *αὔγουστος*), arom. *avgustu*.

Avlíịă (pl. *-ur*) f. Curte, casă, palat. *Damịan năriditu cu multi av-liur* 12/VII. — Din gr. *αὐλή* (bg. *avlija*), (arom. *avlie*).

Avrári f. v. *avredz*

Avrédz vb. I (aromânism în Huma). Răcoresc Com. T. P. [D e r i v a t: **avrári** f. = răcoare **avrós, -ă** adj. =răcoros]. Pentru etimologie cf. a u r ă (arom. *a-vredzu̯*).

Ạvrós, -ă adj. v. *avredz.*

Azăr adv. | **Azărdisés** vb. IV | **Azărlọc** a. } v. *azọr.*

Ạzdisés vb. IV. Turbez cf. ạnturb. *Flọ di azdisì, cọt află cota azdiseaşti* (află de turbează, cu cât este tratat mai bine, cu atât turbează mai mult). Com. G. D. [Derivate: **azdisíri** f. = turbare; **azdisít, -ă,** adj. = turbat]. — Din tc. *azdyrmak,* (arom. *azdisescu*).

Azdisíri f. | **Azdisít, -ă** adj. } v. *azdises.*

Ázim m. Aluat nedospit: *lutsol nistăfsit* (cf. stăfses) ALR. 4026.

Azlọc. Praf de puşcă ce se întrebuința odată la puştile cu cremene. *Al' lọ azlọcu* 29. — Din bulg. *azlyk.*

Azmác m. Zăvoi. Se mai zice mutšară, loc mutšărlif. ALR. 2485.

Ázná f. Comoară, hazna. *Flọ unǎ aznă di pari* (află o comoară de parale).—Din tc. *hazna,* (arom. *hăznă*).

Azọr adv. Gata. *Si fats azọr unǎ căldari di apu* (să faci gata o căldare de apă) 5/55. *La bilì vichi, la feasi azăr* 16/43 cf. 3/36, 17/93. [Şi: **azăr, hazọr** adv.]. Derivate: **azărdisés** vb. IV = pregătesc ALR; **ạzărlọc** a. = pregătire. Com. G. D. — Din tc. *hazyr,* (arom. *hazîre*).

B

Ba! interj. Ba. *Ba! nu viruị̂es si ducă* (ba! nu cred să se ducă). — Din bg. *ba,* (arom. *ba*).

Băbă f. 1⁰. Babă, bunică. *Mul' arisa şi băbă-sa* 1/22. *Cọn si pişă babili* = în faptul zilei. *Ụarbababă* = jocul « baba oarbă ». ALR. 4337. *Baba-ụarbă* = cărăbuşelul, dobă de porc: « si ampl'ă cu carni drob, uris şi sọnzi di porc » ALR. 4138, cf. dead. | 2⁰. Moaşă. Com. G. D. | 3⁰. (la moară) Brotacul sau broasca. Com. C. I. | 4⁰. (la moară) Polița prăsnelului id. [Derivate: **băbítšcă** f. (dim.); **băbl'óc** m. = bătrân, om gras şi greoiu. *Tsista-i un băbl'oc;* **băbl'ítsă** f. = femee bătrână; **băbl'íc** m. = băbiță. Com. T. P.; **băbés** vb. IV = moşesc. *Mumă-sa singur ạş la băbì fitšoru;* **băbíri** f. = moşire. *Tată-su nu ra la băbirea lu il'ă-su.* Com. G. D.] — Din bg. *baba,* (arom. *babă*).

Băbáịcă m. (Nânta) Tată. — Din bg. *babajko.*

Babalọc m. Babalâc. Com. G. D. — Din tc. *babalyk.*

Băbés vb. IV | **Băbíri** f. | **Băbítšcă** f. | **Băbl'íc** m. | **Băbl'ítsă** f. | **Băbl'óc** } v. *babă.*

Băbúchịe f. Mugure, boboc. *Li runiră băbuchil'* (fărămițară mugurii) 9/56. — Din gr. μπουμποῦκι, (arom. *bubuk'e*).

Băcădárnic m. Mămăligă din făină de porumb sau de grâu. *Pupadiịa ạl' zitsi la pōpa:* « *aị să*

Ạvrós, -ă adj. v. *avredz*.

Azăr adv. v. *azọr*.
Azărdisés vb. IV v. *azọr*.
Azărlọc a. v. *azọr*.

Ạzdisés vb. IV. Turbez cf. ạ n t u r b. *Flọ di azdisì, cọt află cota azdiseaşti* (află de turbează, cu cât este tratat mai bine, cu atât turbează mai mult). Com. G. D. [D e r i v a t e: **azdisíri** f. = turbare; **azdisít, -ă,** adj. = turbat]. — Din tc. *azdyrmak*, (arom. *azdisescu*).

Azdisíri f. v. *azdises*.
Azdisít, -ă adj. v. *azdises*.

Ázim m. Aluat nedospit: *lutsol nistăfsit* (cf. s t ă f s e s) ALR. 4026.

Azlọc. Praf de puşcă ce se întrebuința odată la puştile cu cremene. *Al' lọ azlọcu* 29. — Din bulg. *azlyk*.

Azmác m. Zăvoi. Se mai zice m u t š a r ă, l o c m u t š ă r l i f. ALR. 2485.

Áznă f. Comoară, hazna. *Flọ un̆ă aznă di pari* (află o comoară de parale).—Din tc. *hazna*, (arom. *hăznă*).

Azọr adv. Gata. *Si fats azọr unǎ căldari di apu* (să faci gata o căldare de apă) 5/55. *La bili vichi, la feasi azăr* 16/43 cf. 3/36, 17/93. [Şi: **azăr, hazọr** adv.]. D e r i v a t e: **azărdisés** vb. IV = pregătesc ALR; **ạzărlọc** a. = pregătire. Com. G. D. — Din tc. *hazyr*, (arom. *hazîre*).

B

Ba! interj. Ba. *Ba! nu viruịes si ducă* (ba! nu cred să se ducă). — Din bg. *ba*, (arom. *ba*).

Bábă f. 1⁰. Babă, bunică. *Mul' arisa şi băbă-sa* 1/22. *Cọn si pişă babili* = în faptul zilei. *Ụarbababă* = jocul « baba oarbă ». ALR. 4337. *Baba-ụarbă* = cărăbuşelul, dobă de porc: « si ampl'ă cu carni drob, uris şi sọnzi di porc » ALR. 4138, cf. d e a d. | 2⁰. Moaşă. Com. G. D. | 3⁰. (la moară) Brotacul sau broasca. Com. C. I. | 4⁰. (la moară) Polița prăsnelului id. [D e r i v a t e: **băbítšcă** f. (dim.); **băbl'óc** m. = bătrân, om gras şi greoiu. *Tsista-i un băbl'oc*; **băbl'ítsă** f. = femee bătrână; **băbl'íc** m. = băbiță. Com. T. P.; **băbés** vb. IV = moşesc. *Mumă-sa singur ạş la băbì fitšoru*; **băbíri** f. = moşire. *Tată-su nu ra la băbirea lu il'ă-su*. Com. G. D.] — Din bg. *baba*, (arom. *babă*).

Băbáịcă m. (Nânta) Tată. — Din bg. *babajko*.

Babalọc m. Babalâc. Com. G. D. — Din tc. *babalyk*.

Băbés vb. IV v. *babă*.
Băbíri f. v. *babă*.
Băbítšcă f. v. *babă*.
Băbl'íc m. v. *babă*.
Băbl'ítsă f. v. *babă*.
Băbl'óc v. *babă*.

Băbúchịe f. Mugure, boboc. *Li runiră băbuchil'* (fărămițară mugurii) 9/56. — Din gr. *μπουμπούκι*, (arom. *bubuk'e*).

Băcădárnic m. Mămăligă din făină de porumb sau de grâu. *Pupadiịa ạl' zitsi la pōpa*: « *aị să*

dărǫm băcădarnic» 19/6. [Și: **bucădárnic** m. Com. T. P. — Din mbg. *bakărdanik.*

Băcál m. Băcan. *Si află pri la bacal'* B. 15. [D e r i v a t: **băcălǫc** a. = băcănie]. — Din tc. *bakal,* (arom. *băcal*).

Băcălǫc a. v. *băcal.*

Bacám m. Băcan (lemn cu care se roșesc ouăle de Paști). *Bacamu ăi̯ un lemn roș.* Com. I. L. — Din tc. *bakym,* (arom. *băcîme*).

Báclă f. Fasole boabe. *Sats di baclă ili di mel'* B. 4. *Bacla si seamină pri gărnișoară* (fasolea se seamănă prin porumbișuri). *Baclă-di-mătšcată* (fasole cu bobul mare) *baclă-parpudă* f. (un fel de fasole care crește de timpuriu; are bobul mic și este foarte gustoasă). Com. N. T. — Din tc. *bakla.*

Băcǫr a. Aramă, vase de aramă: *Tseastă casă ari mult băcǫr.* — Din tc. *bakyr,* (arom. *băcîre*).

Băcșiș a. Bacșiș. *Si-l' da mari bacșiș* (o să-i dea mare bacșiș) 4/34. [Și: **bășíș** a. *Tsi bășiș tser* 15/2]. — Din tc. *bakšiš* (arom. *băcșișe*).

Bădivà adv. Fără plată, de geaba. Com. G. D. — Din tc. *badihava,* (arom. *bădihăvae*).

Bádžă f. Ochiul podului. *Au̯ scoasi prin badžă* (o scoase prin ochiul podului) 12/55 cf. 31, 841. [D i m i n u t i v: **bădžiníc, budženíc, budžiníc** m. = coșul casei pe unde iese fumul. *Casa noastră ari dǫu̯ bădžinits.* Com. I. L. Cf. și ALR. 684 și 3865]. — Din tc. *baǧa,* (arom. *băǧă*).

Bădžănác m. Cumnat (două s. mai multe persoane ale căror neveste sunt surori). *Bădžinacu meu̯ si dusi la leamni.* Com. I. L. [Și: **bădžinác** m. id.]. — Din tc. *baǧanak,* (arom. *băǧinac*).

Bădžinác m. v. *bădžănac.*

Bădžiníc m. v. *badžă.*

Báftšă (pl. *-ur*) f. Grădină cf. g ă r d i n ă. *Si dar ună bāftšă* (o să fac o grădină) 4/57, 5/57, 8/IV. [Și: **bahtšè** f. *Tega s-dusi la bahtšè di vali* 1/X; cf. B. 9. **baștšăvăndžóįă** m. = grădinar ALR. 6000; plur. **Băhtšur** = n. loc (Huma). Com. T. P. — Din tc. *bagča* (mbg. *bafča*), arom. *băfčă.*

Bag vb. I Bag, pun. *Săptă direc li bagă* (bagă-le subt grindă) 3,4/66. [D e r i v a t e: **băgári** f. = băgare punere; **băgát, -ă** adj. = băgat, pus, așezat], (arom. *bag*).

Băgári f. v. *bag.*

Băgăróditsă f. v. *buguroditsă.*

Băgát -ă adj. v. *bag.*

Bahtšè f. v. *baftšă.*

Băhtšur f. pl. v. *bahtše.*

Bái̯a adv. Aproape, cam, prea, mult, *Flai̯ un sidžim..., la feș ăn doi̯, bai̯a pruchi̯ǫ* (găsii o sfoară, o făcui în două, aproape a ajuns) 2/63. *Bai̯a văcǫt am no-am măncat* (multă vreme este de când n'am mâncat) 5/91. [C o m p u s (cu pref.) **zăbái̯a** (ză + bai̯a) = mult,

multă vreme. Com. D. P.]. — Din tc. *baja*.

Băi̯ăldisés vb. IV Leșin. Com. G. D. [D e r i v a t e: **băiăldisíri** = f. leșin; **băi̯ăldisít, -ă** adj. = leșinat]. — Din tc. *bajelmak*, (arom. *băi̯ăldisescu*, cf. dacor. *imambaildi*).

Băi̯ăldisíri f. } v. *băi̯ăldises*.
Bai̯ăldisít, -ă adj. }

Bái̯ăr a. (Oșani) Șiret, șnur, cu care femeile își leagă «tasul» subt bărbie; (rar) baier, șir cu mărgele. *Tasul si leagă cu un bai̯ăr*. Com. I. L., (arom. *bair*).

Băi̯át, -ă adj. Care nu este proaspăt, stătut. Com. T. P. — Din tc. *bajat*, (arom. *băi̯at*).

Băi̯cúș Numele unei mahalale în Nânta (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I 11).

Băi̯ńár m. v. *bańă*.

Băi̯reác (pl. **-tsă**) a. Steag. ALR. — 1424. — Din tc. *bairak*, (arom. *băi̯rak'e*).

Băjúr m. Bujor. [Și: **bujúr** m. ALR. 1910]. — Din sl. *božur*.

Bal' (despre oi). Cu pată albă în frunte. Com. G. D. (Cf. arom. *bal'u̯*). — Despre originea cuvântului, vezi B g ea în *Dacoromania*, III 208 cf. și II 2 9.

[2]**Bál'ă** f. pl. Bale. *Al' cură bal'ăli* Com. G. D. [D e r i v a t e: **bălés** vb. IV = a face bale la gură. Com. T. P.; **bălós, -oasă,** adj. = bălos. *Mucosu ș-bati pează di bălosu* (mucosul își bate joc de bălosul) id.; **mbălășés** vb. IV (refl.) = mă umplu de bale. *Si-mbălășaști* (se umple de bale) ALR. 2102]. — Din lat. **baba, -am*, (arom. *bale*).

Bălăntíi̯ă f. Bucată de fier și, în spec., de glonț; fig. prostii, nerozii, fleacuri. Com. T. P.

Bălăúră adj. (despre prună) Mare. *Prună bălăură* ALR. 6082.

Bál'că f. Pămătuf. *Popa da cu bal'ca di busiu̯oc* ALR. 2771.

Bălcón a. Balcon. Si pusi pri bălcon 8/39. — Din bg. *balcon*, (it.), (arom. *bălcone*).

Bălés vb. IV v. bal'ă.

Bălét a. Bilet. *Bălet di viti* (bilet de vite la târg) ALR. 5661.

Bálig vb. I v. *baligă*.

Báligă (pl. *boaliz*) f. Balegă. *Scot boaliz mol'* B. 11. *Boaliz mănâncă* (spune minciuni) 32. [D e r i v a t: **bálig** și **ạmbálig** vb. I (refl.) = mă baleg. *Al' tsi ạmbăligǫ ăn chi̯esi* (i s'a bălegat în pungă) 15], (arom. *baligă*).

Bălós, -oasă adj. v. *bal'ă*.

Báltă f. Baltă cf. b ă t ă l a t s e, *Calu ștucnì ăn baltă* (calul se înfundă în baltă). *Baltăl'ă* n. de fântână (Oșani), *Baltă-mică* n. loc (Huma), *Baltăroși* n. loc. (Cupa), *Baltă-seacă* n. loc. (Barovița), *Balta-tšair* n. loc. (Lugunța), (arom. *baltă*).

Băltác m. v. *băltii̯ă*.

Băltíi̯ă f. Săcure, bardă, topor. *Ca ạu̯ lo băltia* 18/55, cf. 10/16, 20/28. [D e r i v a t e: **băltác** m. = topor, secure (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I 53); **băltíi̯că** f. *Lo-*

cu ună bălbiịcă si dișchică leamni (luă cu o secure să despice lemne) 20/68; **baltítšcă** f. *Ăș lă sădi ună* **băltíšcă** 13/71]. — Din bg. *baltija.*

Băltíịcă f. } v. *băltiiă.*
Băltítšcă f. }

Băl'úr. Nume de câine. Com. T. P.

Bam! interj. Bam! *Bam!.. cu tufeacu* 8/57, cf. 6/27.

Bămbănisít, -ă adj. Buced, copil umflat la față, nesănătos ALR. 4163.

Bambărés vb. IV Bâzâiu cf. v ă n g ă r e s ALR. 4416.

Bámńă f. Bamie. — Din tc. *bamja*, (arom. *bamńe*).

Bań m. pl. (la sg. rar). Monedă veche de aramă; gologan. Com. I. G. — Din bg. *ban.*

Báńă (pl. *-ońur*) f. Baie cf. ą m a m i. *Ari ișǫt ună băńă... și... tots si duc* (a ieșit (= s'a făcut) o baie și toți se duc) 6/38. [D e r i v a t e: **băńez** vb. I (refl.) = fac baie; **băńár, băịńár** m. = băiaș, cf. a m ă m d ž o ị; **băńiști** f. = n. loc. (Lugunța), unde au fost, odată, băi]. Com. T. P. — Din bg. *banja.*

Báncă (pl. *bǫncur*) f. Bancă.

Băndéră f. Steag. Com. T. P. Din it. *bandiera*, (arom. *bănderă*).

Bănélă f. v. *bunelă.*

Băńéz vb. I } v. *bańă.*
Băńíști f. }

Bápcă f. (pl. *-chi*). Floricele de porumb, cocoși. AAR. 4109.

Báră f. Loc mocirlos, mocirlă. *Porcu nostru ăị ăn bară.* [D e r i v a t: **bărǫcă, băróșcă** f. = mocirlă mai mică. *Junsi lăngă ună bărǫcă* 3/51]. Com. D. P. — Din bg. *bara.*

Bărácă f. Barieră la intrare în oraș. ALR. 2608. — (Dacor.).

[2]**Băráčă** f. (pl. *-ots*). Băracă de scânduri. ALR. 3830. — (Dacor.).

Bárbă f. Barbă. *Cu coasa cuses barba* 4/14 cf. 158; *barba-părtšuluị* (s. *prătšuluị*) = un fel de ciupercă, care crește vara prin păduri; *Barba-prătšuluị creaști prin pul'ană.* Com. I. L. [D e ṛ i v a t: **bărbós, -oasă** adj. = bărbos; **bărbítšcă** f. (dim.)]. — Din lat. *barba, -am,* (arom. *barbă*).

Bărbăláșcă f. v. *bărbărașcă.*

Bărbálits m. Brâncă. Com. T. P. — Din bg. *urbalec* « Rotlauf ».

Bărbărășcă f. Căcărează de capre. *Ąncărcǫ bărbărǫști ăn loc di tšireș* 2/18 cf. 4/18. [Și: **bărbăláșcă** f. ALR. 1799]. Pentru etim. cf. mbg. *bărbuška* id.

Bărbărés vb. IV. Vorbesc prostii, flecăresc, trăncănesc, dărdăresc. *Nu păгă-ń barbăriă* (nu mai dărdări mereu) 696. [D e r i v a t: **bărbăríri** f. = flecăire, prostii]. — Din mbg. *bărbaram* (bg. *băr-ljam*).

Bărbát m. Bărbat. *Ună mul'ari și un bărbăt* 1/14. *Vinì și bărbătă-su* 16/56 cf. 113. [D e r i v a t e: **bărbătés, -eascā** adj. = bărbătesc; **bărbăteáscă** = partea din biserică

rezervată pentru bărbați; **bărbăteáşti** adv. = bărbătește; **bărbătími** f. = adunare de mai mulți bărbați. *Ca zătšucǫ cămbanea, toată bărbătimea si dunǫ;* **barbătítš** (dim.) m. Com. G. D.]. — Din lat. *barbātus, -a, -um*, (arom. *bărbat*).

Bărbăteáscă f. } v. *bărbat*.
Bărbăteáşti adv.
Bărbătés, -easeă
Bărbătími f.

Bărbítšcă f. } v. *barbă*.
Bărbós, -oasă adj.

Bárcă f. Barcă cf. v e a i̯ c ă. *Ună barcă* 23/78. — Din it. *barca.*

Bardác a. v. *bărdac.*

Bărdác a. Ulcior (se întrebuințează la nuntă, cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I 44), cf. p o t š d i t s a r ă). *Tšuș- bărdac*, se zice când s'a îmbătat cineva. Com. I. L. [Și: **bardác**]. — Din tc. *bardak.*

Bărdét v. *brad.*

Bărdi a. plur. (La războiu). Brațe, brățare, băteli, mănuși. Com. H. I. [D e r i v a t: **bărdilíc** m. = prăjină lungă, beldie id. — Din bg. *bărdo.*

Bărdilíc m. v. *bărdi.*

Bárdză f. Nume de capră cf. n e a g r a, r u s a, s i v a, etc. Com. G. D. — Cf. alb. *bardhé'.*

Báre } adv. v. *barim.*
Bári

Bárim adv. Cel puțin, barem. [*Du-u̯ă*] *până casă barim* 4/58. [Și: **báre, bári** adv. *Bari un nu ăi̯rà mărghit* 33/65 cf. 13/66, **bérim** **béri** adv. *Nu putuș beri si-ń la trimets* 9/51 cf. 2/50]. — Din tc. *barem*, (arom. *barem*).

Bărlív, -ă adj. Zăpăcit, amețit. *U̯ai̯ă bărlivă* = oaie căpie. *Sta ca vrină u̯ai̯ă bărlivă* = stă tristă. Com. I. G. [D e r i v a t: **ămbărlivés** vb. IV = amețesc, zăpăcesc, (despre oi) devin căpiu. Com. I. L.]. — Din bg. *bărliv.*

Bărlóc m. v. *bărlog.*

Bărlóg m. Culcuș la animale și la paseri, bârlog. *Si sculǫ di pri bărloc* (se sculă din culcuș) 11/83. *Ăn bărlogu di cǫni ubideș pǫni* (în culcușul câinelui cauți pâine) 35. — Din bg. *bărlog.*

Bărnés vb. IV v. *burnes.*

Bárnitsă f. (pentru *mel' barnitsă* cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I 51). Un fel de meiu. *I̯a u̯a ari u̯opt cupiti di ghipt: unu ăi̯ di mēl', lāntu ăi̯ di barnitsă, lāntu ăi̯ di grǫn și lāntu ăi̯ di sicară* 9/4. [D e r i v a t: **bărnitšǫńă** f. = paiul barniței; se dă ca nutreț la oi. Locul unde se cultivă barnița cf. o v i ș ǫ n ă]. — Din bg. *branica?* Înțelesul nu se potrivește.

Bărnitšóńă f. v. *barnitsă.*

Bărnivéc v. *brinivec.*

Bărnút a. Tabac. *Trasi uneac bărnut și cătsǫ si chifcăi̯ască* (a tras puțin tabac...). [Și: **burút** a. ALR. 4294]. — Din tc. *barnut*, (arom. *bărnute*), cf. alb. *bërnot.*

Băróc } f. *bară.*
Bărǫșcă

Bárovitsa N. loc. în Meglen. (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I 7, 19, 27).

Bărsóghịăr adj. Se zice despre un om înalt și prost; nătărău, nărod, prost. *Cată ca bărsoghịăr* (se uită ca un nătărău). *Ań tsi pruvisì că bărsoghịăr* (mi-a venit ca un prost) 33, 34. [Și: **bărsóghir** adj.].

Bărút a. Praf de pușcă.—Din tc. *barut*, (arom. *bărute*).

Baş vb. I. (Ţârnareca, Huma). Sărut, cf. b a t š c u. Com. T. P. — Din lat. *bassio*, *-are*, (arom. *baș*).

[2]**Baş** part. (Întotdeauna în legătură cu un alt cuvânt). De frunte, primul, cel mai bun. *Cari poati... si-l' lea un bașbirbec* (care poate să-i ia un berbece din cei buni) 1/37. *Baș-tšișma* n. loc. (Cupa). — Din tc. *baš*.

Băsămáts pl. Rampă la scări, treaptă. ALR. 3851. — Din tc. *basamak*.

Báscă f. Bască ALR. 5810. *Bască di lǫnă* = bucată de lână. Com. C. I. *Lă deadi căti ună bască di lǫnă*. — Cf. alb. *baskë*, (arom. *bască*).

Báşcă adv. Deosebit, separat, aparte. *Sfacă pǫịni bașcă* (fiecare pâine aparte) 16/4. *Băşca-băşca ąų lęsiră*, 17/4 cf. 20/51, B. 6. — Din tc. *baška*.

Băseárică f. Biserică. *Snaga 'n bisearică și mintea 'n tulăriști* (cu trupul în biserică și...) se zice despre cei ipocriți 813. *Am ună băsearică pri un direc sta* (= bureatili) *10. *Bisearica-mari*, *Bisearica-mică* n. de biserică în Oșani. [Și: **biseárică**, **bisęrică** f. *S-mi duc la bisęrică* 34/18, **bisiricós, -ă** adj. = biséricos]. — Din lat. *basĭlĭca*, *-am*, (arom. *bisearică*).

Băşibuzúc m. Bașibuzuc. — Din tc. *bašibozuk*, (arom. *bașibozuc*).

Băşíş, a. v. *bacșis*.

Básmă (pl. *-ur*). Stambă. — Din tc. *basma*, (arom. *băsmă*).

Bástră f. Rugina grâului.

Baştšăvăndžóịă m. v. *baftšă*.

Băstún a. Baston. *Ăn bręg vę un dęd c'un băstun* 10/1. — Din bg. *bastun* (it.), (arom. *băstune*).

Bat vb. III. Bat, (refl.) mă bat. *Că ișǫ moịnista si bată cu tsela ųomu* 32/2. *Aį... să na batim* cf. 27/2. *Bat peză* = îmi bat joc. *Nu mi pritorn, ca si bată peză* 2/II. *Bat til'al* (cf. d a u t i l' a l) 4/86. *Bat tămbură* = cânt din cobză 25/90. *Bătù zeazit* (s. zeaịst) = s'a iscălit 36. *Ań bat capu di rǫpă* = mă frământ cu mintea 83. *Mi bati bun* = are să-mi fie bine. *Cată, din jurimint să nu ịeș, că nu ti bati bun* 8/25. *Bat pri* (*s. di*) = dau de cineva s. întâlnesc pe cineva. *Bătură pri un cǫịni* (...dădură de un câine) 6/12. *Bătù di un dęd* (întâlni un bătrân) 2/2 cf. 8/12, 1/12. [D e r i v a t e: **Bătire** f. *Batirea soarili* = miazăzi. (Com. G. D.), revărsatul zorilor. *Di la batirea soarili pănă la scăpitat* B. 15. *Prima*

măncari s-iĭă la batirea soarili ib. 5; **bătút, -ă** adj. = bătut. *Sam bătută* (sunt bătută) 6/19. *Ăĭ bătut ăn cap* = nu este în toate mințile 769; **bătáńă** f. = văltoare. *Bătańa-dila-Sireanu* n. loc. (Cupa). *Bătańa* n. loc. (Barovița); **bătăńisés,** vb. IV = bat în piuă. C o m p u s: (cu pref.) **izbát** (iz + bat) vb. III (după bg. *izbivam*, mbg. *izbijam*) = 1⁰. bat de a bine. *Tsela porcaru la izbătù* (porcarul acela îl bătu bine) 8/20 cf. 6, 7/20. | 2⁰. Respir. *Mult ăn curǫn izbati* (respiră repede). Com. C. I.; **răzbát** (răz+bat) vb. III = trec prin ceva, răzbat. Com. I. L.]. — Din lat. *batto,-ĕre*, (arom. *bat*).

Bătălátše f. Băltoacă. *Bătălatše di apu* (băltoacă de apă care se face în drum) ALR. 2507. Derivat din *baltă?*

Bătáńă f. v. *bat*.

Bătăndžóiĭă m. Piuar cf. b ă t a ń ă. ALR. 1729.

Bătăńisés vb. IV v. *bat*.

Bătărneáşti adv. v. *bitǫrn*.

Batavǫtše m. v. *batcu*.

Bátcu part. (În unire cu un nume). *Batcu-lupi* = cumătre lup. *Bini viniș batcu-lupi*, 5/72. *Batcu-votše* id. *Zăstaĭ batcu-votše* ib. [Și: **batavótše** (din batcu-votše)].— Din mbg. *batko*.

Bătijúni f. v. *batiz*.

Bátiz vb. I. Botez. *Să... la bătiz* (să-l botez) 5/86. *La bătizǫ odža* 6/86. [D e r i v a t e: **bătizári** f. = botez. *Dupu bătizari, lumea si gusteaşti lă casa lu micu;* **bătizát, -ă** adj. = botezat; **bătizătór** m. = botezător; **bătijúni, butijúni** (< lat. *baptidio*). f. = botez, botezare. *Di la butijuni nu-i spilat.* 66]. — Din lat. *baptĭzo, -are*, (arom. *pătedzu̯*).

Bătizári f. } v. *batiz*.
Bătizát, -ă adj.
Bătizătór m.

Bătoáńă N. loc. (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I 23).

Batš m. Baciu. *Batšu si dusi lă bătšǫlă.* Com. I. L.

Bátšcu vb. I. Sărut, cf. s ă r u t. *La bătšcară* (îl sărutară) 17/56. *Si bătšcară* (se sărutară) 13/58. *Nu pot bătšcari mǫna* (nu pot săruta mâna) cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I 132. *Tu batšchi* (tu săruți) ALR. 2093. [Și: **bátšcum** vb. I)]. — Din *baş* + *mutšcu* (*Meglenoromânii*, ib.), (arom. *baş*).

Bătšilíń f. } v. *bătšǫl'ă*.
Bătšilíşti f.

Bătšǫl'ă f. Stână. *Si dar undă bătšǫl'ă* 2/56. *Bătšǫl'ă di ports nu-s fatsi* (stână de porci nu se face) 587 cf. 822. *Bătšǫl'a-Ghiuluĭ.* n. loc. (Oșani). [Și: **butšól'ă** f. ALR. 5373. D e r i v a t e: **Bătšilíşti** n. loc. (Huma), unde au fost vreodată stâne. Com. T. P. **Bătšilíń** id. la Cupa]. — Din bg. *bačilo*.

Bătút, -ă adj. *bat*.

Báuva n. loc. (Barovița).

Beà adj. v. *beat*, -ă.

Beáł adj. Alb, frumos. *Si ĭasă pri bęli* = o să iasă la iveală 44.

[D e r i v a t e: **beáluş** -**ă** adj. = un lucru care nu-i bine colorat în roş sau în alb. Com. G. D. *Capră bealușă ;* **bélca** f. = nume de cățea. *Belca -ń latră ăn deal* *4; **belítš** m. = nume de câine. Com. G. D.; **Belítsa** f. = n. de râu care se varsă în Meglenița. Com. T. P.; **bilusés** vb. IV (refl.) = mă sulemenesc; **béltši** adj. =alb., albicios]. Com. T. P.]. — Din sl. *bĕl* (arom. *bi̯al*, cf. Capidan. *Elem. sl. în dial. arom.* 58).

Beáluş, -ă adj. v. *beal.*

Beári f. v. *beau̯.*

Beát, -ă adj. [Şi: **beà** adj. *Cari nu fuzi beà dă la nuntă?* 502. D e r i v a t: **beátsişte** f. beție. Com. I. G.]. — Din lat. *bĭbĭtus, -a, -um,* (arom. *ambitat*).

Beátă f. Calțavetă cf. p u d v e s c h i. *Cupilașil' poartă beati cu tsufts.* Com. I. L. cf. și Capidan, *Meglenoromânii* I, 40. — Din lat. **bĭtta, -am.* CDDE. 143.

Beáu̯ vb. II. Beau *S-na dutsim s-bi̯ăm āpu* 2/73. cf. 27/68. *L'ă bi̯i̯ù gl'etsu* = a tulit-o, a fugit, a șters-o 981. *Ań si bi̯a* = mi-e sete 2/74. [Şi: **bi̯áu̯** vb. II. D e r i v a t e: **beári** (*bẹri*) f. = băutură. *I̯o mo ạts las măncāri și bẹri* 6/2. *Dọ-ń dustur măncari și bẹri* (în text greșit: *dọ-ń dustur beri*) 6/91; **bii̯ătúră, bii̯utúră** f. = băutură, **bii̯tór** m. = băutor. C o m p u s e: (cu pref.): **prubéau̯** (pru + beau̯) vb. III = îmi vine poftă pentru apă, m'apucă setea (după mbg. pripivam). *Al'-tsi prubii̯ù apu lă fitšor* 5/51, 12/49; **pribeáu̯** (pri + beau̯) vb. III (Liumnița) 2/73, 10/64; **dubeáu̯** (du + beau̯) vb. II (după bg. *dopivam*) = beau până la sfârșit, beau peste tot. *Mini mi ari dubiut* 10/3; **năbéau̯** (na + beau̯) vb. II (după bg. *napivam*) = beau; **năbii̯út, -a** adj. (cf. bg. *napien*) = beat.] — Din lat. *bĭbo, -ĕre,* (arom. *beau̯*).

Bébi m. Numele ce dă fratele mai mic la cel mai mare, n e n e. *E ghidi, bebi, cumuvoltši* 4/13. *Bebi să-ń mi drobească* 3/I. — Din mbg. *bebi.*

Beg m. bei. *Si dusi la un beg* 7/18 cf. 8/IV. [D e r i v a t e: **bighítsă** f. = soția beiului. *Bighitsa ș'ari sultanat* (begoaica își are luxul ei) 43; **biglọc** (tc. *beglyk*) f. = boierie]. — Din tc. *beg.*

Béi̯ m. v. *curcubeai̯.*

Bei̯chi v. *belchi.*

Bei̯líc Numele unei mahalale în Nânta (cf. Capidan, *Meglenoromânii,* I 11).

Bélbitsă f. Un fel de pește, beldiță. Com. I. G. [Se zice și **bélvitsă** = păstrăv, bg. *bĕlvica*].

Bélca f. v. *beal.*

Bélchi Poate (că)... *Belchi putem* 7/19 cf. 2/34. [Şi: **béi̯chi** 2/12 cf. 14/9]. — Din tc. *belki.*

Belítš m. v. *beal.*

Bélitsa f. v. *beal.*

Beloglávă adj. (despre oaie) Cu botul alb la oaie neagră. Com. T. P. — Din bg. *bĕla glava.*

Belonógă f. adj. (despre oaie) cu picioarele albe la oaia negră. Com. T. P. — Din bg. *běla noga*.

Bélvitsă f. v. *belbitsă*.

Béri adv. v. *barim*.

Bérim adv. v. *berim*.

Bes vb. IV. Băs. *Ăn ună ticvă bes* = stau bine 777. *Si beş trei-ori* 2/70. [Şi: **bişǫs** vb. IV. D e r i v a t e: **bişǫri** f. *Bişǫrea-i sănătoasă, ama-i ruşinoasă*; **bişǫnă** f. (<*bĭssīna) = băşină. *Bişoń goali* = minciuni, prostii 959, **bişănós, -ă** = băşinos; **bişătúră** f. = băşină]. — Din lat. *bĭssio, -īre* (= *vĭssio*), (arom. *bes.*).

Beşbunár N. loc. (Oşani).

Besminítsă (di porc) f. Untură groasă de porc, osânză ALR. 749.

Bétšfi f. pl. Nădragi de lână, cf. p ă t u r, jambiere. Com. G. D. — Din mbg. *bečvi*.

Bíbă f. Carne. *Dǫ-l' uneac bibď la tsista sirumà*. Com. I. L. | Un fel de brodărie. — Din alb. *bibď* (arom. *bibă* « rață »).

Bic m. Bou în vârstă dela 3—5 ani, junc, taur. *Că vrin bic ăi juni* = e tare ca un taur 310 cf. 45. [D e r i v a t e: **bucăiés** vb. IV (despre porci) = mârlesc. *Portsil' si bucăies pri tširişar* (porcii se mârlesc în Iunie). Com. I. L. = **bucăíri** f.; mârlire]. — Din bg. *bik*.

Bichiár m. Neînsurat. Com. C. I. — Din tc. *bikjar*, (arom. *bikiar*).

Bicuvát. Râncaciu. Com. T. P.

Bighíitsă f. v. *beg*.
Biglǫc a.

Bigór m. 1⁰. Piatră poncie care se taie uşor cu securea şi slujeşte la clădirea căminurilor. Com. I. G. | Un fel de muşchiu verde ce se face în fundul văilor pe pietre, vara, când apele scad. *Rǫpa cari si trăculeaşti, nu catsă bigor* (acela care schimbă stăpânii nu face avere, 637). [D e r i v a t: (ad. 1⁰). **Bigurlíva** f. n. loc. (Cupa). Com. N. P.]. — Din bg. *bigor*.

Bigurlíva f. v. *bigor*.

Biiătúră f.
Biitór m. } v. *beau*.

Biiúc (pl. *-tsă*) a. Turmă ALR. 1797, cf. b i l' u c.

Biiutúră f. v. *beau*.

Bij m. v. *biş*.

Bijăniă f. n. loc. (Cupa). Com. C. P. — Din sl. *běžanije*.

Bijúşcă (pl. *-chi*) f. Ac cu gămălie. ALR. 5756.

Bílă f. Par, prăjină, b i l ă. *Am un dead cu ună bilă ăn cur. Bila-de-Varnic* n. loc. (Huma), *Bila-lungă* n. l. (Oşani). — Din bg. *bilo*.

Bilbíl m. v. *birbil*.

Bíl'că f. Buruiană care vindecă; leac, doctorie. *Al' fuzí cuvetu la bil'că* B. 15. *Cǫn si culcà, puneà nişti bil'ts la pitšoari*, 6/49 cf. 7/49. *Bil'că-di-buric* = un fel de plantă lecuitoare. *Bil'ca-di-buric ăi licuvită. Bil'că-fureascǎ* id. *Cu bil'ca fureascǎ si licues tăl'ătură*. Com. I. L. [D e r i v a t: **bilcutíń** (pl.) =

ierburi, buruieni. — Din bg. *bilka*.

Bilcutíń v. *bil'că*.

Bileà f. Belea. *Dau̯ di bileà* 196. [Și: **bileau̯ă** f.]. — Din tc. *bela* (arom. *bilae*).

[2]**Bileà** adv. Chiar, la drept vorbind. *Nitsi nu-l' tsǫni si antră ăn casă bileà* (nici nu îndrăznește să intre în casă chiar). *Ghi̯udž-bilea* = abi . *Ghi̯udž-bilea la putum sculari* (abia l-am putut scula). [Și: **bílim, bíli** adv. Com. G. D.] — Din tc. *bile*.

Bileág a. Semn, țintă cf. n i-ș a n. *Mines* s. *dau̯ bileagurli* = schimbă semnele, inelele la logodnă. [Derivate: **bileájnic** (bg. *bělěžnik*) = semn, (fig.) minune; însemnat. *Di toati tseaști si spunim noi̯ dǫu̯ mai̯ bileajnitsi* B. 13; **bilijǫs** vb. (bg. *bělěža*) = pun semn, însemnez. La țesut, când femeea este pe sfârșite și începe sulul să se întrevadă prin fire, se zice *deadi domnu di bilijǫ*, adică a ajuns la capăt 48. | Vaccinez]. — Din bg. *belěg*.

Bileájnic a. v. *bileag*.

Bilés vb. IV. Belesc, jupoiu. *Mo s-ti biles* (acum să te jupoiu...) 25/8 cf. 4/52. [Derivate: **bilíri** f. = belire; **bilít, -ă** adj. = belit, jupuit]. — Din paleosl. *běliti* (arom. *bilescu*).

Bíli adv. v. *bilea*.

Bilijǫs vb. IV v. *bileag*.

Bilílă f. Albeață, suliman. Com. I. L. cf. b i l i r i. — Din bg. *bělilo*.

Bílim adv. v. *bilę*.

Bilintróc m. Un fel de piatră mai tare decât cremenea, de culoare albăstruie. *Că bilintroc*, se zice unuia care este sănătos tun. 958.

Bilíri f. rumenele. ALR. cf. b i l i l ă.

[2]**Bilíri** f. } v. *biles*.
Bilít, -ă adj. }

Bilítsă f. Oaie cu lâna albă. *Toati bilitsi și rusi* (toate albe și roșcate) 7/94. — Din bg. *bělica*.

Biltšúg m. Belciug. Com. P. M. — Din bg. *belčug*.

Bil'úc (pl. *-uts*) a. Turmă, grămadă, număr mare. *Un bil'uc di u̯oi̯* 7/25 cf. 8/27, 46. *Un bil'uc di u̯amiń jungl'ats* 17/7 cf. 3/32. [Și: **Bil'úcă** n. loc. (Conțco)]. — Din tc. *beuluk* (arom. *buluk'e*).

Bil'úcă v. *bil'uc*.

Bilusés vb. IV v. *beal*.

Bindisés vb. IV. Imi place. Com. G. D. — Din bg.*bendisv am* (tc.).

Bíni adv. Bine, bun cf. b u n. *Si-ąncalic pi cal bini* 39/65. *Bini viniș* 5/72, cf. 5/85, 17/47, 2/1. | Adj. *Di tuntsea 'ntsileasiră că ra binli dŏmnu* (...era bunul Dumnezeu) 19/56. — Din lat. *bĕne* (arom. *g'ine*).

Binivréc m. v. *brivinec*.

Birbeátsi m. Berbece. *Si tsirtau̯ pri un birbeatsi mort* (...se certau pe un berbece mort) 1/39 cf. 8/23, 2/52. *Birbeatsi bitǫrn* (berbece peste 3 ani). *Birbeatsi-tšucăit* (ca-

strat). [Și: **birbéc** m. *Leazi un birbēc maį bun* 2/37 cf. 1/37. Derivate: **birbicár** m. = berbecar; **birbitšóc** m. = berbece tânăr (2—3 ani). — Din lat. *berbex, -ecem* (= *vervex*), arom. *birbec.*

Birbéc m. v. *birbeatsi.*

Birbér m. Bărbier. *Cāsa lor ra carșì cu cāsa la un birbēr* (casa lor era în fața casei unui bărbier) 3/38. [Derivat: **birbirnítsă** f. (bg. *berbernica*) = bărbierie. Com. T. P.]. — Din tc. *berber*, (arom. *birber*).

Birbicár m. v. *birbeatsi.*

Birbíl m. Privighetoare, cf. slăveaį. Com. T. P. [Și: **bilbíl** m.]. — Din tc. *bülbül*, (arom. *birbil'*).

Birbirnítsă f. v. *birber.*

Birbitšóc m. v. *birbeatsi.*

Bírda adv. Din nou, încă odată, iarăși. *Birda fuzeà* (iarăși pleca) 1/42. *Birda spusiră* 21/43, cf. 9/31, 12/84. — Din tc. *birda.*

Birichét a. Berechet, belșug. *Birichet nu si fatsi* 5/26. — Din tc. *bereket*, (arom. *birik'ete*).

Bírislav N. loc. (Cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 6, 7, 9, 20, 24).

Bíru interj. Se spune tinerilor voinici, ca semn de admirație pentru vitejia lor. *De, biru, de!* 47. — Din alb. *bir*, (arom. *biro*).

Biș m. Nume de insectă, bumbăr. *Biș vęardi* (cățelul Frasinilor. Cantharis viscatoria L.) ALR. 6549. *Biș din baligă* (bumbăr de balegă) ib. 6562. *Biș ąmputstot* (mamornic) ib. 6568. [Și: **bij** m. *Flo... un bij* 15/51, cf. 27, 28, 29/51].

Bișănós, -ă adj. } v. *bes.*
Bișătúră f. }

Bíșcă (di pin) f. cucuruz de brad. ALR. 974.—Din mbg. *biška.*

Biseárică f. } v. *băsearică.*
Bisęrică f. }

Bișícă f. }
Bișichítšcă f. } v. *bișǫcă.*
Bișicós, -ă adj. }

Bisinét-camen (Numai în povești). Piatră-scumpă, piatră nestemată. Com. C. I. — Din bg. *bezcenen-kamen.*

Bisiricós, -ă adj. v. *băsearică.*

Bișǫcă f. Bășică. Com. G. D. [Și: **bișícă** f. (Huma). Derivat: **bișicós, -ă** adj. = beșicos; **bișichítšcă** f. (dim.). — Din lat. **bessīca, -am* (= *vessīca*), (arom. *bișică*)].

Bișǫnă f. }
Bișǫri f. } v. *bes.*
Bișǫs vb. IV. }

Bístritsa N. de râu (Nânta).

Bístru, -ă adj. Limpede, clar. *Di la bistra apu biù* 14/32, cf. 5/59; *bistra tšeșma* (fântână limpede) 13/19. — Din bg. *bistra.*

Bitărneátsă f. }
Bitărnésc adj. } v. *bitǫrn.*
Bitărnítšác adj. }

Bitǫrn, -ă adj. Bătrân. *Un ăscher bitǫrn ra fuzit din cavgă* (un soldat bătrân...). *Lǫnă bitǫrnă* cf. lǫnă. [Derivate: **bitărneátsă, bătrăneátsă** f. = bătrânețe. *Dună ăn tinireatsă ca si-ts tsi află la bătăr-*

neatsă 39. *Cǫn ăį maį bun să trazim mǫnčă, ăn tinirętsă ili ăn bătărnętsă* 3/15, cf. 2, 4/15. *Bitărneatsa-i măncoasă* (bătrânețele sunt anevoioase) 408; (rar) **bătărnés,** (mai des) **ąmbătărnés, ąmbitărnés** vb. IV. = îmbătrănesc. *Cmo, ca ąmbătărniį, stăpǫnu nu mi va* (acuma, dacă îmbătrânii...) 8/36 cf. 4, 6/12; **ąmbătărnírí** f. = îmbătrânire; **ąmbătărnít, ąmbitărnít, -ă** adj. = îmbătrânit; **bitărnésc** adj. = bătrânesc; **bătărneáşti** adv. = bătrânește; **bitărnítšac** adj. = bătrâior. Com. G. D.]. — Din lat. **betra us, -a, -um* (= *veteranus*), (arom. *bitărnu*, rar).

Bitšác N. de fântână (Huma).

Bitšchidžì m. Tăietor de scânduri. *Tru cali ąş flă un bitšchidžì* 23. — Din tc. *bıčkiği.*

Bívol m. v. *bivul.*

Bívul m. Bivol. *Tăl'ară treį bivul'* 2/67, cf. 14/66. *Bivul'* n. loc. (Cupa). [Şi: **bívol** m. Derivate: **bivulítsă** f. = bivoliță; **bivultšác** m. = bivol mic. Com. G. D.]. — Din bg. *bivol*, (arom. *buval*).

Bivulítsă f. } v. *bivul.*
Bivultšác m. }

Blădítsă n. loc. (Huma).

Blagoslovés vb. IV.
Blagusluvés vb. IV.
Blagusuvés vb. IV. } v. *bluguvises.*
Blagusuvít, -ă adj.
Blaguvisés vb. IV.

Blână (pl. *blǫń*) f. Blană de lemn. *Că cu foarfitsli tal'ă blǫń* (spune la minciuni). [Derivate **blănav, -ă** adj. = mincinos, care spune lucruri de necrezut; **blănavă** f. = mâncare prea grasă (se mai zice și: *tăngoasă*). Com. I. G., cf. tăngos; **blănés** vb. IV. = spun minciuni], (arom. *blană*).

Blănav, -ă adj.
Blănavă f. } v. *blană.*
Blănés vb IV

Blăstém a. v. *blastim.*

Blástìm vb. I. Blestem. *Si ąnvirinǫ şi li blăstimǫ* (se supără și îi blestemă) 27/94. [Derivate: **blăstimári** f. = blestem. Com. I. L.; **blăstimát, -ă** adj. = blestemat; **blăstém** a. = blestem]. — Din lat. **blastēmo, -are*, (arom. *blastim*).

Blăstimári f. } v. *blastim.*
Blăstimát, -ă adj. }

Blátsa N. loc. (Nânta). *Blatsa-mari, Blatsa-mică* n. loc. (Oșani).

Blazeáįnit adj. v. *blazęį.*

Blazęį adv. Ferice, fericit. *Blazęį-l' la tsista uom* (ferice de omul acesta). [Derivat: **blazęįnit** adj. = fericit. *Blăzeaįnits sa tătǫńl'í cu fitšor pricupsits* (fericiți sunt părinții cu copii pricopsiți) 773].— Din bg. *blažě.*

Blazęįnit adj. v. *blazęį.*

Blicnés vb. IV. Bor sc, vărs. Com. G. T.— D n bg. *blikam* (bljukam).

[2]**Blicnés** vb. Mă uit, zăresc. *Lisitsa că blicnì şi ąu vizù* (vulpea dacă se uită și o văzu). — Din mbg. *blikam* (aor *bliknah*).

Blíznă f. (La Oșani, numai cu însemnarea) oțel. *Uom juni ca blizna* (om voinic ca oțelul). Com. I. L. — Din bg. *blizna*.

Bliznác, -ă adj. Geamăn (despre oameni, vite, fructe etc.) *Frats bliznats* = frați gemeni. *Prună bliznacă* = o prună care crește lipită de altă prună ALR. 6089. | Un fel de brodărie. — Din bg. *bliznak*.

Bloń (pl. lui *blană*) Cele două scânduri care leagă tălpile războiului, cf. r ă z b o i.

Blǫndă f. Erisipel. — Din lat. *blandus, -a, -um*, (arom. *blândă*).

Blor a. Nume de plantă ierboasă. Com. T. P. — Din mbg. *blor*.

Blugusluvít, -ă adj.
Blugusóv a.
Blugusuvés vb. IV.
Blugusuvít, -ă adj.
} v. *bluguvises*.

Bluguvisés vb. IV. Blagoslovesc, binecuvintez. *Au bluguvisì apa și ună-uară si fęsi apa bluguvisită rachiiă* (o binecuvântă apa și de odată se făcu... rachiu) 4/25. [Și: (mai nou) **blagoslovés, blagusluvés, blagusuvés** vb. IV. | D e r i v a t e: **blagusuvít, -ă** adj. = blagoslovit; *Blagusuvit si ieș* 10/60, **blugusluvít, -ă** adj. *Blugusluvită să ieș di dōmnu* 6/11. **blugusuvít, -ă** adj. *An blugusuvit* (an blagoslovit) 54. **bluguvisít, -ă** adj.; **blugusóv** a. = blagoslovenie, binecuvântare. *Tsivà nu voi, tucu blugusov tser* (numai binecuvântare cer) 11/6]. — Din paleol. *blagosloviti*.

Boádnic m. Ajunul Crăciunului; butuc care arde de sărbătorile Crăciunului. (Cf. Capidan, *Megleno-românii*, I, 37—38). — Din bg. *bădnik*.

Boári f. Vânt, vânt puternic, furtună. *Cum ti turì boarea?* (cum te-a adus vântul) 8/38, cf. *5. *Pri boari-l' zits* (vorbești în vânt) 52, cf. 5*, 708, *boari-neagră* = vijelie cu furtună. Com. I. G., *boari cu neauă* f. = vânt cu zăpadă. *Boarea cu neauă bati di cutru Cujuc* (La Lundziń). *Boari di zǫna* = boari cu neauă. Cf. tc. *bora*, (<gr. *βορέας*), bg. *bora* și *bura*, id. Meyer-Lübke îl derivă din lat. *boreas*, punându-l în legătură cu celelalte forme remanice REW.

Boáșă f. v. *boș*.

Bob a. Bob, grăunte. *Un bob.* [Și: **bóbcă** f. *Bobchi di smăreacă* = fructul juniperului. Com. I. L.; *bobchi* (pl. lui *bob*) = nume de floare de coloare violetă, nasture; un fel de broderie. — Din bg. *bob*.

Bóba f. Nume de capră. Cf. b a r d z a, t š u n g a, t š u p a, n e a g r a, s i v a, r u s a etc. Com. G. D.

Bóbcă f.
Bóbchi f. pl.
} v. *bob*.

Bod m. Ghimpe, bold, țepus. *Măgaru si 'ntsapă cu bodu.* Com. I. L. *Anvitsătura nu si-nșară cu*

bodu 'n cap 499. *Bodu la chirchel* = cataramă ALR. 3312. *Bod di albină* = acul albinei, ib. 5458. [D e r i v a t: **ąmbód** vb. I. = îmboldesc (cu ind. prez.: *ąmbod, ąmbodz, ąmboadă, ąmbudǫm* etc.) ALR. 5663. *L-ąmbudǫ uneac* 34/51; spin, înțap. *Mi ąmboadă* (mă spină) ib. 1358]. — Din bg. *bod.*

Bogát, -ă adj. Bogat. [D e r i v a t: **bogătsíl'ă** f. *Junili cu feata tricură veacu cu bogătsil'ă* 11/82].— Din bg. *bogat.*

bogătsíl'ă f. v. *bogat.*

Bogoróditsă f. v. *buguruditsă.*

Bója N. loc. (Nânta).

Ból'că f. Suferință, durere, necaz, păs. Com. G. D. — Din bg. *bolka.*

Bólen adj. (Bulgărism). *Bolen zdrav nosi* = bolnavul poartă pe cel sănătos 19/72.

Bolován N. loc. (Cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 20).

Bórcă N. loc. (Oșani). — Din bg. *borika.*

Bordž a. Datorie. [D e r i v a t: **bordžlíi̯ă** m. = dator, **burdžlíi̯ă, burșlíi̯ă.** — Din tc. *borğ*, (arom. *borğe*).

Bordžlíi̯ă m. v. *bordž.*

Borè m. Cămin (arom. uğac, partea din afară) ALR. 3866. Și: r o s t u l a b u d ž i n i c, ib. — Din tc. *bore* cf. b o u̯ r e u̯ .

Boș (pl. *boașă*) a. ALR. 4874. *Ca cǫn la cătsǫ Dōmnu di boașă* 249; *boșu-cucotului̯* = struguri, razachie. Com. I. L.

[2]**Boš** (di pin) m. Cetină de brad. ALR. 975.

Bóšnic m. Clin. *Bošnic di cameașă* (clin la mâneca cămășii), ALR. 3305.

Bótsă n. de fântână (Oșani). [D e r i v a t: (genit.). **Botsăl'a** n. loc. ib.].

Bótsăl'a v. *botsă.*

Bótšvă f. Bute. [D e r i v a t: **butšfár** (bg. *băčvar*) m. = cel care face putini, butar]. — Din mbg. *bočva* (bg. *băčva*).

Bóu̯ m. 1°. Bou. *Dracu ąl' zisi: «tău̯ bou̯ șărǫtu la vizui̯»* (boul tău pestriț îl văzui) 14/3. *Cu boil' nu si tradzi* = nici cu boii nu-l poți mișca 54. *Bou-domnului̯* = taurul lui Dumnezeu. *Bou̯-di-baltă* = zimbru, bour, ALR. | 2°. (Plur.) Un grup de stele care iese la revărsatul zorilor. *Boil' i̯es lă darea zorl'i.* [Și: **bu̯ău̯** m. 5/75. D e r i v a t: **boutšúc** m. (dim.)].— Din lat. **bŏvus, -um,* (= *bos*), arom. *bou̯.*

Bou̯réu̯ (pl. *-ur*) a. Horn, locul pe unde iese fumul. ALR. 684. Cf. b u d ž e n i c. Pentru etim. cf. b o r e, *borè*, (arom. *burie*).

Boutšcúc m. v. *bou̯.*

Boz m. Soc. *Boz di i̯avur* (floare de platan) 4/18. [D e r i v a t: **buzél** (bg. *bozel*, Pančev, 29) m. = soc, flaore cu fructe negre, cf. b u z e a i̯. *Buzelu mari* 2/X]. — Din bg. *boz*, (arom. *boz*).

²**Boz** Nume de mahala în Nânta, (Cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 11).

Bóză f. Bragă. [D e r i v a t: **buzădžíịă**, (Lumnița) **buzădžóịă** m. (tc. *bozağy*) bragagiu]. — Din tc. *boza*, (arom. *boză*).

Bra interj. v. *bre*.

Brăcă (pl. *brọts*) f. Baltă mică, băltac. *Ștịucnịi cu pitšoru ăn brăcă* (mă înfundai cu piciorul în baltă). Com. I. L. — Derivat din *bară?*

Brăcăzúm a. Brăcinar, cingătoare de izmene. *La scọsi prăcăzŭmu* 2/28. — Din gr. μπρακαζούνι, (arom. *părcăzone*).

Brad m. Brad (numai în) *Bradz-di-tšireș* n. loc. (Lugunța), *Curu-di-brad* n. loc. (Huma), *Brădét* ib. — Cf. alb. *bres*, (arom. *brad*).

Brădăvítsă f. Negel; pecingine. Se zice și l i š ă. ALR. 1654. [Și: **brăduvítsă** f.]. — Din bg. *bradavica*.

Brădét v. *brad*.

Brăduvítsă f. v. *brădăvitsă*.

Brádvă f. Bardă dogărească. [Și: **brávdă** f. (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 53)]. Com. H. I.—Din bg. *bradva*.

Bránă f. Brană (pentru strângerea paielor). Com. H. I. — Din sl. *brana*.

Brăntšél m. v. *cloput*.

Brășleán m. Fel de arbore cu flori vinete și mici ca cireșele; se aseamănă cu liliacul. *Ună veaịcă di brășlean ọngrupată ăn pimint si catsă* (o ramură de brășlean...). Com. G. D. | Iederă. Com. T. P. — Din bg. *brăšljan*.

Brăsnés vb. IV. Dau fuga, mă reped. Com. T. P. [Și: **bărsnés** vb. IV]. — Din mbg. *părsnah*, (aor. dela *părskam*), cu trecerea lui *p* în *b* necla ă.

Brats a. Braț; cât poate cineva cuprinde cu brațul. *Un brats di cọrts* 18/56. *Bratse* n. loc. (Huma). [D e r i v a t: **brătsișór** m. (dim.)]. — Din lat. *brachium*, (arom. *brats*).

Brătšcă f. Zbârcitură. C m. N. T. — Din bg. *brăčka*.

Brătsișór m. v. *braț*.

Brávdă f. v. *bradvă*.

Brázdă f. Brazdă. *Și brazda ti poartă* 904, cf. 8/VII. [D e r i v a t: **brăzdés** vb. IV. = trag brazde. Com. G. D.]. — Din paleosl. *brazda*, (arom. *brazdă*).

Bre interj. Bre cf. 13/15, 11/65. [Și: **bra** cf. 2/54; **bri** interj., cf. 2/20, 2/25]. — Pentru etim. cf. Capidan, *Aromânii*, 511.

Breág a. Suiș, deal. *Bătù pri un brẹg mari* (dete peste un suiș...) 10/1, cf. 11/1, 857. | Mindir, (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 43). [Și: **brẹg** a.]. — Din bg. *brĕg*.

Breást m. Ulm. *Să ti duts pri tsela brẹstu*, 5/17. *Vrău breastuluị* 19/41, cf. 2/17, 17/41. — Din bg. *brĕst*.

Breáz, -ă adj. Breaz, bălțat, cărunt, ALR. 12. *Ạń am un boụ breaz* *59. [D e r i v a t: **Breáznic**

n. loc. (Huma). Com. T. P.]. — Din bg. *brĕz*.

Bręg a, v. *breag*.

Bręst a. v. *breast*.

Bri interj. v. *bre*.

Britš a. Briciu. *Un chiaptin și un britš*, 5/64, cf. *7, *6, *8. *Pri britš calcă* se zice pentru unul îmbrăcat bine, fercheș, cochet 56. [D e r i v a t: **britšés** vb. IV. = bărbieresc]. — Din bg. *brič*.

Britšés IV. v. *britš*.

Brivinéc m. Berneveci. [Și: **bruvinéc, birnivéc, binivréc, bărnăvéc**]. — Din mbg. *benevrek*, (arom. *binivrets*).

Broáscă f. Broască țestoasă, cf. *37.— Din lat. **brōsca, -am*, (arom. *broască*).

Broátăc m. v. *broatic*.

Broátic m. Brotăcel. Copil mic. [Și: **broátăc** m.]. — Din lat. **brōtĭcus, -um*, (arom. *broatic*).

Brombés vb. IV. (la cusut) îndoiu de două ori, îndupăcesc ALR. 5768.

Brǫn a. Brâu. *Un cutsitāș ăn brǫn* 4/85 cf. *18, 23/39, (arom. *bărnu*).

Brǫnă f. Bârnă. [Și: bron a.]. Com. T. P. — Din bg. *brăvno*.

Brǫnză f. (Lugunța, Oșani; în celelalte comune: c a ș). Brânză. *Săptămǫna di brǫnză s. prisirnitsa*, (în Liumnița) *sirnitsa*. *Brǫnză tumnatică*, (arom. *caš tunărets*).

Bruâșlea f. Barba ursului. ALR. 1952.

Brúcă f. Pușche, bubă pe limbă. *Bruca pri limbă* (blestem), ALR. 2116. *Ats ișǫ ună brucă la zęaist*, ib. 3030.

Bruinítsă f. Mătănii. *Ună zăghiiă di bruinitsă* (o pereche de mătănii) 5/78. — Din bg. *brojnica*.

Brúmă f. Brumă. *Niști uor brumă cadi și lă Avgust* (cade bruma și în August), Com. I. L. [D e r i v a t e: **brumós, -ă** adj. **ambrúm** vb. I = (despre oi) mă îmbolnăvesc păscând iarbă brumată. Com. I. L.]. — Din lat. *brūma, -am*, (arom. *brumă*).

Brumós, -ă adj. v. *brumă*.

Brust v. *bruz*.

Brusác m. v. *brusnac*.

Brușlíiă m. v. *bordž*.

Brusnác m. Pădure mică de pini; locul unde a fost odată pădure de pini. [Și: **brusác** m.]. Com. T. P. — Din bg. *brusnik*.

Bruvinéc m. v. *brivinec*.

Bruz (pl. *-ur*) f. Gresie pentru ascuțit coasa, ALR. 941, cf. 5027. [Și: **brus** f.].

Buăiés vb. IV. a. Trag cu o armă, bat. Com. GH. T. b u i e s, cf. b u n ă ĭ e s.

Buău m. v. *bou*.

Búbă f. Gândac de mătase. [D e r i v a t e: **bubár** m. = crescător de gândaci de mătase; **bubál'că** f. = gândacul care trăiește mai mult în bălegare. Com. I. L. *Flǫ ună bubal'că* 15/51: *bubal'ca-domnului* = boul lui Dumnezeu, cf. v a c a - d o m n u l u i; **bu-**

bulícă f., **bubulígă** f. = bumbăr-di-baligă]. Com. C. I. — Din mbg. *buba*, (arom. *bubă*).

Bubál'că } v. *bubă*.
Bubár m. }

Bubrée m. v. *bubric*.

Búbric m. (In Oșani) Rinichi. [Și: **bubrée, buburée** m.]. — Din mbg. *bubrek*, (arom. *buburec*, rar *arnicl'u*).

Bubulícă } f. v. *bubă*.
Bubulígă }

Bubulítsă (neagră) Gârgăriță de pâne. (Calandra granaria L.), ALR. 6548. — Din *bubă*.

Buburée m. v. *bubric*.

Bubutés vb. IV. Bubuiu ALR. 4418, urlu. Com. T. P. [C o m p u s (cu pref.): **zăbubutés** vb. IV. = încep să bubuiu, să urlu. *Ca zăbutit-au, la fat-au tšănușă* 14/61]. — Onomatopee.

Búcă f. (La moară). Scoc, lăptoc, uluc. *Al slumnì sacu ăn bucă* (îi dete drumul sacului în scoc), 4/69, cf. 22/41, cf. 5/II. — Din lat. *bŭcca, -am*, (a om. *bucă*).

Bucăiés vb. IV. } v. *bic*.
Bucăíri f. }

Búclă f. Vas de lemn în care ciobanii își poartă apa de băut. (Cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 53). [D i m i n u t i v: **bucl'íc,** m., **bucl'ítsă** f.]. Cuvântul există la greci *μπούκλα*, la alb. *buklji*, la bulg. *bukli*, la arom. *buclă ;* pentru etim. cf. Capidan, *Rom. Nom.* 173.

Bucl'ítsă f. } v. *buclă*.
Bucl'íc m. }

Bucoi (pl.) Piedecă de fier la cai. Com. G. D. — Din bg. *bukaj*, tc.

Búcur vb. (refl.) Mă bucur. *Laldi mūmă-sa si bucurără mult*, 22/73. [D e r i v a t e: **bucuros, -oasă** (**bucuruăs**) adj. = bucuros. *Tuntsea bucuruăs fitšuăru s-dusi căsă*, 22/73, cf. 15/11, 9/44, 6/73; **bucuríl'ă** f. = bucurie. *Multă bucuril'ă* 14/51, cf. 566. C o m p u s: (cu pref.) **zăbúcur** (ză + bucur) = încep să mă bucur, mă bucur. *Tuntsę cu un mi zăbucuraș* 20/9, cf. 9/57].—Cf. alb *bukur* «frumos».

Bucuríl'ă f. } v. *bucur*.
Bucurós, -oasă adj. }
Bucuruăs, -oasă adj. }

Bucuvál'că f. Bățul cu care se bate laptele închegat. Com. G. D. *Si u tšucneș cu ună bucuval'că* 8/50. — Cuvântul arată apropiere cu alb. *bukuvaljë*, arom. *bucuvală*, însă se depărtează ca înțeles. Din contră, mbg. *bărkalo* (dela *bărkam* « mestec ») « bățul cu care se amestecă ceva » se depărtează ca formă. Vezi și b u r v a l' c ă.

Bud m. Floare galbenă cu miros plăcut. *Budu-i galbin și miruseaști ubav*. Com. I. L. [D e r i v a t e: **budimeáncă, budumeáncă** f. = id.; **budláncă** f. = plantă ierboasă care se agață ușor ca iedera. Com. T. C. *Si leai ună budlancă* 2/70]. Cuvântul există și în mbg. *bud*, *budimĕnka*, id.

Budăiés vb. IV. } v. *budnes*.
Budăíndăra adv. }

Budalà adj. Nărod, prost. *Mai bun duşman itru, di cǫt priiatil budalǫ* (mai bine vrăşmaş șiret, decât prieten prost). *Mi flai ăn budulai*, 58, cf. 37. [Şi: **budalǫ, budulà, budălă** adj. D e r i v a t: **budălǫc** a. = prostie, nerozie]. — Din tc. *budala*.

Budălă / **Budalǫ** / **Budălǫc** } adj. v. *budala*.

Budimeáncă f. v. *bud*.

Budír m. Vas pentru apă de băut, ALR. 3964. — Din bg. *potir*.

Budláncă f. v. *bud*.

Budnés vb. IV. Imping un cal ca să pornească; (despre cal) pornesc, o iau la fugă; plec, mă iau după cineva, pornesc. *L-ancalicǫ calu di budnì di cola* (încalecă calul și porni de acolo) 13/80. *Si budnì și iel dupu tšitšă-sa* (porni și el după unchiu-său). [Şi: **budăiés** vb. IV. = (despre cal) alerg. *Calu cătsǫ si budăiască*. D e r i v a t: **budăíri** f. alergare; **budăíndăra** adv. = alergând, în fuga mare. *Iel fuzì budăindăra* 6/80]. — Din bg. *boda*.

Budulà adj. v. *budalà*.

Budumeáncă f. v. *budimeancă*.

Buduváchi n. loc. (Oșani).

Buduvláchi în *Rǫpa-di-Buduvlachi* n. loc. (Cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 22).

Budžác m. Partea din dreapta și stânga căminului; partea din față se cheamă: *curu focului*. *Iel șăzù la curu-focului pri gol loc, ară iel' la pusiră ăn budžac* 16/56. *Culcă-ti ăn budžac* 5/33. — Din tc. *buğac*.

Budžăníc / **Budženíc** / **Budžiníc** } m. v. *badžă*.

Buf Bufniță. *Rǫpa-bufului* n. loc. Păr (mai ales când este zbârlit ca al bufniței). *Bufu ań la nălbì* (îmi albi părul) 960. (Lugunța). [D e r i v a t e: **búfcă** f. = moț. *Ari ună bufcă ăn vrău di cap*. Com. I. L. | Nume de floare, id.; **búfnitsă** f. = bufniță. Com. G. D.]. — Din lat. *bufo*, (arom. *buf*).

Búfcă v. *buf*.

Bufnés vb. IV. (despre lapte). Dau în foc. *Laptili bufneaști*. ALR. 3884. — Din mbg. *bufam*, (bg. *buham*).

Búfnitsă f. v. *buf*.

Bugár m. Bulgar 151. [D e r i v a t e: **bugărés, -easca,** adj. = bulgăresc; **bugăreáşti** adv. = bulgărește, cf. s l ă n e a ş t i; **Bugăríia** f. = Bulgaria. C o m p u s: **răzbugărés,** vb. = amestec. *Uaiă răzbugărită* = oaie amestecată (ca rasă). Com. T. P.]. — Din mbg. *bugari* (plur. lui *bugarin* « Bulgar »), (arom. *vurgăr*, gr.).

Bugăreáşti adv. / **Bugărés, -easca** adj. / **Bugăríia** f. } v. *bugar*.

Buglés vb. IV. ? *Sfaca zuuă căti uneatsi bubi avem di bugliri*, B. 6.

Bugurúditsă f. Maica Domnului. *Buguruditsa cadi pri 15 di Avgust.* [Și: **bogoróditsă, băgăróditsă** (cf. m e s) f.]. — Din sl. *bogorodica.*

Buịà f. Vopsea, coloare. *Măntreà care ăị mărghit di buịaụă vinătă* (se uita cine este întins (murdărit) cu vopsea vânătă). 32/65. [D e r i v a t: **buịadžíịă** m. vopsitor, boiagiu. Com. T. P.]. — Din tc. *boja,* (arom. *boie*).

Buịadžíịă f. v. *buịa.*

Buịdisés vb. IV, Vopsesc, fac ouă roșii, ALR. 5786. — Din *buịà.*

Buịés vb. IV. Trag cu o armă în cineva, lovesc, bat. *Ișǫră niști fur și cătsară si na buịască și mul'ts oamiń tăltšǫră* (...și începură să tragă în noi și mulți oameni uciseră) 19/93. (Refl.) Mă lupt. *Toată zuụa si buiră* (luptară). — Din bg. *buham* «I vesc» s. *boĭ* «lovitură, luptă», cf. b u ă ị e s, b u n ă ị e s.

Buịmătšǫt, -ă adj. Buimăcit. *Ra ca buịmătšǫt di mult drum tse vea fat.* Com. I. L.

Buirdisés vb. IV. v. *buịrum.*

Búịrum interj. (turcism). Poftim, poftiți. *Buịrum ! zisi tsela tse vigl'à* (poftiți ! zise cela ce păzea) 18/42. [D e r i v a t: **buirdisés** vb. IV, poftesc]. — Din tc. pop. *buirum.*

Bujáncă f. Un fel de plantă. (arom. *pirpirună*). Com. H. I.— Din bg. *božanka.*

Bujúr m. v. *băjur.*

Búl'că f. Broboadă, ștergar, văl. *Aụ turì bul'ca din cap. Bul'că albă* 4/91, cf. 5/91, B. 5. — Din mbg. *bulka.*

Búlgur Grâu bătut bine, ca să-i iasă coaja; după aceea se fierbe și se mănâncă. (Cf. Capidan, *Meglenoromânii,* I, 43). — Din bg. *bulgur,* (tc.).

Buluván n. loc. (Oșani). *Pri buluvań* id. (Nânta). Com. H. I. [Și: **bulván** (pl. *-voń*) = bolovan. *Lăngă niști bulvoń* 1/53]. — Din mbg. *bolvan.*

Bulván v. *buluván.*

Bumbác a. Bumbac. *Culcă-ti tseastă seară ăn bumbac.* 8/33, cf. 9, 59. [D e r i v a t e: **bumbăchíști** n. loc. (Huma). Com. T. P. **bumbătsínă** id. (Cupa). Com. N. P.]. —Din mbg. *bumbak,* (arom. *bumbak'e*).

Bumbăchíști v. *bumbac.*

Búmbăr (Oșani) Gândac, bombar, (la albine) trântor. *Bumbăr-veardi* m. (Liumnița) cărăbuș, Ileana. Com. P. M. *bumbăr-di-baligă* m. (Liumnița) grângoașă id. — Din bg. *bumbar,* (arom. *bumbar*).

Bumbătsínă f. v. *bumbac.*

Bun, -ă adj. 1⁰. Bun (cu acest înțeles, mai des u b a v). *Tsesla fitšoru si dărǫ ănună rūbă mult bună* (se îmbracă într'un costum foarte bun) 43/2. *Să-ń facă Petra bună* (să-mi îmbuneze pe Petra) 6/VII. *Bună zuụă nu vizură* 1/14. 2⁰. adv. Bine. *Di ịundi raụ fucaraị, junsiră... tšurbadžiị și tucu bun tricură* 19/7. *Bun vez, că nu*

i̯eş bureati si prii̯eş (vezi bine, că nu ești burete să răsari a doua oară) 595. *Bun la ndireasi* 407, cf. 247, 4/4, 2/28, etc. *Di bun mai̯ bun* = foarte bine, excelent. *Cum tricuş?* — *di bun mai bun tricui̯* 11/2. *Cal'i rau̯ di buń mai buń* (caii erau foarte bine, excelenți) 7/2. [Şi: s u b s t. **bun** a. = bine; **búnă** f. *Nu-i pri buna* = nu este dispus. *Tsişta u̯amiń nu ra pri buna* (n'au gânduri, intențiuni bune). D e r i v a t e: **bunătáti** f. = bunătate; **buníl'ă** f. = bunătate. (Negativul) **nibún, -ă** (mai rar r ǫ u̯) adj. = rău. *I̯o ąts feş bun, tu şa nibun să-ń fats* (eu îți făcui bine, iar tu să-mi faci rău) 3/12, cf. 10/38. *La nibun ąnturnǫ* = s'a agravat [boala] 485; **nibuníl'ă** f. = răutate, în spec. eufemism pentru strigoiu. *Ştià un cunāc i̯undi şădea ună nibunil'ă* (cunoștea un palat unde ședea un strigoiu, cf. *tšără-vínă*) 10/10. *Murāru ca si spărù s-nu ii̯ă vrină nibunil'ă* (se sperie să nu fie vreun strigoiu) 24/41; **ąmbunătătsǫs** vb. IV. = îmbunătățesc. Com. G. D., C o m p u s e: (cu pref.) **năbunés** (nă + bun) vb. IV. = fac să fie bun, mângâiu. *La năbuneaşti şi ąl' zitsi* 6/26; **zăbún, -ă** (ză + bun) adj. = bine. *Printru tsină... ăi̯ mult... zăbun* (înainte de cină este foarte bine) 6/XI]. — Din lat. *bonus, -a, -um,* (arom. *bun*).

Búnă adj. v. *bun*.

Bunăi̯és vb. IV. Trag cu pușca. *Dupu tsi fuzì l'epurli, cǫt ver bunăi̯à.* — Din bg. *buhnah,* cf. b u ă i̯ e s.

Bunár m. Puț. *Turęşti ună mutšcată di carni ăn bunār* (aruncă o bucată de carne în puț) 37/2. *Deadiră di un bunar* 5/51, cf. 2/73, 28/68, 2/74, etc. *Bunaru-di-varnitsă* n. loc. (Huma). Com. T. P. *Bunaru-Neamtsăl'ă* n. loc. (Oșani). [D e r i v a t: **bunărdžǫi̯** (tc. bunarğy) m. = lucrător de puțuri]. — Din tc. *bunar.*

Bunărdžǫi̯ m. v. *bunar.*

Bunătáti f. v. *bun.*

Bunélă f. Furculiță. [Şi: **bănélă** f. ALR. 3975]. — Din bg. *bunela.*

Buníl'ă f. v. *bun.*

Búră f. Val de apă, torent mare. *Că vinì bura, la sărì fitšoru la marzini* (... venind val de apă, îl împinse pe băiat la margine) 5/23 cf. 8/27. — Din bg. *bura.*

Burbúză f. Nevăstuică. Com. P. M. (Liumnița, încolo n i v i s t u l' c ă). Pentru etim. cf. alb. *bukljëzë,* id.

Burdžlíi̯ă m. v. *bordž.*

Bureáti m. Ciupercă, mănătărcă. *Am ună băsearică pri un direc sta* (= bureati) *10. *Burets ăn torbă* (n'a făcut nimic). *Bureati-dultsi* = burete dulce. *Bureati-bălos* = burete-bălos, burete cu gust plăcut. Com. I. L. *Bureati-di-casă* s. *Bureati-di-zimnitsă* = ciupercă mare care crește prin

locurile umede. *Bureati-di-i̯ască* = burete de iască, babiță. *Bureati-di-arbur* = burete-de-stejar. *Bureati-di-nuc* = burete de iască. *Bureatsil'-u̯oilor* s. *burets-di-u̯oilor* = ciupercă bună de mâncat, ALR. 6404. *Buretsil' coñlor* s. *burets-di-coñlor* = ciuperci câinești. *Bureati-lăptos* = burete lăptos. *Bureati pălos* = burete usturos. *Bureati-alb* id. ALR. 6404. *Bureati-roșu* = ciupercă roșie, ib. *Bureati-vinit* = burete vânăt, bun de mâncat. *Bureati-di-lujil'* = ciuperci nebunești. *Burets-di-călincoșil'* = bureți de coloarea rodiei. *Buretsil'-puturoș* = burete puturos, mâncat de muște și de alte insecte. *Burets zornești*, ALR. 6404. — Din lat. **bolētis, -em*, (arom. *bureate*).

Burghíi̯ă f. Șurub. — Din tc. *burgi*, (arom. *burg'ie*).

Buríc a. 1⁰. Buric. | 2⁰. Pântece, stomac. *Cu dracu 'n buric amnă* (umblă cu dracul în pântece) n'are intențiuni bune, are gânduri rele 6. *Pri gol buric* = pe nemâncate, cu stomacul gol. | 3⁰. Inimă, minte, gând. *I̯el buricu tsirea si-la veadă* (el vroia să le vadă mintea) 23/31. *Al' si lipì la buric* (i s'a lipit de inimă) 8/64, cf. 32/51, 4/56, 613, 751. [D e r i v a t: **buricós, -oasă** adj. = de inimă, curagios]. — Din lat. *umbilīcus, -um*, (arom. *buric*).

Buricós, -oasă adj. v. *buric*.

Burnés vb. IV. (refl.) Dau să fac ceva, mă năpustesc. *Defu burnì* 23/55. [Și: **bărnés** vb. IV].

Burǫs vb. IV (refl.) Mă lupt (la trântă). *Porcu cu răslānu si burau̯ toată zuu̯a* 31/39. *Si burǫră* 29/39, cf. 19/80, 279. [D e r i v a t: **burări** f. = luptă trântă. *Cal'il' si pl'usnîră lă burărea* 13/80. C o m p u s e (cu pref.): **ąmburós** (ąn + buros) (Liumnița), **mburós** id., **zăburǫs** (ză + burǫs) = încep să mă lupt, m'apuc la luptă, la trântă. *Și si zăburǫră cal'il'* 7/80; **răzburǫs** vb. (după mbg. *războram se*). IV = mă pun strașnic pe luptă]. — Din bg. *borja*.

Bursác N. loc. (Nânta).

Bursúc m. Bursuc. Com. I. L.— Din tc. *borsuk*, (arom. *bursuc*).

Burún m. Deal. *Burunu-di-varnitsă* n. loc. (Huma). Com. T. P.— Din tc. *burun*.

Burút a. v. *bărnut*.

Buruvál'că f., **Buruvés** vb., **Burval'că** f. } v. *burnes*.

Burvés vb. IV. Mestec, amestec, (refl.) mă amestec. *Nu-i bun s-ti burveș ąn domnului̯ lucru* 13/60. *Turim burvindara* (turnăm, amestecând), B. 1, cf. 15. [Și: **buruvés** vb. IV. D e r i v a t e: **burvít, -ă** adj. = amestecat; **burvitúră** f. = amestecătură. *Din tseastă burvitură vem... zii̯an* (din această amestecatură...), B. 5; **burvál'că, buruvál'că** f. = lingură mare. *Tsel' frats veau̯ ună buruval'că* 7/66]. — Din bg. *boravja*.

Buş a. Pumn, buș. *Căn au dădeà buşlu tru pimint, casa di h'er si dărà* 11/67. Cuvântul există și în arom. *buş* (șub), în dacor. *buș: Muncit cu bușurile* (Dosofteiu, *Viețile Sf.*), *bușală, bușitură;* de asemenea în bg. *bušnica* id., în gr. Etimologia nu e clară.

Busil'óc m. Busuioc [Şi: **busil'úc** m.]. — Din bg. *bosiljok*, (arom. *văsil'ac*).

Busil'úc m. v. *busil'oc.*

Busnés v. *butsnes.*

Bustán m. Pepene verde, cf. l' u b i n i t s ă. *La cari tritsea pri cuala, la tots dădeà bustan* 5/57, cf. 11, 12/90. — Din bg. *bostan.*

Butár m. v. *buti.*

Búti f. But de carne. *Ună būti di cărni* 19/73. — Din mbg. *but*, (arom. *bute*).

[2]**Búti** f. Bute, butoiu. *Cots-va buts di āpu* 8/74. [Şi: **bútin** m. = putină pentru lapte bătut. *An butin si bat mătinitsăli.* Com. I. L. (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 53), **bútim** = butin mai mare. *Lamńa biiu un butim plin cu mătinitsă* (balaurul bău o putină...) id. D e r i v a t e: **butár** m. = butar; **butítšcă** f. (dim.); **butseáuă** (plur. *butsél'*) = butoiaș. *An loc di butseauă... coșu di la moară* 6/XVII, cf. *87; **butsilúşcă** f. = fuciu. Com. C. I.]. — Din lat. *bŭttis, -em*, (arom. *bute*).

Bútim } m. v. *buti.*
Bútin

Butişníc m. v. *buturǎ.*

Butítšcă f. v. *buti.*

Butšálă f. v. *butšǫs.*

Bútšăm } m. v. *butšum.*
Bútšăn

Butšáva N. loc. (Barovița).

Butšchíiă f. Fierestrău, ALR. 1828. — Din tc. *bički.*

Butseáuă f. } v. *buti*
Butsilúşcă f.

Butšimígă f. v. *butšumigă.*

Butsmán m. Ciorchin. *Ună tipsiiă plină di butsmani* (în text greșit: *butmani*) 10/56. *Mâncai doi butsmań di uuă* (mâncai doi ciorchini de strugure). Com. I. L. - Cf. bg. *buca.*

Butsnés vb. IV. Impung, înțep, mișc, cf. a n t s a p. *Io cu sam zădurmit, tu s-mi butsneş* (eu dacă sunt adormit, tu să mă miști) 5/34. *Nu la butsneà cu acu*, 7/34, cf. 3/69. [Şi: **busnés** vb. IV. ALR. 5663. D e r i v a t: **butsníri** f. = împungere, înțepare]. — Din mbg. *butsam*, (arom. *ambuts*).

Butsníri f. v. *butsnes.*

Butšol'ă f. v. *bătšol'ă.*

Butšóńă f. v. *butšǫs.*

Butšǫs vb. IV. Vâjâiu (vorbind de vânt), urlu. *Uzǫ iundi butšeaşti ca vint* 13/51. [D e r i v a t: **butšálă** (mbg. *bučilo*) = bucium, hang. Com. G. D., **butšóńă** f. id.]. — Din bg. *buča.*

Bútšum m. Buștean. *Un butšum* 8/16. *Lǫ un butšum* 15/87. [Şi: **bútšăm** m. = instrument cu care se scarmănă lâna. *Butšămu ari doi*

chiaptiń cu cari si trupeaşti lǫna; **bútšăn** m. = scaun de cioplit, butuc, trunchiu, bedreag. Com. H. I.]. — (arom. *bučum*).

Butšumígă f. Buciniş. *Butšumiga miruseaşti ubăv şi creaşti pri locur căpinoasi.* Com. I. L. [Şi: **butšunígă** f.].

Bútură f. Boală la cai şi la animale mari. [D e r i v a t e: **buturníc, butirníc** m. id. Com. T. P. **buturáchi** m. = Bubă rea. *Răslănitsa veà un buturăchi şi buturăchiu fu ąntsăpat* (... avea o bubă rea) 18/40]. — Din bg. *butur*, (arom. *butur*).

Buturáchi / **Buturníc** } m. v. *butură.*

[2]**Buturníc** m. Buturugă. Cantitatea cât încape într'o mână, pumn. *Ca si dusi... di-l' pusi un buturnic la poartă* 26/32. — Origine obscură; are aceeaşi tulpină *butur* ca în *buturugă.*

Búză f. Buză. [D e r i v a t: **buzǫs** vb. IV. = mă busumflu. C o m p u s: (cu pref). **năbuzǫs** (na + buzǫs) refl. = mă busumflu. *Tsi şa ti năbuzoş* (ce te-ai umflat aşa)]. Com. I. L. — Cf. alb. *buzëă*, (arom. *budză*).

Buzădžíią m. / **Buzădžóią** m. } v. *boză.*

Buzdugán a. Buzdugan. — Din bg. *bozdugan.*

Buzeáį m. v. *buzeal'.*

Buzeál' m. Un fel de plantă care creşte, câte odată, înaltă cât un arbore. Fructul ei este un bob negru, rotund şi mic. [Şi: **buzeáį** m.]. — Din bg. *bozĕi.*

Buzél m. v. *boz.*

Buzmunéz vb. I. Mă supăr. *Ieş bun să nu ti buzmunez* (să nu te superi) 5/22. — Dela *buză?*

Buzǫs vb. IV. v. *buză.*

C

Ca conj. 1⁰. Ca, întocmai, la fel ca. *Uzǫ iundi butšeaşti ca vint* (auzi unde urlă ca vânt) 13/51. *Ca 'n cotšină rănit*, 148, cf. 4/24. | 2⁰. Când. *Ca-l'-tsi stimnì* (când i se întunecă) 2/17. *Ca vinì bură...* 5/23. *Cmo ca ąmbătărnii* 8/36, cf. 2/35, 2/III, 8/IV. | 3⁰. După ce (de cele mai multe ori înlocuieşte construcţia participiului prez.). *Şi ca si dusi căsă* (ducându-se acasă) 12/32, etc. | 4⁰. (rar) Câte. *Fitšoril' ruptsiră ca una mẹră, ątsi ąş dusiră pri pulată* (Băieţii rupseră câte un măr, apoi...) 13/19. [Şi: **că** (s. **cą**). | C o m p u s e: **cacúm** conj. = întocmai ca, la fel ca. *Cacum ăį tseastă chioşă.* **cacǫn** = ca şi cum, ca şi când. *Cacǫn mo la ved.* (Ad. 2⁰) **cări (cári)** adv. = când (mai rar cu înţelesul de) dacă. *Searta, cări si ti cultsă* (seară, când te vei culca) 2/70, cf. 6/39, 5/67, 5/68. (Ca compoziţie şi însemnare, este identic cu arom. « cara » cu înţelesul de « dacă » şi

chiaptiń cu cari si trupeaşti lǫna ; **bútšăn** m. = scaun de cioplit, butuc, trunchiu, bedreag. Com. H. I.]. — (arom. *bučum*).

Butšumígă f. Buciniş. *Butšumiga miruseaşti ubăv şi creaşti pri locur căpinoasi.* Com. I. L. [Şi: **butšunígă** f.].

Bútură f. Boală la cai şi la animale mari. [D e r i v a t e: **buturníc, butirníc** m. id. Com. T. P. **buturáchi** m. = Bubă rea. *Răslănitsa veà un buturăchi şi buturăchiu fu ąntsăpat* (... avea o bubă rea) 18/40]. — Din bg. *butur*, (arom. *butur*).

Buturáchi / **Buturníc** } m. v. *butură.*

²**Buturníc** m. Buturugă. Cantitatea cât încape într'o mână, pumn. *Ca si dusi... di-l' pusi un buturnic la poartă* 26/32. — Origine obscură; are aceeaşi tulpină *butur* ca în *buturugă.*

Búză f. Buză. [D e r i v a t: **buzǫs** vb. IV. = mă busumflu. C o m p u s: (cu pref). **năbuzǫs** (na + buzǫs) refl. = mă busumflu. *Tsi şa ti năbuzoş* (ce te-ai umflat aşa)]. Com. I. L. — Cf. alb. *buzëă*, (arom. *budză*).

Buzădžíįă m. / **Buzădžóįă** m. } v. *boză.*

Buzdugán a. Buzdugan. — Din bg. *bozdugan.*

Buzeáį m. v. *buzeal'.*

Buzeál' m. Un fel de plantă care creşte, câte odată, înaltă cât un arbore. Fructul ei este un bob negru, rotund şi mic. [Şi: **buzeáį** m.]. — Din bg. *bozĕi.*

Buzél m. v. *boz.*

Buzmunéz vb. I. Mă supăr. *Ieş bun să nu ti buzmunez* (să nu te superi) 5/22. — Dela *buză?*

Buzǫs vb. IV. v. *buză.*

C

Ca conj. 1⁰. Ca, întocmai, la fel ca. *Uzǫ iundi butšeaşti ca vint* (auzi unde urlă ca vânt) 13/51. *Ca 'n cotšină rănit*, 148, cf. 4/24. | 2⁰. Când. *Ca-l'-tsi stimnì* (când i se întunecă) 2/17. *Ca vinì bură...* 5/23. *Cmo ca ąmbătărnii* 8/36, cf. 2/35, 2/III, 8/IV. | 3⁰. După ce (de cele mai multe ori înlocuieşte construcţia participiului prez.). *Şi ca si dusi căsă* (ducându-se acasă) 12/32, etc. | 4⁰. (rar) Câte. *Fitšoril' ruptsiră ca una mẹră, ątsi ąş dusiră pri pulată* (Băieţii rupseră câte un măr, apoi...) 13/19. [Şi: **că** (s. **cą**). | C o m p u s e: **cacúm** conj. = întocmai ca, la fel ca. *Cacum ăį tseastă chioşă.* **cacǫn** = ca şi cum, ca şi când. *Cacǫn mo la ved.* (Ad. 2⁰) **cări** (**cári**) adv. = când (mai rar cu înţelesul de) dacă. *Searta, cări si ti cultsă* (seară, când te vei culca) 2/70, cf. 6/39, 5/67, 5/68. (Ca compoziţie şi însemnare, este identic cu arom. « cara » cu înţelesul de « dacă » şi

mai rar, « când ». Citatele de mai sus se pot traduce în arom.: « Seara cara (s. di cara) s-ti badz... » « Cara s-vreį s-fudz »]. — Din lat. *quam*, (arom. *ca*).

Cą
Că } conj. v. *ca*.

[2]**Că** conj. Că, căci, pentrucă, fiindcă, de oarece. *Nu ti pot scundiri, că la įel miruseaști la bătizat ųom* (nu te pot ascunde, fiindcă lui îi miroase a om botezat) 8/80. *Să nu ti pucats ănsus, că să-ts cadă spin* 5/30. — Din lat. **qua* (<*quia*), arom. *că*.

Căbaįtliįă adj. v. *căbāt*.

Căbát a. Vină. *Tse căbati ăń ari daratǎ* 24/68. [Și: **căbāte, căbāti** f. | D e r i v a t e: **căbātlíįa căbaįtlíįa**]. — Din tc. *kabahat*, (arom. *căbįete*).

Căbāte
Căbāti } v. *cabāt*.
Căbātlíįa

Cabíl adv. v. *cabul*.

Cabúl adj. Primit, iertat. *Aį, moį ąń its căbul, l'irtat căbatea* (ai, acum, vă primesc, vă iert vina) 1/68. [Și: **cabíl** = posibil. *Nu-i cabil* = nu-i cu putință. D e r i v a t e: **căbuldisés** vb. IV. = primesc. *Tse vini dă la Domnu, căbuldisim*, 208]. — Din tc. *kabul*, (arom. *căbule, căbile*).

Căbuldisés vb. IV. v. *cabul*.

C... c interj. Țipătul găinii, când vine uliul. ALR. 5702.

[2]**Cac** vb. I. Cac. *Lu odză măgār liri cacă* 7/24, cf. 420. [D e r i v a t: **căcát** m. = căcat 9/20; **căcătšós, -oasă** adj. = căcăcios]. — Din lat. *caco, -are*, (arom. *cac*).

Cácă f. (In limbajul copiilor). Tot ce nu-i bun de mâncat. — Din it. *cacca*, (arom. *cacă*). Cuvântul se găsește în toate limbile balcanice.

Căcărácscă f. Coțofană. — Din gr. *καρακάξα* (arom. *caracacsă, hărăhastă, hărăhacsă*).

Căcăréz vb. I. v. *cătcărez*.

Căcát m.
Căcătšos, -oasă adj. } v. *cac*.

Cacǫn v. *ca*.

Căcǫt m. v. *cucot*.

Căcútcă (di căntar) f. Greutatea cântarului ALR. 4279.

Cad vb. II. Cad. *Să nu ti pucats ąnsus, ca să-ts cadă spiń ăn ųocl'i* 5/30, cf. 6/5, cf. 27/2. *Cad ăn mońi* = ajung în mâinile cuiva. *Ań căzuș ăn mońi, s-ti dar ca di fărtat*. [D e r i v a t e: **cădeári** f. = cădere; **căzút, -ă** adj. = **căzút** (cf. 22/4), (fig.) suferind, bolnav, adică care a căzut, care zace în pat). *Di un an dăį căzut și ancă nu-l' treatsi; căzut di năfară* = leșinat, căzut în nesimțire, epileptic; **căzătúră** = cădere. C o m p u s: (cu pref.) **iscád** vb. II. (după bg. is-padam) = scad, sărăcesc 307, ALR. 2355; **iscădeári** f. = scăpătare; **iscăzút, -ă** adj. = scăzut, sărăcit; **iscăzătúră** f. = sărăcire]. — Din lat. *cado, -*ēre*, (arom. *cad*).

Cădănúşă f. } v. *cădǫnă*.
Cădănúşcă }

Cădeári f. v. *cad*.

Cădel'că f. Tort de lână vopsit în roșu. Com. V. J. — Din bg. *kădelja*.

Cadifè f. Catifea. *Să-ń dară fustan di mătasi... prigatš di cadifē* 10/XVI, cf. 3/XI. — Din tc. *kadife*, (arom. *cădifee*).

Cadíi̯a m. (Turcism) Cadiu, judecător turc. Com. T. P. — Din bg. *kadija* (tc. *kady*), arom. *cadì*.

Cadǫnă f. Cadână. *Cadǫnă lǫ ună zaghii̯ă di izmeani, li ampl'ù di pări* 7/35, cf. 1, 4/24, 6/35. [D e r i v a t: **cădănúşcă** f. = nume de pasăre cu o «tufcă» la gât; nume de insectă, musculiță. Com. I. L. (cu această din urmă însemnare (Lugunța) și **cădănúşă** f.]. — Din tc. *kadyn*.

Cadǫr adj. In stare, capabil. *Ăi̯ cadǫr si facă tot* (este în stare să facă tot). Com. I. L. — Din tc. *kadyr*, (arom. *cadîre*).

Cádru a. Portret, tablou. *Veà băgată la făntănă căti un cadru* 41/65. — Din it. *quadro*, (arom. *cadru*).

Căfál v. *caval*.

Căfărés vb. IV. } v. *cufăres*.
Căfărnítsă f. }

Cáfcu adv. 1°. Ce fel, ce fel de. *Pri̯ibidì... să vędă cafcu tšireș ari* 4/18. *Cafcu tšǫu̯li tser tu Teghiu?* (ce fel de ghete...) 1/XI. | 2°. Cum. *Și si fęsi... un an cafcu n'ǫri* (și se făcu un han, cum nu există) 4/25. *Vę un cunac cafcu nu vę nitsi un păşă* 1/15. — Din mbg. *kakvo*.

Cafè Cafea. *Saldi trei̯ ser durmì ... trei̯ căfeur bii̯ù* 5/IV. [Și: **cavē** a. *Beà un cavē'*. D e r i v a t: **cafedžíi̯a** m. = cafegiu]. — Din tc. *kahve*, (arom. *căfee*).

Cafedžíi̯a m. v. *cafe*.

Căféz a. Colivie. *Ąmpiratu ąl' feasi un căfez di furlină* (îi făcu o colivie de aur) 6/49, cf. 8/39. — Din tc. *kafes*, (arom. *căfase*).

Căfoári f. v. *cufăres*.

Caft vb. I. Caut. *Tse mul'are caftsă bre?* 11/65. [D e r i v a t: **căftári** f. = căutare]. — Din lat. **cavĭto, -are*, (arom. *caftu*).

Cái̯ăr } a. v. *cair*.
Cái̯er }

Cái̯gănă f. Jumări de ouă *Na izgustim cu turtă caldă și cu cai̯gănă* 8/69, cf. 439. — Din tc. *kajgana*.

Caíl în expresia *si fatsi di cail* = primește, admite, aprobă. Com. T. P. [D e r i v a t: **cailǫc** a. = aprobare, primire]. — Din tc. *kail*, (arom. *căile*).

Cailǫc v. *cail*.

Căimác a. Caimac. — Din tc. *kajmak*, (arom. *căimac*).

Căimăcám, m. Subprefect. — Din tc. *kajmakan*, (arom. *căimăcam*).

Cáir a. Caier. *La pusi cairu pri furcă* (puse caierul pe furcă). [Și:

(Liumnița) **cáiăr, cáier** a.]. — Din lat. **carium*, (arom. *cair*).

Cáistur m. Denumire pentru bărbat. *Ăń am doŭă caisturitse, doi caistur... și doi cucurets*, *11. [D e r i v a t: **cáisturitsă** f. = nume pentru femee].—Din bg. *kastor, kastorica*.

Cáisturitsă f. v. *caistur*.

Cał m. La *ancărcǫ calu* 2/5. *Iundi sa cal'il'* 10/5. *Al' joacă calu* (are trecere, este cu autoritate) 72. [Plur. și *cai*, art. *cail'*. (In Țârnareca) **cáu** m. (art. *caulu*) 15/64, 16/68, 21/65. D e r i v a t e: **călár** m. = mânător, conducător de cai, ALR. 5486; **căltšǫc, căltšúc** m. = călușel. Com. G. D.]. — Din lat. *caballus, -um*, (arom. *cal*).

Călafér m. v. *cărănfil*.

Călái a. Cositor. *La li stupǫ urecl'ili cu călai* (li le astupă urechile cu cositor). — Din tc. *kalaj*, (arom. *călaie*).

Călăiğóiă m. Căldărar, spoitor, ALR. 4257, cf. 6518. — Din tc. *kalajği* (arom. *călăiği*).

Călămár a. (pl.—*mǫr*). Călimări. *Cu călimaru 'n brǫn și cu tifteru'n mǫń*. Com. I. L. — Din gr. *καλαμάρι*, (arom. *călimară*).

Călámi f. pl.—*lǫm*. Țeavă. *Călǫmli si dară di trăscă* (țevile se fac din trestie). [D e r i v a t: **călămusíri** f. (la țesut) = letcă. (Cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 54)]. — Din gr. *καλάμι*, (arom. *călame*).

Călămusíri f. v. *calami*.

Călár v. *cał*.

²**Călár** adv. v. *ancălar*.

Călátšcă f. v. *călǫtšcă*.

Călăúz m. Spion, călăuză. *Călăuzu l'a purtà pri urmanu des* (Călăuza îi purta prin pădurea deasă). Com. I. L. — Din tc. *kylavuz*, (arom. *călăuze*).

Călăvítră f. Cristelniță în care se botează copii, ALR. 2732. — Din gr. *κολυμπήθρα* (arom. *culimbiθră*).

Calbalǫc a. Calabalâc, mulțime multă. *La băsearică vea mult călăbălǫc ualtăr*. Com. I. L. — Din tc. *kalabalyk*, (arom. *călăbălîk'e*).

Calc vb. I. 1⁰. Calc. *Calcă-u sub pitšor* (nu deschide vorba). *Calc daviia* (mă înfățișez la județ, la tribunal). | 2⁰. Trec peste, iau rândul altuia. *La călcǫ frati-su ș-soră-sa* (a trecut peste frate-său...) 961. [D e r i v a t e: **călcári** f. = călcare; **călcát, -ă** adj. = calcat]. — Din lat. *calco, -are*, (arom. *calcu*).

Călcári f. } v. *calc*.
Călcát, -ă adj. } v. *calc*.

Călcǫń a. 1. Călcâiu. Coltuc de pâine. *Călcǫń di plătsintă ili di sărliiă*. Com. G. D. — Din lat. *calcaneum* (arom. *călcîńu*).

Cald, -ă adj. Cald, (fig.) bogat. *Ăi cald tsista* 74. *Na izgustim cu turtă caldă* 8/69. [D e r i v a t e: (aromânism în Țârnareca): **căldúră** f. Com. V. J. cf. c ă l o a r i, **căldurós, -ă** adj.]. — Din lat. *caldus, -a, -um*, (arom. *caldu*).

Căldărár m. v. *căldari*.

Căldári f. Căldare. *Pusiră căldarę pri foc și lară s-la dară băcădarnic* 19/6. *Căti ună căldari* 6/19. [D e r i v a t e: **căldărár** m. = căldărar; **căldărúş** a., **căldărúşcă** (dim.) f. *Tricù popa pri la casi cu căldăruşca*]. — Din lat. *caldaria, -am,* (arom. *căldare*).

Căldărmǫ f. Caldarâm Com. P. M. — Din tc. *kaldarym.* (arom. *căldărmă*).

Căldărúş a. } v. *căldari.*
Căldărúşcă f.

Căldúră f. } v. *cald.*
Căldurós, -ă adj.

Călém m. Corn de vânătoare ALR. 4966. — Din tc. *kalem.*

Căléş, -ă adj. (mai cu deosebire la oi) Oacheş. *Singuru vut tse ş-la veà ra ună uaiă căléşă* (... era o oaie oacheşă). || (Pentru oameni) Bine făcut, frumos. Com. I. L. [D e r i v a t: **căléşă** f. nume de oaie, capră]. — Din bg. *kaleš,* (arom. *căleşă,* despre oi).

Căléşă v. *caleş.*

Cálfă m. Calfă. Com. T. P. — Din tc. *calfa,* (arom. *călfă*).

Cáli (pl. *-l'ur*) f. Cale, drum. Com. T. P. — Din lat, *callis, -em,* (arom. *cale*).

Caliánc adj. *prun calianc,* cf. p r u n.

Călimérа f. (Grecism) Calimera. *Au sparsiră calimera* (s'au certat).

Călínc m. v. *călincă.*

Călíncă (pl. *-ints* şi *-inchi*) f. Rodie. *Am un potš plin di mirdžani roşi* (= călinca) *12. [D e r i v a t e: **călínc** m. rodiu. *Sădii un călinc ăn gărdină.* Com. I. L.; **călincós, -oasă** adj. = ca rodia, în forma rodiei]. — Din bg. *kalinka.*

Călincós, -oasă adj. v. *călincă.*

Călindár m. Calendar, ALR. 2399.

Călisár m. } v. *călises.*
Călisárcă

Călisés vb. IV. Invit (pe cineva), îl poftesc să vină. [D e r i v a t e: **călisíri** f. invitaţie; **călisít -ă** (negativ: **nicălisít**) **-ă** adj. = invitat, chemat; **călisár** m. = (la nuntă), cel care se duce să invite lumea la nuntă, vornicel; **călisárcă** f.]. — Din mbg. *kalesvam* (<gr.)

Călisíri f. } v. *călises.*
Călisít, -ă adj.

Călít, -ă adj. Călit. *Uom călit* (frecat, deprins cu nevoia). *Ăi călit la toati* (nu-i pasă de nimic) 77. — Din pal os'. *kaliti.*

Căloári f. Căldură. *Junsiră ăn un comp... ra mult căloari...* (...era multă căldură) 2/73. — Din lat. *calor, -ōrem,* (arom. *căloari* şi *căroare*).

Calǫp a. Calapod, bucată, cf. ALR. 6514. *Leà un călǫp di săpun* 8/38. | (La fierărie) Praftura. Com. H. I. [Şi: **caláp.** Com. T. P.]. — Din tc. *kalyb,* (arom. *călĭpe*).

Calǫtšcă f. Paloş. *Si-l' tser ună calǫtšcă* 5/78, cf. 18/8, 31/18. [Şi: **călátšcă** f. *Cǫn trăgnì călatšca* 12/24]. — Din bg. *kalăčka,* (arom. *călăčcă*).

Calp, -ă adj. Calp, fals. *Calpa pără nu peari* (iarba rea nu piere). [D e r i v a t: **călpăzán, -ă**] — Din tc. *kalp*, (arom. *calpe*).

Călpăréșt adj. pl. (despre oi) Cu urechile lăsate în jos, blegi. Com. T. P. Pentru *clăpăreșt* din bg. *klapam*. Cf. și *oklapnuvam* « devin bleg. prăpădit ».

Călpăzán, -ă adj. v. *calp*.

Căltšóc m. } v. *cał*.
Căltšúc m. }

Călúgăr m. Călugăr. [D e r i v a t: **călugărítsă** f. = călugăriță. *Ună călugăritsă cu ună cusitsă* (= tigańe) *84]. — Din bg. *kaluger*, (arom. *călugăr*).

Calúp a. v. *calǫp*.

Cămălătki pl. Panglică îngustă, ALR. 3361. Cf. t ă n t e l ă.

Cămáră f. Dulap făcut în perete. *Ca vinì mul'area căsă, vizù ăn cămară nu-i cătšuua* 5/44. | **Cămar** pl. n. loc. (Barovița). — Din bg. *kamara*.

Cămășic m. Biciu. *Al' deadi cǫtivà cu cămășicu*. Com. I. L. [Și: **cămșíc, cămșícă** f. — Din bg. *kamšik*, (arom. *cămșik'e*).

Cămáts pl. (la pescuit) Lemne lungi care servesc la prinsul peștilor.

Cămbánă f. Clopot (la biserică). *Ca zătšucǫ cămbana, toată bărbătimea si dunǫ la băsearică* (când a sunat clopotul, toată lumea s'a adunat la biserică). Com. I. L. — Din bg. *kambana* (gr. *κάμπανα* <lat. *campana*), (arom. *cîmbane*).

Cămeáșă f. Cămașă. *Tsea mul'ari l'i răpì la bărbată-su cămēș* 19/31. *Aș li știrnù cămeșli ăn coșu...* 22/41, cf. 16/65, 962. [D e r i v a t: **Cămășǫtšcă** f. = cămășuță. Com. I. L.]. — Din lat. *camĭsia, -am*, (arom. *cămeașă*).

Cămilă f. Cămilă. *Nalt cǫt ună cămilă* (înalt cât o cămilă). [D e r i v a t: **cămilár** m. = cămilar. *Un cămilar discărcǫ turlii turlii ǫntiriur* (un cămilara descărcat tot felul de mărfuri (țesături). Com. I. L.]. — Din bg. *kamila*, (arom. *cămilă*).

Cămilár m. v. *cămilă*.

Cămișǫtšcă f. v. *cămeașă*.

Cămpinés, -ă adj. }
Cămptšác m. } v. *cǫmp*.
Cămpunés, -ă adj. }

Cămșíc m. } v. *cămășic*.
Cămșiicá f. }

Căn adv. v. *cǫn*.

Cáńă f. Barză albă.

Cănáp v. *cunap*.

Cănátă f. Urcior, vas pentru vin. Com. T. P. — Din bg. *kanta?*

Căndíl' a. Candelă. *Căndil'u ardi antru somt* (candela arde înaintea icoanei). Com. P. M. *Căndil'-di-gaz* = opaiț. Se mai numește și p o t š d i - g a z. [D e r i v a t: **căndil'ár** m. = țârcovnic. *Căndil'aru li prinsi căndil'ăli*]. — Din bg. *kandilo*, (arom. *căndilă*).

Căndil'ár m. v. *căndil'*.

Căndisés vb. IV. trans. Induplec, conving pe cineva. *S-ti duts s-ąų căndiseş feata*, 3/38. *Şi mul'area la candisì* (... îl convinse) 10/85. cf. 6/38, 17/64. | Primesc, consimt (cu acest înţeles şi refl.) *Izmichiaru nu si căndisì* 16/4. [D e r i v a t e: **căndisíri** f. = înduplecare, convingere; **căndisít, -ă** adj. = înduplecat, care consimte. Forma *lăcăndises* dată de Candrea nu există; ea este pentru *la* (= îl) *căndises* = îl conving]. — Din bg. *kandisvam*, (tc.) cf. gr. *κaντίζω*, (arom. *căndisescu*).

Căndisíri f. } v. *căndises.*
Căndisít, -ă adj. }

Cándže f. Prăjină de fier întoarsă la un capăt. Com. T. P. — Din tc. *canğe*, (arom. *canğă*).

Cănés vb. IV. Poftesc, îmbiiu. ALR. 435. [Şi: c o m p u s (cu pref). **pucunés** vb. IV. (bg. *pokanja* :) *La pucunii şi di măncari şi di beari*, ib. 436]. — Din bg. *kanja.*

Cănlíįă adj. Rău, crunt, sângeros. Com. G. D. — Din tc. *kanli.*

Cănt vb. I. v. *cǫnt.*

Căntár (pl. *-ară*) a. Căntar. *La trasiră cu căntaru* (îl cântăriră). — Din bg. *kantar.*

Căntári f.
Căntát, -ă adj.
Căntătǫr m.
Căntătúră f.
} v. *cǫnt.*

Cap a. 1⁰. Cap. *Tsela şărpi veà şapti capiti* 5/74. *Am ună leaįcă cu şapti gauri* (= capu) *14. *Tsi ts-ai ligat capu, Toşu* (ce ţi-ai legat capul...) 1/IV. *Di cap* = de fiecare, de persoană 105. *Cap di steană* = cap gros 55. *Dar capu* = mă îmbăt 101. *Aų scot ăn cap* = o duc la bun sfârşit 102. *Sirbes pri cap* = fac după capul meu, după mintea mea, 100. *Ąń si deadi di cap* = am dat cu capul de perete, 87. *Ąń bat capu di rǫpă* = mă muncesc cu mintea, 83. *Ş-rup capitli* = se ceartă, se mănâncă, 84. *Ąń pun capu sub uscat* = mă adăpostesc. | 2⁰. Şef, căpetenie, fruntaş. *Noį im capitli la cătun*, 964. [D i m i n u t i v e: **căptšǫc, căptšúc** m. Com. G. D.]. — Din lat. *caput*, (arom. *cap*).

Căpác a. Capac. *Antrǫ ăn bunar şi tsela... ąl' la lăsǫ căpacu*, 6/51, cf. 22/55. *La toati căpac află* = răspunde la toati 108. *Al' pusi căpac* = i-a astupat gura 965. | Căpută la ghete. *Să pun căpacu* (încăputez ghetele), ALR. 3348. | Ochelarii la cal, ALR. 5520. — Din tc. *kapak*, (arom. *căpak'e*).

Căpătsǫnă f. Căpăţână de ceapă s. de usturoiu. Com. G. D. [D i m i n u t i v: **căpătsănítšcă** f.]. — Din lat. **capĭtīna, -am*, (arom. *căpătsînă*, rar).

Căpélă f. Pălărie. — Din bg. *kapela* (arom. *căpelă* it.).

Căpéstru a. Căpăstru. Com. G. D. — Din lat. *capĭstrum*, (arom. *căpestru*).

Căpíc m. Monedă de 20 de bani, cf. p i a s t r u, g r o s. *La mini nu-ń deadiră... vrin căpic*, 6/54. —

Capidán m. Şef de haiduci, de hoţi. *Capidanu tuntsịa si sculǫ ăn pitšoari* 8/77, cf. 13/7. — Din mbg. *kapidan*, (arom. *căpidan*, gr.).

Căpínă f. Mur spinos, mură. *Ịo la trag ăn mătasi, ịel fuzi ăn căpină*, 82. [D e r i v a t: **căpinós, -oasi** adj. = spinos. *Butšumiga creaşti pri locur căpinoasi.* Com. I. L.].—Din bg. *kăpina*, (cf. dacor. *Câmpina*).

Căpíncă f. Mură. Cf. c ă p i n ă, — Din bg. *kăpinka.*

Căpinós, -oasi adj. v. *căpină.*

Căpisteári f. Căpistere. *Pǫnea si frimintă ăn căpisteari.* [Şi: **cupisteári** f. ALR. 3981]. — Din lat. **capĭstēria*, (arom. *căpisteare*).

Căpitoń a. Pernă. *Lăngă căpitoń vizù dǫụă meari di furlină* 13/77. *L'u pusi la căpitǫń* 17/33. *Nu-l' fuị căpitǫń*, 64. [Şi: **căpitǫń, cupitǫń** a.]. — Din lat. *capitaneum*, (arom. *căpitiń*).

Căpnés vb. IV. Pic, cad jos, (fig.) leşin de râs, 109. — Din bg. *kapvam*, (aor. *kapnah*).

Cápră f. Capră. *Am ună bābă pri ịundi treatsi coti un bob ąl' scapă* (= capra) *15. *Capră-divă* = căprioară .Com. G. D. [D e r i v a t e: **căprár** (lat. *caprarius*) m. = căprar; **căprínă** (lat. *caprīna*) f. = lână de capră. Com. G. D.; **căprutínă** f. = carne de capră; **caprítscă** (dim.)]. — Din lat. *capra, -am*, (arom. *capră*).

Caprár m. v. *capră.*
Căprínă f. v. *capră.*
Căprítšcă f. v. *capră.*
Căprutínă f. v. *capră.*

Cáptsă f. Un fel de ciur fără găuri. *S-ts-u dar captsă coaja* (o să-ţi fac pielea ciur), 81.

Căptšǫc m. v. *cap.*
Căptšúc m. v. *cap.*

Căpúşă f. 1. Căpuşe. Când căpuşa este mai mică, se numeşte c ă r t š a n. Com. C. I. *Aụ curà ụaịa di căpuşă.* | Podoabe de argint ce poartă femeile la piept. | Mătănii cu boabele de culoarea cenuşie şi forma căpuşelor, cf. b r u i n i t s ă. [D e r i v a t: (Huma) **căpúşnits** m. pl. = căpşune, fragi, cf. p ă t ă r o g. Com. T. P.]. — Cf. alb. *këpushë.*

Căpúşnits m. pl. v. *căpuşă.*

Căpútšcă f. Glugă. — Din bg. *kapa.*

Car a. Car. *Bărbātu cu caru si ducă...* 115. | Roabă. Com. C. I. — Din lat. *carrum*, (arom. *car*, ra).

Cara-arāp m. Harap-negru cf. r a p, r ă p i n ă. *Vini lānt rāp cari ąị ra numea Cara-arāp*, 3/80. — Din bg. *kara-arap* (tc.).

Cărăbátšcă f. Nume de insectă, cărăbuş, Com. T. P. — Din bg. *karabačka.*

Caracǫl (pl. *-oali*). Strajă. — Din tc. *karakol*, cf. c ă r ă u l, (arom. *cărăcole*).

Caradžova n. de ținut. (Cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 6).

Cărăghióz m. Caraghios. Com. T. P. — Din tc. *karagjöz*, (arom. *carag'oze*).

Caraiáni N. loc. (Cupa).

Cărălúș m. (Oșani). Scripete, cf. s c r i p e a t i. [Și: (Oșani) **cărlúș, cărlăúș** m., (Huma). **cărúl'** a.]. — Din gr. καρούλι (arom. *cărul'*, *căruș*).

Cărămán m. Nume de câine păstoresc. *Și cărămanu ca la'ncălicǫ, lă feasi cumati lupu.* — Din tc. *karaman.*

Cărămílă N. loc. (Huma), Com. T. P.

Cărănfíl' m. Calonfir, garoafă. *Cărănfil'u no-ari flor, ama miruseaști ubăv.* [Și: **călafér** m. (Liumnița). Com. P. M., din mbg. *kalofer*]. — Din bg. *karanfil*, (arom. *cărănfile*).

Cărăntíĭă f. (pl. *cărăntiĭli* di porc) = măruntaie). ALR. 751.

Cărár (în expresiunea) *un-cărar* (într'una, mereu). *Tsăpà un cărar*, 3/78, cf. 11/35, 25/41. — Din tc. *karar*, (arom. *cărare*).

Cărăúl m. Sentinelă, gardă de noapte. Com. T. P. — Din tc. *karaul*, cf. c a r a c o l, (arom. *cărăule*).

Cărăúš N. loc. între Oșani și Birislav. Com. GH. T.

Cărbunár m. } v. *cărbuni.*
Cărbunárcă f.

Cărbúni m. Cărbune. *Tse cărbuni ǫnvălit-ăĭ* (ce cărbune învelit este) 110, cf. 932. [D e r i v a t e: (Țârnareca) **cărbunár** (lat. *carbonarius*) m. = cărbunar; **cărbunárcă** f. = cărbunăreasă, ALR. 6507]. — Din lat. *carbo*, *-ōnem*, (arom. *cărbune*).

Cărcăiés vb. IV. Croncănesc. — Din bg. *krăkam.*

Cărcatš adv. Pe spinare, pe spate. *La laĭ ăn cărcatš, la laĭ ăn tšuș*, 966. — Din mbg. *gărkač*, (arom. *ngărcač*).

Cărcătšenés, -ă adj. (despre oi) Mare cu lâna lungă și aspră. Com. G. D. — Din *Cărăcăčan* (pentru *Sărăcăčan*, numele unei populațiuni aromânești grecizate, cf. Capidan, *Aromânii*, 14).

Cărclǫc m. Monedă turcească de 40 de parale. Cf. c ă p i c, g r o ș. Com. G. D. — Din tc. *kyrklyk.*

Cărcóndžă f. Poreclă pentru orice femee rea, cf. n e a g r ă, t š ă n c o r c ă. Com. I. G., stafie. Din bg. *kărkondžul*, cf. G. Meyer, *Etym. Wb. d. alb. Spr.* 179.

Cărd a. Cârd. *Cărdur di ụoĭ* 2/56. [Și: **crăd.** D e r i v a t e: **cărdár** m. = sâmbraș ALR. 1793; **cărdárcă** f. (dim.)]. — Din bg. *kărd.*

Cărdár m. } v. *cărd.*
Cărdárcă f.

Cărfíĭă f. Cuiu. *Lo un tšecan șu cărfiĭ șu nearsi lă zmeụ* 12/68, 22/85, 28/85. | (La războiu) cuiul ce se vâră într'una din găurile

lopățicei, spre a împiedeci sulul de a se da înapoi. Com. H. I. — Din gr. *καρφί*, (arom. *cărfie*).

Cărgúi̯ m. 1°. Un fel de uliu, cf. s m ă d ž a l' c ă. 2°. Joc copilăresc. Se prind mai mulți copii de haină, formând un șir mare și având un « cap » (= șef), care îi păzește. In urmă vine un *cărgul'* și cere șefului un puiu. Acesta, nevoind să-i dea, *cărgul'-ul* aleargă să prindă unul și așa continuă mult timp până când îl prinde. Com. I. L. [Și: **cărgúl'** m.]. — Din bg. *karaguj* (?)

Cărgúl' m. v. *cărgui̯*.

Cári pr. Care. *La cari tritseà pri cu̯ola, la tots dădeà bustan* 5/57, cf. 4/80. *Cari-di-cari* = care mai de care. *Cari di cari si dutsę̆u̯*, 3/4. *To̯i cola si ved i̯o curu̯i mul'ari a̯u̯ lea̯i̯* 7/80. cf. 14/65, 31/18, 6/23. [C o m p u s: **ca-ști** = cine știe 12/15]. — Din lat. *qaulis*, (arom. *care*).

²Cári } conj. adv. v. *ca*.
Cări }

Cărlăúș m. v. *cărăluș*.

Cărleájă f. (pl. *-lej*) Păduche-de-vită, cf. c ă p u ș ă, c ă r t š a n. *Cătranu nu lasă carlejil' si proachiă di u̯o̯i̯*. Com. I. L. [D e r i v a t: **Cărleájăl'ă** = n. de fântână (Oșani), Com. I. L.]. — Din bg. *kărleš*.

Cărleájăl'ă f. v. *cărleajă*.

Cărlíg a. Bâtă ciobănească cu un cârlig de lemn la un capăt. *Tru măń aș purtà șu un cărlig*. 12/68. *Tsi̯ala la 'ntinsi cărligu și șarpili ișò* (acela îi întinse cârligul) 1/76, cf. 24/6, (arom. *cărlig*).

Cărlítš m. v. *scărlitš*,

Cărlúș m. v. *cărăluș*.

Carmán m. Nume de câine.

Cărmés vb. Dau sare la vite (și în spec. la oi). *Li cărmì u̯o̯i̯li* (le-a dat sare oilor). [Și: **crămés** vb. IV = cărmesc vitele s. oile. Com. I. L. D e r i v a t: **cărmílă** (bg. *kărmilo*); **cărmili** (pl.) = pietrele pe care se pune sarea pentru oi, cf. s ă r ǫ ń, id.]. — Din bg. *kărmja*.

Cărmílă f. } v. *cărmes*.
Cărmili pl. }

Cărminát, -ă adj. Scărmănat. *Lǫnă cărminată* (în text greșit: *carmină*) 9/57. — Pentru *scărminat?*

Cárni f. Carne. *La mini nu-ń deadiră nineac carni* 6/54. *Tsę carni si feę̆si u̯nă gǫscă* 37/2, cf. 21/16, 10/50. [D e r i v a t e: **cărnár** n. loc. (Nânta); **cărnós, -ă** adj. = cărnos]. — Din lat. *caro, carnem*, (arom. *carne*).

Cărnár m. v. *carne*.

Cărnát m. Cârnat. *La no̯i̯ gardurli sa di cărnats di porc*, 20/18. *Cǫn si meargă cărmats cu că̯i̯gănă* (când va ploua cârnați cu jumări de ouă), 439. — Din lat. **carnacius, -um*.

Cărnós, -ă adj. v. carne.

Cărótsă f. Căruță. Com. G. D. [Și: **cărútsă** f. Com. T. P.]. — Din gr. *καρότσα*.

Cărpălóg (pl. *-lǫz*) a. Un fel de lopată de lemn cu dinți. *Si-l'*

daį cu tsista cărpălogu una 3/50. *Cărpălǫzili și lupatili si dară ăn Cojuc.* Com. I. L.

Cărpátš m. v. *cărpes.*

Cărpés vb. IV. v. *cǫrpă.*

Cárpi f. Plantă cu flori albe. Com. T. P. — Din bg. *karp.*

Cárpini m. Carpen. ALR. 1920. *Carpingros* = n. loc. (Lugunța). [D e r i v a t: **cărpinítsă** f. = ciomag din lemn de carpen. Com. G. D.]. — Din lat. *carpĭnus, -um,* (arom. *carpin*).

Cărpinítsă f. v. *carpini.*

Cărpíri f. } v. *cărpes.*
Cărpít, -ă adj. }

Cărpulíń f. (plur.) v. *cǫrpă.*

Carşì adv. Vis-à-vis, în față. *Căsa lor ra carșì cu căsa la un birbĕr* 3/38. [D e r i v a t: **carşìlǫc** a. = răspuns. *Cǫn vizù că feata nu da carşilǫc* 11/46]. — Din tc. *karšy, karšylyk.*

Carşilǫc a. v. *carși,*

Cărşútă f. v. *curjută.*

Cártă (di vin) f. Ploscă, ALR. 3955. — Din bg. *karta.*

Cărtál m. Șoim, vultur, cf. v ă l t u r. *Cǫn si facă cărtalu «crac», si-l' daį carni* 19/73. *Dară cum ąl' gri cartaųlu* 15/66, cf. 13/66, 21/73. — Din bg. *kartal.*

Cărtătšínă f. v. *cărtitšonă.*

Cárti f. 1°. Hârtie. *Leasi di tel' știrnuti cu carti* (lese de sârmă așternute cu hârtie), B. 3. | 2°. Scrisoare. *Ąl' vini ună carti la ąmpiratu* (îi veni o scrisoare) 8/48. *Să-ts dar ună carti* 6/85, cf. 5/55. | 3°. Carte. *La flară* [*fitšoru*] *ăn furnă și cu un brats di cǫrts* 18/56. *Un cǫmp alb cu oį negre* (= cartea) *16. [Pl. *cǫrts* = stomacul, ghemul la vite; despărțitura stomacului. D i m i n u t i v: **cărtítšcă**]. — Din lat. *charta, -am,* (arom. *carte*).

Cărtítšcă f. v. *carti.*

Cartitšnă f. v. *cărtitšǫnă.*

Cartitšǫnă f. Cărtiță. *Cărtitšǫna ari mutsca că di porc* (cărtiță are botul ca de porc). [Și: **cărtătšǫnă** f.]. — Derivat din bg. *kărtica* și *kărtičina.*

Cărtoápi f. pl. Arbust cu flori albe și cu fructul roșiu în felul călinului. Com. I. L.

Cărtšán m. Căpușă mai mică de coloare roșiu-cafenie; se pune pe boi, capre și chiar oameni. *Cărtšanu dąį măncos di scoatirea cǫn si puni pri ųom.* Com. I. L. [Și: **cărtšén** m. *Trista veà mul'ts cărtšeń* 1/49]. Este același cu dacor. *cârcel* cu înțelesul «Hundszecke».

Cărtšún m. v. *crătšun.*

Cărúl' a. v. *cărăluș.*

Cărúş N. loc. (Barovița).

Cărútsă f. v. *cărotsă.*

Caş m. (Liumnița, Cupa, Lugunța, Birislav, Nânta). Brânză. ALR. 5423. [Felurile de brânză: *Caș-bătut* m. = brânză tare. *Caș-dultsi* = caș, ALR. 5423. *Caș-tumnatic* m. = brânză albă, care se prepară toamna din lapte de oi]. — Din lat. *caseus,* (arom. *caş*).

Cásă f. 1⁰. Casă (de locuit). *Cāsa lor ra carşì cu casa la un birbēr* 3/38, cf. 11/67, 112, 113, etc. *Casă* n. loc. (Cupa); *Casili-lu-Misi ; Casa-Petcăläl'ă ; Casa-Vasil'ă; Casa-Zmeuluį* n. loc. (Oşani). | 2⁰. Adv. Acasă. *Du-ti cāsă, acu tser* (du-te acasă, dacă vrei) 12/2. *Tser să furz cāsă, acu tser* (= vrei să pleci acasă) 7/2, cf. 5/64, 2/39, 15/41 etc. | 3⁰. *Casă* = g a u r a coasei pe unde intră mânerul Com. C. I. [D i m i n u t i v: **căsítšcă** f. = căsuţă. Com.G. D.]. — Din lat. *casa*, *-am*, (arom. *casă*).

Cáşă f. Apă cu făină, un fel de ciulama. *Lisitsa si unsi cu caşă*, 7/30. — Din bg. *kaša*.

Căsăbă f. Oraş. *Si dusi ăn un căsăbă* (se duse într'un oraş), cf. 10/5. [Şi: **casabà** f. *Flaį ună ticfă māri, mari cât ună casabà* 10/5; **căsăbăleàn** m. = orăşean ALR. 2607]. — Din tc. *kasaba*, (arom. *căsăbă*).

Casabà f. } v. *căsăbà*.
Căsăbăleán m. }

Casándria N. loc. (Nânta).

Casáp m. Măcelar. *Įo la tată-su ram casap*, 12/43. [D e r i v a t: **căsăpnítsă** (bg. *kasapnica*) f. = măcelărie, ALR. 6525]. — Din tc. *kassab*, (arom. *căsap*).

Casc vb. I. Casc. [P o s t v e r b a l: **cáscă** f. = obiceiu la lăsatul secului din postul mare, când se bate alviţa şi fiecare din meseni cască gura ca să prindă oul sau alviţa legată de sfoară. Com. I. L. D e r i v a t e: **căscári** f. = căscat; **căscát, -ă** adj. = cascat; **căscătúră** f. = căscare. C o m p u s (cu pref.): **pricásc** (pri-casc) vb. I. = casc mult; **prucásc** (pru + casc) vb. I. = casc. *Prucască-la rostu* (cască gura), id.]. — Din lat. **casco*, *-are*, (arom. *cascu*).

Cáscă f. v. *casc*.

Căscăndisés vb. IV. Invidiez. *Cu mi cascăndiseş, culcă-ti şi tu* (dacă mă invidiezi, culcă-te şi tu). — Din bg. *kaskandisvam* (tc.).

Căscári f. }
Căscát, -ă } v. *casc*.
Căscătúră }

Căşcăvál m. 1⁰. Caşcaval. *Căşcăvalu ari maį mult unt di brǫnză* (caşcavalul are mai mult unt). | 2⁰. Zăpadă amestecată ca apă, l a p o v i ţ ă. *Amnă prin căşcăval.* Om molatec. — Din tc. *kaškaval*, (arom. *căşcăval*).

Căsélnitsă f. Omidă. Com. G. D. [Şi: **găsélnitsă** f.]. — Din bg. *găsenica*.

Căsítšcă f. v. *casă*.

Căşlà f. Loc de adăpostit vitele pentru iarnă, ALR. 5260. [Şi: **cǫşlă** f.]. — Din tc. *kašla*, (arom. *căşlă*).

Căsmét a. Noroc. *Işì să-ş la ubidęscă căsmētu* (ieşi să-şi caute norocul) 1/2. [Şi: **căsmįăt** a. 1/74. D e r i v a t e: **căsmitlíįă** m. (tc. *kysmetly*) = om cu noroc; **nicăsmét** a. = nenoroc. Com. T. P.] — Din mbg. *kăsmet* (tc.).

Căsmitlî̯ă m. v. *căsmet.*

Căşoátsă f. Câșiță. N. loc. (Oșani). Com. I. L.

Caşǫtă N. loc. Com. I. L.

Caşti pr. v. *cari.*

Căstǫń m. Castan. — Din lat. **castaneus, -um*, (arom. *căstîń*).

Castǫńă f. Castană. *Ancărcǫ boj di i̯avur ăn loc di căstǫńă* 2/18. *Nu i̯eş castǫńă di si pucneş* (nu ești castană ca să plesnești) 603. *Căstǫń* n. loc. (Cupa). [D e r i v a t: **căstăńár** m. = vânzător de castane]. — Din lat. *castanea, -am*, (arom. *căstîńe*).

Căstrăvéts m. v. *crastăvets.*

Căstrés vb. IV. Taiu ramurile tinere la arbori. *Acu căstrim tseaşti veits i̯arna ili primăveara* (dacă tăiem aceste ramuri iarna...), B. 9. [D e r i v a t e: **căstríri̯** f. = tăiere de ramuri. *Tseastă căstriri̯ si fatsi* ib. 10]. — Din bg. *kastrja.*

Cat (pl. *-ur*) Cat, etaj. — Din tc. *kat.*

[2]**Cat** vb. I. 1[0]. Cat (cu întrebuințare unipers.). *Crielatu cată si cumpără, nu si vindă* (înțeleptul cată să...) 161. *Cată din jurumint să nu i̯eş, că nu ti bati bun*, 8/25. | Port grija cuiva, îngrijesc de cineva. *Di multă milă ąmpirătu la cătà calu* (de mult drag, împăratul însuși îngrijeà de cal), 40/2. *Iă viń să-ń-l'i cats pul'il'*, 6/11. | 2[0]. Mă uit la cineva, privesc pe cineva. *Noi̯ că u̯om ti cătǫm, ară tu criv nă cats* (noi ne uităm la tine ca la un om, iar tu te uiți la noi strâmb), 117. *Tsista ąu̯ tăltsǫ lamńa, lānt itš nu cată* (acesta a omorît balaurul, la altul nu te uita de loc), 11/34. *Ampirātu... l'a cătà di cola* (împăratul îi privea de colo), 18/93. *Ań cătai̯* (mi-am dat în cărți). *Nu-l'-tsi cată bun* (n'are înfățișare bună). | 3[0]. (refl.). A se uita la cineva spre a face dragoste, a face dragoste, a se ținea cu cineva. *Şi mul'ari-sa catsă di-ąi̯ li da tsęli lucrili la tsela u̯om tsi si cătà* (cu care făcea dragoste) 31/2, cf. 34/2. *Si cătà cu... fęta* (se iubea cu fata) 2/25. [C o m p u s e (cu pref.): **zăcát** vb. I. (za + cat) = mă uit puțin. *Cǫn si zăcătat-ąu̯ pristi vali*, 11/61; **pucát** (pu + cat) vb. I. = mă uit, caut puțin. *Să nu ti pucats ąnsuş* (să nu te uiți...) 5/30, cf. 9/31, 10/34, 15/78; **zapucát** (za + pu + cat) vb. I. = încep să mă uit puțin; **pricát** (pri + cat) vb. I. = am ceva înaintea mea ca model, imit lucrând ceva. *Pricătǫ di pri nişti tsărǫp cu crivul'tsi* (a imitrat împletind niște ciorapi cu un fel de brodărie în zig-zag). Com. I. L.; **răscát** (răs + cat) vb. I. = mă uit împrejur; **răspucát** (răs + pu + cat vb. I. = mă uit din nou la ceva]. — Din lat. *capto, -are.*

Căt pr. v. *cǫt.*

Cătălín adv. v. *cătilin.*

Cătcăreázá vb. I. (despre găini) cârăește, cotcodăcește (după ce a

ouat). Înainte de ouat: c ă c ă r e a z ă, ALR. 5700. [Şi: **căcăreáză,** vb. I.].

Cáti (Ţârnareca). *Cati-seară* (în fiecare seară). *Tu ieş tsel cari nirdzeai catiseară la featǎ?* 34/65, cf. 24/64. — Din gr. *κάθε*, (arom. *caθε*).

Căti pr. Câte. *Căti ună căldari*, 6/19. *Aş ampărtsoră căti* 35 *di groş*, 6/54. *Uneac-căti-uneac* (puţin câte puţin) cf. 6/19. [C o m p u s e: **cătilín** adv. încet, încetinel. *Cătilin, cătilin au lară tsę nibunil'ă*, 10/10, cf. 9/77, cf.1 8/80; **cătălin** adv. *Cătălin, cătălin, lo mul'arę şi fuzì*, 8/15. **cătirǫu** adv. = repede, tare, sănătos. *Ca trăgnì lūpu mai cătirǫu, căzù ăn vir*, 8/30]. — Din lat. *cata*, (arom. *cîti*).

Cătilín adv. v. *căti*.

Cátină f. Ceva mare, mătăhală, Com. T. P.

Cătirǫu adv. v. *căti*.

Cătmădžáică (pl. *-dğoits*) f. Uliu, ALR. 1050, cf. 5702.

Cătǫc m. Ceea ce se mănâncă dimineaţa, la merinde sau la prânz, cu pâine, ca: brânză, ceapă, sare, etc. *Şi tsela tucu scoasi ună şimiiă di poni şi cătoc*. — Din tc. *katyk*.

Cătră prep. v. *cutru*.

Cătrán a. Păcură, cătran. — Din tc. *katran*, (arom. *cătrane*).

Cats vb. I. 1°. Apuc, m'apuc, încep. *Şi cătso, la unsi cu gāz* (şi se apucă, îl unse cu gaz...), 47/2. *Şi cătsai si mănānc poini* (şi începui...), 9/3. *Ca di buric cătsat* (foarte slab), 65. | 2°. Prind. *Si dusi si catsă peşti* (se duse să prindă peşti), 2/28, 4/13. | 3°. Pun rămăşag, mă prind cu cineva. *Añ si cătso furniga cu ursa*, 875, cf. 7/31, 337. | 4°. Mă ţine, mă costă. *Tsęstă pulăti, ari cătsat ună mil'ă di liri* (acest palat a costat o mie de lire), 10/29. [D e r i v a t e: **cătsári** f. = luare, prindere. *Au dusiră la cătsari di per*, 967; **cătsát, -ă** adj., apucat, prins; *lapti-cătsat* = lapte prins, ALR. 5563; **cătsătúră** f. = prindere, ceartă (Oşani), cusutură. C o m p u s e (cu pref.): **zăcáts** (ză + cats) vb. I. = încep, prind de ceva, atârn. *Ascheril' zăcătsară si runcă cu tufechil'ă*, 35/65, cf. 2/25, 7/27. *U scosi sētra, au zăcătso di par* (... o atârnă de par), 12/55; **pricáts** (pri + cats) vb. I. = cuprind cu mâinile, Com. I. L.; **pricătsát, -ă** adj. = cuprins cu braţele, id.].— Din lat. **adcaptio, -are*, (arom. *acats*).

Cătšác m. Fugar. Com. G. D. — Din tc. *kačak*, (arom. *căčac*).

Cătsăl m., **Cătsălác** m., **Cătsălúş** m., **Cătsălúşcă** f. } v. *cătsol*.

Cătşămác m. v. *crătšămac*.

Cătsănáş, **Cătsăntšuc** } m. v. *cătson*.

Cătsári f., **Cătsát, -ă** adj. } v. *cats*.

Cătsătúră f. v. *cats*.

Cătsáu̯ă f. Cățea. *Flă ună cătsau̯ă*, 5/71. *Să-i li dai̯ la cătsau̯ă*, 5/28. — Din lat. *catĕlla, -am*, (arom. *cătsao*).

Cătsíi̯ă f. Lopățica cu care se scoate focul din sobă. Com. N. P. — Din gr. *κατσί*, (arom. *cătsii̯e*).

Cătsilúşcă f.

Cătsǫl m. Cățel. *Cătsau̯a fęsi doi̯ cătsǫl'*, 6/28. *Ăn locu lu măcsǫmu ąl' pusi un cătsǫl*, 2/29. [Şi: **cătsăl** m. Diminutiv: **cătsălúş** m. = cățeluş; **Cătsălúşcă, cătsilúşcă** f. = cățea, cățeluşe. *Cătsăluşca si dusi dupu oi̯*, **cătsăláe** m. = cățeluş. Com. G. D.]. — Din lat. *catĕllus, -um*, (arom. *cătsăl*).

Cătsǫn a. (Numai la Huma) Castron de pământ. Com. T. P. [Diminutive: **cătsănáş, cătsăntšúc** m.]. — Din lat. *catīnus, -um*, (arom. *cătsîn*).

Cătšúncă f. Şofrănel. *Cătšunchili şi gl'itšchili es primăveara*. — Din bg. *kačunka*.

Cătšúu̯ă f. Căciulă. *Cătšuu̯a lu fitšoru mic ąnşărată cu furliń*, 3/35, *I̯a cătšuu̯a si-u afliş, i̯a i̯oc si ti fats* (sau găseşti căciula sau pieri de aici), 4/35, cf. 69, 70, (arom. *căčulă, căčuu̯ă*).

Cătún a. Cătun, sat, comună. *Cătun turtses*, 2/8. *Tu s-ti duts Tega direp ăn cătun*, 3/X. *Tǫmpănă si fęsi cătunu di el* (tot satul îl vorbeşte), 790. [Derivate: **cătunés, -eascǎ** adj. = comunal, sătesc, 45; **cătuníşti** f. = locul unde a existat vreodată un cătun; **cătuneán** m. = sătean; **cătunítšcă** f. (dim.)], (arom. *căt[illegible]nă*, rar).

Cătuneán m. v. *cătun*.
Cătunés, -eascǎ adj. v. *cătun*.
Cătuníşti f. v. *cătun*.
Cătunítšcă f. v. *cătun*.

Cáu̯ m. v. *cal*.

Căúl a. Prinsoare, rămăşag. *Cats căul* (pun rămăşag). *Ca cătsară căul, zisi deadu*, 7/31. *Si cătsǫm căul*, 7/56, cf. 2/35. — Din tc. *kaul*, (arom. *căule*).

Căúr m. Ghiaur, necredincios. *Fui̯ di u̯a bra cauruli*. Com. I. L.— Din tc. *kaur*, (pentru *gjaur*).

Căúşă f. Capră. Com. T. P.

Căvái̯ interj. Vai. *Căvai̯ di el fāchiru* (vai de el sărmanul). [Derivat: **căvái̯nic** adj. = sărman, biet. *Las-la căvai̯nicu că-i̯ duscăpat*, 246]. — Din *ca-vai̯*, (arom. *cavai*).

Căvái̯nic adj. v. *căvai̯*.

Căváł m. Caval. *Văcaru sfireà cu căvalu* (văcaru cânta din caval). [Şi: **căfál** m. ALR. 4323]. — Din tc. *kaval*.

Căvărdisés vb. IV. (Propriu zis) prăjesc, frig; (fig.) mint, înşel. *Mi cmotsi tsi mintšuń să-l' spun, tsi mintšuń... să-u căvărdisim* (acum ce minciuni să-i spun, ce minciuni să-i trag), 20/93. — Din bg. *kavardisvam* (tc.).

Căváz (pl. *-aj*) m. Cavaz, portar, uşier. *Veà căvaj la poartă*, 12/43. — Din tc. *kavas*, (arom. *căvaz*).

Cavè a. v. *cafè*.

Cávgă f. 1. Ceartă, neînțelegere, dispută. *Tsăritsa ąl' ąntribă cum şu tră tsi l-ăį cavga?* (... cum și pentru ce le este cearta), 14/65, cf. 121 | 2°. Războiu. *Cum să dărǫm, cavgă vem cu turcu* (cum să facem, avem războiu cu Turcul), 17/16. — Din tc. *kavga*, (arom. *căvgă*).

Căvinè f. Cafenea. *Nearsi si culcă la ună căvinè*, 18/65. — Din tc. *kahvehane*, (arom. *cafinee*).

Căzán a. Cazan. *Acu pųăts s-la ridits tsista căzanu*, 8/77, cf. 12/7, 10/41, 122. [Derivat: **căzăndžóįă** (tc. *kazanğy*) m. = fierar, ALR. 6517]. — Din tc. *kazan*.

Cazăndisés vb. IV. v. *kăzănmak*.

Căzăndžóįă m. v. *căzan*.

Căzănmác a. Câștig. *Chinisiră ună zuųă, la căzănmāc*, 2/73, cf. 1/72. [Și: **căzănmǫc** a. Derivat: **căzăndisés** vb. = câștig, dobândesc. *Cu itrętsa luį căzăndisì multi pări...*) 15/24]. — Din tc. *kazynmak*.

Căzănmǫc a. v. *căzănmac*.

Căzătúră f. v. *cad*.

Căzĭ, căzĭ, căzĭ. Strigătul cu care se cheamă capra, ALR. 5340. Cf. tsīcš, tsicš; pr, pr, pr; trt, trt.

Căzút, -ă adj. v. cad.

Cfátšcă f. Cloșcă. *Drācu si feasi ună cfatšcă* 23/79. [Și: **cufátšcă** f., **cvátšcă** f.; (Țârnareca) **cloátšcă** f. *Dară ună cloatšcă cu 12 di pul'*, 15/65. | Derivate: **cvătšǫs** vb. IV. = clocesc. *Unu s-la cvătšǫts patruzǫts di zǫli;* **cvătšìri** f. = clocire. *Di cvătširea pustăniră*]. — Din bg. *kvačka*.

Chef a. Dispoziție sufletească, plăcere. *Cum ti cat, nu ts-ăį chēfu* (cum te văd, nu ești dispus), 22/4. [Derivat: **chifués** vb. IV = fac chef. *Măncară şi si chifuiră*, 22/93. — Din tc. *kef*. (arom. *k'efe*).

Cheléş adj. chel. *Ăį cheleş că vrină reapă* (este chel ca o gulie) Com. I. L. [Și: **chiléş** adj., id.]. — Din tc. *keleš*, (arom. *k'ileș*).

Chéptše f. Lingură mai mare întrebuințată la stână. Com. T. P.

Chércă f. (Bulgărism în Țărnareca). Fiică, fată « *Chercu, zăcaftă-mi la cap* » *şu tsea ąų căftă*, (fata mea, caută-mi în cap), 1/67. — Din mbg. *k'erka*.

Cherestéų m. Cherestea. ALR. 6409. Cf. Chiristè.

Chéşchi adv. Numai, numai dacă. *Cheşchi tseasta la si-ts iįă mǫnca* (numai asta să-ți fie grija, neliniștea), 25/51, cf. 11/81. [Și: **chíşchi** adv., 2/83]. — Din mbg. *keški*.

Chési f. Pungă de bani. *Turea-u chesea bra* (dă-mi punga, măi), 8/52, cf. 9/52. — Din tc. *k'ese*.

Cheunéz vb. I. (despre câine) Chelălăesc. *Coįnili bătut k'eunęază.* ALR. 4417.

Chįádin a. Tort. *S-ruptsi chįadinu* (se rupse tortul), adică o să

moară, 286. [D i m i n u t i v: **chidinúş**, m. numele unei plante. Com. G. D. — Din lat. **pĕdĭnus*, *-um*, (arom. *k'i̯adin*).

Chi̯ái̯a m. Om bogat, chihaia. *Ra un chi̯ai̯a cari veà multă imañi* (era un om bogat, care avea multă avere), 1/40, cf. 12/94. — Din tc. *kehaja*, (arom. *k'ihăi̯ă*).

Chi̯áli f. Piele. *Aş pusi chi̯alea'n cap.* — Din lat. *pĕllis*, *-em*, (arom. *ki̯ale*).

Chi̯áptin m. 1°. Pieptene. *Du-ti si fur di casă un chi̯aptin şi un britš*, 5/64, cf. 956. | 2°. (Plur.) **chiaptiñ** = doi piepteni cu care se scarmănă, se lucrează lâna. *Butšămu ari doi̯ chi̯aptiñ cu cari si trupeaşti lǫna.* [D i m i n u t i v: **chi̯ăptinítš** m. Com. G. D.]. — Din lat. *pĕcten*, **ĭnem* (arom. *k'i̯aptin*).

[2]**Chi̯áptin** vb. I. Piepten. *I̯el să-u spealǎ şi să-u chi̯aptină*, 2/71, cf. 22/90. — Din lat. *pĕctĭno*, *-are* (arom. *k'i̯aptin*).

Chi̯ăptinítš m. v. *chi̯aptin.*

Chi̯ár a. Câştig. *I̯a tsi chi̯ar feş* (uite, ce câştig făcui), 17/86, cf. 123. [Şi: **ghi̯ar** a. D e r i v a t: **chirui̯és** vb. IV. = câştig. *Di u̯a'n-cola si chiruei̯ş tu multi pari*, 16/79]. — Din tc. *kjar.*

Chi̯ărdusés vb. IV. v. *chirdises.*

Chi̯ársic m. Piersic. *Chi̯arsicu nu creaşti nalt*, cf. ALR. 6080. [D e r i v a t: **chi̯ársică** (lat. *pĕrsĭca*) f. = piersică. *Chi̯arsitsili umizes cu dzărzălii̯li.* Com. I. L. cf. ALR. 6080]. — Din lat. *pĕrsĭcus*, *-um*, (arom. *ki̯arsic*).

Chi̯ársică f. v. *chi̯arsic.*

Chi̯átră f. (Aromânism în Ţârnareca) Piatră, cf. r ǫ p ă. *Rucà chi̯etrile di la unǎ marzini la lantă* 3/65, cf. 9/64. *Chi̯atră* n. loc. (Huma). — Din lat. *pĕtra*, *-am*, (arom. *k'i̯atră*).

Chibúr N. de fântână (Oşani.)

Chicăsés vb. IV. (Aromânism în Ţârnareca). Inţeleg, pricep, cf. ạ n t s i l e g. *Tserbul căn chicăsì dintru muntsă că sor-sa si mărită* (cerbul când... înţelese că soră-sa se mărită) 24/64. — Din gr. ἀπεικάζω, (arom. *ak'icăsescu*).

Chidinúş m. v. *chi̯adin.*

Chi̯épt a. Piept. *La stăpǫnu nostru ạl' ạntrǫ un dinti ăn chi̯ept*, 18/33, cf. 24. — Din lat, *pĕctus*, (arom. *k'eptu*).

Chi̯esmè f. Un fel de cleşte. Com. D. P.

Chifcăi̯és vb. I. Strănut. *Trasi uneac bărnut şi cătsǫ si chifcăi̯ască* (a tras puţin tabac şi începu să strănute), Cf. ALR. 1962. [Şi: **chifnés** vb. IV., ib.]. — Din mbg. *kivam*, (aor. *kivnah*).

Chifíl' m. Garant. — Din tc. *kefil*, (arom. *kifile*).

Chifnés vb. IV. v. *chifcăi̯es.*

Chifués vb. IV. v. *chef.*

Chílă f. Chilă, Com. P. M.

Chiléş adj. v. *cheleş.*

Chilipír m. Chilipir, Com. D. P. [D e r i v a t: **chilipirdžói̯** = chili-

pirgiu]. — Din tc. *kelepir*, (arom. *k'ilipire*).

Chiluvét m. O bucată de postav (de multe ori brodată s. chiar înşirată cu bani) ce poartă femeile bătrâne pe cap. La Lugunţa o poartă şi femeile mai tinere. *Chiluvet poartă babili*. Com. C. I.

Chimanè a. Vioară. *Işà la poartă cu un chimanē si dună căti vrin irmilǫc*, 29/40. [Şi: **chiminē** D e r i v a t: **chimanedžíi̯ă** m. = lăutar (tc. kemaneğy)]. — Din tc. *k'emane*, (arom. *k'imanee*).

Chimanedžíi̯ă m. v. *chimanè*.

Chimér a. Chimir. *Chimeardăli si dară di lǫnă* (chimirul se face din lână). Astăzi chimirul nu se prea poartă, fiind înlocuit cu brâul larg. Com. I. L. [Şi: **chimír** a.].— Din tc. *kemer*.

Chiminē a. v. *chimanè*.

Chimír a. v. *Chimer*.

Chinisés vb. IV. Pornesc. *Chinisì şi si dusi lă ună moară*, 2/5. *Sam chinisit* (sunt pornit), 6/79. *Chinisiră... drūmu* (porniră pe drum) 2/9, cf. 125. *Chinises greau̯ă* = rămân însărcinată. *După uneac timp, mul'area chinisì greau̯ă*, 5/40. *Chinisit-au̯ greau̯ă*, 6/61. [D e r i v a t e: **chinisíri** f. = pornire; **chinisít, -ă** adj. = pornit]. — Din gr. *κινῶ* (aor. *'εκίνησα*), (arom. *ankisescu*).

Chínisíri f. } v. *chinises*.
Chinisit, -ă adj. }

Chi̯ófti f. Chiftea. *La dărǫ chi̯ofti* (l-a snopit în bătăi), 127. — Din tc. *kjofte*, (arom. *k'i̯ofte*.)

Chi̯ór adj. Chior. *Chi̯or chi̯utuc si feasi* (s'a îmbătat rău), 998. [D e r i v a t: **chi̯óråv** adj. = chior, (bg. *kjorav*); **chi̯uruvés** vb. = chiorîsc. *S-ti chiuruvească domnu, da na ver ti chi̯uruviri* (chiorî-te-ar D-zeu să te chiorască), Com. I. L.; **chi̯urui̯és** vb. IV. = chiorăsc, ALR. 5052]. — Din tc. *kjor*.

Chi̯óråv adj. v. *chi̯or*.

Chi̯ós adj. Spân, fără barbă. *Tsela murār ra chi̯os... să nu matsiń că chi̯osil' sa mintšinoş*, 3/5. — Din tc. *k'öse*.

Chi̯óşă f. Colţ de casă, unghier. *Ca si dusi ăn ună chi̯oşă*, 24/47, cf. 21/6, 4/65, 639. — Din tc. *kjöše*, (arom. *ki̯oşă*).

Chipéng a. Oblon; şatră în care se vând mărfuri, ALR. 3821. [Şi: **chi̯upéng** a.]. — Din tc. *kepenk*.

Chiprés vb. IV. (refl.) v. *chipru*.

Chípru, -ă, adj. (Mai mult despre flăcăi şi fete). Bine făcut, frumos, chipeş. *Cupilaş chipru* (flăcău chipeş). Despre lucruri: *Mustaţă chipră* = mustaţă bine trasă, bine răsucită, frumoasă. [D e r i v a t: **chiprés** vb. IV. (refl.) = mă gătesc, mă aranjez, mă fac frumos. *Dosta ti chipriş* (destul te gătişi frumos), Com. C. I.] — bg. *kip*(*ro*), cf. B e r n e k e r, *k i p*).

Chirădžíi̯a m. } v. *chirii̯ă*.
Chirădžilǫc a. }

Chirămídă f. Cărămidă. [D e r i v a t: **chirămidárnitsă, chirimidárnitsă** f. = cărămidărie. Com. T. P., f. ALR. 3793; **chirimitšíi̯ă** m. = cărămidar. ALR. 3312]. — Din gr. κεραμίδα, (arom. *čurńidă*).

Chirămidárnitsă f. v. *chirămidă*.

Chiránă (pl. *-oń*), f. Joagăr ALR. 1850.

Chiráš a. Cinste, (în expresia) fac cinste. ALR. 4305. Cf. c h i r i s e s.

Chiratà interj. Injurătură. Se întrebuinţează şi ca cuvânt de dezmierdare pentru copii: *A chiratau̯li, tse făseş*. Com. I. L. — Din gr. κερατᾶς, (arom. *k'irătă*):

Chirchéł m. cătărama, ALR. 3312, cf. 1867.

Chirchéz (pl. *-ej*) m. Cerchez. *Antribǫ tsela chirchezu*, 5/16, cf. 4/16, 6/16. — Din tc. *čerkez*.

Chirchinéz m. (Liumniţa). Un fel de uliu, având penele de coloare roşie prevăzute cu pete negre. Are ghiare mari şi ciocul încovoiat. Com. N. P. — Din bg. *kerkenez*.

Chirdisés vb. IV. Câştig, cf. c h i r u i̯ e s. *Unu sirbeaşti, lant chirdiseaşti* (unul munceşte, altul câştigă) 700. [Şi: **chi̯ărdusés, chirdusés** vb. IV.]. — Din gr. κερδίζω, (arom. *nk'erdusescu*).

Chirdusés vb. IV. v. *chirdises*.

Chiríi̯ă f. Chirie. [D e r i v a t e: **chirădžíi̯ă** m. = chirigiu (tc. *kirağí*). *Ra ună-u̯ară un chirădžii̯a. Chirădžii̯a si dutseà*, 1/39; **chirădžilǫc** a. = meseria chirigiului, ib.]. — Din bg. *kirağija* (tc.).

Chirimidárnitsă f. } *chirămidă*.
Chirimitšói̯ă m. v. }

Chirisés vb. IV. Fac cinste (cu ceva băutură), cinstesc. Cf. k' i r a š, ALR. 4305. — Din gr. ἐκήρωσα, (dela κηρόνω, (arom. *k'irisescu*).

Chiristè f. Cherestea, Com. D. P. — Din tc. *kereste*, (arom. *kiristee*).

Chirmíz adj. Roşu aprins. — Din tc. *kyrmyz*.

Chirsén m. Găligan, lungan. Com. N. P.

Chirui̯és vb. IV. v. *chi̯ar*.

Chisădžíi̯ă m. Chesegiu. *Cu̯ola vut-au̯ vrin chisădžii̯a priuzǫt*, 2/61. — Din tc. *k'eseği*.

Chişálă f. Ţăsală. *L'a chi̯aptiń cal'i cu chišală*, ALR. 5589.

Chísălítsă f. v. *chiselitsă*.

Chíşchi adv. v. *cheşchi*.

Chiselítsă f. Nume de plantă. Puroiu amestecat cu sânge. [Şi: **chisălítsă** f., ALR. 4186]. — Din mbg. *kiselica*.

Chisém m. Ţap cu clopot care merge în fruntea turmei înainte. *Flară un picurăr cu un chisem nainti, mari lucru*, 11/43. [Şi: **chi̯usém** m., 8/94]. — Din mbg. *kjusem*.

Chíta m. Nume de persoană. *Să-ń facă Petra bună al Chita cumşii̯a*, 6/VII.

Chítcă f. 1°. Buchet de flori. *Ts-u lipiră chitca s-ts-u ports*,

971, cf. 107. | N. loc. (Cupa). *Chitchili babăl'ă* n. loc. (Oșani). || 2⁰. (La cal) Pinten. Com. H. I. [D e r i v a t: **chitcusés** vb. IV. = lucrez în flori, brodez; **chitcusít, -ă** adj. =brodat cu flori. *Șărvetă chitcusită* = batistă brodată în colțuri]. — Din bg. *kitka.*

Chitcusés vb. } v. *chitcă.*
Chitcusít, -ă adj. }

Chitíp m. Copist, secretar. *Tsista vrin chitip pǫti si iịă,* 13/15. — Din tc. *kjatip.*

Chitúc a. Buștean, fig. beat mort, 126. [Și: **chiutuc** a.]. — Din tc. *kjutuk,* (arom. *k'utuc*).

Chiudéă f. Nărav, vițiu. *Si-ș spună și iel chiudea,* 750. Cf. ALR. 4958. [D e r i v a t: **chiudés** vb. IV. = vorbesc de rău pe cineva, critic; (este întrebuințat mai des subt forma participială) **chiudít, -ă** adj. = criticat, blamat. *Un nipricupsit di antreaga lumi-i chiudit.* Com. I. G.].

Chiúnc (pl. *-ur*) a. Burlan. *Să punim sobi cu chiuncur lunz,* B. 3.— Din tc. *kjunk,* (arom. *k'iunģe*).

Chiúp a. Mare vas de pământ, c h i u b. *Leagă-ts di coadă vrin chiup.* 10/72, cf. 615, 4/13.—Din tc. *kjup.*

Chiupéng a. v. *chipeng.*

Chiúrc a. Scurteică de blană, b l a n ă. *Popa veà un chiurc bun,* cf. 16/38. — Din tc. *kjurk,* (arom. *kiurcu*).

Chiuruiés } vb. IV. v. *chior.*
Chiuruvés }

Chiusém m. v. *chisem.*

Chiustéc(ă) Lanț (de ceasornic). *La zătsirut-au Mușa chiustecu lu begu,* 8/IV. | *Chiustec-di-soică* = lanț de briceag. Legătura ce se pune la picioarele mânzului, când se învață să umble. Com. C. I. — Din tc. *k'östek,* (arom. *kiustecă*).

Chiutéc a. Bătaie. *La zdruminǫ di chiutec* (... îl stâlci în bătăi), 6/13, cf. 10/80. — Din tc. *k'ötek,* (arom. *kiutecă*).

Chiutúc a. v. *chituc.*

Cl'ag a. Chiag. Com. G. D. cf. s i r i ș t e. [Tot aci aparține, poate, **gl'eg** a. (deși în bulg. există *glets* id.) = zmalțul verde de pe vase. Com. C. I. D e r i v a t e: **gl'igusés** vb. IV = ung sau dau cu « gl'eg »; **gligusíri** f. = ungere, lustruire; **gl'igusít, -ă** adj. = uns, lustruit]. — Din lat. **clagum,* (arom. *cl'ag*).

Clăpés vb. IV. Pic, cad (de osteneală, de oboseală), mă prăpădesc. *Batcu-lupi clăpes di moarti,* 19/72. — Din mbg. *klapam.*

Clăsínă f. Paie (de secară). — Din bg. *klasina,* (dela *klas* « spic »).

Clátin vb. I. Clatin, mișc. [Și: **clătinsés** vb. IV. *Ăn vis fost-au pri ună veaică ăn mări și tsea veaică si clătinsi di vint.* (... ramura aceea se clătină). [C o m p u s (cu pref.): **zăclátin** (ză + clatin) vb. I. (refl.) = încep să mă clatin. *Tsela fagu si zăclătinǫ,* 16/9, cf. 6/73. — D e r i v a t din **clătes,* (sl. *klatiti*)].

Clătinsés vb. IV. v. *clatin.*

Cleáşti f. Cleşte. *Cu clęştili si traz,* 657. — Din bg. *klěšti.*

Cl'em vb. I. Chem. *Greu la cl'imǫ* (stăpânul l-a chemat). — Din lat. *clamo, -are,* (arom. *cl'em*).

Cl'ęti m. Cameră de proviziuni, cameră în care se păstrează haine şi altele. — Din bg. *klět.*

Cl'icnés vb. IV. Stau pe şele fără să ating pământul. *Cl'icneaşti şi cură grǫn* (stă pe şele şi curăţă grâu). [D e r i v a t e: **cl'icníri** f., **cl'icnít, -ă,** adj. = care stă pe şele. *Stăteà cl'icnit şi dunà uuă.* Com. I. L.]. — Din bg. *kleknuvam.*

Cl'icníri f. } v. *cl'icnes.*
Cl'icnít, -ă adj. }

Cl'id vb. III, v. *ąncl'id.*

Climitšoárcă f. Nume de plantă. Com. N. P.

Cl'in m. Cuiu de lemn. *Cu cl'in maį l'icşor si dispică lemnu,* 153. *Cl'inu-Dudil'ă* n. loc. (Oşani), *Ăn Cl'in* n. loc. (Nânta). [D e r i v a t e: **clineáti** (pl. *-ets*), **clinéts** şi (bulg.) **clíntsi** = cuiu de potcovit caii; *clineati di făricari* ALR. 5509; **clintšár** m. = potcovar (bg. *klinčar*). *Si dusi la clintšaru că s-la farică măgăru* 4/50]. — Din paleosl. *klinŭ,* (arom. *cl'in*).

Cl'ínca f. Arbust; cu frunzele lui se hrănesc caprele. Com. I. L. — Din mbg. *klinka.*

Clincăįés vb. IV. (Despre cai) Galopez. *Doį cal' tsi clincăįau,* 9/71. — Din mbg. *klincam.*

Cl'inéts m. v. *cl'in.*

Cl'íngă f. Chingă ALR. 1116. Se mai numeşte şi: c u n ă, f u ń ă. Grebănar (la ham), ALR. 5513. — Din lat. *cing(u)la, -am,* (arom. *yinglă,* gr.).

Clipeálă f. Pleoapă, Com. I. L. — Din bg. *klepalo,* (alb. *klepaljë*).

Cloáşnic m. v. *cloşnic.*

Cloátšcă f. v. *cfatšcă.*

Cloc, cloc face cloşca când îşi cheamă puii. ALR. 5703.

Clǫndă f. Bobâ nac, cf. c u c l ă, *f ă n d ǫ c.*

Clóput a. Clopot de aramă, care se pune la oi. *Lă pusi cloputi la uoį. Cloput di bisearică* = c a m b a n ă. [In Lugunţa, clopotul la oi se chiamă t ă c ă r a ş, la capre b r ă n t š e l', la berbeci c l o p u t. In Liumniţa şi în celelalte comune, clopotul la capre se numeşte d ž i n ğ ă r a ş]. Acesta mai însemnează şi orice clopoţel mic. [D e r i v a t e: **cluputsǫl** m. = clopoţel, Com. I. G. şi L. I.; **cluputés** vb. IV. = sun, lovesc, fac zgomot sunând. *Cumitsil' lară să-l' cluputească prısti casă* (hoţii începură să-i sune peste casă); **cluputárcă** f. = clopoţel de aramă pentru atârnat la gâtul mieilor]. — Din bg. *klopot,* (arom. *cloput*).

Clóşnic (pl. *-itsă*) m. Pilug. ALR. 3979. [Şi: **cloáşnic** m. Com. I. L.]. — Din mbg. *klošnik.*

Clótsă f. Lovitură cu piciorul. *Mǫsca-l' deadi ună clotsă* (catârul

îi dădu una cu copita). Com. I. L. [D e r i v a t: **clutsăiés** vb. IV. = lovesc, dau din picior. *Am un aior plin di cal' al'b, saldi un roş ăn mejluc tucu al' clutsăiaşti* (=gura) *35]. — Din bg. *kloca*, (arom. *clotsă*). Vezi despre originea acestui cuvânt Capidan, *Elem. sl. în dial. arom.*, 62.

Clótsi adv. v. *cola.*

Clucnés vb. IV. Clocotesc, fierb. *Măncătura clucneaşti* (mâncarea clocoteşte), Com. T. P. — Din bg. *kloknah*, (dela *klokam*).

Clumburés vb. IV. (întrebuinţat mai des), **zăclumburés** vb. IV. = sun la poartă, bat la uşă. *Tsela cătso si zăclumburească la uşă.* Com. P. M. — Din bg. *klămb*, (cf. клъбче) « knäuelchen ».

Clundír (In Liumniţa). Vas de pământ zmălţuit, care se umple cu rachiu încălzit şi cu care se invită lumea la nuntă. Vas pentru vin. [Şi: **crundír** m. *Scafi, crundir, buneli*, (pahare, vas de vin, furculiţe), 9/50].— Din bg. *klondir.*

Clupnés vb. IV. Azvârl, trântesc, închid. *La clupniră ăn nalta* (l-au pus la răcoare, în închisoare). — Din mbg. *klopam.*

Cluputárcă f. } v. *cloput.*
Cluputés vb. IV. }

Clutš a. v. *cl'utš.*

Cl'utš a. Lacăt. *Pirdui utforu şi nu pot si dişcl'id cl'utšu* (pierdui cheia şi nu pot să descuiu lacătul), Com. D. P. [Şi: **clutš** a. = broasca uşii, ALR. 3837, cf. u t f o r. *Mul'area ăi clutš la casă.* Com. I. L. D e r i v a t: **ancl'útš** vb. I. = încuiu]. — Din bg. *ključ.*

Clutsăiés vb. IV. v. *clotsă.*

Cmo adv. Acum. *Cmo tsista uom să na află uuă la cărtšun* (acum omul acesta să ne afle struguri...), 7/31. *Cmo că ambătărnii* (acuma dacă am îmbătrânit), 8/36, cf. 18/31, 16/39, 3/76. *Cmo-i cmo* (acuma-i acum), 454. [Şi: **mo** adv. (Lugunţa, Oşani). *Mo s-ti biles* (acuma o să te jupoiu), 25/8. *Io pot si aflăm uuă mo, acu-i ăn iarnă*, 7/31, cf. 10/12, 2/20, 8/65, 8/67; **(c)mótsi** adv. (Ţârnareca). *Tse dăraş di lă dideş peanili, mi motsi iu ăs au flăm*, 6/66; **cmu** adv. (Liumniţa) *Cmu nu vini.* **cmúă** adv. *Până cmúă măncq di la toati căsili*, 11/73; **acmúă** adv. (Liumniţa). *Ari acmuă ună lamńă*, 10/73, *Nu vez tsiă iasi acmuă?* 13/73, cf. 15/73, **amu; móia** (mai ales repetat): **moia moia** adv. = îndată (Lugunţa, Birislav). *Amù nitsi un fag nu pute să ardică*, 14/16. C o m p u s: **módicmo** (mo-di-cmo) = deocamdată. Com. P. M.]. — Din lat. *eccum-modo*, (arom. *amù, amò*).

Cmótsi adv. }
Cmu adv. } v. *cmo.*
Cmúă adv. }

Coà adv. v. *anco.*

Coádă f. Coadă. *Ań am un bou tot antră ăn pleamnitsă, saldi coa-*

da nu-l' antră *43. *Al' pusi capac* (s. *coadă*), 965, cf. 137, 138. *Coada uaiăl'ă* (nume de plantă). Com. H. I. [Diminutive: **coadítšcă, cudítsă** f. = codiță, șira spinării, ALR. 110; **cudítšcă** Com. G. D.]. — Din lat. *cōda -am*, (pentru *cauda*), (arom. *coadă*).

Coadărăbădără f. v. *trisupașcă*.

Coadítšcă f. v. *coadă*.

Coájă f. Piele. *L'-u anflo coaja* (i-a umflat pielea), 139, cf. 81, 140, 20/16, 9/89, 31/35, 3/67. | Coajă. *Pi disupra coajă, anauntru ńez* (= nuca) *57. — Din paleosl. *koža*, (arom. *coajă*).

Coále a. v. *cole*.

Coámă f. Coamă; părul dela coada calului; arcuș de vioară, ALR. 4324. — Din lat. *cŏma. -am*, (arom. *coamă*).

Coápă f. Stog de lemne, cup. *Ună coapă di leamni*, 1/82. [Și: **cópă, copă** f.; **pricópă** f.]. — Din bg. *kopa*.

Coápir vb. IV. Acopăr. *Și pōpa la cupirì cu ună corpă*, 40/40. *Noastră cāsă ăi cupirită*, 20/16, cf. 932. [Și: **cupirés** vb. IV. Derivate: **cupiríri** f., **cupirít,-ă** adj.; **cupirimínt** a. = acoperiș, acoperământ. Com. T. P. cf. ALR. 5239; **cupiritúră** f. = acoperire]. — Din lat. *cooperio, -īre*, (arom. *acoaper*).

Coárdă f. Staul în care se adăpostesc iarna oile și caprele, acoperiș de paie. Com. T. P. *Chinisì si ducă la tsela cu oili și ca si dusì, șizù sub coardă*, 11/56. — Din lat. *chŏrda, -am*, (arom. *coardă*, cf. Capidan, *Românii Nomazi*, 170).

[2]**Coárdă** f. Sabie. — Din bg. *korda*, (arom. *hoardă*).

[3]**Coárdă** f. v. *tetivă*.

Coárnă f. v. *corn*.

Coárnítšcă f. v. *coarnă*.

Coásă f. Coasă. *Cu coasa iarbă nu cuses; cu foarfitsli au cuses* 4/14, cf. 3/72. [Derivate: **cusés** vb. IV. = cosesc. *Cu coasa cuses barba*, 4/14; **cusíri** f. = cosire, cosit 3/14; **cusít, -ă** adj. = cosit]. — Din paleosl. *kosa*, (arom. *coasă*).

Coástă f. Coastă. *Al' tsi ardico coasta* (și-a luat nasul la purtare), 24. | Coastă, deal. *Dintru că tsista breast ra ăn ună caostă* 18/41, cf. 4/77. *Coasta-mari* n. loc. (Liumnița), *Coasta-di-părtšuvala* id. (Nânta); *Coasta-calului, Coasta-peștilui*, nume de plante. [Diminutiv: **coastítšcă** f.]. — Din lat. *cŏsta, -am*, (arom. *coastă*).

Coastítšcă f. v. *coastă*.

Coátsină adj. (Despre oaie) roșcată cf. rusă, lisă. Com. G. D. — Din lat. *coccĭnus, -a, -um*, (arom. *coatsină*).

Coátsiri f. v. *coc*.

Coc vb. III. Coc. *Și gronu criscù... și că si coptsi* (... și după ce s'a copt), 16/5. [Derivate: **coátsiri** f. = coacere, copt; **copt** (cu negativul **nicópt**), **-ă** adj. = copt; **cuptătúră** f. = coacere, (despre rană) coptură. Compus

(cu pref.): **pricóc** (pri + coc, după bg. *prĕpičam*, cu acelaş înţeles de) răscoc, coc prea mult; **pricoátsiri** f.; **pricópt, -ă** adj. = răscopt. *Nu putù si-u mănancă pǫnea, că ra pricoaptă*, Com. I. L.]. — Din lat. *cŏco, -ĕre*, (arom. *coc*).

Cócă f. Cap (întrebuinţat numai în înţeles fig.). *Nu-l' antră 'n cocă* (nu-i intră în cap). — Din alb. *kokë*, (arom. *cocă*).

²**Cócă** f. Coacăză. Com. G. D. Nume ce se dă de către copii la orice fruct, (arom. *cocă*).

Cocár m. Arpagic. Com. I. L. [Şi: **cucár** m.]. — Din tc. *kokar*.

Cocărdžeà f. Dihor (pielea lui e scumpă). Se mai numeşte şi: c u n a d i, ALR. 1167.

Cocór m. (Liumniţa). Cocor, Com. P. M.

Cocorés vb. IV. (Despre cocoş). Cocoşesc. *Cocoreašti* (cocoşul cocoşeşte găina), ALR. 1003.

Códru (pl. *codri* şi *cuădri*) a. 1⁰. Plăcintă de legume (varză, spanac, etc.) prevăzută cu o gaură la mijloc, pe unde se poate vărsá apă ca să fiarbă legumele, cf. u r z i n i c, t i c f i n ă. *Ca si dusi Mena la viñă cu codru ăn cap*, 3/XV. *Cătsi ąl măncaş codru?* 6/70, cf. 4/70. | 2⁰. (Cupa). Partea satului unde se strâng sătenii. Com. C. I. cf. şi ALR. 955. | 3⁰. (Liumniţa, foarte rar) Pădure. Cu această însemnare, care aproape a dispărut, se mai găseşte numai în numele de localităţi: *Codru-nalt* (Liumniţa), *Codru-negru* (Oşani, cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 20); *Codri* (Cupa); *Codru-Barză*, *Cudru-Bară*, *Cudru-Pul'ă* (Huma). [Şi: **códur** pl. *codur*].— Din lat. **quodrum*, cf. alb. *kodrë*, (arom. *codru*).

Códur a. v. *codru*.

Cǫini m. Câine. *Si jungl'iş un cōini* (să junghi un câine), 5/55. *Dędi di un cǫini, cǫinili zălătrǫ*, 4/6, cf. 5/76. [Şi: **cóni, cǫni** m. (Forma *cǫni* este mai des întrebuinţată) cf. 8/36, 4, 8, 14/33, 14/38, 12/38]. — Din lat. *canis,-em*, (arom. *cîne*).

Cóinsco N. loc. în Meglen (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 7).

Cojóc }
Cojúc } a. v. *cujoc*.

Cóla adv. Acolo, colo, colea. *Toi cola si ved io curui mul'ari ąu lęi. Ąu ąntribǫ cum si dusi cola*, 17/48, cf. 8/16, 4/31. *Di cola-ncoà* (de atunci încoace). *Di cola-ncoà tricură bun*, 17/48. [Şi: **cólaia** (Liumniţa, Cupa); **cuăla** adv. *Pucătats-va, frâts, cuăla, ia, ari un bunăr*, 2/73, cf. 22/73, 9/55, 13/55; (Ţârnareca) **culò** adv. *Antrară tru ună urmani multu deasă şi culò si scunsiră*, 10/64; cf. 13, 16/64; **colò** adv. *Amă iel colò tse lucrà?* 3/65: (Huma), **clótsi** adv. *Deadără pri un gornits şi clotsi ąl' stimnì*, 7/71. C o m p u s: **ăncóla, ancuóla, ncóla, ăncólo, nclò** adv. = încolo. *Şi chinisì cu doil' ăncolo* (şi porni cu

amândoi încolo), 4/31, cf. 4/18, 15 / 51. *Amnară mai ăncuăla*, 10/58, *Alăià ncoà, alăià nclo* (caută încoace, caută încolo); **dìncola** = dincolo; **dioanculò** adv. = de aici înainte (Țârnareca). *Diuanculò as leată băsearica;* **lănculò**, adv. = încolo, 31/65]. — Din lat. *eccum-ĭlloc*, (arom. *aclo*).

Colác m. v. *culac.*

Cólbă f. Brățară. Com. G. D. — Din bg. *kolba.*

Cǫlc (pl. *cǫlcur*) a. Șold, pulpă. *Mi dor cǫlcurli, sam rătsit.* Com. G. T. | (La vite). Piciorul dindărăt. ALR. 4072. [Și: **coálc** a. *Cu iarba păn di coalcur*, 7/69]. — Din mbg. *kălk.*

Colíbă f. Colibă, ALR. 3822. *Cola iel' aș feasiră ună colibă și cola ghiiau*, 10/40. [Și: **culíbă**, 2/7]. — Din bg. *koliba.*

Cólidă f. Măciucă. [D e r i v a t: **colidár** m. (bg. *koledar*) = colindător; **culidáș** m. -colindător, ALR. 2824; **culidisés** vb. IV. = colindez]. — Din bg. *koleda*, (arom. *colinde*).

Colidár m. v. *colidă.*

Cólo adv. v. *cola.*

Cómăr m. Tăun. [Și: **comăréts** m. (bg. *komarec*) = tăun. Com. T. P. — Din bg. *komar.*

Comăréts m. v. *comăr.*

Cǫmp a. Câmp. *Junsiră ăn un cǫmp*, 2/73. *Un cǫmp alb cu oi negri* (= cartea) *16, cf. 2/27, 2/63, 2/73, 15/73. [D e r i v a t e: **cămpinés, cămpunés, -ă** adj. = câmpenesc; **cămptșác, comtșúc** m. Com. G. D. (dim.). *Junsim ăn comtșucu tsela*, 19/93]. — Din lat. *campus, -um*, (arom. *cîmpu*).

Comtșúc v. *cǫmp.*

Cǫn adv. Când, pe când. *Cǫntăl'à leamni*, 17/55. *Cǫn si pucătò*, 2/73, cf. 2/34, 7/73. *Di cǫn* (de când). *Mult vacǫt si fęsi di cǫn ieș ua*, 14/2. *Cǫn-di-cǫn* (din când în când, cu orice preț). *Cǫn di-cǫn iel cată si vină la mini*, 142. *Că cǫn* (ca și cum). *Că cǫn mo la ved*, 15/44, cf. 184. [Și: (Aromânism în Țârnareca, Huma), **căn, căndu** 8/65, 6/64]. — Din lat. *quando*, (arom. *cîndu*).

Cóna f. Nume de cățea de soiu mic.

Cónăp m. Cânepă, sfoară de cânepă, cf. c o n i p ă. Com. T. P. — Din bg. *konop.*

Cǫnăpă f. v. *cǫnipă.*

Condúr m. Gheată. [Și: **cundúr** m.]. — Din tc. *kondur.*

Cóni } m. v. *cǫini.*
Cǫni }

Cǫnipă f. Cânepă, cf. c o n ă p. Com. S. H. [Și: **cǫnăpă** f.]. — Din lat. **canĕpis, -em*, (arom. *cînipă*).

Cǫnt vb. I. 1°. Cânt. *Cum șădeau cătsat-au si cǫntă...* 3/60, cf. 10/60, 9/58. *Lisitsa, zăcătsǫ si cǫntă*, 8/30. *Să cǫntă cucu*, 25/6. | 2°. Cetesc. *Nirdzeaichi casă, scoasi cartea șu-au căntă*, 4/68. *Ca-u căntǫm* [cartea], 19/5. [Și:

(Cupa, Liumnița) **cont** vb. I.; (Țârnareca) **căntu** vb. I. [D e r i v a t e: **căntári** f., **căntát, -ă** adj. = învățat 80, 213; **căntătór** m. = care cântă; **căntătúră** f. = cântare. Com. G. D. C o m p u s e: (cu pref.) **ducǫnt** și **dăcǫnt** (du + cǫnt) vb. I. = sfârșesc de cântat; **pricǫnt** (pri + cǫnt) vb. I. = cânt din nou; **prucǫnt** (pru + cǫnt) vb. I. = încep să cânt. *Al' prucăntǫ cucotu* (a început să-i cânte cocoșul), 600; **prucǫntát, -ă** adj. = care abia a început să cânte. *Cucureati prucǫntat*, 237].— Din lat. *canto, -are*, (arom. *cîntu*).

Cǫntic a. Cântec. *Cǫn la culcà să dǫrmă, ạl' căntà și la scularę̣ar'ăn cǫntits la sculà*, 1/1. — Din lat. *canticum*, (arom. *cîntic*).

Conúr m. Ramură de viță cu struguri pe ea. Com. T. P.

Cópă } f. v. *coapă*.
Cǫpă }

Cópan m. v. *cupan*.

Cópi pl. Bucăți de brazdă câte se pot ridica odată cu furca. *Copi di ịarbă cot pots ardicari cu vila.* ALR. 5267. — Pentru etim. cf. c o a p ă.

Cópil m. Bastard. — Din bg. *kopile*, (arom. *cok'il, cok'u̯*).

Copt, -ă adj. v. *coc*.

Cóptše f. Copcă. *Coptše di furlină* (copcă de aur), 6/XIII, *coptše cu chịustecă* = copcă de prins haina. [D e r i v a t e: **ạncoptš** vb. I. = încheiu copcile; **(ạ)ncuptšári** f. = încheiere; **discoptš** vb. I = descheiu]. — Din bg. *kopče*.

Cor a. v. *or*.

Córăv, -ă adj. Călcat cu fierul. *Rubili li fastim corăvi* (hainele le facem călcate cu fierul), ALR. 3338. — Din bg. *korav*.

Corb m. Corb. *Vizù ună furnigă, un răslān și un corb cari si tsirtau̯*, 1/39. *Corbului* n. de fântână (Oșani). [Și: **corp** m. (Liumnița); **cu̯ărb** m. *Li pusi pri un cu̯ărb* 8/74, cf. 9/74]. — Din lat. *cŏrvus, -um*, (arom. *corbu*).

Cǫrblă f. v. *cărblă*.

Córin a. Rădăcină. *Tsela ari pāri ăn corini*, 6/59, cf. 2/63. *Ligǫ corin* (legă rădăcină, a prins rădăcini), 150, cf. 22/72, 152, 207. — Din bg. *koren*.

Corn a. Corn. *Am un ạmpirāt ascheril' tots cu roși rubă sa priminitṡ; ịel cu veardi rubă* (= cornu cu coarnili), *21. [D e r i v a t e: **coárnă** f. = fructul cornului. **Curnét** n. loc. (Huma), Com. T. P.; **corntšúc** m. (dim.); **coarnítšcă** f. (dim. dela coarnă)]. — Din lat. *cŏrnus, -um*, (arom. *cornu*).

²**Córn** a. Corn. *Ișǫ sub pimint un u̯om negru cu coarni și cu coadă*, 3/79. *Lisitsa prutsăpǫ «di corn traz»*, *ară cătsǫ di cǫrni*, 8/30. [D e r i v a t : **curnós, -ă** (despre oaie)]. — Din lat. *cŏrnu*, (arom. *cornu*).

Cornișór N. loc. în Meglen (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 19).

Corntšúc m. v. *corn.*

Corp m, v. *corb.*

Cọrpă f. Cârpă, batistă. *La cupirì cu ună cọrpă* (îl acoperi cu o cârpă) 40/40, cf. 5/XVII, 13/48. [D e r i v a t e: **cărpuliń** f. pl. = cârpe. *Na, tsească cărpuliń ;* **cărpés** vb. IV (bg. *kărpja*) = cârpesc. *Li cărpì rubili* (cârpi hainele); **cărpíri** f. = cârpire; **cărpít, -ă** adj. = cârpit; **cărpátš** (bg. *kărpač*) m. = cârpaciu, ALR. 6511]. — Din bg. *kărpa.*

Cọrts pl. v. *carti.*

Corúna N. loc (Liumnița). [Și: **Curúna** cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 25].

Cos vb. III. Cos. *Coasi-ts chesi noụă*, 323. [D e r i v a t e: **coásiri** f. = cusut; **cusút, -ă** adj. = cusut; **cusutúră** f. = cusătură. C o m p u s (cu pref.): **discós** vb. III. = descos; **discusătúră, dăscusătúră** f. = descusătură. **pricos** (pri + cos), vb. III. = cos din nou]. — Din lat. *cōso, -ĕre*, (arom. *cos*).

Coş a. 1. Coș. 2⁰. Stup. 3⁰. (La moară) partea unde se pune grâul, spre a cădea pe pietrele morii ca să fie măcinat. *Ăn loc di butseaụă, Petru, coşu di la moară*, 6/XVII. *Cọn si scoală să turească ghipt ăn coş... si dusi la coş...*, 23/41. *Ạş li ştirnù cămeşli ăn coşu*, 22/41. [D e r i v a t: **cóşnitsă** (bg. *košnica*) f. = coșuleț, paner. *Si-ts leaị ună coşnitsă*, 11/48; **cuşnitšár** m. = cel care face coșnițe, ALR. 6519; **cuşnitšárcă** f. = nume de plantă în Lugunța]. — Din bg. *koš.*

²**Coş** (întrebuințat mai mult la pl. *coşur*). Bubulițe care se fac iarna pe corpul oilor. Com. G. D.

Cóşnitsă f. v. *coş.*

Coştán m. Amnar, ALR. 3861.

Coştăvítsă f. Șarpe; șarpele ordinar devine *coştăvitsă* abia după zece ani, atunci când pe corpul lui încep să se formeze niște dungi de diferite colori. Se spune că o coștăviță poate mânca o turmă de oi. *Ponză virgată ca coştăvitsă* (pânză colorată). 153. [Și: **coştivítsă** f.]. — Din mbg. *koštavica.*

Costrác m. v. *custrac.*

Cọt pr. 1⁰. Cât. *Cọt si tseară*, 15/42, cf. 8/2, 10/5. *Cọtivà* = câteva. *Cọtivà būts di āpu*, 8/74. *Tăl'ară cọtivà smărets*, 9/10. *Căt... căt* = cât... atât. *Căt maị larg, căt maị lung*, 4/71. [Și: (Huma), **căt.** C o m p u s: **ạncọt** conj.; **niscăn** adj. și adv. (întrebuințat numai în Țârnareca) = puțin, o leacă, cf. n e a c, u n e a c; *Rămasi ăncă niscăn* 18/64, cf. 13/67]. | 2⁰. **cọta** adv. Atâta. *Tsela tsi să nu poată cọta să mănancă, cāpu ạị la lẹụ* (acela care nu poate mânca atâta...), 4/4. *Ịeş cọta şătăit* (ești așa de umblat), 752. *Acu-i di cọta* (dacă este pentru atâta), 7/42. *Di căta maị bun nu si poati* (de atâta ...), 7/69; *ancă cọta* = încă atâta, încă pe atâta. *Tšitšă-sa ancă cọta si spărеà. Cọt si tseară tu ancă cọta...*

să-l' dai, 15/42, *cǫt... cǫta* = cât... atâta. *Pricazmă... vă spuş, cǫt putui, cǫta va mintšunai*, 29/32. *Cǫt lung, cǫta larg*, 355. *cǫta... şi cǫta* = atâţia şi atâţia. *Cǫta uamiń şi cǫta am tăltšǫt*, (am ucis atâţia şi atâţia oameni) 2/57.—Din lat. *quantus, -a, -um*, şi *quantum*, (arom. *cît*).

Cóta adv. v. *cǫt*.

Cǫtnic m. Măsea. cf. c o t s. — Din bg. *kătnik*.

Cǫtnitsă f. Puiu de pisică, pisoiu. *Nu ştiu cum rămasi und cǫtnitsă* (nu ştiu cum rămase un pisoiu...), 17/33. — Din bg. *kotence*, id.

Cots m. Măseaua minţii. cf. c ǫ t n i c *Mi doari cotsu*, ALR. 2122.

²**Cots** (pl. *-ur*) a. Ogrinj, resturi de fân, ALR. 953.— Cf. bg. *koc*.

Cotsi pr. 1°. Dece, pentruce. *Cotsi tari ubavă apu*, 5/59. *Cǫtsi frăti şa contă puil'*, 9/58, cf. 4/59, 8/2. | 2°. Fiindcă, din cauză că, deoarece. *Cǫtsi* [nu mănants] *il'? Cǫtsi nu-ń tsi mănăncă* (fiindcă nu mi-e foame), 9/81. [Şi: (aromânism în Ţârnareca) **cătsè** pr. *Cătsè nu ner lă siiri* (dece nu mergi la petrecere), 5/66]. — Compus din *că* + *tse*.

Cótšină f. Coteţ de porci, cocină. *Ca'n cotšină rănit* (ca în staul de porci hrănit), 148, cf. ALR. 3828. — Din bg. *kočina*.

Cótšişte N. loc. (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 11).

Cóvă f. Covă. Com. G. H. T. [Şi: (Liumniţa) **cuăvă** f. *Cuăvă nu veau si scoată āpa dinuntru*, 3/73, 6/73]. — Din bg. *kova*.

Covátš m. v. *cuvatš*.

Cóza f. Nume de capră. Com. H. I. — Din bg. *koza*, id.

Crăblă f. Bute; putină de lemn. *Ăn crăbla di răsol* (în putina cu varză), 8/XIII. [Şi: (Liumniţa, Cupa) **cróblă, crǫblă** f. (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I. 53); **grăblă** f. D e r i v a t: **crăblár** m. = cel care face putine; **grăblár** m. Com. G. D.]. — Din bg. *krăblo*.

Crăblár m. v. *crăblă*.

Crac! interj. Crac. *Cǫn si facă «crac» si-l' dai cārni*, 19/73. [D e r i v a t: **crăcaiés** vb. IV = produc sunetul «crac»].

Crácă (vinătă) f. (Liumniţa), Cioară vânătă. Com. P. M.

Crăcăiés vb. IV. v. *crac*.

Crăd a. v. *cărd*.

Cráişnic n. loc. Com. I. L. — Din bg. *krajšnik*.

Crálitsă f. Impărătească. ALR. 2858. Mai des: ą m p i r ă t i t s ă.

Crămés vb. IV. v. *cărmes*.

Crăndžel' (La moară). Lemnul cu care se ţine fusul de fier al morii, poliţa prisnelului. Com. I. L.

Crap m. Crap.

Crăsnés vb. IV. Scrâşnesc, cf. c r ă t s ă i e s, r ă j n e s.

Crâşnic N. loc. (Nânta).

Crástă f. Căpuşe, ALR. 1206.

[2]**Crástă** f. Râie, Com. I. G. adj. râios. *Uaiă crastă*, 7/52. — Din bg. *krasta*.

Crástav, -ă adj. Râios, plin de răni, ALR. 4194. *Paşa vę trei cal' crastav*, 12/15. — Din bg. *krastav*.

Crăstăveáti m. v. *crăstăvets*.

Crăstăvéts m. Castravete. *Cu iel nu pots sădiri crăstăvets* 155. [Şi: **crăstrăvéati, crăstrăvéts** m. 156; **căstrăvéts** m.]. — Din bg. *krastavica*.

Crăsti m. (Nume de persoană) Cristea. *Lu Crăsti fitšor*, 1/II. — Din bg. *Kărste*.

Crăstrăvéts m. v. *crăstăvets*.

Crăts! interj. Sunetul ce se aude când mănâncă cineva ceva prea tare. *Catsă si mancă di iel crăts, crăts*, 22/69. [D e r i v a t: **crătsăiés** vb. IV. = scârţâiesc, scrâşnesc, cf. c r ă s n e s, r ă j n e s. *Li pusi sub ia si crătsăiască*, 10/81].

Crătsăiés vb. IV. v. *crăts*.

Crătšămác m. Pâine uscată, fiartă cu brânză. ALR. 4083. Se zice şi: p u p a r n i c. [Şi: **cătşămác** m.]. — Din bg. *kačamak*.

Crătšnés vb. IV. Scrintesc. *Crătšnitu ampirăt si ari* (scrintitul crede că este împărat) 154. *Ăı crătšnit di minti*, 361. [Şi: **crătšnít, -ă** (**crăšnít, -ă**) adj.].

Crătšún m. Crăciun. *Cătă vreami ăi până la crătšun*, 3/64, cf. 2/46, 158. [Şi: **cărtšún** m. 7/31, **cretšun** m.], (arom. *crăčun*).

Creástă *Creastă di cucot*. Com. I. L.—Din lat. *crĭsta*, (arom. *creastă*).

Cremját N. loc. (Cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 20).

Crémnă f. Prăpastie. *Au trimęsi să dǫnă ramur din ună cremnă, iundi nitsi mŭsca nu putę să antră*. (îl trimese să adune ramuri într'o prăpastie...), 3/11. *Căzù selnic di pi ună cremnă şi murì*, 9/13, cf. 11/4, 6/7. [Şi: **crémni** f. D e r i v a t: **crimnisés** vb. (refl.) = mă prăvălesc, mă răstorn, cad. *Tots treil' măgar si crimnisiră ăn trap*, (câte-şi trei se prăvăliră), 20/41. *Crimniseà-ti di uatsi*, 162]. — Din gr. *κρημνός (κρημνίζομαι)*.

Crémni f. v. *cremnă*.

Crep vb. I. Crăp. *Căt au cripǫ şi antrǫ*, 14/7. *Di tse creapă grǫnu di mel'*, 289. *Acu nu-ń creapă tsara* (dacă n'oiu muri), 222, 167. [D e r i v a t e: **cripári** f. = crăpare; **cripát, -ă** adj. = crăpat; **cripătúră, cripitúră** f. = crăpătură 8/93, cf. 6/10. C o m p u s: (cu pref.) **răscrép** (răs + crep) vb. I. = crăp în două (după bg. *razpukvam*) *Vizù... cumăstsili răscripati*, 12/58]. — Din lat. *crĕpo, -are*, (arom. *crep*).

Cres vb. III. Cresc. *Şi grǫnu criscù*, 16/5. *Fitšorii ca grǫn aş cresc* (copiii cresc repede), 287. [D e r i v a t e: **creáştiri** f. = creştere; **criscút, -ă** adj. = crescut; **criscătúră** f. = creştere]. — Din lat. *cresco,-ĕre*, (arom. *crescu*).

Cretšún m. v. *crătšun*.

Críeł m. Minte, gând, judecată. *Ra tamam la criel* (era legat la minte) 1/6. *Nu ra tam la criel* (îi lipsea ceva), 2/6. *Aș zisi... ăn criel* (își zise în gând), 5/10. *Aș zitsę cu crielu*, 21/4, cf. 159, cf. 160, 444, 969. [C o m p u s: (cu pref.) **ąncriełát, -ă** (ąn + crieł) adj. = cu minte, inteligent, înțelept, legat la cap. *Tsela mai mĭcu frăti... ra mai ąncriilat* (... era mai inteligent) 2/55. *Fitšoru criilat li-ąnvitsę toati*, 14/79. [Și: **criiłát, -ă** adj. *Dovnicu ra criilat*, 9/57. S u b s t. **criełát** m. = înțelept. *Criełatu cată si cumpără, nu si vindă*, 161]. — Din lat. *c(e)rebĕllum.*

Criełát m. } v. *crieł.*
Criiłát, -ă adj. }

Crimiját N. de fântână (Oșani).

Criminárcă f. v. *cręmini.*

Crimnisés vb. IV. v. *cremnă.*

Cripári f. }
Cripát, -ă adj. } v. *crep.*
Cripătúră f. }

Cripés vb. IV. Țin, sprijin pe cineva. Se întrebuințează mai ales la obiceiurile dela nuntă. Mirele când se duce să ia mireasa călare pe un cal alb, este « cripit » (susținut) în drum de două fete mari. (Cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 46). [D e r i v a t: **cripít, -ă** adj. = ținut]. — Din mbg. *krĕpam*, id.

Cripít, -ă adj. v. *cripes.*

Cripitúră f. v. *crep.*

Criscătúră f. v. *cres.*

Criștín m. Creștin. [D e r i v a t: **criștinătáti** f. (<lat. *chrĭstianitas*) = creștinătate. Com. G. D.; **criștinésc, -ă** adj. = creștinesc; **criștineáști** adv. = creștinește; **criștinéz** vb. I. = creștinez]. — Din lat. *chrĭstianus, -a, -um* (arom. *creștin*).

Criștinătáti f. }
Criștineáști adv. }
Criștinésc, -ă adj. } v. *criștin.*
Criștinéz vb. I. }

Criștiníc m. Fin. *Mumușu dărui ună cămișętšcă lă criștinicu lui* (nașul dărui finului). Com. I. L. [Și: **criștinícă** f. = fină. *Ună criștinică di lui*, 6/57]. — Din bg. *krăstnik* « Gevatter », influențat de « criștin ».

Criștinícă f. v. *criștinic.*

Crístovden m. Sărbătoarea Inălțarea Sf. Cruci (14 Sept.), ALR. 2820. *La ticnì si cumpără di cristovdin un birbeatsi*, 1/52. *Mesu-di-cristovden* = răpciune, ALR. 2416, cf. c u l u j e u. — Din bg. *krăstovden.*

Criv, -ă adj., adv. Strâmb. *Crivliutnic*, *77. *Tu criv nă cats*, (tu te uiți strâmb la noi), 117, cf. 851, 856. [D e r i v a t e: **crivés** vb. IV. = schiopătez. *Di un pitšor crivim.* 542; **crivúľcă** *(crivuică)* f. (bg. *krivulka*) = un fel de broderie. Com. G. D. *Pricătę di pri niști tšărąp cu crivuľts* (a imitat lucrând niște ciorapi cu un fel de broderie în zig-zag). Com. I. L.; **crivutíiă** f. = nedreptate, strâmbătate. *Cu crivutiia nu si iasi ăn cap*, 156; **Crivinońcă** n. loc. (Lugunța).

C o m p u s (cu pref.) **zăcrív** (ză + criv) adj. = strâmb]. — Din bg. *kriv.*

Crivés vb. IV. v. *criv.*

Crivét (pl. *ur*) a. Pat. — Din bg. *krevet,* (gr.).

Crivinońcă v. } v. *criv.*
Crivúl'că f. } v. *criv.*
Crivutíi̯a f. } v. *criv.*

Crǫblă f. v. *cărblă.*

Croi̯ m. Croiu. *Croi̯ di rubă,* (croiul hainei), ALR. 5762. — Din bg. *kroj.*

Crǫng m. Cârpător: « lemnu pi cari si sutšašti plătsinta », ALR. 3981. *Poi̯na au̯ frimintă pri crǫnc,* ib. 3996, cf. 697. [Şi: **cronc** m.]. — Din bg. *krăng.*

Crótnic, -ă adj. Blând. *Tsista fitšor ăi̯ crotnic,* cf. u c r u t e s. — Din bg. *krotok.*

Crucutés vb. IV, Clocotesc. *Apa crucutẹašti,* ALR. 4147 cf. c l u c n e s.

Crud-, -ă adj. Necopt, crud. *Măncai̯ pruni crudi* (măncai prune crude). Com. I. L. — Din lat. *crudus, -a, -um,* (arom. *crud,* rar).

Crui̯és vb. IV. Croiesc. *La crui* (l-a croit) = i-a tras o palmă, 164. [D e r i v a t e: **cruíri** f. = croire, **cruít, -ă** adj. = croit]. — Din paleosl. *kroiti,* (arom. *cruescu*).

Cruíri f. } v. *crui̯es.*
Cruít, -ă adj. } v. *crui̯es.*

Crundír m. v. *clundir.*

Cruş m. Păr sălbatec, cf. g o r n i t s. [D e r i v a t: **crúşcă** (pl. *cruşchi*) f. = fructul acestuia rbore, p a r ă, id.] — Din bg. *kruša.*

Crúşcă f. v. *cruş.*

Crútsi f. Cruce. *Cǫt să fatsim crutsi* (cât să ne facem semnul crucii), 17/6. *Crutsi-ajută* (cruce ajută), 165. | (La om și la animale) crucea șalelor. *Fǫ-la că nu-ts cadi ăn crutsi,* 138. *La Crutsi* n. loc. (Oșani). [D i m i n u t i v: **crutsítšcă** f. C o m p u s (cu pref.): **pricrúts** (de pe mbg. *prekărstjam*), vb. I. = încrucișez, Com. V. I.]. — Din lat. *crŭx, -ŭcem,* (arom. *crutse*).

Crutsítšcă f. v. *crutsi.*

Cu conj. Cu. *Lai̯ vaca... u̯a că-u duş ăn tšair cu i̯arbă păn di coalcur,* 3/8. *Cu ghii̯atsa,* 279. *Cu urdin* = pe rând. — Din lat. *cŭm,* (arom. *cu*).

²**Cu** conj. v. *acu.*

Cúă f. v. *cuu̯ă.*

Cu̯ăla adv. v. *colo.*

Cu̯ărb m. v. *corb.*

Cu̯ăvă f. v. *covă.*

Cuc m. Cuc (pasăre), *Mara i̯undi ari mo cuc,* 26/6. — Din lat. *cuccus,* (arom. *cuc*).

Cúcă f. (La plugul de lemn). Vârful grindeiului. (Cf. Capidan, *Meglenoromânii,* I, 51). — Din bg. *kuka.*

Cucár m. v. *cocar.*

Cucátšcă f. Claie. Com. T. P.

Cúclă f. 1⁰. Păpușe. *Ca cuclă* (ca păpuș), 973. | (Oșani). Bobârnac. *Al' ded ună cuclă* (i-am dat un bobârnac), Com. I. L., cf.

c l ǫ n d ă, f ă n d ǫ c. — Din mbg. *kukla*, (gr. *κοῦκλα*).

Cucnés vb. IV. Răsar, cresc. *Nu cucneaşti* (în text greşit: *cucnecşti*), *tsiva-godea*, 4/59. *Iarbă veardi nu cucneaşti* (= foc). *27 *Di natima ti cucniş*, 172. [D e r i v a t: **cucnít, -ă** adj. = ieşit din pământ, răsărit, 171]. — Din mbg. *kuknah* (dela *kukam*).

Cucnít, -ă adj. v. *cucnes*.

Cucǫnă f. Cocoană. *La cucǫnă l'-ạngreacă ardžu*, 17. — Din bg. *kokona*, (arom. *cuconă*).

Cucór (pl.) N. loc. (Oşani), Com. D. P.

Cucót m. Cocoş cf. c u c u r e a t i. *Cum şădeaụ cătsat-aụ si cǫnta cucotsiị*, 3/60, cf. 7, 10/60. *Şi cucotsil' ạl' fac ụaụă* (şi cocoşii îi ouă), cf. 167. [Şi: **căcǫt** m. *Căcǫt no-ari si zăcǫntă*, 21/90].— Din paleosl. *kokot*, (arom. *cucot*).

Cucóvi Cuvânt neînţeles de origine bulgară; se întâlneşte numai în: *Baba cucovi, dẹdu stupovi* (= podnitsa şi tsǫstu), *62.

Cúcu Cântul cucului. *Fitšoru să cǫntă «cucu»*, 25/6. *Fitšoru... fẹsi «cucu»* (zise «cucu»), 26/6.

Cucúdă f. Greutatea de fier ce se atârnă la cântar (fig.). *Ăị uneac cucudă cǫn omu ăị sirumà* (e puţin greu când omul este sărac). — Din bg. *kukuda*.

Cuculeáti m. Viperă cu dungi pe spate ALR. 1184. [Şi: s m o c].

Cucúl' m. Ridicătură, umflătură. Com. G. D. [D e r i v a t: **culítš** m. = grămadă de pietre puse una peste alta, formând un fel de mindir (Oşani). *Flă ună cătsaụă pri un cuculitš* (în text greşit: *cuculic*), 5/71]. — Din lat. **cucullius*, (arom. *cucul'*).

Cuculítš m. v. *cucul'*.

Cucureáti m. v. *cucurǫs*.

Cucurǫs vb. IV. (refl.) Mă umflu, mă fudulesc. *Tse-ń-ti cucuroş bra* (ce te umfli, mă). [D e r i v a t: **cucureáti** m. Cocoşel, (fig.) băiat. *Ạń am dǫuă caịsturitse... două pul'chitse şi doị cucurets*, *11. *Cucureati scăldat* se spune când cineva este ud de ploaie până în piele, 237. *Cucureati prucăntat* este cocoşul mic când începe să cânte, 237. Cocoşul puştii. ALR. 4993]. — Din bg. *kocorja se*.

Cucuşóńă (pl. *-şoń*) f. Păduche de găini ALR. 5720. *Găl'inli, dintru ca s-nu catsă cucuşǫń, si ung cu gaz ili cu buzeaị* (găinile, ca să nu prindă păduchi, se ung...).

Cucutáş m. v. *cucot*.

Cucuveáịcă f. Cucuvea. — Din bg. *kukuvejka*.

Cudítsă f. }
Cudítšcă f. } v. *coadă*.

Cudžabáşă m. Primar. Com. I. L. — Din tc. *koğa-baš*, (arom. *cuğul aş*).

Cufărés vb. IV. Cufuresc. [Şi: **căfărés** vb. ALR. 4866. D e r i v a t: **cufăríri**, f., **cufărít, -ă** adj. *Cur cufărit* (căcăcios); **cufărnítsă** f. = boală de pântece. ALR. 1633; **cufărnítšav** = cufuricios. *Un ụom*

cufărnitšav, 6/62. Compus (cu pref.): **pricufărés** (pri + cufăres) vb. IV = am într'una scaune]. — Din lat. *con-forio, -īre*, (arom. *cufurescu*).

Cufăríri f.
Cufărít, -ă adj.
Cufărnítsă f.
Cufărnítšav adj. } v. *cufăres*.

Cufátšcă f. v. *cfatšcă*.

Cufoári f. v. *cufăres*.

Cuiása N. de fântână, (Cupa).

Cuibár m.
Cuibtšíc m. } v. *cul'b*.

Cuimdžíiă m. v. *cumindziiă*.

Cujóc a. Cojoc. *Mul'ari ieş că ats duc şi cujoc şi peşt*, 3/30. [Şi: **cojóc, cojúc.** *Cojuc* n. de munte].— Din bg. *kožuch*.

Cujureáti (pl. *-rets*) m. Gogoş de mătase. Com. T. P. *Ca si poati işori cujurets cuvetlii*, B. 3. — Din mbg. *kožurec*.

Cul Nume de cal. Com. I. L.

Cúlă f. Turn, ALR. 2606. N. loc. (Huma). — Din bg. *kula*, (tc.), (arom. *culă*).

Culác m. Colac. *Să-ń leau un culac*, 10/94, cf. 13/94, etc. [Şi: **colác** m.]. — Din bg. *kolak*, (arom. *culac*, cf. Capidan, *Elem. sl. în arom.* 64).

Culái adv. Uşor. *Di tista lucru ăi culai* (de lucrul acesta este uşor...), 16/4. *Ăi culai di aistă*, 3/38, cf. 5/47, 16/56, 12/16.— Din tc. *kolaj*.

Culástră f. v. *gulastră*.

Cúl'b a. Cuib. *Pri drūm flǫ un cúl'b di sămuvili* (pe drum găsi un cuib...), 15/94. *Tšutšuleanu aş la dară cuibu prin piminl* (ciocârlanul îşi face cuibul...) *La uorbu pul' domnu al' la dară cuibu*, 972. [Şi: (Oşani, Lugunţa): **cúib** a. Derivate: **cuibár** m. = cuib de şoareci. Com. G. D. **cuibtšíc** m. (dim.)]. — Din lat. **cŭbium*, (arom. *cuibar*).

Culc vb. I. (trans., refl.) Culc (pe cineva), mă culc. *Cǫn la culcà să dǫrmă, al' căntà*, 1/1, cf. 2/70. *Nearsi si culcă la un căvinē*, 18/65. *Si ti cultsă*, 2/69. *Mi culcui*, 7/69. *Si culcară*, 9/56. *Culcă-l'-u* (şterge-o, tuleşte-o, fugi), 173. Derivate: **culcári** f. = culcare. *Văcǫtu di culcarea* = vremea de culcare, 11/33; **culcát, -ă** adj. *Rau culcats*, 4/77. — Din lat. *col-lŏco, -are*, (arom. *culcu* rar).

Culcári f.
Culcát, -ă adj. } v. *culc*.

Culeáti f. Mugur, cf. ancu-lets. *Vitsa la anculitsoarea după că da culeati, si sădeašti* (viţa... după ce dă mugur, se sădeşte), ALR. 6109, cf. 5133.— Din sârb. *kaljac*.

Culéră f. Holeră. [Şi: **huléră** f.]. — Din gr. *χολέρα*, (arom. *huleră*).

Culíbă f. v. *colibă*.

Culidáš m.
Culidisés vb. IV. } v. *colidă*.

Cúlmi f. (la casă). Culme. — Din lat. *culmen*, (arom. *culmu*, rar).

Culò adv. v. *cola*.

Culodiátš N. de râu în Meglen.

Cultšác m. Un fel de capac de catifea ce se pune ca ornament de-alungul coatelor minteanului. *Dulamă cu cultšats*, (mintean cu colceați). Com. I. L. — Din tc. *kolčak*.

Culujég m. v. *culujeu*.

Culujéu m. Ianuarie, ALR. 2407. Iată numele lunilor: s e c š c a (făurar) 2408, m a r t a 2409, p r i- l' u 2410, m a i u 2411, t š i r i- ș a r u 2412, s n o p a r u (cuptor) 2413, m e s u d i b ă g ă r o d i t s a (măsălar) 2414, m e s u d i c r i- s t o v d e n (răpciune) 2416, n u- c l' u (brumar) 2417, n i s t u p a t i (indrea) 2418. [Și: **culujég** m.].— Din bg. *koležeg*, (arom. în Muloviște, *culujeu*, cf. Lumina, V. 1, 6).

Cum adv. Cum. *Cum mul'ari, si fac...?* 11/81. *Ca-cum* = întocmai ca, la fel ca. *Ca-cum-că* = cum că. *Dărọ unӑ carti, ca-cum-că mõșu duchiandžiia cọta sufliti tăltšọ*, 3/16. *Nitsi-cum* = nici de cum, 14/47. — Din lat. *quomo*[*do*], (arom. *cum*).

Cumándă f. Ordin, comandă. *Deadiră cumandă ca tuti featili si antră ăn unӑ barcă*, 23/78.

Cumár m. Joc cu cărți.—Din bg. *komar* (tc.), arom. *cumare*.

Cumárcă (pl. *archi*) f. « Arbore care stă verde iarnă și vara ». Com. N. P. | Fructul acestui arbore (pl. *cumarchi*), id.

Cumát a. Bucată. *Cumat di furlină* (bucată de aur), 272. *Cumat di cumat* (bucățele). *Feasiră cumat di cumat*, 7/41. [D e r i v a t e: **cumătítš** a. = bucățică. Com. G. D. **cumatsọl**; m. = bucățică; **cumătsóichi** a. pl. = bucățele, cf. mu- t š c ă t u r, ALR. 4019; **cumătár** m. = copilul care umblă cu bucata de pâine în mână, mâncând, ib.]. — Din gr. *κομμάτι*.

Cumătár m. / **Cumătítš** a. / **Cumătsóichi** a. pl. / **Cumătsọl** m. } v. *cumat*.

Cumiń pl. Tescovină, ALR. 6139. *Rakiiă di cumiń*, ib. 6163. — Din bg. *kominje*.

Cumindžíiă m. Argintar nume de familie: *Ita Cumindžiia*, 4/XIII [Și: **cuimdžíiă** m. 1/XVI]. — Din tc. *komenği*, (d com. *cuminği*).

Cumít m. Comitagiu, tâlhar, hoț, fur. *Cumitsil' lară să-l' cluputẹscă pristi casă*, 2/24, cf. 12/7, 195. — Din mbg. *komit*, (a rom. *cumit*).

Cumnát m. Cumnat. *Al' zisi lu cumnătu-su*: « *ta mul'ari... matšọts fatsi* » 3/29. [F e m i n i n: **cumnátă** f. D e r i v a t: **cumnătšícă** f. cumnată; **cumnătšúc**. m. C m. G. D.]. — Din lat. *cognatus*, *-um*, (arom. *cumnat*).

Cumnătšícă f. / **Cumnătšúc** m. } v. *cumnat*.

Cumnicári f. / **Cumnicát, -ă** adj. } v. *cuminic*.

Cúmpăr vb. I. Cumpăr. « *Cọt tser pri tsela chisemu bre?* » — *cọt tser io, tu pots si cumper?* 10/43. *Si dusi la cazanmọc... si cumpără tseali tsi la tribuiau. Crielatu cată*

si cumpără, nu si vindă, 161. [Derivate: **cumpărári** f., **cumpărát, -ă** adj., **cumpărătór** m. *Nu poati si află vrin cumpărător*. Com. I. L.; **cumpărătúră** f. = cumpărare]. — Din lat. *compăro, -are*, (arom. *acumpăr*).

Cumpărári f.
Cumpărát, -ă
Cumpărătór m.
Cumpărătúră f. } v. *cumper*.

Cumpîrcă (pl. *chi*). f. Cartof, ALR. 4087. — Din bg. *kompir*.

Cumşíịă m. Vecin. *Ca si dusi căsă*, la *vizù un cumşiịă* 5/17, cf. 6/VII, cf. 7/17, 3/44. [Şi: (Liumniţa): **cumşóịă** m. Derivat: **cumşilọc** a. = vecinătate]. — Din tc. *komšy*, (mbg. *comšija*).

Cumşilọc m.
Cumşóịă m. } v. *cumşiịă*.

Cumuvóltši Cumetre lupule! *E ghidi bebi, cumuvoltši, tser să ịeş itru*, 4/13, cf. 6/13, 7/30. — Din bg. *kumče-vălče*.

Cúnă f. Chingă, cf. cl'ingă.

Cunác a. Casă mare, palat. *Vẹ un cunac cafcu nu vẹ nitsi un paşă* (avea un palat...), 1/15. *Ca-ş-si dusi la lu Musta cunac*, cf. 2/4. Conac, localul autorităţilor administrative şi judecătoreşti. [Şi: **cunăc** a., (Ţărnareca) **cunáchịă** f. *Un tsar dară nişti cunăchị*, 2/65].— Din tc. *konak*, (arom. *cunak'e*).

Cunăc a.
Cunáchịă f. } v. *cunac*.

Cunádă f. v. *cunadi*.

Cunádi f. Dihor. Cf. cocărdžeà, ALR. 1167. [Şi: **cunádă** f.] — Din gr. *κουνάδι*.

Cunáp m. Cânepă. *Fortămă di cunap* (funie de cânepă), ALR. 2528. [Şi: **cănáp** m.]. — Din bg. *konop*, cf. cọnipă.

Cundác m. patul puştii. *Cundacu la tufẹac*, ALR. 4991. — Din tc. *kondak*, (arom. *kundak'e*).

Cundíl a. Condeiu de piatră. — Din gr. *κονδύλι*, (bg. *kondil*), arom. *cundil'ụ*.

Cundisés vb. IV. Poposesc undeva, ajung undeva. — Din bg. *kondisvam* (arom. *cundisescu*).

Cundúg a. Haină femeiască în felul minteanului, se face, de obiceiu, din catifea brodată cu fir. *Cundugu di sărmă* (minteanul cu broderii în fir), 7/XIII. [Şi: **cundugúi** f. id.]. — Din gr. *κοντογοῦνι*.

Cundugúni a. v. *cundug*.

Cunoáştiri f. v. *cunos(c)*.

Cunós(c) vb. III. Cunosc. *Acu pots să-u cunoş cari ăị mẹ il'ă, să-ụ lẹị* (dacă poţi să o cunoşti...). 20/4. *Ịo să-u cunos cari ăị luị il'ă... acu nu aụ pot cunọstiri...* 23/4. *Nu la cunoş tse joacă 'n ịel*, 316. [Şi: (Liumniţa) **cunụăs**, vb. III. *S-la cunụăşt*, 16/73. | Derivate: **cunoáştiri** f., **cunuscút, -ă** adj., **cunuscătór** m. = om care cunoaşte].—Din lat. **conosco, -ĕre*, (arom. *cunoscu*).

Cúntin vb. I. Incetez, (refl.) mă astâmpăr, stau liniştit, stau locului. *Cuntină-ti la un loc; tsi nu ti*

cuntiń? (stai la un loc; dece nu te astâmperi?), 175. *Nu-l' cuntină* (în Oșani), se zice când cineva nu poate să termine un lucru ce a început, 176. [D e r i v a t: **cúntin** a. = încetare. *No-ari cuntin* = n'are încetare, 175]. — Din lat. *contineo, -ēre*, (arom. *acumtin*).

[2]**Cúntin** n. v. *cuntin*.

Cunuăs(c) vb. III
Cunuscătór m. } v. *cunos(c)*.
Cunuscút, -ă adj.

Cup (pl. *cupiti*) a. Grămadă, stog. *Amnà drūmu, bătù pri un cup di furniz*, 11/4, cf. 9/4, 22/51, [D e r i v a t e: **cupălítšcă** f., **cuptšúc** m. = grămăjoară; **cupulítš** m. = căpiță, grămăjoară de fân etc. Com. G. D.]. — Din bg. *kup*.

Cúpa f. N. loc. (Cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 7, 12). *Cupa-veacl'i*, n. loc. cf. ib. 26. [D e r i v a t: **cupinéts** m. = locuitor din Cupa].

Cúpă f. (La cereale). Baniță de 12 ocale. (La moară). Măsură de ½ oca. (La păstorit). Vas pentru muls.

Cupălítšcă f. v. *cup*.

Cupán m. Șold de pasăre. [Și: **copán** m. D e r i v a t: **cupáncă** f. = pisălog, 12/50]. — Din bg. *kopan*, (arom. *copan*).

Cupáńă (pl. *-oń*) Albie, copaie. — Din bg. *kopanja*, (arom. *cupańe*).

Cupáncă f. v. *cupan*.

Cupărán m. Dulamă, cf. — Din bg. *koparan*.

Cupátš m. Copaciu, buștean. *Au, au, pri cupatš, džingăr măngăr pri pimint*, *63. *Ăn Cupatš* n. loc. (Oșani). *Cupatš-roși*, n. loc. (Huma). [D e r i v a t e: **Cupătšínă** f. Nume de localitate la Cupa. Com. N. P.; **cupătšǫlnic** m. = un fel de cazmă sau târnăcop cu care se scot buștenii, (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 51)]. — Cf. alb. *kopatsh* (arom. *cupač*).

Cupătšínă f.
Cupătšǫlnic m. } v. *cupatš*.

Cúpiă Instrument de plutit. Com. T. P.

Cupiláș m. 1⁰. Copil. *Una l'a turiră tătšuńil', si fęsiră doi cupilaș ăn fustani*, 17/29. | 2⁰. Tânăr dela 15 ani în sus, tânăr bun de însurat. *Cupilașu nu va si culcă priună cu ia*, 22/94. *La dǫuli, la treili ser cupilașu nu si culcà cu ia*, 23/94. [D e r i v a t: **cupilășlǫc** a. = vârsta de însurătoare la tineri. Com. G. D.] — Din *copil*.

Cupilășlǫc a. v. *cupilaș*.

Cupilíš m. v. *cupilitš*.

Cupilítš (pl. *-litšk'i*) a. Căpiță de fân, ALR. 934. [Și: **cupiliš** m. ib. 5283]. — Din *cup*.

Cupinéts m. v. *Cupa*.

Cupirés vb. IV.
Cupirimínt a.
Cupiríri f. } v. *coapir*.
Cupirít, -ă adj.
Cupiritúră f.

Cupisteári f. v. *căpisteari*.

Cupítă f. Copită. *Iscri lasă din cupiti*, (scântei lasă din copite), 974. — Din bd. *kopito*.

Cupitọń a. v. *căpitọń*.

Cupráľ f. Strămurare. Com. T. P. Cf. c u p r e t s. — Din bg. *kopralja*.

Cupréts m. Strămurare, cf. c u p r a l'. Com. T. P.—Din bg. *koprec*.

Cuproávă f. v. *pucroavă*.

Cuprọi̯ă f. (In Ţârnareca). Gunoiu. *Si ạngrupă tru cuprọi̯ă* (se înfundă în gunoiu), 16/68. — Din gr. *κοπρία*, (arom. *cuprie*).

Cuptătúră f. v. *coc*.

Cúptšúc m. } v. *cup*.
Cupulítš m. }

Cur vb. I. Curg. *Mozăcu lă si-ń cură di cap* (creierul începu să-mi curgă din cap), 16/72. *Tšeşma tsi curà apu*, 3/25, cf. 19, 336. [C o m p u s: (cu pref.) **prucúr** (pru + cur) vb. I = încep să curg. *Cọn si prucură sọnzi*, 2/34, cf. 13/34; **pricúr** (pri + cur) vb. I. = încep să curg. *Tucu pricurară una vin, una rachii̯ă*. (numai că începură să curgă...) 3/56, cf. 13/56, 17/72; **pricurát, -ă** adj. = care a curs, care a început să curgă. *Mozăcu ạľ ra pricurat*, 17/72]. — Din lat. *cŭrro, -ĕre*, (arom. *cur*).

²**Cur** vb. I. Curăţ. *Măncà mai̯ muľts caľ şi şa că caľ iľ lui̯ chi̯ai̯a si curau̯* (se curăţău, adică piereau), 7/40. *La curọ* (l-a ucis), 182. cf. 183. [D e r i v a t e: **curári** f. = curăţire; **curát, -ă** adj. = curăţit. Com. I. L.]. — Din lat. *cōlo, -are*, (arom. *cur*)

³**Cur** a. 1⁰. Cur. *La bătù pristi cur*, 9/20. *Cọt di cur sirbeaşti* (munceşte numai pe mâncare), 701, cf. 177, 180. *Curu-di-ac* = urechile acului, ALR. 1750. | Fig. Curaj, 179, 9/20. | 2⁰. Fund. *Sac fără cur*, 49, 3/54. *Curu focului̯* (partea din faţa căminului), cf. b u d ž a c. *I̯el şăzù la curu focului̯*, 16/56. Nume de loc.: *Curu-di-bătańă*, *Curu-di-brad*, (Huma), Com. T. P., *Curu-di-mutšară*, (Oşani), Com. T. P. [D i m i n u t i v e: **curutšóc, curtšíc** m. = curişor. Com. G. D.]. — Din lat. *cūlus, -um*, (arom. *cur*).

Curábi̯e f. Corabie, barcă, ALR. 2517. *Ca cọn ạľ tsi-ạu̯ nicat curọbili*, (ca şi când i s'ar fi înecat corăbiile), 184. [D e r i v a t: **curăbdžói̯** m. = corăbier, ALR. 2530. — Din sl. *korablja*, (arom. *cărave*, gr.).

Curăbdžoi̯ m. v. *curabie*.

Curári f. } v. ²*cur*.
Curát, -ă adj. }

Curáu̯ă f. Curea. *La ligọ cu un curau̯ă şarọtă*, Com. T. P. [D i m i n u t i v e: **curău̯ítšcă** f. Com. G. D.]. — Din lat. *corrigia*, (arom. *curao*).

Curău̯ítšcă f. v. *curau̯ă*.

Curbán m. Sacrificiu. Com. T. P. — Dintre tc. *kurban*, (arom. *curbane*).

Curbét a. Străinătate. [D e r i v a t: **curbitlọc** (tc. *kurbetlyk*) a. = străinătate. *Greu̯ ăi̯ curbitlọcu*]. — Din tc. *kurbet*.

Curbitlọc a. v. *curbet*.

Curcubeái m. Curcubeu. Com. G. D. [Şi: **curcubéi** m. (prescurtat) **beí.** *Curcubei bei! păn s-ti plets si beai pică di apu, meu per păn di primint* (curcubeu, beu! până să te pleci să beai o picătură de apă, părul meu [să-mi crească] până la pământ). Com. I. L.]

Curcubéi m. v. *curcubeai.*

Curdisés vb. IV. Mă aşez bine, mă pun, (fig.) mă apuc. *Şi ca-l'-tsi curdisiră furnizli* (şi când se pusere furnicile), 22/54, cf. 7/4.—Din bg. *kurdisvam*, arom. *curdisescu.* (tc.).

Curdisít, -ă adj. Fercheş, ALR. 3266, Svelt. *Meardzi prost şi curdisit* (merge drept şi svelt), ib. 2278, cf. c u r d i s e s.

Curdoń (pl.) m. Straja comunei ALR. 2610, străjer, sentinelă. — Din bg. *kordon.*

Curétă f. N. de fântână (Cupa).

Curíiă f, Pădure. *Si dusi luvatšu ănună curiiă* (se duse vânătorul într'o pădure), 8/21, cf. 14/16, 13/71. — Din bg. *korija* (tc.).

Curi-căvătšél Gândac cu coarne lungi, scripcariul, Com. C. I. După răspunsurile la chestionarul ALR., însemnează străluc 6550, rădaşcă 1897.

Curişnítsă f. (Bulgărism) Găinaţ. Com. T. P. [D e r i v a t: **ancurišnári** f. = găinăţare]. — Din bg. *kurešnica.*

Curítă f. Albie, copaie, (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 53).— Din bg. *korito.*

Curjútă adj. Căprioară. *Ună curjută vineà cola* (venea acolo o căprioară), 13/38. [Şi: **curşútă, cărşútă** fid.]. — Din bg. *košuta.*

Curm vb. I. Incetez, întrerup, (refl.) mă desprind de ceva, Com. T. P. *Hrana lă u curmǫm* (le întrerupem hrana), B. 11. [D e r i v a t: **curmári** f. = încetare. *Va curmare* (trebue încetat), 185].

Curmári v. *curm.*

Curnét m. v. *corn.*

Curnós, -ă v. [2]*corn.*

Curǫn adv. Curând. *Curǫn si răzlăbi*, 18/40, cf. 17/18, 7/4, 18/40. [Şi: (Ţârnareca) **curún, curúndu,** adv. 18/68, 17/64, 9/66]. — Din lat. *currendo*, (arom. *curundu*).

Cúrpăn m. Curpăn. *Ăn loc di curună, curpăn di pri moară*, 3/XVII. Cf. alb. *culjpër*, (arom. *curpan*).

Curşúm a. Glonţ. *Di curşumi sam şa rupt* (din pricina glonţului sunt aşa rupt), 6/27. — Din tc. *kuršum.*

Curşútă f. v. *curjută.*

Curtulisés vb. IV. Scap. *Bun că curtulisim* (bine că am scăpat), 9/10, cf. 14/72. [D e r i v a t: **curtulisíri** f. = scăpare]. — Din mbg. *kurtulisvam*, (tc.).

Curtulisíri f. v. *curtulises.*

Curtšíc m. v. [3]*cur.*

Cúrui pr. v. *cari.*

Curún adv. v. *curǫn.*

[2]**Curún** vb. I. Cunun. [D e r i v a t e: **curunári** f. = cununare; **curunát, -ă** adj. = cununat; **curúnă**

f. (<lat. *corona*) = cunună. *Ăn loc di curună, curpăn di pri moară* 3/XVII, cf. 5/II; **curunátic** = plata preotului pentru serviciul cununiei; **curuníl'ă** f. = cununie; **curunítšcă** f. (dim. curună)]. — Din lat. *corono, -are*, (arom. *ncurun*).

Curúna v. *Coruna*.

Curúnă f. | **Curunári** f. | **Curunát, -ă** adj | **Curunátic** } v. [2]*curun*.

Curundu adv. v. *curọn*.

Curuníl'ă | **Curunítšcă** } f. v. *curun*.

Curutšóc m. v. [3]*cur*.

Cus, -ă adj. Scurt. *Cus, ma di brọn ti poartă* (scurt, însă te poartă de brâu), 975. [D e r i v a t e: **Cusal'ă** = n. l. (Nânta); **cúsi** m. = nume de câine cu coada tăiată; **cusés** și **putcusés** vb. IV. = scurtez. *Au̯ cuses ună rubă* (o scurtez o haină), ALR. 3274]. — Din bg. *kus*.

Cúsal'ă v. *cus*.

Cuşáră f. Coteț de găini cf. c u t e t s. — Din bg. *košara*.

Cusátsă N. loc. (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 11).

Cusătúră f. v. *cos*.

Cúsel'u a. Pământ moale, argilos, din care se fac oale. Com. T. P.

Cúscră f. | **Cuscréz** vb. | **Cuscríl'ă** f. | **Cuscríme** f. } v. *cuscru*.

Cúscru m. Cuscru. [D e r i v a t e: **cúscră** f. (<lat. **consocra*) = cuscră; **cuscríl'ă** f., **cuscrulọc** a. = cuscrie, cuscrenie, rudenia cuscrilor; **cuscríme** f. = oamenii, rudenia din partea unui cuscru. Com. G. D.; **cuscréz** și **ạncuscréz** vb. I. (refl.) = mă fac s. devin cu cineva cuscru, mă înrudesc, id.].— Din lat. *consŏcer*, (arom. *cuscru*).

Cuscrulọc a. v. *cuscru*.

Cuscún m. (Oșani) Cureaua care trece pe subt burta calului și leagă amândouă părțile samarului, ALR. 5517. [Aiurea se numește și: p o d u p a ş n i t s ă f.]. — Din bg. *kuskun* (tc.).

Cusel' N. de fântână.

Cusés vb. IV v. *cus*.

[2]**Cusés** vb. IV. v. *coasă*.

Cúsi m. v. *cus*.

Cusíri f. | **Cusít, -ă** adj. } v. *coasă*.

Cusítsă f. Coadă de păr la femei *Ună călugăritsă cu ună cusitsă* *84. — Din bg. *kosica*, (arom. *cusitsă*).

Cuşnitšár m. | **Cuşnitšárcă** f. } v. *coşnitsă*.

Cusór m. Cosor. *Am un dead cu un dinti ăn gọrb* (am un moș cu un dinte pe spinare). — Din paleosl. *kosorĭ*, (arom. *cusor*).

Custandinátšcă f. Ban galben, ban vechiu, Com. I. L. — Din bg. *kostandinačka* (și *kostandinka*).

Cuştiníc m. Nume de plantă, Com. C. I.

Custrác m. Un fel de pește, biban, ALR. 1746. [Și: **costrác**, m.]. — Din bg. *kostrak*.

Cúsu m. Nume de câine (de statură mică) cf. m e r d ž i, p a l e a, ș a r ǫ t etc. Com. C. I. — Din bg. *kuso*.

Cusúr a. Cusur. *Ancă tsea ts-u cusuru* (atâta îți mai lipsește), 186. —Din tc. *kusur*, (arom. *cusure*).

Cusút, -ă adj. } v. *cos*.
Cusutúră f. }

Cut, cut! Strigătul cu care se cheamă câinii. [D e r i v a t: **cuta**, f. = nume desmierdător pentru câine. *Ună cafcu cută*. Com. G. R.].

Cútă f. v. *cut*.

Cutár m. Staul pentru vite, cotarcă, coșarcă. ALR. 5348. *Boil iundi ts-ăi?... — vem dărat un cutar păn di vali*, 8/27. Gaura cutarului; deschizătura pe unde ies oile la muls. — Din mbg. *kotar*.

Cutári pron. Cutare. *Tse zuua să-u fatsim nuntă? — zuua cutari* (în ce zi să facem nunta? — în ziua cutare). N. T. — Din lat. *eccum, -talis*, (arom. *ahtare*).

Cute N. de fântână, (Oșani).

Cutéts a. Cotets. *La las cutetsu dișcl'is*, 11/12. — Din mbg. *kotec*.

Cutéz vb. I. (întrebuințat f arte rar de bătrâni la Oșani), Cutez. *Nu cutează si spună*. Com. G. D. — Din lat. **cottizo, -are*, (arom. *cutedzu*).

Cúti f. Cute. *Lo un cutsǫt, ună cuti*. 12/68. — Din lat. *cos, cotem*.

Cutíĭă f. Cutie. *Si-l' tser dila tăti ună cautiĭă*, 5/78. *Iundi-i cutiia? Am ună cutie plină cu mirdžani roș*, cf. 8/11. [Și: **cutie** f. D e r i v a t: **Cutítšcă** f. (dim.)]. — Din mbg. *kutija*.

Cutítšcă f. v. *cutiĭă*.

Cútlă f. Jumătate de ș i n i c. *Ampirăti să-u dai cutla să li numir lirili* (împărate să-mi dai cutla ca să număr lirele), 3/10. [D e r i v a t: **cutlítsă** f. = (La moară) cutia în care trec grăunțele din coș, înainte de a trece între pietrele morii, t e i c a. Com. S. H. Cf. c u t n i t s ă]. — Din bg. *kutla*.

Cutlítsă f. v. *cutlă*.

Cutmátš m. Lapte fiert și mai gros. Com. I. L. — Din tc. *sukutmač*.

Cútnitsă f. Partea inferioară a coșului dela moară pe unde trec grăunțele ge grâu și cad pe pietrele morii, spre a fi măcinate. Cf. c u t l i t s ă. Com. C. I.

Cútru, -ă adj. (Bulgărism) Biet, sărman, sărac. Com. T. P. — Din bg. *kutro*.

[2]**Cutru** prep. Către. *Și ca si pucătǫ tsela curtu boi* (și când s'a uitat acela către (la) boi), 6/45. || In spre: *Si feasi mai cutru iel* (se dete mai în spre el), 19/33; *di cutru seară* (în spre seară); *cutru iundi* (în cotro). *Cutru iundi lǫ moartę*, 5/1. *Cari cutru iundi* (care în cotro), 8/20. [Și: (Huma) **cătră**

prep. 3/69]. — Din lat. *contra*, (arom. *cătră*).

Cutsáchi f. (La cal) Oblâncuri, ciorchine. — Din bg. *kocajka*, (arom. *cutsak'ă)*.

Cutšán m. Varză. *Răpa di Cutšan* (nume de localitate). *Si dusi la Răpa di Cutšan*, 1/II. — Din bg. *kočan*, (arom. *cučane*).

Cutsărọs vb. IV. (refl.) Mă umflu în pene, mă țin mândru. Com. T. P. — Din bg. *kocoramsc*.

Cutsăt a. }
Cutsitár m. } v. *cutsọt*.
Cutsitáș a. }

Cutsọt a. Cuțit. *Ạu ạntsăpọ cu cutsọtu ăn răbĕt*, 18/40. *Ạl' căzù cutsọtu lăngă răslancă* (îi căzu cuțitul lângă leoaică). 16/9, cf. 21/16, 28/40, 187, 188. [Și: **cutsăt** a. D e r i v a t e: **cutsitàș, cutsutáș** a. = cuțit mic, 17/19. *Al' tsi pugudì un cutsitaș*, 4/85]. — Probabil din lat. **cotītus, -um* (din *cos, cotem*), arom. *cătsut*.

Cutsutáș m. v. *cutsọt*.

Cútura adv. Cu ghiotura. Com. T. P. — Din tc. *kutura*.

Cutúritsa adv. Cu ghiotura, cf. c u t u r a. Com. G. D. — Din bg. *kuturica*, (tc.).

Cuu f. v. *cuụă*.

Cúụă f. Coajă. *Ịo si va daụ ună meară și... cuụli si li dats la ịapă* (... cojlie să le dați la iapă). *Cuụa di plătsintă* (pătura deasupra plăcintei). *Cuụă di pimint* (coaja pământului). 553. [Și: **cúă, cúu** f.]. — Din alb. *kua*, (arom.*cuă*).

Cuválnă f. 1°. (La fierărie). Nicovală, ilău. (Cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 51). | 2°. (La plug.) Batcă. — Din mbg. *kovalo*.

Cuvașnítsă (pl. *-șnits*), f. fierărie, ALR. 1840. — Din mbg. *kovačnica*.

Cuvátš m. Fierar. *Si dusi la cuvătšu să li dară, ară cuvătšu...* 4/20. | (Liumnița) Insectă mare de culoare castanie închisă, boul lui Dumnezeu. Se mai numește și: *vaca Domnuluị*. Com. C. I. [Și: **cováts** m.]. — Din mbg. *kovač*.

Cuvét a. Putere, întremare. *Ạl' fuzì cuvetu*, B. 15. *Măncọ mutšcătura di culāc, ạl' vini cuvetu și ạl' la tal'ọ capu* (...îi veni puterea și îi tăie capul), 13/94. — Din tc. *kuvet*, (arom. *cuvete*).

Cuvitlíịă adj. Vânjos, musculos, tare, ALR. 2271. *Ca si poată ișọri cujurets cuvetliị* (ca să poată ieși gogoși de mătase tari) B. 4. — Din tc. *kuvetly* cf. c u v e t.

Cuzínă f. Păr de capră, acelaș cu arom. *căprină*. *Cumpăraị treị ochi cuzină* (am cumpărat trei ocale de păr de capră). Com. H. I. — Din bg. *kozina*.

Cuzúm. Mielul mieu, mielușelul mieu, dragul mieu. *Bun bra, cuzum, s-la jungl'um* (bine, dragul meu, o să-l junghiu), 4/52, cf. 9/69. — Din tc. *kuzu-m* « fiul mieu ».

Cvátšcă f. }
Cvătšíri f. } v. *cfatšcă*.
Cvătšọs vb. IV }

Tš

Tšabúc adv. Iute, repede, în grabă. — Din tc. *čabuk*.

Tšăbúc a. Ciubuc, lulea. *Tšăbucu ăi̯ un tsigarlọc cu gaura di tsigară turnată l'ănsusu* (ciubucul este o țigaretă cu gaura de țigară întoarsă în sus). — Din tc. *čibuk*.

Tšacál m. Șacal. *Si dunară ca tsiva tšacal'*, se zice despre o adunare de oameni răi.

Tšacăr adj. Basachiu, șasiu. [Și: **tšăcărlíi̯ă** adj. Com. G. D.]. — Din tc. *čakyr*, *čakyrly*.

Tšacărchéf Cherchelit. Explicat: *nimbitat*, *nibii̯ut*, ALR. 4307.

Tšacărlíi̯ă adj. v. *tšacăr*.

Tšăchíi̯ă f. v. *tšichii̯ă*.

Tšăcră f. Nume de plantă. Com. H. I.

Tšăcră-macră f. Măcriș de grădină. ALR. 6021.

Tšăcu Nume de câine.

Tšăcut m. Nume de plantă. Com. C. I.

Tšadór m. (pl. *-ră*) Cort. ALR. 3819. — Din tc. *čadyr*.

Tšăfcă f. Cioară cf. t š o a r ă. *Ạmnară, bătură di niști tsọftsi* (umblară, întâlniră niște ciori), 3/13, cf. 14/31. — Din mbg. *čafka*.

Tšafút m. Evreu. *Tšafut di sọmbătă*, se zice pentru cei zgârciți, 130. [D e r i v a t: **tšăfútcă** f. = evreică. Com. I. L.]. — Din tc. *čifud*.

Tšăfútcă f. v. *tšafut*.

Tšăgărlóc (l. *-tse*) Șpiț, țigaretă, ALR. 1541. Pentru etim. cf. t s i g ă r l ọ c.

Tšăír a. Câmp. *Lai̯ vaca u duș ăn un tšăir*. 7/69, cf. 8/15. — Din tc. *čayr*.

Tšălbínă f. Ceafă, căpățână, țeastă. *Mărminturili sa plini di tšalbiń* (cimitirul este plin de căpățâne) (fig.). Cap prost, prost. *Nu 'ntsilez bra tšălbinu* (nu înțelegi, măi, prostule). Com. I. L.

Tšălbúr m. (Liumnița). Mâncare de ouă, ochiuri. Com. C. I.

Tšălíră f. Brighidăul cu care se bate laptele închegat. Com. I. L. *Si dusiră tšăliríli la bătšol'ă*, id. [Și: **tšărílă, tšurílă** ALR. 5572]. — Din bg. *čurilo*.

Tšălmă f. Cialma. *Tšalmi pu̯artă deajil'* (cialmale poartă bătrânii). *Tšalma odžal'ă, șapca popal'ă*, aceste cuvinte le repetă mereu copii când fac floricele (de porumb) «pupchi» pentru ca să crească ajungând până la cialmaua hogii și șapca popii. Com. I. L. — Din tc. *čalma*.

Tšălnés vb. IV. Scrintesc. *tšalnì la minti* (se scrinti la cap), ALR. 1641. — Din bg. *čalkam*, (aor. *čalnah*).

Tšămbás m. (La porumb) Știulete, drugă, cotolan. (Cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I. 51). || Tufă de păr. *Si cătsară di tšămbas* (s'au luat de păr) (La cal) Coamă. Com. C. I. [Și: **tšămbáș, tšumbáș** m.]. — Din tc. *ğambas*.

Tšămbáş m. v. *tšămbas.*

Tšămbúl' m. Buclă de păr, zuluf, Com. I. G. [D e r i v a t: **tšămbulónă** f., **tšămbúlcă** f. Com. G. D.].

Tšăméntă f. Ciment, tencueală. ALR. 1677.

Tšămpáră f. Lemn strâmb. *Ca tšămpară* (despre cei care scriu urît, strâmb), 131. [D e r i v a te: **tšămpărós, tšămpărlív, -ă** adj. (despre lemne) = noduros, strâmb, (fig.) și despre om care umblă strâmb, Com. I. L.]. — Din bg. *čapor?*

Tšămpărés vb. IV. Incurc. Com. T. P. — Derivate din *tšămpară.*

Tšămpărós, -ă v. } *tšămpară.*
Tšampărlív, -ă adj. }

Tšămúgă f. Ciomag, măciucă. *Pusi izmichiaru la poartă să ștẹtă cu tšămuzli* (puse sluga la poartă, ca să aștepte cu ciomegile) 12/12. — Din tc. *čomak,* (arom. *čumac*).

[2]**Tšămúgă** f. v. *tšămuligă.*

Tšămulígă f. v. *tšumă.*

Tšăncór (pl. *-coară*) a. Lemn negru, pârlit,mai ales trunchiurile arse dintr'o pădure din care s'au tăiat fagii și s'a dat foc tuturor trunchiurilor rămase; buștean ars. *Pusi un-dọu tšăncoară pri foc* (puse un buștean în foc) (fig.). *Tšăncor ạń eș* (îmi ești negru înaintea ochilor, n'aș vrea să te văd). Com. I. L. [D e r i v a t e: **tšăncóreă** f. = femee rea, păcătoasă cf. c ă r c o n d ž ă; **tšăncordei̯** m. = poreclă ce se dă oamenilor oacheși, cioroiu. Com. G. D.]. — Din bg. *čekor.*

Tšăncóreă f. } v. *tšăncor.*
Tšăncordéi̯ m. }

Tšángu m. Poreclă pentru Ţigani. [Şi: **tšéngu** m.]. Com. G. P. Cf. tc. *čengene.*

Tšanilúc m. Un fel de plantă cu care se freacă coșul de albine, spre a roi albinele. Com. T. P. — Origine neclară. S'ar putea să fie un derivat dela *pčelen* « de albine » (din *pčela* « albină »).

Tšănítšcă f. (Nânta) Porumb, păpușoiu. (In celelalte comune) g ă r n i ș o r. Com. H. I. — Din mbg. *pčenička.*

Tšánşă f. Capră cu părul roșcat.

Tšántă f. Geantă, pungă mică. Com. G. D. — Din tc. *ǧanta.*

Tšănúşă f. Cenușe. *Si fats ună poi̯ni di tšănușă și si juungl'i̯ un cọi̯ni,* 5/55. *Fitšoru scọti izmẹnili li ampl'ă cu tšinușă,* 19/9, cf. 199. [Şi: **tšinúşă** f. D e r i v a t: **tšănuşár** m. = unul care nu lucrează, care stă pe lângă foc, 831; **ạntšinúş** vb. I. = presar cu cenușe. *La ạntšinușọ și una-ș-ună ạnghiì,* 34/51; **tšănuşós, -ă** adj. = cenușos; **tšănuşícav, -ă** adj. = cenușiu]. — Din lat. **ci̯nusia, -am,* (arom. *činușe*).

Tšănuşár m. }
Tšănuşícav, -ă adj. } v. *tšănușă.*
Tšănuşós, -ă adj. }

Tšapă f. Nume de cățea. *Tšapa u mutšcọ un șarpi.*

Tšăpăráşcă f. (La uneltele de plug). Ţ ă p o i u l cu care se strânge fânul și se cară snopii de

grâu, (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 51). | (La oi). Semn la ureche în formă de furculiță. Com. G. D. — Din mbg. *čaporeška*.

Tšapăróg a. Șchioapă. *Uom mari cǫt un tšăpărog* (om mare cât o șchioapă) — Din bg. *čeparok*.

Tšăpcăiés vb. IV. Ating, pun mâna, iau. *S-nu tšăpcăieș urdinea* (să nu pui mâna peste tot, adică deloc). [Și: **tšipcăiés** vb. IV. (cu acelaș înțeles); **pritšăpcăiés** (pri + tšăpcăies) vb. IV. = pun mâna din nou, Com. V. J.; **tšăpnés** vb. IV. = ating. *La tšăpnii iundi trubuià* (l-am atins unde trebuia). *Ti tšăpnii cu vilitsa*, 35/51; **tšipnés** vb. IV. cf. 625]. — Din bg. *čepkam*, (aor. *čepnach*).

Tšapcǫn, -ă adj. Stricat, ciapcân, Com. I. L. — Din tc. *čapkyn*.

Tšăpnés vb. IV. v. *tšăpcăiés*.

Tšapúg (pl. *-gur*) a. Ciomag. *Cătsǫ si-l' tragă cu tšăpugu* (în text greșit *căpugu*), 6/50. [Și: **tšupúg** a.].

Tšăpuleándză f. Organul genital la copii. Cf. t š o p c ă. [Și: **tšupuleándză** f.].—Derivat din *tšop(?)*

Tšărác m. Cirac, ucenic. *Tsista drăc nu scuteà nitsi un tšărac* (dracul acesta nu scotea niciun cirac), 10/79. Cf. 23/79. — Din tc. *čirak*.

Tšărápă (pl. *-rǫp*) f. Ciorap. *Davdzi măi mult că tšărapa si-u dar strimtă* (...ai să faci ciorapul strâmt). Com. I. L. [Și: **tšărǫp**, **tšuráp**, **tšurǫp** m.]. — Din bg. *čorap* (tc.).

Tšărăvínă f. (Oșani). Strigoiu, iele. *Ună tšăravină al' ișǫ ăn drum* (un strigoiu), cf. 10/10 (fig.). Femee rea. [Și: **tšărvínă** f,. **tširvină** f.]. — Din bg. *čaruvina* (dela *čaruvam*).

Tšarc a. (La moară). Roata cu măsele ALR. 6749. *Ca antrai ăn tšarc la moară*, 4/13, cf. 6/30, 8/72. *Am un cupilaș cu 40 di pistol' ăn brǫn* (= tšarcu), 18. *Tšarcu la uom* = rânza, ALR. 124. — Din tc. *čark*.

Tšărcărés vb. IV. (Despre pui) ciripesc. *Pul'ii tšărcăres*, ALR. 4415.

Tšardác m. Cerdac; cort (la oi) este acelaşi cu m u l z a r n i c. *La ampl'ară locu di tšărdats* (îl umplură locul de corturi). Com. I. L. — Din tc. *čardak*, (arom. *čirdak'e*).

Tšăréc m. v. *tširec*.

Tšărílă f. v. *tšăliră*.

Tšărnítš m. Dud. *Con l'a gnoim tšărnitšil'* B. 9. *Băhtšea di tšărnitš tribuiaști si u săpǫm*, ib. cf. 10. *Cu frunzăli di tšărnitš si rănes bubili* (cu frunzele de duzi...). *Grădină di tšărnitš*, B. 10. [D e r i v a t: **tšărnítšcă** f. = fructul dudului. Forma *tšărnic* nu există !].— Din bg. *černica*.

Tšărnítšcă f. v. *tšărnitš*.

Tšărǫp m. v. *tšărapă*.

Tšărpés vb. IV. Scot lichid dintr'un vas; torn. Com. I. L. — Din bg. *čerpja*.

Tšărtšăvél' f. Ţâţână. [Şi: **tşirtşivel'** f.].—Din tc. *čerčeve*, (arom. *čirčivee*).

Tšărvínă f. v. *tšărvină*.

Tšărvíş m. Must. *Al' scuseş tšărvişu* (l-ai chinuit rău), 743, cf. 865. — Di mbg. *čereviz*.

Tšas (pl. *-ur*) a. Ceas cf. *Un tšas* (pe urmă, după un ceas). *Mai zăuntšas* (mai pre urmă). Com. I. L. — Din bg. *čas*.

Tšáşcă (pl. *tšǫşcur*) f. Păhărel de rachiu. — Din bg. *čaša*.

Tšăşmă f. v. *tseşmă*.

Tšătíiă f. v. *tšătiie*.

Tšătíie f. Acoperişul casei. *L-ancălicară tseali di tšătiie*, (s'a supărat, s'a enervat rău). [Şi: **tšătíiă** f.]. — Din tc. *čaty*.

Tšátmă f. (pl. *tšatmi*) Căpriori, ALR. 666. Cf. m ă c a z. — Din bg. *čatma*, t .

Tšavdár N. loc. (Huma).

Tşăvíiă f. Cui de lemn ALR. 3844. *Antsăpai unǎ tšăviiă* (am înţepat un cuiu). *Al' traş unǎ tşăviiă* (l-am păcălit). Com. I. L. | Doagă, ALR. 725. [D e r i v a t: **tšăvisés** vb. IV. = strâng tare, cetluesc]. — Din tc. *čivi*, arom. *čivie*.

Tšăvisés vb. IV. v. *tšăviiă*.

Tšăzbín m. v. *tšizbin*.

Tšeal'ác m. Plantă mirositoare ca lămâia. Se întrebuinţează la albinărit. *La fricom coşu cu unǎ iarbă cu numea tšeal'ac, cari ari mirizma ca limoańa ; z-dună albinili an coş ma crǫn*, ALR. 5442. — Din mbg. *pčelak*.

Tšébi m. Nume de bou. Cf. t š o b a. Com. G. D.

Tšecán a. Ciocan, cf. t š u c u t, t š u c u t i c. *Aş lo un tšecan şu carfii*, 12/68. Batcă (la plug). Com. H. I. [Şi: **tšucán** a., **tšoc** a.]. — Din bg. *čekan*.

Tšecláz m. (La grâu). Mustăţile, ţepii spicului (Com. C. I.); pieliţa grăuntelui de grâu. Com. I. L. (vezi şi Capidan, *Meglenoromânii*, I, 51). || Boabe negre care cresc în spicul grâului şi se amestecă cu grăunţele de grâu. [Şi: **tšicláz** m. D e r i v a t: **tšiclăzát, -ă** adj. (numai în) *grǫn tšiclăzat* = grâu în al cărui spic se găsesc boabe negre « tšiclaz ». (Capidan, *Meglenoromânii*, I, 51).— Din mbg. *čeklas*.

Tšecmedžéu m. Sertar, ALR. 702. — Din tc. *čekmeǵe*.

Tšénă f. Oaie s. capră cu lâna amestecată.

[2]**Tšénă** f. Nume de căţea. Com. T. P.

Tšenghiél a. Cârlig, în special cârlig de cântar, cange. Com. I. L. — Din tc. *čengel*, (arom. *čingl'u*).

Tšéngu m. v. *tšangu*.

Tšépa Nume de căţea.

Tšeréc m. v. *tšărec*.

Tšérgă f. Cort, cergă, cf. 132, 968. [D e r i v a t: **tširgár** m. = cel care locueşte în corturi, Ţigan]. — Din bg. *čerga* (tc.).

Tšeşálă f. v. *tšeşeală*.

Tšeșeálă f. Țesală. Com. G. D. [Și: **tšeșálă, tšișálă** f.]. — Din bg. *česalo*.

Tšéșmă f. Fântână. *Au zălipì cartę pri tšešma*, 3/16, cf. 16/19. *Tšeșma-albă*, (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 22), *Tšișma-di-Culă*, *Tšișma-l-Bandu* n. de fântână (Oșani); *Tšisma-di-vali* n. de fântână (Cupa). [Și: **tšășmă** f. 8/73, **tšíșmă, tšóșmă** f. 3/56]. — Din tc. *češme*.

Tšéspin m. v. *tšizbin*.

Tšéștină f. Sită cu găuri mai largi, ALR. 3987. *Cu tšeștina si tsearni fărina di gărnișor*. [D e r i v a t: **tšeștinár, tšiștinár** m. = nume dat Țiganilor care fac tšeștini, (fig.) și oamenilor rău îmbrăcați, zdrențoși]. — Din bg. *čjastina*.

Tšeștinár m. v. *tšeștină*.

Tšetăróg m. (pl. *-ots*). Pas. ALR. 2242. Cf. r ă s c ă t š o a r ă. *Mai proapi tšetărotsili*, ib. 2243. — Pentru etimologie cf. t š ă p ă r o g, (cf. arom. t š a p ă).

Tšétcă f. Perii porcului în formă de coamă dela șira spinării. Com. I. L. — Din bg. *četka*.

Tšfărnés vb. IV. (Despre lichide). Țâșâiu, cf. t š i f ă r n e s.

Tšfíncă f. v. *tšifincă*.

Tšichíiă f. Briceag, ALR. 3971. [Și: **tšăchíiă** f.]. — Din mbg. *čakija*.

Tšicláz m. } v. *tšeclaz*.
Tšiclăzát, -ă adj. }

Tšifărnés vb. IV. Sfârâiu. cf. *tšfărnes*. *Untu tšifărnì ăn tigańă* (untul sfârâi în tigaie).

Tšifíncă f. Pițigoiu. *Tšifinchili nu fug iarna* (pițigoii nu pleacă iarna). [Și: **tšufíncă** f. *tšfincă*].

Tšiflicár m. v. *tšiflichiă*.

Tšiflíchiă f. Moșie. *Aidi... la noastră tšiflichiă*, 2/XV, cf. 2/80. [Și: **tšiflíchiu** a. *Să-l' ducă lubinitsă din tšiflichiu lu ună lamńă* (să-i ducă pepene verde din moșia unui zmeu), 23/94. D e r i v a t: **tšiflicár** m. = moșier]. — Din tc. *čiftlik*.

Tšiflíchiu a. v. *tšiflichiă*.

Tšift a. Pereche (mai ales despre numere) cu soț, cu pereche, cf. l i u. *Tšift ili liu* (cu pereche sau fără pereche), Com. C. I. [D e r i v a t: **tšiftšíiă** m. = plugar (bg. *tšivčija*)]. — Din tc. *čift*.

Tšiirlǫc m. Fănaț, ALR. 5259. — Derivat din *tšăir*.

Tšil m. Nume de cal. Com. T. P.

Tšilibíia Cuvânt dintr'o zicătoare de joc copilăresc, cf. i b i l i g a. — Din tc. *čelebi*.

Tšilíiă f. v. *tšuliiă*.

Tšimilés vb. Păcălesc, glumesc. Com. T. P.

Tšimiríćă f. (Huma) Nume de plantă, știrigoaie. Com. I. G.— Din bg. *čemerika* (despre care am scris în *Elem. sl. în dial. arom.* 87 s. *tšumurică*.

Tšintšinár m. Pasăre cântăreață, pițigoiu, cf. g h i u p c ă. Com. N. T.

Tšintšupércă f. Ciupercă. *Dunai̯ ună șărvetă di tšintšuperts* (am strâns a basma plină de ciuperci). [Și: **tšuntšupércă** f.]. — Din bg. *pečurka.*

Tšinúșă f. } v. *tšănușă.*
Tšinușár m. }

Tšipcăi̯és } vb. IV. v. *tšăpcăi̯es.*
Tšipnés }

Tšireáp m. (rar) Cuptor, cf. f u r n ă. [Și: (Nânta), **tširei̯p** m.]. — Din paleosl. *črěpŭ*, (arom. *čireap*).

Tšireáșă f. Cireașă. *Priubidì... să vẹdă cafcu tšireș ari* (căută să vadă ce fel de cireși sunt) 4/18, cf. 2/18. [D e r i v a t e: **ciréșcă** f. (dim.); **tširișár** m. = luna Iunie. ALR. 2412, cf. c u l u j e u̯. *Portsil' si bucăi̯es pri tširișar* (porcii se mârlesc în Iunie), Com. I. L. **tširișárcă** f. = pasăre care se hrănește cu cireși]. — Din lat. *cerĕsia, -am*, (arom. *čireașă*).

Tšireáșcă f. v. *tšireașă.*

Tširéc m. Sfert. *Ancă trei̯ tširets di noapti si veà tot va s-mi măncà*, 7/33. [Și: **tšăréc** m.]. — Din tc. *čerjek.*

Tširẹi̯ m. Buboiu, furuncul. *Ari un tširẹi̯ ăn gușă* (are un buboiu în ceafă), ALR. 4186, cf. c h i s ă l i t s ă, s t r o ș e ń. — Din bg. *čirej.*

Tširéi̯p m. v. *tšireap.*

Tširéș m. Cireș, cf. t š i r e a ș ă.

Tširgár m. v. *tšergă.*

Tširișár m. } v. *tšireașă.*
Tširișárcă f. }

Tširtšivél' f. v. *tšărtšăvel'.*

Tširvínă f. v. *tšărăvină.*

Tšișálă f. v. *tšeșeală.*

Tšíșmă f. v. *tšeșmă.*

Tšispín m. v. *tšizbin.*

Tšistés vb. IV. Cinstesc. *Tšistită-vă nunta*, formulă de felicitare la nuntă. — Din bg. *čestja.*

Tšiștinár m. v. *tšeștinar.*

Tšítšă m. Unchiu. *Tšitšă-sa ạș durmeà*, 22/41. *Veà un tšitšă murăr*, 21/41. [Plur. *tšitšă*, art. *tšitšăl'* 6/76]. — Din bg. *čičo.*

Tšitšicái̯ă f. (Lugunța) Pasăre care se aseamănă mult cu cioara.

Tšitšir-pitšir interj. Sunete prin care se imită ciripitul pasărilor. *Tšitšir-pitšir, tšitšir-pitšir crat! ună cămeașă lă...* Com. I. L.

Tšitšór m. v. *pitšor.*

Tšitšọts a. plur. Plantă ierboasă, cu un fruct spinos, care înțapă la picioare. In Liumnița se numește: *dintsil'-babăi̯*, Com. C. I. — Din tc. *čiček* « floare ».

Tšitšurúș m. v. *tšitšor.*

Tšizbín m. (Liumnița). Iuniper. (La Oșani se întrebuințează numai smăreacă). Com. I. L. [Și: **tšăzbín**, ALR. 1947, **tšispín, tšespín** m.].

Tšoáră f. Cioară (Oșani), rar și numai în expresia) *Tse-ts mâncọ tšoara crielu* (ai ajuns așa de nărod, prost). Com. I. G. 969, cf. t š a f c ă.

Tšóba f. Nume de vacă. Com. G. D. cf. t š e b i.

Tšoc a. v. *tšucan.*

Tšóclă f. Ciocârlie. Com. N. T. Feluri de ciocârlie: *tšoclă-neagră, tšoclă-roșă* = c. neagră, c. roșie, id.

Tšǫmp m. Cep (ALR. 4198), Care curge mult ca din gura unui cep. *Vinu cătsǫ si cură tšomp din butseaua̯ă* (vinul începu să curgă țâșnind departe din bute). Com. I. L. — Din bg. *čep*, (arom. *čep*).

Tšop a. Cârlig, cârlig lung de lemn ALR. 5781. *Au̯ zăcătsǫ setra cu tšopu și ș-au̯ scoasi prin bădžă*, 12/55, cf. 2/6, cf. 9/13, 4/71. Se mai numește și s u l ă-d i-t š ă r o p, ALR. 5783; s u l ă-c u-t š o p, ib. 5781. — Din bg. *čop*.

Tšop m. Ciorvă pentru scos cenușă, ALR. 3999.

Tšópcă f. = cioc, plisc, ALR. 5424. *Tšopcă di pul'* (cioc de pasăre); Tâța urciorului; (la copii) organul genital, cf. t š u m p u l e a t i, t š ă-p u l e a n d z ă, p u t s ă, ALR. 4872; cusutură în zig-zag; *Tšopca-tšorăl'ă* = floare roșie și ciocă-nitoare. — Din bg. *čepka*.

Tšor a. v. *pitšor*.

[2]**Tšor** n. loc. (Huma).

Tšòrbă f. Ciorbă. *I̯undi tšorbă, iel lingură*, 340, cf. 16/43. [Și: (Liumnița) *tšu̯ărbă* f. 5/76. D e r i v a t e: **tšorbadžíi̯ă,** (în Liumnița) **tšorbadžǫi̯ă** (tc. *čorbaği*) m. = fruntaș, notabil. *Uzǫ că un tšorbadžii̯a vẹ un izmichi̯ăr* (auzi că un notabil avea un servitor), 6/4, cf. 1/38; **tšurbadžì, -i̯ă** adj. 19/7; **tšurbadžilǫc** a. (tc. *čorbağzilyk*) = stare de fruntaș, Com. G. D.]. — Din tc. *čorba*.

Tšorbadžì, -i̯ă adj.
Tšorbadzíi̯ă m.
Tšorbadžilǫc a.
Tšorbadzǫi̯ă m.
} v. *tšorbă*.

Tšórvi n. loc. (Huma).

Tšóșmă f. v. *tšeșmă*.

Tšótšă n. loc. (Huma).

Tšóu̯lă f. Incălțăminte. *Scoasi ună tšǫu̯lă di pitšor*, 6/89. *Să-ń dară... tšǫu̯li di videală*. 5/XVI, cf. 19. [D e r i v a t: **tšou̯lár** m. = cismar, 6/62; **tšou̯lítšchi** m. pl. (dim.), ALR. 3345]. — Din mbg. *čevol*.

Tšou̯lár m. v. *tšou̯lă*.

Tšrăcmác (pl. *-tsă*) m. Pușcă de soc, ALR. 1696.

Tšubrícă f. Cimbru. *Tšubrica si mănancă cu baclă* (se mănâncă cu fasole). Com. I. L. — Din bg. *čubrica*.

Tšuc m. Știulete fără grăunțe, cocian. Știuletele cu grăunțe se numește p i t š.

Tšúcă f. Vârf de deal, deal. *Un gulub alb, tucu di pri tšucă, tšucă meardzi* (= britšu) *8. *Tšucă-Dzâna* n. loc. (*Meglenoromânii*, I, 20, nota). — Cf. bg. *čuka*.

Tšucăi̯es vb. IV. Se întrebuințează subt două forme: *tšucăi̯es* și *tšucnes*, cf. b u d ă i̯ e s - b u d n e s, t š ă p c ă i̯ e s - t š ă p n e s etc., (după cum este iterativ sau perfectiv). Sun, bat. *Tšucăi̯es la ușă* (bat la ușă). *Si dusi la moară, tšucnì ăn ușă* (se duse la moară,

sună la ușă), cf. 22/41, 25/64. *Axeană sicară tšucăiaști* (bate secară străină), 697, cf. 18/19. | Țintuesc un cuiu, cf. f a r i c, ALR. 3942. | Intorc, scopesc. *Mertši nostru la tšucăim*, Com. I. L. cf. ALR. 5330. *Birbeatsi tšucăit* = berbece întors, id. [Și: **tšucuiés, tšucnés**, vb. IV. D e r i v a t e: **tšucăíri** *(tšucniri)* f. = sunare, lovire, scopire; **tšucăít, -ă** *(tšucnít, -ă)* adj. = lovit, bătut, întors, scopit. *Tšucnit ăn cap* (dat în cap, bătut cu leuca). C o m p u s (cu pref.): **zătšucăiés** (ză + tšucăies) = încep să sun, să bat. *Ca zătšucǫ* (pentru: zătšucăì) *cambana, toată bărbătimea si dunǫ ăn băsearică*. Com. I. L.]. — Din bg. *čukam*.

Tšucăíri f. } v. *tšucăes*.
Tšucăít, -ă adj. }

Tšucáitsă f. Vârf. *Loc dinzurat tot di tšucaitsă* (în text greșit: tšucărtsă) *nalti*, 17/69. — Derivat din *tšucă*.

Tšucán a. v. *tšecan*.

Tšucárea - din - tširnítš n. loc. (Huma).

Tšuchiti N. loc. (Conțco).

Tšucníri f. } v. *tšucnes*.
Tšucnít, -ă adj. }

Tšucăș! interj. v. *tšuncăș*.

Tšucuiés vb. IV. v. *tšucăies*.

Tšucurés vb. IV. (refl.) Mă răscacăr. — Din bg. *čekorja*.

Tšúcut a. (Huma). Ciocan, cf. t š e c a n, t š u c a n. [S: **tšoc a** D i m i n u t i v: **tšucutíc** m.] Com. T. P. — Din arom. *čocut*.

Tšucutíc m. v. *tšucut*.

Tšúdă f. 1. Minune, miracol, tot felul de minunății; orice lucru plăcut de mâncat pentru copii. *Si-ń la ștet tāti ca si-ń ducă tšudi*, 10/81. [Și: (Oșani) **tšúdbă** (bg. *čudba*) f. = miracol, minune]. — Din bg. *čudo*, (arom. *čudie*).

Tšúdbă f. v. *tšudă*.

Tšudés vb. IV. (refl.) Mă mir, mă uimesc. *Tuntsea ąmpirātu si tšudì*, 4/48, cf. 18/4. | Stau pe gânduri și mă mir. *Tātă-su că si tšudì... iundi si află tari scand*, 2/48. [D e r i v a t e: **tšudíri** f. = uimire; **tšudít, -ă** adj. = uimit; **tšudíl'ă** f. = minune, miracol. *Tsel featsi ma mari tšudil'ă*, 20/65. C o m p u s e: (cu pref.) **zătšudés** (bg. *začudvam*, mbg. *začudam*), vb. IV. = mă mir, rămân uimit. *Uratšu si zătšudì*, 3/36; **zătšudít, -ă** adj. = uimit. *Fitšoril' lu ąmpirātu... zătšudits, ąntribară...*, 17/78 cf. 21/4; **putšudés** (bg. *počudjam*, mbg. *počudam*) vb. IV. = mă uimesc, rămân uimit. *Sōră-sa ișǫ, si putšudì*, 11/80]. — Din bg. *čudja se* (mbg. *se čudam*), (arom. *mi čudisescu*).

Tšúdi Tot felul de zaharicale, (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 41). — Pl. dela *tšudă*.

Tšudíl'ă f. } v. *tšudes*.
Tšudíri f. }

Tšudisít, -ă adj. (Aromânism în Țârnareca) = t š u d i t, cf. 32/65.

Tšudit, -ă adj. v. *tšudes*.

Tšuíincă f. v. *tšifincă*.

Tšul vb. IV. Ascult. C m. H. I. *Tšulă si-ts spun* (ascultă să-ți spun). [Ind. pres. *tšul*, *tšul'*, *tšulă*, *tšulǫm*, etc.]. — Din bg. *čul* (part p. act. dela *čuja*).

[2]**Tšul** m. (Liumința). Velință mică ce se pune sub sămarul calului. In celelalte comune se numește: p i t i t š o a n ă. Com. I. L. — Din bg. *čul*.

[3]**Tšul** m. (Numai în expresia) *ąts puș un tšul* = ți-am pus un ciul, se zice la jocul de copii, când copiii se gonesc și unul prinde pe altul. Această expresie se întrebuințează și la curățitul porumbului, când cineva găsește în porumb boabe roșii. Com. C. I.

Tšúlă. Nume de oaie.

Tšulíịă f. Spin. [Și: **tšilíịa** f.]. Pentru etim. cf. dacor. c i u l i n.

Tšúmă f. (Are două înțelesuri). 1⁰. Floc de lână. Com. T. P. 2⁰. Ciumă (boală). *Tšuma cătunu tsista la zăpustì* (ciuma pustii cătunul acesta), 5/91. *Neagra-tšumă* sau *fărla-tšumă*, nume date ciumei. [D e r i v a t e: **tšămulígă**, **tšumulígă** și (Oșani) **tšămúgă** f. (Com. I. L.) = umflătură la cap, din cauza unei lovituri. *Ca-l' trasi una 'n cap, ąl' ișǫ ună tšamuligă* (... îi ieși o umflătură), id]. — Din lat. *cyma*, (*Dacoromania*, III, p. 43).

[2]**Tšúmă.** n. loc. (Oșani).

Tšumăreáscă. n. de fântână, (Oșani).

Tšumbás m. Mătasea de pe păpușoiul de porumb. Cf. T š ă m b a s. *Tšumbasu di pič*, ALR. 5137. cf. p i č.

Tšumbáș m. v. *tšămbaș*.

Tšumpulẹati f. (La copii). Organul genital. Cf. t š ă p u l e a - d z ă, p u t s ă, ALR. 4872. | Țâța urciorului, cf. t š o p c ă, ALR. 3953. — [D e r i v a t: din *tšǫmp*].

Tšumulígă f. v. *tšămuligă*.

Tšúncaș! interj. v. *tšuncăș*.

Tšúncăș! interj. Strigăt cu care se opresc măgarii din mers. *Dēadu ąį zis-aų tšuncăș, și si fat-aų măgar*, 4/60. [Și: **tšúncaș** interj. 3/50; **tšucș** interj.].

Tšuncutél'u N. loc. (Cupa).

Tšung adj. Ciung, beteag. *Tšung s-ti ved* (să te văd ciung). Com. C. I.

[2]**Tšung** f. Nume de capră, cf. n e a g r a, s i v a, r u s a, c o z a, t š u p a, etc. Com. G. D.

Tšungár m. Arbore bătrân, stejar, căruia i-a căzut coaja și este uscat. — Din bg. *čengă?*

Tšuntšupércă f. v. *tšintšupercă*.

Tšuórbă f. v. *tšorbă*.

Tšup, -ă adj. Oaie s. capră cu urechile mici. *Cumpăraį ună ųaįă tšupă* (am cumpărat o oaie cu urechile mici, ciulă), ALR. 1803. [Și: **tšúpă** f. Nume de capră cu urechile blegi, capră bleagă. *Un moș ąș veà ună capră tšupă* (un moș își avea o capră bleagă). Com. I. G.].

Tšúpă f. v. *tšup*, *-ă*.

Tšupitóñă f. Nume propriu.

Tšuplés vb. IV. Ciugulesc. *Tureà şicher io, māmu, Tšupleà-la găl'inli* (eu vărs zahăr... şi găinile îl ciugulesc), 2/III. [D e r i v a t: **tšuplitoárcă** f. = ciocănitoare; *Tšuplitoarca tšupleaşti ăn caoja di pom dupu ghiem*, id. Com. I. L.]. — Din bg. *čoplja*.

Tšuplitoárcă f. v. *tšuples*.

Tšupúg m. v. *tšăpug*.

Tšupuleándză f. v. *tšăpuleandză*.

Tšur m. Ciur. *La tsirnù ghiptu cu tšuru* (a cernut grâul cu ciurul). Com. I. L. — Din lat. **cībrum* (= *cribrum*), (arom. *tsir*).

Tšuráp m. v. *tšarapă*.

Tšurbadžilǫc a. v. *tšorbadžiia*.

Tšurlă f. v. *tšălīră*.

Tšurǫp m. v. *tšărapă*.

Tšurtšuleán m. v. *tšutšulean*.

Tšuş adv. Pe spate, în cârcă. *Ăn Maida si ports tsuš*, 992. [D e r i v a t: **tšúşcă** f. = cârcă. *La duc ăn tšušcă*, ALR. 2195].

Tšušt... tšušt! Strigătul cu care se alungă calul, ALR. 5526.

Tšut, -ă adj. v. *şut*.

Tšútcă f. Joc de copii, cf. t š u t š c ă. *Si jucau tšutcă* (în text greşit: *tšutea*), 19/81.

Tšutnés vb. IV. v. *şutnes*.

Tšutš (pl. *-ur*) a. Grămadă mică de pământ.

Tšutšăiés vb. IV. Şed pe vine Com. T. P. — Din bg. *čučam*.

Tšutšcă f. Joc de copii, 4/41.

Tšutšór m. v. *pitšor*.

Tšutšúlă f. Vârf. [D e r i v a t: **nătšulšulés** vb. IV. = mă suiu pe vârf. *Ca si nătšutšulì pri tšireş* (după ce se sui pe vârful cireşului), Com. I. L. [Şi: **tšutšúl'că** id.]. — In bg. *čučulka*.

Tšutšuleán m. Ciocârlan, ciocârlie, ALR. 6202. *Tšutšuleanu ąş la dără cuibu prin piimint. Napcunta tăltsǫră un tšutšulean*, 6/54. N. loc. (Oşani). [Şi: (Lugunţa) **tšurtšuleán** m.]. — In bg. *čučuliga*, (cf. gr. τσουτσολεάνος).

Tšútură f. (La moară) Măsură pentru grâu sau porumb de 12 ocale, şinic. baniţă. ALR. 3957. *Culcă-ti tseastă seară ăn tšutura di gărnişor*, 11/33, cf. 6/93, 7/93, etc. *Tšutură* n. loc. (Nânta). Pentru etim. cf. Puşcariu, *Et. Wb.* 382.

D

Dă prep. v. *de*.

[2]**Dă** conj. v. *di*.

Dăbărós vb. IV. Trag (pe cineva) pe sfoară, înşel (auzit numai în expresia). *La dăbărǫ* (= l-a păcălit, l-a tras pe sfoară). Com. I. L.

Dăbeáu vb. III. v. *dubeau*.

Dăcǫnt vb. v. *cǫnt*.

Dădár vb. I. } v. *dar*.
Dădărári f. }

Dăfác vb. III. v. *fac*.

Dăfsătúră f. v. *dauc*.

Dáiă m. Unchiu. *Tsista ń-ăi daiă* (acesta îmi este unchiu). Com. I. L. — Din mbg. *daja* (tc.).

Tšupitóńă f. Nume propriu.

Tšuplés vb. IV. Ciugulesc. *Tureà şicher io, māmu, Tšupleà-la găl'inli* (eu vărs zahăr... şi găinile îl ciugulesc), 2/III. [D e r i v a t: **tšuplitoárcă** f. = ciocănitoare; *Tšuplitoarca tšupleaşti ăn caoja di pom dupu ghiem*, id. Com. I. L.]. — Din bg. *čoplja*.

Tšuplitoárcă f. v. *tšuples*.

Tšupúg m. v. *tšăpug*.

Tšupuleándză f. v. *tšăpuleandză*.

Tšur m. Ciur. *La tsirnù ghiptu cu tšuru* (a cernut grâul cu ciurul). Com. I. L. — Din lat. **cībrum* (= *cribrum*), (arom. *tsir*).

Tšuráp m. v. *tšarapă*.

Tšurbadžilǫc a. v. *tšorbadžiia*.

Tšurlă f. v. *tšălíră*.

Tšurǫp m. v. *tšărapă*.

Tšurtšuleán m. v. *tšutšulean*.

Tšuş adv. Pe spate, în cârcă. *Ăn Maida si ports tsuš*, 992. [D e r i v a t: **tšúşcă** f. = cârcă. *La duc ăn tšušcă*, ALR. 2195].

Tšušt... tšušt! Strigătul cu care se alungă calul, ALR. 5526.

Tšut, -ă adj. v. *şut*.

Tšútcă f. Joc de copii, cf. t š u t š c ă. *Si jucau tšutcă* (în text greşit: *tšutea*), 19/81.

Tšutnés vb. IV. v. *şutnes*.

Tšutš (pl. *-ur*) a. Grămadă mică de pământ.

Tšutšăiés vb. IV. Şed pe vine Com. T. P. — Din bg. *čučam*.

Tšutšcă f. Joc de copii, 4/41.

Tšutšór m. v. *pitšor*.

Tšutšúlă f. Vârf. [D e r i v a t: **nătšulšulés** vb. IV. = mă suiu pe vârf. *Ca si nătšutšulì pri tšireş* (după ce se sui pe vârful cireşului), Com. I. L. [Şi: **tšutšúl'că** id.]. — In bg. *čučulka*.

Tšutšuleán m. Ciocârlan, ciocârlie, ALR. 6202. *Tšutšuleanu aş la dără cuibu prin piimint. Napcunta tăltsǫră un tšutšulean*, 6/54. N. loc. (Oşani). [Şi: (Lugunţa) **tšurtšuleán** m.]. — In bg. *čučuliga*, (cf. gr. τσουτσολεάνος).

Tšútură f. (La moară) Măsură pentru grâu sau porumb de 12 ocale, şinic. baniţă. ALR. 3957. *Culcă-ti tseastă seară ăn tšutura di gărnişor*, 11/33, cf. 6/93, 7/93, etc. *Tšutură* n. loc. (Nânta). Pentru etim. cf. Puşcariu, *Et. Wb.* 382.

D

Dă prep. v. *de*.

[2]**Dă** conj. v. *di*.

Dăbărós vb. IV. Trag (pe cineva) pe sfoară, înşel (auzit numai în expresia). *La dăbărǫ* (= l-a păcălit, l-a tras pe sfoară). Com. I. L.

Dăbeáu vb. III. v. *dubeau*.

Dăcǫnt vb. v. *cǫnt*.

Dădár vb. I. } v. *dar*.
Dădărári f. }

Dăfác vb. III. v. *fac*.

Dăfsătúră f. v. *dauc*.

Dáiă m. Unchiu. *Tsista ń-ăi daiă* (acesta îmi este unchiu). Com. I. L. — Din mbg. *daja* (tc.).

Dáịma adv. Mereu, întotdeauna. *Lu moșu [featǎ]... daịma au trimitę pri ĭundi si nu si toarnǎ*, (fata moșului mereu o trimetea), 2/11. — Din tc. *daim* (în bulg., sârb., alb.: *daima*).

Daịrè f. Tamburinǎ. — Din tc. *daire*, (arom. *daịree*).

Daịtšoánǎ N. de fântână în Oșani, Com. G. D.

Dǎlác m. (La oi). Boalǎ de splinǎ, Com. T. P. *Toati [uoịli] sa loși di dǎlac* (toate oile sunt bolnave de dalac), 2/88. Din tc. *dalak*.

Dáli conj. Dacǎ. *Cǎ alnì sǎ veadǎ dǎli ari ancǎ ǎn coș* (căutând sǎ vadǎ dacǎ mai este încǎ în coș), 23/41. *Sǎ videm dali si cadi sǎ la mutšchiș* (sǎ vedem dacǎ se cade...), 9/12. *Dali ili* = sau... sau, ori... ori. *Cafcu tšouli tser tu, Teghịu, Dali nalti ili slojni* (ce fel de ghete vrei tu Teghiu (ori) înalte, ori scurte), 1/XI. *Tsi ts-u ligat, capu, Mușu, dali mult ti doari, ili șa ver di fats?* 1/IV. [Și: **Dǎli** 12/38]. — Din bg. *dali*.

Dǎli conj. v. *dali*.

Dǎmánc vb. I. v. *manc*.

Dámcǎ (pl. *dǫmts*) f. Patǎ, semn ce se pune la oi (s. la orice vitǎ) pe frunte. Cf. b i l e a g. *Trupu ǎị pusipit cu dǫmts minuti* (trupul îi este presărat cu pete...), B. 12. *Al' pusi damcǎ* (i-a pus semn), 189. — Din tc. *damga*, (mbg. *damka*).

Damịán m. Nume de persoanǎ. *Damịan nǎriditu cu multi ǎvliur*, 12/VII.

Damlà f. Damla, leșin. *Al' cǎzù damlà* (a leșinat). Com. G. D. — Din tc. *damla*, (arom. *dǎmlae*).

Dǎmuzlóc a. Tǎmazlâc, prǎsilǎ, ALR. 4918. — Din tc. *damazlyk*, (arom. *tǎmǎzlîk'e*).

Dǎnác m. Vițel de un an. *Aș veau un dǎnāc*, 1/44. *Dimineatsta vinì vǎcǫtu di gunirea dǎnācu*, (dimineața veni vremea de mânat vițelul). [D e r i v a t: **dǎnátšcǎ** f. = vițea de un an, Com. G. D.]. — Din bg. *danak* (tc. *dana*).

Dǎnǎpóị adv. v. *dinǎpoị*.

Dǎnári f. v. *dun*.

Dǎnátšcǎ f. v. *dǎnac*.

Dǎncà adv. (Țârnareca) Adânc, cf. z l ǎ m b o c. *Prizneà si vedz cǎt sǎn dǎncà* (uitǎ-te sǎ vezi cât sunt de adânc), 28/68. — Din lat. *adancus, -a, -um*, (arom. *adîncà*, cf. Capidan, *Aromânii*, 283).

Dándǎl m. Putere de a cugeta, gândi, m i n t e. *Añ la larǎ dandǎlu*, (m'au zǎpǎcit, mi-au scos mintea), 190. — Din bg. *dandal* (Pančev).

Dǎngǎrlǫc a. Glume nesǎrate, prostii. Ințelesul « zdrǎngǎnesc », după cât m'am putut informa, nu existǎ. *Tse-i tsista dǎngǎrlǫc di tine*, 976. [D e r i v a t: **dǎngǎrdžì** m. = om care se ține numai de glume proaste, de prostii, care cautǎ ceartǎ, 191; **dǎngǎrés** vb. IV. = trǎncǎnesc, spun prostii,

fac glume proaste]. — Din tc. *dangalyk*.

Dăngărés vb. IV. } v. *dăngărlǫc*
Dăngărdźi s. }

Dap vb. I. Dau apă la vite, adăp. *Si viniń tu si la dap calu* 10/47. [D e r i v a t e: **dăpári, ąndăpári** f. = adăpare; **dăpát, -ă** adj. = adăpat; **dăpătúră** f. = adăpare]. — Din lat. *adaquo, -are*, (arom. *adap*).

Dăpă prep. v. *dupu*.

Dăpári f. v. *dap*.

Dăpărǫs vb. v. *dupărǫs*.

Dăpát, -ă adj. } v. *dap*.
Dăpătúră f. }

Dăpriminés vb. IV. v. *duprimines*.

Dar a. Dar. [D e r i v a t: *dăruįes* vb. IV. = dăruiesc, fac dar. *Al' dărui tšărap cu răsinic* (îi dărui ciorapi brodați). Com. I. L.] — Din bg. *dar*.

[2]**Dar** vb. I. 1°. Durez (cu înțelesul de) zidesc, clădesc, fabric, fac. *Un tsar dară niști cunăchį*, 2/65. *Căn ąų dădeà bușlu tru pimint, casa di h'er si dărà* (când dădea cu pumnul de pământ, casa de fier se făcea), 11/67, cf. 15/65, 17/78, 15/34, 2/6, 285, 972, etc. *Dar capu* (mă îmbăt). *Aș la dărǫ capu* (s'a îmbătat), 192. *Dărǫ ună carti* (scrise o scrisoare), 3/16. *Să-ts dar ună carti*, 6/85. *Tsela dvrǫ grǫb* (s'a îmbogățit, a făcut avere), 284. *Dar păzari* (mă tocmesc). *Noį cum vem dărat păzarę*, 15/6. *Dar căbăti* (mă fac vinovat). *Tse căbati ari dărată*, 24/68. *Dar fărină* (macin), 255. || (Fig.) Aranjez pe cineva, îl pun bine, îi dau să înțeleagă bine. *Și la dărǫ șarpili lisitsa* (și-l aranjă pe șarpe, vulpea), 11/12. *Ąń si dară lucru* (îmi isprăvesc, îmi aranjez treaba, treburile). *Și-ș-la dărară lucru ancă 'n tsela săt*, 3/II. *Lucru nă si dărǫ*, 3/III. *La dar pri ună vină* (îl slăbesc rău, îl prăpădesc), 6/3. || 2°. (Despre bucate) Prepar, gătesc. *Și dără ună gabanitsă și ună pugatšă*, cf. 127. *Ąį să dărǫm băcădarnic*, 19/6. || 3°. (refl.) Devin. *Piducl'u ąų biįù săndzili și si dără căt un bivul* (și se făcu cât un bivol), 2/67. || Devin cum eram înainte, ocup locul de mai înainte. *Dăratsi-vă șa cum rats și să videm...* (puneți-vă așa cum erați...), 9/12. || 4. (refl.) Mă îmbrac. *Ca si dărǫ ăn ună rubă, tǫti fętili...*, 20/4, cf. 23/4. [D e r i v a t e: **dărári** f.; **dărát, -ă** adj. = făcut; **dărătúră** f. = făcătură. Com. G. D. C o m p u s e (cu pref.): **pridàr** (pri + dar) vb. I. = prefac. *Cătsǫ ąų pridărǫ cărtea* (se apucă și prescrise s. scrise din nou scrisoarea), 6/55; **dudár** și **dădar** (du, dă + dar) = termin de făcut, sfârșesc. *Stoį să dudătǫm*, 3/XIV. || D e r i v a t e: **dudărári, dădărári** f. *Prǫpi ra di dudărari* (aproape era de sfârșit), 19/6; **dudărát, -ă** adj. = făcut, isprăvit, (negativul) **nidudărát, -ă** adj. = neîmplinit, nefăcut. *Nidudărat lucru*

(lucru neisprăvit)], Com. I. L., (ar m. *adar*).

Dáră f. Dara. Com. D. P. — Din tc. *dara*, (arom. *dără*).

Dărári f. } v. *dar*.
Dărát, -ă adj.
Dărătúră f.

Dărdărés vb. IV. v. *bărbăres*. [D e r i v a t: **dărdărál'că** f. = Căruia nu-i tace gura, bârfitor].

Dărjáuă f. (La dulgher) Coada s. toporiștea securei, Com. H. I. (La coasă) Mâner. (Cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 51). [Și: **drăjeáuă, dărdžeáuă** f., *Dăržeaua di băltiiă*, 8/75]. — Din bg. *dăržălo* (acelaș cu *dăržalka*) « mâner ».

Dărpés vb. IV. v. *drăpes*.

Dărtoári s. f. v. *dor*.

Dărudés vb. IV. v. *durudes*.

Dăruiés vb. IV. v. *dar*.

Daș m. Miel de casă, miel pentru copii, de obiceiu vopsit cu roșu și purtând întotdeauna clopoței atârnați de gât. Com. I. L. — Din alb. *daš*, (din care bg. *daško*, id.), (arom. *daš*).

Dășădeári f. v. *dușădeari*.

Dáscăl m. Institutor, învățător, dascăl. *Că-ñ prutsirui, māmu, dascălu Nicola*, I/III, cf. 3/VI. [D e r i v a t: **dascălítsă** f. = dăscăliță]. — Din gr. *δάσκαλος*.

Dăscálic vb. I. v. *discalic*.

Dascălítsă f. v. *dascal*.

Dăscápit vb. I. (Despre soare) apun, cf. s c a p i t. *Până la dăscăpitarea sqarilui*, 1/51. [Și: **discápit** vb. I. D e r i v a t: **dăscăpitári** f. = apus de soare]. — Din lat. *de-ex-capito,-are*.

Dăscăpitári f. v. *dăscapit*.

Dăscáre vb. I. } v. *discare*.
Dăscărcătúră f.

Dăscătšári f. } v. *discătšos*.
Dăscătšos vb. IV.

Dășcl'íd vb. III. v. *dișcli'd*.

Dăscúlts adj. v. *discults*.

Dăscusătúră f. v. *cos*.

Dăsmăres vb. IV. } v. *dizmăros*.
Dăsmărot, -ă adj.

Dășod vb. II. v. *dușod*.

Dășert vb. I. v. *dișort*.

Dăstšíne vb. III. (Refl.) Descing: *Mi dăstšinc*, ALR. 3314. [Și: **dis-tšine** vb.] — Din *tsing*, (aro . *tsing*).

Dătsín vb. I. v. *dutsin*.

Dáu vb. I. 1°. Dau. *La tots dădea bustan*, 5/57. *Si l'-u dai cartea*, 11/42. *S-au căndiseș feata să-ts dau pāri multi*, 6/38. *Tsista fustan cot la dai?* (cât dai această rochie?). *Dau drumu* = las liber, dau drumul. *Acu puăts s-la ridits tsista căzanu... si-ts dom drumu*, 8/77. *Dau til'al* = anunț ceva prin teleal, pun teleal să anunțe, să comunice o veste, un ordin. *Tsarlu deadi til'al că tse si feasi estu om* (țarul puse teleal ca să anunțe și să afle ce s'a făcut omul acesta), 18/65. *Al' da di mona* (îi convine), 431. *Dau foc* = dau foc, aprind. *Dau di* (s. *pri*) = dau peste ceva, întâlnesc ceva. *Deadi di ună căsă* (dădu de o casă), 4/74. *Mona al' deadi di*

moali, 23/41. *Deadără pri un gornits* (întâlniră un păr sălbatec), 7/71. *Dau̯ dupu...* = dau o fată după cineva, mărit. *Nu ti dau̯ dupu uminetsu..., si ti dau̯... dupu uşinets.* 2⁰. (Absolut) Impart (la săraci), dăruesc. *La e paşt și crătšun dădeà la sirumāş* (la fiecare Paşte și Crăciun împărțea pe la săraci), 2/46. *Al' mi dau̯* = mă pun, m'apuc, mă pornesc. *Al' tsi deadi, au̯ biù apa.* [D e r i v a t e: **dári** f. = dare; **dat, -ă** adj. = dat. (negativul) **nidát, -ă** adj. (cu înțeles pasiv). *Cari si treacă pri u̯a, nu la las nidat* (... nu-l las nedat, adică fără să-i dau vin și rachiu), 4/31. C o m p u s (cu pref.): **răzdau̯** (răz + dau̯ de pe bg. (sau chiar direct) *razdavam* cu același înțeles de) = împart, dau la unul și la altul, dau pomană. *Răzdeadi dou̯ plătsints* (împărți pomană două plăcinte), Com. I. L. [Perf. *ded.* pers. 2, *dideş*, 6/66, *dădeş*, *deadiş*, 8/35, pers. 3 *deadi* și *dędi*, pers. 3 plur. *deadiră*, *deadără* 2, 3/58. Imperf. *dădeam*, *dădeai̯*, etc.]. — Din lat. **dao* (= do) *dare*, (arom. *dau̯*).

Dáuc vb. III. (Liumnița) In celelalte comune și în spec. la Oșani: *davg* (ca în arom.) *Davdzi măi̯ mult, că tšărapa si-u dar strimtă* (adaugă [câte un laț] mai mult, căci ai să faci ciorapul strâmt). Com. C. I. [D e r i v a t: **dăfsătúră** f. = lucru adăugat]. — Din lat. *adaugeo*, *-ĕre* (= *-ēre*), (arom. *adavgu*).

Dăvăi̯és vb. IV. v. *dăvii̯ă.*

Davíi̯ă f. Reclamațiune, proces, plângere. *Dintru tsi să mi ancl'idits, i̯o să fac davii̯ă* (am să vă dau în judecată), 17/18. *Calc davii̯ă* = mă duc la județ. *Si-u calcă davii̯a*, cf. 11/18, 197. [D e r i v a t: **dăvăi̯és, divăi̯és** vb. IV. = strig contra cuiva, cert. *Tu fuziş, ma tat-tu si dăvăi̯ască pri tini* (tu fugiși, însă tatăl tău o să te certe). Com. S. H. — Din bg. *davija* (tc.).

Dăzvóm vb. IV. (refl.). Destram. *Si dăzvoami pondza, acu no-u strindz* (pânza se destramă, dacă nu o stringi), ALR. 1297. [Și: **dizvóm** vb.]. — Derivat din *vom.*

De! interj. De! *De, bīru de! De, zisiră, si cătsom căul*, 8/31.

Deà part. *Zăşoz uneac deà* 3/60. Cf. bg., alb. *de.*

Deád m. 1⁰. Moş. *Ăn breg vę un dęd c'un băstun*, 10/1. *Bătù di un dęd*, (întâlni un moș), 2/2. *I̯a un dēad moş*, 3/60, cf. 4/16, 2/25. *Deadu di porc* = burtă de porc, ALR. 4138, cf. b a b ă. || 2⁰. (La moară) posadă. Com. I. L. [Și: **dęd** m. D e r i v a t: **deádă** f. (Liumnița) = bunică. Com. P. M.]. — Din bg. *dědo.*

Deádă f. v. *dead.*

Deál m. (rar) Deal. *Belca-ń latră ăn deal* (=băltii̯a) *4. (Mai des) *ndeal* = în deal, pe colină. *S-la cvătšots* [*u̯ou*] *patruzots di zoli ndeal.* || N. de loc. în Lugunța, Oșani, Birislav. — Din bg. *děl.*

Deámi f. plur. (La războiu). Sforile care leagă iepele de fusceii ițelor. Com. H. I. cf. p i d u r i t s ă. — Din.

Deápin vb. I. Deapăn. *Featile ău dipinară toată ustura.* Com. I. L. [D e r i v a t e: **dipinári** f. = depănare, **dipinát, -ă** adj. = depănat]. — Din lat. *dēpāno, -are* (din *pānus*), (arom. *deapin*).

Deápir vb. I. Smulg părul și în special smulg fulgii la păsări, jumulesc. *Găl'ină ău dipirară.* Com. I. L. || Mă vait, țip. *Mul'area cătsǫ si deapiră.* id. [D e r i v a t e: **dipirári** f. = smulgere, vaiet, țipăt; **dipirát, -ă** adj. = jumulit; *Găl'ină dipirată* (găină jumulită), id. C o m p u s (cu pref.): **prudeápir** (pru + deapir), vb. I. = țip, Com. V. J.]. — Din lat. *dēpĭlo, -are,* (arom. *deapir*).

Déba N. de fântână în Cupa.

Déchică f. (Țârnareca). Secundă. *Tse si feasi estu om, ia dǫuă dechichi al no-ari iuvà* (...două secunde nu-i nicăeri), 18/65. — Din mbg. *dekika.*

Ded m. v. *dead.*

Dei! interj. *Idi dēaduli dei !* (hei, moșule, hei !), 11/56.

Délchi conj. v. *delmi.*

Délmi conj. Fiindcă, de oarece, în cazul când, dacă. *Demi că tǫr mǫntsi ari, mai bun la stă ua* (de oarece sunt astfel de chinuri, mai bine...), 13/1. *Delmi că ti ǫnviriń* (fiindcă te superi), 6/8. *Delmi șa* (dacă-i așa), 6/10, cf. 5/66, 5/27. [Și: **dílmi** conj., **démi, dími** conj., (mai puțin răspândite) **dérmi, dírmi** conj.; (din încrucișarea lui cu belchi), **délchi, dílchi** conj. *Ei, dilchi ń-ău tradz, nălet si-eș,* 13/68. *Dilchi mi-ntreghi, si-ăts spun* (fiindcă mă întrebi, o să-ți spun), 2/66]. — Din bg. *demi,* tc.

Démec conj. v. *dimec.*

Démi conj. v. *delmi.*

Deng a. Teanc, balot de marfă, cf. 199. — Din tc. *denk.*

Dérmi conj. v. *delmi.*

Des, — adj. (Țârnareca) Des. *Antrară tru ună urmani multu deasă* (intrară într'o pădure foarte deasă), 10/64. *Călăuzu l'a purtà pri urmanu des.* Com. I. L. — Din lat. *dē[n]sus, -a, -um* (arom. *ndes,* rar).

Déstor N. loc. (Nânta).

Devrè f. Poteră. ALR. 2884. — Din tc. *devre* « întorsatură ».

Dī... dī... dī... Strigătul cu care se cheamă calul când se mână la căruță, ALR. 5485.

²**Di** I prep. 1⁰. De. *Ca tricut-au ditsindea di văli* (... dincolo de râu), 13/61; *Di dipărti,* 12/61; *di la ǫmpirătu,* 8/48. (Arată materia). *Cumat di furlină* (bucată de aur), 272. *Fustan... di cadifè, di mătasi,* 3/XI. (Arată scopul sau destinația, în unire cu infinitivul întrebuințat în funcțiune verbală). *Tsi lucru am di fatsiri* (de făcut), 4/85. *Vinì vacǫtu di gunirea dănăcu...* (de mânat vițelul...). *Tsę mul'ari*

ra di rudiri (era să nască), 1/23, cf. *Di măritarea*, 9/49. *Dau̯ di* = dau de, întâlnesc. *Deadi di ună casă*, 4/74, cf. 2/2, 8/12, 413. || 2°. (La construcția genitivului). *Lę-la, Meno mori, Riza di lu Zetsea* (ia-l, Meno fă, pe Riza lui Zețea) 1/XIII. *Filea di lu Vinea*, 3/XIII. (Și astăzi chiar la Nânteni). *Asan-bei̯ di Agoş-aga, Ibraim-bei̯ di Gazi, Abdul-aga di Mătšcatu*, etc. (Cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 17). *Tsista urmăn ăi̯ di tots nu-i saldi di noi̯* (pădurea aceasta este a tuturora...), 16/16. || 3°. Pentru. *Ai̯ loc tseastă seară di mini*, 7/47. *Io sam vinit di un lucru* (am venit pentru un lucru), 10/43. *La tots si dau̯ di sănătati* (... să dau pentru sănătate), 3/25. *Mult si măntšǫ stătšunu di mini* (mult s'a muncit săracul pentru mine), 406. || 4°. (La comparație). Decât. *Un cunac ancă cǫta mai̯ bun di lu ąmpiratu* (un palat încă pe atâta mai frumos decât...), 17/42. *Mai̯ juni di tini. Ăi̯ mai̯ milnic di il'?* (există ceva mai drag decât un fiu?) 441. || II. conj. (Servește, ca și în dialectul dacoromân, pentru introducerea parataxei). De, și. *Na tseasti cărpulin̆ i̯a-li di li spealǎ* (... ia-le de le sau și le spală). *Tse dăraş di lă li dideş peanili*, (ce făcuși de le dăduși penele), 6/66. *Du-ti dă lę sūflitu* (du-te de ia sufletul), 2/22, cf. 1/II, 8/13, 6/19, 10/19, 2/31, 6/37, etc. [Și: **dă** prep., conj.]. — Din lat. *dē*, (arom. *di*).

Di̯ác m. Copil care însoțește pe preot cu sfeșnicul, ALR. 2738. — Din mbg. *djak*.

Diamán a. Diamant. ALR. 4272. [Și: **diamént** a. Com. T. P.].

Diamént a. v. *diaman*.

Di̯at a. Imprumut. *Lai̯ pari ăn di̯at* (luai bani cu împrumut). ALR. 1593. — Pentru etim. cf. ą n d e t.

Dib a. Fund. *Lǫ din dib apu di multă bucuril'ă* (luă apă din fund...). [Și: **dip**]. — Din tc. *dib*.

Dibés vb. IV. (refl.) Mă apropiu încet. [**Dibínda** = pe ascuns, pe furiș, încet. *Ca si pruchiǫ Defu di lui̯ fitšor dibinda*, 10/55]. — Din bg. *dĕbja* « merg călcând încet ca să nu fiu auzit » (< dacor. *dibuesc*)

Dibínda v. *dibes*.

Dichél' m. Un fel de târnăcop cu doi dinți. *Cu dichel'u pri numir*, (cu târnăcopul pe umăr), 6/XV. — Din bg. *dikel*.

Dicǫt v. *cǫt*.

Dicsés vb. IV. Primesc, a c c e p t *Pra nu dicseaști*. — Din gr. *δέχομαι*, (arom. *dicsescu*).

Didíntsea adv. v. *dintsea*..

Dif adj. v. *div*.

Dighi ! interj. v. *ghidi*.

Dighi̯ós adv. v. *jos*.

Dii̯ăs vb. IV. v. *dii̯es*.

Dii̯és vb. IV. Respir, răsuflu. *U̯omu pănă dii̯aşti, tucu lă umut ăi̯* (cât trăiește omul, tot cu nădejdea se nutrește), 884. [Și:

dijăs vb. Compuse (cu pref.): **izdiines** (iz + diines) vb. IV. = răsuflu. *Fitšoru, di mult că ra umărot izdiinì şi feasi « oh »* (băiatul... răsuflă...), 3/79; **zădiines** (ză + diines) vb. IV. = (despre animale şi în spec. despre câini), miros, adulmec, ating cu botul. Com. T. P.]. — Din bg. *diham*.

Dil'a. N. de fântână (Oşani).

Dijós adv. v. *jos*.

Dijúg vb. I. v. *ạnjug*.

Dijulés vb. IV. Cojesc, jupoiu. *Ca s-toarnă di ş-lea... lostu... tot grăbu la dijulì*, 14/72. — Din sârb. *juliti*.

Dílchi } conj. v. *delmi*.
Dílmi }

Diméc conj. Adecă, va să zică, aşa dar. *Ca chinisì izmichiaru dimec fitšoru lu ạmpirătu*, 12/51, cf. 33/51. [Şi: **diméchi** conj.]. — Din tc. *demek*.

Diméchi conj. v. *dimec*.

Dími conj. v. *delmi*.

Diminéatsa } adv. v. *dimineatsata*.
Diminéatsă }
Dimineásta }

Dimineátsata adv. Dimineaţa, *Dimineatsata văcăru sabailea işà* (dimineaţa văcarul încă din zori ieşea), 1/44. *Ca vinì dirip dimineatsata*, 9/55, cf. 17/7, 10/85, 8/42, 10/9, 2/28, 24/8. [Şi: **dimineásta** adv. (Huma), 3/70, **dimineátsă, dimneátsă** adv. (aromânism în Ţârnareca), 8/56]. — Derivat din **demane*, (arom. *dimineatsă*).

Diminte N. loc. (Nânta), Com. H. I.

Dimítnitsi pl. Aba mai groasă. *Dimitnitsi ăi şaic mai gros cu 4 l'itsi*. Com. GH. T. Cf. lit. — Din mbg. *dimitnici* (din *dimija*).

Dimpriúnă v. *priună*.

Din prep. Din. *Unu ra ca din Luguntsa, ară altul ca din Umă*, 1/18, 17/77. *Din timp* = la anul, în anul viitor, 785. — Din *di* + *ăn*.

Dinăínti adv. v. *nainti*.

Dínăoară adv. (întrebuinţat aproape numai subt forma) *din dinăoară* = dintr'odată, deodată, imediat, îndată. *Iel din dinăuară lăgo* (el imediat alergă), 11/7, cf. 2/16, cf. 11/25, 7/25. [Şi: **dinăuáră, diună-uáră** adv.]. — Din *di* + *ună* + *oară*, (arom. *diunoară*).

Dinăpói adv. } v. *năpoi*.
Dinăpóiu m. }

Dinăuáră adv. v. *dinăoară*.

Dincoà adv. v. *ncoá*.

Díncóla adv. v. *cola*.

Díndi adv. v. *ditsindea*.

Ding'il (pl. *-li*) a. Osie. ALR. 5614. — Din tc. *dingil*.

[2]**Dingu** N. loc. (Huma).

Díng'u m. Maşină pentru curăţitul grâului. — Din tc. *dink*.

Dinjuăs adv. v. *dijos*.

Dínţea adv. Dincoace. *Adits dinţea* (veniţi dincoace), 18/29. [Compus: **didíntsea** adv.]. — Din lat. *de-*hincce* CDDE. 841.

Dínti m. Dinte. *Dintsil' să-l' scoată un-căti-un*, 13/1, cf. 923, 202. *Dintsil'-babăi̯* m. = floare numită t š i t š o t s. || — Din lat. *dens, dĕntem*, (arom. *dinte*).

Dintri prep. v. *dintru*.

Díntru prep. (numai în Ţârnareca). Dintre, din. *Dintru muntsă* (din munţi), 24/64. *Dintru-că* = pentrucă, fiindcă. *Nu băgau̯ tru minti, dintri că vreau̯ să-l' džungă fitšoril'*, 8/64. *Dintru că ra mai̯ ubavă* (fiindcă era mai frumoasă), 8/39, cf. 32/40, 18/41. Pentru. *Dintru mai̯ mari salamlǫc* (pentru mai mare siguranţă), B. 14. *Dintru(ca)* = pentru ca, ca să. *Dintru si poată isǫri vlaga* (ca să poată ieşi umezeala), B. 8. *Dintru ca si spună* (pentru ca să arate), 1/41. *Dintru tsi* = de ce, pentru ce. *Dintru tsi să mi ąncl'idits*, 17/18, cf. 25/18. [Şi: (Ţârnareca) **díntri** = pentru, din cauza. *Fitšoril' ńă-l' măncai̯ dintri tini* (mi-am mâncat copiii din cauza ta]. — Din lat. *de* + *ĭnter*.

Dinúntru adv. v. *nuntru*.

Dinzúr prep. Imprejur, jur împrejur. *Dinzur di i̯a* (... împrejurul ei), 9/79. [D e r i v a t: **dinzúr** şi **ąndi(n)zúr** vb. I. = înconjur, *Ąndizurǫ ună-u̯ară udai̯a*, 34/51. **dinzurári** şi **andi(n)zurári** f.; **dinzurát, -ă** adj. = înconjurat. *Dinzurat tot di tšucaitsă*, 17/69. | C o m p u s (cu pref.): **zădinzúr** (ză + dinzur) vb. I. = împresor. Com. G. D.]. — Din lat. *gyurus*.

Dinzúr vb.
Dinzurári f.
Dinzurát, -ă adj. } v. *dinzur*.

Dioanculò adv. v. *cola*.

Diòcl'u în expresia *leau̯ diocl'u* (deochiez).

Dip v. *dib*.

Dip adv. Neapărat. Com. V. J.

Dipărtári f. v. *dipărtez*.

Dipărtéz vb. I. Depărtez, (refl.) mă depărtez. *Si dipărtǫ uneac* (se depărtă puţin), 4/39. [D e r i v a t e: **dipărtári** f. = depărtare; **dipárti** adv. = departe, cf. 5/67. C o m p u s (cu pref.): **zădipárti** **ząăndipárti** (ză + diparti) adv. = puţin mai departe. *Punim în sfaca odai̯ă vasi di tsară... ama ząăndiparti*, B. 1, cf. 13. *Că fuzì mai̯ zădiparti*, 14/31; **dipărtizés** vb. I. = îndepărtez, Com. T. P.]. — Din lat. **dē-quartare*, (arom. *dipărtedzu̯*), cf. Puşcariu, *Et. Wb.* 500.

Dipárti adv. v. *dipărtez*.

Dipărtizés vb. I. v. *diparti*.

Dipinári f.
Dipinát, -ă adj. } v. *deapin*.

Dipirári f.
Dipirát, -ă adj. } v. *deapir*.

Dipriúnă adv. v. *priună*.

Dipún vb. III. (Numai în Ţârnareca) Cobor, dau jos, (refl.) mă cobor, cf. d i s f a c. *Feata nu si dipuneà* (fata nu se dădea jos) 21/64, cf. 17/64. — Din lat. *dēpōno, -ĕre*, (arom. *dipun*).

Diputát m. Deputat, ALR. 2602. — Dacor.

Díră f. Urmă, dâră. *Al' lǫ dira* (îi luă urma) i-a dat de urmă, 203. — Din bg. *dirja.*

Diréc a. Stâlp. *Ună băsearică pri un direc sta* (= bureati) *10. *Mascuru-i direcu la casă* (bărbatul este stâlpul casei), 422. — Din tc. *direk*, (arom. *direc*).

Dirép adv. prep. v. *dirept.*

Dirept, -ă adj. și adv. Drept, adevărat, așa cum este. *Si spunits dirept* (să spuneți drept), 19/39. *Dirept ăn cătun*, 3/X. [Și: **dirép, (diríp)** adv. = tocmai. *Dirip dimineatsata*, 9/55. || prep. = la, lângă. *Mul'aria, direp rudiri, si-n-loșǫ* (muierea, la naștere se îmbolnăvi), Com. I. L. *Si dusiră direp marzinea di cătun* (se duseră lângă marginea satului). || In ajun. *Dirip Crătšun* = în ajunul Crăciunului; **diriptáti, driptáti** f. = dreptate, cf. 17/77, 6/12; **direptós, -oasă** adj. *Tsista uom ăi mult direptos* (omul acesta este foarte drept), Com. I. L.; (rar) **drept** (cu negativul) **nidrépt, -ă** adj. = nedrept, Com. T. P.]. — Din lat. *dīrēctus, -a, -um* și *dīrēcto* adv., (arom. *ndreptu*).

Direptós, -oasă adj. } v. *direp.*
Diriptáti f. }

Dírmi conj. v. *delmi.*

Dírsa f. Invățătură. *Dirsa ta si-u tsǫn minti*, 842.

Dirvíșnic m. (La nuntă). Cel care servește vin la nuntași, (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 46).— Din bg. *děver* (?)

Diságă (pl. *-sǫz*) f. Desagi. *Li puni... ăn disǫz*, B. 4. *Li puni ăn disagă*, 26/94. — Din gr. *δισάκκι*, (bg. *disagi*), arom. *disagă.*

Discálic vb. I. Descalec. [Și: **dăscálic** vb.]. Cf. a n c a l i c.

Discálts vb. I. v. *ancalts.*

Discăntári f. v. *discǫnt.*

Discápit vb. I. v. *dăscapit.*

Discárc vb. I. Descarc. *Tsel'a li turnară vitili și li discărcără*, 6/24. [D e r i v a t e: **discărcári** f. = descărcare; **discărcát, -ă** adj. = descărcat; **discărcătúră** f. = descărcătură]. — Din lat. *discarr(ĭ)co, -are*, (arom. *discarcu*).

Discărcătúră f. v. *discarc.*

Discătšǫs vb. IV. Desprind ceva, iau din cuiu. Com. P. M. [Și: **dăscătšǫs** vb. D e r i v a t: **discătšári** și **dăscătšári** f.]. — Din bg. *kačvam*, (arom. *discaču*).

Dischíc vb. I. v. *dispic.*

Dișcl'íd vb. III. Deschid, descuiu. *Au dișcl'isi unęc pǫrta*, 14/7. *S-la dișl'iz*, 14/11, cf. 9/11, 22/55, [Și: **dășcl'íd dișl'íd** vb., III. 16/73. D e r i v a t e: **dișcl'is, -ă (dișl'is, -ă)** - deschis. *Să la las cutetsu dișl'is*, 11/12, cf. 11/1. **dișcl'izătór** m. = cheie, deschizător; **dișcl'izătúră** f. -deschizătură].— Din lat. *dĭsclūdo, -ĕre*, (arom. *dișcl'id*).

Dișcl'ís, -ă adj. v. *dișcl'id.*

Dișcl'itór s. m. Rășchitor. cf. m u t u v i l ă, Com. I. L.— Pentru *rășcl'itor* (ca în arom. *dișcl'itor*).

Dişcl'izătór m. } v. *dişcl'id.*
Dişcl'izătúră f. }

Discoápir vb. IV. Descopăr. *La scoasi la păzari, la discupirì,* 523. [D e r i v a t e: **discupiri'ri** f. = descoperire; **discupirìt, -ă** adj. = descoperit; **discupiritúră** f. = desvelire]. — Din lat. *discŏ(o)-perio, -īre,* (arom. *discoapir*).

Discǫnt vb. I. Descânt *Ań discǫnt la cap,* 8/30. [D e r i v a t: **discăntári** f. = descântec, descântătură]. — Din lat. *dĭs-canto, -are.*

Discóptš gb. I. v. *coptše.*

Discós gb. III v. *cos.*

Discréna N. loc. (Cupa), Com. N. T.

Discúlts, -ă adj. Descult. *Pănă și discults fuzì,* 5/44. [Şi: **dăscúlts** adj.]. — Din lat. **dĭscŭlcius, -a, -um,* (arom. *discults*).

Discupíríri f. } v. *discoaper.*
Discupírít, -ă adj. }
Discupiritúră }

Discusătúră f. v. *cos.*

Disfác vb. III v. *fac.*

Disfáș vb. I v. *ąnfaș.*

Disfúnd vb. I v. *fund.*

Disjúg vb. I. } v. *ąnjug.*
Disjugătoári f. }

Dişl'íd vb. III. v. *dişcl'id.*

Dişǫrt vb. I. v. *dişărt dişartă.*

[2]**Dişǫrt dişartă** adj. Gol, deşert. *Dişǫrt tufeac* (pușcă goală), 811. *Dişartă incă* (pâlnie goală, cap prost). [D e r i v a t: **dişǫrt** și **dășǫrt** vb. I. = deşert, golesc. *Ca l'a dăşărtat-ay satsil', saldi fur-lină* (deşertând sacii, numai galbeni), 11/60]. — Din lat. *dēsĕrtus, -a, -um,* (arom. *deşertu* vb.).

Dísparasi (Turcism). Plată pentru dinți. Turcii, după ce se ospătau bine la țăranii creștini, le mai cereau acestora să plătească gloabă, pentrucă și-au tocit dinții mâncând din avutul lor. — Din tc. *dìš-parasi.* « bani pentru dinți ». (cf. f i l d i ș).

Dispărătúră f. v. [2]*dispărǫs.*

Dispărǫs vb. IV. Intep tare, străpung cu ceva ascuțit. *Mi dispărǫį di ună ramură* (mă înțepai de o ramură), Com. G. D. — Pentru etim. cf. *ą m p a r.*

[2]**Dispărǫs** vb. IV. Descos, stric ceea ce am cusut, desprind, jupoi. [D e r i v a t: **dispărătúră** f. = descusătură, desprindere, jupuire]. — Din mbg. *param* și *rasparam* « descos ».

Dispárt vb. IV. Despart *Un munti l'a disparti,* *85. cf. 501. [Şi: **dispărtsǫs** vb. IV.], (arom. *dispartu*).

Dispărtsǫs vb. IV v. *dispart.*

Dispíc vb. I. Despic, sfâșiu. *La scǫsi cutsǫtu, ąų dispicǫ,* 18/19. cf. 135, 818. [Şi: (Țârnareca): **dişchíc** vb. I. *Lo cu ună băltiįcă si dişchică leamni,* 20/68. D e r i v a t: **dispicári** f., **dispicát, -ă** adj. = despicat, lărgit. *Ari rostu dispicat că gură di măgar,* 985; **dispicătúră** f. = despicătură]. — Din lat. *de-spīco, -are.*

Dispieári f.
Dispieát, -ă adj. } v. *dispic.*
Dispieătúră f.

Displités vb. IV. v. *ąmplites.*

Dispól' vb. I. Despoiu, desbrac (refl.), mă desbrac. *Si dispul'ǫ... şi si culcǫ cola* (se desbrăcă și se culcă acolo). [D e r i v a t e: **dispul'ări** f. = despuiere; **dispul'át, -ă** = sărăcit]. — Din lat. *despŏlio, -are,* (arom. *dispol'u̯*).

Disprimines vb. IV. v. *primines.*

Dispul'ári f.
Dispul'át, -ă adj. } v. *dispol'.*

Diştét vb. I. Deștept, (refl.) mă deștept, *I̯o din son mi diştitai̯* (eu din somn mă deșteptai), 5/79. *Ardeau̯ cota mult, cot s-diştitǫ fitšoru,* 6/74. [Şi: (Ţârnareca) **di̯şti̯ăt** vb. I. *S-mi diști̯ăts* (să mă deștepți). D e r i v a t e: **diştitári** f.; **diştitát, -ă** adj. = deșteptat; **diştét, -eată** = deștept, inteligent; **diştitătšúni** f. = deșteptăciune. Com. G. D.]. — Din lat. *de-excĭto, -are,* (arom. *dișteptu*).

[2]**Diştét** adj.
Dişti̯ăt vb. I.
Diştitári f. } v. *diştet.*
Diştitát, -ă adj.
Diştitătšúni f.

Distórn vb. I. v. *torn.*

Distrám vb. I. Destram. Com. G. D. — Din lat. *trama, -am.*

Distšíne vb. III. v. *dăstšinc.*

Distúp vb. I. v. *stup.*

Disúpră prep. Deasupra. *La pusi pri disupră,* 4/17. *Işì disupră di moară,* 15/72. || adv. In sus, sus. *Calu la lăsǫ disupra di cătun.* [Şi: **disúpra** prep. adv., **disúpru** adv. *Si pusi disupru,* 22/41]. — Compus din *de* + *supra,* (arom. *deasupra*).

Disúpra
Disúpru } prep. v. *disupră.*

Disutcăi̯és vb. IV. v. *utcăi̯es.*

Dítru prep. v. *tru.*

Ditsé conj. De ce, pentru ce, cf. c ǫ t s i. *Ditse nu la ştiu̯ i̯o tǫu̯ bărbāt,* 10/49, cf. 9/49. [Şi: **ditsì** pron. *Ditsì şa cǫnts lisitsu?* 8/30]. — Derivat din *di* + *tse.*

Ditsì pron. v. *ditse.*

Ditsíndea adv. Dincolo, din cealaltă parte. *Ditsindea di ună vāli,* 2/61, (dineolo de o vale). *Distindea di māri* (dincolo de mare), 5/33, cf. 4/33, 21/55, 13/61. [Şi: (Ţârnareca, aromânism) **díndi** adv. *Dindi di vali* (dincolo de râu), 37/65]. — Din lat. *de-ecce-inde.*

Díu̯ a. Răsuflare, respirație, duh. *Nu puteà să-ş la tsǫnă diu* (nu putea să-și țină respirația). Com. I. L. — Din mbg. *diho.*

Di̯únă-uară adv. v. *dinăoară.*

Di̯i̯undi adv. v. *i̯undi.*

Div, -ă adj. Sălbatec. *Şi căzù tsela divu u̯om* (și căzu omul acela sălbatec), 4/85. [D e r i v a t e: **dívitš** m. = fiară sălbatecă, sălbatec. 206; **divétš** m. = strigoiu, ALR. 4234; **divutínă** (mbg. *divotina,* bg. *divotija*) f. = fiară (sălbatecă). *Arì şǫrp şi lanti multi divutin̓* (sunt șerpi și alte multe fiare), 12/86;

divátšcă adj. = sălbatecă]. Com. G. D. — Din bg. *div*.

Divăįés vb. IV. v. *dăviă*.

Divátšcă f. } v. *div*.
Divíts̡ m.
Divutínă f.

Dizámflu vb. I. v. *ąnflu*.

Dizanșǫr vb. I. Scot de pe șir. cf. ą n ș o r.

Dizbét vb. I. v. *ąmbet*.

Dizgl'éts vb. I. } v. *ąngl'ets*.
Dizgl'itsári f.
Dizgl'itsát, -ă adj.

Dizgróp vb. I. } v. *groapă*.
Dizgrupári f.
Dizgrupát, -ă adj.

Dizgulés vb. IV. Despoiu în pielea goală (întrebuințat în Ţârnareca), Com. N. T. [D e r i v a t e: **dizgulíri** f., **dizgulít, -ă** adj. = despoiat în pielea goală]. Cf. g o l.

Dizgulíri f. } v. *dizgules*.
Dizgulít, -ă adj.

Dizlég vb. I. v. *leg*.

Dizmărǫs vb. IV. v. *umărǫs*.

Dizmintés vb. IV. v. *mintes*.

Dizmurtsǫs vb. IV. v. *ąnmurtsǫs*.

Diznód vb. I. v. *nod*.

Dizvălés vb. IV. } v. *ąnvăles*.
Dizvălít, -ă adj.

Dizvărtés vb. IV. v. *ąnvărtes*.

Dizvés vb. IV. v. *ąnves*.

Dizviįéz vb. IV. v. *ąnviįes*.

Dizviríni f. v. *virin*.

Dizvóm vb. IV. v. *dăzvom*.

Dizvéts vb. I. v. *ąnvéts*.

Doári vb. II. Doare. *Tsi ts-u ligat capu, Mușu, dali mult ti doari, ili șa ver di fats?* (ce ți-ai legat capul, M., te doare mult, ori vrei de faci așa?), 1/IV. [P o s t v. **dor** (pl. *dorur*) a. (lat. *dolus*) = durere. *Am un mari dor* (am o mare durere). Com. C. I. (Forma *dureari* este aproape neîntrebuințată). D e r i v a t: **duritúră** f. = durere C m. G. D.]. — Din lat. *dŏleo, -ēre*, (arom. *doare*).

Dócă f. Nume de femeie.

Dóctur m. Medic.

Dódă f. Nume ce se dă surorii mai mari de către surorile mai mici, cf. b e b i (pentru fratele mai mare). Com. G. D. — Din bg. *doda*, (arom. *dodă* în Vlahoclisura).

Dódole (Bulgărism) Paparudă. *Oį dodole, mili buje... vaį dodole, vaį dodole.* Com. T. P. cf. d u d u l e t s.

Dóį, dǫŭă num. Doi, două. *Dijos raŭ doį primatar* (jos erau doi negutători), 9/71. *Tse si feasi estu om că dǫŭă dechichi ąl no-ari*, 18/65, 6/74, cf. 3/29. [Și: (Liumnița, Cupa) **duăį**, (feminin) **dǫŭ**, **doŭ**. A r t i c u l a t: (masc.) *doįl'*, *duăįl'*, (Ţârnareca) *doįl'ă*. *Fratsil' doįl' durmeaŭ* 8/55, cf. 6/7, 4/6, 11/39. *Bun ama duăįl' frats maį mătšcatsil'*, 5/73, cf. 14/65, cf. 6/64, 7/68, etc. (fem.) *dǫŭli*, *(doŭli)*. *Dǫŭli zęįsti* (douăle degete), 17/9. *Doŭli or* (douăle dăți), 2/11. O r d i n a l: *doįli*, (fem.) *dǫŭli*. *Doįli-ver* = văr al doilea

Com. I. L. *La doųli zoli* = a doua zi, id. Compus: **ąndoį** = câţiva, unii (arom. *ndoį*). *Andoį si fălę, andoį si plăndzę di fitšoril' lor* (unii se lăudau, unii se plângeau...); **doįsprăts, dousprăts** cf. 11/7. *Un picurar cu dousprăts di uoį*; **douzǫts, douzăts,** cf. 11/7, 10/42. (Liumniţa, Cupa), **duăuzots,** 17/73]. — Din lat. **doi* (= *dui*), arom. *doį*.

Dóįnitsă f. Oaie căreia i-a murit mielul. — Din bg. *dojnica*.

Dóįsprats num. v. *doį*.

Dómcă f. N. de capră.

Dómn m. Dumnezeu. *Ăn dōmnuluį lucru* (în lucrul lui Dumnezeu), 13/60. *Di tuntsea 'ntsileasiră căra... dōmnu*, 19/56. *Bre doamni, cari mi li leà găl'inili?* cf. 752, 2/56. [Şi: **dōmnu** m. (La vocativ şi *domnuli*: *Dōmnuli, dōmnuli, nu-ń daį beri un cumat di poni*, 2/50). Derivat: **dumnésc, -ească** adj. (numai în Ţârnareca) = domnesc. *Casă dumnească* (casă boierească), Com. V. J. — Din lat. *dŏmnus, -um*, (= *domĭnus*), arom. *domnu*.

Dóncă f. Nume de femee. Com. S. H.

Dor a. v. *doari*.

[2]**Dor** vb. I. (Ţârnareca şi Huma). 1⁰. (Inţeles propriu) taiu lemne cu săcurea. *Si dusi si doară* (se duse să taie lemne), 21/55. *Ia un uom cuola doară* (uită un om acolo taie lemne), ib. || 2⁰. Cioplesc. *Lupătarl'i si duc lă durarea* (lopătarii se duc să cioplească lemne). Com. V. J. || 3⁰. Fig. Dau în cineva, îi trag, îl bat. *Atsi cu lostu că-l' dură* (şi când i-a tras, i-a tras cu bâta), 15/69. [Derivate: **durári** f.; **durát, -ă** adj. (mai ales negativul) **nidurát, -ă** adj. = nelucrat, necioplit. *Lemn nidurat*, se zice despre un om necioplit, 55; **durătúră** f. = tăiat, tăietură. *Dulatšcă di durătură* (bardă de tăiat), ALR. 6634; (Nânta), **dărtoári** (<lat. *dolatoria*) = secure m. mică. Com. H. I.].— Din lat. *dŏlo, -are*.

Dorm vb. IV. Dorm. *Nu puteaų s-doarmă*, 2/77. *Tųăts durmeaų*, 4/77. *Durmiră*, 15/39. *Dorńă, dorńă*, (dormi, dormi) 16/68. [In Ţârnareca se conjugă, ca în arom., de asemenea şi în Oşani; per f. s. se aude *durńiį*, pe lângă *durmiį*. | Derivat: **durmíri** f. = dormire. Compuse: (cu pref.) **zădórm** (ză + dorm) vb. IV. = adorm, m'apucă somnul (după bg. *zaspavam*, cu acelaşi înţeles). *Şu zădurńiră* (şi adormiră), 13/68. *Ca zădurmiră*, 10/31, cf. 19/14; **zădurmít, -ă** adj. = adormit. *Sam zădurmit*, 5/34; **nădórm** (nă + dorm) vb. IV = mă satur de somn, dorm bine (după bg. *naspavam*), *După tsi si nădurmì, si sculă* (după ce dormi bine, s'a sculat), Com. G. H. T.; **prudórm** (pru + dorm) vb. = îmi vine somn (cf. bg. *pri-s. prěspavam*). *Ca ąmnǫ, ąmnǫ, ąl' tsi prudurmì ăn drūm* (după ce

umblă, umblă, l-apucă somnul), 12/51, **pridórm** (pri + dorm, de pe bg. *prĕspivam*, cu același înțeles de) dorm din nou, adorm, după ce am mai dormit. *Si diștitǫ și ară pridurmì* (se deșteptă și din nou adormi), Com. I. L.]. — Din lat. *dormio*, *-īre*, (arom. *dormu*).

Dǫrmă f. Creangă de lemn, lemn. *Dǫrma popăl'ă* = n. de loc. lângă Nânta, propriu zis « lemnul sau crucea popii », (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 16). — Din bg. *drăma*.

Dósta adv. Destul, cf. d u s t u r. *Dosta durmits* (destul dormirăți), 16/7. *Nu ra dosta* (nu era destul), cf. 12/58, 694, 749. — Din bg. *dosta*.

Dóu̯
Dǫu̯
Dóu̯ă
Dǫu̯ă
Dóu̯sprats
Dǫu̯zăts
Dǫu̯zǫts
} num. f. v. *doi̯*.

Dóvnic m. Duhovnic. *Ca si dusi la dovnicu*, 2/57. *Dovnicu ai̯ zisi*, 4/57. [D e r i v a t: **duvés** vb. IV, (Cupa) = spovedesc. *Si dusi si duvească* (se duse să se spovedească), 1/57. — Din bg. *duhovnik*.

Drac m. Drac. *Tsista drāc* (acest drac), 10/79. *An tini rau̯ tots dratsil'*, 6/14. *Au̯ dratsl'ăi̯ mai̯că* (mama dracului), 7/67, cf. 4/3, 13/68, 177, 211, 216. [D e r i v a t e: **drăchítsă** f. = drăcoaică; **drăcúts** m. = drăcușor; **drăcuríi̯ă** f., **drăclǫc** a. = drăcie; **drăcurés** adj. = drăcesc]. Com. G. D. — Din lat. *draco*, (arom. *drac*).

Drăchítsă f.
Drăclǫc a.
Drăcuríi̯ă m.
Drăcúts m.
} v. *drac*.

Drag, **-ă** adj. (Numai în expresiunea) *di* s. *ca di dragă* = bine, plăcut. *Tse-i că di dragă*, 224. — Din bg. *drago*.

Drăgáșcă N. loc în Barovița.

Drágni N. loc. (Lugunța).

Drăjáu̯ă f. v. *dărjau̯ă*.

Drămoń m. Ciur cu găuri mai mari. [D e r i v a t e: **drămunisés** vb. IV = trec prin ciur, cern; **drămunisít**, **-â** adj. = cernut. *Ăi̯ tsirnut și drămunisit* (este cernut și trecut prin dărmon), 225. — Din gr. *δρομόνι*.

Drămunisés vb. IV.
Drămunisít, **-ă** adj.
} v. *drămoń*.

Drăndzél (pl. *-eali*) Așchie (Huma). Com. T. P.

Drăngărés vb. IV. (Despre căruță) hurduc. *Ni drăngărĕaști* (mă hurducă), ALR. 5639.

Drăpátš m. v. *drăpes*.

Drăpés vb. IV. (refl.) Mă scarpin. *E, tsęstă sęră tsi mi drăpęm mult*, 11/16. || Smulg. *Al' drăpes peinili ili pirduu* (îi smulg penele), ALR. 5695. Și: **drăpés** vb. IV. [D e r i v a t: **drăpátš** m. = om care se scarpină mereu, păduchios,

(fig.) care își bate joc de alții, 226]. — Din bg. *drapam*.

Drătlíu̯ m. Om de nimic, om fricos, (etimologic) căcăcios. — Din mbg. *dărtlija*.

Drătsés adj. v. *drac*.

Dréană m. N. de persoană. *Nu mi litšeà... ăn lu Dreană grămǫz* (nu-mi stătea bine în căsnicia lui Dreană), 11/IV.

Dreápta f. (Mâna) dreaptă. *Unu di la dreapta și lăntu di la leava*, 18/56, cf. d i r e p t.

Dreázgă f. Pădure deasă. Com. G. D. — Din bg. *drĕzga*.

Drept adj. v. *dirept*.

Drin m. nume de plantă în Liumnița, c o r n. *Tsela u̯omu catsǫ si tsopă* : « *sadra cacă drin, sadra cacă drin* », 8/20. — Din bg. *drĕn*.

Dríndupca adj. Se zice copiilor care se joacă alergând de colo până colo, după un joc de copii bulgăresc: *drân-dup'a*.

Driptáti f. v. *dirept*.

Drislív, -ă adj. *prun drisliv*, ALR. 6682, cf. p r u n.

Drișteálă f. v. *drușteală*.

Drob a. Ficat, 977, cf. 254. *La furniz ąl' deadi droburli*, 2/49, cf. 254, 977. *Drob alb* = plămân. Com. G. D. — Din bg. *drob*.

Drobícă. N. loc. (Nânta).

Drogumán, cuvânt neînțeles dintr'o zicătoare de joc copilăresc, cf. i l i l i g a.

Drubác m. v. *drubes*.

[2]**Drubác** m. Loc spinos ALR. 6256; desiș, ib. 6362. *Antru ăn drubac*, ib. 6363.

Drubés vb. IV. Dumic, foc bucăți. *Ca drubì dǫu̯ căldǫr*, 8/19, cf. 11/19, *Drubes leamni* = despic lemne. *Si drubes leamni*, 17/55. || bat, sting în bătăi. *Tăti să-ń-mi tăltšască... bebi să-ń-mi drubească*, 3/I. [D e r i v a t e: **drubíri** f. = îmbucătățire ; **drubít, -ă** adj. = dumicat, *Drubit mănăncă*, 270; **drubitúră** f. = fărămitură, bucățică. *Minutili drubitur di frǫnză*, B. 6 ; **drubác** m. = cel care dumică (?) | C o m p u s: (cu pref.) **răzdrubés** (bg. *razdrobjavam*, mbg. *razdrobam*) vb. IV. = fac în bucățele mici. *Ąu̯ flǫ turta... ąu̯ răzdrubì*, 23/6, **zdrubés** vb. IV, (mbg. *zdrobam* cu același înțeles de) îmbucătățesc, fac bucățele, dumic. *Stoi̯ să-ts zdrubes ună căldari di carni*, 10/19. — Din bg. *drobja*, (mbg. *drobam*).

Drubíri f. } v. *drubes*.
Drubít, -ă adj. }

Drufulát, -ă adj. v. *durfulat*.

Drúgă f. Drugă, ALR. 5851. — Din mbg. *druga*.

Drujdeál'ă f. Drojdie (numai în sensul când unele lucruri ținute laolaltă putrezesc sau se strică. Așa, bună oară, se zice) *Pitlidžănili drujdeal'ă si facă, cu l'a tsǫń ăn torbă* (pătlăgelele o să se facă drojdie, dacă le ții în traistă). Com. C. I. — Din bg. *droždie*.

Drum a. 1°. Drum. *Si dar ună bătšǫl'ă u̯a ăn drūm*, 2/56. *Ăn drūm bătù... pri tsela moşu*, 14/34, cf. 3/31, 3/13, *Tradzi drumu* = vezi-ţi de treabă, 228, cf. 8/77, 230. *Drumu-di-leasă* n. loc. (Lugunţa). *Drumu-di-mănăstir* id. ib.; *Drumu-di-Nǫnti.* id. ib.; *Drumu-di-uma* id. (Baroviţa); *Drumu-di-viñur*, id. (Lugunţa); *Drumu-Domnului̯* (mumuşului) = calea laptelui; *Drumu-mari* n. de loc. (Lugunţa). *Drumu-turtses*, id. (Oşani). || 2°. (Cu înţeles local). In drum, pe drum. *Nu vizuş, bra milu, vrin u̯om cu vrină poarcă drūmu* (... cu vreo poarcă în drum). *Li vlitšau̯ drūmu* (— le târau pe drum), 9/10. *Chinisiră drūmu* (porniră pe drum), 19/12. [Şi: (foarte des) *drūm* a. Derivat: **drumác** a. = cărare, drum. *Luvatšu işǫ la drumac*, 7/21, cf. 11/49; **drumătór** (în Liumniţa), **drumutór** m. = călător, drumeţ]. — Din bg. *drum.*

Drūm a.
Dru mác a. } v. *drum.*
Drumătór m.

Drumburés vb. IV. Joc copilul mic hopa-hopa, ALR. 2659.

Drúmu-di-Urtie. N. loc. (Cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 22).

Drumutór m. v. *drum.*

Druşteálă f. Piuă, văltoare, dârstă. (Intrebuinţată la Ţârnareca), Com. I. T. [Şi: **drişteálă** f.]. — Din paleosl. *drăstŭ.*

Druždóvnic m. Insectă mai mare care iese după ce a plouat; este galbenă ca guşterul şi seamănă cu crocodilul. *Tsi eš ca vrin druždelnic* se zice despre unul care este îmbrăcat în haine vopsite în mai multe colori. Com. GH. T.

Du prefix. (Cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 196).

Duác (Numai în expresia). *Ạl' vinì du̯ac* = i-a dat de hac, 238. — Este acelaş cu ²*ac* şi cu dacor. *hac.* Forma mgl. trebue să vină din *de-hac.* Aceeaşi expresie există şi în arom. *il' vinì nduhak'e.*

Du̯ăi̯ num. v. *doi̯.*

Duán m. Şoim de munte.

Duárd vb. III. v. *ard.*

Du̯ău̯zots num. v. *doi̯.*

Dubáră f. (Turcism) Inţelegere secretă, tragere pe sfoară. Com. I. L. — Din tc. *dubara.*

Dubeáu̯ vb. II. v. *beau̯.*

Dubiés, vb. IV. Dobândesc, câştig. *Un măgar ạñ dubii̯* (un măgar dobândii), 8/60.—Din bg. *dobivam.*

Duc vb. III. Duc (refl.) mă duc. *Cari si u poată dutsiri feata* (cine o va putea duce fata), 4/34. *Lisitsa... si dusi*, 4/13. *Ai̯ să nă dutsim* ib. *S-ti duts*, 3/38, cf. 6/54. *Si dutse* (se ducea), 2/3. *Si dutseu̯ ca oi̯li*, 1/3. *Mi-am dus*, 16/18. *Nu si vẹu̯ dus*, 8/28. *Du-ti tu*, 10/3. *Duts-ti cu sănătati* (du-te cu sănătate), 15/69. *Ti pots dutsiri* (te poţi duce), 9/78. *Ti duseş* (eşti mort), 26/32. [Derivate: **dútsiri** f., **dus, -ă** adj.; Compus-

(cu pref.): **pridúc** (pri + duc) vb. III. = mă duc cu gândul. *Nu tribuiaști s-na pridulsim* ca..., B. 15. | P o s t v.: **dúcă** f. *Nu ieș juns di ducă* (nu ești ajuns de pornit), 3/89. — Din lat. *dūco, -ěre*, (arom. *duc*).

[2]**Duc** vb. III. Aduc. *Ats duc și cujoc și peșt* (îți aduc și cojoc și...), 3/30. *Tse duseș* (ce ai adus), 12/38. *Să duts* (să aduci), 2/22, 16/65. *Du-la* (adu-l), 2/20. — Din lat. *addūco, -ěre*, (arom. *aduc*).

Dúcă f. v. *duc.*

Ducărǫs vb. IV. Nemeresc, găsesc pe cineva în bune dispoziţiuni. *Tse la ducărǫi*, 233, (refl.) se întâmplă. *Acu si ducărești să si iavească...* (dacă se nemerește să se ivească) B. 14. — Din bg. *dakarvam.*

Duchián a. Prăvălie. *Un duchian*, 1/16. [Și: **dugheán**, 3/X. D e r i v a t: **duchiandžíiă** subst. m. și adj. = prăvăliaș. *Antrǫ la un duchiandziiă*, 13/18, cf. 3/16. — Din tc. *duk'k'an.*

Duchiandžíia subst. adj. v. *duchian.*

Duchimisés vb. IV. Observ. *Tsista zinghinu tucu la duchimiseà* (bogatul acesta numai îl observa), 5/62. — Din gr. *δοκιμάζω.*

Ducǫnt vb. I. v. *cǫnt.*

Ducutáre cuvânt neînţeles dintr'o zicătoare de joc copilăresc, cf. i l i l i g a.

Dud m. Dud. [Plur. *duz*]. — Din tc. *dud.*

Dudár vb. I.
Dudărári f.
Dudărát, -ă adj.
} v. *dar.*

Dudiés vb. IV. (In expresia) *ąń tsi dudiì* (mi s'a urît, mă plictisesc), 236. — Din bg. *doděvamse.*

Duduléts m. Paparudă, (fig.) ud până la piele, 237. — Din bg. *dodole*, cf. d o d o l e.

Dufác vb. III. v. *fac.*

Dugheán a. v. *duchian.*

Dúglă f. Nume de monedă veche, cf. c a r ă - g r o ș ă, t s ă n t s i c etc. (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 4). — Din bg. *dubla*, (arom. *dublone*).

Dúia N. de deal (Huma).

Dúitš N. de fântână (Ośani).

Dujdóvnic m. Salamandră. — Din bg. *dăzdovnik.*

Dulámă f. Haină bărbătească, dulamă. *Dulamă cu cultšats.* Com. I. L. — Din tc. *dolama*, (arom. *dulumič*).

Duláp a. Dulap, raft. — Din tc. *dolap*, (arom. *dulape*).

Dulátš m. Tăietor de lemne, explicat: *uomu tsi dǫară leamnili ąn pădur* ALR. 3759, cf. [2]d o r.

Dulátšcă f. Bardă. *Dulatšcă di durătură* (bardă de tăiat lemne). ALR. 6634, cf. d u l a t š.

Dulăzés vb. IV. v. *lăzes.*

Duleáti N. de fântână, (Lugunța).

Dulmădžóiă m. Tâmplar, ALR. 3760, cf. d u l a t š. — Din tc. *dogramagy.*

Dultseátsă f. v. *dultsi.*

Dúltsi adj. Dulce. *Uaspitsu nu si pruşteată cu beari şi cu mâncari, ma cu dultsi sbor* (oaspele nu se primeşte numai cu mâncare şi băutură, ci şi cu un cuvânt dulce), 824. [D e r i v a t: **dultsími, dúltseátsă** f. = dulceaţă. *Mult vă-u vets dultsímea*, 239. **dúltsieăv, -ă** adj. = dulceag; **ndultsés** vb. IV. = îndulcesc. *Si ndultsiră* = (fig.) se împrietenirã, 475; **ndultsíri** f., **ndultsít, -ă** adj. = îndulcit]. — Din lat. *dŭlcis,-e* (arom. *dultse*).

Dúltsieăv, -ă adj. } v. *dultsi.*
Dultsími f. }

Dúma m. Nume de persoană.

Dumăchín m. Gospodar, soţ. *Bun dumăchin* = bun gospodar, 241. [F e m i n i n: **dumăchíncă** f. = gospodină, soţie. *Voi si pisăies ună carti la dumăchincă* (vreau să scriu o scrisoare la nevastă...), 2/68]. — Din bg. *domakin, -ka.*

Dumăchíncă f. v. *dumăchin.*

Dumán a. Fum. *Si fęsi marı duman.* (In text este dat greşit « druman »), 6/27. — Din tc. *duman.*

Dumănánc }
Dumânc } vb. v. *mănanc.*
Dumănc }

Dumănică f. v. *duminică.*

Dumbrǫvi N. loc. (Oşani), Com. D. P. — Din bg. *dǫbrava.*

Dúmi v. *duminică.*

Dumínică f. Dumineca. *Tseastă Duminică tsi vini s-nă dutsim la băsearcă* (Dumineca asta ce vine o să ne ducem la biserică). [Şi: (Ţârnareca) **dumănică** f., Com. V. J. P r e s c u r t a t: **dúmi** numele boului care se naşte dumineca. ALR. 5541, cf. l u n t š i, m a r t s o ş c a, m a r t a, m ă r t i n ă, t i n ă, m e r t š i şi ń e r t š i, j o i c ă, v e n u, v i z a, d ž a n i, p e t s i. Cu acest înţeles şi **néşcă** f. (din *dumineşcă*), id.]. — Din lat. *(dīes) domĭnĭca*, (arom. *dumănică*).

Duml'artă vb. I. Doamne iartă. *Şi tsel'a furil', cum vinęu, şi « duml'artă-la » zitsęu.* (şi furii aceia, cum veneau, « Doamne iartă-l » ziceau), 30/18. — Din *doamni-l'artă*, (arom. *duml'artă*).

Dumnés, -eascá adj. v. *domn.*

Dumnizés, -eascá adj. Dumnezeesc. *Tsista-i lucru dumnizes.* Com. C. I. — D e r i v a t din *dumnizǫ.*

Dumúz m. N. de persoană. *Tega cu Dumuzu merg mǫnă di mǫna*, 1/IX. — Din tc. *domuz* « porc ».

Dumuzáre cuvânt neînţeles dintr'o zicătoare de joc copilăresc, cf. i l i l i g a.

Dun vb. IV. Adun, strâng. *Dună-la pucrovu cup*, 21/43. *Si dună căti vrin irmilǫc*, 29/40. *Au trimęsi... să dǫnă ramur* (... să adune ramuri), 3/11, cf. 10/7, cf. 7/34. *Si dună zǫlile* (se scurtează zilele), 240. *Dun găilē* = port grije, mă îngrijesc. *Nu-ń dǫnă găilē*, *Traiu*, 6/VII. *Nu dǫnă găilē'*, 24/4,

cf. 5/25. [Derivate: **dunári** f. = adunare, strângere; **dunát, -ă** adj. *Ca di fur dunată-i*, 271; **dunătór** m. = strângător. Com. G. D. | Compuse (cu pref). **zădún** (ză + dun) vb. I. = adun, 15/34, cf. 934; **pridún** (pri + dun) vb. I. = adun, strâng, primesc pe cineva, găzduesc (după bg. *pribiram*, din pri + bera adun, strâng). *Li pridunǫ uoili dirept la tšair* (le strânse oile...), 29/39, cf. 5/35; **izdun, izdăn** (iz + dun) vb. I = strâng peste tot. *Al' li izdănară lucrili* (i-au strâns lucrurile), 5/24]. — Din lat. *adūno, -are*, (arom. *adun*).

Duńà f. Lume. *Si-l' dats un cal cafcu no ari ăn duńà*, (cum nu se găsește în lume), 2/33, cf. 15/49, 242, 5/79.—Din tc. *dünja*, (arom. *duńaie*).

Dunári f. }
Dunát, -ă agj. } v. *dun*.
Dunătór m. }

Dúpă prep. v. *dupu*.

Dupărǫs vb. IV. (refl.) Mă razim, mă țin de ceva. *Dupărà-ti di mini s-nu caz* (razămă-te de mine, să nu cazi), Com. C. I. [Și: **dăpărǫs, putpărǫs** (bg. *potpiram*) vb. IV. = razăm, proptesc]. — Din bg. *dopiram* cu același înțeles: « sich an etwas lehnen ». Este identic cu arom. *ndoapăr*.

Dúpcă f. (Bulgărism, rar) *Nitu dupcă, nitu prizǫrcă*, *88.

Duplătés vb. IV. }
Duplătíri f. } v. *plătés*.

Dupriminés vb. IV. v. *primines*.

Dúpu prep. După. *Ti dau dupu ușinets* (te dau după unul din comuna Oșani), 6/V. *Dupu un an*, 12/46, *Dupu tsină... ili printru tsină?* (după cină ori înainte de cină), 5/XI, cf. 3/69, 1/II, 6/V. [Și: **dúpă** prep. *După uneac timp*, (după puțin timp), 5/40; (Țârnareca) **dăpă** prep. *Dăpă nǫuă ań argatsl'ă sfărșiră*, 4/65, cf. 16/64]. — Din lat. *de-post*, (arom. *după*).

Dúră f. Epitet pentru mama vitregă. *Duro neagră, mi măncași*, 371. — Din lat. *durus, -a, -um*, cu înțelesul « aspru, nesimțitor, rău ».

Durári f. }
Durát, -ă adj. } v. *dor*.
Durătúră f. }

Dúrea. N. de cal jugănit. *Durea nostru cafcu ra* (cum era și calul nostru). Com. C. I. [Și: **dúri**].

Durfulát, -ă adj. Rotund, ALR. 3. [Și: **drufulát, -ă**].

Dúri v. *durea*.

Durisés vb. IV. (refl.) Imi pun rumenele. *Mi durises*, ALR. 3356.

Duritúră f. v. *doari*.

Durmíri f. v. *dorm*.

Durmitéz vb. I. Moțăiu. *Nu durmitează, tucu scoal di ti culcă*. Com. C. I. [Derivat: **durmitizári** f. = moțăire, adormire; **durmitizát, -ă** adj. = somnoros, ALR. 2308]. — Din lat. *dormĭto, -are*.

Durmitizári f. }
Durmitizát, -ă } v. *durmitez*.

Dus, -ă adj. v. *duc*.

Dúșă f. (bulgărism) Suflet, ființă, Com. T. P. [La voc. *dușu* din *dușo*]. — Din bg. *dušă*.

Dușămè m. Dușumea. *Freacă dușămeau*, ALR. 3395. Cf. 3782. [Și: **dușemè, dușumè** f. cf. B. 8; **dușuméu** f. *Dușumeu*, B. 10]. — Din tc. *dušume*.

Dușătăiés vb. IV. v. *șătăies*.

Duscáp vb. ! v. *scap*.

Duscăpát, -ă adj.

Dușéc (pl. *-șeatsă*) a. Saltea de lână. *Atsi ca-ń știrnù dușeatsă*. — Din tc. *dušek*.

Dușemè m. v. *dușămè*.

Dusfărșǫs vb. IV. v. *sfărșǫs*.

Dușmán m. Dușman. *Fuzits dușmani*, 7/87, cf. 8/87, 244. *Fui tu, dușmanuli, că piriș* (fugi, dușmane, că ai pierit), 44/40. [D e r i v a t e: **dușmanlǫc** (tc. *dušmanlyk*) a. = dușmănie. Com. G. D. **dușmăneáști** adv. = dușmănește, cf. 592]. — Din tc. *dušman*.

Dușmăneáști adv. } v. *dușman*.
Dușmanlǫc a. }

Dușǫd vb. II. v. *șod*.

Dușǫs vb. IV. Adulmec, urmăresc mirosind. — Din bg. *dušă*.

Duspárg vb. III. v. *sparg*.

Duspún vb. v. *spun*.

Dustúr adv. v. *sătul*.

Dușumè m. v. *dușămè*.

Dutal' vb. I. } v. *tal'*.
Dutăl'át, -ă adj. }

Dutăltšǫs vb. IV. v. *tăltšǫs*.

Dutót, -ă pron. v. *tot*.

Dutréc vb. III. v. *trec*.

Dútsă f. (La jocul de copii): *cu dutsă* (în bușí, de-a pietricelele), ALR. 4340.

Dutsín vb. I. v. *tsin*.

Dútsiri f. v. *duc*.

Duvés vb. IV v. *dovnic*.

Dúvi a. Rusalii, ALR. 621. Plur. *Duvili* (Inălțarea Domnului, Rusalii), ib. 2814. — Din bg. *duhovi* (dni).

Duvilés vb. Mi se urîște. *La tsel' la si duvilì vichim* (acelora li s'a urît), 12/16. *Ună zuuă, ca-l' si duvilì*, cf. 7, 12, 14/16. [D e r i v a t e: **duvilíri** f. = plictiseală; **duvilít, -ă** adj. = plictisit]. — Din bg. *dovaljam*.

Duvilíri f. } v. *duviles*.
Duvilít, -ă adj. }

Dvor (pl. *dvoră*), a. Curte. *Ăn dvor săptă direc* (în curte sub stâlp), 3/66. — Din bg. *dvor*.

Dz

Dzăc vb. III. v. *zic*.

Dzărdzălín m. Zarzăr. ALR. 6071. — Din bg. *zardele* (tc.).

Dzóia f. Numele vacii născută Joi. Cf. l u i a, m a t a, ń e r a, v i d a, s o b a, ALR. 5542.

Dzrácă f. Rază. *Dzracă di soari*, ALR. 2426. — Din mbg. *zraka*.

Dzúcă f. Presimțire. *Lǫ dzucă că nu miruseaști la bun* (presimți că se va întâmpla vreo nenorocire), 277.

Dzulúf m. Buclă de păr, cf. t s ă l u f, t š ă m b u l, z ă l u f. — Din tc. *zülüf*.

Dúşă f. (bulgărism) Suflet, ființă, Com. T. P. [La voc. *duşu* din *duşo*]. — Din bg. *dušă*.

Duşămè m. Duşumea. *Freacă duşămeau*, ALR. 3395. Cf. 3782. [Şi: **duşemè, duşumè** f. cf. B. 8; **duşuméu** f. *Duşumeu*, B. 10]. — Din tc. *dušume*.

Duşătăiés vb. IV. v. *şătăies*.

Duscáp vb. ! v. *scap*.

Duscăpát, -ă adj.

Duşéc (pl. *-şeatsă*) a. Saltea de lână. *Atsi ca-ń ştirnù duşeatsă*. — Din tc. *dušek*.

Duşemè m. v. *duşămè*.

Dusfărşǫs vb. IV. v. *sfărşǫs*.

Duşmán m. Duşman. *Fuzits duşmani*, 7/87, cf. 8/87, 244. *Fui tu, duşmanuli, că piriş* (fugi, duşmane, că ai pierit), 44/40. [D e r i v a t e: **duşmanlǫc** (tc. *dušmanlyk*) a. = duşmănie. Com. G. D. **duşmăneáşti** adv. = duşmăneşte, cf. 592]. — Din tc. *dušman*.

Duşmăneáşti adv. } v. *duşman*.
Duşmanlǫc a. }

Duşǫd vb. II. v. *şod*.

Duşǫs vb. IV. Adulmec, urmăresc mirosind. — Din bg. *dušă*.

Duspárg vb. III. v. *sparg*.

Duspún vb. v. *spun*.

Dustúr adv. v. *sătul*.

Duşumè m. v. *duşămè*.

Dutal' vb. I. } v. *tal'*.
Dutăl'át, -ă adj. }

Dutăltšǫs vb. IV. v. *tăltšǫs*.

Dutót, -ă pron. v. *tot*.

Dutréc vb. III. v. *trec*.

Dútsă f. (La jocul de copii): *cu dutsă* (în buşi, de-a pietricelele), ALR. 4340.

Dutsín vb. I. v. *tsin*.

Dútsiri f. v. *duc*.

Duvés vb. IV v. *dovnic*.

Dúvi a. Rusalii, ALR. 621. Plur. *Duvili* (Inălţarea Domnului, Rusalii), ib. 2814. — Din bg. *duhovi* (dni).

Duvilés vb. Mi se urîşte. *La tsel' la si duvilì vichim* (acelora li s'a urît), 12/16. *Ună zuuă, ca-l' si duvilì*, cf. 7, 12, 14/16. [D e r i v a t e: **duvilíri** f. = plictiseală; **duvilít, -ă** adj. = plictisit]. — Din bg. *dovaljam*.

Duvilíri f. } v. *duviles*.
Duvilít, -ă adj. }

Dvor (pl. *dvoră*), a. Curte. *Ăn dvor săptă direc* (în curte sub stâlp), 3/66. — Din bg. *dvor*.

Dz

Dzăc vb. III. v. *zic*.

Dzărdzălín m. Zarzăr. ALR. 6071. — Din bg. *zardele* (tc.).

Dzóia f. Numele vacii născută Joi. Cf. l u i a, m a t a, ń e r a, v i d a, s o b a, ALR. 5542.

Dzrácă f. Rază. *Dzracă di soari*, ALR. 2426. — Din mbg. *zraka*.

Dzúcă f. Presimţire. *Lǫ dzucă că nu miruseaşti la bun* (presimţi că se va întâmpla vreo nenorocire), 277.

Dzulúf m. Buclă de păr, cf. t s ă l u f, t š ă m b u l, z ă l u f. — Din tc. *zülüf*.

Dzvíšcă (pl. *-k'i*), f. Mia de 2—3 ani, ALR. 1777.

E

E! interj. E! cf. 4/13, 11/16. [Şi: **ei!** interj., cf. 24/90].

²E pron. v. *²ier.*

Ecşighisés vb. Tălmăcesc. — Din gr. ἐξηγῶ, (arom. *ecsig'isescu*).

Eféndi m. (Turcism) Domn. — Din tc. *efendi.*

Éftin, -ă adj. Ieftin. [Şi: **ieftin.** Derivat: **eftinătáti** f. = eftinătate, Com. G. D.]. — Din gr. εὐθηνός.

Eftinătáti f. v. *eftin.*

Éi! interj. v. *e.*

Ej m. Ariciu, cf. ritš. *Eju ăi mult fricos* (ariciul este foarte fricos). [Şi: **iej** m. Derivate: **năijọs** (din pref. *na* + *ej*, aceeaşi formaţiune ca şi fr. *hérisser* din « hericius ») = mi se zbârlesc perii capului, mi se face părul măciucă. *Tse şa tsi năijọră peril'* (ce ţi s'au zbârlit perii aşa), Com. C. I.]. — Din bg. *ež.*

El vb. v. *ela.*

Éla vb. (Intrebuinţat numai la imperativ). Vino, 5/37, cf. 12/25. *Ela-ts pri minti* (vino-ţi în minţi), 446. [Şi: **élă** vb., **el** vb. *Māmu, el să vez tsişta fitšoril'*, 13/19, cf. 15/19. (In Liumniţa şi Cupa), **iéla, iăla** 8/75, 4/74; **ieł**, 11/39. Plur. *ielati, ilati*, 1/53]. — Din bg. *ela*, (gr. ἔλα imper. de la ἔρχομαι).

Élă f. Un fel de arbore de munte, creşte mai ales pe muntele Cojuc, Com. C. I. [Şi: **iélă** id.]. — Din bg. *ela.*

²Elă vb. v. *ela.*

Eláşnitsa. N. loc. (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 20).

Élbet (Turcism). De sigur, aşa este. — Tc. *helbet.*

Éle conj. v. *elem.*

Élem conj. Insă, dar. *Mai bun pāri şi māl si no-ai, elem priiātili si ai* (mai bine parale şi avere să nu ai, însă prieteni să ai), 23/43. [Şi: **éle** conj.].—Din bg. *ele* (s. *elem*).

Eléşnitsa. N. de fântână (Oşani).

Em conj. Şi. *Fatsa 'mpuvinită... em prugălbinită*, 1/VI. *Hem zahmet mari, hem hardž mai mult*, B. 3. *Em... em* = şi... şi... [Şi: **hem**]. — Din tc. *hem*, id.

Emín adv. Abia. [Şi: **emén**], cf. idvam, idvai.—Din tc. *emen.*

Éră conj. v. *iar.*

Erbutínă f. v. *iarbă.*

Esáp v. *hesap.*

Éstu pron. v. *tsista.*

Étcă interj. Iată, uite. *Etcă-la un uom* (iată-l un om), 3/85, cf. 35/40, 5/69. *Etcă-la ară tsela uom*, 9/3, cf. 726. [Şi: (Ţârnareca) **étu** interj. *Etu mo ari tricută nọuă*, 8/65]. — Din *etu*, (bg. *eto*) şi *că.*

F

Fac vb. III. 1⁰. Fac. *Tsi fats cola*, 22/4. *Tse si fac*, 5/35. *Lară să spună tsi vẹ fat* (începură să

Dzvíšcă (pl. *-k'i*), f. Mia de 2—3 ani, ALR. 1777.

E

E! interj. E! cf. 4/13, 11/16. [Şi: **ei!** interj., cf. 24/90].

²E pron. v. *²ier*.

Eeşighisés vb. Tălmăcesc. — Din gr. ἐξηγῶ, (arom. *ecsig'isescu*).

Eféndi m. (Turcism) Domn. — Din tc. *efendi*.

Éftin, -ă adj. Ieftin. [Şi: **ieftin.** Derivat: **eftinătáti** f. = eftinătate, Com. G. D.]. — Din gr. ἐυθηνός.

Eftinătáti f. v. *eftin*.

Éi! interj. v. *e*.

Ej m. Ariciu, cf. ritš. *Eju ăi mult fricos* (ariciul este foarte fricos). [Şi: **iej** m. Derivate: **năijǫs** (din pref. *na* + *ej*, aceeaşi formaţiune ca şi fr. *hérisser* din « hericius ») = mi se zbârlesc perii capului, mi se face părul măciucă. *Tse şa tsi năijǫră peril'* (ce ţi s'au zbârlit perii aşa), Com. C. I.]. — Din bg. *ež*.

El vb. v. *ela*.

Éla vb. (Intrebuinţat numai la imperativ). Vino, 5/37, cf. 12/25. *Ela-ts pri minti* (vino-ţi în minţi), 446. [Şi: **élă** vb., **el** vb. *Māmu, el să vez tsişta fitšoril'*, 13/19, cf. 15/19. (In Liumniţa şi Cupa), **iéla, iăla** 8/75, 4/74; **ieł**, 11/39. Plur. *ielati, ilati*, 1/53]. — Din bg. *ela*, (gr. ἔλα imper. de la ἔρχομαι).

Élă f. Un fel de arbore de munte, creşte mai ales pe muntele Cojuc, Com. C. I. [Şi: **iélă** id.]. — Din bg. *ela*.

²Elă vb. v. *ela*.

Eláşnitsa. N. loc. (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 20).

Élbet (Turcism). De sigur, aşa este. — Tc. *helbet*.

Éle conj. v. *elem*.

Élem conj. Insă, dar. *Mai bun pāri şi māl si no-ai, elem priiātili si ai* (mai bine parale şi avere să nu ai, însă prieteni să ai), 23/43. [Şi: **éle** conj.].—Din bg. *ele* (s. *elem*).

Eléşnitsa. N. de fântână (Oşani).

Em conj. Şi. *Fatsa 'mpuvinită... em prugălbinită*, 1/VI. *Hem zahmet mari, hem hardž mai mult*, B. 3. *Em... em* = şi... şi... [Şi: **hem**]. — Din tc. *hem*, id.

Emín adv. Abia. [Şi: **emén**], cf. idvam, idvai.—Din tc. *emen*.

Éră conj. v. *iar*.

Erbutínă f. v. *iarbă*.

Esáp v. *hesap*.

Éstu pron. v. *tsista*.

Étcă interj. Iată, uite. *Etcă-la un uom* (iată-l un om), 3/85, cf. 35/40, 5/69. *Etcă-la ară tsela uom*, 9/3, cf. 726. [Şi: (Ţârnareca) **étu** interj. *Etu mo ari tricută nǫuă*, 8/65]. — Din *etu*, (bg. *eto*) şi *că*.

F

Fac vb. III. 1⁰. Fac. *Tsi fats cola*, 22/4. *Tse si fac*, 5/35. *Lară să spună tsi vę fat* (începură să

spună ce făcuse), cf. 18/7. *Cari l-ari fat tsista bun* (cine l-a făcut acest bine), 10/6. *Fac sub mǫnă* (fur). *Fac i̯oc* s. *mi fac i̯oc* (dispar). *I̯oc si ti fats di u̯a* (să pieri de aici), 4/35. *Fac crutsi* (mă închin). *Cǫt să fatsim crutsi*, 17/6. *Fac cap pristi cap* (mă dau peste cap), 5/71. *Ań tsi fatsi* = mi se pare, îmi închipui, 249, cf. 169. || 2⁰. (refl.) Devin, mă prefac. *Di i̯undi rau̯ oi̯, si fęsiră tšoftsi* (de unde erau oi, se făcură ciori), 14/25. *Si ti fats furnigă*, 4/39, cf. 4/24. || 3⁰. Nasc, făt. *Feasi doi̯ fitšor* (născ doui băieți), 16/38. *I̯apa fęsi doi̯ mǫnz*, 6/28, cf. 6/28. || 4⁰. Valorează, costă. *Na-ts pārili cot ạts. fac*, 8/2, cf. 303. || 5⁰. (refl.) Mă reped, mă asvârl. *Fitšoru si feasi pri i̯ali.* (... se repezi asupra lor), 13/34. *Ca si feasi dupu i̯el', l'a murì tots* (când se repezi asupra lor, îi omorî pe toți), 11/49. *Si feasi di cola* (plecă de acolo). *Fac iruși* (năvălesc, dau năvală). *Ca fęsiră iruși diună-u̯ară*, 17/4. *Mi fac nivizut* (dispar), cf. 8/34. *Fǫ-ti ạncoà, ạncolo*, (vino încoace, du-te încolo), 18/33. || Pun. *Fǫ-u pri ureacl'ă cătsu̯ua* (pune căciula într'o parte), 70. [D e r i v a t e: **fátsirea** f. 247, **fat, -ă (făt, -ă)** adj. = făcut. *Un dāscal făt*, 25/31, cf. 22/79. | C o m p u s (cu pref.): **dufác** și **dăfác** vb. III. (du, dă + fac) = isprăvesc de făcut; **prifác** vb. refl. (pri + fac) = mă prefac, *Si veà prifat*; **disfác** (lat. *disfacio, -ĕre*) vb. III. (numai în Țârnareca) = desfac, deșchid. *Disfă-u mo tu sinduchi̯a* (deschide-o acuma tu lada), 27/68. || (refl.) Cobor, mă dau jos. *Si disfeasi din tser* (se coborî din cer), 4/33, cf. 9/71. *Mi disfac*, 21/69. *Na disfatsim* 18/69, cf. 4/17, 7/17, 2/30. *Si disfeasiră*, 9/71. *Disfǫ-ti di pri cal* (dă-te jos de pe cal), 7/57, cf. 21/40; **răsfac** (refl., vb. III. răs + fac) = mă împrăștiu, Com.T. P.]. — Din lat. *facio, -ĕre*, (arom. *fac*).

Fachír, -ă adj. Biet, sărman, sărac. *Fachiru di fitšor* (bietul băiat), 13/40. *Tsę fachiră di fẹtă*, 4/11, cf. 21/4, 6. [Și: **făch'ír, -ă** adj.; **fachír** m. *Tsie si fac mo zisi fachiru*, 5/35; **fich'r** a. (In expresia) *sam ăn fichir* (stau pe gânduri, sunt trist). *Ampirātu ra ăn fichir... — tse i̯eș ăn fichir*, 13/39, cf. 8/35. | D e r i v a t: **fachírcă, făchírcă** f. = biată, sărmană, săracă. *Feata fachirca*, 13/38, cf. 10/51; **fucarà** adj. = sărac, cf. s i r u m à. *Ra un u̯om mult fucarà* (plur. *fucarai̯*); **fucărlǫc** a. = sărăcie. *Tată-su scăpǫ di fucărlǫc* (scăpă de sărăcie), 9/11].— Din tc. *fakyr* și (plur. acestuia) *fukara*.

Fachír m.
Făchír -ă adj.
Fachírcă f.
Făchírcă f.
} v. *fachir.*

Fag m. Fag. *Nitsi un fag nu putę si ardică*, 14/16, cf. 16/9.

Fagu-di-crutsi n. loc (Oșani). *Fagu-lu-Tšuli* id., ib. [D e r i v a t: **fágă** f. = frunze de fag; **făguleáti** m. = făguleț; **făguvínă** f. = lemn de fag, 55.—Din lat. *fagus*, *-um* (arom. *fag*)].

Fágă f. | **Făguleáti** m. | **Făguvínă** f. — v. *fag*.

Faidà f. (Turcism) Folos. (Numai în expresia) *no-ari faidà* (de geaba, în zadar, fără niciun folos). *Nu vu faidă* (nu avu folos), 22/79. || Dobândă la bani. Com. I. L. — Din tc. *fajde*.

Fálăgă f. Falangă. — Din bg. *falaga* (gr.).

Fálbă f. Laudă. *Falbă multă și torbă dășartă* (laudă multă și traistă goală), ALR. 1551. — Din bg. *hfalba*.

Fálcă f. Falcă, Com. G. D. [D e r i v a t: **fălcós, -ă** adj.]. — Din lat. **falca, -am*, (arom. *falcă*).

Fălcós, -ă adj. v. *falcă*.

Fălés vb. IV. (refl.) Mă fălesc, mă laud. *Li lọ ca si fălească cu ẹli*, 15/28. *Fali-părda* m. (Huma) = fanfaron, 253. [D e r i v a t e: **fălíri** f. = falire, fală; **fălít, -ă** adj. = fălit, lăudat; **fălitór, -oari** adj. = lăudăros, 1/87. C o m p u s e (cu pref.): **zăfălés** (ză + făles, de pe bg. *zahfaljam-se*, cu același înțeles de) = încep să mă laud, 1/37, 15/55; **prufăli't, -ă** adj. = lăudat, renumit, Com. I. L.; **prifălés** (pri + făles) vb. IV. mă laud, mă umflu. Com. T. P. — Din bg. *hfalja*.

Fălíri f. | **Fălít, -ă** adj. | **Fălitór, -oari** adj. — v. *făles*.

Făltọnă N. de fântână, (Oșani).

Fămeál' f. v. *fămeal'ă*.

Fămeál'ă f. Copii. *Nu veà fămeal'* (nu avea copii), 1, 2/40. *Nu veà fămeal'ă* (nu avea copii), cf. 254. [Și: **fumeál'ă** 1/65; **fămeál'** f.]. — Din lat. *famĭlia, -am*, (arom. *fumeal'ă*).

Făndóc a. Bobărnac, ALR. 2052, cf. c l o n d ă.

Fănélă f. Flanelă. Com. T. P. — Din bg. *fanela*.

Făntăneáli f. v. *făntọnă*.

Făntọnă f. Fântână. *Feata ra șizută lăngă unăfăntọnă* (lângă o fântână). Com. T. P. [D e r i v a t: **Făntăneáli** = n. loc. (Nânta). Com. H. I. *An Făntọnă* id., ib.]. — Din lat. *fontana, -am* (arom. *făntînă*).

Făr prep. v. *fără*.

Fáră f. Neam. Com. GH. T. — Cuvântul există în toate limbile balcanice; arom. *fară*, alb. *farë*, bg. *fara*, gr. *φάρα*. Se crede că este un cuvânt germanic.

²**Fáră** adv. v. *nafară*.

Fără prep. Fără. *Sa fără cur* (sunt fără fund), 3/54. [Și: **făr**, **for**].—Din lat. *fŏrās*, (arom. *fără*).

Făráș a. v. *frașă*.

Fărcărés vb. IV. Strănut (despre cal) *Calu fărcăreaști cu norli con vini lupu*, ALR. 2050.—Din bg. *hărkam*.

Fáric vb. I. 1°. Potcovesc, ALR. 5508. *Si dusi la clintšar ca s-la*

farică calu (se duse la potcovar, ca să potcovească calul), 4/50. || 2⁰. Inchid ceva, încuiu. *Ia antră ănuntru* [*sinduchi*] *si videm pots si la dişl'iz... iel antrǫ, ara Jeji la fă-ricǫ capācu* (...el intră, iar Jegi închise capacul), 23/55. [D e r i-v a t e: **făricát, -ă** adj. = potcovit, încuiat, închis; *Pǫnză făricată cu patru cărfii* (pânză bătută cu cuie...), B. 8; **făricătúră** f. = potco-vire]. — Din lat. *fabrĭco, -are*.

Făricát, -ă adj. } v. *faric*.
Făricătúră f.

Fărínă f. Făină. *Perl'i să li bur-veș cu fărină* (perii să-i amesteci cu făină), 5/28. *Si matsină fărină*, cf. 255. [D e r i v a t: **fărinát, -ă** adj. = făinos, care se fărămițează ca făina. *Mer fărinat* cf. m e r; **fărinár** m. = vânzător de făină]. — Din lat. *farīna, -am*, (arom. *fărină*).

Fărinár m. } v. *fărină*.
Fărinát, -ă adj.

Fărl'ia f. Guler. *Fărl'ia ń-u zătrimurai di el* (mă îngrozii), 979.

Fărtát m. Fărtat, prieten. *Scu-tets-vă, fărtati*, 9/66. *Ei, fărtati*, 16/69, cf. 256. [D e r i v a t e: **fărtátcă** f. = soră de cruce, ALR. 2628; **fărtătšúc** m. (dim.); **făr-tătlǫc** a., **fărtătsíl'ă** f. = prietenie strânsă, camaraderie Com. G. D.]. — Derivat din *frate*, (arom. *fărtat*).

Fărtátcă f.
Fărtătlǫc a. } v. *fărtat*.
Fărtătsíl'ă f.
Fărtătšúc m.

Fărti (Oșani). Cuvânt cu care cumnatele cheamă copiii cumna-ților și chiar rudele lor, care nu sunt în vârstă. *Fărti Risti, zăel si-ts spun un lucru.* Com. C. I. — Din *fărtate?*

Fărtšǫs vb. IV. v. *frătšos.*

Fáșă f. Fașe (rar) Fășie. *Toi să-ts scot ună fāșă din gǫrb* (stai să-ți scot o fășie din spinare), 27/6. [D e r i v a t: **fáşitšcă** f. (dim.); **făşinítsă** f. = fășie. *Făși-nitsă di pimint*, ALR. 5067]. — Din lat. *fascia, -am*, arom. *fașe.*

Făšinítsă f. } v. *fașă*.
Fáşitšcă f.

Făşnítsur N. loc. (Nânta).

Făsúl' a. (Țârnareca) Fasole. Com. V. J. — Din mbg. *fasulj*, (arom. *făsul'*).

Fat, -ă adj. v. *fac.*

Fátsă (pl. *fǫtsur*), f. Față, obraz. *Ăi nigrì fatsa*, 486. *Turlii turlii di fǫtsur scuteà di rușǫni*, (făcea fețe fețe de rușine). D e r i v a t: **fătsítšcă** f. (dim.). — Din lat. *facia, -am*, (arom. *față*).

Fátsiri f. v. *fac.*

Fătsítšcă f. v. *fată.*

Feámin, -ă adj. De sexul fe-meesc. *Iapa feamini-l' rudi*, se zice când cuiva nu i-a reușit ceva. [Și: **fiámin, -ă,** ALR. 495; **fiẹmine** în *ńăl' fiẹmine*, ib. 1774.] — Din lat. **fēmĭnus, -a, -um*, (arom. *θeamin*).

Feárică f. Feregă, ferică. *La turì ăn fearică*, 9/89. — Din lat. *fĭlix, -lĭcem*, (arom. *fearică*).

Feátă f. Fată. *Nu ti speară feată* (nu te speria, fată), 5/VIII, cf. 3/38. *Glasu featăl'ă*, 15/73. *Taifa a featil'ei*, 26/64, cf. 12/77, 15/73. *Featăl'ă* n. loc (Oșani). [Și: **fętă** f. 4, 1/11, 14/9, 20/4. Gen.-Dat. *featăl'ă*, (numai în Țârnareca) *featil'ei*. Voc. *featǎ*, (foarte des) *featu*. Diminutiv: **fiti'că, fitíșcă, featíšcă** f. Com. G. D. Augm. **fitișórcă** ALR. 2641; **fitǫńă** f. = fetișcană. *Și din prătucālă ișǫ ună fitǫńă*, 16/85.]. — Din lat. *fēta,-am*, (arom. *feată*).

Feátăl'ă / **Featítšcă** f. } v. *feată*.

Fes a. Fes. *Și tsel'a... lară fesu din cap*, 35/18, cf. 5/41. — Din tc. *fes*, (arom. *fese*).

Fet vb. I. Făt. *Al'-tsi fitară moaștili* (i-au fătat catârii), 358. [Derivate: **fitári** f. = fătare; **fitát, -ă** = fătat; **fitătoáră** f. = fătătoare. Compus (cu pref.): **răsfet**, (răs + fet) = încep să făt, mă pun să făt. *Al' si răsfitară uoili* (oile începură să-i fete), Com. I. L. **răsfitári** f. = fătare din nou]. — Din lat. *fēto, -are*, (arom. *afet*).

Fiamin, -ă adj. v. *feamin*.

Fichr a. v. *fachir*.

Fidán m. Ramură nouă (de obiceiu) dreaptă, ieșită din tulpina unui arbore, vlăstar. || (Fig.) Tânăr frumos și robust. *Ca si-ń leau... Gona, mamu, fidan di Trindafil*, 3/V. — Din tc. *fidan*, (arom. *fidane*).

Fíldiș m. Dinte sau os de elefant, fildeș. — Din tc. *fildiši*, (cf. dișparasi).

Fil'án pron. v. *filean*.

Fílea f. N. de persoană. *Filea di lu Vinea*, 5/XIII.

Fileán pron. (Turcism). Cutare. *Ăn filęn loc ari ună fętă* (în cutare loc este o fată), 5/85, cf. 33/40, 12/46, 2/45. [Și: (Țârnareca), **fil'án** pron. 12/66, cf. 13/90, (Lugunța) **filęn** pron. 13/7]. — Din tc. *filan*.

Filęn pron. v. *filean*.

Filíe f. Felie. *Tăl'ǫ ună filie, vreà si-u lăpnească* (tăie o felie, vroia să o îmbuce), 23/40. [Și: **filíiă** f.]. — Din gr. φελί, (arom. *filie*).

Filíă f. v. *filie*.

Firés vb. IV. (refl.) Mă feresc. *Si fireaști ca dracu di tămǫńă*, 770.

Fișéc m. Glonț, cartuș, 263. — Din tc. *fišec*.

Fitári f. / **Fitát, -ă** adj. / **Filtătoári** adj. } v. *fet*.

Fitícă / **Fitíșcă** / **Fitișórcă** / **Fitǫńă** } f. v. *feată*.

Fitšór m. Prunc. Copil (de sex bărbătesc). *Fitšoru lǫ să sugă di la capră*, 5/23, cf. 5/23. *Fitšoril'i ńă-l' măncai* (îmi mâncai copiii), 18/68. || Băiat. *Fitšorlu... lăsă chiăptinili* (băiatul lăsă pieptenele), 7/64, cf. 13/19. *Fachiru di fitšor*, 13/40,

cf. 3/63. *Mi ąnvirin, fitšoruli meu̯.* [Și : (Liumnița, Cupa), **fitšu̯ăr** m. 8, 16/73, 15/77. Plur. art. *fitšoril'*, *fitšorl'i*, (Țârnareca) *fitšorl'ă*, 8/64. Derivat: **fitšurés** adj. = de copil; **fitšureámi** f. (cu înțeles colectiv). Diminutive: **fitšuríc**, **fitšurél**, **fitšorláe** m. Com. G. D.]. — Din lat. **fētiolus,-um*, (arom. *fičor*).

Fitšu̯ăr m. | **Fitšureámi** f. | **Fitšurél** m. | **Fitšurés** adj. | **Fitšuríc** m. | **Fitšurláe** m. } v. *fitšor*.

Fiu̯ m. (La argintărie). Numele unui instrument. Com. I. L.

Flămăndeátsă f. v. *flămund.*

Flămund, **-ă** adj. Flămând. *Lupu ... cum ra flămund*, 6/36. *U̯oi̯li flămūndi*, 15/6, cf. 2/76. [Derivate: **flămundeátsă**, **flămăndeátsă** f. = foame, *Mor di flămăndeatsă*, B. 5; **flumundós**, **-oasă** = flămând Com. G. D.; **flămunzes** vb. IV. = flămânzesc]. — Din lat. **flammabundus, -a, -um.*

Flămundeátsă f. | **Flămundós**, **-oásă** adj. | **Flămunzes** vb. IV. } v. *flămund.*

Flindžán a. Ceașcă (de cafea) *Puneau̯... un flindžan cu șirbēt*, 9/39. — Din tc. *filğan*, (arom. *filğane*).

Floári f. Floare. [Derivat: **florítšcă** f. (dim.)]. — Din lat. *flos, -orem*, (arom. *floare*, rar).

Floc m. Floer. Din lat *flŏccus, -um*, arom. *floc.*

Flórcă f. (Țârnareca), Fluer, cf. frieł, sfrieł, sfruịałi. *Un fitšor veà ună florcă* (un băiat avea un fluier), 1/66.

Florítšcă f. v. *floari.*

Flótuc m. Clăbuc. *Un flotuc ăn ocl'i*, 9/38. — Derivat din *floc*

Flurínă f. v. *furlină.*

Foáli (pl. *fol'* și *fol'ur*), a. 1⁰. Burduf. *Na fǫlili*, 12/16. *Am un foali plin de albi mătšcats*, *25. || 2⁰. (La fierărie). Foale de suflat focul. || 3⁰. Burtă, pântece. *Picat că ti purtǫ ăn foali* (păcat că te purtă în pântece), 537, cf. *40. *Umpl'ară trei̯ fol' di apă*, 14/66, cf. 8/17. [Derivate: **fulinícaf**, **fulnícaf**, **-vă** adj. = burtos, cu burta mare, (cf. trăbușonlif). ALR. 2214]. — Din lat. *fŏllis,-em* (arom. *foale*).

Foáră adv. *nafară.*

Foárfică f. v. *foarfits.*

Foárfits f. plur. Foarfeci. *Ca din foarfits* (ca din cutie scos), 255, cf. 50, 56, 265. [Și: **foárfică** f. = urechelniță, cf. jegavitsă. Com. C. I. La plur. art. și *foarfitli*, ALR. 3023]. — Din lat. *fŏrfex, -ĭcem*, (arom. *foartică*).

Foc a. Foc. *Pusiră căldarę pri foc*, 19/6, cf. *26. *Dau̯ foc* (dau foc, aprind). *Să-i dai̯ foc*, 16/4, cf. 9/6. | (Fig.). Dor, durere sufletească. [Și: (Liumnița) **fu̯ăc** a. *Fu̯ăc, fu̯ăc, i̯ela s-u ardz băltii̯a*,

4/75. D i m i n u t i v: **foctšíe** a.]. — Din lat. *fŏcus*, *-um*, (arom. *foc*).

Foctšíe v. *foc*.

For prep. v. *fără*.

Fórtumă f. Funie, frânghie. *Tsela vę dou̯ fortumi*, 9/7. [Şi: (Liumniţa) **fu̯ârtămă** 3, 6/73. D e r i v a t: (Ţârnareca), **furtumár** m. = vânzător de funii. Com. V. J.]. — Din bg. *fortoma*.

Frăcnés vb. IV. Lovesc. *Mi frăcniĭ* (mă lovii de o piatră), ALR. 4201. — Din mbg. *fărkam*, (aor. *fărknah*).

Frădél m. Sfredel. Com. C. I. — Din bg. *sfredel*.

Frágă f. Fragă. (păstrat numai în n. loc. la Nânta) *Frajil'* (la fragi). — Din lat. *fraga*, *-am*, (arom. *afrandzi*).

Frăng vb. v. *frǫng*.

Frańgă f. Napoleon în aur. *Lară ună frangă*, 5/93. *Să li mirim franghili* (să măsurăm napoleonii). — Din bg. *franga*.

Frăngătúră f. } v. *frǫng*.
Frănt, -ă adj. }

Frăntsés, -eáscă adj. v. *frenc*.

Fráşă f. (Ţârnareca) Făraş. Com. V. J. [Şi: **făráş** a.]. — Din tc. *faraš* (arom *fărașe*).

Frăşcă f. Nuia subţire, de mânat vitele. [Şi: **freaşcă** f. Com. T. P.]. Cf. f r ă ș n e s.

Frásim m. v. *frasin*.

Frásin m. Frasin. [Şi: (în Liumniţa) **frasim** m. ALR. 1915; *ghi̯ar-mi-di-frasin* m. cf. g h i a r m i]. — Din lat. *fraxĭnus*, *-um*, (arom. *frapsin*).

Frăşnés vb. IV. Lovesc cu ceva subţire (biciu, nuiea etc.). — Din *frăș* onomatopee.

Fráti m. Frate. *A! frāti, șoz u̯a si-ts spun*, 9/73, cf. 11/3, 10/33, 2/55, 2/85, etc. [D i m i n u t i v e: **frătšúc, frătšútš** m. Com. G. D. | D e r i v a t e: **frătsés** adj. = frăţesc; **frătseáşti** adv. = frăţeşte]. — Din lat. *frater*, *-trem*, (arom. *frate*).

Frătseáşti adv. } v. *frati*.
Frătsés adj. }

Frătšǫs vb. IV. v. *futšǫs*.

Frătšúc } m. v. *frati*.
Frătšútš }

Fréaşcă f. v. *frășcă*.

Frec vb. I. Frec. *Mi fricǫ că ram loș* (mă freacă pe trup, căci eram răcit). Com. G. D. [D e r i v a t e: **fricári** f. = frecare; **fricát, -ă** adj. = frecat]. — Din lat. *frĭco*, *-are*, (arom. *frec*).

Frenc m. Francez, occidental. Com. G. D. [D e r i v a t e: (Ţârnareca) **fringhítsă**, ALR. 2908 şi ca n. de loc. (Huma), **frenzésc, -eascá** adj., **frenzeáşti** adv. = franţuzeşte. *Luşuti̯a zisă frenzeaști*, B. 8, cf. 7; **fringhíi̯ă** f. = sifilis, ALR.]. — Din tc. *frenk*.

Frícă f. Frică. *Di frica tse-u trasi si ąnlușǫ*, 27/41, cf. 266. [D e r i v a t e: **fricós, -oasă** adj. (fricos), 879, **nfrichéz** vb. I. refl. (rar, numai în Liumniţa) = mă înfricoşez, mă speriu. *Ĭel tumtsi̯a si*

nfrichizǫ, 6/77; (mai des) **ąnfríc** vb. I. (refl.) = mă speriu, mi-e frică. *Mi ąnfricai di un lup*. Com. T. P.— Din gr. *φρίκη*, (arom. *frică*).

Frenzeáşti adv. } v. *frenc*.
Frenzésc, -ească } v. *frenc*.

Fricós, -oasă adj. v. *frică*.

Friél a. v. *sfriel*.

Frig a. Frig. *Si feasi noaptea şi, dintru că ra frig, nu puteau* (se făcu noaptea şi fiindcă era frig...), 2/77. [D e r i v a t e: **frígur** f. (pl. cu întrebuinţare sing.). *Că mi cătsǫ... ună frigur* (când m'au prins nişte friguri), 28/32. || Insectă care vindecă frigurile, s t r i g a. Com. T. P.; **frigúrea** m. = gerilă, cf. r ă t s i m i n t u. *Io sam frigurea* (eu sunt gerilă), cf. 3/37; **frigurós, -ă** adj. ALR. 2446. C o m p u s (cu pref.): **prifríg** (pri + frig); = frig mult; **zăfríg** (ză + frig) = început de frig, puţin, frig. *Tsea seară fost-au zăfrig*, 1/60; **mi-ąnfrígură** vb. I. = mă apucă frigurile; **ąnfrigurát, -ă** adj. = care are friguri].— Din lat. *frīgus*, (arom. *frig*, rar).

²**Frig** vb. III. Frig. *Picurāru la frisi* (îl fripse), 4/32. *Ma curun si mi frits* (să mă frigi), 20/68. [D e r i v a t: **fríziri** f. = frigere; **fris, -ă** adj. = fript; *Purtsel fris* (purcel fript), 612. *Găl'ină frisă*, 27, cf. 261; **frisitúră** ALR. 30/45 = friptură]. — Din lat. *frīgo, -gĕre*. (arom. *frig*).

Frígur f. } v. *frig*.
Frigúrea m. } v. *frig*.

Frimínt vb. I. Amestec făină cu apă, spre a prepara aluatul; frământ, prepar pâine. Com. G. D. [D e r i v a t e: **frimintári** f. = prepararea pâinii, aluatului; **frimintát, -ă** adj. = frământat, preparat, făcut; **frimintătúră** f. = frământătură]. — Din lat. *fragmento, -are*, (arom. *frimintu*).

Frimintári f. } v. *frimint*.
Frimintát, -ă adj. } v. *frimint*.
Frimintătúră f. } v. *frimint*.

Fringhíţă f. } v. *frenc*.
Fringhítsă f. } v. *frenc*.

Fris, -ă adj. v. ²*frig*.

Frísçă f. Nuea. [Şi: v i r d z e a u ă, ALR. 972].

Frisitúră f. v. ²*frig*.

Frǫn a. Frâu. Com. G. D. — Din lat. *frēnum*, (arom. *fîrnu*).

Frǫng vb. III. Frâng, sparg. *Să nu-ń la frǫnzi ninelu* (să nu-mi rupi inelul), 1/I. *S-mānc buău si-ń frǫng dińtsil'*, 7/75. [Şi: (Ţârnareca şi Huma) **frăng** vb. III. *Ca si frănsi ună vęică*, 23/69. | D e r i v a t e: **frǫnziri** f. = frângere, spargere; **frǫnt, -ă** adj. = frânt, spart. *Frǫnti pitšorli*, 16/8, cf. 1/20; **frănt, -ă** adj. *Tsăl cu frănti pitšoarili*, 22/60; **frăngătúră, frăntătúră** f. = frântură, spărtură. Com. G. D. C o m p u s (cu pref.): *prifrǫng* (după bg. *prĕkărşvam*) vb. III. = înduplec, rup în bătăi. *La prifrǫnsi făchiru di măgar* (îl rupse în bătăi pe bietul măgar); **răsfrǫng** (răs

+ frǫng) vb. III. = rup în bucăți. Com. I. L.].— Din lat. *frango, -ĕre*, (arom. *frîngu*).

Frǫnt, -ă adj. } v. *frǫng*.
Frǫnziri f. } v. *frǫng*.

Frugl'ítsă f. v. *furcă*.

Frulínă f. v. *furlină*.

Frúnti f. Frunte. *Iel ąl' tšucnì cu tsęli męri ăn frunti*, 18/19. *Ancă cu fruntea paşti*, 270, cf. 321. [D i m i n u t i v: **fruntítšcă** f.]. — Din lat. *frons, -ontem*, (arom. *frîmte*).

Frúnză f. Frunză. *Frunză di nucă*, 14/5. | Foaie. *Pisăià ăn frunză di smăreacă* (scrie pe foaie de juneapăn), 706. [D e r i v a t e: **frunzítšcă** (dim.), **frunzǫs** vb. IV. (9/57), însă mai des: **ąnfrunzǫs** vb. IV. = înfrunzesc (lat. **in-frondīre* (= frondēre). *Ąu flară* [vitsa] *ąnfrunzǫtă* (găsiră vița înfrunzită), 9/56, cf. 4/57; **ănfrunzǫri** f. = înfrunzire; **ănfrunzǫt, -ă** adj. = înfrunzit]. — Din lat. *frōndia, -am* (= frons, -ndem), (arom. *frundză*).

Frunzǫs vb. IV. v. *frunză*.

Ftári pron. v. *tari*.

Fuăc a. v. *foc*.

Fuărtămă f. v. *fortumă*.

Fucară adj. } v. *fachir*.
Fucărlǫc a. } v. *fachir*.

Fudúl, -ă adj. Fudul. Com. G. D. — Din tc. *fodul*.

Fufuteáşti vb. IV. (despre foc, întreb. numai la pers. a treia) Țâșie. Com. G. D. — Onomatopee.

Fug vb. IV. Fug, plec. *Și... fuzì singură căsă plăngǫndura* (și plecă... acasă plângând), 14/1. *Cătsǫ si fugă și cǫn fuzę... zitsę*, 6/20. *Ama iel aş fuzit-ąu*, 19/55, cf. 6/47, 8/65, 3/84. [Ind. pres. *fug, fuz*, 6/47, *fuzi* etc. Imper. *fui*. *Fui tu, dușmanuli, că piriș*, 44/40. *Stoi tšitšu, nu fui*, 25/41. *Fui di ua* (fugi de aici), 12/58, cf. 4/3, 7/35, 9/35, 11/44, 5/74. D e r i v a t e: **fúgă** f. (<*fŭga*) = fugă, 38/40; **fúziri** f.; **fuzít, -ă** adj. = fugit. *Con vizù calu lăt, Jeji fuzit*, 19/55]. — Din lat. *fŭgio, -īre*, (arom. *fug*).

Fúgă f. } v. *fug*.
Fúi vb. IV. } v. *fug*.

Fuliníeaf } v. *foali*.
Fulníeaf adj. } v. *foali*.

Ful'ór a. (pl. *ful'oară*). Fuior. Com. C. I. — Din lat. **fŏlliŏlus, -um*, (arom. *ful'or*).

Fum a. Fum. — Din lat. *fūmus, -um*, (arom. *fum*).

[2]**Fum** vb. I. Fumez, fumeg. Com. G. D. [D e r i v a t e: **fumári** f. = fumat; **fumát, -ă** adj. = afumat; **fumătúră** f. = fumegătură]. — Din lat. *fūmo, -are*, (arom. *afum*).

Fumári f. } v. [2]*fum*.
Fumát a. } v. [2]*fum*.
Fumătúră } v. [2]*fum*.

Fumeál'ă f. v. *fămeal'ă*.

Fuñă f. } v. *funi*.
Fuñár m. } v. *funi*.

Fund a. 1°. Fund, cf. c u r. || Locuință pentru vite în fundul

curții, sinon. cu *aior*. Com. G. D. [D e r i v a t: **fundúc** m. (Huma), fig. = mâncău, mâncăcios. *Tse funduc mari*, 980; C o m p u s (cu pref.): **disfúnd** (dis+fund) vb. I. = desfund, destup]. — Din lat. *fŭndus, -um*, (arom. *afundu*).

Fúni f. Fune. *Strinzi funea, dună leamni* (= liubenița), *46, cf. 370, cf. 14/16. [Și: **fúńă** f. *Fuńli di la măgar*, 19/41, cf. 18/55. | D e r i v a t: **fuńár** m. = vânzător de funii; **funítšcă** (dim.)]. — Din lat. *fūnis,-em*, (arom. *fune*).

Fur m. Fur, hoț. *Tsel'a furii ca uzoră șa... fuziră* (hoții aceia când auziră...), 32/18, cf. 814. [D e r i v a t e: **furíl'ă** f. = hoție; carul mare (constelațiune); **furloc** a. = ocupația, meseria hoțului, hoție *Io nu pot să fac furloc* (nu pot să fac hoții, tâlhării), 34/18]. — Din lat. *fŭr, -em*, (arom. *fur*).

²**Fur** vb. I. Fur. *Ai să na dutsim să furom*, 13/7. [D e r i v a t e: **furári** f. = hoție. *Io s-mi duc la furarea*, 2/89; **furát, -ă** adj., **furt** a. (pl. *furtur*) = furt, hoție. Com. G. D.; **furătúră** f. = furt]. — Din lat. *fūro, -are*, (arom. *fur*).

Furári f.
Furát, -ă adj. } v. ²*fur*.
Furătúră f.

Fúrcă f. Furcă. [D e r i v a t e: **furchítšcă** f. = furcă mică; **furculítsă** f. (Țârnareca) = furculiță; (încolo b u n e l ă); **furgl'ítsă, frugl'ítsă** f., = steag făcut dintr'un băț de trestie, având legat la extremitatea de sus o batistă roșie. In vârful steagului se află un buchet de flori, iar deasupra buchetului o cruce. (Cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 45); **furgl'itsár** m. = băiatul care poartă « furgl'itsa », ib.]. — Din lat. *fŭrca, -am*, (arom. *furcă*).

Furchítšcă
Furculítsă } f. v. *furcă*.

Furézmă v. *furisit*.

Furgl'ítsă f.
Furgl'itsár m. } v. *furcă*

Furéșcă N. de râu (Cupa).

Furíl'ă f. v. *fur*.

Furisít m. v. *furisit, -ă*.

Furisít, -ă adj. Afurisit. *Nu-ń-la voi Piti furisitu* (nu-l vreau pe Piti afurisitul), 11/VII. [Și: **furisít** m. *Au măritaș furisituli*, 424. D e r i v a t: **furézmă** f. = afurisenie]. — Din gr. ἀφορίζω, (aor. ἀφόρισα), (arom. *afurisit*).

Furlínă f. 1⁰. Aur. *Al' fesi un căfez di furlină* (îi făcu o colivie de aur), 6/49. *Dără ună cloatšcă cu 12 di pul' di flurină*, 15/65, cf. 272. || 2⁰. P. ext. Monedă de aur. *Si cadă furlină*, 11/48. *Cătšuua lu fitšoru mic ansărată cu furliń*, 3/35, cf. 6/11. [Plur. *furliń*. Și: **frulínă, flurínă** f.]. — Probabil din bg. *florin*, după cum arom. *flurie* din gr. φλουρὶ, și toate din fr. *florin* s. ital. *fiorino*, (<*florīnus*). G. Meyer, Ngr. St. IV. 97.

Furlíncă (pl. *-linchi*) Ban de aur (derivat din *furlină*), cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 41.

Furlǫc a. v. *fur*.

Fúrnă f. Cuptor. *La flară* [fitšoru] *ăn furnă*, 18/56. *Ău arsiră fũrna*, 23/3. [D e r i v a t: **furnófcă** adj. (numai în expresia) *lupată furnofcă* = lopată ce se întrebuinţează la cuptor. Com. G. D.; **furnădžóįă** m. = brutar Com. P. M.] — Din bg. *furna* (arom. *furnu*, lat.)

Furnădžǫįă m. v. *furnă*.

Furnícă f. v. *furnigă*.

Furnígă f. Furnică. *Vizù ună furnigă* (văzu o furnică), 1/39. *Furniz si tsirtaų pri ună ńicură di pǫni*, 14/51, cf. 22/51, 13/4. *Furnigă roşi*, se mai numeşte *atu moscăįă*, ALR. 6559. [Şi: (Ţârnareca) **furnícă** f. D e r i v a t: **furnigár** (< lat. **formīcarium*) = furnicar, Com. G. D.; **furnigós, -ă** adj. = furnicos; **furnichítsă** (dim.)]. — Din lat. *formīca, -am*, (arom. *furnigă*).

Furnigár m. v. *furnică*.

Furnigós, -ă adj. } v. *furnigă*.
Furnighítšcă f. } v. *furnigă*.

Furnófcă adj. v. *furnă*.

Furt a. v. *fur*.

Fúrtsă f. Perie, ALR. 3929. [D e r i v a t: **furtsués** vb. IV. = periu, ib. 4653]. — Din mbg. *furča*, (arom. fîrčă).

Furtsués vb. IV. v. *furtsă*.

Furtumár m. v. *fortumă*.

Furtúnă f. Furtună. Com. G. D. [D e r i v a t: **furtunós, -ă**]. — Din lat. *fortuna*, (arom. *furtună*).

Furtunós -ă adj. v. *furtună*.

Fus a. Fus. ALR. 5851. *Flară fusu lu mamă-sa* (găsiră fusul mamei sale), 7/71. *Un pimint acupirit cu fusi* (= capu) *14. || (La moară) fusul de fier al prisnelului. Com. G. D. *fusu-babal'ă* f. = un fel de insectă; nume de plantă. Com. S. H. D e r i v a t e: **fusár** m. = fusar; **fustšíc, fustšúc** (dim.). — Din lat. *fŭsus, -um*, (arom. *fus*).

Fusár m. v. *fus*.

Fúscă f. Fustă, ALR. 3318. *Gura di la fuscă* (deschizătura dela fustă), ib. 3319.

Fuşt m. plur. 1. (la războiu) Beţele vârîte între firele natrei: f u ş t e i, j o a r d e, ALR. 5935, cf. r ă z b o į. || 2. Cârlige de împletit ciorapii, id. [Şi: **fúşti**]. — Din lat. *fustis, -em*, (arom. *fuşti*).

Fustán a. 1. Rochie. *Să-ń dară ... fustan di mătasi* (o să-mi facă rochie de mătase). || 2. Haină bărbătească. *Si fęsiră doį cupilaş ăn fustani*, 17/29. *Tsela uminetsu mila, cu fustanu mari*, 5/V. [Şi: **fustáni** f. numele unei flori mirositoare. Com. C. I. — Din tc. *fustan*, (arom. *fustane*).

Fustáni f. v. *fustan*.

Fúştani m. N. unui sat bulg. din apropierea Nântei.

Fúşti (pl.) v. *fuşt*.

Fustšíe } m. v. *fus*.
Fustšúe

Fut vb. III. Fut. *Bra futǎ-l' maịca*, 12/16, cf. 8/13, 6/71, 4/71. [D e r i v a t : **futátš** m.]. — Din lat. *fŭtuo, -ĕre*, (arom. *fut*).

Futátš m. v. *fut*.

Futšǫs vb. IV. Sforâiu. *Cǎtsǫ si futšască* (începu să sforăie), 7/48. [Și: **frătšǫs, fărtšǫs** vb. IV. *Tse ṣa frătšǫş la durmirea?* (ce sforâi așa când dormi), Com. C. I. — Din bg. *fuča*, (pentru *hvuča*).

Fuzeáti N. de loc. (Oșani).

Fuizíri f. } v. *fug*.
Fuzít, -ă adj.

G

Gabánitsă f. Un fel de plăcintă făcută din mai multe foi. *Si dară unǎ gabanitsǎ ṣu unǎ pugatšǎ.* — Din mbg. *gubanica*, (din *guba* « foi de plăcintă »).

Gad m. Corp străin, viețuitoare, insectă (mai mult în expresia). *Cǫt gadu ǎn ụocl'u* (cât paiul în ochi, adică de loc). [D e r i v a t : **(nă)gădés** vb. (refl., în expresia) *mi(nǎ)gǎdes ǎn ụocl'u* = îmi intră ceva (un paiu în ochi), cf. bg. *gadja*. C o m p u s (cu pref.): **zăgád** (ză + gad) a. = piedecă, ceva care dă de lucru, de furcă, care împiedecă pe loc. *Pǎcrovu ṣi cu pernitsa ạl' dǎdeaụ zǎgad, di nu puteà si-l jungǎ* (... îl împiedecau și nu putea să-l ajungă), 12/69. — Din bg. *gad*.

Gădés vb. IV. v. *gad*.

Gădítše vb. Gâdil. — Din bg. *gadičkam*.

Gădúń m. Gutuiu. *Aldi Petre aụ un gǎduń mult mari.* [D e r i v a t : **gădúńă** f. = gutuie. Com. S. H.]. — Din *gutuń* + mbg. *duńa*, (arom. *gutuńị*).

Găduńă f. v. *gǎduń*.

Găgóș m. (Liumnița). Nucă curățită de coaja verde cf. g u g o ș; pasăre mică, a u ș e l. Com. P. M. Se mai numește și: l u ș n a c. — Ințelesul de pasăre din bg. *gaga*, « cioc și nume de pasăre ».

Gáịă f. Cioară (păstrat numai în n. de loc. în Oșani), *Gaịa, Groapa gaịǎl'ǎ*. Com. G. D. — Din lat. *gaia*, (arom. *gaịe*).

Gáịdă (pl. *gǫịz*) f. Cimpoiu. *Si dǎrǫ gaịdǎ* (s'a umflat îndopându-se, s'a săturat). Com. G. D. [D e r i v a t : **găịdadžíịă.** m.]. — Din bg. *gajda* (tc.).

Gáịgur m. Numele unei păsări de coloare galbenă și de mărimea mierlei, g a n g u r. Com. G. D. — Din bg. *gajgur*.

Găịlè f. Grije, întristare. *Di gǎịlē nu-l'-tsi mǎncà* (de grije nu-i venea să mănânce...), 11/4. *Tsi cota ịeş ǎn gǎilē*, 1/86. *Dun gaịlē* (port grije, mă îngrijesc), cf. 6/IV. *Nu dǫnǎ gǎilē*, 24/4, cf. 5/25, 17/16.—Din tc. *gaile*, (arom. *gǎịlee*).

Găịrét a. (Țârnareca) Curaj, Com. V. J. — Din tc. *gajret*, (arom. *gǎịrete*).

Fustšie } m. v. *fus*.
Fustšúe }

Fut vb. III. Fut. *Bra futǎ-l' maịca*, 12/16, cf. 8/13, 6/71, 4/71. [D e r i v a t : **futátš** m.]. — Din lat. *fŭtuo, -ĕre*, (arom. *fut*).

Futátš m. v. *fut*.

Futšǫs vb. IV. Sforâiu. *Cǎtsǫ si futšascǎ* (începu sǎ sforǎie), 7/48. [Și: **frǎtšǫs, fǎrtšǫs** vb. IV. *Tse șa frǎtšǫș la durmirea?* (ce sforâi așa când dormi), Com. C. I. — Din bg. *fuča*, (pentru *hvuča*).

Fuzeáti N. de loc. (Ośani).

Fuizíri f. } v. *fug*.
Fuzít, -ǎ adj. }

G

Gabánitsǎ f. Un fel de plǎcintǎ fǎcutǎ din mai multe foi. *Si darǎ unǎ gabanitsǎ șu unǎ pugatšǎ*. — Din mbg. *gubanica*, (din *guba* « foi de plǎcintǎ »).

Gad m. Corp strǎin, vietuitoare, insectǎ (mai mult în expresia). *Cǫt gadu ǎn ụocl'u* (cât paiul în ochi, adicǎ de loc). [D e r i v a t : **(nǎ)gǎdés** vb. (refl., în expresia) *mi(nǎ)gǎdes ǎn ụocl'u* = îmi intrǎ ceva (un paiu în ochi), cf. bg. *gadja*. C o m p u s (cu pref.): **zǎgád** (zǎ + gad) a. = piedecǎ, ceva care dǎ de lucru, de furcǎ, care împiedecǎ pe loc. *Pǎcrovu și cu pernitsa ạl' dǎdeaụ zǎgad, di nu puteà si-l jungǎ* (... îl împiedecau și nu putea sǎ-l ajungǎ), 12/69. — Din bg. *gad*.

Gǎdés vb. IV. v. *gad*.

Gǎdítše vb. Gâdil. — Din bg. *gadičkam*.

Gǎdúń m. Gutuiu. *Aldi Petre aụ un gǎduń mult mari*. [D e r i v a t : **gǎdúńǎ** f. = gutuie. Com. S. H.]. — Din *gutuń* + mbg. *duńa*, (arom. *gutuńị*).

Gǎduńǎ f. v. *gǎduń*.

Gǎgóș m. (Liumnița). Nucǎ curǎțitǎ de coaja verde cf. g u g o ș; pasǎre micǎ, a u ș e l. Com. P. M. Se mai numește și: l u ș n a c. — Ințelesul de pasǎre din bg. *gaga*, « cioc și nume de pasǎre ».

Gáịǎ f. Cioarǎ (pǎstrat numai în n. de loc. în Ośani), *Gaịa, Groapa gaịǎl'ǎ*. Com. G. D. — Din lat. *gaia*, (arom. *gaịe*).

Gáịdǎ (pl. *gǫịz*) f. Cimpoiu. *Si dǎrǫ gaịdǎ* (s'a umflat îndopându-se, s'a sǎturat). Com. G. D. [D e r i v a t : **gǎịdadžíịǎ.** m.]. — Din bg. *gajda* (tc.).

Gáịgur m. Numele unei pǎsǎri de coloare galbenǎ și de mǎrimea mierlei, g a n g u r. Com. G. D. — Din bg. *gajgur*.

Gǎịlè f. Grije, întristare. *Di gǎịlē nu-l'-tsi mǎncà* (de grije nu-i venea sǎ mǎnânce...), 11/4. *Tsi cota ịeș ǎn gǎilē*, 1/86. *Dun gaịlē* (port grije, mǎ îngrijesc), cf. 6/IV. *Nu dǫnǎ gǎilē*, 24/4, cf. 5/25, 17/16.—Din tc. *gaile*, (arom. *gǎịlee*).

Gǎịrét a. (Țârnareca) Curaj, Com. V. J. — Din tc. *gajret*, (arom. *gǎịrete*).

Găitáni f. Găitan, şnur, sfoară. Com. G. D. — Din tc. *gajtan*, (arom. *găitane*).

Gălăgós, -ă adj. (întrebuinţat în) *steaŭă gălăgoasă*, apare patru ore înainte de revărsatul zorilor: *iasi 4 sats anainti di ancreaştiri zorli*, ALR. 2459.

Gálbin, -ă 1. adj. Galben. *Şamiia galbină... i mai zăbună*, 2/XI. || 2°. (monedă). Galben. *Stară să-ts l'a daŭ tots galbiňl'i* (de seară o să-ţi dau toţi galbenii), 8/12. [D e r i v a t: **gălbinári** f. = gălbenare, boală. Com. G. D.; **gălbinitšós, -oasă, gălbinítšcav, -ă gălbinícav, -ă** adj. = gălbegios. *Cal gălbinicav*, ALR. 5479; **gălbinúş** m. = gălbenuş. | C o m p u s e (cu pref.) **zăgálbin** (ză + galbin) adj. = gălbuiu; **(a)ngălbinés** (an + gălbines), vb. IV. = îngălbenesc, id.; **prugălbinés** (pru + gălbines) vb. IV. = devin galben, îngălbenesc. *Fatsa mpuvinită, Toşu, em prugălbinită*, 1/VI. **(a)ngălbiníri, prugălbíniri** f. = îngălbenire; **ngălbinít, -ă, prugălbinít, -ă** adj. = îngălbenit]. — Din lat. *galbĭnus, -a, -um*, (arom. *galbin*).

Gălbinári f.
Gălbinítšcav, -ă
Gălbinitšós, -oasă
Gălbinúş m.
} v. *galbin*.

Găleátă f. Găleată. *Nainti dădeaŭ trei gălets, cmo deadiră tsintsi gălets*, 9/94. *Stoi si-ts mulg ună găleată di lāpti*, 6/32. [Şi: **guleátă**. D e r i v a t: **găletítšcă** f. (dim.)]. — Din lat. *gallēta, -am*, (arom. *găleată*).

Gălés vb. IV. Desmierd, mângâiu. *La găleaşti* (îl dezmiardă), 273. [D e r i v a t e: **gălíri** f. = dezmierdare; **găli't, -ă** adj. = dezmierdat. *Gălit ăi, ca din palmă criscut.* **gălitšúni** f. = dezmierdare. Com. G. D.]. — Din bg. *galja*.

Găl'ínă f. Găină. *Tsiă viăr si-ts duc? — ună găl'ină cu pul'* (ce vrei să-ţi aduc? — o găină cu pui), 4/76. *Şasi găl'iň*, 1/82, cf. 2/III. [D e r i v a t: **găl'inár** m. = vânzător de găini, găinar, Com. G. D.; **găl'inútşcă** f. (dim.); **gălinúşă**, constelaţia « ursa mare », ALR. 2457; se mai numeşte u r a t š c u]. — Din lat. *gallīna, -am*, (arom. *găl'ină*).

Găl'inár m. v. *găl'ină*.

Găl'inúşă f.
Găl'inútšcă f.
} v. *găl'ină*.

Gălíri f.
Gălít, -ă adj.
} v. *găles*.

Gălitšúni f. v. *găles*.

Găltšávă f. Gâlceavă. — Din bg. *gălčava*.

Găméş v. *gămoş*.

Gămóş (pl.) m. (Liumniţa). Urdoare, ALR. 39. [Şi: **găméş** (Cupa)].

Gănăsés vb. IV. Spoiesc. *Gănăseaşti băcoru* (spoieşte arama), ALR. 4260. — Din gr. *γανόνω*, (aor. *ἐγάνωσα*).

Găndátša. N. unui munte. *Aŭ lo cutru Găndatša*, 5/XII, cf. 149.

Găngăįés vb. IV. Sunt gângav, gângăvesc, cf. g ă n g ă r e s. Com. G. D. [D e r i v a t: **găngăíri** f. = gângăvire, **găngliv, -ă** adj. = bălbăit, ALR. 2083]. — Din bg. *găgna.*

Găngăíri f. v. *găngăįes.*

Găngărés vb. IV. Bălbăiesc, gângăvesc. Cf. t r i v e s, ALR. 2082.

Găngláe m. Cap de mort. (Acherontia Atropos L.), ALR. 6542. *Gănglac veardi* (gândac verde. Cetonia Aurat L.), ib. 6551.

Gănglíf, -vă v. *găngăįes.*

Gănsác m. v. *gǫscă.*

Gáoră f. Vrană, un vas de lemn, ALR. 726.

Gărb m. v. *gǫrb.*

Gărbálă f. Lingură mare de urdă, ALR. 5433. — Din bg. *grăb?*

Gărbăv, -ă
Gărbés vb. IV
Gărbíri f.
Gărbít, -ă adj.
Gărbov, -ă adj.
} v. *gǫrb.*

Gărchíneă f. v. *gǫrc.*

Gard a. Gard. *La noį gardurli sa di cărnats di porc,* 20/18. [D e r i v a t: **gardúşcă** f. (d m.) *9; **ąngărdés** vb. IV. = îngrădesc; **ąngărdíri** f. = îngrădire; **ąngărdít, -ă** adj. = îngrădit].

Gărdián m. Păzitor, gardist. *Tuăts gărdianil' cari raų cuăla... si diştitară,* 15/77. — Dacor.

Gărdínă (pl. *-ińur*) f. Grădină, cf. b a l t ă. *Ca la vizù pōpa ăn gărdină, zisi,* 24/6. [D e r i v a t: **gărdinár** m. = grădinar. *Ąntrǫ ăn cătun la un gărdĭnăr,* 20/18; **gărdinítš** a. (dim.) = grădiniță, Com. G. D.]. — Din bg. *gradina,* (arom. *grădină*).

Gărdinár m.
Gărdinítš a.
} v. *gărdină.*

Gardúşcă f. v. *gard.*

Gărgălán m. v. *grătlan.*

Gărgărés vb. IV. Horcăiu (în somn). Cf. a r c ă t e s, ALR. 2097. Mă înnăduş, ib. 2152.

Gărgăún m. Gărgăun.

Gărgúl' m. Ulcior de pământ cu gâtul lung. [D e r i v a t: **gărgúl'că** f. (dim.)]. — Din mbg. *gărgule,* id.

Gărgúl'că f. v. *gărgul'.*

Gărlés vb. IV. (despre oi) Tund împrejurul gâtului, la pântece și coadă. Com. T. P. — Din bg. *gărlja.*

Gărlítsă f. Boală de gât. Com. G. D. — Din bg. *gărlica.*

Gărmǫz f. pl. v. *grămadă.*

Gărnáts, -ă adj.
Gărnínă f.
Gărnişór m.
Gărnişǫrcă f.
Gărnişoríşte f.
Gărnişurínă f.
Gărnúts a.
Gărnútšcu
Gărnutsós, -ă
} v. *grǫn.*

Gáršă adj. (despre capre) pestriță. Com. I. G.

Gărşés vb. IV. (Huma) Uit, cf. u l' t. — Din paleosl. *grešiti,* (arom. *agîrşescu*), cf. g r i ş ǫ s.

Gărtlán m. v. *grătlan*.

Gărtseáşti adv. }
Gărtsés, -ească adj. } v. *gorc*.

Gărtšmúl' m. (la porc) gât, ALR. 4125.

Gărúnts a. v. *gărnuts*.

Găscă f. v. *goscă*.

Găsélnitsă f. v. *căselnitsă*.

Gáură f. 1. Gaură. *Ună ticfă mări... ve ună gaură*, 10/5. *Vini la gaură, scocni ănuntru*, 8/30, cf. 8/13, 9/79, 275. Nume de loc: *Gaura-di-zonă* (Nânta), *Gaura-lisitsăl'ă* (Oşani), *Gaura-ursului* (Birislav). || 2. (la moară) Priscoaia în care curge făina. [D i m i n u t i v e: **găurítsă, găurítšcă** f. Com. G. D. D e r i v a t: **găurós, -ă** adj. = găunos]. — Din lat. **cavula, -am*, (<*cavus, -a, -um*), arom. *gavră*.

Găurítsă f. }
Găurítšcă f. } v. *gaură*.
Găurós, -ă adj. }

Găvánă f. Strachină de lemn, ALR. 3962, (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 53). Răşniță, piuliță, ALR. 3978. [Şi: **găváni** f. *Am ună găvani*, 4/54. — Din bg. *gavana*, (arom. *găvane*).

Găváni f. v. *găvană*.

Găvrúni m. Tăun mai mare, (ALR. 1901), gărgăun. (Vespa carbora L.), ib. 6544, cf. t ă u ń e. [Şi: **găvăún** m.]. Cf. dacor. *gavaoan*.

Gaz a. Gaz, petroleu, cf. 23/29.

Gzép Vânt tarc, vi col. Com. N. T. — Din tc. *gazep*.

Găzés vb. Calc cu picioarele. *Iel noaptea si dutseà ăn grădina lu ampiratu di u găzeà cu calu* (el, noaptea, se ducea în grădina împăratului şi o călca cu calul). — Din bg. *gazja*, (mbg. *gazam*).

Gazétă f. Monedă veche. — Din it. *gazetta*, (arom. *gazetă*).

Gazi-bára v. *plesni-bara*.

Gherdán a. v. *ghirdan*.

Gherghínă N. de loc. (Cupa).

Ghevgheli m. Oraşul Ghevgheli. [D e r i v a t: **ghivghilitšán** m. = locuitor din Ghevgheli].

Ghiáfur a. Folos. *No-ari ghiafur di el*, cf. 278. — Din gr. διάφορο, (arom. *diafur*).

Ghiármi m. Vierme. *Vez tsista ghiermi cum ghiiaşti ăn ropă* (vezi acest vierme cum trăieşte în piatră), 8/22, cf. 280; *ghiarmi-di frasin* m. (gândac cu miros neplăcut ca de şoarece; este identic cu cățelul-frasinilor), Com. C. I. [D e r i v a t e: **ghirminós, -ă** adj. = viermănos; **anghirminişós** vb. IV. = devin viermănos, mă umplu de viermi; **anghirminişotă, -ă** adj. = viermănos, împuțit. *Caş anghirminişot* = brânză împuțită, ALR. 5451]. — Din lat. *věrmĭs, -em*, (arom. *yermu*).

Ghirghítsă N. de loc. (Nânta).

Ghiaspárnic m. v. *ghiaspi*.

Ghiáspi (pl. *ghiesp*) m. Viespe. *Şi la vizù un ghiaspi* (şi-l văzu un viespe), 22/4. *Pită di ghiesp*, ib. [D e r i v a t: **ghiaspárnic** m. = viespar]. — Din lat. **věspis, -em*, (arom. *yaspe*).

Ghịátsă f. v. *ghiu*.

Ghịaúr m. Ghiaur, cf. c a u r.

Ghịázmă f. Aghiazmă, apă sfințită, ALR. 2770. — Din gr. *αγίασμα*, (arom. *ayịasmă*).

Ghibărdisés vb. IV. (La animale) mor, rar la oameni cu înțeles peiorativ). *Ghibărdiseà mo, că tuntsea nu vrẹaị s-ti duts casă* (crapă, mori acum că atunci nu vroiai să te duci acasă). Com. H. I. [D e r i v a t e: **ghibărdisíri** f. **ghibărdisít, -ă** adj. = mort].

Ghibărdisíri f. } v. *ghibărdises*.
Ghibărdisít, -ă adj. }

Ghídi! interj. Măi, fă. *Ei ghidi, feată, nu știị un cafcu fitšor veà cola.* [Și: **ídi** interj. *Idi dēaduli, deị!* 11/56; (metatezat) **díghi** interj. *Dighi de, luduli, de!* 18/47].— Din tc. *ghidi*.

Ghịésă f. Nume de capră neagră vărgată cu roșu. Com. G. D. (arom. *g'esă*).

Ghigănés adj. (despre oi). *Uoị gigănešt* (oi mai mari cu lâna albă și mai aspră, cf. a r n ă u t s e s). Com. I. G. — Derivat din *ghegă*.

Ghigór m. Un fel de piatră găunoasă. || N. de loc. (Huma), unde se găsește această piatră. Com. T. P.

Ghiịátsă f. 1°. Viață. *Si burašti cu ghiịatsa* (se luptă cu vieața), 279. || 2°. Viețuitoare, ființă. *Pănă nu neacăună ghiịatsă nu aụ beà boiị* (până nu înneacă o viețuitoare, nu o bea boii), 7/59, cf. 2/90. *Să da dōmnu di ghịets să nu scap* (să nu scapi de viețuitoare, adică de *păduchi*), 11/11. — Din lat. *vīvus* + *ĭtia*, (arom. *yịatsă*).

Ghiịés vb. IV. } v. *ghiụ*.
Ghiíri f. }

Ghimănì m. Pantof. — Din tc. *jemeni*.

Ghinghịár m. Spin măgăresc, *Ghinghiru ari spiń, nu la pots prindi cu mọna*, ALR. 5173. [Și: **ghinghír, džindžăr.** *Șteată măgaruli si ịasă džindžăril' di s-ti putires* (aşteaptă... să iasă spinii măgărești, 418. — Din bg. *ginger*.

Ghinghír m. v. *ghinghịar*.

Ghíjă f. în: *g'ija di vitsă*, butaș, ALR. 6108.

Ghịoámiti adv. v. *ghịuà*.

Ghịóc Nume de cal cu părul cărunt (arom. *ghịoc*).

Ghịólma N. de loc. (Cupa).

Ghịón m. O pasăre care există, cu același nume, și la Aromâni și care cântă plăcut. Cf. *gheonoaie*. (Există la toate popoarele balcanice: Alb. *ģon*, gr. *γκιώνης*, bg. *ghion*, etc), arom. *g'on*.

[2]**Ghịón** a. Talpă la ghete, pingeà. *Ghịonu di lă tšoụlă si ruptsi* (talpa dela gheată s'a rupt). — Din tc. *gjon*, id.

Ghịór m. Viorea. Se mai numește: t e m e n u ș c ă, g l' i t š c h i, c ă t š u n c ă. [Și: **ghịoáră** f.]. — Din lat. *viŏla,-am*, (arom. *g'oară*, rar).

Ghịórghi m. N. de persoană. [Se mai zice, cu același înțeles, și

Goșu, *Gonu*, *Gotsi*, *Džoni*. Com. C. I.].

Ghipt (pl. *ghiptur*) a. 1⁰. Cereale. *Ia ua ari uopt cupiti di ghipt : unu ăi di mĕl', lăntu ăi di barnitsă, lăntu ăi di grǫn și lăntu ăi di sicară*, (aici sunt opt stoguri de cereale: unul este de mei...), 9/4. || 2⁰. Grâu cf. g r ǫ n. *Cǫn... si scoală să turească ghipt ăn coș* (când se scoală să verse grâu în coș), 23/41. — Din lat. *vīctus,-um*, (arom. *yiptu*).

Ghirdán a. 1. Salbă de gât, gherdan. *Nu pots să la dar ghirdănu la mę mul'ari?* 25/85. || 2⁰. (La măcelari) carnea de miel dela piept, împreună cu jumătatea gâtului, Com. G. D. [Și: **gherdán** a. D e r i v a t: **girdanlíiă** adj. = cu salbă la gât, (despre oaia) care are gâtul alb, dacă pe corp este neagră, și cu gâtul negru, dacă pe corp este albă. Com. I. G.]. — Din tc. *gerdan*, (arom. *girdane*).

²**Ghirdán** m. Piciorul (la miel) de dinainte. Cf. c o l c, ALR. 4072.

Ghiríz a. Canal. *Ca si dusi an ună chioșă tucu lumni ăn ghiriz* (ducându-se la un colț, căzu în canal), 24/47.—Din tc. *ģeriz*, (arom. *ģirize*).

Ghirminós, -ă adj. v. *ghiarmi*.

Ghirnură f. Numele unui arbore, (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 42).

Ghitšít a. Vad, trecătoare [Și: p l i t c ă], ALR. 810. — Din bg. *gečit*, tc.

Ghíu, -iă adj. Viu, cu vieață. *Ni ghiu ni mortu*, 15/69, cf. 17/65, 435, 32/8. [Și: **iiu, -ă** adj. D e r i v a t e: **ghiáță** f. (<*vivus* +*ĭtia*) = vieață; **ghiiés** vb. IV. = trăiesc, viețuiesc. *Cola deadu ąș ghiià cǫt di iel* (acolo moșu își trăia numai pentru el), 20/38, cf. 13/38. *Sirbeà cu tser si ghiieș* (muncește, dacă vrei să trăiești). *Din ąrgatlǫc ghiiaști*, 25, cf. 8/22; **ghiíri** vb. = trăit, viețuit. *Un uom veà di ghiirea ancă trei zǫli* (un om mai avea de trăit...), 9/62. *Loc di ghiiri* (loc de trăit), 16/69; **ąnghiiés** (ąn + ghiies) = înviez. *Și ca ąnghiiaști frăti-su*, 22/28, cf. 21/28. *Fitšoru ună-ș-ună ąnghiì* (băiatul de odată învie), 34/51, cf. 15/29, 18/19, 19/51, 22/78; **pringhiiés** (pri + ąn + ghiies) vb. IV. = înviez, reînviez. *Acu mor și si pringhiies* (dacă mor și să reînviez), 7/51]. — Din lat. *vīvus, -a, -um*, (arom. *yiu*).

Ghiuà adv. Ca și cum, ca și când, adecă. *Tătă-su si ąnturnǫ ghiuà s-la scapă* (tată-su se întoarse, adecă să-l scape), 10/15. *Ghiuà și noi si zitsim tsivà-godeà*. [Și: **ghiuáia**, **ghioámiti** adv. *Să lea havà ghiuaia* (să ia aer adecă), B. 4]. — Din tc. *gjua*, (prin bg. *ghiua*, id.).

Ghiuáia adv. v. *ghiua*.

Ghiubrè f. Gunoi. *Că-u lă ghiubrea... iu să-u turească*, 4/69, cf. 8/69. [Și: **ghiubrì** f. *Vem turit ghiubrì* B. 12, cf. 11/60. D e r i v a t: **ghiubríną** = n. de loc, (Huma)]. Com. T. P. — Din tc. *gjubre*.

Ghiubrì f.
Ghiubrínă f. } v. *ghiubre.*

Ghiulè f. Ghiulea. Com. G. D. — Din tc. *gülle.*

Ghiúm a. Urcior mare de aramă. *Un rap cu ună mǫna* (= ghiumu) *34. [D i m i n u t i v e: **ghiumítš** a. și **ghiumátš** a. Com. G. D.]. — Din bg. *gjum* (tc.), (arom. *ǵum.*

Ghiumbrúchi f. v. *iumbruchi.*

Ghiumítš a. v. *ghium.*

Ghiuńázăts v. *ńazăts.*

Ghiúpc m. Țigan. *Li lǫ iel lui rubi ca di ghiupc* (le luă el hainele lui ca de țigan) 8/51, cf. 295. [D e r i v a t e: **ghiúpcă** f. = țigancă. *Ghiupca la feasi și la trimeasi la prusirea,* 601. *Ghiupchi,* 15/29, cf. 3/35. || Pițigoiu. Com. H. I. || Cleşte mai mic; **ghiuptsés, -eascǎ** = țigănesc. *Tšergă ghiuptsească,* 968]. — Refăcut din *ghiupcă* bg. *gjupka,* « țigancă ».

Ghiúpcă f.
Ghiuptsés,-eascǎ adj. } v. *ghiupc.*

Ghiurlúc a. Murdărie, tot ce rămâne, gunoi. *Ghuirlucu di bubi nitsi cǫnnu tribuiaști s-la turim ăn grădina di tšarnitš,* B. 10. *Ghiurlucu di jos* (murdăria de jos), ib. 9. — Din mbg. *gjorluk* (tc.).

Ghiúrta N. de loc. (Huma).

Ghiutšbeleà adv. In fine, în sfârșit, în cele din urmă. *Ghiutšbeleà și chiupu si frănsi di curtulisì lupu* (în fine și chiubul se sparse de scăpă lupul), 14/72. — Din tc. *güǧ-bela* « grea-întâmplare s. nenorocire ».

Ghiuzelduńa f. Frumoasa pământului, cf. u b a v i l' a l o c l u i. *Al' zisi la ampirātu ca s-la trimeată si-u leà « ghiuzelduńa »* (îi zise împăratului ca să-l trimeată să o ia pe frumoasa pământului). — Din tc. *güzel-duńa,* (arom. *mușata-loclui,* alb. *e bukurë e dheut*).

Ghivghilitšán m. v. *ghevghelì.*

Ghizà f. (Turcism). Amendă, pedeapsă. *Dōmnu ai dat-au ghizà trei ań di zǫli* (Dumnezeu i-a dat pedeapsă trei ani de zile), 4/62. — Din tc. *ǧeza,* (arom. *ǧizae*).

Glad adj. Nesăturat, flămând, fig. ceva fantastic, ființă închipuită. *Tse-ti sculaș ca glad; vă sculats că glǫji și tsoglavi,* 283. — Din bg. *glad.*

Glas a. Glas, voce. *Iel' ca uzǫră glasu featăl'ă* (ei când auziră glasul fetii), 15/73. — Din bg. *glas.*

Gl'aș m. Un fel de cleşte cu care se servesc argintarii și tinichigii. Com. C. I.

Glătcă f. Inghițitură. — Din bg. *glătka.*

Glăvătíiă N. de loc. (Oșani).

Glăvés vb. IV. (refl.) Mă bag la stăpân, mă năimesc. *Să-mi glăves la vrin, cari s-mi va* (să mă pun la stăpân la cineva...), 3/2. *Ai să nă glăvim,* 1/25, cf. 6/15, 11/15, 5/62. [Și: **anglăvés** vb. IV. = (Liumnița) tocmesc, angajez. *L-anglăves picuraru,* ALR. 5367. D e r i v a t e

glăvíri f. glăvít, -ă adj. = băgat la stăpân, 299]. — Din bg. *glavam*.

Glăvíri f. } v. *glăves*.
Glăvít, -ă adj.

Gl'eátă f. (la rotar) Maiu. Com. C. I. — Din bg. *gleto* (pentru *dleto*).

Gl'eg a. v. *cl'ag*.

Gl'em a. Ghem. *Gl'em la buric ąl'-tsi zădună* (s'a speriat rău), 934, cf. *48. [D e r i v a t: **gl'emtšúc** m. (dim.)]. — Din lat. * *glemus*, (arom. *gl'em*).

Gl'emtšúc m. v. *gl'em*.

Gl'ets a. Ghieț, ghiață. *L'a biįù gl'etsu* (a tulit-o, a șters-o), 981. [D e r i v a t e: **ąngl'ets** (<lat. *inglacio, -are*) vb. I. = îngheț, deger. *Añ ąngl'itsară pitšoarili* (îmi înghețară picioarele); **ąngl'itsári** f. = înghețare; **ąngl'itsát, -ă** adj. = înghețat; **ąngl'itsătúră** f. = îngheț; **dizgl'éts** (<lat. *dĭsglacio, -are*) vb. I. = desgheț; **dizgl'itsári** f. = desghețare; **dizgl'itsát, -ă** adj. = desghețat]. — Din lat. **glacium* (din *glaciare*), arom. *gl'ets*.

Gléznă f. Gleznă (la cal), chișiță. Com. C. I. — Din sl. *glezna*.

Gl'igusés vb. } v. *gl'eg*.
Gl'igusíri f.
Gl'igusít, -ă adj.

Gl'índă f. Ghindă. [D e r i v a t: **gl'índură** (<lat. *glandŭla*), f. = murele dela gât]. — Din lat. **glanda, -am*, (arom. *gílndă*).

Gl'índură f. v. *gl'índă*.

Glis m. Panglică (cu înțelesul de), v i e r m e, t e n i a. [Și: *glist* m., **glístă** f.]. — Din bg. *glis*.

Glist m. } v. *glis*.
Glístă f.

Glítšchi f. plur. Un fel de c ă t š u n c ă de coloare albă cf. t e m e n u ș c ă, g h į o r. *Cătšunchili și glitšchili es primăveara*. Com. I. L. Din mbg. *glički*.

Gloábă f. (Liumnița). Gloabă, amendă, cf. g h i z ă. Com. G. D. — Din bg. *globa*.

Glog m. Arbust ghimpos, cu spinii mari. Com. G. D. — Din bg. *glog*, id.

Glúbav, -a adj. v. *glupav*.

Gl'úbnic m. miezul de pâine necoaptă. Com. G. D. — Din bg. *glib*.

Glúpav, -ă adj. Prost, prostănac. [Și: **glúbav** adj.]. — Din bg. *glupav*.

Glúșcă (plur. *gluști*). f. Cireașă crudă, necoaptă. *Nu ișǫră tšireașăli, ancă sa gluști* (nu ieșiră cireșile, sunt încă necoapte), Com. C. I.

Gluznés vb. IV. Fracturez. *Gluzniri la pĭtšor* (fractură la picior), ALR. 4201. [D e r i v a t: **gluznítsă** f = scrintitură]. — Din mbg. *slizgam*.

Gluznítsă f. v. *gluznes*.

Gnóį a. Gunoiu. *Bun im ųa pri gnoį*, (bine suntem aici în gunoiu), 18/29, cf. 2/29. [D e r i v a t: **gnués** vb. IV. = gunoiesc]. — Din bg. *gnoj*, id.

Gnos a. Scârbă. *Nu vin ăn căsă... că s-va iįă gnos* (nu vin în casă, căci o să vă fie scârbă), 15/56.

— Din mbg. *gnas*, influențat de « gnoi ».

Gódcă f. Fragă Com. V. J. — Din bg. *godka.*

Gódea (Bulgărism) v. *tsiva.*

Gógu Poreclă pentru oamenii proști. *La treatsim și noi veacu gogăl'a* (o ducem foarte rău și greu), Com. C. I.

Gol, goală adj. Gol, desbrăcat *Zădurńiră doil'ă gol'* (adormiră ambii goi), 13/68. *Iel șăzù la curu focului pri gol loc*, 16/56. *Si scunsi că ra goală di al' ra rușoni* (se ascunse că era goală...), 15/38, cf. 293, 959. || (Adverb). Numai. *Con au dișcl'ísi cutiia vizù goali furliń* (când deschise cutia, văzu numai monede de aur), 9/11. [Derivate: **gulés** vb. IV. = golesc. Compus (cu pref.): **ugulés** (bg. *oglavam*) vb. IV. = desbrac în pielea goală; **dizgol'** I. vb. (diz + gol') = desgolesc, Com. G. D.; **gulutíia** f. (bg. *golotija*) = sărăcie. *Iundi-i feata, cola-i gulutiia* (unde sunt fete, acolo este sărăcie), 984; **gulitšúni** f. = goliciune (se zice când cineva nu este bine îmbrăcat, sau este îmbrăcat subțire), Com. G. D.; **gulișán, -ă** adj. = gol de tot, id.]. — Din paleosl. *golŭ*, (arom. *gol*).

Golcă f. Nod în țesătura unei pânze. — Din bg. *gălkă.*

Gońu m. v. *Ghiorghi.*

Góră f. Pădure. *Nu la vez că-i goră?* (nu vezi că-i pădure ?). [Derivat: **górnits** m. (bg. *gornica*) = păr sălbatec. *Deadără pri un gornits* (dădură de un păr), 7/71. *Iel', ca si disfeasiră di pri gornits,* (ei, când se dădură jos de pe păr), 9/71, cf. 4, 6/54, **górnitsă** f. = pară]. — Din bg. *gora.*

Gorb m. Spinare, șira spinării. *Si mi măntšos șa si port apu pri gorb* (să mă muncesc așa, să port apă pe spinare), cf. 20/16. *Să scoatim ună fașă din gorp* (să scoatem o fâșie din spinare). [Și: **gorp, gărb, grăb,** m. *Tot grăbu la dijulì* (tot spatele îl jupui), 14/72, cf. 284, 285. Derivate: **gărbés** vb. IV. = (despre oi) le tund la pântece și la gât. Com. G. D.; **gărbíri** f. = tunderea oilor; **gărbít, -ă** adj. = tuns (despre oaie), id., **gărbăv, gărbov, -ă** adj. (bg. *gărbov*) = cocoșat, gârbov, id., **grăbtšoáńă** f. = gropiță la ceafă, Com. G. D.]. — Din bg. *grăb.*

Gorc m. Grec. [Derivate: **gărchíncă** (bg. *gărkinka*) f. = grecoaică; **gărtsés, grătsés, -ă** adj. = grecesc; **gărtseáști, grătseáști** adv. = grecește]. — Din bg. *gărk*, (arom. *grec*). Numele latin s'a păstrat numai în deriva ele adj. și adv. și în numele de loc. *Ăn Greaca* (la Grecoaica) în Cupa.

Górnits Nume de mahala în Nânta. (Cf. Capidan, *Megleno-românii*, I, 11).

²Górnits m. } v. *gora.*
Górnitsă f }

Gǫrp m. v. *gǫrb.*

Gorșét N. de munte (Liumnița). [Și: **Gu(r)șét**].

Gǫscă f. Gâscă. *Ună gǫscă mari* (o gâscă mare). [Și: (Țârnareca) **găscă** f. D e r i v a t : **gănsác** m. (mbg. *gănsak*, bg. la Perlepe *gusak*]. — Din bg. *găska.*

Góșu m. v. *Ghiorghi.*

Gótfă f. Gătit (despre mâncare). — Din bg. *gotva.*

Gózbă f. Masă (cu înțelesul de) petrecere, invitație la masă. *Mi rog, si fac ună gozbă* (mă rog, să chemăm oaspeți la masă), 21/38. — Din bg. *gozba.*

Gǫznic m. Mațul gros. ALR. 2219. — Din bg. *găznjak.*

Grăb m. v. *gǫrb.*

Grăbăiés vb. IV. Iau, răpesc din ceva. *Că-u grăbăì, grăbăì uoala, saldi dǫuă găruntsă di baclă flai* (luă din oală așa de mult încât nu găsii decât două grăunțe de bob). Com. C. I. [D e r i v a t: **grăbăíri** f. = luare cu totul, răpire id.]. — Din bg. *grabam.*

Grăbáłă f. Lingură mare. ALR. 3973. [Și: **grăbál'că** ib.].

Grăbátš m. Gârbaciu. Com. N. P. — Din tc. *kyrbač.*

Grăblă f. } v. *crăblă.*
Grăblár m. }

Grăbtšoáńă f. v. *gǫrb.*

Grăclán m. v. *grătlan.*

Grădínă f. v. *gărdină.*

Grădiști N. de loc. (Lugunța). — Din bg. *gradišta.*

Grái a. Graiu. *Spuni-l' cǫtiva graiur* (spune-i câteva vorbe). Com. C. I. — Din paleosl. *graj*, (arom. *graiu*).

Grămádă (pl.-*mǫz*) f. Gramadă, mulțime multă, lucruri de ale casei, căsnicie. *Nu mi litšà mini, mamu, ăn lu Dreana grămǫz* (numi stetea bine, mamă, în căsnicia lui Dreana). *Grămada-l-Tsantsa* n. loc. (Conțco); *Gărmǫz* n. loc. (Barovița). [D e r i v a t e: **grămădítšcă** f. (dim.), **grămădisés** vb. (refl.) = mă tolănesc pe ceva. ALR. 2296]. — Din bg. *gramada.*

Grămădisés vb. IV. v. *grămadă.*

Grămătíc n. de fântână (Cupa).

Grănínă f. v. *grǫn.*

Grănișór m. v. *gărnișor.*

Gră(n)tš m. Oală, ulcică, hârb. *Grăntšaru din grănts beà apu* (olarul bea apă din oală), 288. [D e r i v a t: **grăntšár** (mbg. *grănčar*) m. = olar. *Grăntšaru iundi va cola u puni mănușa* (olarul unde vrea acolo pune mănerul), 983]. — Din bg. *gărnče.*

Grăntšár m. v. *grănts.*

Grap interj.

Gras, -ă adj. Gras. [D e r i v a t e: **grăsími** f. = grăsime. *Diriptatea iasi că grăsimea pri apu*, 204; **grăstšúc, -ă** adj. = grăsuliu; **ạngráș** vb. I. (Țârnareca) = îngraș; **ạngrășári** f. = îngrășare; **ạngrășát, -ă** adj. = îngrășat; **ạngrășătúră** f. = îngrășare]. Com.

I. L. — Din lat. *grassus, -a, -um* (= *crassus, -a, -um*), arom. *gras.*

Grăsími f. } v. *gras.*
Grăstšúc, -ă adj. }

Grătlán m. Gâtlej. *Şi iel una ş-una di grătlan... şi la strinsi* (şi el dintr'odată de gâtlej...). [Şi: **grăclán, gărtlán** m. (în Ţârnareca) **gărgălán** m. Com. V. J. Derivat: **grătlănítš** m. (dim.) = omuşor]. — Din sl. *grŭtan* şi bg. *grăklan,* (arom. *gărgălan*).

Grătlănítš m. v. *grătlan.*

Grătsăiés vb. IV. Zgrânţăiu.

Grătseáşti adv. } v. *gǫrc.*
Grătsés, -ă adj. }

Grăvínă f. Nume de plantă mirositoare. Com. T. P. Din mbg. *gravina.*

Grăzăiés vb. IV. (Oşani). Zgâriu (întrebuinţat în spec. pentru oameni. Pentru animale şi în spec. pisici se zice mai mult zgair). *Grăzneà -u, Itu, mumă-ta* (zgărie, Itu, pe mamă-ta, se zice în glumă, la copii). Com. C. I. [La perf. s. *grăznii*]. — Din bg. *grizam* (aor. *griznah*).

Greácă n. loc. (Cupa), cf. gǫrc.

Greájbă f. v. *greaşcă.*

Greáşcă f. Greşeală. [Şi: **greájbă** (din mbg. *grěžba*) f. Com. T. P.]. — Din bg. *grěška.*

Greátsă f. v. *greu, greaŭă.*

Gréblă f. Greblă. Com. H. I. — Din bg. *greblo.*

Gres vb. IV. 1°. Grăesc. *Ară iel ai zisi «greà»* (iar el îi zise: «grăeşte») 15/55. *Gri lă tsar* (grăi la ţar) 8/65. *Ai grit-au* (i-au grăit) 2/61 || 2°. Zic (cu înţelesul de) numesc pe cineva. *La ma ńiclu frati al' greau Geagea* (mai micului frate îi ziceau Geagea), 3/68. [Derivat: **gríri** f. = grăire]. — Din paleosl. *grajati,* (arom. *grescu*).

Gréu, gréau(ă) adj. Greu. *Greau mǫnă* (mână grea), se zice când cineva înjunghe o vită şi, dintr'o singură lovitură, vita rămâne pe loc moartă. 928. || *Greau(ă)* (însărcinată). *Mul'area chinisi greaŭă* (muierea rămase însărcinată), 5/40. || Subst. *Greu* m.: (fig.) om bogat, stăpân. *Greu la cl'imǫ* = stăpânul l-a chemat. 290. [Derivat: **greátsă** (<lat **grevĭtia*) f. = greaţă, greu, părere de rău. *Nu-ń cădeà cǫta greatsă* (nu-mi părea aşa de rău) 496]. — Din lat. **grĕvis, -em,* (arom. *greu*).

Greúš m. Arbore, acelaş cu părnarea ALR. 2559.

Gribálă f. Hreapcă, greblă. ALR. 5025. — Din mbg. *grebalo.*

Grigonátcă N. loc. (Nănta).

Gríndă f. Grindă, stâlp. *La spindzurară di grindă* (îl spânzurară de stâlp) 718. *L'i* (în text greşit: li) *spinzură [peştil'] di grindi* 2/30. — Din sl. *gręda,* (arom. *grendă*).

Grípa-li-Dafi N. loc. (Nânta).

Gripés vb. IV. 1⁰. Pun mâna pe cineva, îl apuc. *Pęștili zisi « aman gripę-mi » și moșu la gripì* 3/28, cf. 17/18. || 2⁰. Asmuț, năpustesc în contra cuiva. *Cǫn să ti stringă zęịstli, tu să-l' gripeș răslăńil'* (... tu să asmuți leii) 17/9. — Acelaș cu bg. *grabam* « răpesc » din care avem odată *grăbăịes* (?)

Gríri f. v. *gres.*

Grișătúră f. v. *grișǫs.*

Grișǫnă f. Nume de plantă.

Grișǫs vb. IV. Greșesc. *L'artămi, grișǫị, lāntă ṷară nu fac șa* (iartă-mă, greșii, altă dată nu fac așa) 11/10. [D e r i v a t: **grișătúră** f. = greșală]. — Din paleosl. *grěšiti,* (arom. *agîrșescu*), cf. g ă r ș e s.

Groápă f. Groapă. *Cǫn dęđu din groapă* (când moșu din groapă, adică niciodată). *Groapa-gaịăl'ă, Groapa-lu-Mantši, Groapa-Moașăl'ă* n. loc. (Oșani). [D e r i v a t e: **grupíști** f. = locul unde sunt gropi. Com. G. D; **gruptšóncă** f. = gropița dela ceafă. C o m p u s cu (pref.) **ąngróp** vb. I. = îngrop, înmormântez. *Tru cuproịă... ăịrà ąngrupat* în (gunoi era înmormântat) 17/68. *Si vę ąngrupat* (se îngropaseră) 14/24; **ąngrupári** f. = înmormântare, îngropăciune; **ąngrupát-ă** adj. = îngropat, înmormântat. *Maịca cu tati săn ąngrupats* (mama cu tata sunt înmormântați) 28/68; **niduąngrupát, -ă** (ni + du + ąngrupat) = îngropat pe jumătate, neîngropat peste tot. Cf. 14/84, **dizgróp** (diz + grop) vb. I. = dezgrop; **dizgrupári** f. = desgropare, **dizgrupát, -ă** adj. = desgropat. Com. T. P.]. — Pentru etim. vezi alb. *gropë,* (arom. *groapă*).

Grob (pl. *-bur*) a. Mormânt. *Ca si dusiră direp marzinea di cătun, lângă grobur* (...lângă morminte) 11/58. *Aị si ni-l' spuń groburli* (hai să-mi spui mormintele). Cf. 2,3/6, 14/24, 4/71, 20/31. N. loc.: *Ăn grobu* (Lugunța), *Grobu-Ghịorgăl'ă* (Oșani), *Grobu Ianal'ă* (ib.), *Grobu-li Fringhiịa, Grobu-lu-Mimedu* (Huma), *Grobu-Ticăl'ă* (Oșani). — Din bg. *grob.*

Grǫn a. Grâu. *Sitsirǫm la grǫn* (secerăm grâul) 16/5. *Și grǫnu criscù* ib. cf. 9/4, 15/5, 6/55. Feluri de grâu: *grǫn šut* (alb), *grǫn roš* (cu mustață), *grǫn plătitsă* (galben), *grǫn tsărvencă* (roș). ALR. 5182. || Colivă. *Deadi grǫn di cǫn ra lupu cătsǫl* (dădu colivă de când era lupul cățel), a murit de mult. *Ąl' măncǫm grǫnu* (a dat ortul popii) 286. Cf. 289. [D e r i v a t e: **gărníști** f., **gărnínă** și (mai rar) **grănínă** f. = locul rămas după ce s'a secerat grâul, m i r i ș t e. Cf. s t ă r n i ș t i, s e c ă r i n ă, m e l'i n ă, o v i ș ǫ n ă, b ă r n i t š ǫ n ă. Com. C. I.; **gărnișór** (formațiune analoagă cu bg. *pčenička* « porumb » din *pčenica* « grâu » cf. t š ă n i t š c ă) m. = porumb, păpușoiu. *Culcă-ti tseastă seară ăn*

tšutura di gărnișor (culcă-te astă seară în banița din porumb) 11/331; **gărnișureátsă** f. = loc unde a fost semănat gărnișor. ALR. 5055; **gărnișóreă** f. = cotorul porumbului. Com. G. D.; **gărnișoríște** și **gărnușurínă** f. = locul unde s'a strâns recolta de porumb cf. s t ă r n i ș t i etc.; **gărnúts, gărúnts** (<lat. **granuceum*) a. = grăunte. *Fitšoru si feasi un gărnuts di mel'* (băiatul se făcu un grăunte de meiu) 23/79. *Rupsi un gărnuts* (în text greșit: gărnunts) *di neagră uu̯ă.* 3/47, cf. 2/47; **gărnutsós, -ă** adj. = grăunțos; **gărnáts, -ă** (<lat. **granaceus, -a, -um*) adj. = de făină de grâu. *Turtă gărnață* 20, 22/6 și (rar) **zărnáț, -ă** (bg. *zărno*) adj. *U măncă turta zărnatsă* (o mănâncă turta făcută din făină de grâu) 15/72; **gărnutšúc** (dim.)]. — Din lat. *granum*, (arom. *gîrnu*).

Gros, groásă adj. Gros. *L'-u gros nasu la tsista* (îi este nasul gros) este om cu stare 463. || (Fig.). Prost. *Sam groasă ăn cap* (sunt proastă) 9/12. *Fitšor gros* (prost) 5/21. *Groasa* n. de loc. (Nânta). *Pri Groș* n. de loc. (Cupa). [D e r i v a t e: **ạngróș** vb. I. = îngroș. Com. G. D.; **ạngrușát, -ă** adj. = îngroșat]. — Din lat. *grŏssus, -a, -um*, (arom. *gros*).

Groș m. Piastru, monedă turcească în valoare de 40 de parale. g r o s. *Au̯ vindură 60 di groș* (o vândură 60 de piastri) 6/54. [D e r i v a t: **grușítsă** f. (dim.)]. — Din tc. *groš*, (arom. *groș*).

Gróut. N. loc. (Cupa). Loc pietros. Com. N. P. — Din bg. *grohot.*

Grúdi (pl. *gruz*). Glie. ALR. 950, cf. g r u s. — Din mbg. *grud* și *grudka.*

Grup a. Bucată, grămadă. *Măiră cu grup di tsară* (asvârliră cu bucăți de pământ) 15/5.

Grupíști f. } v. *groapă.*
Gruptšǫneă f. }

Grus m. Bulgăre, bolovan. *Grus di pimint.* ALR. 5112. — Este acelaș cu *grudi* (dela pl. *gruz*, rostit și *grus*).

Grutsfeát m. N. de plantă. Com. C. I.

Gruu̯nés vb. IV. Mă las, mă prăvălesc, cad. Fig. slăbesc, mă topesc, mă sleesc. *Că si gruu̯nì di pri tšireș* (când căzu de pe cireș). Com. C. I. [D e r i v a t e: **gruu̯níri** f. cădere, fig. sleire; **gruu̯nít, -ă** = căzut, picat, fig. slăbit, sleit, id.]. — Din bg. *gruhuvam.*

Gruu̯níri f. } v. *gruu̯nes.*
Gruu̯nít, -ă adj. }

Gudés vb. IV. Lovesc, dau în cineva, bat, dau bătaie. Mai des: u g u d e s (nemeresc). — Din paleosl. *goditi*, (arom. *agudescu*).

Gugóș m. Boboc de floare. *Nu-i Stuịan că-i gugoș di trandafil* (... boboc de trandafir). — Este acelaș cu arom. *gugoș* și cu alb. *gogosh.* Pentru etim. cf.

Capidan în *Dacoromania VII*, 129.

Gúgă f. Piatră (de obiceiu) triunghiulară, servind ca obiect de joc la copii.

Gugáchi̯ N. loc. (Cupa).

Gugúfcă f. Turturea. [Și: **gugútšcă**, f. Com. T. P.]. — Din bg. *gugutška*, (arom. *guguče*).

Gugurétš N. loc. (Cupa).

Gugútšcă f. v. *gugufcă*.

Gulástră f. 1⁰. Primul lapte după fătatul oilor. Curastă. ALR. 114. ‖ 2⁰. Străghiață ib. 5413. [Și: **culástră**. Com. G. D.]. — Din lat. **colastra*, *-am*, (colŏstrum), (arom. *culastră*).

Guleátă f. v. *găleată*.

Gulés vb. IV. / **Gulișán, -ă** adj. / **Gulitšúni** f. } v. *gol, goală*.

Gulúp (pl. *gulup*, în Țârnareca *guluchi̯*) m. Porumbel. *Scoasi un zăgar; din zăgar doi̯ gulup* (scoase un ogar; din ogar doi porumbei) 33/39, cf. 8/67, *8. — Din mbg. *gulăb*.

Gulutíi̯a f. v. *gol*.

Gunés vb. IV. 1⁰. Gonesc, izgonesc. *Fitšoru să cọntă cucu, di s-la gunim lūdẹ*, 25/6, cf. 4/12, 2/35, 11/67. ‖ 2⁰. Mân, conduc (o vită). *Montiza dimineatsta vinì vacọtu di gunirea dănācu* (a doua zi dimineața veni vremea de mânat dănacul). *Axen măgar guneaști*, lucrează pentru alții 417 cf. 54. [D e r i v a t e: **guníri** f.; **gunit, -ă** adj.]. — Din paleosl. *goniti*, (arom. *agunescu*).

Guníri f. / **Gunít, -ă** adj. } v. *gunes*.

Gúră f. Gură. *Am un ạịọr... di cal' albi, Saldi un roș ạn mējluc tucu ạl' clutsăịaști* (= gura) *35. *La ari dispicat... rostu că gura di măgar*, 985. *Gură*, n. loc. (Lugunța). *Gura-lu-Tsapu*, n. loc. (Barovița); *gură-di izmeni* = prohab, ALR. 3309, *gură di-cămeașă* = partea despicată la cămașă, ib. 3296. | *Gură* = trecătoare între doi munți ib. 2480. [D e r i v a t e: **gurítšcă** (dim.)]. — Din lat. *gŭla*, *-am*, (arom. *gură*).

Gurgáșcă f. Scorbură. *Ạu̯ ămăncọ cu băltii̯a tsẹ gurgașcă*, 19/2. *Tsẹ gurgașcă ạị zisi*, 20/2. [Și: **gurugáșcă** f. D e r i v a t: **gurgășlív, -ă** adj. = noduros. *Și di iu̯ndi ạmnọ... bătù di un gurgășliv fag* (întâlni un fag noduros) 19/2.

Gurgășlív, -ă adj. v. *gurgașcă*.

Gurguláș m. Orice pietricică rotundă și netedă, în special una din cele cinci pietre care servesc la jocul numit « tsirică ». Com. T. P. Derivat din *gurgul'*.

Gurgul'át, -ă adj. Rotund. (arom. *gurgul'at*). Derivat din *gurgul'*.

Gurgul'usít, -ă adj. (Ironic). Sfrijit, foarte slab. ALR. 2268. Derivat din *gurgul'*.

Gurgurés vb. IV. = (Despre mațe) chiorăie. ALR. 2210 onomatopee.

Guribínă f. se zice pentru o fată urîtă. — Din bg. *gurabina*.

Gurídă f. Agurídă. *Ca si sculară pri la pruvidearea, flară guridă* 10/56. —Din bg. *agurida*, (arom. *aguridă*).

Gurítšcă f. v. *gură*.

Gurléz vb. I. (Despre porc) Guiț. *Porcu gurlęază*, ALR. 5688. [D e r i v a t : **gurlív, -ă** adj. = puchinos. Cuvântul ar putea avea altă origine].

Gurșét v. *Gorșet*.

Gurugáșcă f. v. *gurgașcă*.

Gúșă f. Gât. *Ăn puș di gușă un chiup* (pusei de gât un chiub) 4/13, cf. 21/68. *La li pupări gușil'* (le opări gâtlejurile) 13/11, cf. 162, 291. *Leau pri gușă* (nenorocesc pe nedrept). *Vez să lęi vrin lant suflit pri gușă* 12/1. *Mer cu gușă* v. m e r. [D e r i v a t: **gușés** vb. IV. (despre oi) mi se umflă gâtul din cauza tusei; **gușnés** (bg. guša, aor. gušnah), vb. IV. = iau de gât, îmbrățișez. *Uorbu... la cunuscură răslăñil', la gușniră* (pe orb îl cunoscură leii, îl îmbrățișară) 34/40. (Refl.). *Si cătsără, si gușniră* (se apucară, se îmbrățișară) 13/58; **gușníri** f. = îmbrățișare; **gușnít, -ă** adj. = îmbrățișat]. Există și în alb. *gushë*.

Guscăiés vb. IV. (refl.). Mă gudur, mă ciugulesc (mai ales despre tineri îndrăgostiți). *Feata cu fitšoru si guscăiau*. Com. T. P. Derivat din *gǫscă*.

Gușnés vb. IV, **Gușníri** f., **Gușnít, -ă** adj. } v. *gușă*.

Gust vb. I. Gust. *Lă iel nu-l'-tsi măncà, tucu gusta un-dǫu mutšcǫts* (lui nu-i era foame, dar gusta câteva îmbucături) 15/42. [D e r i v a t : **gustári** f. = gustare]. — Din lat. *gusto, -are*, (arom. *gustu*).

Gustári f. v. *gust*.

Gustés vb. IV. ospătez pe cineva, (refl.) mă ospătez, mănânc bine. *Vicnì ampirătu ca s-la gustească* (chemă pe împărat ca să-l ospăteze) 9/50. *Ă si nă gustim* (o să ne ospătăm) 19/68. [C o m p u s (cu pref.) **izgustés** (iz + gustes) vb. IV. = ospătez pe cineva bine, (refl.) mă ospătez, mănânc bine. *Na izgustim cu turtă caldă și... căigănă* (ne ospătarăm cu turtă caldă...) 8/69. (Forma *dizgustes* nu există). [D e r i v a t e : **gustíri** f. = ospătare; **gustít, -ă** adj. = ospătat]. — Din mbg. *gostam* id. (bg. *gostuvam*).

Gúștir m. Gușter. *Gol ca guștir* = în pielea goală 292. [D e r i v a t: **guștirítsă** f. (bg. *gušterica*)]. — Din bg. *gušter*, (arom. *guștur*).

Gustíri f. v. *gustes*.

Guștirítsă f. v. *guștir*.

Gustít, -ă adj. v. *gustes*.

Gutcăiés vb. IV. Imi pierd vremea de geaba. *Mul'area cari nu va si facă pǫini tot si gutcăiaști* (muierea care nu vrea să facă pâine tot își pierde vremea de geaba). Com. T. P. — Din bg. *kutkam?*

Gutfés vb. IV. Gătesc. *Pisăi tru carti si gutfească* (scrise în scrisoare

să gătească) 2/68 cf. 5/68. [D e r i v a t e: **gutfíri** f. gătire; **gutfít, -ă** adj. gătit; **gutuván** m. (ironic) = unul care așteaptă totul de-a-gata. *Gutuvanuli, ca vrin uaspits* (aștepți de-a-gata ca un mosafir) 294; **gutuvátšcă** f. = bucătăreasă, ALR. 2687]. — Din bg. *gotvja*, *gotovan*.

Gutfíri f.
Gutfít,- ă adj. } v. *gutfes*.

Guti-cu-apu N. loc. (Barovița).

Gutšulés vb. IV. (refl.). Mă tăvălesc în apă. Com. Gh. T.

Gutuván m.
Gutuvátšcă f. } v. *gutfes*.

Gu-u! interj.

Gúvă f. (Numai în Huma). Gaură. *Vut-au și vrină guvă di lup* (a fost și o gaură de lup) 22/69. N. loc. în Huma: *Guva-zorilor-di-Briaznic*, *Guva-zorilor-dipriropa-l-Coșa*, *Guva-zorilor-di-Vil'oari*.—Din alb. *guvë*, (arom. *guvă*).

Guvidárnică f. v. *guvidină*.

Guvidínă f. Carne de bou. Com. G. D. [D e r i v a t: **guvidárnică** f. = nume de localitate în Cupa. Com. N. P.]. — Din bg. *govedina*, *govedarnik*.

Guzov-roși adv. Roș ca trandafirul. Com. T. P. Cf. bg. *guzen* « roș de rușine, rușinos ».

Dž

Džăbădán a. v. *džămădan*.

Džadéiă (pl. *džădei*) f. Uliță, șosea.—Din tc. *ğade*, (arom. *ğadee*).

Džălnuiés vb. IV. Bocesc.

Džam a. Geam, sticlă. — Din tc. *ğam*, (arom. *ğame*).

Džămădán a. Un fel de haină turcească, cu mânecele atârnate, ce se poartă peste fermenea. [Și: (Liumnița), **džămăndán, džumăndán, džăbădán** a.]. — Din tc. *ğamandan*, (arom. *ğămădane*).

Džămăndán a. v. *džămădan*.

Džămbúș (pl. - *bušur*) a. Chef. petrecere. *Si facă džămbuș* 22/78. [Și: **džiămbúș** a. 7/58. **džumbúș** a. | D e r i v a t: **džămbușlíia** adj. = căruia îi plac petrecerile, de petrecere. Com. G. D.]. — Din tc. *ğumbuš*, (arom. *ğumbușe*).

Džămbușlíia adj. v. *džămbuș*.

Džamíiă f. Geamie, moschee. — Din tc. *ğami*, arom. *ğămie*.

Džănăbét adj. Geanabet, om rău, păcătos. [Și: **džinăbét** adj.]. — Din tc. *ğenubet*.

Džánăm interj. Dragă. Cf. 1/XIV, 3/12. — Din tc. *ğanym* « inimioara mea ».

Džandár m. Jandarm. — Din tc. *ğandar* (fr.).

Džandžín pr. (Țârnareca). Nimenea, niciunul. — Din tc. *ğanğin*.

Džangaloțs m. pl. Tot felul de instrumente. Com. G. D.

Džăngăr a. Sunetul clopoțelului. *Au, au pri cupatš džăngăr, măngăr pri pimint.* (= portsil' cu jiru) *63. [D e r i v a t e: **džăngăráș** m.- clopoțel 1/75. *Dọ-ń džăngărășu*

să gătească) 2/68 cf. 5/68. [Derivate: **gutfíri** f. gătire; **gutfít, -ă** adj. gătit; **gutuván** m. (ironic) = unul care așteaptă totul de-a-gata. *Gutuvanuli, ca vrin ua̯spits* (aștepți de-a-gata ca un mosafir) 294; **gutuvátšcă** f. = bucătăreasă, ALR. 2687]. — Din bg. *gotvja*, *gotovan*.

Gutfíri f. } v. *gutfes*.
Gutfít,- ă adj. } v. *gutfes*.

Guti-cu-apu N. loc. (Barovița).

Gutšulés vb. IV. (refl.). Mă tăvălesc în apă. Com. Gh. T.

Gutuván m. } v. *gutfes*.
Gutuvátšcă f. } v. *gutfes*.

Gu-u! interj.

Gúvă f. (Numai în Huma). Gaură. *Vut-au̯ și vrină guvă di lup* (a fost și o gaură de lup) 22/69. N. loc. în Huma: *Guva-zorilor-di-Bri̯aznic*, *Guva-zorilor-dipriropa-l-Coșa*, *Guva-zorilor-di-Vil'oari*.—Din alb. *guvë*, (arom. *guvă*).

Guvidárnică f. v. *guvidină*.

Guvidínă f. Carne de bou. Com. G. D. [Derivat: **guvidárnică** f. = nume de localitate în Cupa. Com. N. P.]. — Din bg. *govedina*, *govedarnik*.

Guzov-roși adv. Roș ca trandafirul. Com. T. P. Cf. bg. *guzen* « roș de rușine, rușinos ».

Dž

Džăbădán a. v. *džămădan*.

Džadéi̯ă (pl. *džădei̯*) f. Uliță, șosea.—Din tc. *ğade*, (arom. *ğadee*).

Džălnui̯és vb. IV. Bocesc.

Džam a. Geam, sticlă. — Din tc. *ğam*, (arom. *ğame*).

Džămădán a. Un fel de haină turcească, cu mânecele atârnate, ce se poartă peste fermenea. [Și: (Liumnița), **džămăndán, džumăndán, džăbădán** a.]. — Din tc. *ğamandan*, (arom. *ğămădane*).

Džămăndán a. v. *džămădan*.

Džămbúș (pl. - *bušur*) a. Chef. petrecere. *Si facă džămbuș* 22/78. [Și: **dži̯ămbúș** a. 7/58. **džumbúș** a. | Derivat: **džămbușlíi̯a** adj. = căruia îi plac petrecerile, de petrecere. Com. G. D.]. — Din tc. *ğumbuš*, (arom. *ğumbușe*).

Džămbușlíi̯a adj. v. *džămbuș*.

Džamíi̯ă f. Geamie, moschee. — Din tc. *ğami*, arom. *ğămie*.

Džănăbét adj. Geanabet, om rău, păcătos. [Și: **džinăbét** adj.]. — Din tc. *ğenubet*.

Džánăm interj. Dragă. Cf. 1/XIV, 3/12. — Din tc. *ğanym* « inimioara mea ».

Džandár m. Jandarm. — Din tc. *ğandar* (fr.).

Džandžín pr. (Țârnareca). Nimenea, niciunul. — Din tc. *ğanğin*.

Džangalo̜ts m. pl. Tot felul de instrumente. Com. G. D.

Džăngăr a. Sunetul clopoțelului. *Au̯, au̯ pri cupatš džăngăr, măngăr pri pimint.* (= portsil' cu jiru) *63. [Derivate: **džăngărắș** m.- clopoțel 1/75. *Do̜-ń džăngărắșu*

(dă-mi clopoţelul) 2/75; **džăngărés** vb. IV. = sun din clopoţel]. — Din bg. *ğangarec*.

Džăngărăş m. } v. *džăngăr*.
Džăngărés vb. IV. }

Džáni N. de bou care se naşte în ziua de marţi. Com. I. L. cf. luntše, martină, tină, mertši, petsi, dumi.

Džăşnés vb. IV. Tresar, mă speriu, *džăşnì... căzù ăn căzānu cu veardză* (tresări, căzu în cazan) 11/41. [Derivat: **džăşnít, -ă** adj. =zăpăcit, într'o parte, scrintit, ţicnit, nebun (după bg. ğasnat). *Ai džăşnit* 281]. — Din bg. *ğasvam*.

Džăşnít, -ă adj. v. *džaşnes*.

Džăp a. v. *džep*.

Džăvăiér a. Giuvaier. [Şi: (Ţârnareca), **dživăír** a.]. — Din tc. *ğevahir*, (arom. *ğuvaericò*).

Džep a. Buzunar. *Al' scultă džepu* (are buzunarul plin). 276. cf. 693, 40/40. [Şi: (Liumniţa) **džăp** a. 13/77]. — Din tc. *ğep*, (arom. *ğepe*).

Džépcă f. Piţigoiu, ALR. 6180. Pitulice. Com. H. C.

Dževáp a. Răspuns. *Cum s-la dau dževapu* (cum să răspund), 2/I. [Şi: **džuváp, džuáp** a. *Si dom džuap* 16/39, **džuiáp** a. 9/73]. — Din tc. *ğevab*, (arom. *ğuape*).

Džiămbúş a. v. *džămbuş*.

Džídă f. Săgeată. [Derivat: **džídcă** f.]. — Din mbg. *ğit, ğitka*.

Džídcă f. v. *džidă*.

Džilát m. (Ţârnareca). Călău, geleat. Com. V. J. — Din tc. *ğellad*, (arom. *ğilat*).

Džinăbét adj. v. *džanabet*.

Džindém a. Iad. *Vinì din džindem un uom* (veni din iad un om) 8/35, cf. 6/35, 8/44. — Din bg. *ğendem* (tc. *ğehennem*).

Džíngă f. tinichea. *Sodur di ğingă* (vase de tinichea), ALR. 4120. Cf. sodur. — Din bg. *čingo*.

[2]**Džíngă** f. Smalţ pe cratiţe. *Misur di ğingă, di tsară*. ALR. 3967.

Džingărmínschi f. plur. Ornamente la îmbrăcăminte, prin ext. orice îmbrăcăminte cu ornamente. *Ăn džingărminschi mintea nu stă*. 282.

Džirít (pl. *-ur*) a. săgeată. ALR. 1418. — Din tc. *ğirid*.

Dživăír a. v. *džăvăier*.

Džizvéiă f. (Ţârnareca). Vas de preparat cafea. — Din tc. *ğezve*.

Džóni m. v. *Ghiorghi*.

Džótcă f. Pasăre de mărimea vrabiei, cu penele de coloare cenuşie, *džotcă-divă* trăeşte departe de sate în munţi. Com. H. I.

Džuáp a. v. *dževap*.

Džúcu m. (In graiul secret) poreclă pentru oamenii păcătoşi, răi.

Džugástru m. } v. *jugastru*.
Džugrástu m. }

Džuiáp a. v. *dževap*.

Džumăndán a. v. *džămădan*.

Džumbúş a. v. *dzămbuş*.

Džumércă (pl. *merchi*) f. Jumere.

Plătsintă cu džumerchi (plăcintă cu jumere), ALR. 4039. — Din bg. *ğimirinka.*

Džumitáte f. v. *jimitati.*

Džunátic a. *Foamete.* Com. N.T. — [D e r i v a t: din *džun* (pentru adžun), (arom. *ağunatic*).

Džuneápini N. loc. (Oșani).

Džurnés vb. IV. Vărs, asvârl. *Că l'u džurnii ghiubrę ăn bucă* (și dacă-i vărsai gunoiul...) 8/69. — Din bg. *ğuram* (ğurkam), aor. *ğurnah.*

Džuváp a. v. *dževap.*

H

Hac a. v. ²*ac.*

Hadžilǫc a. v. *adžilăchi*

Háį! interj. Hai. *Haį, haį, ghiptu nu scapă di moară* (ai să vii din nou la mine ca să te rogi, cum vine grâul la moară).

Hal a. v. *al.*

Harb a. Orice bucată spartă. — Cf. bg. *hărbel.*

Hásili Adică? *Hasili, ăn lantili sonur, cu cǫt si maį ąngroașă bubili, cu cǫta din zuŭă ăn zuŭă și maį mătšcati veits la dǫm* (adică, în celelalte somnuri, cu cât se îngroașă mai mult viermii de mătase, cu atât) B. 7.

Havà m. Aer, climă. *La sparg havau* B. 3. Cu *havà și fără vlagă* ib. 4, cf. 8. *Bubili... leau havà* (...iau aer) ib. 6. [Și: *avà* f.]. — Din tc. *hava*, (arom. *hăvaie*).

Hazar adv. v. *azǫr.*

Heį! interj. *E heį, tse daį, tse leaį* 194.

Hem conj. v. *em.*

Hér a. v. *ier.*

Hercǫn Oricând. *Putem fatsiri hercǫn tsearim.* (Putem face oicând vrem) B. 15.

Hesáp a. Socoteală. [D e r i v a t: **hesăpés,** vb. IV, socotesc. *Si hısăpim.* B. 3. — Din tc. *hesap,* (arem. *esape.*)

Hezà Adesea. *Vem hezà ziįan* (avem adesea pagubă) B. 5. *Hezà dimineatsa,* ib. cf. 7, 8. [Și: **iezà**]. Turcism.

H'įári f. Fiere, venin. *S-ti daŭ di pimint hįarįa să-ts creapă* (o să te trântesc la pământ ca să-ți crape fierea). Com. G. D. — Din lat. **fĕle* (pentru *fĕl, fĕllis*), (arom. *h'are*).

H'il' m. v. *il'.*

H'íl'ă f. v. *il'ă.*

H'ir a. v. *ir.*

Hristò m. Hristos.

Húma N. loc. (Cf. Capidan, *Meglenoromânii,* I, 7, 25).

I

I vb. v. *sam.*

²**I** pron. v. ²*ier.*

³**I!** interj. *I, pusta, ăn drŭm ti flaș să mor* (măi, dar tocmai în drum ți-ai găsit să mori) 2/13. || Imită sunetul produs de nechezatul cailor. *Șu feasi calu «i i i» șu gri* (și necheză calul i i i și grăi).

Plătsintă cu džumerchi (plăcintă cu jumere), ALR. 4039. — Din bg. *ğimirinka*.

Džumitáte f. v. *jimitati*.

Džunátic a. *Foamete*. Com. N.T. — [D e r i v a t: din *džun* (pentru adžun), (arom. *ağunatic*).

Džuneápini N. loc. (Oşani).

Džurnés vb. IV. Vărs, asvârl. *Că l'u džurnii ghiubrę ăn bucă* (şi dacă-i vărsai gunoiul...) 8/69. — Din bg. *ğuram* (ğurkam), aor. *ğurnah*.

Džuváp a. v. *dževap*.

H

Hac a. v. ²*ac*.

Hadžilǫc a. v. *adžilăchi*

Háį! interj. Hai. *Haį, haį, ghiptu nu scapă di moară* (ai să vii din nou la mine ca să te rogi, cum vine grâul la moară).

Hal a. v. *al*.

Harb a. Orice bucată spartă. — Cf. bg. *hărbel*.

Hásili Adică? *Hasili, ăn lantili sonur, cu cǫt si maį ąngroaşă bubili, cu cǫta din zuųă ăn zuųă şi maį mătšcati veits la dǫm* (adică, în celelalte somnuri, cu cât se îngroaşă mai mult viermii de mătase, cu atât) B. 7.

Havà m. Aer, climă. *La sparg havau* B. 3. Cu *havà şi fără vlagă* ib. 4, cf. 8. *Bubili... leau havà* (...iau aer) ib. 6. [Şi: *avà* f.]. — Din tc. *hava*, (arom. *hăvaįe*).

Hazar adv. v. *azǫr*.

Heį! interj. *E heį, tse daį, tse leaį* 194.

Hem conj. v. *em*.

Hér a. v. *įer*.

Hercǫn Oricând. *Putem fatsiri hercǫn tsearim*. (Putem face oicând vrem) B. 15.

Hesáp a. Socoteală. [D e r i v a t: **hesăpés**, vb. IV, socotesc. *Si hısăpim*. B. 3. — Din tc. *hesap*, (arem. *esape*.)

Hezà Adesea. *Vem hezà ziįan* (avem adesea pagubă) B. 5. *Hezà dimineatsa*, ib. cf. 7, 8. [Şi: **įezà**]. Turcism.

H'įári f. Fiere, venin. *S-ti daų di pimint hįarįa să-ts creapă* (o să te trântesc la pământ ca să-ţi crape fierea). Com. G. D. — Din lat. **fĕle* (pentru *fĕl, fĕllis*), (arom. *h'are*).

H'il' m. v. *il'*.

H'il'ă f. v. *il'ă*.

H'ir a. v. *ir*.

Hristò m. Hristos.

Húma N. loc. (Cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 7, 25).

I

I vb. v. *sam*.

²**I** pron. v. ²*įer*.

³**I!** interj. *I, pusta, ăn drŭm ti flaş să mor* (măi, dar tocmai în drum ţi-ai găsit să mori) 2/13. || Imită sunetul produs de nechezatul cailor. *Şu feasi calu «i i i» şu gri* (şi necheză calul i i i şi grăi).

Plătsintă cu džumerchi (plăcintă cu jumere), ALR. 4039. — Din bg. *ğimirinka*.

Džumitáte f. v. *jimitati*.

Džunátic a. *Foamete*. Com. N.T. — [D e r i v a t: din *džun* (pentru ad žun), (arom. *ağunatic*).

Džuneápini N. loc. (Oșani).

Džurnés vb. IV. Vărs, asvârl. *Că l'u džurnii ghiubrę ăn bucă* (și dacă-i vărsai gunoiul...) 8/69. — Din bg. *ğuram* (ğurkam), aor. *ğurnah*.

Džuváp a. v. *dževap*.

H

Hac a. v. ²*ac*.

Hadžilǫc a. v. *adžilăchi*

Hái! interj. Hai. *Hai, hai, ghiptu nu scapă di moară* (ai să vii din nou la mine ca să te rogi, cum vine grâul la moară).

Hal a. v. *al*.

Harb a. Orice bucată spartă. — Cf. bg. *hărbel*.

Hásili Adică? *Hasili, ăn lantili sonur, cu cǫt si mai ąngroașă bubili, cu cǫta din zuuă ăn zuuă și mai mătšcati veits la dǫm* (adică, în celelalte somnuri, cu cât se îngroașă mai mult viermii de mătase, cu atât) B. 7.

Havà m. Aer, climă. *La sparg havau* B. 3. Cu *havà și fără vlagă* ib. 4, cf. 8. *Bubili... leau havà* (...iau aer) ib. 6. [Și: *avà* f.]. — Din tc. *hava*, (arom. *hăvaie*).

Hazar adv. v. *azǫr*.

Hei! interj. *E hei, tse dai, tse leai* 194.

Hem conj. v. *em*.

Hér a. v. *ier*.

Hercǫn Oricând. *Putem fatsiri hercǫn tsearim*. (Putem face oicând vrem) B. 15.

Hesáp a. Socoteală. [D e r i v a t: **hesăpés**, vb. IV, socotesc. *Si hısăpim*. B. 3. — Din tc. *hesap*, (arem. *esape*.)

Hezà Adesea. *Vem hezà ziian* (avem adesea pagubă) B. 5. *Hezà dimineatsa*, ib. cf. 7, 8. [Și: **iezà**]. Turcism.

H'iári f. Fiere, venin. *S-ti dau di pimint hiaria să-ts creapă* (o să te trântesc la pământ ca să-ți crape fierea). Com. G. D. — Din lat. **fĕle* (pentru *fĕl, fĕllis*), (arom. *h'are*).

H'il' m. v. *il'*.

H'íl'ă f. v. *il'ă*.

H'ir a. v. *ir*.

Hristò m. Hristos.

Húma N. loc. (Cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 7, 25).

I

I vb. v. *sam*.

²**I** pron. v. ²*ier*.

³**I!** interj. *I, pusta, ăn drŭm ti flaș să mor* (măi, dar tocmai în drum ți-ai găsit să mori) 2/13. || Imită sunetul produs de nechezatul cailor. *Șu feasi calu «i i i» șu gri* (și necheză calul i i i și grăi).

Ia! interj. *Tuntsea tată-su al' zisi: il'a mea, ia scultă...* (... fata mea, ia ascultă...) 10/46, cf. 11/46. — Și în bg. *ja* cu același înțeles

[2]**Ia!** interj. Iată, uită. Cf. e t c ă, e t u. *Nu-i tsela, ia-la, ia, zisi feata* (nu-i acela iată-l, iată, zise fata) 17/73, cf. 15/55, 9/34. [Și: **ua** interj. Cf. u'à. *Ua-la ninelu tse la tsireats* (iată-l inelul ce căutați) 26/51]. — Și în alb. *ja* id.

[3]**Ia** pr. pers. v. *iel.*

[4]**Ia** conj. Sau... sau. *Ia catšuua si-u afliș ia ioc si ti fats* (sau găsești căciula, sau să pieri dinaintea mea) 4/35. *Ia mor, ia l'-u răsplǫng* 629. — Din tc. *ja... ja.*

Iácă (pl. *iecur*) f. Guler. — Din tc. *jaka,* (arom. *iacă*).

Iádă f. v. *ied.*

Iádets m. Iadeș. — Din bg. *jadec.*

Iádiră f. Iederă. Com. G. D. — Din lat. *hĕdĕra -am,* (arom. *eadiră*).

Iagǫr m. v. *aigǫr.*

Iágulă f. v. *iăngulă.*

Iăl pr. pers. v. *iel.*

Iála vb. v. *ela.*

Iálovă adj. (despre oaie). Stearpă. Cf. š t i r a v ă. *Ună uaiă ialovă* (o oaie stearpă) 9/57. — Din bg. *jalov, -a.*

Iámă f. Pradă, jaf, iamă. Com. G. D. — Din tc. *jama.*

Iámbolă f. Velință. Cf. p a l ă. *Di iundi si-lǫm noi tǫr iamboli si-u șădem* (de unde să luăm astfel de velințe ca să o punem să șadă), 6/42. [Și: **imból** m. *Io cum si-au fur estu imbol,* 12/68].—Din mbg. *jambol.*

Iánăl'ă f. N. fânt. (Oșani).

Iăngúlă f. Țipar. *Iăngula no-arı l'ușpi* (țiparul nu are solzi). [Și: **iágulă** f. ALR. 6239. (Liumnița) **ingúlă** f.]. — Din bg. *ja(n)gula.*

Ianíiă f. Tocană ALR. 4073. — Din mbg. *jahnia* (tc.), (arom. *iăhnie*).

Iănitšár m. Ienicer. — Din tc. *yeničeri.*

Iănlǫș adv. Greșit. *Ama tseasta-i iănlǫș* (dar asta-i greșit) B. 6. — Din tc. *janlyš.*

Iápă f. Iapă. *Perl'i să li burveș cu fărină și să-i li dai la iapă* (perii să-i amesteci cu făină și să-i dai iepii), 5/28. [D e r i v a t: **iapítšcă** f. (dim.)]. — Din lat. *ĕqua, -am,* (arom. *iapă*).

Iapítšcă f. v. *iapă.*

Iáră conj. v. *ară.*

Iarămlǫc a. Pingea. ALR. 6515. — Din tc. *jarymlyk.*

Iárbă f. Iarbă. *Lai vaca... u duș ăn un tšair cu iarba păn di coalcur,* 7/69. *Cu coasă iarbă nu cuses* 4/14, cf. 10/41. *Iarbă furească* = un fel de plantă ce se pune pe răni, mai ales când se taie cineva. [D e r i v a t e: **iărbítšcă** f. (dim.); **iărbutínă** f. = loc plin cu iarbă; **iărbós, -ă** adj. = ierbos; Com. T. P. C o m p u s: (cu pref.) **anierbușǫs** (an + ierbușǫs) vb. IV. = (despre semănături) prind buruieni ALR. 5172]. — Din lat. *hĕrba, -am,* (arom. *iarbă*).

Iarbáp adj. Capabil, destoinic, în stare. [Derivat: **iarbaplǫc** (tc. *erbablyk*) m. = destoinicie, meșteșugire. *Si dusi ară căsă și cu multi iarbaplǫts căzăndisiră multi pări* 20/79]. — Din tc. *erbab*, (arom. *erbape*).

Iarbaplǫc m. v. *iarbap*.

Iárbiri f. v. *ierb*.

Iărbítšcă f., **Iărbós, -ă** adj., **Iărbutínă** f. } v. *iarbă*.

Iáripă f. v. *aripă*.

Iárnă f. Iarnă. *Io pot si aflăm uuă... ácu-i ăn iarnă* (pot să găsesc struguri, cu toate că-i iarna), 7/31, cf. 296. [Derivate: **iárnata** adv. = iarna; **iernărés, -eascǎ** adj. = de iarnă. *Mer iărnăres* cf. mer Com. G. D; **iernátic** a. = tot ce se pune pentru timpul iernii. id.; **iărnédz, priiărnédz** vb. I. (Țârnareca) = petrec iarna, iernez. Com. V. J.]. — Din lat. *hīberna, -am*, (arom. *iarnă*).

Iárnata adv., **Iărnédz** vb. I. } v. *iarnă*.

Iártă adj. v. *ierb*.

Iáscă f. Iască cf. Bureati-di-iască. — Din lat. *ĕsca, -am*, (arom. *iască*).

Iáșcl'ă (pl. *-ur*) f. Surcea, așchie. ALR. 982, cf. 3814, 3857. [Derivat: **iășcl'itšícă** f. (dim.)]. Com. G. D. — Din lat. *astula, -am*.

Iășcl'itšícă f, v. *așcl'ă*.

Iásli plur. Grajd. *Ca la ligǫ la iasli calu*. Cf. 12/9. *Par di lă iasli* (Oșani) = păiantă. — Din bg. *jasla*.

Iátă Iată.

Iăvés vb. IV. (refl.). Mă arăt, apar, mă ivesc. *Tseastă loșotiiă si iăveaști* (această boală se ivește). B. 11. *Tucu si iăvì prin ușă* (numai că se arătă prin ușă). Com. N. T. — Din paleosl. *javiti*.

Iávur m. Platan care crește prin văi. *Tsela lăntu ca priubidì boj di iavur* 4/18. *Ancărcǫ boj di iavur* 2/18. *Iavur* n. loc. (Huma, Lugunța, Cupa, Oșani, Nănta). — Din mbg. *javor*.

Iazláz a. v. *izlaz*.

Iazuvéts m. v. *iazvets*.

Iazvéts m. Jder, ALR. 4970. [Și: **iazuvéts** m.].— Din bg. *jazvet*.

Ibandalǫc a. Străinătate. — Din tc. *jabanlyk*.

Ibandžíiă m. Strein. Com. G. D. — Din tc. *jabanği*.

Ibatš-Pétcu v. *uom drăpatš*.

Ibríc m. Ulcior. (Fig.) lungan, găligan. Com. T. P. — Din tc. *ibrik*.

Ic m. Smochin cf. smoc. Com. C. I. [Derivat: **ícă** f. = smochină cf. smocfă]. id. — Din lat. *fīcus, -um*, (arom. *h'ic*).

Ícă f. v. *ic*.

Ichím m. Medic. *S-mi duc lă ichim*. (O să mă duc la medic). Com. C. I. — Din tc. *hek'im*.

Ícu conj. v. *acu*.

Idănác m. (La țesut). Darac. (Cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 54).

Ídi interj. v. *ghidi.*

Idirè f. Provizie. *Pun, fac idirè* (mă aprovizionez). — Din tc. *idare.*

Ídol m. Idol, statue veche. — Din bg. *idol.*

Idváį adv. v. *idvam.*

Idvám adv. Abia. *Io idvam scăpaį și fuziį* (eu abia scăpai și fugii). [Și: **idváį**]. — Din bg. *edvam.*

Iéd m. Ied. *Ied pricufărit*, 298. [Fem. **iadă** (lat. *haeda*). D i m i u n t i v: **iedtšúc** m. = ied mic]. — Din lat. *haedus, -um,* (arom. *ed*).

Iéftin, -ă adj. v. *eftin.*

Iéj m. v. *ej.*

Iél vb. v. *ela.*

Iél, ia pron. pers. El, ea. D a t. *al'* (forma normală) 2/8, 23/38, 4/64, 14/55 etc.; *ai* (Cupa și Lugunța, mai rar în celelalte comune) 13, 15/55, 2/62 etc.; *l'ă* și *l'*. Ac. masc. *la* (forma normală), *au* și *u* (numai în Țârnareca). *Tsel piducl'u au băgară tru ună căzani; tăl'ară trei bivul' șu săndzili... au dunară, șu -au turiră tru căzani. Piducl'ul au biiù săndzili... poia au tăl'ară piducl'ul, au biliră șu-au zăcătširă tru sucac* (păduchele acela îl puseră într'un cazan; junghiară trei bivoli și sângele... îl adunară, și-l vărsară în cazan. Păduchele îl bău sângele... apoi îl tăiară păduchele, îl beliră și-l atârnară în drum), 2/67. Ac. fem. *au, u* și *uă*. *Au antribară* 26/64, 17/73 etc. *L-u dusi* (le-o duse) 6/37, cf. 14/34 etc. *Fitšoru lu lămńa u vizù* 21/39. Nom. pl. masc. *iel'*, (în Liumnița) *iăl'*; fem. *iali* 8/66. Dat. (forma accentuată) *lă iel'* (lă iăl'), *lă iali. Lă iăl' lă si bià multă apu* 2/74 (forma atonă) *la, lă.* Ac. masc. *l'a, -l'*, fem. *li.* — Din lat. **illus, -a, -um,* (arom. *el*).

Iélă f. v. *elă.*

Ielítšcă f. Brăduleț. — Din bg. *elička.*

Iemíș pl. Fructe. [Și: **imíș** pl.]. — Din tc. *jemiš.*

Iér a. Fier. *Pristi puntea di ier* (peste puntea de fier) 1/17. [Plur. *iară* și *ierur* 39/40. Și: (Țârnareca). **h'er** a. 13/67. D e r i v a t: **ierár** m. = fierar]. — Din lat. *fĕrrum,* (arom. *h'er*).

[2]**Ier** pr. Fiecare. *Ier zuuă vineà la noi* (în fiecare zi venea la noi). *Ier-tse* (orice); *ier-cari* (oricare). [Intrebuințat foarte des și subt forma prescurtată: e pr. *La e pașt și crătšun dădeà la sirumăș* (la orice paște și crăciun dedea la săraci) 2/46. *Cătso să mănăncă e seră căti un cal* 9/9. *E săptămonă* (în fiecare săptămână) 1/42, cf. 41/65; i pr. *I zuuă la duchian șide* (în fiecare zi ședea la prăvălie) 1/16. — Din tc. *her.*

Ierár m. v. *ier.*

Iérb vb. III. Fierb. *Anuntru veau 40 di noatiń cari si irbeau* 5/77. *Ună tse la iarsi* 20/32. *Ama*

l'-u i̯ărseș 865. *Că i̯ert ăi̯* (e ca fiert) 619. [C o m p u s (cu pref.) **zăi̯érb** (ză + i̯erb) vb. III. = încep să fierb. *Turea-l' apă zăi̯artă* (toarnă-i apă fiartă) 8/16. D e r i v a t e: **i̯ărbiri** f. = fierbere; **i̯ert, i̯artă** adj. = fiert. *Carni i̯artă* = carne fiartă; **i̯ertúră** f. = fiertură. — Din lat. *fĕrvo, -ĕre*, (arom. *h'erbu*).

I̯éri̯ adv. Ieri (auzit în Țârnareca). — Din lat. *hĕrī*, (arom. *ai̯eri*).

I̯eríp f. (plur. dela i a r i p ă). *I̯erip si ai̯, di u̯a nu pots scăpari* (aripi să ai și de aici nu poți să scapi). Com. N. T., cf. a r i p ă.

I̯ernărés, -ească adj. } v. *i̯arnă*.
I̯ernátic a. }

I̯ért vb. I. v. *l'ert.*

²I̯ért adj. } v. *i̯erb.*
I̯ertúră f. }

I̯és vb. IV. Ies. *Ca si i̯asă, ună-ș-ună si l'-u dai̯ cartea* (când o să iasă...) 14/42. *Șărpili ișǫ* 1/76. *Ișǫts morts* 435. *Ișà* 8/40. *Ari ișǫt* 6/38: *I̯es ăn cap* = o duc la capăt, 156. [Și: (în Liumnița) **i̯ăs** vb. IV. Imperf. *ișam* și *i̯eșam*. D e r i v a t e: **ișǫri** f. = ieșire; *Dintru si poată ișǫri* (ca să poată ieși) B. 8; **ișǫt** (negativ: **niișǫt, -ă**) adj. = ieșit; *Bubili ișǫti* (viermi de m. ieșiți) B. 5; *Au̯ rămas niișǫti* ib. C o m p u s: (cu pref.). **prii̯és** (pri + i̯es) vb. IV. = răsar din pământ, răsar a doua oară. *Nu i̯eș bureati si prii̯eș* (nu ești burete să răsari) 595]. — Din lat. *exeo, -īre*. (arom. *es*).

Iéstu pron. (Numai în Țârnareca, încolo *tsista*). Acest. *Dats-l'a lă i̯estu u̯om tănti pari* (dați-i acestui om atâtea parale) 7/65. *Cu i̯astă sibepe* 26/64, cf. 17/65, 68. *Etu, tru i̯astă casă șadi mușata loclui̯* (iată în casa aceasta locuește frumoasa pământului) 28/65. *Bra cal, tse-i i̯asta di tini* 17/68. — Din lat. **ĭstus, -a, -ud*, (arom. *aistu*).

Iezà v. *heza.*

Iézer m. Lac. — Din bg. *ezero.*

Iftibár a. Cinste, vază, considerație. *Iftibaru cu pari nu si cumpără* (cinstea nu se cumpără cu bani) 300 cf. 299. [Și: **ihtibár** a. D e r i v a t: **ihtibărós, -oasă** adj. cinstit]. — Din tc. *ihtibar*, (arom. *ihtibare*).

Ignát. Ziua sfântului Ignat, Com. C. I.

Ihtibár a. } v. *iftibar.*
Ihtibărós, -oasă adj. }

Ihtizà f. Nevoie. *La ihtizà si cunaoști prii̯atilu* (la nevoie se cunoaște prietenul) 301. [D e r i v a t: **ihtizalíi̯a** (mbg. *ihtizalja*, tc.) adj. = trebuincios, necesar. *Vearnicu prii̯atil ăi̯ mai ihtizalii̯a* 590]. — Din tc. *ihtiza*, (arom. *ihtizae*).

Ihtizalíi̯a adj. v. *ihtiza.*

Il' m. Fiu. *Ună băbă moașă aș vut-au̯... doi̯ il'* 1/62. *Il'-su* (fiu-său) 29. *Il'uli!* (fiule) 3/43, cf. 1/54, 7/37, 12/58, cf. 26/65,

9/51. [Şi: (Ţârnareca) **h'il'** m.]. — Din lat. *fīlius, -um,* (arom. *hil'*).

Íl'ă f. Fiică. *Sam il'ă-ta tsea bună* (sânt fiică-ta cea bună) 12/58. [Şi: **h'íl'ă** f. (în Ţârnareca). Plur. *il'ă*]. — Din lat. *fīlia, -am,* (arom. *h'il'e*).

Íli conj. Sau. *Nu rudeà vrin fitšor, ili vrină feată* 1/92. *Dali... ili* sau... sau... *Cafcu tšorop tser tu Itu Dali roşi ili morchi* cf. 4/IX]. — Din bg. *ili.*

Ilián a. Lighian, ALR. 3935. — Din tc. *legen,* (arom. *liyene*).

Ililíga f. Cuvântul cu care se începe o zicătoare de joc copilăresc: *ililíga, pipilíga, dumuzáre, ducutáre, váistram dróguman tšilibíia rusulíia támbeg.* Com. T. P.

Ilíz adv. v. *aliz.*

Imán a. Lege, credinţă (mai mult în înjurături) *futǎ-ts imanu di coriñi,* ALR. 4918. — Din tc. *iman.*

Imáñă f. Avere, stare. *Tucu cu imañă fost-au* 1/60. cf. 436. [Şi: **imañi** f. *Ra un chiaia cari veà multă imañi,* 1/40]. — Din bg. *imanje.*

Imáñi f. v. *imañă.*

Imból m. v. *iambol.*

Imír a. Voie, permisiune. *Ampirātu... veà lat imir* 4/34.

Iméş pl. v. *iemiş.*

Ímnu vb. I. v. *amnu.*

In vb. IV. v. *vin.*

Íñămă f. Inimă (întrebuinţat numai în unele expresii, încolo numai b u r i c). *Al' rupsi iñăma* (îi sfâşie inima) 304. *Ari cucot la iñămă,* se zice pentru oamenii întreprinzători 170. Cf. 444. [Şi: **íñimă** f. D e r i v a t e: **iñămítšcă** s. f. (dim.); **iñămós, -ă** adj. = inimos]. — Din lat. *anĭma, -am,* (arom. *inimă*).

Iñămítšcă s. f. } v. *iñămă.*
Iñămós, -ă adj. }

Inát m. Necaz, *Tsişta doil' rau em cu inat, em linoş* 1/44, cf. 15/24, 10/61. *Cats inat* (prind necaz pe cineva). — Din tc. *inad,* (arom. *inate*).

²Íncă adv. v. *ancă.*

Íncă f. Pâlnie. *Anvitsătura nu si tureaşti cu inca 'n-ureacl'i* 869. | (Fig.) Cap, căpăţână. *Dişartă incă* (cap prost, cap sec) 205. — Din bg. *inka.*

Íngă adv. v. *ancă.*

Íngulă f. (Int.) v. *iangulă.*

Íñimă f. v. *iñămă.*

Inmărós, -oasă adj, v. *mari.*

Insán m. Lume. *Tot insanu cola si dunǫ* (toată lumea se adună acolo) cf. 13/66. [Şi: **isán** m. 12/60]. — Din tc. *insan.*

Íntru vb. I. v. *antru.*

Io pron. pers. Eu. *Io s-mi duc* 13/12 cf. 9/33. *Noi vizum că pir ua tricù* 4/36. *S-nă ubidim căsmētu* (Să ne încercăm norocul) 3/9 etc. (Plur. *noi,* în Liunmiţa *nuăi*). — Din lat. *ĕ[g]o* (arom. *io*).

Ióc adv. (Numai în expresia) *Ioc si ti fats di ua,* (să pieri, să

dispari dinaintea mea). *Ia cătšuua si-u afliș, ia ioc si ti fats di ua.* 4/35 cf. 988. — Din tc. *jok.*

Iòndžă f. Lucernă, ALR. 5253. [Derivat: **iundžišti** f. = lucerniște, ib. 5254.

Ioúrt a. Iaurt. Com. G. D. — Din tc. *jogurt.*

Ir a. Ață răsucită din mai multe fire, (ALR. 5758), cf. atsă. [La plur. și în sens fig.: *Iri, iri iń tricù prin snagă* (mi-au trecut fiori prin corp)] 302. [Și: **h'ír** a. Derivat: **irtšúc** m. (dim.)]. — Din lat. *fīlum,* (arom. *h'ir*).

Irbítsă f. v. *Iribitsă.*

Íri vb. v. *sam.*

Iribítsă f. (Oșani). Potârnichie. [(Aiurea) și: **irbítsă** f. Com. C. I.]. — Din bg. *erebica.*

Irimíia Intâiu Mai. De « irimiie » nu se lucrează; este sărbătoarea șerpilor. Românii din Oșani ies la câmp cu fiare, pe care le ciocnesc, ca să se sperie șerpii. Com. Gh. T. [Și: **irmii**].

Iripát, -ă adj. v. *ierip.*

Irlés vb. IV. (Refl., despre animale). A se împreuna, a se mârli. Com. G. D. [Derivate: **irlíri** f. = împreunare, mârlire; **irlít, -ă** adj. = împreunat, mârlit, id.].

Irlíri f. } v. *irles.*
Irlít, -ă adj. }

Irmén m. Armean. [Derivat: **irminés, -eascá** adj. armenesc]. — Din tc. *Ermen.*

Irmíi v. *irimiia.*

Irmilǫc m. Monedă de douăzeci parale, icusar. *Dunǫ căti vrin irmilǫc* 29/40, cf. 303, 1/53. — Din tc. *Iermilyk.*

Irminés, -eascá adj. v. *irmen.*

Irtšúc m. v. *ir.*

Irúși a. Năvală. *Fac iruși* = dau năvală. *Ca fesiră iruși diună-uară* 17/4. — Din tc. *juruš.*

Iš... iš... iš! Interj. cu care se alungă găinile. ALR. 5699.

Íșala (Turcism). Să trăiască! *Ișala-mașala* = id. — Din tc. *ișalah.*

Isán m. v. *insan.*

Isáp a. Socoteală. *Priiatilǫcu priiatiloc, ma isapu dușmăneaști* 592, cf. 305, 306. — Din tc. *esap.*

Iscád vb. II. }
Iscădeári f. } v. *scad.*
Iscăzătúră f. }
Iscăzút, -ă adj. }

Íschi-Cupa N. loc. (Cupa).

Íscră f. Scânteie. *Sări ună iscră pi cal* 38/65 cf. 3/77, *36. *Iscri lasă din cupiti* 974. — Din bg. *iskra.*

Isia N. de pers. Cf. Capidan, *Meglenoromânii,* I, 17.

Isnáf a. Corporațiune, esnaf. Com. G. D. — Din tc. *esnaf.*

Ișǫri f. } v. *ies.*
Ișǫt, -ă adj. }

Ispriminés vb. IV. v. *primines.*

Isșătăiés vb. VI. Isprăvesc de plimbat, (refl.) mă satur de plimbat, (fig.) isprăvesc de făcut treaba în closet. Cf. șătăies. — Din bg. *isšetam.*

Istícli adv. 1. Intr'adins. *Isticli ăų feasi treasta* (asta a făcut-o într'adins). | 2. Adevărat. *Isticli-i?* (adevărat este?) Com. C. I. — Din mbg. *istikle*.

Ístina adv. Adevărat, într'adevăr. *Tărtšà că istina mozăcu ąl' veà pricurat* (credea că într'adevăr...) 17/72 cf. 36/51, 7/18. [D e r i v a t: **istiníe**]. — Din bg. *istina*.

Istiníe adv. v. *istina*.

Istribés vb. Curăț. Com. T. P. — Din mbg. *trebam (istrebam)*.

Ístum adv. Tocmai. *Istum i̯o vinii̯, i̯ala și i̯el* (tocmai când venii eu, iată-l și el). Com. C. I. — Din mbg. *istum*.

Itác a. Pârlog la urs. Cf. p ă r l o c. ALR. 4963. — Din tc. *jatak*.

Itím m. Moștenitor, ALR. 2715.

Ítru, -ă adj. Șiret, deștept, viclean. *Tser să i̯eș itru di să cats și tu peșt* (trebue să fii șiret ca să prinzi pești) 4/13. *Mai̯ bun dușman itru di cǫt prii̯atil budalò* 244. Cf. 6/44, 22/72. [D e r i v a t: **itreátsă** f. = deșteptăciune, șiretenie. *Cu itręțsa lui̯ căzăndisì multi pări* (cu deșteptăciunea lui căștigă multe parale) 15/24. — Din bg. *hitro*.

Itš adv. De loc. *Itš nu rudeà vrin fitšor ili vrină fętă* (de loc nu năștea...) 1/92, cf. 5/13 etc. — Din tc. *hič*.

I̯u adv. v. *i̯úndi*.

I̯úă pron. pers. v. *i̯o*.

I̯úbăr m. Netot, prost. *Tse ti tšudeș șa ca i̯ubăr* (ce te miri așa ca un prost). Com. T. P.

I̯úda Trădător.

I̯umbrúchi f. (Țârnareca). Vamă. Com. I. T. [Și: **ghiumbrúchi** f.]. — Din tc. *gümrük*. (<gr. κομμέρκιον < lat. *commercium*), arom. *i̯umbruk'e*.

I̯uń a. Lâna mieilor care se tund de obiceiu de Sf. Maria. Com. C. I.

I̯unác (In Țârnareca) adj. viteaz, voinic. Cf. j u n i. *Șu i̯el ăi̯ i̯unac ca tini* (și el este voinic ca tine) 26/68. — Din bg. *jonak*.

I̯úndi adv. Unde. *I̯undi si află tari scand* (unde să găsească un astfel de scaun) 2/48, cf. 13/51, 1/12, 19/7. *Žunsi ăn cătun i̯undi veà un... murar.* || (Cu întreb. de pron. relat.). *Vizù un șărpi i̯undi si triculeà sub ună rǫpă* 1/76. [Și: **i̯u** (Țârnareca) adv. *Flă mă-sa pitru căl'ur i̯u tsireà păni* 10/65, cf. 6/67. etc. C o m p u s e: **i̯undivà**, (Țârnareca) **i̯uvà** adv. *S-la trimeată i̯undivà* (să-l trimeată undeva)]. — Din *i̯u* și *unde*.

I̯undivà adv. v. *i̯undi*.

I̯undžíști f. v. *i̯ondžă*.

I̯urgán a. Plapomă. Com. H. I. — Din tc. *jorgan*, (arom. *iurgane*).

Iuvà adv. v. *i̯undi*.

Ivrúșcă Nume de plantă.

Ízbă f. Pimniță. *Trupurli li tureà ăn izbă* (corpurile le punea în pimniță) 14/77. — Din bg. *izba*.

Izbát vb. III, v. *bat.*

Izdiiés vb. IV. Trag de moarte. *Izdiiašti di moarti,* ALR. 4170. Cf. i z d i i n e s.

Izdiinés vb. IV. v. *diies.*

Izdúc vb. III. Duc peste tot; isprăvesc de dus. [D e r i v a t e: **izdús**, **-ă** adj. dus de tot; **izdútsiri** f.]. — Din *duc* (pref. *iz-*).

Izdún vb. I, v. *dun.*

Izgustés vb. IV. v. *gustes.*

Izgutšulés vb. IV, (refl.). Mă ud până în piele, mă ud bine. [D e r i v a t: **izgutšulít**, **-ă** adj. = udat peste tot].

Izgutšulít, **-ă** adj. v. *izgutšules.*

Izín a. Voie, permisiune. *Dǫ- ń izin să mi duc căsă* (dă-mi voie să mă duc acasă) 8/11. [Și: **izíni** f. 4/80]. — Din tc. *izin.*

Izíni f. v. *izin.*

Izláz a. Izlaz (pentru vara, primăvara), ALR. 5260. Și: **iazláz** ib. 5358. Dacor.

Izmét a. Serviciu. *Si-ts plătim izmētu* (o să-ți plătim pentru serviciul) 4/52. [D e r i v a t e: **izmichiár** (bg. *izmekjar*) m. = servitor, slugă. *A izmichiāruli meu, tsi-ń dăraș, ńi nicaș mul'area* 24/8; **izmichiáritsă** f. = servitoare cf. 3/29, etc.]. — Din tc. *hizmet.*

Izmétur vb. I. v. *metur.*

Izmichiár m. } v. *izmet.*
Izmichiáritsă f. }

Izminúșcă f. v. *izmeani.*

Izmír m. Nume de plantă. Com. H. I.

Izrușǫs vb. IV. v. *rușǫs.*

Izúng vb. III. v. *ung.*

Izvinít, **-ă** adj. Scrintit *pitšoru ń-u izvinit* (piciorul îmi este scrintit). ALR. 1642. — Derivat din *vină?*

Izvínt vb. I. Zvânt. *Cămeșili la vint si izvintă,* ALR. 3384. [D e r i v a t: **izvintát**, **-ă** adj. = zvântat; **izvintári** f. zvântare. *Izvintarea*]. B. 4. — Din lat. **exvento, -are,* cu substituire de prefix.

Izvintári f. } v. *izvint.*
Izvintát, **-ă** adj. }

Izvoáră N. loc. (Cf. Capidan, *Meglenoromânii,* I, 20).

Izvoárcă f. v. *izvor.*

Izvór a. Izvor (întrebuințat foarte des ca nume de loc): *Izvoru* (Oșani, Cupa), *Izvoară* (Cupa), *Izvoarăli-mătšcati* (Oșani), *Izvoarăli-minuti* (Oșani), *Izvoru-ghiuptses* (Nânta). [D i m i n u t i v e: **izvoárcă** f. = izvor. *La izvoarca ratsi* 1/X. cf. 7/69; **izvuráchi** m. (Țârnareca) = izvor. *La izvurachilu tsel ratsi.* 15/64]. — Din paleosl. *izvorŭ,* (arom. *izvur*).

Izvuráchi f. v. *izvor.*

J

Jábă f. (La Oșani). Broască cf. b r o a s c ă - d i n - a p u. *Jaba răcăiași* (broasca cârâie). Com. I. L. [D e r i v a t: **jăbítšcă** f. (dim.); **jibinác** m. = mătasea broaștei, ALR. 2509)]. — Din bg. *žaba.*

Jăbítšcă f. v. *jabă.*

Izbát vb. III, v. *bat.*

Izdiịés vb. IV. Trag de moarte. *Izdiịašti di moarti,* ALR. 4170. Cf. i z d i ị n e s.

Izdiịnés vb. IV. v. *diịes.*

Izdúc vb. III. Duc peste tot; isprăvesc de dus. [D e r i v a t e: **izdús, -ă** adj. dus de tot; **izdútsiri** f.]. — Din *duc* (pref. *iz-*).

Izdún vb. I, v. *dun.*

Izgustés vb. IV. v. *gustes.*

Izgutšulés vb. IV. (refl.). Mă ud până în piele, mă ud bine. [D e r i v a t: **izgutšulít, -ă** adj. = udat peste tot].

Izgutšulít, -ă adj. v. *izgutšules.*

Izín a. Voie, permisiune. *Dǫ- ń izin să mi duc căsă* (dă-mi voie să mă duc acasă) 8/11. [Şi: **izíni** f. 4/80]. — Din tc. *izin.*

Izíni f. v. *izin.*

Izláz a. Izlaz (pentru vara, primăvara), ALR. 5260. Şi: **ịazláz** ib. 5358. Dacor.

Izmét a. Serviciu. *Si-ts plătim izmĕtu* (o să-ți plătim pentru serviciul) 4/52. [D e r i v a t e: **izmichịár** (bg. *izmekjar*) m. = servitor, slugă. *A izmichịăruli meu, tsi-ń dăraş, ńi nicaş mul'area* 24/8; **izmichịáritsă** f. = servitoare cf. 3/29, etc.]. — Din tc. *hizmet.*

Izmétur vb. I. v. *metur.*

Izmichịár m. } v. *izmet.*
Izmichịáritsă f. }

Izminúşcă f. v. *izmeani.*

Izmír m. Nume de plantă. Com. H. I.

Izruşǫs vb. IV. v. *ruşǫs.*

Izúng vb. III. v. *ung.*

Izvinít, -ă adj. Scrintit *pitšoru ń-u izvinit* (piciorul îmi este scrintit). ALR. 1642. — Dₓrivat din *vină?*

Izvínt vb. I. Zvânt. *Cămeşili la vint si izvintă,* ALR. 3384. [D e r i v a t: **izvintát, -ă** adj. = zvântat; **izvintári** f. zvântare. *Izvintarea*]. B. 4. — Din lat. **exvento, -are,* cu substituire de prefix.

Izvintári f. } v. *izvint.*
Izvintát, -ă adj. }

Izvoáră N. loc. (Cf. Capidan, *Meglenoromânii,* I, 20).

Izvoárcă f. v. *izvor.*

Izvór a. Izvor (întrebuințat foarte des ca nume de loc): *Izvoru* (Oşani, Cupa), *Izvoară* (Cupa), *Izvoarăli-mătšcati* (Oşani), *Izvoarăli-minuti* (Oşani), *Izvoru-ghịuptses* (Nânta). [D i m i n u t i v e: **izvoárcă** f. = izvor. *La izvoarca ratsi* 1/X. cf. 7/69; **izvuráchi** m. (Țârnareca) = izvor. *La izvurachịlu tsel ratsi.* 15/64]. — Din paleosl. *izvorŭ,* (arom. *izvur*).

Izvuráchi f. v. *izvor.*

J

Jábă f. (La Oşani). Broască cf. b r o a s c ă - d i n - a p u. *Jaba răcăịaşti* (broasca cârâie). Com. I. L. [D e r i v a t: **jăbítšcă** f. (dim.); **jibinác** m. = mătasea broaştei, ALR. 2509)]. — Din bg. *žaba.*

Jăbítšcă f. v. *jabă.*

Jácă Nume de câine.

Jăgól (pl. *jăgol'*, *jăgoal'ă* și *jugoal'ă*). Țepuși de lemn care se pun la jug, în dreapta și în stânga capului boului, spre a-l fixa. Poliță la plug, ALR. 5602. Când boul nu face nimic și dă cu capul în dreapta și în stânga, se zice că *rupi jăgol'*, de aici apoi fig. *frǫng jăgǫl'* sau *rup jăgol'* (nu fac nimic, taiu câinilor frunze). — Din bg. *žegăl*, id.

Jáịl' a. v. *jal'*.

Jal' a. Necaz, mânie, durere. *Si-ń la scot jal'u pri tini* (o să-mi scot necazul pe tine). Com. C. I. [Și: **jáịl'** a. D e r i v a t: **jălés** vb. = jelesc. C o m p u s: (cu pref. **prijălés** (pri + jăles) vb. IV =) jelesc dar nu tocmai mult. *Nu-ń-si prijăleaști s-la daụ* (nu-mi vine să-l dau)]. — Din paleosl. *žalĭ*, (arom. *jale*).

Jál'că f. v. *jel'că*.

Jălés vb. IV. v. *jal'*.

Jar m. Jar. *Jara cu dintsil' s-la leaị și nu ti viruịes* 923. [D e r i v a t: **jărǫs** vb. IV. = prăjesc pe jar]. — Din paleosl. *žarŭ*, (arom. *jar*).

Jărǫs vb. IV. v. *jar*.

Jégavitsă f. Urechelniță. Se mai numește și f o a r f i c ă. Com. I. L. — Din mbg. *žegavica*.

Jégli (pl.). Resteul dintr'o parte și alta a jugului cu care se închide deschizătura pe unde trece capul boului. (Cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 51). Cf. j ă g o l.

Jél'că f. Broască țestoasă; uimă, boală după ureche, ALR. 1630. Cf. b r o a s c ă - c u - s a m a r. *Ploatšă disupră, ploatšă dijos ăn mĕjluc răzint* (= jel'că) *37. *Jel'că la-gușă* = boală. [Și: (Liumnița), **jéịcă** (pl. *jeịts*), ALR. 117; **jal'că** f.]. — Din bg. *želka*.

Jibinác m. v. *jabă*.

Jigăvínă f. Râgăială. *Ań vin jigăviń* (îmi vin râgâeli) ALR. 2105. — Din mbg. *žegavina*.

Jignés vb. IV. Dau în ceva, lovesc, ating. *Si-u jigneș uneac* 4/39, cf. 5, 6/39. [D e r i v a t e: **jigníri** f. = lovire; **jignít, -ă** adj. = lovită, atinsă. C o m p u s: (cu pref.) **năjignés** (nă + jignes) vb. IV = (despre mustăți) încolțesc *Aị năjignes mustătsăli* (îi încolțesc mustățile). ALR. 2131]. — Din bg. *žegam*.

Jigníri f.
Jignít, -ă adj. } v. *jignes*.

Jilăndréts m. Stomacul pasărilor, pipotă. *Tsela unu la veà lat căpu; ară tsela lăntu la veà lat jilăndretsu.* [Și: **jilindréts** m.]. — Din bg. (dial.) *želăndec.* (bg. *želud* și *želudec*).

Jilindréts m. v. *jilăndrets*.

Jími v. *jimito*.

Jimitáti f. Jumătate. *Tsela jimităti di uom lăgǫ* 10/19, cf. 16/32, 7/4. [Și: (arom.) **džumitáte** f. 30/65. D e r i v a t: **jimitíc, -ă.** Com. G. D. Cf. arom. d ž u m i t i c].

Jímiti v. *jimito.*

Jimitíc, -ă adj. v. *jimitati.*

Jímito interj. Zău, numai, atâta numai.' *Nu voi pāri si-ń dai, jimito, zisi fitšoru* 6/78. [Și: **jímiti** interj. *Jimiti con doarmi, nu mănancă* (zău, numai când doarme nu mănâncă)]. — Din mbg. *jimi, jimito* (bg. *živ- mi*).

Jir m. Ghindă cf. *63. [D e r i v a t: **jireáșcă** f. = semn, negel. *Ună jireașcă ai pri ubraz* (un semn ai pe obraz). Com. N. T. *Cu jireașchi* (vărgat), ALR. 1489]. — Din bg. *žir.*

Jireághiă f. Jirebie, ALR. 5878. *Coti jireaghiă di tort ai?* Com. N. T. — Din paleosl *žrěbij,* (arom. *jireagl'e*).

Jireáșcă f. v. *jir.*

Jlăbínă f. Gingie, ALR. 86. — Din bg. *slabină?*

Joc vb. I. Joc, dansez. *Cătsară să jocă* (se prinseră să joace) 25/4. *Al' joacă calu* = are trecere mare 72, cf. 313. *Ca pri părl'ă la joacă* (îl duce de nas) 513 cf. 919. [Și: **juóc** vb. I., (Liumnița) **juăc** vb. I. D e r i v a t e: **jucári** f., **jucătór** m., **jucătúră** f. Com. G. D., **jucăreál'că** (pl. *jucăreal'chi*) = jucărie, 317. C o m p u s: (cu pref.), **răzjóc** (răz + joc) vb. I. (după bg. *razigravama*) = mă pun pe joc, încep să joc, (trans.) fac pe altul să joace. *Con să zăsfireș, toată lumea să răzjocă* (când vei începe să cânți, toată lumea o să înceapă să joace) 11/6, cf. 16/6 etc.]. — Din lat. **jŏco, -are,* (arom. *ǧoc*).

[2]**Joc** a. Joc. — Din lat. *jocus,* (arom. *ǧoc*).

Joi m. Joi. *Joi ăi păzăriștea ăn Ghivghiliiă.* [D e r i v a t: **jóică** f. = numele vacii care s'a născut joia]. — Din lat. *Jŏvis (dies),* (arom. *ǧoi*).

Jóică f. v. *joi.*

Jos adv. Jos. [Mai mult în unire cu prep.: di, la, ăn) **Dijos** (arom. *di-ghios*) (jos, în jos). *Iar dijos rau doi primatar* 9/71. *Ia si dusi dijos* 43/40, cf. 21/8, 3/24 etc. **Dijuăs** (Liumnița, Cupa), **Dinjuăs** (ib.). *Șărpili ișo dinjuăs* 1/76. **Dighiós** = jos (Țârnareca). **Ănjós** (jos). *Ligats-mi mini di fuărtămă și dats-mi ănjos* 2/74. *Si feasi dă la tot ăn jos* = se făcu de rușine 251. **Njos** (jos), 494. **Ănghiós** (Țârnareca). *Feata nu si dipuneà ănghios,* 21/64. **Lănjós** jos, în jos, (în Țârnareca) **lănghiós**: *Feata cădzù lănghios,* 14/67. — Din lat. *deosum* (deorsum), (arom. *ngos*).

Juăc vb. I. v. *joc.*

Juăs adv. v. *dijos.*

Jucăreál'că f. v. *joc.*

Jucári f., **Jucătór** m., **Jucătúră** f. } v. *joc.*

Judéts a. Judecată, tribunal. *S-nă dutsim la judets.* Com. C. I. — Din lat. *jūdĭcium,* (arom. *ǧudets*).

Júdic vb. I. Judec. Cf. s ă d e s *Nu puteà si-l' judică* 12/65, cf.

15/77. [D e r i v a t e: **judicári** f. = judecare; **judicát, -ă** adj.; **judicátă** f. = județ; *Tot cu judicata-i* = tot pe la județ este 318]. — Din lat. *judĭco, -are*, (arom. *ğudic*).

Judicári f. } v. *judic*.
Judicát, -ă adj. } v. *judic*.
Judicátă f. } v. *judic*.

Jug a. Jug. *Si vę pus ăn jug* 13/5. *Jug cumpărai ancă boi și lańtsă* 319. — Din lat. *jŭgŭm*, (arom. *ğug*).

Jugástră v. *jugastru*.

Jugástru m. Jugastru. *Vizù un bunăr sub un jugastru* 2/73. [Și: **jugástur** m., **jugásturĭ** f. ALR. 1934; **džugástru, džugrástu** m.]. — Din lat. **jugaster, -astrum*, (arom. *ğugastru*).

Jugástur m. v. *jugastru*.

Jugoál'ă f. pl. v. *jăgol*.

Junc m. Bou tânăr, între 3-4 ani, junc, ALR. 1080. *Juncu nostru la 'nvitsǫm la ararea*. Com. C. I. [D i m i n u t i v: **juncátš** m. *Juncatšu nostru la deadim la paştirea*, id.]. — Din lat. *jŭvĕncus, -um*, (arom. *ğungu*).

Juncátš m. v. *junc*.

Juneápin m. Juneapăn cf. s m ă r e a c ă (păstrat numai ca n. de loc. în Oșani). Com. G. D. — Din lat. *junĭpĕrus, -um*, (arom. *ğuneapin*).

Juneátsă f. v. *juni*.

Jung vb. (intr.) Ajung. *Junsi ăn un cătun. Și fumu junsi până la domnu* 10/71, (Trans.). *Nu-u putù junziri*, 13/69. | Ajung, devin. *Di iundi rau fucarai, junsiră di tšurbadžii mai tšurbadžii* (de unde erau săraci, deveniră oameni cu stare) 19/7. [D e r i v a t e: **júnziri** f., **juns, -ă** adj. = ajuns, devenit. C o m p u s: (cu pref.) **prijung** (pri + jung) vb. III. (trans.) = ajung pe cineva. *Iel si zgărpì ca si la prijungă* (dădu fuga ca să-l ajungă) 10/55]. — Din lat. *adjŭngo, -ĕre*, (arom. *ağungu*).

Júngl'u vb. I. Injunghiu, taiu. *Si jungl'iș ună gōscă* (să tai o gâscă) 6/55. *Si la jungl'ǫm* (o să-l junghiem) 7/7. *Am jungl'at tsinzǫts di ǫnș* 18/7. *Vę jungl'at* 14/28, cf. *61. [Și: (Lugunța) **júngl'um** vb. I. *Tucu să ti jungl'um* 4/85 cf. 4/52; **jungl'ăm** vb. I. *Ai stoi, si-ts jungl'ăm un bou* 4/32, cf. 19/32. *Ań jungl'ăș* (în text greșit: junglăș) *găl'ina... « bun, si-u jungl'ăm » și cătsǫ au jungl'ǫ* 8/84. D e r i v a t e: **jungl'ári** f., **jungl'at, -ă** adj. = junghiat. *Un bil'uc di uamń jungl'ats* 17/7, cf. 10/23]. — Din lat. *jŭgŭlo, -are*, (arom. *mi-ńgungl'e*).

Jungl'ári f. } v. *junglu*.
Jungl'át, -ă adj. } v. *junglu*.
Júngl'um vb. I. } v. *junglu*.

Júni 1. adj. Tânăr (cu acest înțeles foarte rar întrebuințat), tare, puternic, voinic, viteaz. *Vizură fitšoru că cǫta ăi juni* (... este așa de voinic) 7/56, cf. 26/40, 22/55. || 2. Subst. Mire, tânăr însurat. *Cǫn na măritǫm, la spilǫm junili* (când ne măritǎm, spălăm

pe mire) 8/38. [D e r i v a t e: **junílʼă** f. = putere, forţă, voinicie, vitejie, 310, 311. **juneátsă** f. = j u n i lʼ ă. *Cum putuş, frāti, si fats cǫta juneatsă?* 26/40]. — Din lat. *jŭvĕnis*, (arom. *ğone*).

Junílʼă f. v. *juni.*

Juns, -ă adj.
Júnziri f. } v. *jung.*

Juóc vb. I. v. *joc.*

Jur vb. I. Jur. [D e r i v a t e: **jurát** a. = jurământ. *Lai̯ jurat* (m'am jurat.); **jurămínt, jurimínt, jurumínt,** (< lat. *jūramentum*) a. = jurământ. *Cată din jurumint să nu i̯eş*, 8/25. | C o m p u s: (cu pref.) **prijúr** (pri + jur) vb. I. = conjur. *Si prijurǫ pri tată-su* (s'a jurat pe tatăl său). Com. I. L.]. — Din lat. *jūro, -are*, (arom. *ğur*).

Jurămínt a.
Jurát, -ă } v. *jur.*

Júri Nume de bou. Cf. j o i c ă.

Jurimínt
Jurumínt } a. v. *jur.*

Jut vb. I. Ajut. *Alʼ jută pustu* = îl ajută norocul, 320. [D e r i v a t e: **jutári** f. = ajutor. Com. G. D. **jutór** (<lat. *adjutorium*) = ajutor]. — Din lat. *adjūto, -are*, (arom. *ağut*).

Jutári f.
Jutór a. } v. *jut.*

L

L
Lʼ
La } pr. v. *i̯el, i̯a.*

[2]**La** prep. 1. La. *La tini* 16/9; *Lă mini* 13/65 cf. 18/9, 6/65 etc. ‖ 2. (Corespunde lui «a» în expresia: miroase a ceva). *La i̯el miruseaşti la bătizat u̯om* (miroase a om botezat) 8/80. *Miruseaşti lă scrum, la but* (miroase a scrum, a floare). *Nu-i la bun* (nu-i a bună). Com. G. D. ‖ 3. Exprimă dativul la nume. *La pădār ăi̯ ra frică* (pădarului îi era frică) 11/10. *Să-ń spună la mini* (mie). *La i̯el miruseaşti* (lui îi miroase...) 8/80. [Şi: **lă** prep.]. — Din lat. *ĭllac-ad*, (arom. *la*).

Lă prep. v. *la.*

Lábăv, -ă adj. v. *labov.*

Lábov, -ă adj. Care nu este bine strâns, lăbărţat. Com. G. D. [Şi: **lábăv, -ă** adj.]. — Din bg. *labov.*

Lac a. Lac. [D i m i n u t i v: **lăctsúc** m. Com. G. D.]. — Din lat. *lacus, -um*, (arom. *lac*).

Lacărdíi̯ă f. Vorbă, cuvânt. *Mari mutscată nglʼită, mari lacărdii̯ă nu greà.* [Şi: **lăcărdíi̯ă** f.]. — Din tc. *lakyrdy.*

Lăcărdíi̯ă f. v. *lacărdii̯ă.*

Lăcrătór, -toari adj. v. *lucru.*

Lácrimă (pl. *lacrim* şi *lǫcrum*) f. Lacrimă. *Zăplǫnzi să cadă lacrimli tali la mini* 8/1. *Şi căzură lacrăm* 9/1 cf. 11/28. *Lǫcrum* 342. *Lacrimaniveastălʼă* (nume de plantă). [D e r i v a t e: **lăcrimós, -ă** adj. = lăcrimos; **lăcriméz** (< lat. *lacrĭmo, -are*) vb. I. = lăcrimez]. — Din lat. *lacrĭma, -am*, (arom. *lacrimă*).

pe mire) 8/38. [D e r i v a t e: **juníl'ă** f. = putere, forță, voinicie, vitejie, 310, 311. **juneátsă** f. = j u n i l' ă. *Cum putuș, frāti, si fats cǫta juneatsă?* 26/40]. — Din lat. *jŭvĕnis*, (arom. *ǧone*).

Juníl'ă f. v. *juni.*

Juns, -ă adj. } v. *jung.*
Júnziri f. }

Juóc vb. I. v. *joc.*

Jur vb. I. Jur. [D e r i v a t e: **jurát** a. = jurământ. *Lai̯ jurat* (m'am jurat.); **jurămínt, jurimínt, jurumínt,** (< lat. *jūramentum*) a. = jurământ. *Cată din jurumint să nu i̯eș*, 8/25. | C o m p u s: (cu pref.) **prijúr** (pri + jur) vb. I. = conjur. *Si prijurǫ pri tată-su* (s'a jurat pe tatăl său). Com. I. L.]. — Din lat. *jūro, -are*, (arom. *ǧur*).

Jurămínt a. } v. *jur.*
Jurát, -ă }

Júri Nume de bou. Cf. j o i c ă.

Jurimínt } a. v. *jur.*
Jurumínt }

Jut vb. I. Ajut. *Al' jută pustu* = îl ajută norocul, 320. [D e r i v a t e: **jutári** f. = ajutor. Com. G. D. **jutór** (<lat. *adjutorium*) = ajutor]. — Din lat. *adjūto, -are*, (arom. *aǧut*).

Jutári f. } v. *jut.*
Jutór a. }

L

L }
L' } pr. v. *i̯el, i̯a.*
La }

[2]**La** prep. 1. La. *La tini* 16/9; *Lă mini* 13/65 cf. 18/9, 6/65 etc. || 2. (Corespunde lui «a» în expresia: miroase a ceva). *La i̯el miruseaști la bătizat u̯om* (miroase a om botezat) 8/80. *Miruseaști lă scrum, la but* (miroase a scrum, a floare). *Nu-i la bun* (nu-i a bună). Com. G. D. || 3. Exprimă dativul la nume. *La pădār ăi̯ ra frică* (pădarului îi era frică) 11/10. *Să-ń spună la mini* (mie). *La i̯el miruseaști* (lui îi miroase...) 8/80. [Și: **lă** prep.]. — Din lat. *ĭllac-ad*, (arom. *la*).

Lă prep. v. *la.*

Lábăv, -ă adj. v. *labov.*

Lábov, -ă adj. Care nu este bine strâns, lăbărțat. Com. G. D. [Și: **lábăv, -ă** adj.]. — Din bg. *labov.*

Lac a. Lac. [D i m i n u t i v: **lăctšúc** m. Com. G. D.]. — Din lat. *lacus, -um*, (arom. *lac*).

Lacărdíi̯ă f. Vorbă, cuvânt. *Mari mutšcată ngl'ită, mari lacărdii̯ă nu greà.* [Și: **lăcărdíi̯ă** f.]. — Din tc. *lakyrdy.*

Lăcărdíi̯ă f. v. *lacărdii̯ă.*

Lăcrătór, -toari adj. v. *lucru.*

Lácrimă (pl. *lacrim* și *lǫcrum*) f. Lacrimă. *Zăplǫnzi să cadă lacrimli tali la mini* 8/1. *Și căzură lacrăm* 9/1 cf. 11/28. *Lǫcrum* 342. *Lacrimaniveastăl'ă* (nume de plantă). [D e r i v a t e: **lăcrimós, -ă** adj. = lăcrimos; **lăcriméz** (< lat. *lacrĭmo, -are*) vb. I. = lăcrimez]. — Din lat. *lacrĭma, -am*, (arom. *lacrimă*).

Lăcrimós, -ă adj. } v. *lacrimă*.
Lăcriméz vb. I. }

Lăcsés vb. IV. (Ţârnareca). Îmbrăc. *Fitšorlu... au lăcsi cu rubi buni* (o îmbrăcă cu haine frumoase) 23/64. [D e r i v a t : **lăcsíri** f., **lăcsít, -ă** adj. 41/65]. = Din gr. *ἀλλάσσω*, (aor. *ἄλλαξα*), arom. *alăcsescu*.

Lăcsíri f. } v. *lăcses*.
Lăcsít, -ă adj. }

Lăctšúc m. v. *lac*.

Lácum, -ă adj. Lacom. [D e r i v a t : **lăcumés** vb. IV = sunt lacom, mă lăcomesc: *Multu ăl' spuraşti, lăcumeaşti* 722, cf. 404; **lăcumíri** f. = lăcomie]. — Din bg. *lakom*.

Lăcumés vb. IV. } v. *lacum, -ă*.
Lăcumíri f. }

Laf (pl. *lafur*) a. Vorbă cuvânt, zisă, spusă. *Meu laf nu la scultats* (cuvântul meu nu-l ascultaţi) 3/58. *Dupu tseaşti lafur*, 5/43 cf. 8/47, 5/78. *Fac laf* (mă înţeleg). *Doi fur feasiră laf* (doi furi s'au înţeles) 2/45. *Mi leau di laf* (m'apuc de vorbă, mă cert). Cf. 657. [D e r i v a t e : **lăfés** vb. IV. = vorbesc. *Odža lo si lăfească*, refl. *mi lăfes*, p r o n. *ăm lăfes* = stau de vorbă, vorbesc cf. 21/31. *Cum aş lăfeau iel'* 7/68. C o m p u s (cu pref.): **zălăfés** (ză + lăfes) refl. = încep să vorbesc, să discut. *Zăşoz uneac ... s-nă zălăfim* 3/60.] — Din tc. *laf*, (arom. *lafe*).

Lăfés vb. IV. } v. *laf*.
Lăfíri f. }

Lag vb. I. Alerg. *Voi să lăgats* 9/86. *Lamńa vini lagondără* 14/51 cf. 25/32. *Pots si laz tu?* 11/69. *Lagă că con casa-l'-tsi prinsi* 594. *Lagă!* (aleargă!) 2/66 cf. 862. [D e r i v a t e: **lăgári** f. = alergare; **lăgát, -ă** adj. = alergat; **lăgătór** m. = alergător; **lăgătúră** f. = alergătură. C o m p u s: (cu pref.) **zălag** (ză + lag). vb. I. = mă dau după cineva, alerg după el 14/41]. — Din lat **allargo, -are* (din *largus*), arom. *alag*.

Lăgáră f. Limpezire, curăţire (despre metale: argint, aur). — Din gr. *λαγάρα*, (arom. *lăgare*).

Lăgári f. } v. *lag*.
Lăgát, -ă adj. }
Lăgătór m. }
Lăgătúră f. }

Lăgăvés vb. IV. v. *ligăves*.

Lăgóghir. Numele unui animal care trăieşte prin găuri.

Lăgúd m. Instrument alcătuit dintr'un arc şi o coardă numită « tetivă », cu care se scarmănă bumbacul. *Tsiream si dar un-doi tălup, ma lăgud no-am la tetivă.* Com. C. I.

Lăgúdžăr m. Piele de castor, castor. Com. T. P.

Lalánt, -ă pron. v. *lant*.

Láldi art. inv. v. *aldi*.

Lalt, -ă pron. v. *lant*.

Lamarínă f. Fier moale. — Din gr. *λαμαρίνα*, (există în toate limbile balcanice), aro n. *lamarină*.

Lámbă f. Lampă. — Din bg. *lamba*, (gr. *λάμπα*), arom. *lampă*.

Lămbárdă (pl. *-bǫrz.*) f. Lumânare mare. *Li stinzi lămbǫrzili* 7/49. [Și: **lumbárdă** f.]. — Din gr. *λαμπάδα*, (arom. *lumbardă*).

Lámńă f. Balaur. *Lamńa vinì lăgǫndără* (balaurul veni alergând...) 14/51 cf. 11/34. [Plur. *lamńi* 17/28 și (mai des) *lǫmńur* (12, 16/34)]. — Din mbg. *lamnja*, (bg. *lamija*), arom. *lamńe*.

Lanát, -ă adj. v. *lant*.

Lanculò adv. *cola*.

Lăngă prep. Lângă, pe lângă. *Lăngă ună tšășmă* 8/73 cf. 11/68, 16/9. || La. *Mi duc lăngă niști fęti* 10/19. *Lisitsa... si dusi lăngă lup*. 4/13. — Din lat. *longum* + *ad*, (arom. *ningă*).

Lăngărós, -ă adj. v. *lăngoari*.

Lănghi̯ós adv. v. *dijos*.

Lăngoári f. Boală. *Lăngoarea s-ti bată*. Com. C. I. [D e r i v a t: **lăngurós (lăngărós), -oasă** adj. = bolnăvicios id.]. — Din lat. *languor, -orem*, (arom. *lăngoare*.)

Lăngurós, -oasă adj. v. *lăngoari*.

Lănjós adv. v. *dijos*.

Lănós, -oasă adj. v. *lǫnă*.

Lant, -ă pron. Alt. Celălalt, ălalt. *Doi̯ lănts u̯omiń* 18/56. *Vinì lănt răp* 3/80. *Lantă* 3/65. *Lăntili* 3/54. *Lant-tsivà* = alt ceva, nimic cf. 24/31, 22/38, 2/64, 7/73, 25/78, 6/21, 6/16. [Și: **lănt, -ă** pron., (mai rar) **lalt, -ă** pron. *Lal'ts u̯amiń sa*. Com. C. I. C o m p u s e: **lalánt, -ă** pron. *Lalantă u̯oară* (cealaltă dată). Com. V. J. **lanát, -ă** pron. *Lanata marzini* (la cealaltă margine) 28/6. | Plur. *lańts: S-na dutsim... să mintšunǫm și lańts* (să mergem să mințim și pe alții) 12/18]. — Din lat. **illum-alter*, (arom. *alantu*).

Lápăvitsă f. v. *lapuvitsă*.

Lăpnés vb. IV-a. Îmbuc, înghiț, mănânc repede 19/9, 23/40, 9/70. *Dǫ-l' si lăpnească* 786 391. *Lapni-muști* cf. bg. *lapa-muhi* (înghite muște) gură-cască 456. [D e r i v a t: **lăpníri** f. = îmbucare]. — Din bg. *lapam*.

Lăpníri f. v. *lăpnes*.

Lapós v. *lăpù*.

Lăptár m. v. *lapti*.

Lápti m. (pl. *lǫptur* și *laptur* ALR. 5449). Lapte. *Ună găleată di lăpti* 6/32. *Și di pul' lapti află* (el găsește și lapte de puiu) 322 cf. 202. *lapti-acru din foali* (lapte acru) ALR. 5412; *lapti-bătut* (lapte bătut); *lapti-dultsi* (lapte dulce); *lapti-ghi̯u* (lapte nefiert); *laptili-vacăl'ă* (laptele oaiei). Com. I. G. [D e r i v a t e: **lăptár** m. = lăptar; **lăptós, -oasă** adj. = lăptos. *Bureati-lăptos* cf. b u r e a t i; **lăptúcă** f. = lăptucă]. — Din lat. *lac, lactem*, (arom. *lapte*).

Lăptós, -ă adj. } v. *lapti*.
Lăptúcă f. }

Lăpù m. Un fel de plantă care crește pe lângă păpușoiu și prin holde; se dă ca nutreț la porci. *Pisăià ăn frunză di lăpù* (ai să primești banii la sfântul așteaptă)

323. [D e r i v a t e: **lăpúş** m. id, **Lăpós** n. loc. (Cupa)].

Lăpún m. Plantă lecuitoare, din rădăcina ei curge lapte. Com. C. I.

Lăpúş m. v. *lăpu*.

Lápuvitsă f. Lapoviţă ALR. 2439. [Şi: **lápăvitsă** f.]. — Din bg. *lapovica*.

Lărdíịă f. (Livezi). Slănină. — Din gr. *λαρδί*, (arom. *lărdie*).

Lărdzés vb. IV.
Lărdzími f. } v. *larg*.
Lărdzít, -ă adj.

Larg, -ă adj. Larg. *Căt maị largă, căt maị lung*, 5/71. [D e r i v a t: **lărdzími** f. = lărgime. Com. G. D.; **lărdzés** vb. IV. = lărgesc; **lărdzít, -ă** adj. = lărgit]. — Din lat. *largus*, *-a*, *-um*, (arom. *largu*).

Lári f. v. *leaụ*.

Láritsă f. Plug, cf. r a l i t s ă, p l u g. *Di mănuşa di laritsă* 370. [Şi: **ráritsă** f. *L'aụ raritsa pri numir*. Com. C. I.]. — Din bg. *ralica*.

Las vb. I. Las. *Veaụ lăsată lucru* (încetaseră) 4/65. *La lăsǫ căpăcu* 6/51 cf. 4/31, 24/32, 29/51, 15/50, 16/15, etc. *Las-iịă* (lasă să fie, să fie), 262. *Ụom lăsat* (neglijent), 324. [D e r i v a t e: **lăsári** f., **lăsát, -ă** adj. = lăsat, neglijent, indiferent; *Di lăsat* = boală, (hernie), ALR.; **lăsătúră** f. = neglijent]. — Din lat. *laxo*, *-are*, (arom. *alas*).

Lăsári f.
Lăsát, -ă adj. } v. *las*.
Lăsătúră f.

L'ăscă f. Licuriciu. [D e r i v a t: **lăscătés** şi **lăsnés** = scapăr, fulger. *Lăscăteaşti*, *lăsneaşti* = scapară, fulgeră. Com. G. D.]. — Din bg. *lăskă*.

Lăscătés vb.
Lăsnés vb. } v. *lăscă*.

Lăstícă f. Praştie, ALR. 1697. — Din bg. *lastika* (fr.).

Lăstínă f. Frunză de dovleac. *La corinil' di lăstină* (la rădăcinile frunzei de dovleac) 2/63, cf. *39. — Din bg. *vlastuna*.

Lăstovítsă f. v. *listovitsă*.

Lat, -ă adj. v. *leaụ*.

Lătcăịés vb. IV. Tremur. ALR. 1258.

Lătór, -toari adj. v. *lucru*.

Lătrári
Lătrătúră } f. v. *latru*.

Látru vb. I. Latru. *Cǫñil' lară si latără* 14/38 cf. 144. [La ind. prez. pers. 2. *latsăr*, 3. *latără* (latură): *Coịnili latură*, ALR. 1155. D e r i v a t: **lătrári** f., **lătrătúră** f. C o m p u s: (cu pref.) **zălátru** (ză + latru) vb. I. = încep să latru. *Cǫịnili zălătrǫ* 4/6]. — Din lat. *latro*, *-are*, (arom. *latru*).

Lats a. Laţ. *Lăsaị un lats la tšărapă* (am lăsat un laţ la ciorap). Com. C. I. [Nu se ştie dacă aparţine aci şi: **látšcă** f. = cheutoare, nojiţă, ALR. 3339; laţ de trecere la o funie. Com. GH. T. *Şimi-*

doil'i lă latšcă trag 188]. — Din lat. *laqueus, -um,* (arom. *laț*).

Látšcă f. v. *lats.*

Lătscăiés vb. IV. Bat alvița. *Lătscăim ou ligat di atsă.* ALR. 2781. — Derivat din *lats.*

Lázăr m. Nume de persoană și sărbătoarea Sf. Lazăr. *Lă Lazăr cari si-u punim tăntšarcă* (la Sf. Lazăr pe cine să punem să joace). Com. N. T. *Lazăru-mari* (Rusalii). ALR. 621. [Și: **Lazi.** *Lazi stroinicu* 2/VII). Derivat: **lăzăreáncă** f. = fată împodobită cu flori care joacă în ziua de Sf. Lazăr, prin curțile oamenilor. *Lăzăreanchili vin,* Com. N. T.].

Lăzăreáncă f. v. *lazăr.*

Lăzés vb. IV. Mă târăsc. *Bubili lăzes pi frunzi.* [Derivate: **lăzíri** f. = târîre; **lăzít** s. adj. = târît. Compus: **dulăzés** (du + lăzes). vb. = umblu copăcel]. — Din bg. *lazja,* id.

Lázi m. v. *lazăr.*

Lăzíri f. } v. *lăzes.*
Lăzít s. adj. }

Lăzníri f. v. *lăznes.*

Lăznés vb. IV. (refl.) Alunec, mă dau pe ghiață. *Cătilin prin lut s-nu ti lăzneș.* Com. C. I. [Derivat: **lăzníri** f. = alunecare; *Lăznirea mult ăi lesnică pri gl'ets*]. — Din bg. *slizgam.* (aor. *sliznah*).

Lăznítšcă f. v. *loznă.*

Léa A patra parte din pogon. || N. de loc (Lugunța). — Din bg. *lĕha.*

Leác a. Leac. *Si nu spuniń... că no-ari leac di mini* 11/47 cf. 22/31, 325. [Și: **neác** (din *un leac*) adv. = o leacă, puțin, nițel. *La mini nu-ń deadiră ni neac carni* (mie nu-mi dădură nici puțină carne) 6/54; **uneác** adv. *Si dipartǫ uneac* 4/39. *Si aibă uneac apu* 29/39. *Să ampl'um unęc apu* 4/16; *uneac-căti-uneac* = puțin câte puțin. [Derivate: **licués** vb. IV. = lecuesc, vindec. *Nu știi tse leac ari si ti licueș?* 20/31. *Delmi ari leac... si ti licuim* 21/31 cf. 12/15; **licuitór** m. = lecuitor cf. 2/88; **licuíri** f. = lecuire, vindecare; **licuít, -ă** adj. = lecuit, vindecat; **licuvít, -ă** (bg. *lekovit*) = tămăduitor. *Bil'ca di buric ăi licuvită.* Com. T. P. cf. apă-licuvită, subt apă. Diminutiv: **unétšcut** adv. Com. T. P.]. — Din bg. *lĕk.*

Leágăn a. v. ²*leg.*

Leáică f. v. *lęică.*

Leánă f. Brazdă din grădină sau din țarină, cf. zăseac. Com. G. D. Din mbg *lĕna* (din *lĕhnă?*).

Leáni f. Lene. [Derivat: **linós, -oasă** adj. = leneș, lenevos. *Tișța doil' rau linoș* 1/44 cf. 2/11.] — Din paleosl. *lĕnĭ,* (arom. *leane*).

Leápcă f. v. *lipes.*

Leásă N. loc. (Lugunța).

²**Leásă** f. (Liumnița) Leasă; instrument de răchită cu care se prinde pește. Com. C. I. *Putem dărari leasi și cu părdii.* B. 3. Drugi,

rude pe care se cară fânul. ALR. 5272. — Din sl. *lěsa.*

Leáscova N. loc în Meglen, (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 19).

Leáu̯ vb. I. 1. Iau. *Căpu ai̯ la lęu̯* 4/4. *Si leau̯* 8/38. *S'au̯ lęu̯* 3/38. *Si-ń la leai̯* 6/37. *L'-u lę pọinę di la cọini* 5/8. *Lọm* (=luăm) 12/40. *Lats* (= luați) 21/16. *Di ca la lăi̯à* (după ce-l lu) 11/79 cf. 14/77, 2/III. *Io al' la lai̯* (eu i-l luai) 4/22. *Li laș* (le luași) 22/29. *Mi laș pri gușă* (m'ai nenorocit) 4/VI. *Aș la lọ* 13/9. *Na-u lară* 16/15. *Aș lă* (își luă) 13/71. *Veà lat* (luase) 1/40. *Veau̯ lat* (luaseră) 22/78. *Nu putù lari* (nu putu lua) 16/80. *Lę-mi* (ia-mă) 5/1. *Leau̯ migdan* = îmi iau vânt 18/69, 397. *Mi leau̯ ăn zbor, s-mi leau̯ di laf* (intru în vorbă). *Nu putem s-na lọm ăn zbor* 5/14 cf. 530. *Lea-ts u̯ocl'il'* (șterge-o, pleacă, du-te) 330. *Mi leà ploai̯a* (mă apucă ploaia). *Mi lọ ună ploai̯ă* 2/63. || 2. O iau, o apuc pe undeva. *Cutru i̯undi lọ moartę* (încotro a luat-o moartea) 5/1. *Lọ cutru cătun* 8/28. || 3. Incep, pornesc, iau să... *Odža lọ si lăfęscă* (ogia începu să vorbească...) 4/24. *Cọńil' lară si latără* 14/38 cf. 21/16. [Și: (Țârnareca) l'au̯ vb. I. 8/65; lęu̯ vb. I. D e r i v a t e: **lári** f. = luare. *Nu pisăì ca di poi̯ni lari* 5/55; **lat, -ă** adj. = luat 9/15, 19/55. C o m p u s: (cu pref.) **zăleáu̯** (ză + leau̯) vb. I. = iau o leacă. *S-mi zăleai̯ uneac* 18/72]. — Din lat. *lěvo, -are,* (arom. *l'au̯*).

Lédiń N. loc. (Lugunța).

Leg vb. III. Aleg. *Leazi un birbec* (alege un berbece) 2/37. *Sfaca pọini băşca-băşca au̯ lęsiră* 17/4 cf. 4/37. [D e r i v a t e: **leáziri** f. = alegere; **les, -ă** adj. = ales]. — Din lat. *allego, -ĕre,* (arom. *aleg*).

[2]**Leg** vb. I. Leg. *Tsi ts-ai̯ ligat capu* 1/VI. *Leagă-ts di coadă vrin chi̯up* 10/72. *U̯om ligat* (om cuminte) 328. *Mońi ligati* (prost, nepriceput) 425. [D e r i v a t e: **ligári** f. = legare; **ligát, -ă** adj. = legat; **ligătúră** f. = legătură. C o m p u s: **dizlég** (dis + leg) vb. I. desleg. *Și fitšoru dizligọ răslanu* 12/28; **zălég** (ză + leg) vb. I. = (încep să) leg. *Li zăligai̯ u̯a fazil' tots* cf. 6/19, 938; **zăligári** f., **zăligát, -ă** adj.; **leágăn** a. = leagăn, cuib, ALR. 1703. *Pul'il' ăn leagăn plănzeau̯* 15/94. *Leagăn si feasi* (este beat mort); **leágăn** vb. I. = leagăn; **ligănári** f. = legănare; **ligănát, -ă** adj. = legănat. C o m p u s: (cu pref.) **zăleágăn** (ză + leagăn) vb. I. = încep să leagăn puțin. *Să li zălęgănă* 15/94]. — Din lat. *lĭgo, -are,* (arom. *leg*).

Lei̯că f. Tigvă. *Au̯ ancl'isi lęi̯ca și fuzì* 15/42 cf. 12/42. *Am ună leai̯că cu șapti guri* (= capu) *14. (Fig.) Căpățână 801. [Și: **leái̯că** f.]. — Din bg. *lejka,* id.

Lemu a. Lemn. *Lo... si dișchică ɩeamni* (... să despice lemne) 20/68 cf. 16/65. *Lemn nidurat* (din topor) 332. || (La războiu). Lemnușul din suveica care ține țeava. Com. C. I. [D e r i v a t: **limnár** m.=lemnar. Com. T. P.]. — Din lat. *lignum*, (arom. *lemnu*).

Lépră f. Lepră, boală. *Di lepră s-nu scap*. Com. C. I. — Din gr. *λέπρα* (arom. *lepră*).

Léră f. Murdărie pe gulerul hainei; mătreață. Com. T. P. — Din gr. *λέρα*, (arom *leră*).

Lérdu adj. Șiret. *Nu vream* (în text greșit: vreau̯) *s-mi zămutres, lerdu* (nu voiam să mă uit, șireato) 8/72. — Din mbg. *lerdo*.

Les, -ă adj. *leg*.

Lesc m. Nume de alun. Cf. l u n . Com. T. P. — Din bg. *lěsk*.

Lésni adj. v. *lesnic*.

Lésnic, -ă adj. adv. Ușor. *Să nă vină lesnic* (să ne vină ușor) 13/16. *Nibunil'a ăi̯ lesnică* 483. *Fitšorl'i lesnic si mintšună. Vizù ună feată lisnică* (în text greșit: lișnică) 8/73. [Și: **lésni, lísnic, -ă** adj. C o m p u s: **lesnipéi̯că** om ușurel. 335]. — Derivat din *lesni* (bg. *lesen*).

Léşnitsa N. loc. (Oșani).

Lésni-pei̯că m. v. *lesnic*.

Let vb. IV. (Țârnareca) Ies, plec, mă duc, pornesc. *Litì si si şătăi̯ască* (ieși săse plimbe) 23/65. *Fitšorlu au̯ tsarlui̯ litì* (fiul împăratului pleacă) 15/64. *Dioanculò ăs leată băsearica* (de acum înainte o să iasă biserica, adică lumea din biserică) 20/68. *Let trei̯ feati* (ies trei fete) 2/66 cf. 1/66, 26/64. *Let ăn cap* (o scot la căpătâiu). *Vizù că nu poati si leată ăn cap cu fumeal'a* (văzu că nu poate să o scoată la căpătâiu cu copiii) 1/65. [D e r i v a t e: **litíri** f. = ieșire, ducă; **litít, -ă** adj. = ieșit, dus. C o m p u s: **letnipíli** (puiu sburător) nume de câine, cf. t s i p i g o r i, t s i p i d o l u 4/33].—Din bg. *letja* « sbor » și *litam* « alerg încoace și încolo » (arom , în Epir, *lites*).

Leu̯ vb. I. v. *leau̯*.

Lev, -ă adj. Stâng. *Nu sună leava* (nu sună stânga) se zice când este sărăcie mare, 329. *Unu di la dreapta şi lăntu di la leava* 18/56. [D e r i v a t: **livitšár** m. = stângaciu, ALR. 133]. — Din bg. *lěv*.

Lichés vb. IV. v. *lipes*.

Licuíri f.
Licuít, -ă adj.
Licuitór m.
Licuvít, -ă adj. } v. *leac*.

Ligănári f.
Ligănát, -ă adj. } v. ²*leagăn*.

Ligári f.
Ligát, -ă adj.
Ligătúră f. } v. *leg*.

Ligăvés vb. IV. (refl.). Fac grimaze, mă strâmb, ALR. 2144, cf. *lighi̯ă*. [Și: **lăgăvés** vb. IV. D e r i v a t e: **ligăvít, -ă** adj.; **ligăvitúră** f. = strâmbătură]. — Din mbg. *ligăvam* « mă bălosez » cf. l i g h i̯ ă v e s.

Ligăvít, -ă adj. v. *ligăves*.

Ligăvitúră f.

Líghịă f. plur. Bale. *Ań cură lighịăli* (îmi curg balele) 336. [D e r i v a t: **lighịăvés** vb. IV. = (refl.) mă îndrăgostesc, (fig.) mă lingușesc pe lângă cineva. *Nu ti lighịăveà pri lăngă ịel că vrin cọni* (nu te lingușì pe lângă el, ca un câine). Com. N. T.; **lighịăvíri** f. = îndrăgostire, lingușire, id.].—Din bg. *ligi* (pl. dela *liga*) id.

Lighịăvés vb. IV. } v. *lighịă*.
Lighịăvíri f.

Lilíc m. Liliac. *Icu tușọș, catsă un lilic di-l' scup treị ụor ăn rost, si-ts treacă* (dacă tușești, prinde un liliac, scuipă-i de trei ori în gură, ca să-ți treacă). Com. C. I. — Din tc. *liliak*, (arom. *liliac*).

Límbă (p . *limb*) f. Limbă. *Ịundi sa limbile* 15/28. *Șapti limb* 12/28 cf. *42. *Al' tsi catsă limba* (i se prinde limba) 337. *Noastră limbă-i* (este de ai noștri, Român) 372. [D i m i n u t i v: **limbítšcă** f. = omușor]. — Din lat. *lĭnqua, -am*, (arom. *limbă*).

Límbă f. Peşte de mare. — După gr. *γλῶσσα*.

Limbeáti m. Nume de pasăre mai mare. Com. T. P.

Limbítšcă f. v. *limbă*.

Liminári f. v. *luminari*.

Limńa (în expresia). *Aș lọ limńa* (s'a dus dracului). Com. C. I.

Limnár m. v. *lemn*.

Limóń m. Lămâiu. [D e r i v a t: **limóńă** f. = lămâie]. — Din gr. *λεμόνι*, (arom. *limone*).

Líndină f. Lindină cf. m i n u t š o s. *Lọ să tăltšască lindiń* (începu să-i omoare lindini) 6/11. [Și: **líndini** f.]. — Din lat. *lĕndĭnem*, (arom. *lindine*).

Líndini f. v. *lindină*.

Lindžè m. Vas (de obiceiu) de aramă, ALR. 4120. Cf. citatul sub s o d u r. Pentru etim. cf. l i n g h ị e r.

Ling vb. III. Ling. *Guneà-u matsa s-nu lingă tigańa.* [D e r i v a t e: **línziri** f. = lingere; **lins, -ă** adj. = lins. C o m p u s: (cu pref.) **zăling** (ză + ling) vb. III. = încep să ling, ling puțin. *La zălinsi cu limba* (începu să-l lingă) 22/73]. — Din lat. *lĭngo, -ĕre*, (arom. *lingu*).

Linghịér m. Farfurie de aramă. *Linghịeru ăị fat di băcor călăịdisit*, ALR. 3967. [Și: **linghịè** m. ib. 4120].— Din tc. *lenger* « assiette de cuivre ».

Língură f. Lingură. *Cu lingură di răzint mănancă* 632. *Ịundi tšorbă, tu lingură*, se zice despre unul care se amestecă în toate, 970, 340, cf. *43. || 2. (La moară). Merticul, cupele. Com. H. I. [D i m i n u t i v e: **lingurítsă** f., **lingurítš** a. = lingurița și furca pieptului, sternul ALR. 2201]. — Din lat. *lĭngŭla, -am*, (arom. *lingură*).

Lingurítš a. } v. *lingură*.
Lingurítsă f.

Lingușés vb. IV. (refl.) mă lingușesc. — Derivat din *ling*.

Linós, -oasă adj. v. *leani*.

Lins, -ă adj. v. *ling*.

Línti f. Linte. *Unu ăį di mēl'... lāntu ăį di linti* 9/4. — Din lat. *lens, lentem*, (arom. *linte*).

Líntsi N. loc. (Cupa).

Línziri f. v. *ling*.

Lípă f. Teiu. Com. G. D. — Din bg. *lipa*.

Lipáńă f. Mâncare. In expresia: *Pal'i și lipańă* = pâine.

Lipărídă (pl. *-riz*) f. Un fel de pește galben, ALR. 1746. *Multi lipăriz dusiră di lă Balta di Besichi*. Com. C. R. — Din gr. λιπαρίδα (din λιπαρός).

Lípcă v. *lipes*.

Lipés vb. IV. Lipesc. *Li lipì unǎ di lāntă* 34/51. *Ąl' si lipì la buric* 8/46 cf. 477, 6. [Și: (Țârnareca) **lichés** vb. IV. *Ąl' si lichì* 25/64. Derivate: **lipíri** f., **lipít, -ă** adj. = lipit; **lípeș** m. scaiu (Cupa). Com. I. G.; **leápcă** (bg. *lĕpka*) m. = (fig.) lipicios, lingușitor. *leapcă și ńari-i* = este lipicios și lingușitor. *Tse leapcă-i* = ce mai lingușitor este, 327; **lípcă** = lipit, slab, prăpădit. *Și ųoįli si fęsiră lipcă* (și oile se făcură slabe, prăpădite...) 15/6. Compus: (cu pref.) **zălipés** (bg. *zalepja*, cu același înțeles de) lipesc. *Ąų zălipì cartę* (lipi scrisoarea) 3/16]. — Din paleosl. *lĕpiti*, (arom. *alik'escu*).

Lípeș m. }
Lipíri f. } v. *lipes*.
Lipít adj. }

Líră f. Liră turcească. *Lu odžă măgar liri cacă* (magarii hogii cacă lire) 7/24 cf. 5/IV, 12/18, 3/10.— Din tc. *lira*, (arom. *liră*).

Lísă adj. (despre oaie). Cu fălcile roșcate. Com. G. D. — Din bg. *lisa* (lisica).

[2]**Lísă** f. Nume de cățea. *Lisa noastră ąų tăltšǫră* (au omorît cățeaua noastră). Com. N. T. Pentru etim. cf. lisă.

Líșă f. v. *lișaį*.

Líșaį m. Cur de găină, ALR. 1621. | Rapăn, boala celor care nu se spală pe cap, ALR. 4193. [Și: **líšă** f. = pecingene, ALR. 1654. Cf. brădăvitsă, ALR. 1654]. — Din bg. *lišej*.

Líscă f. (Liumnița) Licuriciu, cf. sfitul'că. — Din bg. *lisko*.

Liscăveáti m. Ardezie. *Ploatšă di liscăveati*, ALR. 4028. [Și: **liscuveáti** f. Com. T. P.]. — Din bg. *lĕska*.

Liscuveáti v. *liscăveati*.

Lísitsă f. Vulpe. *Lisitsa zăcătsǫ si cǫntă* 8/30 cf. 7/30. *Lisitsu!* (voc. vulpe!) 4/13. *Fruntea lisitsăl'ă* (fruntea vulpii) 17/72. [Derivat: **lisitšǫnă** și **lișitšoánă** f. (mbg. *lisičina*) = un fel de strugure negru. Com. G. D.]. — Din bg. *lisica*.

Lișitšoánă }
Lisitšǫnă } f. v. *lisitsă*.

Lísnic (pl. *-nitsă*) m. Măr sălbatec, ALR. 6068, cf. sirc. *El să dunǫm lisnits din urman* (vino să

adunăm mere sălbatice din pădure). Com. N. T.

[2]**Lísnic, -ă** adj. v. *lesnic.*

Listovítsă f. v. *listuvitsă.*

Listuvítsă f. Rândunică. *Ăn listuvitsă nu vor si si veadă* (nu vor să se vadă niciodată) 991. [Și: (Oșani), **listovítsă** f. *Listovitsili na vin la Patruzọtzili.* Com. I. L; **lustuvítsă, lăstuvítsă** f. Com. C. I.]. — Din bg. *lĕstovica*, id.

Lit a. Aba mai subțire. *Lit ăi̯ šaic subtsọri cu 2 l'itsă.* Com. GH. T. Cf. d i m i t n i t s i. — Din bg. *lit*, (cf. *lit vlănen*).

Litíri f. } v. *let.*
Litít, -ă adj. }

Lítnic m. v. *lutnic.*

Litšáști vb. (pers. 3). Stă bine, prinde. *Mi litšà ăn cunacu Lu Mustal'ă fitšor* (îmi stetea bine) 11/IV. [D e r i v a t e: **litšíri** f., **lítšnic, -ă** adj. = frumos, drăguț. Com. G. D.]. — Din bg. *liča*, id, (arom. *alinčescu*).

Litšíri f. } v. *litšaști.*
Lítšnic, -ă adj. }

Liturghíi̯ă f. Prescure. *Fiseș undọu̯ liturghii̯ di băsearcă.* Com. N. T. || 2. Serviciu divin. *Cari popă ra ạn liturghii̯ă*, id. [Și: **luturghíi̯ă** f., ALR. 2769. D e r i v a t: **liturghisés** vb. IV. = slujesc]. — Din gr. *λειτουργία*, (arom. *lituryie*).

Liturghisés vb. IV. v. *liturghii̯ă.*

Líu̯ (despre număr) Fără soț, fără pereche, cf. t e c. *Tšift, ili liu̯* (cu pereche sau fără pereche) se întrebuințează mai ales de copii când se joacă. — Din bg. *lju* «singur».

Li̯umnitsa cf. *L'umnitsa.*

Liunár m. v. *liuncă.*

Liúncă f. Lehuză. *Nu dișclidi ușa că vem liuncă* (nu deschide ușa, căci avem lehuză). Com. C. I. [D e r i v a t: **liunár** m. = pruncul lehuzei. *Ari un liunar.* **liuníl'ă** f. = lehuzie. Com. G. D.]. — Din mbg. *leunka*, id.

Liuníl'ă f. v. *liuncă.*

Livadíști v. *livọz.*

Liveán (pl. *-ani*) a. Nume de floare. *Du-ti rupi un-doi̯ liveani.* Com. N. T. *Liveanu* = nume de persoană. — Din bg. *levjan.*

Livitšár n. v. *lev.*

Livitšọrcă f. Un fel de plantă care crește printre grâu. [Și: (Liumnița) *livitšarcă* f.]. — Din mbg. *levičarka.*

Livọz. Numele comunei Livezi din regiunea Megleniei, locuită de Aromâni grămusteni și numită de aceștia *Livădz.* [Și: **livadíști.** N. loc. (Nânta)]. — Plur. dela *livadă.*

Lizét a. Gust. *No-ari lizet* (n'are gust). Com. T. P. [D e r i v a t: **lizitlíi̯ă** adj. = cu gust, gustos]. — Din tc. *lezet.*

Lizitlíi̯ă adj. v. *lizet.*

Liznítšcă f. v. *loznă.*

Lóbudă f. Lobodă. Com. G. D. — Din bg. *loboda.*

Loc. a. Loc, parte. *Ai̯ loc tseastă seară di mini* (ai loc... pentru

mine) 7/47. *Junsiră ăn un loc* 17/69. *Ăn loc* (în loc). 2/29, 17/85, *Vinì loc* (veni vremea) 2/91, 1/61. cf. *Nu la ari s. nu la catsă locu* (nu este liniştit de loc, nu se astâmpără). || 2. Pământ. *Locu la dispică di tsăparea* 818. *Locu nu la tsọni* (nu-l încape pământul de bucurie) 343. *Ubavil'a loclui̯*, cf. u b a v i l' ă. [Şi: (Liumniţa) **lu̯ăc** a.]. — Din lat. *lŏcus*, *-um*, (arom. *loc*).

Lọnă f. Lână. *Trei̯ ochi̯ di lọna* 6/54. *Lọnă bitọrnă* (lână oilor care se tund primăvara). Com. I. L. [D e r i v a t: **lănós, -oasă** adj. = lănos. Com. N. T.]. — Din lat. *lana*, *-am*, (arom. *lînă*).

Lọncă f. (păstrat mai mult ca nume de localitate). *Ăn lọncă ari mults tšireş* (în luncă are mulţi cireşi). Com. C. I. — Din paleosl. *lọka*.

Loş, -ă adj. Bolnav. *Ăi̯ loş* (este bolnav) 7/8. *Sam loşă* (sunt bolnavă) cf. 344. [D e r i v a t e: **luşítaf, -vă** adj. = bolnăvicios, ALR. 4162; **luşutíi̯ă** f. = boală. *Luşutii̯a pri u̯amñi ăi̯* (boala există printre oameni) 873. Boalele mai̯ cunoscute sunt: d ă l a c, d i l ă s a t, f r i n g h i i̯ ă, f r i g u r, g ă l b i n a r i, j e l' c ă - l a - g u ş ă, m ă i n s o l, m e ş, o f t i c ă, p r i v l i t, u l e r ă ALR.; C o m p u s (cu pref.) **ạnlọş** ạn + loş vb. IV = (refl.): mă îmbolnăvesc. *Si ạnloaşă* B. 10. *Si-ạnluşọ* 27/41. *Tatu-su si ạnluşọ* 3/81. *Si ạnluşọt-au̯* (s'au îmbolnăvit) 1/62 cf. 41/27; **ạnluşọri** f. = îmbolnăvire, B. 10]. — Din bg. *loš*.

Lost (pl. *-stur*) a. Zăvor, bâtă, ciomag. *Lọ un lost* 7/30. *Atsi cu lostu că-l' dură* (apoi i-a tras cu zăvorul). 15/69 cf. 13/18, 2/44. — Din bg. *lost*, (arom. *lostur*).

Lóstševa N. loc. (Conţco).

Lọt a. Aluat. *Li cătsară lọturli* (s'au împrietenit) 345. [D e r i v a t: **lutsọl** m. = aluat]. — Din lat. **allĕvatum*, (arom. *aluat*).

Lov m. Vânat. *Vineà cola il'u lu ạmpirătu la lof* (venea acolo fiul împăratului la vânat) 14/38. [D e r i v a t: **luvátš** m. = vânător. *La uziră nişti luvatš* 7/20. *Luvatšu işọ la drumac* 7/21 cf. 1/36; **luvés** vb. IV. = vânez. *Si dusiră si luvească* (s'au dus să vâneze) 17/79. *După tsi luvì mult* 15/64. *Cu dişọrt tufeac nu si luveaşti* (cu puşcă goală nu se vânează) 811 cf. 7/21; **luvíri** f., **luvít, -ă** adj. = vânat]. — Din bg. *lov*, id.

Lóznă f. Strugure cu boabe mărunte şi dulci. N. loc. (Huma). [D e r i v a t e: **loznítšcă, luznítšcă, lăznítšcă, liznítšcă** (dim.) f. = viţă sălbatecă, lăuruşcă. Com. T. P.]. — Din bg. *lozna*, *loznica*.

Loznítšcă f. v. *lozná*.

Lu art. 1.-lui. *Lu ạmpirătu* 17/42. *Pri balconu lu conăcu* 7/39. || 2. -ei *Ạu̯ pusi. . . ăn locu lu fẹtă lu răpcă* (o puse în locul fetei arapcei)

17/85. *Si dusi la poarta lu lamńă* (...la poarta balaurului). || 3.-lor *Lāntili feati li deadi la sotsil' lu drāts* (celelalte fete le dădu la tovarășii dracilor) 25/78. *Tuntsea zisi tātă-su lu featili* (atunci zise tatăl fetelor) 23/51, etc. *Ampiratu lu furnizli* (împăratul furnicilor). Cf. 14, 16/4 etc.

Luăc a. v. *loc.*

Luăr pron. pos. v. *lor.*

Lúbinitsă f. v. *l'ubinitsă.*

Lucnés vb. IV. (Despre câini) beau. Fig. *Vușneà, lucneà și ăn rost.* 341.

Lucrári f., **Lucrát, -ă** adj., **Lucrătór, -toare** adj., **Lucrédz** vb. I. — v. *lucru.*

Lúcru a. Lucru, treabă, afacere. *Nu-i bun s-ti burveș ăn domnului lucru* (nu e bine să te amesteci în lucrurile lui Dumnezeu) 13/60. *Li lă toati lucrăli* (le luă toate lucrurile) 9/71 cf. 23/4. *Cum ăi lucrul* (cum stă afacerea?) 26/64. [Plur. *lucră* (cf. 9/69, 9/71), *lucri* (cf. 9/27), articulat: *lucriri* 1, 2, 3/20 (pe lângă forma regulată) *lucrili* 9/27, 346; și: *lucrulili* 21/47. Derivate: **lucrédz** vb. I. = lucrez 2/65; **lucrári** f., **lucrát, -ă** adj.; **lucrătór, -toari, lăcrătór, -toari, lătór,- toari** adj. = lucrător]. — Din lat. *lŭcrum*, (arom. *lucru*).

Lud, -ă adj. Prost, nebun. *Ludă ieș* (iești nebună) 8/35. *Ieș lūd, bre uomuli* (ești nebun, măi omule) 4/14. *Apă ludă* (apă curgătoare) cf. apă zăvirită s. tăcută. 347. *Bureati di lujil'* cf. bureati. (La P. Papahagi, *Megl. Rom.* stă: « burẹti-di-*lu-jil* » în loc de: *lujil'*, fiind plur. dela « lud » = nebun). [**Lúde** n. de persoană 17/6. Derivate: **luzọs** vb. IV. = fac nebunii, nu mă astâmpăr. Compus: (cu pref.) **ạnluzọs** (ạn + luzọs) vb. IV. = înebunesc. *Lisitsu, ạnluzọș?* (vulpe, ai înebunit?) 11/93 **uludés** (mbg. *uludvam*) vb. IV. = încurc, stric. *La uludiș lucru* (ai stricat treaba) 834]. — Din bg. *lud*, id.

Lúguntsa f. N. loc. Cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 24. [Și: **Lúndzińi** cu derivatele: **lunzinés** adj.; **lunzinéts** m. = locuitor din Lunzińi]. — Din paleosl. *lọgŭ.*

Lúi pron. Lui. Cf. -lu. *Cọn si pucătọ, lui fitšor rau măncats* (când se uită, copiii lui erau mâncați) 8/55. *Pusiră la lui loc* (la locul lui) 10/16.

Lúia f. Numele vacii născută luni. ALR. 554. Cf. mata, ńera, džoia, vida, soba. ALR. 5542.

Lúlă f. Pipă. *Tătun di lulă* (tutun de pipă) ALR. 4292. — Din tc. *lule.*

Lumbárdă f. v. *lămbardă.*

Lúmi f. Lume, oameni, mulțime de oameni. *Un tabur di lumi* (un batalion de oameni) 18/2. *Măncà*

lumi (mânca oameni) 3/55. *Peza lumil'ă* (râsul lumii) 534. — Din lat. *lūmen*, (arom. *lume*).

Luminári f. Lumânare. *Luminari ancl'igată* (ceară topită) ALR. 5473. [Și: **liminári** f. ib. 2095]. — Din lat. *lumĭnare*.

Lumnés vb. IV. Mă înfund, cad. *Lumnì ăn ghiriz* (căzu într'un canal) 24/47. [D e r i v a t: **lumníri** f.]. — Din bg. *lomja*, (aor. *lomnah*).

Lumníri f. v. *lumnes*.

Lumutés vb. IV. Mormâiu, borborosesc. *Tse tucu lumuteș?* (ce tot borborosești) 349. [C o m p u s (cu pref.): **zălumutés** (ză + lumutes) vb. IV. = încep să borborosesc. *zălumutì* (bolborosi) 350. — Din mbg. *lămotam*.

Lun m. v. *lună*.

Lúna Numele vacii fatată luni, cf. l u n t š e.

Lúña f. v. *luni*.

Lúnă f. Alună. [D e r i v a t: **lun** m. = alun; **lunítšcă** f. = alună mică]. — Din lat. **abellona (abellana)*, *-am*, (arom. *alună*).

²**Lúnă** f. Lună. *Ca vrină lună* (frumoasă ca luna) 351. [Derivat: **lúnchi** pl. (de la **luncă*) = năbădăi, toane, pandalii. *Al' vinìră lunchili* (îi veniră năbădăile) 352]. — Din lat. *lūna*, *-am*, (arom. *lună*).

Lúnchi f. pl. v. ²*lună*.

Lúnda m. }
Lúndi f. } v. *luni*.

Lundzés vb. v. *lung*.

Lundzími f. v. *lung*.

Lung, -ă adj. Lung. [D e r i v a t: **lunguvát, -ă, lunguveást -ă** adj. = lungueț; **lundzími** f. = lungime; **lundzés** vb. IV. = prelungesc. *Nu li lundzeà zboarăli coata mult* (nu lungi vorba așa de mult). Com. C. I.] — Din lat. *longus*, *-a*, *-um*, (arom. *lungu*).

Lunguvát, -ă }
Lunguveást, -ă } adj. v. *lung*.

Lúni f. Luni. [Și: **luña** (pl. *luñur*) ALR. 2400. D e r i v a t e: **lúndi** m. = numele boului fătat lunea; **lúnda** = numele vacii fătată lunea; **lúnce, lúnci** (diminutive) = numele boului fătat lunea. ALR. 5541]. — Din lat. *lūnis* (= lunae [dies]), (arom. *luni*).

Lunítšcă f. }
Lúntše m. } v. *luni*.
Lúntši m. }

Lunzinés adj. }
Lunzinéts m. } v. *Luguntsa*.

Lup m. Lup. *Lūpu căzù ăn vir* (lupul căzu în baltă) 8/30. *Batcu lupi* 19/72. [D e r i v a t: **lupoáñă** f. = lupoaică ALR. 1161. *Ișo lupoaña* 12/49. D i m i n u t i v: **luptšác** m. Com. G. D. C o m p u s: **lupmoncăla** (din lup-moncă-la) m. = dracul, diavolul (mănânce-l lupul). *Lupmoncala mi sputnì si fac unǎ ca tseasta* (dracul m'a pus să fac una ca asta) 353]. — Din lat. *lŭpus*, *-um*, (arom. *lup*).

Lupátă f. Lopată. *Rau fronti toti lucriri: mașa, lupāta, pirustia*

şi lănti (erau sparte toate lucrurile: cleştele, lopata, pirostia şi celelalte) 1/20 cf. 2/26. *Lupata-di-ier* (lopată de fier); *lupată-di-vinturari* ALR. 5015. [Diminutive: **lupătítsă, lupătítšcă** f. = lopată mică şi coapsă ALR. 141; **lupătár** m. = lopătar. Com. G. D.]. — Din paleosl. *lopata*, (arom. *lupată*).

Lupătár m. | **Lupătítsă** f. | **Lupătítšcă** } v. *lupată*.

Lupmáncala | **Lupoáñă** f. | **Luptšác** m. } v. *lup*.

Lupuşán (pl. *-añ*) m. Păpădie. ALR. 1919.

Lúrec vb. I. (rar, mai des: lăznes). Alunec. *Cătilin s-nu lurits* (încet să nu aluneci). Com. N. T. [Derivate: **luricári** f. = alunecare; **luricós, -oasă** adj. = alunecos]. — Din lat. *lūbrĭco, -are*, (arom. *alunic*).

Luricári f. | **Luricós,- oasă** adj. } v. *lurec*.

Luşítaĭ adj. v. *loş*.

Luşnác m. Nucă. *Am patru frats ăn ună cămeaşă* (= luşnacu) *47. || O pasăre mică, auşel, cf. găgoş. — Din bg. *lěšnik*.

Lustuvitsă f. v. *listuvitsă*.

Luşutíĭă f. v. *loş*.

Lut a. Lut, noroiu. *Dună ca lutu sub ungl'ă* 888. — Din lat. *lutum*, (arom. *lut*).

Lutsǫl m. v. *lǫt*.

Luturgh'íĭă f. v. *liturghiĭă*.

Luvátš m. | **Luvés** vb. IV | **Luvíri** f. | **Luvít, -ă** adj. } v. *lov*.

Luznítšcă f. v. *loznă*.

L'

L'ărtári | **L'ărtătšúni** } f. v. *l'ert*.

L'épur m. Iepure. *S-la cats l'epuru* (... să-l prind iepurele) 17/79. *S-dusiră la lof, cătsară treĭ l'epur* (s'au dus la vânatoare, au prins trei iepuri) 3/54 cf. 11/84. *Că işǫ, scurnì un l'epuri* 7/21. [Şi: **l'épuri** m. Diminutive: **l'ipuráş, lepurtšác** m. Com. T. P.]. — Din lat. *lěpus, -orem*, (arom. *l'epure*).

L'épuri | **L'epurtšác** } m. v. *l'epur*.

L'ért vb. I. Iert. *La l'ert* (îl iert) 9/80. *L'artă-mi, grişǫĭ!* 11/10 cf. 1/68. *La l'irtǫ domnu* (a murit) 14/24. [Şi: **ĭért** vb. I. 4/57. Derivate: **l'irtári, l'ărtári** f.; **l'irtát, -ă** adj. = iertat; **l'irtătšúni, l'ărtătšúni** f. =ier.are Com. G. D.]. — Din lat. *līberto, -are*, (arom. *l'ertu*).

L'icşór, -oară adj. Uşor cf. lesnic. *Cu cl'in maĭ l'icşor si dispică lemnu* (cu cuiul mai uşor se despică lemnul) 135. *L'işoara mǫnă* (cu noroc). [Şi **l'íşór -oară** adj.

D e r i v a t: **l'icșorizámi** f. = ușurătate. Com. G. D.].— Din lat. *lĕvis, -e*, (arom. *l'ișor*).

L'icșorizámi f. v. *l'icșor*.

L'in m. In: *Tseaști prăștili sa di l'in* (aceste scări (la cai) sunt de in). Com. C. I. [D e r i v a t e: **l'inár** m. = vânzător de in; **l'iníști** a. = locul unde s'a sămănat in. *Rai cmo curon ăn l'iniști* id.]. — Din lat. *līnum*, (arom. *l'in*).

L'inár m. } v. *l'in*.
L'iníști f. }

L'ipuráș m. v. *l'epur*.

L'irtári f. } v. *l'ert*.
L'irtát, -ă adj. }
L'irtătșúni f. }

L'ișór, -oară adj. v. *l'icșor*.

L'ítsă f. plur. (La războiu) Ițe. Com. H. I. Cf. l i t. [D e r i v a t: **l'itsár** m. = vânzător de ițe]. — Din lat. *līcia, *-am*, (arom. *l'itsă*).

L'itsár m. v. *l'itsă*.

L'ub a. Cercul de lemn, cercul sitei s. ciurului, vecșă ALR. 3983, cercul de lemn dela gâtul oilor, caprelor, de care atârnă clopoțelul. *Tsista l'ub nu-i bun*. Com. C. I. — Din bg. *lub*.

L'úbinitsă f. Pepene verde. *Să-l' ducă l'ubinitsă* (să-i aducă pepene verde) cf. 22/40. [Și: **lúbinitsă** f.]. — Din bg. *lubenica*.

L'umíntirea adv. v. *l'umintrea*.

L'umíntrea adv. Altmintrelea, altfel. *Si poati fatsiri și l'umintirea* B. 15. *L'umintrea nu putem fatsiri* (altfel nu putem face). Com. C. I. [Și: **l'umíntirea** adv.]. — Din lat. *alia mente*, (arom. *al'umtrea*.)

L'úmnitsa f. N. loc (Cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 25). [D e r i v a t: **l'umnitšán** m. = locuitor din L'umnitsa cf. 8/XVI. **l'umnitšés** adj. = din Liumnița].

Lúmnitšán m. } v. *l'umnitsa*.
L'umnitšés adj. }

L'upés vb. IV. Cojesc. Com. G. D. [D e r i v a t e: **l'upíri** f. = cojire; **l'upít,- ă** adj. = curățit, cojit; **sl'úpcă** f. = coajă, scoarță]. — Din bg. *lupja*.

L'upíri f. } v. *l'upes*.
L'upít, -ă adj. }

L'upitínă f. (La porumb). Mătase, mătăsică sau chică. | Frunze, foi, pănuși sau pene. (Cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 51). — Din bg. *ljuputina*.

L'úrea adv. Aiurea, altundeva, în altă parte. C m. G. D. — Din lat. *aliŭbi*, (arom. *al'urea*).

L'ut, -ă adj. Iute, care ustură, arde; tare; (despre om) iute, aspru *Liuta puscă* (oțetul tare) 615, cf. 640. [D e r i v a t: **l'útitsă** f. = un fel de șarpe veninos (mbg. *ljutica zmija*), cf. s t r ă l i t u ș c ă. Com. T. P. — Din bg. *ljut*, id.

L'utiníc m. Grumaz, ceafă. *Tsel că-u cătso di l'utnic* (acela când o apucă de grumaz). *Liutinicu sub tini* (du- e dracului) 291. [Și: **l'utníc**, **l'itnic** m.].

L'útitsă f. v. *l'ut*.

L'utníc m. v. *l'utinic*.

M

Ma adv. v. *mai̯*.

²**Ma** conj. Dar, însă. *S-mi mărses, ma si mănanc purtsel fris* (să mă spurc, însă pentru purcel fript) 612. *Ma, curun si mi frits* 20/68. *Bun ma...* 4/4. —Probabil din gr. *μα* (it. *ma*), cf. G. Meyer, *Gr. St.* IV. 46 (arom. *ma*).

Maálă (pl. *mǫl'ur*) f. Mahala. *Maală-di-pristi-vali, maală-di-sus, maală-di-jos* etc. — Din tc. *mahalle*, (arom. *măhălă*).

Măc vb. I. v. *mănanc*.

Măcár adv. Cel puțin, barim. Com. G. D. — Din bg. *makar* (gr. *μακάρι*).

Măcáz m. Unul din cei doi stâlpi care proptesc stâlpul principal numit « papuz », pe care se razimă acoperișul casei. *Măcazu la tseastă casă l'-u di arbor*. Com. N. T. | Coclet (care leagă doi căpriori) ALR. 3768, căpriori ib. 666 cf. tšatmă. — Din tc. *macaz*.

Măcnés vb. IV. Trag, târâiu, (refl.) alunec, cad. *Și că si măcnęști un pisti zdracă, căzù dijos* 3/24.— Din bg. *măknă*.

Măcǫ̂ári adj. (despre carne) Fraged. *Carni măcǫari* ALR. 4069.

Măcós, -oasă adj. v. *muts*.

Măcsǫm m. Prunc, copilaș. *Ăn locu lu măcsǫmu* (în locul pruncului) 9/29. *Cătšuu̯a di măcsǫm* 4/44 cf. 368.

Măcsúl a. Fruptul oilor sau caprelor. Com. G. D. — Din tc. *maksul*, (arom. *măcsul'e*).

Măcsús adv. Din adins. Com. G. D. — Din tc. *maksus*.

Mădà (Țârnareca, în expresia) *di mini, di tini... mădà* (afară de mine, de tine...) *No-ari altsă... di voi̯ mădà* (nu are alți... afară de voi) 13/66.

Mădè (în expresia) *Nu ń-u la mădè sau nu-ń vini la mădè* = nu-mi vine la socoteală, nu se potrivește cu ceea ce vreau eu. *Nu-ń-u va buricu, nu ń-u la mădè* 416. — Din tc. *madde*.

Mădémi a. Mină. *Ăn nostru agru din Căşǫta mădemi ari*. Com. C. I. *Mădemi* n. loc. (Cupa). — Din tc. *madem*, (arom. *mădeme*).

Mădžún a. Magiun. *Mădžun di gătuńă* (de gutuie) ALR. 4042. | Un fel de medicament. — Din tc. *mağun*, (arom. *măğune*).

Măgár m. Măgar. *Lu odžă măgăr liri cacă* 7/24. *Tots trei̯l' măgar* 20/41 cf. 19/41, cf. 11/60. *Nu poati la măgar, dǫ la sămar* 399 cf. 857, 417. [Derivate: **măgárcă** f. = greutatea ce se atârnă la capetele usturei; **măgărlǫc** a. = măgărie. *Multu 'nvets dă̦i măgărlǫc* (prea multă învățătură dă în prostie) 504; **măgăritšár, măgărtšár** m. = cel care paște măgarii. Com. G. D.; **măgărǫ̂tsă** (bg. *magaritsa*), **măgrătsă** f. = măgăriță; **măgărúș** m. = măgăruș;

măgărés, -ească adj. = măgăresc. *Prun măgăres* cf. prun]. — Din bg. *magare.*

Măgáreă / **Măgărés, -easeă** adj. / **Măgăritšár** m. / **Măgărlọc** a. / **Măgărọtsă** f. / **Măgărúș** m. / **Măgărtšár** m. } v. *măgar.*

Măghesníc m. / **Măghesnítsă** f. } v. *maghiịă.*

Măghíịă f. Descântec, farmec, vrajă. [D e r i v a t: **măghesníe** (bg. maghesnik) m. = vrăjitor; **măghesnítsă** (bg. magesnica) f. = vrăjitoare]. — Din bg. *magija.*

Măgrătsă f. v. *măgar.*

Maị adv. Mai. *Maị tšurbadžiị* 19/7 etc. *Maị... maị* (cu cât, cu atât, ca în fr. *plus... plus*). *Maị scots apa, maị fuzi apa.* Com. P. M. [Și: (Țârnareca) *ma* adv. cf. 19, 20/64 etc.]. — Din lat. *magis,* (arom. *ma*).

Măịăsóli f. Trânji ALR. 4189. [Și: **măịsoł, măinsol** m.]. — Din tc. *mainsyl,* (arom. *măịăsole*).

Máịcă f. Maică, mamă. Cf. m a m ă, m u m ă. *Maịcă, ịu-i mul'area mea?* 10/65. *Ună maịcă* 1/64. *Eị ghidi, maịcu!* 2/66. — Din bg. *majka.*

Maịdà f. N. loc. *Ăn Maịdà si ports tšus* 992.

Măịés vb. IV. Dau în ceva, asvârl, lovesc. *Măịà la smărets* 18/93. *Calu măịà la fẹtă* 40/2. [Și: **măịnés** vb. *Tsirẹ să măịnẹscă la lamńă;* 12/28. *Io... si măịnes* 17/43 cf. 20/43. **mọịnés** vb. IV. *Mọịneà bri mīlu* 7/34 cf. 13/34; **mọụnăs** vb. IV. ALR. 1969; **moụnés** vb. IV. ib. 2226, cf. 2227. D e r i v a t e: **măíri, măịníri** f. = lovire, dare]. — Din bg. *mahvam* (mbg. *maam*), aor. *mahnah,* (mbg. *manah*).

Măimún m. Maimuță. — Din tc. *majmun,* (arom. *măịmune*).

Măịnés vb. IV. / **Măịníri** f. } v. *măịes.*

Măinsól m. v. *măịăsoli.*

Măíri f. v. *măịes.*

Măịsół m. v. *măịăsoli.*

Máịstur m. Meșter. *Io sam... și maịstur* 5/79. || Zidar cf. 413. [D e r i v a t e: **măsturíl'ă** f. (Țârnareca), **măịsturlọc** a. = meșteșug]. — Din bg. *majstor.*

Maịsturlọc a. v. *maịstur.*

Mal m. (sing.) Avuție, stare, avere. *Mālu meụ tot s-va la daụ* (toată averea mea o să vă o dau) 19/7 cf. 4/43, 23/43, 3/23. — Din tc. *mal.*

Mălcum adv. adj. Molcom. *Molcum cọni-i* (este tăciune învelit) 364. — Din bg. *mălcom.*

Mălétšcă f. v. *mletšcă.*

Mălicórnits pl. Mănuși la mână, mai lungi ca de obiceiu. ALR. 3352. — Derivat din *mọnică?*

Mălnés vb. IV. (Țârnareca). Arunc, asvârl cu ceva cf. m ă ị e s. *Tseł mălnì șu aụ pugudì draclu*

(acela aruncă și nemeri pe drac) 14/67. — Același cu *mąines*.

Mal' m. Maiu. *Si-ts daų un mal'u* 12/50. [D e r i v a t: **mă-l'utsǫs** (din *melitsă* + *mal'*) vb. IV. = bat mult, omor în bătăi. Com. T. P.]. — Din lat. *malleus*, *-um*, (arom. *mal'ų*).

Măl'utsǫs vb. IV. v. *mal'*.

Mălvăiés vb. IV. Mestec în gură. *Tse să-u mălvăies pǫnea 'n rost.* Com. C. I. [D e r i v a t e: **mălvăíri** f. = mestecare; **mălvăít, -ă** adj. = mestecat]. — Din bg. *melivo*, (dela *melja* « macin »).

Mălvăíri f. } v. *mălvăies*.
Mălvăít, -ă adj. }

Mámă f. Mamă. *Amună māmă* 6/11 cf. 1/III. — Din lat. *mamma*, *-am*, (arom. *mamă*).

[2]**Mámă** f. v. *mamcă*.

Mámcă f. Pipotă cf. *49. [Și: (rar) **mámă** f.]. — Din bg. *mamka*.

Mămudíe f. Mică monedă de aur. *Al' cusură ună mămudie ăn frunti.* [Și: **mumudíe** (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 41); **mumădíe** f.]. — Din tc. *mahmudye* (din timpul Sultanului Mahmud).

Mămúș m. Naș. (Cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 45, 46). [Și: **mumúș** m. cf. 396. F e m i n i n: **mămúșă** f = nașe]. — Din bg. *mamuš*.

Mămúșă f. v. *mămuș*.

Mămúz a. (pl. *-zur*). Pintene. Com. P. M. — Din bg. *mamuz* (tc. *mahmuz*).

Mână f. v. *mǫnă*.

Mănánc vb. I. Mănânc. (Apare sub trei forme): 1. (Oșani, Birislav, Lugunța și Nânta) m ă-n a n c. *Si mănanc* 8/3. *Să-u mănānts* 10/19. *Găl'ină frisă mănancă* 27. *Si la mănāncă* 16/40 cf. 4/4, 9/9, 10/19, 5/28, 1/32, 4/32, 9, 13/32, 6/36, 16/40, 1/73, 9/78. | 2. Liumnița, Cupa, Huma) m a n c u. *Ca s-mi mānts, māncă-mi* 24/90. *S-mānc bųdų* 7/75. *Si māncă* 22/69. *Frati, nu mancă mearili* ib. cf. 7/33, 7/55, 5/74, 6/75, 2/76. | 3. (Țârnareca) m ă n c. *Păni si măncă?* 6/65. *Ăs lă măncu* 5/68. [D e r i v a t e: **mâncári** f. = mâncare, bucate gătite, cf. 824, 396; **mâncát, -ă** adj. (activ). *Sam măncat* (am mâncat) cf. 10/78. *Its măncāts* (ați mâncat) 4/55. Negativ: *ńimăncat*, *-ă* adj. = nemâncat. *Si-u ducă casă* [*feata*] *nimăncată* 30/39; **măncătór** m. = mâncator; **măncătúră** (pl. *-tur*) f. = mâncare. *Toati măncăturili* 8/50. C o m p u s e: (cu pref.) **zămănánc, zămánc, zămánc** (ză + mănanc); vb. I. = încep să mănânc, (foarte des) f i g. lovesc cu ceva, p ă l e s c. *La zămăncǫ cu lēmnu* 26/6 cf. 24/6, 12/12, 10/16; **nămănánc, nămánc** (după bg. *najaždam*, mbg. *najadam* vb. I. = satur, (refl.) mă satur. *Nu pǫti să la nămănāncă di pǫini.* *Si nămăncără* (se săturară) 16/56, cf. 29/39, 22/32; **primănánc, primánc** (după bg. *prijadami se* mbg.

mi se prijadi) vb. I. = încep să am foame; **prinămânc** vb. I. = mănânc mai mult decât trebue; **dumănânc, dumânc** (după bg. *doĕždam*, mbg. *dojadam*) = mănânc tot, sfârșesc de mâncat (germ. aus-essen). *Ca s-l'a dumănânts peștil'* (...după ce vei fi mâncat peștii) 18/51. *Ca dumăncǫ* (după ce sfârși de mâncat) 19/51]. — Din lat. *mandūco, -are*, (arom. *măc*).

Mănár m. Amnar. *Nu ti bat di mănar* (nu-mi pasă de tine) 385. — Din lat. *manuarium*, (arom. *mînar*).

Mănăstír Numele unei mahalale în Nânta. (Cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 11).

²**Mănăstír** m. Mânăstire. *Vinit-au la .. mănăstiru* 5/61, cf. 4/II. — Din bg. *monastir*, (arom. *mînăstire*).

Mănát adv. Târziu. *Mănat nă sculǫm*. Com. V. J., (arom. *amînat*).

Mănátă f. v. *mǫnă*.

Manc vb. I.
Mănc vb. I.
Măncári f.
Măncát, -ă adj.
Mâncătór m.
Măncătúră f.
} v. *mănanc*.

Măncós, -oasă adj. v. *mǫncă*.

Mândal m. Zăvor, (la războiu) slobozitor. Se mai zice și p r i v ă r t a l' c ă. Com. T. P. [D e r i v a t: **măndălǫńă** f. = zăvor mai mare. Com. G. D.]. — Din bg. *mandalo*.

Mândala (numai în expresia) *Scandala-mandala până la domnu* *28.

Măndăliása N. loc. (Nânta).

Măndălǫńă f. v. *mandal*.

Măndărés
Măndărǫs
} vb. IV. v. *mǫndru*

Mándžă (pl. *-džur*) f. Mâncare, bucate. *Ari pus utroavă mūmă-ta ăn mandžă* 7/81, cf. 2/68. — Din bg. *manğa*, (it.).

Măndzeáŭă
Măndzǫnă
} f. v. *mǫnz*.

Mănér m. v. *mǫnă*.

Mangál m. Mangal. Com. I. L. — Din tc. *manghâl*, (arom. *mîngale*).

Manía f. Liniște. (Când vrea să spună cineva ceva și este sgomot mare, atunci zice) *Ei, mania tots !* (acum liniște !) Com. T. P.

Mănicát adv. (Nânta). Dis de dimineață. *Mǫni tseari s-na sculǫm mănicat, s-nă dutsim la păzăriști* (mâine trebue să ne sculăm dis de dimineață, ca să mergem în târg). Com. H. I. || Cupa, (Liumnița) în amurg, seara. Com. GH. T. In Oșani se zice **ạntimnicát** (din bg. *temno*), id. — Din *manĭco, -are*.

Mănicuritǫ se zice pentru fetele care nu sunt destoinice la ceva 227.

Mănisés vb. IV. v. *mănisut*.

Mănisút m. v. *măŭnǫ*.

Mănítšcă f. v. *mǫnă*.

Măntári f. plur. Ciuperci veninoase. *Măntarli nu sa buni di*

măncarea. Com. G. D. Burete mare. ALR. 6404. — Din gr. *μανιτάρι.*

Măntrés vb. IV. (Țârnareca). Mă uit, văd. *Măntreà* (vezi) 32/65. [Și: (Oșani) *mutrés* (refl.) = mă uit. *Si nu ti mutreș* (să nu te uiți). Derivate: **măntríri, mutríri** f. = privire; **măntrít, -ă, mutrít, -ă** adj. = privit. Compus (cu pref.) **zămăntrés** (ză + măntres) vb. IV. = încep să mă uit, mă uit puțin; *zămăntrì ăn sus* (se uită puțin în sus) 16/64; **zămutrés** (ză + mutres) vb. IV. id. cf. 8/72]. — Din sl. *mǫtriti,* (arom. *mutrescu*).

Măntríri f. v. *măntres.*

Mántše m. Nume propriu. *Menca lu pop Mantše* 3/XVI.

Măntšós vb. v. *mǫncă.*

Mănúșă f. v. *mǫnă.*

Mănzác
Mănzeáŭă f.
Mănzóc
Mănzǫnă
} m. v. *mǫnz.*

Mar, -ă adj. Amar. [Derivate: **ạmnár** vb. I. = amărîsc ALR. 2112; **ạnmărát, -ă** adj. = amarît; [2]**ạnmár** adj. = amar; **mărătúră** f. = amărăciune. *Cǫti mărătur am ạngl'itat* 891. **mărós, -oasă** adj. = amar. *Imańa-i bună, ma-i și măroasă* 437. **mărătšúni** f. = amărăciune. Com. G. D.]. — Din lat. *amarus, -a, -um,* (arom. *amar*).

Mára interj. Măre. *Mara gripits-la curǫn* 17/18. *Măra nu dună tsela găilē* 10/50 cf. 25, 26/6, 15, 13/16, 7/24. [Și: **măríi** interj. *Mări mila* 6/11; **măre** interj. *Măre tu ịeș?* 25/6, **mer** interj. 167. **moári** interj. 12/VII]. — Din bg. *more.*

Mărác m. v. *mrac.*

Mărăịu m. Cotoiu cf. 2/XVII. [Și: **mărǫịu** m.].

Mărári f. v. *mar.*

Mărătsíni f. mărăcine. [Și: **mărtsín** m., **mărtsíni** f.]. — Din. lat. *marricīna, -am,* (arom. *mărătsine*).

Mărătšúni f.
Mărătúră
} v. *mar.*

Măráz a. Dor, vrere 415.— Din tc. *maraz,* (arom. *măraze*).

Mărca f. Nume de oi. Com. G.D.

Mărdzeáŭă f. Mărgea și încheetură la mână ALR. 2168. *Mărdzeaŭa di ụocl'u* (pupila ochiului) ib. 25. — Din lat. *margella, -am,* (arom. *mărdzeao*).

Márdzine f.
Mărdzineáŭă f. v.
} *marzini.*

Măre interj. v. *mara.*

Márea-Tichie Numele bisericii Sf. Dumitru în Nânta (Cf. Capidan, *Meglenoromânii,* I, 11).

Măreájă f. Albeața la ochi. ALR. 1651. Pentru etim. cf. mreajă.

Márenu (numai în expresia) *Șarenu-marenu* (pestriț, de toate culorile, bălțat). cf. *20.

Mărghés vb. IV. (Țârnareca). Mânjesc, murdăresc, pătez. *Ăị mărghit* 32/65. [Derivate: **mărghíri** f. **mărghít, -ă** adj. = mânjit, murdărit].

Mărghinghiós m. Nume de plantă mirositoare. Com. H. I.

Mărghíri f. } v. *mărghes.*
Mărghít, -ă adj. }

Mári adj. Mare, în vârstă, bătrân. *Cunac mult māri* 20/39. *Lă marea mǫnă si ari* (se ține mândru). 428. [D e r i v a t: **inmărós, -ă** adj. = mândru, fudul 309. (arom. *mare*).

²**Mári** f. Mare. *Mārea neagră* 3/33. *La scoati ụămu din mari* 17/77. — Din lat. *mare*, (arom. *amare*).

Mări interj. v. *mara.*

Mărít vb. I. (refl.) Mă mărit. *Cǫn na mărităm* 8/38. *Sor-sa si mărită* 24/64 cf. 3/84. || Fig. Pierd cf. 428, 398. [D e r i v a t e: **măritări** f. cf. 9/49; **mărităt, -ă** adj. = măritat. C o m p u s (cu pref): **primărít** (pri + mărit, după bg. *prĕmăžvam se*) = mă mărit din nou. Com. I. L.]. — Din lat. *marīto, -are*, (arom. *mărit*).

Măritări f. } v. *mărit.*
Mărităt, -ă adj. }

Mărlés vb. IV. (despre oi și capre) Mârlesc. *Ụoili žăcătsară si mărlească.* Com. T. P. [D e r i v a t e: **mărlíri** f. = mărlire; **mărlít, -ă** adj. = mărlit]. — Din bg. *mărlja*, id, (arom. *mîrlescu*).

Mărlíri f. } v. *mărles.*
Mărlít,- ă adj. }

Mărmóruc m. Puiu de broască, mormoloc. *Apa tăcută ari mults mărmoruts* 347 cf. 373. [Și: **mărmórnic** m. *Apa zăvirită ari mults mărmornits*]. — Din mbg. *mramorok.*

Mărmurisés vb. IV. Încremenesc înlemnesc. [Și: **mermirisés** vb. Com. T. P.]. — Derivat din *marmură.*

Mărǫịu m. v. *marăịu.*

Mărós, -oasă adj. v. *mar.*

Mărșă f. Hoit, cadavru. *Si 'nvărtes corbil' că lă vrină mrășă.* Com. T. P. [Și: **mărșă** f.]. — Din bg. *mărša*, (arom. *mărșă*).

Mărsés vb. IV. (refl.). Mă spurc, mănânc de dulce. *Si mărses, ma si mănanc purtsel fris* (să mă spurc dar pentru purcel fript). 612. [D e r i v a t e: **mărsíri** f. = mâncare de dulce; **mărsít, -ă** = spurcat f i g. Turc, (spurcat). *Mărsit dị* (este Turc) 372]. — Din bg. *mărsja.*

Mărsíri f. } v. *mărses.*
Mărsít, -ă adj. }

Mărsól'ă f. Muci. Cf. m u t s. Com. T. P. — Din mbg. *mărsoli*, id.

Márta Nume de vacă fătată marți.

²**Márta** f. Martie. *Ca Marta-i* (este schimbăcios) 377 cf. c u l u j e ụ. — Din bg. *mart*, (arom. *martsu* lat.).

Mártă f. v. *marts.*

Mărtălóg Orice animal slab, prăpădit. [Și: **murtălóg** Com. T. P.].

Martín Nume de bou fătat marți ALR. 5541.

²**Martín** (pl. *-ńur*) a. Pușcă sistem Martini. *Bam! cu martinu*

6/27. [Şi: **mărtíncă** f. id.]. Cf. mbg. *martin (martinka)*.

Martínă f. v. *marts*.

Mártir m. Martor. *Cari ts-u martir* (cine ţi-e martor). Com. C. I. — Din gr. *μάρτυρας*, (arom. *martir*).

Marts f. Marţi. [Şi: **mártă** f. (Liumniţa) ALR. 2401. [D e r i v a t e: **mărtínă** f. = numele boului fătat în ziua de marţi, (prescurtat) **tínă** f. id., (fig.) = prost. 786; **mărtšóşcă** f. = nume de vacă fătată marţia. Cf. l u n t š e, m e r t š i, d ž a n i, p e t s i, d u m i]. — Din lat. *Martis (dies)*, (arom. *marts*).

Mărtsíni f. v. *mărătsini*.

Mărtšǫs vb. IV. (refl.). Stau lâncezind, sunt lipsit de puteri, sunt ca şi bolnav. *Di trei zǫli mărtšǫs* (de vreo trei zile tot stau lângezind). Com. G. D. — Din mbg. *mračasuvam*.

Mărtšóşcă f. v. *marts*.

Mărtšu Nume de câine. Com. N. T.

Márzină f. v. *marzine*.

Marzini (pl. *mǫrziń* şi *mǫrdziń*) f. Margine. *Marzinea di cătun* 11/58. *La marzini* 5/23. *Al' flǫ mardzinea* (i-a dat de capăt). 423. *Au̯ lǫm din mardzini* (o luăm d'a capo) cf. 9, 13, 15, 16, 19/18. [D e r i v a t: **mărdzineáu̯ă** f. = pretext, ceartă. Com. P. M. C o m p u s: **zălămárdzinea** (ză + la + mardzini) = la o parte. *Mai̯ zălămardzinea di drum* 26/41. [Şi: **márzină** f., **márdzini** f. *Ună mărzini* 22/8 cf. 27, 28/6. *La marzini di cătun* 6/18]. — Din lat. *margo, -ĭnem*, (arom. *mardzine*).

Máşă f. Cleşte de prins foc. *Măşa* 1/20 cf. *51, 437. — Din tc. *maša*, (arom. *maşă*).

Máşala interj. Maşala cf. 7/70. — Din tc. *maşala*.

Mascarà adj. De râs, mascara. [D e r i v a t: **mascarlǫc** a. = lucruri de râs, necinstite. Com. G. D.]. — Din tc. *maskhara*, (arom. *măscără*).

Mascarlǫc a. v. *mascarà*.

Máscur adj. subst. m. Voinic, bărbat. *Bărbat stătù, ama mascur* (bine se ţinu, ce mai voinic) 380. *Mascuru-i direcu la casă* (bărbatul este stâlpul casei) 422. — Din lat. *mascŭlus, -a, -um*, (arom. *mascur*).

Măseáu̯ă f. Măsea. *Mi doari măseau̯a*. Com. T. P. — Din lat. *maxĭlla, -am*, (arom. *măseau̯ă*).

Măslíncă f. Măslină. || P. a n a l. Numele unui soiu de castan, care face castane ca măslinele. Com. C. I. — Din bg. *maslinka*, (arom. *masină*).

Măsǫr. Egipt. Com. I. L. [Tot aici aparţin: **misírcă** f., (Ţârnareca) **míscă** f. (bg. *misirka, miska*) = curcă; **misírcu** m. (refăcut după « misircă »), **míscu** m. = curcan cf. 3/33; **misirúc** m. = curcan. Com. I. L.; (Ţârnareca) **mísur**

m. (tc. *mysyr* [bugdaje] = grâu din Egipt) = porumb. Com. I. L.]. — Din tc. *Mysyr*, (arom. *Misirire*).

Măstăgárcă f. v. *măstegarcă*.

Măstegárcă f. Bâtă. [Și: **măstăgárcă** f.]. — Din mbg. *vastegarka*.

Máşti f. Maștehă, mamă vitregă *Ń-ăi̯ măşti*... (îmi este mamă vitregă) 6/11. — Din sl. *mašteha*.

Măstráf a. Cheltuială, cf. a r d ž. Com V. J. — Din tc. *mastraf*.

Măsturíl'ă f. v. *mai̯stur*.

Máta f. Numele vacii născută marți. Cf. l u i̯ a, ń e r a, d ž o i̯ a, v i d a, s o b a. ALR. 5542. Nume de femee. Com. C. I.

Mătănítsă f. v. *mătinitsă*.

Mătási f. Mătase. *Fustan di mătasi* (rochie de...) 9/XVI cf. 82 cf. 26/40. — Din gr. *μέταξα (μετάξι)*.

Mátcă f. Matcă. regina albinelor. *Matca lu tseaşti albini si pirdù*. Com. C. I. [Se mai zice și: **mátitsă** f. (bg. *matica*) ALR. 1680, 1687. *Coş fără matitsă* ib. 5463]. — Din bg. *matka*.

Mătcáp m. Instrument de găurit. *Du-la mătcapu s-la pruvulim tsista i̯eru* (adu mătcapul să găurim fierul). Com. C. I.

Mătés vb. IV. Murdăresc. *U ai̯ mătit* (ai murdărit-o) ALR. 3397. [D e r i v a t e : **mătitúră** f. = încurcătură, amestecătură. Com. I. L;. **răzmătés** (bg. *razmatja*) vb. IV. = murdăresc din nou; încurc. Cf. m ă t š c ă i̯ e s, m u r d ă r i s e s. —Din bg. mbg. *matam*. (bg. *mătjia*).

Máti Nume de vacă fătată marți. Com. T. P.

Mătícă (pl. *-tits*) f. Hârleț, ALR. 943, sapă îngustă, ib. 5038. — Din bg. *motika*.

Mătinítsă f. Lapte bătut după ce i s'a scos untul; arom. *δ* a l ă, 410. *Cuminicătura nu-i mătinitsă* 410, cf. 395. [Și: **mătănítsă** f.]. — Din bg. *matenica*.

Mátitsă f. v. *matcă*.

Mătitúră f. v. *mătes*.

Mătnic, -ă v. *mọtnic*.

Mătrítsă f. Plantă ierboasă lecuitoare. Femeile tinere care au prunci bolnavi mănâncă din această iarbă, cu credința că pruncii cari sug din țâțele lor se vor vindeca. Com. G. D. — Din bg. *matrica*.

Mats a. Maț. Com. G. D. — Din lat. *matia*, (arom. *mats*).

Mátsă f. Pisică cf. m ă r ă i̯ u, m ă r o i̯ u. *Ună matsă* 22/29. *Mătsu!* 8175 cf. 7/75. — Din bg. *maca*.

Mătšăi̯és vb. IV. Sdrobesc apăsând cu ceva, stâlcesc. Com. G. D. [D e r i v a t e: **mătšăíri** f. = stâlcire; **mătšăít, -ă** adj. = stâlcit]. — Din bg. *smačkvam*, id.

Mátšăz m. Nume de plantă. Com. H. I.

Mátšcă f. Joc de copii. (Se joacă la fel ca la Bulgari). Com. G. D. — Din bg. *mačka*.

Mătšcăješ vb. IV. (refl.) Mă mânjesc, murdăresc. *Nu ạntrats sub car, ca s-vă mătšcăits* (nu vă băgaţi sub car, căci o să vă murdăriţi) ALR. 3209. [D e r i v a t: **mătšcăít, -ă** adj. = murdărit]. — Din bg. *mačkam*.

Mătšcăít, -ă adj. v. *mătšcăịes*.

Mătšcát, -ă adj. v. *mătšucă*.

Mátšchi f. pl. (La cal s. măgar) Cureaua ce se trece pe după picioarele de dinainte ale calului, ca să ţie bine sămarul. *Puni-l' mătšchi lă cal s-nu-l' cadă sămaru*. Com. C. I. Din mbg. *mački*.

Mătšéş m. Trandafir sălbatec. Com. T. P., cf. dacor. *măceş*.

Mátsin vb. I. Macin. *Să nu matsińi* (să nu macini) 3/5. [D e r i v a t e: **mătsinári** f., **mătsinát, -ă** adj. = măcinat ; **mătsiníş** m. = grâul, porumbul pregătit spre a fi măcinat. Com. G. D.]. — Din lat. **machĭno, -are* (= machĭnari), (arom. *matsin*).

Mătsinári f. }
Mătsinát, -ă } v. *matsin*.
Mătsiníş m. }

Mátšits m. Plantă cu gust acrişor. Com. T. P.

Mătšọc m. Pisoiu. *Cătsọl' şi mătšọts fatsi* (căţei şi pisoi naşte) 3/29. — Din bg. *mačok*, id.

Mătsóşcă Numele vacii fătată marţi.

Mătšúcă f. Măciucă cf. t š ă m u g ă, t ă p u z ă şi c o l i d ă. [D e r i v a t: **mătšcát, -ă** adj. (din *mătšucat*) = mare. *Si fẹsiră mult mătšcati* (se făcură foarte mari) 4/29. *La noị găl'inili sa căt unŭ casă mătšcati* (găinile sunt mari cât o casă) 7/18 cf. 3/14, 17/79. *Mătšcati* n. loc. (Oşani)]. — Din lat. **matteūca, -am* (Puşcariu, *Tị* şi, *Kị*, 53).

Măụnọ f. Cusur, defect. *Flọ măụnọ* (găsi cusur). [D e r i v a t e: **mănisés** vb. IV. = râd de un defect, râd de cineva, îmi bat joc; **mănisút** (pentru *mănisit?*) m. = batjocoritor. *Şa-i lucru, mănisutu mănisească* (aşa este cel ce-şi bate joc de alţii, îşi bate joc de sine) 390 cf. 389]. — Din tc. *mahana*, (arom. *măhănă*).

Măzărícl'ă f. Măzăriche ALR. 5257. Cf. t r o s c ă t, cf. 1953.

Măznés vb. IV. Netezesc. Com. C. I. [D e r i v a t e: **măzníri** f. = netezire; **măznít, -ă** adj. = netezit; **măzọl** m. = om de nimic. Com. G. D.]. — Din bg. *maža*, (aor. *maznah*).

Măzníri f. }
Măznít, -ă adj } v. *măznes*.
Măzọl m. }

Mbălăšés vb. IV. v. *bal'ă*.

Mbet vb. I. v. *ạmbet*.

Mburọs vb. IV. v. *burọs*.

Mea pron. pos. v. *meụ*

Meáră (pl. *meari*). Şold. ALR. 2221, cf. 2229. cf. m e r.

[2]**Meáră** f. v. *mer*.

[3]**Meáră** f. Măsură. *Si-l' daị un chịutec fără meară* (să-i tragi o

bătaie fără măsură, sdravănă) 128. — Din sl. *měra*.

Meásă f. Masă. *Creaştits measa* (ridicați masa). *Ăscheril' ąų lară measa* 11/50 cf. 12/50. — Din lat. *mensa*, *-am*, (arom. *measă*).

Meástic vb. I. Amestec. *Meastic agru* (lucrez ogorul, îl sap pentru a doua oară). *La misticaş agru din Blatsa?* Com. I. L. [Derivate: **misticári** f. amestecare = prelucrarea unui ogor; **misticát** (cu negativul: **nimisticát**), -ă adj. = amestecat]. — Din lat. **mĭxtĭco*, *-are*, (arom. *ameastic*).

Médžă f. Mejdie, răzor între două proprietăți. ALR. 948, cf. meghịa, mighịu. — Din sârb. *medža*.

Medžít m. v. *midžit*.

Méghịa f. Mejdie între moşii, hotar despărțitură, şanț. ALR. 2544 cf. şi 5068. *Meghịa-naltă* m. loc. (Oşani). — Din mbg. *megja* (meǯda) cf. medžă, mighịu.

Meglén. Numele ținutului cu acest nume. (Cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, pp. 5—10.) [Şi: **Meglín.** Derivate: **Meglenítsa** = nume de râu; **Meglenísta** = numele râului Meglenitsa (Oşani)]. — Din mbg. *meglen* (măglen).

Meglenísta } v. *Meglen*.
Meglenítsa }

Meglín v. *Meglen*.

Mehehè... Strigătul caprei. ALR. 5338.

Méjluc a. Mijloc. *Un trindafil ăn mejlucu di ńari* (un trandafir în mijloc de miere) *13 cf. 10/15, 6/37, 17/69, *35. [Şi: (Liumnița) **mịăjlųăc** a. 5, 7/77, 3/73. Derivat: **mijlucán** adj. subst. = cel de mijloc. *Mijlucānu frati* 3/7, 3/56, 19/7]. — Din lat. **mediolus locus*, (arom. *ńolğuc*).

Mel' m. Meiu 9/4. *gărnuts di mel'* 23/79 cf. 9/4, 9/21, 23/79, *mel'-răpes* (meiu arăbesc) (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 51). [Derivat: **mel'ínă** f. = locul rămas după secerişul meiului. Cf. sicărină, ųovişǫnă. Com. G. D. — Din lat. *mĭlĭum*, (arom. *mel'ų*).

Mel' pron. pos. plur. de la meų.

Mel'ítsă f. Aparat pentru curățitul bumbacului. [Derivat: **mel'itsǫs** vb. IV = lucrez cu mel'itsa. Com. I. L.]. — Din bg. *mělica*.

Mel'itsǫs vb. IV. v. *mel'itsa*.

Memlechét a. Țară. *Tsista memlechet*. [Şi: (des) **mimlichét** a. Com. N. T.]. — Din tc. *memleket*.

Menurósi N. loc. (Huma).

Mer m. Măr (pomul). *La flǫ şi ịel meru* (îl găsi şi el mărul) 16/19. Feluri de meri: *mer ịărnăres*, *tumnăres* (măr de toamnă), *mer trăculat* (face mere mici şi rotunde), *mer pitrofc* (măr de Sf. Petru), *mer fărinat* (face mere făinoase), *mer džăndži*, *mer bun*, *mer roşu*, *mer alb*, *mer cu guşă*, etc. [Derivate: (diminutiv) **mirtšóc**

m. = măr mititel. Com. G. D. **meáră** f. = fructul mărului. *Meară... di răzint* (măr de argint) cf. 15/49, 7/55]. — Din lat. *mēlum*, (arom. *mer*).

²**Mer** interj. v. *mara*.

Merà f. Miriște. ALR. 2560. — Din tc. *mera*, cf. arom. m i r e.

Merg vb. III. 1⁰. Merg. *Tega cu Dumuzu merg mọnă di mọnă* 1/IX. *Am un brităš di pri ramură, ramură mearzi* (am un briciu care merge din ramură în ramură) *24. *Să merz* (să mergi) 24/4 cf. 16/78. || 2⁰. *Mearzi ploaịă s. mearzi* (plouă). *Nẹu mearzi* (ninge) 11/28 cf. *9. *Cọn si meargă cărnats* (niciodată) 439. [Și: (Țârnareca) **nerg** vb. III. *Zlătarlu nearsi șu dără ună cloatšcă* 15/65. *Cătsè nu ner la siiri?* (de ce nu mergi...) 5/66. *Nirdzeaịchi casă* (mergând acasă) 4/68 cf. 4, 5/64, 2, 3/65, 5, 8/66]. — Din lat. *mĕrgo*, *-ere*, (arom. *ńergu*).

Meroslíf, -ă adj. Cu minte, care nu face nebunii. ALR. 11. — Din mbg. *miroslif* « liniștit ».

Mes m. Lună. *După nọu meș* (după nouă luni) 2/94. *Pristi un mes di văcọt* (peste o lună) 18/7 cf. 5/40, 4/58, 9/65. *Meșii* (la femei) periodul AḶR. 4210. *Mesu-di-bă-gărodítsa :* luna August ALR. 2414, cf. c u l u j e u̯. *An Mesuluị* n. loc. (Nânta). — Din lat. *mĕnsis*, *-em*, (arom. *mes*).

Métlă f. Un fel de floare mirositoare ca rosmarinul. Com. C. I. — Din bg. *metla*.

Métru m. Metru.

Metš m. (La argintări). Numele unui instrument. — Din bg. *meč*.

²**Metš** m. O parte a războiului de țesut. Com. C. I.

Métšcă f. Ursoaică. *Co vrină metšcă* 3/85. — Din bg. *mečka*.

Métur vb. I. v. *metură*.

Métură f. Mătură. *Al' criscù metura* = i-a crescut barba, 362. *Metură măroasă* (din pădure); *metură albă* (de măturat locul de treierat) ALR. 3933. [D e r i v a t e: **miturítšcă** f. (dimin); **métur** vb. I. = mătur; *Si-u miturọm casa ịundi hrănim bubi* B. 10. C o m p u s: (cu pref.) **izmétur** (iz + metur) vb. I. = mătur peste tot. *Ca si-u izmetur triușa, napcum si vin* (după ce voiu fi terminat de măturat curtea, apoi am să vin). Com. T. P.]. — Pentru etimologie cf. *Dacoromania*, VII, 128.

Méu̯, -a pron. pos. Meu, al meu. *Meu̯ fitšor tări ăị* (așa este băiatul meu) 5/21. *Meu̯ mal* (avutul meu) 4/23. [Și: (în Liumnița) *mịău̯*, *-a* pron. 12/73. Plur. *mel'*, *mịăl'*. *Dọ-ń l'a tọl' cọń astăz... ịo si-ts-l'a dau̯ mel' la tini?* (dă-mi câinii tăi astăzi, eu să-ți dau ție pe ai mei) 14/33 cf. 33/40, 12/73, 6/76. — Din lat. *meus*, *-a*, *-um*, (arom. *ameu̯*).

Mezè (pl. *-ur*). a. Mezel. *Mizeur, carni pọni* 9/50. [Și: **mizè**

a. D e r i v a t: **mizilǫc,** (tc. *mezelyk*)]. — Din tc. *meze* (arom. *mizee*).

Miáni f. Birt, han. Com. T. P. [D e r i v a t: **miandžì** m. =hangiu, id.]. — Din tc. *meihane*, (arom. *mihanee*).

Mic, -ă Mic. *Mai mica* [soră] 9/49 cf. 9/80. | S u b s t. Prunc. [D i m i n u t i v e: **micşél** adj. = mic, cf. 13/4; **mítšcut, -ă** adj. = mititel. D e r i v a t: **ńícură** f. = fărămitură. *Ńicură di pǫni* 14/51. (Diminutiv) **ńicuríşcă** f. Com. G. D. *Nitsi und ńicurişcă* = absolut de loc 887], (arom. *ńic*).

Micşel, -ă adj. v. *mic*.

Miduuă f. Măduvă cf. m o z u c. *L'u scoasiră miduua* 19/33 cf. 18/33. *Nu-l' tal'ă miduua (muzocu)* (nu-i taie căpățâna) 394.—Din lat. *medŭlla, -am*, (arom. *meduă*).

Midžít m. Monedă de argint, de 20 piastri turcești. *Un midžit* 5/93 cf. 6/93. [Şi: **medžít** m.]. — Din tc. *medžit*, (arom. *miğit*).

Migdán a. Maidan. *Leau migdan* (îmi iau vânt). *Şi că lă migdan* 18/69 cf. *44. — Din tc. *megdan*, (arom. *migdane*).

Mighinghiós m. Plantă ierboasă ce crește prin grădini. Com. T. P. cf. m ă r g h i n g h i o s.

Míghiu prep. (Țârnareca). Intre *Am und sădiri mighiu doi uamiń* (am o judecată între doi oameni) 13/65 cf. m e g h i a, m e ž d a. — Din mbg. *megju*.

Migl'ínă f. Neghină. *Si si leagă migl'ina di grǫn.* — Din lat. **nĭg[e]līna, -am*.

Miilém a. Alifie ALR. 4191. [Şi: **milémi** f.]. — Din tc. *mehlem*, (arom. *mihleme*).

Miiúz m. Plantă mirositoare care se pune în mâncare. *An carni si puni miiuz* ALR. 4073.

Mij vb. I. = v. *mijǫs*.

Mijǫs vb. IV. M i j e s c. *Nu durmì, saldi mijà* 17/19. [Şi: **mij** vb. I. = clipesc din gene ALR. 2022 cf. 2024]. — Din bg. *mijam*.

Mil, -ă adj. subst. Drag, iubit. *Tsi stai ua mări mīla?* 10/28. *E, bra mīluli* 12/2. *Cǫtsi bra miil' ua pri gnoi şădets* (de ce stați aici pe gunoi, dragii mei) 18/29. [D e r i v a t e: **mílă** f. = dor, drag. *L'i ra ca di milă lu ampirătu feata* (împăratului îi era dor de fată) 4/34. **mílnic, -ă** adj. = drag, iubit, cf. 378; **mílnică** f. = iubită; **miluiés** vb. IV = iubesc, îmi este drag. *Mult au miluià* 2/11 cf. 19/80, 442, **miluíri** f. = iubire; **miluít, -ă** adj. = iubit]. — Din bg. *mil*.

Mílă f. v. *mil, -ă*.

Míl'ă f. Mie. *Und mil'ă di lili* (o mie de lire) 10/29 cf. 2/16 etc. [Şi: (Țârnareca) **ńil'ă** f. 10/42. — Din lat. *milia*, (arom. *ńil'a*).

Milémi f. v. *miilem*.

Mílnică f. v. *mil*.

Mil'ínă f. v. *mel'*.

Mil'oáră f. Mioară, oaie care a fătat pentru întâia dată. *Tsista*

timp am ună sută di mil'oară (în anul acesta am o sută de mioare). Com. G. D. *mil'oară di doi̯ ań* ALR. 5333. *mil'oară di trei̯ ań*, ib. 5334. [Derivat: **mil'ór, m'lor** m. = miel în anul al doilea, id.]. — Din lat. **agnĕlliŏla*, *-am*, (arom. *ml'oară*).

Mil'ór m. v. *mil'oară*.

Milui̯és vb. IV. v.
Miluíri f. } v. *milui̯es*.
Miluít, -ă adj. } v. *milui̯es*.

Mimlichét a. v. *memlechet*.

Mindér a. (Ţârnareca). Mindir. Com. V. J. — Din tc. *minder*, (arom. *mindere*).

Minés vb. IV. Schimb. [D e r i v a t e: **miníri** f. = schimbare; **minít, -ă** adj. = schimbat. C o m p u s: (cu pref.) **răzminés** (bg. razmĕna) vb. IV. = schimb. *S-nă-li răzminim lucrăli* (să ne schimbăm lucrurile); **izmeáni** f. pl. = izmene. *Scoati izmeanili* 9/19 cf. 962; **izminúşcă** f. (dim.). Com. G. D.]. — Din bg. *mĕnja*.

Minghíş m. Cercel de ureche 445. [D e r i v a t e: **minghi̯şárnic** m. = lanţ de cercei. *Meu̯ minghişarnic ăi̯ di răzint* (lanţul meu este de argint). Com. I. L. **minghi̯uşárcă** f., **minghişátă** f. = nume de oaie cu bărbia lăsată. ALR. 5328. Com. T. P.]. — Din tc. *menguš*, (arom. *ming'uş*).

Minghişárnic m.
Mingišátă f.
Minghi̯uşárcă f. } v. *minghiş*.

Miníri f. v. *mines*.

Minít, -ă adj. v. *mines*.

Mínlet a. (Ţârnareca). Lume, oameni. *Tot minletlu si priurdină* (toată lumea trecu pe dinainte...) 3/67. — Din tc. *millet*.

Mínt vb. IV. (rar) Mint, (mai des) *mintšun*. — Din lat. *mĕntio,-īre*.

Mintés vb. III. Amestec, mestec. *Mintea-l' lă bou̯ neac ticfă cu trătsă* (amestecă-i boului puţin dovleac cu tărâţe). Com. G. D. [D e r i v a t e: **mintíri** f. = amestecare; **míntít, -ă** adj. = amestecat. D e r i v a t: **dizmintés** vb. = descurc]. — Din paleosl. *mętǫ* (inf. *męsti*), (arom. *mintescu*).

Mínti f. Minte, gând. *Aş zitsę ăn minti* (îşi zicea în minte) 4/26 cf. 361, 813. — Din lat. *mens, mĕntem*, (arom. *minte*).

Míntšun vb. I. Mint. *Na mintšunǫ* 8/18 cf. 443. [D e r i v a t e: **mintšunári** f., **mintšunát, -ă** adj. C o m p u s: (cu pref.) **zămíntšun** (ză + mintšun), (mbg. *zalažam*) vb. = înşel puţin înşel. *S-mi duc si-l zămintšun muraru* 11/72; **mintšúnă** f. (<lat. *mentio, -ōnem*) = minciună. *Mintšuń să-l' spunim* 20/93. **mintšunós, -oasă** adj. = mincinos. *La mintšinoş* 3/5]. — Din lat. *mentiōno, -are*, (arom. *mintšunedzu̯*).

Mintšúnă f.
Mintsunári f.
Mintšunát, -ă adj. } v. *mintsun*.

Mintšunós, -oasă adj. v. *mintšună*.

Minút, -ă adj. Mic. *Fitšoril' minuts* (copiii mici). Com. T. P. [D e r i v a t: **minutšǫs** m. plur. = lindină. Com. C. I.]. — Din lat. *mĭnūtus, -a, -um*, (arom. *minut*).

Minutšós, -oasă adj. v. *minut*.

Mir vb. I. (refl.) Mă mir. *Zuua lantă si mirară* (ziua cealaltă se mirară) 20/64 cf. 110. [Și: (Țârnareca) **ńir** vb. I. *Tsarlu si ńiră* (țarul se miră). D e r i v a t e: **mirári (ńirári)** f. = mirare, uimire. *Tsarlu ăiră la mari mirari* 13/65; **mirát, -ă (ńirát, -ă)** adj. = mirat, uimit. *Eștšă tăntu ńirat* (ești așa de mirat) ib.]. — Din lat. *mīro, -are*, (arom. *ńir*).

[2]**Mir** a. Mir cf. 181. — Din bg. *mir*.

Mirác m. Inclinațiune, plăcere, dorință mare, pasiune, mânie. *Di mări mirac* (de multă pasiune ce aveau) 19/79. *Tures mirac* (îmi intră la inimă, mă îndrăgostesc, mă amorezez). *Ia veà turit mirac ăn tsela* (ea se amorezase de acela) cf. 21/65. [Și: **miráchi** f. 5 /12. D e r i v a t: **mirăclíĭă, miriclíĭă**, adj. = îndrăgostit. *Ra mult mirăcliĭă pi featā* 33/51]. — Din tc. *merak* (arom. *mirake*).

Miráchi f. } v. *mirac*.
Mirăclíĭă adj. }

Mirám a. (rar). Ințelegere. *La nibunu nu-l' tsi da miram di cǫt cu mulamea* (la omul rău nu-i se dă să înțeleagă decât cu binele) 388.

Mirándžă f. Un fel de arbore cu frunza mică. *Mirandžă multă ari ăn Scrăca-di-bărtan*. Com. H. I.

Mirári f. } v. [2]*mir*.
Mirát, -ă adj. }

Miráz a. Partea de moștenire. *Tsista agru ń-u miraz di la tati*. Com. H. I. — Din tc. *miras*, (arom. *miraze*).

Mirdžán m. Mărgean, mărgea. *Mirdžań vinăts*. Com. T. P. — Din tc. *merğan*, (arom. *mirğane*).

Mirés vb. Măsor. *Mi duc să-u tser tšutura să li mirim midžitsil'* (să măsurăm megiții) 6/93. [D e r i v a t e: **miríri** f. = măsurare; **mirít, -ă** adj. = măsurat]. — Din bg. *mĕrja*.

[2]**Mirés** vb. IV. (Țârnareca), Ochesc, nemeresc. *Acu pot si miresc* 39/65. *Iu mireà, colo pugudeà* (unde ochea, acolo nemerea) 11/67. [D e r i v a t e: **miríri** f. = ochire; **mirít, -ă** adj. = ochit]. Cf. m i r e s.

Miriclíĭă f. v. *mirac*.

Mirimét a. Reparațiune. Com. I. L. — Din tc. *meremmet*, (arom. *mirimete*).

Mirindári f. v. *mirindu*.

Miríndi f. Vremea de gustare de după masă, între orele 4 și 5; p. ext. gustarea de după masă, *Păn la mirindi* 6/91. [D e r i v a t e: **miríndu** (< lat. *merĕndo, -are*) = gust, mănânc în vremea de « mirindi »; **mirindári** f. = gustare]. — Din lat. *merĕnda, -am*, (arom. *mirinde*).

Miríndu vb. I. v. *mirindi*.

Miríndz vb. I. (despre vite). Mă odihnesc pe la miezul zilei și,

în general, peste zi. *Uoili lu Şopca mirindză la apa-ratsi.* Com. H. I. Com. G. D. [D e r i v a t e: **mirîndz** m. = locul unde se odihnesc vitele pe la amiazi și peste zi ALR. 5592. *Boil'i nu sa işọts ancă din mirindz.* Com. H. I. *mirizu-vecl'u* = n. loc. (Huma). Com. T. P., *mirindzu-mari* (Oșani]. — Din lat. *merīdio, -are*, id., (arom. *amirindzu*).

Miríri f. v. *mires.*

[2]**Miríri** f. v. *mires.*

Mirislífcă f. v. *miruses.*

Mirít, -ă adj. v. *mires.*

[2]**Mirít, -ă** adj. v [2]*mires.*

Mírizmă f. v. *miruses.*

Mírnic, -ă adj. Liniștit. Com. T. P. — Din bg. *mir.*

Mirót, -ă adj. Unul care are picioarele crăcănate ALR. 2232.

Mirtšọc m. v. *mer.*

Míru-ejului N. loc. (Cupa).

Mirusés vb. IV. Miros. *La iel miruseaşti la bătizat uom* (îi miroase a om botezat) 8/80 cf. 202. [D e r i v a t e: **mirusíri** f., **mirusít, -ă** adj.; **mirislífcă** (bg. mirislivka), **miruslifcă** f. = iarbă mirositoare, pălcrană, părangină. Com. G. D.; **mírizmă** f. (bg.) = miros. C o m p u s: (cu pref). **ạnmirusés** (ạn + miruses) vb. = miros. (negativ) **níănmirusit, -ă** adj. *Un lucru niănmirusit cari la tureaşti* (cine leapădă un lucru nou-nouț, neatins) 815. **prumirusés** (pru + miruses) vb. IV. = dau miros, umplu de miros, mirosesc de departe. *Tseastă chitcă toată udaia ạu primirusì* (această floare a umplut de miros toată camera). Com. I. L.]. — Din mbg. *mirisam* (gr.), (arom. *ańurdzescu*).

Mirusíri f.

Mirusít, -ă adj. } v. *miruses.*
Miruslífcă f.

Miş în jocul de copii *miş-turtuliş* Com. V. J. — Din bg. *miš.*

Míşa Nume de fântână (Oșani).

Misál'ă (pl. *-sọl*) f. Față de masă. Com. GH. T. — Din gr. *μεσάλι* (lat.), (arom. *misale*).

Míscă f. } v. *măsọr.*
Míscu m.

Mişín m. Piele. *Prigač di mišin* (șorț de piele) ALR. 6578. — Din tc. *mešin*, (arom. *mişine*).

Misírcă f.
Misírcu m. } v. *măsọr.*
Misirúc m.

Mislés vb. IV. Gândesc, pomenesc. *Misleà di cọń, leats tuiaga* (când pomenești de câini, ia-ți toiagul) 147. [D e r i v a t e: **mislíri** f. = gândire, gând, pomenire, *Ună misliri, Surla si sculọ di casă* 4/II; **mislít, -ă** adj.]. — Din bg. *mislja.*

Mislíri f.
Mislít, -ă adj. } v. *misles.*

Misticári f.
Misticát, -ă adj. } v. *meastic.*

Mistríịă f. (La zidărie). Mistrie, ALR. 3790. — Din gr. *μυστρί*, (arom. *mistrie*).

Mísur m. v. *măsọr.*

[2]**Mísur** a. Strachină de pământ, blid. *Dọu misur* 2/47. *Misur di*

fărină 16/29. — Din lat. *mensūra*, *-am* (arom. *misur*).

Mitáńă (pl. *-tǫń*) Mătănie. Com. GH. T. — Din bg. *metanie*.

Mitércă f. Plantă cu floare roşcată: *mitercă sivă*, *albitšoasă*, *roşcată* ALR. 5477.

Mitíli f. Gălbează, boală la oi (ALR. 1656), la viță (ib. 6117). *Toati sa loși... di mitil'* 2/88. [Și: **mitíl'**. Derivat: **mitil'ós**, **-ă**, **mitil'íf** adj. = bolnav de ficat. Com. GH. T.]. — Din bg. *mitil*.

Mitíl'if, -ă } adj. v. *mitil'*.
Mítil'ós, -ă }

Mitirés vb. IV. Distrug, nimicesc. Com. T. P. — Din bg. *mitirja*.

Mitiríz a. Meterez. Com. I. L. — Din tc. *meteris*, (arom. *mitirize*).

Mítšcu vb. I. Mişc. [Compus: (cu pref.) **zămítšcu** (ză + mitšcu) = mişc, (refl.) mă mişc. *Nu pot s-mi zămitšcu di loc* cf. 10/52.

Mítšcut, -ă adj. v. *mic*.

Miturítšcă f. v. *metură*.

Mịuréz vb. I. Miorlâiu ALR. 1137.

Mịúrz Plantă mirositoare, ce se pune în bucate. Com. C. I.

Mizè m. } v. *meze*.
Mizilǫc a. }

Mlătscărés vb. IV. Mănânc cu sgomot. *Mlătscăreș ca porc* ALR. 2103. — Din mbg. *mlackam*.

Mlăznítsă f. Oaie care dă lapte. *Du-ti tu cu mlăznitsili* 10/3 cf. 376. [Derivat: **mlăznítšăr** m. = păstor de oi s. de capre care dau lapte]. — Din bg. *mlăznica*.

Mlăznitšăr m. v. *mlăznitsă*.

Mleátšcă f. v. *mletšcă*.

Mlecár m. Berbece de trei ani. Com. G. D. — Din mbg. *mlě-kar*, id.

Mlétšcă f. Buruiană ALR. 5173. *Mletšca u mănancă l'epurịị*, ib. [Și: **mleátšcă** f. Com. G. D.; **mălétšcă** f. Com. T. P.]. — Din bg. *mlečka*.

Ml'ór m. v. *mil'oară*.

Mo adv. v. *cmo*.

Moáli adj. Moale. *Mǫna ạl' deadi di moali* 23/41. *Seac di moali viseaşti* (= nasu) *55. [Derivate: **muláme** f. = bine, vorbă înceată. *La nibun nu-l' tsi da miram di cǫt cu mulamea* (omului rău nu i se poate da a înțelege decât cu binele, domol) 388; **molác**, **mulác**, adj. = moale. *Mult mulac fitšor ịeş*. Com. I. L. Compuse: (cu pref.) **zămoáli** (ză + moali). adj. = moale. *Cujuretsil' l'a fac maị zămol'*, B. 11. *Frunză maị zămoali* ib. 3; **ạnmol'** vb. I. = înmoiu, topesc. *Si-ń tsi ạnmoal'ă coastili* 9/33. *Ạụ ạnmoal'ă*, B. 4. *Si 'nmul'ǫ vreamea*. Com. H. I.; **ạnmul'ári** = f. înmuiere, topire, id.; **ạnmul'át, -ă** adj.]. — Din lat. *mŏllis*, *-e*, (arom. *moale*).

Moáră (pl. *morur*) f. Moară. *Tsela di sub moară* (=dracul) 363 cf. 438, *53, 6/XVII. *Moara-*

disupra, *-dijoasa*, în Huma); (*-di la vir*, *-din Petuc*, *-dila Pupuńa* în Oșani); (*-la Ghiolma*, *-Sibia*, *-l-Desi*, *-l-Iti* în Cupa); (*-di-cătun*, *-di-bătańă* în Lugunța). [Derivat: **murár** m. = morar 5, 6/13; **moarítšcă** f. (dimin.)]. — Din lat. *mŏla*, *-am*, (arom. *moară*).

Moárdză f. Organul genital la bărbați.

Moári interj. v. *mara*.

Moarítšcă f. v. *moară*.

Moárti f. Moarte. *Moartę nu ubidești că-i bun* (moartea nu se uită dacă este bun) 2/1. — Din lat. *mŏrs -tem*, (arom. *moarte*).

Moáscă f. Catâr. *Al'-(tsi) fitară moștli* (i-au fătat catârii) 358. [Și: **máscă** f.]. — Din bg. *măska*.

Módiemo adv. v. *cmo*.

Moglă f. Negură, ceață. Com. G. D. — Din bg. *măgla*.

Móia
Móia-moia } adv. v. *cmo*.

Moină f. v. *monă*.

Moinés vb. IV. v. *măies*.

Móini adv. Mâine. [Și: **moni** adv.; **móinista** adv. = a doua zi, ziua următoare; **montiza** adv.; *Montiza dimineatsta* (a doua zi dimineața) 17/41 cf. 3/34, 10/69. Compuse: **póimoini, póimoni, púimoni** adv. = poimâine; **poimoinista, puimoinista,** adv. = poimâine, a treia zi 5, 4/20 (în Oșani), **poimontiza, puimontiza** adv. *Ier l'-u deadi și puimontiza l'-u lo* (ieri i-o dădu și după două zile i-o luă). Com. I. L.]. — Din lat. *mane*, (arom. *mîne*).

Móinista adv. v. *moini*.

Molác adj. v. *moali*.

Moléts m. plur. (Liumnița) Insectă, morar. Com. P. M. [Și: **molítsă** f. (Liumnița), **muleáti, muleátsă** f. (Oșani) = molie. Com. G. D.]. — Din bg. *molec*, (arom. *mul'itsă*).

Molítsă f. v. *molets*.

Mónă f. v. *monă*.

Monă f. Mână. *Merg monă di monă* 1/IX, cf. 4/XIV. *Să puń moń pri tots trei* 16/94. *Al' vini di monă* (se pricepe la orice, cf. bg. *mu idi ot răkà*) 432. *La marea monă si ari* (se ține mândru, fudul). *Prima monă* = calitatea întâi, B. 5. [Și: (Lugunța, Cupa) **mónă** f. 17/73, 4/77, 7/77, 14/77, 17, 18/55, 8/56. **moină** f. *Cu moina ta s-la dișl'iz* 14/11 (plur. *moini* 15/55). (In Țârnareca) **mănă** (pl. *măń*) f. 12/68. Derivate: f. **mănátă** f. = cât se cuprinde într'o palmă 433; **mănér** m. = mânerul casei. Com. I. L.; **mănúșă** f. = mâner, coadă de apucat, de ținut. *Grăntšaru iundi va, cola u puni mănușa* 983 cf. *50. *Nu vez fitšoru pri mănușa di arat?* (... la coada plugului?) 7/70 cf. 370; **mănítšcă (monítšcă)** f. (dimin.). (La plug) coarnele plugului (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 51)]. — Din lat. *manus*, *-um*, (arom. *mînă*).

Móncă f. v. *mǫncă.*

Mǫnca adv. (de timp). Inainte, mai înainte. (Atestat numai de Wgd. 33; eu nu l-am putut întâlni și nici în texte nu apare. — Este același cu istror. *måc'e* din *mai ainte.*

[2]**Mǫncă** f. Trudă, cazná. *Sam ăn mari mǫncă* 1/76 cf. 2/15, cf. 17/38. *Ń-u mǫncă s. ăń si feasi mǫncă di* (mi-e dor, doresc). *Mult l'-u mǫncă* 8/58 cf. *Al' si feasi mǫncъ di tată-su* 17/38. [Și: **mónca** f. D e r i v a t e: **măncós, -oasă** adj. = greu, anevoios. *Măncos lucru* (lucru greu) 25/94. *Măncos o mănancă* (o mănâncă greu) B. 7, cf. 408, 994; **măntšǫs** vb. IV. (refl. din paleose *mǫčiti*) = mă trudesc, mă căznesc. *Mult aș si măntšǫ* 3/IV. *Nu ti măntšeà* 17/55. *Mi măntșǫs* 13/16. *Mi măntšǫį* 25/51]. — Din paleol. *mǫka.*

Mǫndru, -ă adj. Cu minte, înțelept. *Stoį mǫndru nu luzà* (stai bine s. cu minte, nu fă prostii). Com. C. R. [D e r i v a t e: **măndărés** vb. (refl.)=mă mândresc, umblu umflându-mă în pene; **măndărǫs** vb. (refl.) = mă mândresc]. Com. N. T. — Din bg. (dial.) *măndrŭ* (мѫдрѣ).

Mǫni adv. v. *moįni.*

Mǫnică f. Mânecă. *Mǫnica di cămeașă.* Com. C. I. — Din lat. *manĭca, -am,* (arom. *mînică*).

Mǫnítšcă f. v. *mǫnă.*

Mǫntiza adv. v. *moįni.*

Mǫnz m. Mânz. *Įapa fęsi doį mǫnz* (iapa fătă doi mânzi) 6/28. [D i m i n u t i v: **mănzóc** m. **mănzác** m. ALR. 1106; **măndzeáụă, mănzeáụă** f. = iapă costrușă (tânără) neînvățată la tras. ALR. 1098; **măndzǫnă, mănzǫnă** f. = nume de plantă mirositoare. Com. G. D.] (arom. *mîndzu*).

Mor vb. IV. Mor. *Sam mort* (am murit) 2/34. [D e r i v a t e: **muríri** f. = murire; **mort, -ă** (lat. *mortuus, -a, -um*) adj. = mort. *Birleatsi mort* 1/39. *Ni ghiụ, ni mortu* (nici viu, nici mort) 15/69; **mort** m. =mort. *Ișǫts morts să antră ghiį* 32/18. *Al' pusiră mǫnă di mort* 367. **Murtătšúni** f. = mortăciune]. — Din lat. **mŏrio, -īre* (= mŏrior), (arom. *mor*).

More adj. Vânăt cf. m r ă c ă. ALR. 3403. [D e r i v a t: **mórcăv, mórcuv** adj. = vânăt deschis; **mórcu** (pl. *morchi*) = vânăt. *Roșiį ili morchi* (roșii ori vinete) 4/XI]. — Din bg. *mrăk.*

Mórcăv
Mórcu } adj. v. [2]*morc.*
Mórcuv

Mors a. Post. *Morsu di crăčun* (câșlegi, dulcele Crăciunului ALR. 604. Cf. m ă r s e s.

Mort m.
Mort, -ă adj. } v. *mor.*

Moș adj. Bătrân. *Un dead moș* 3/60. *Uom moș* (om bătrân) 1/16. Cf. 34/18, 4/57. ‖ S u b s t. Moș. *Tsela moșu* (pe moșul acela) 14/34.

Moşl'ă vizură ai̯ri 26/64. [Feminin: **moáşă** f. = bătrână. *Babă moaşă* 1/70. *Aş rau̯ ună u̯ară un moş şi ună moaşă* 1/28 cf. 6/28. Derivat: **muşeátsă** f. = bătrâneţe. ALR. 2275].

Moscă f. v. *moască*.

Most m. Must. Com. T. P. [Şi: **must** m.]. – Din lat. *mŭstum*, (arom. *mustu*).

Motnic, -ă adj. Turbure. *Motnitsa tšeşma* (fântâna turbure) 25/32. [Şi: **mătnic, -ă** adj.]. — Derivat din bg. *măten*.

Mótšcă adj. Ud până în piele. *Motšcă sam* (sunt ud până în piele) 735. [Şi: **mótšcu** m. = cel care se pişă noaptea în aşternut. Derivate: **mutšáră, mutšári** (bg. močar) f. = baltă. *Ună mutšari* 17/8. *Mutšară di ploai̯ă* 10/60 cf. 755, 10/64; **mutšărlíf** adj. = jilav, mlăştinos. ALR. 5060]. — Din mbg. *močko*.

Mótsi adv. v. *cmo*.

[2]**Mótsi** (la vite) Strigăt de chemare, de oprire, de îndemn la mers.

Móu̯ Puf ce rămâne pe pielea unei pasări, după ce a fost jumulită de pene. Com. T. P.

Mou̯năs vb. } v. *măi̯es*.
Mou̯nés vb. }

Mőzăc m. v. *mozuc*.

Mózuc m. Măduva, creer. Cf. m e d u ă. *Mozăcu di cap* (creerul din cap) 16/72 cf. 6/13, 7/30. [Şi: **mózăc** m.].—Din bg. *mozăk*.

Mrac m. Amurg, cf. m u l ă. *Cari ăntunică, ăn mrac*... (dacă întunecă în amurg) 5/68. *Ăn mrac si fatsi* (amurgeşte). [Şi: **mărác** m. *Con cadi măracu* ALR. 2384]. — Din bg. *mrak*.

Mrăcă adj. (despre oaie). Albă la corp şi numai la cap de coloare închisă, fără a fi neagră. Com. I. L. cf. m r a c. *Ună u̯ai̯ă mrăcă* 4/67.

Mrăşă f. v. *mărşă*.

Mreáją f. Pieliţa de pe miez, la fructe. ALR. 6087. Cârpă mai mare, de mătase, de pus pe cap. Com. GH. T. [Şi: **mreją** f. = mreją de prins peşti. *La pusi la mreją* 2/28]. — Din bg. *mrěža*.

Mreáncă f, Mreană. Com. T. P. — Din mbg. *mrěnka* (mrěna) id.

Mreją f. v. *mreają*.

Mu adv. v. *cmo*.

Muc m. v. *muts*.

Mucăi̯és vb. IV. Mugesc. Com. P. M. — Din bg. *mukam*.

Muchéş m. Un fel de arbore mai mic cu fructe roşii şi de formă lungueaţă. Com. I. L. [Derivat: **muchéşă** f. = fructul].

Muchéşă f. v. *mucheş*.

Mucl'ă f. Muche. *Mucl'ă di cutsot* 13/43, cf. t ă l' ă t o r. — Din lat. *mut* [*ŭ*]*lus*, *-um*, (arom. *muclé*).

Mucós, -oasă adj. v. *muts*.

Mucui̯és vb. IV. Amuţesc. *Mucui̯aşti, nu poati si pricajască* ALR. 2086. Gânguresc (despre copilul mic). ib. 2663.

Múgure (pl. *-gur*) f. Mugur, ALR. 970. cf. a n m u g u r o s.

Muhlizoń (pl.) Mucegaiu cf. m ū l ă. *Ruguzinili dau muhlizoń, ără tseaști muhlizoń fac ziian la bubi* (rogojinele fac mucegaiu, iar acest mucegaiu..) B. 3. — Derivat din *muhlid*, acesta din bg. *muhla*, (arom. *muhlă*, *muhlid*, după *muced*).

Muhăbét a. Convorbire, conversație. *Mult vă li vets muhăbeturli* (stați în bune relațiuni) 401. — Din tc. *muhabet*, (arom. *muabete*).

Muhtár m. Perceptor. — Din tc. *muhtar*, (arom. *muhtar*).

Múit, -ă adj. v. *mult.*

Múlă f. Amurg. ALR. 2382, cf. m ă r a c.

²**Múlă** f. (Țărnareca și Huma). Catâr, cf. m o s c ă. Com. I. L.

Mūlă f. Mucegaiu cf. m u h l i z o ń. Com. T. P. [Și: **múliă** f.]. — Din bg. *muhla*, (arom. *muhlă*).

Muláe adj. } v. *moali.*
Mulámi f. }

Mul'ăreáști adv. } v. *mul'are.*
Mul'ărés, -easeă adj. }

Mul'ári f. Muiere, nevastă. *Mul'area nu mi pridună* (nevastă-mea nu mă primește) 5/35. *Mul'ari, ieș* 3/30. [D e r i v a t: **mul'ărés, mul'urés, -easeă** adj. = muieresc. *Mul'irească, (parti)* = partea sau locul destinat la biserică pentru femei. Com. G. D.; **mul'ăreáşti, mul'ireáşti** adv. =femeiește; **mul'ărími** f. = muieret. D i m i n u t i v e: **mul'ărútš** = muieratec; **mul'ărúšeă, mul'ărútšeă** f. = muierușcă. *Unǎ mul'ărușcă* Com. I. L.)]. — Din lat. *mŭlier, -ĕrem*, (arom. *mul'are*).

Mul'ărími f. }
Mul'ărúșcă f. } v. *mul'ari.*
Mul'ărútšeă f. }

Muldzáš m. v. *mulg.*

Muleáti m. v. *molets.*

Muleátsă f. v. *mol'itsă.*

Mulg vb. III. Mulg, (fig) storc. *Si-ts mulg ună găleată di lāpti* 6/32. *Că uoi mlăznitsă nă mulg* 376. [D e r i v a t e: **múlziri** f. = mulgere, stoarcere; **muls, -ă** adj. = muls; **mulzáș, muldzáș, mulgătór,** m. = păstorul care mulge oile, mulgător; **mulzáreă** f. = capră din a cărei lapte se hrănesc păstorii; **mulzor** (pl.) = oi cu lapte. ALR. 5361; **mulzárnic** a. = locul unde se mulg oile]. — Din lat. *mŭlgeo, -*ĕre*, (arom. *mulgu*).

Mulgătór m. v. *mulg.*

Múliă f. v. *mūlă.*

Mul'írés, -easeă adj. v. *mul'ari.*

Mulítfă f. Rugăciune, botez. *Di la mulitfă nu-i priminit* 593. — Din bg. *molitva.*

Múls, -ă adj. v. *mulg.*

Mult, -ă adj. Mult. *Mult's argats* 16/5. *Pāri multi* 6/38. *Mul'ts uamiń tăltšoră* 19/93. || Adv. Foarte. *Mult māri*, (foarte mare) 20/39. *Mult ń'ăi bun* (= mi-e foarte bine) 8/2. [Și: **mul't, -ă** ALR. 317; **muit** ib. Plur. și *mul'ts, muĭts*

ALR. 317. *Ai la muits añ si da Domnu* ALR. 1726. Compus: (cu pref.) **zămult** (ză + mult) adj. = mult; *Mai zămulti or*, B. 11. Derivat: **multsǫmi** f. = mulțime; **(ạn)multsǫs** vb. IV. înmulțesc]. — Din lat. *multŭs, -a, -um*, (arom. *multu*).

Mul't, -ă adj. | **Multsǫmi** f. | **Multsǫs** vb. IV. } v. *mult*.

Mulzár m. | **Mulzárcă** f. | **Mulzárnic** a. | **Múlziri** f. | **Mulzǫr** (pl.) } v. *mulg*.

Múmă f. Mamă. *Poati trăì muma* 621. *Picat tse suptsiș laptili mumă-tai* 537 cf. 7/8, 1/79. [Plur. *mumi* și *mumǫñ*. Com. G. D.]. — Pentru etim. cf. mamă, (arom. *mumă*).

²**Mumă** f. (la femei). Vintricel. ALR. 2213.

Mumădíe f. v. *mămudie*.

Mumés vb. IV Momesc. [Compus: (cu pref.) **zămumés** (ză + mumes) vb. IV. = încep să momesc, să atrag. *Zămumeà-la dașu* (momește-l mielul). Com. N. P.]. — Din paleosl. *mamiti* cf. dacor. momesc.

Muméts Numele unei păsări. Com. T. P.

Mumúș m. v. *mămuș*.

Mungusár m. pl. Țigani nomazi. ALR. 2823.— Din bg. *mango*.

Munti m. Munte. *Si feasi un munti* 9/64. *Tserbul chicăsì dintru muntsă că sor-sa si mărită* 24/64. Cf. 386. [Derivat: **muntós, -ă** adj. = muntos]. — Din lat. *mons, mŏntem*, (arom. *munte*).

Muntós, -ă adj. v. *munti*.

Múntur adj. Nărod, mutălău. *Tse tari muntur ieș* (ce ești așa mutălău). Com. C. I.

Múra în nume de loc: *La mura* (Liumnița).

Murár m. v. *moară*.

Murafét a. Marafet. *Murafēturli lu drācu rau pri multi* 13/79, cf. 12/79. [Și: **murfét** a. *Cu tsi murfet ieș tu cota juni?* 19/90. — Din tc. *marifet*, (arom. *murafete*).

Murdărisés vb. IV. Murdăresc. *U-ai murdărisit* (ai murdărit-o) ALR. 3397. Cf. mătes, mătșcăies. — Din tc. *murdar*, (arom. *murdar*).

Múrdži m. v. *murg*.

Murfét a. v. *murafet*.

Murg adj. (despre vite: oi, boi, cai, câini, etc.). Murg. *Vizui un cǫni murg*. Com. C. I. [Derivat: **múrgă** f. = oaie cu fălcile negricioase; **múrgaf** adj. = nici roșu nici negru. *Cal murgaf* ALR. 5491. **múrdži** = nume de câine. ALR. 6037. *Murdži nostru la tăltșǫră ăn gărnișoară* (pe murgea nostru l-au ucis în porumbiște) id. — Cf. alb. *murk*, (arom. *murgu*).

Múrgă f. v. *murg*.

Murmíni Cele dintâi 12 zile din luna lui August, după care

se cunoaște vremea celor 12 luni de peste an. Com. I. L. — Din gr. ἡμερομίνια, (arom. *mîrmiñe*).

Murmínt (rar, mai des g r o b) a. Mormânt. [Pl. *murmintur* n. loc (Oșani)]. Com. G. D. — Din lat. *monĭmentum*, (arom. *mărmintu*).

Murșuíri f. Carne de porc fără os. ALR. 741, cf. m ă r ș ă.

Murtălóg v. *mărtălog*.

Murtătšúni f. v. *mor*.

Murtsǫnă m. v. *ąnmurtsǫs*.

Musa în *Musa-di-Christu* Nume propriu.

Músă adj. (despre capră) Cu picățele albe pe bot. *Ună* [*capră*] *musă* 23/79.

Múșa f. Nume propriu. *Că-ș-si dus-aų Mușa lele. Lă lu Musta cunac* 7/IV.

Mușămà f. Mușama ALR. 3925. — Din tc. *mušema*, (arom. *mușămae*).

Mușát, -ă adj. (Țârnareca) Frumos. *Curuį lucru as-iį maį mușat* 14/65 cf. 25, 28/65, 17/64. — Derivat din *frumos*, (arom. *mușat*).

Múscă f. Muscă. *Nitsi musca nu putę să antră* 3/11. *Muscă-divă* f. (muscar); *muscă-di-cal* f. (musca calului); *muscă-di-vin* f.; *muscă- căneascá* f. (bătucelul); *muscă-di-carni* f. (muscă), *muscă-mari* f. (gărgăune). Com. I. L. — Din lat. *mŭsca, -am*, (arom. *muscă*).

Múšchį m. pl. Crucea șalelor. ALR. 2208. — Din lat. *muscŭlus, -um*, (arom. *mușcl'u*).

Mușeátsă f. v. *moș*.

Mușfút a. Dar.— Din tc. *mušfet*.

Mușítsă f. Insectă de felul țânțarului, Com. G. D. [Și: **mușǫtsă** f. molie ALR. 1902. — Din bg. *mušica* cf. dacor. m u ș i ț ă.

Mușmúl m. Moșmol. [Fructul se numește: **mușmúlă** f.] *Tsista timp mușmulu nu veà mușmuli* (anul acesta moșmolul nu aveà mușmule). Com. G. D. — Din tc. *mušmula*.

Mușmúlă f. v. *mușmul*.

Mušǫtsă f. v. *mușǫtsă*.

Must v. *most*.

Músta m. Nume propriu. *Cunacu la Mustal'ă fitšor*, 11/IV.

Mustátsă f. Mustață. Com. I. L. — Din lat. *mŭstacia*, (arom. *mustăți*).

Mușteríįă m. Mușteriu. — Din bg. *mušterija* (tc.).

Mușturác m. Closet. *La dărǫ ca din mușturac*, 457. — Din bg. *mošturak*, id. (*Sbornik* I. (1901) 3).

Mut vb. I. Mut. *Ąș mutară ună rǫpă si ąntrară*, 3/17. [D e r i v a t e: **mutári** f., **mutat, -ă** adj.].— Din lat. *mūto, -are*, (arom. *mut*).

[2]**Mut, -ă** adj. Mut. Com. G. D. [D e r i v a t: **ąnmutsǫs** (rar **mutsǫs**) vb. IV. = amuțesc. *Muts cola* (taci). Com. G. D.; **mutăfál'că, mutufál'că** adj. = mutălău]. — Din lat. *mūtus, -a, -um*, (arom. *mut*).

Mutăfál'că m. v. *mut*.

Mutári f. } v. *mut*.
Mutát, -ă adj. }

Mutrés vb. IV. } v. *mäntres.*
Mutríri f.

Muts m. pl. (mai rar la sing. *muc*) Muci, cf. m ă r s o l' ă. [D e r i v a t: **mucós** (**măcós**), **-oasă** (lat. *mŭccōsus, -a, -um*) adj. = mucos. Com. T. P.]. — Din lat. *mūcus*, (arom. *mutsi*).

Mutš interj. Strigăt cu care se opresc catârii. *Mtš, al'-vicnì iel la moască.* Com. H. I.

Mutšáră f. v. *motšcă.*

Mutšărlíf adj. v. *mutšară.*

Mútscă f. 1. Bot (la animale), fig. (la om) buză, gură. *Al' pusi alcă di mutscă* (i-a pus belciug la bot), 8. *La li tăl'o mutschili*, 19/8. *Au dăro mutsca* (s'a bosumflat, s'a supărat). || 2. (Dulgherie). Vârful securei. Com. C. I. [D e r i v a t: **mutscurós,-ă** adj. = buzat. ALR. 2061]. — Din bg. *mucka.*

Mutšcári f.
Mutšcát, -ă adj.
Mutšcátă f. } v. *mutšcu.*
Mutšcătúră f.
Mútšchim vb.

Mútšcu vb. I. Muşc. *Să ti mutšcum*, 7/12, cf. 2/12. *Mi mutscau*, 9/16. *Mutšcă-mi*, 7/12. [Şi: **mútšcum, mútšchim** vb. I. *Să la mutšchiş*, 9/12. D e r i v a t e: **mutšcári** f. = muşcare. *Vrină mutšcari*, 22/4; **mutšcát, -ă** adj. = muşcat; **mutšcátă** f. = bucăţea, îmbucătură. *Măncø un-dou mutšcøts*, 5/32 cf. 15/42, 18/43, 34/51, *25; **mutšcătúră** f. = bucăţică; **primútšcu** vb. I. (după bg. *prěkăsvam*) = îmi muşc ceva (buza, limba etc.)], (arom. *muşcu*).

Mútšcum vb. v. *mutšcu.*

Mutscurós, -ă adj. v. *mutscă.*

Mutšori N. loc. (Cupa).

Mutsos vb. } v. *mut.*
Mutufăl'că adj.

Mutuvílă f. Răşchitor, (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 54), cf. d i ş c l' i t o r. *Ca vrină mutuvilă*, se zice unui om înalt. 366. — Din bg. *motovila.*

Múzică f. Muzică.

Muzivír m. (Turcism) Muzavir, intrigant. [D e r i v a t: **muzivirloc** a. = intrigă], Com. T. P. — Din tc. *muzavir.*

Muzivirloc a. v. *muzivir.*

N

Na interj. Na. *Na-vă ună meră*, 3/9 cf. 16/4.

Nă pref., arată 1. că lucrarea se face peste tot: *nărnes* (dela *rănes*), « hrănesc peste tot, satur » şi 2. (mai rar) că lucrarea începe să se facă: *năstărves* (dela *stărves*): « încep să mă nărăvesc la ceva ». — Din bg. *-nă.*

Năbeáu vb. } v. *beau.*
Năbeiút, -ă adj.

Năbunés vb. IV. Bat bine. *Tsişta aş la catsă, aş la năbnes bun* (aceştia îl prind, îl bat bine...), 8/26. — Pentru etim. cf. b u ă i e s.

[2]**Năbunés** vb. IV. v. *bun.*

Mutrés vb. IV. } v. *măntres*.
Mutríri f.

Muts m. pl. (mai rar la sing. *muc*) Muci, cf. m ă r s ọ l' ă. [D e r i v a t: **mucós** (**măcós**), **-oasă** (lat. *mŭccōsus, -a, -um*) adj. = mucos. Com. T. P.]. — Din lat. *mūcus*, (arom. *mutsi̯*).

Mutš interj. Strigăt cu care se opresc catârii. *Mtš, ạl'-vicnì i̯el la moască.* Com. H. I.

Mutšáră f. v. *motšcă*.

Mutšărlíf adj. v. *mutšară*.

Mútscă f. 1. Bot (la animale), fig. (la om) buză, gură. *Ạl' pusi alcă di mutscă* (i-a pus belciug la bot), 8. *La li tăl'ọ mutschili*, 19/8. *Au̯ dărọ mutsca* (s'a bosumflat, s'a supărat). || 2. (Dulgherie). Vârful securei. Com. C. I. [D e r i v a t: **mutscurós,-ă** adj. = buzat. ALR. 2061]. — Din bg. *mucka*.

Mutšcári f.
Mutšcát, -ă adj.
Mutšcátă f. } v. *mutšcu*.
Mutšcătúră f.
Mútšchim vb.

Mútšcu vb. I. Mușc. *Să ti mutšcum*, 7/12, cf. 2/12. *Mi mutscau̯*, 9/16. *Mutšcă-mi*, 7/12. [Și: **mútšcum, mútšchim** vb. I. *Să la mutšchiș*, 9/12. D e r i v a t e: **mutšcári** f. = mușcare. *Vrină mutšcari*, 22/4; **mutšcát, -ă** adj. = mușcat; **mutšcátă** f. = bucățea, îmbucătură. *Măncọ un-dọu̯ mutšcọts*, 5/32 cf. 15/42, 18/43, 34/51, *25; **mutšcătúră** f. = bucățică; **primútšcu** vb. I. (după bg. *prĕkăsvam*) = îmi mușc ceva (buza, limba etc.)], (arom. *mușcu*).

Mútšcum vb. v. *mutšcu*.

Mutscurós, -ă adj. v. *mutscă*.

Mutšọri N. loc. (Cupa).

Mutsọs vb. } v. *mut*.
Mutufăl'că adj.

Mutuvílă f. Rășchitor, (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 54), cf. d i ș c l' i t o r. *Ca vrină mutuvilă*, se zice unui om înalt. 366. — Din bg. *motovila*.

Múzică f. Muzică.

Muzivír m. (Turcism) Muzavir, intrigant. [D e r i v a t: **muzivirlọc** a. = intrigă], Com. T. P. — Din tc. *muzavir*.

Muzivirlọc a. v. *muzivir*.

N

Na interj. Na. *Na-vă ună mẹră*, 3/9 cf. 16/4.

Nă pref., arată 1. că lucrarea se face peste tot: *nărnes* (dela *rănes*), « hrănesc peste tot, satur » și 2. (mai rar) că lucrarea începe să se facă: *năstărves* (dela *stărves*): « încep să mă nărăvesc la ceva ». — Din bg. *-nă*.

Năbeáu̯ vb. } v. *beau̯*.
Năbei̯út, -ă adj.

Năbunés vb. IV. Bat bine. *Tsiștа ạș la catsă, ạș la năbnes bun* (aceștia îl prind, îl bat bine...), 8/26. — Pentru etim. cf. b u ă i̯ e s.

[2]**Năbunés** vb. IV. v. *bun*.

Năbuzǫs vb. IV. v. *buză*.

Năcătšǫs vb. v. *zăcătsǫs*.

Năcrés vb. IV. v. *acru*.

Nădăvác m. v. *nădăvuc*.

Nădăvúc m. (Oșani). Câteva fire de păr sau de lână care servesc la împletitul părului. *Flaș nădăvuts s-ti 'mplites?* (ai aflat firele de lână să-ți împletesc părul?) Com. G. D. [Și: **nădăvác** m.]. — Din bg. *nadavka*.

Nădórm vb. IV. v. *dorm*.

Nădurlés vb. IV. (Oșani). Mă umflu, mă bozumflu, mă supăr. *Nu ti nădurleà șa* (nu te supăra așa). Com. C. I. — Din bg. *nadurlja se*.

Năét a. (în expresia) *fac năet* (îmi propun, am de gând). *Fitšoru feasi năi̯et si si ducă la șătăirea* (băiatul își propuse să se ducă la plimbare), 2/78 cf. 21/72. — [Și: **năi̯ét** a.]. — Din tc. *niyet*, (arom. *nii̯ete*).

Nafáră adv. v. *năfară*.

Náfără f. Anafură. Com. T. P. [Și: **náfură** f. Com. V. J., **náfră** f.], — Din bg. *nafora* (gr.), arom. *anafură*.

Năfáră adv. Afară. *Ișǫră nafară* (ieșiră afară), 9/31. *S-lă tragă năfară*, 19/41. *Cadi năfară* (este epileptic, suferă de epilepsie). [Și: **nafáră** adv. 10/74, 19/78; **nafoáră** adv.; **fáră** adv. *Feata nu ișǫ fară*, 4/38]. — Din lat. *in-ad-fŏras*, (arom. *nafoară*).

Nafilè adv. In zadar, de geaba. *Nafilè viniș pănă u̯a* (degeaba ai venit până aici), cf. ALR. 3138. — Din tc. *nafile*.

Nafoáră adv. v. *nafară*.

Náfră }
Náfură } f. v. *nafără*.

Năgădés vb. IV. v. *gad*.

Năgudés vb. IV. (refl.) Mă pun înainte, ies înainte. *Nu tucu ti năgudeà* (nu te mai pune înainte), 696. — Din bg. *nagodja*, cf. p u g u d e s.

Nái̯că f. (Nânta) Mamă. *I̯undi-i nai̯că-ta?* Com. H. I.

Năi̯ét a. v. *naet*.

Năijǫs vb. IV. v. *ej*.

Năi̯més vb. IV. mă încumet, îndrăznesc. *Nu ti năi̯meà la plivăirea* (să nu îndrăznești să înnoți), Com. G. D. — Din bg. *naimam*.

Naínti adv. Inainte. *Mai̯ nainti* cf. 11/65. [Și: **năínti, anaínti, ănăínti** adv. 7/26, 5/61, cf. 12/77, **dinaínti** adv.]. — Din lat. *ĭn-abante*, (arom. *ninte*).

Năínti adv. v. *nainti*.

Năjignés vb. IV. v. *jignes*.

Nálbă f. Nalbă. *Datsi-ń ună nalbă*, 17/78 cf. 18/78. — Din lat. *malba, -am*.

Nălbánti m. Potcovar. [D e r i v a t: **nalbántitsă** f. = soția potcovarului. *Si dusi la nalbantitsă*, 14/47]. — Din tc. *nalbant*. (arom. *nalban*).

Nalbántitsă f. v. *nalbanti*.

Nălbés vb. IV. }
Nălbíri f. } v. *alb*.
Nălbít, -ă adj. }

Nălbitúră f.

Nălét adv. (In expresia) *Nălet si eş* (să nu se aleagă nimic de tine) 13/68. — Din tc. *nalet.*

Nalt, -ă Inalt. *Tšucaitsă nalti,* 17/69. *Nalti ili slojni,* 1/XI. [S u b s t. **náltă** = închisoare. *La clupniră ăn nalta* (l-au pus în închisoare), 136. Şi: **ąnált, -ă** (Ţârnareca), 2/63; **năltšúc** adj. (dimin.); **năltsími** f. = înălţime, Com. G. D.; **nalts** (<lat. **inaltio, -are*), vb. I. = înalţ. *Nu cǫta ti naltsă, s-nu caz.* Com. N. T.; **năltsári** f. = înălţare; **năltsát, -ă** adj. = înălţat; **năltsătúră** f. = înălţătură]. — Din lat. **in-altus, -a, -um,* (arom. *analtu*).

Náltă f.
Năltsári f.
Năltsát, -ă adj.
năltsătúră f.
Năltsími f.
Năltšúc adj.
} v. *nalt, -ă.*

Námă f. Roua care cade dimineaţa şi este dulce; *nama* cade şi pe la prânz, dar numai când vremea este moale, dulce. Când este namă albinele lucrează încontinuu. Com. G. D. — Din *mană?*

Nămál' m. (Ţârnareca) Vită (fiind vorba despre oi, capre) cf. arom. n u m a l'. Com. V. J. — Din lat. *anĭmalia, *-am.*

Nămălés vb. IV. Micşorez. *Tribuįaşti si-u nămălim hrana,* B. 11. [D e r i v a t: **nămălít** a. adj. = micşorat; **nămălíri** f. = micşorare]. — Din bg. *namalja* (dela *mal* « mic »).

Nămălíri f.
Nămălít, -ă adj.
} v. *nămăles.*

Nămănánc
Nămánc
Nămănc
} vb. v. *mănanc.*

Nămchįór m. Om ursuz, cf. z ă n c h į o r. Com. T. P. — Din mbg. *namkjor* (tc.).

Nămét m. Zăpadă multă, ALR. 1252.

Nămignés vb. IV. Fac cu ochiul. *Nămigneà-l'* (fă-i cu ochiul), 459. [Şi: **nimignés** vb. ALR. 34]. — Din bg. *namig* [*nu*]*vam.*

Námilă f. Om mare şi înalt. Com. T. P.

Nămistés vb. IV. Pun ceva bine la loc, aşez bine. *S-li nămistim toati,* B. 6. *Nămisteà-u putina di cola* (pune putina la loc). Com. N. T. — Din mbg. *naměstjam,* cf. p u d m i s t e s.

Namlíįă f. Ţeava puştii. *Namliįa la tufeac,* ALR. 4988. — Din tc. *namly* (dela *nam*).

Nămurtés vb. IV. (refl.) Mă supăr, îmi pare rău. *Si nămurtì* sau *ąų dărǫ mutsca* (s'a supărat, s'a bosumflat). Com. G. D. — Din mbg. *namurtam.*

Nămúz a. Demnitate. *Ąl' căzù nămuzu* (s'a umilit), 460. — Din tc. *namuz,* (arom. *nămuze*).

Năpárti v. *parti.*

[2]**Năpárti** N. loc. (Cupa).

Nápcum adv. Apoi, iarăşi. *Napcum la trimeasi*, 19/8 cf. 12/31, 12/73. [Şi: **nápcun, nápcunta** adv. *Napcun să rudits*, 4/9 cf. 17/15, 8/69]. — Din bg. *napokon*.

Nápcun } avd. v. *napcum*.
Nápcunta }

Năpícăies vb. IV. v. *picăies*.

Năpnés vb. IV. (refl. în Huma). Mă opintesc, mă sforțez. *Si năpnì căt putù* (se opinti cât putu), 23/72. — Din bg. *opinam*, (aor. *opnah*).

Năpói adv. } v. *poia*.
Năpoiés vb. IV. }

Năprăşǫs vb. IV. v. *prau*.

Năprăstúc m. v. *năprostoc*.

Năprătcă f. v. *năprǫtcă*.

Năprătšǫs vb. IV. Intind, scol, ridic. *Năprătšǫ cuada* (a ridicat coada), Com. N. P. — Din mbg. *napărčam*.

Năprostóc m. Degetar, ALR. 6620. [Şi: **năprăstúc** m.]. — Din bg. *napărstok*.

Năprǫtcă f. Năpărcă, şarpe, cf. ş ă p r ă t c ă, arom. n ă p ă r t i c ă. Com. T. P. [Şi: **năprătcă, niprǫtcă noprǫtcă** f.]. — Cf. alb. *nepërkë* și *nepërtkë*.

Napuăi adv. v. *năpoi*.

Napúst m. Nume de plantă. Com. H. I.

Nărăiés vb. IV. }
Nărăíri f. } v. ²*rǫu*.
Nărăít, -ă adj. }

Nărăntšătúră } f. v. *nărăntšǫs*.
Nărăntšǫri }

Nărăntšǫs vb. IV. Poruncesc. *Tuntsea tătă-su nărăntšǫ* (atunci tatăl său porunci), 17/73. [Şi: **nărăntšós** vb. IV. D e r i v a t e: **nărăntšǫri** f., **nárăntšǫt, -ă** adj., **nărăntšătúră** f. = poruncă. *Dintru că anghiălu ąu călcǫ nărăntšătura*, 4/62. | Destin, ursită. *Şa-i fu nărăntšătura* (așa i-a fost ursita), 461. (Pentru desvoltarea acestui înțeles cf. n ă r ă ş n i t s i]. — Din bg. *narăč*[*v*]*am*.

Nărăntšǫt, -ă adj. v. *nărăntšǫs*.

Nărăşnítsi f. plur. Ursitoare. *Vinіră nărăşnitsili* (veniră ursitoarele), 3/23. — Din bg. *narěčnici* idem.

Nári f. (la animale, cal, bou...) Nare. *Al' tsi ąnflară nǫrăli* (a ajuns de însurătoare), 919. [Plur. *nǫră* și *norur*]. — Din lat. *naris*, *narem*, (arom. *nare*).

Năridés vb. IV. Impodobesc, gătesc. [Şi: **niridés** vb. IV. D e r i v a t e: **năridít, nirid'ít,-ă** adj. = împodobit, înzestrat. *Damian năriditu cu multi avliur*, 12/VII. — Din bg. *naredam*.

Năridít, -ă adj. v. *nărides*.

Nărnés vb. IV. v. *rănes*.

Nas a. Nas. *Seac di moali viseaşti* (= nasu), *55. *L'-u gros nasu la tsista*, 463. — Din lat. *nasus*, *-um*, (arom. *nare*).

Năsádă f. Locul unde sunt puși snopii, ALR. 5300. — Din bg. *nasad*.

Năsátur vb. I. v. *satur*.

Nasc vb. II. Nasc. Com. T. P. — Din lat. **nasco, -ĕre,* (arom. *nascu* rar).

Născúp vb. IV.
Născupitúră f. } v. *scup.*

Năsiát (pl. *-atur*). a. Sfat. *Acu fatsim direp năsiaturili dati pănă ua, sfaca gărnuts si facă coti unǎ bubă sănătoasă.* B. 7. — Din tc. *nasihat.*

Năstărvés vb. IV. v. *stărves.*

Năstăšón m. Stație, gară. ALR. 2578. — Din bg. *na stacion.*

Năstrăşos vb. IV. Irit, întărât, speriu. *Ca s-nu si năstrăşască lubili* (ca să nu se irite). Com. G. D. — Din bg. *nastraša* [*v*]*am.*

Năstréc vb. III. v. *trec.*

Năstúp vb. I.
Năstupári f.
Năstupát, -ă adj. } v. *stup.*

Nat pron. v. *lant.*

Nátima f. Anatema, fig. rău, belea, nenorocire, mizerie. *Di natima ti cucniş* (te-ai născut pentru mizerii), 172. [D e r i v a t: **nătiminít, -ă** adj. (?) = sucit, anapod, rău, cf. u p ă c o t. *Uom... nătiminit,* 856]. — Din gr. *ἀνάθημα,* (arom. *anaϑima*).

Nătiminít, -ă adj. v. *natima.*

Nătinusít, -ă, adj. Rău, necinstit, mizerabil, păcătos. *Nătinusituli!* (păcătosule, urechiatule), 467.—Participiul negativ al verbului *tinuses* (gr. *τιμῶ,* aor. *ἐτίμησα*).

Nătšutšulés vb. IV. v. *tšutšules.*

Năunglʼú vb. I. v. *unglʼă.*

Năuntru adv. v. *nuntru.*

Năureádză vb. I. Se înourează.

Năút m. Năut. Com. N. T. — Din tc. *nohut.*

Năvădés vb. IV. Ud, adap. *Năvădì toată noaptea,* 19/64. — Din mbg. *navadam.*

Năvéd vb. II. v. *ved.*

Năvidés vb. IV. Mă aplec, aplec. *Nu ti năvideà şa* (nu te pleca aşa). [D e r i v a t e: **năvidíre** f. = plecare; **năvidít, -ă** adj. = plecat, înclinat într'o parte, umilit. Com. N. P.]. — Din bg. *naveždam.*

Năvidíri f.
Năvidít, -ă adj. } v. *năvides.*

Năviiés vb. IV. (La războiu). Adun pe sul firele de u s t u r ă cu v o l b u. Com. H. I. [D e r i v a t: **năviít, -ă** adj. = adunat, strâns firele de ustură pe sulul războiului. id.]. — Din bg. *navija.*

Năviít, -ă adj. v. *năviies.*

Năvirít, -ă adj. v. *vir.*

Năvráp a. Ploaie mare, furtună. Com. T. P.

Nbalts vb. I. refl. Mă îmbrobodesc, mă leg. *Si-mbăltsă cu unǎ şirvetă,* 28/68. [D e r i v a t e: **nbăltsári** f., **nbăltsát, -ă** adj. = îmbrobodat, legat]. — Derivat din *balts,* lat. *balteus, -um,* cf. arom. *baltsu.*

Nbăltsári f.
Nbăltsát, -ă adj. } v. *nbalts.*

Neálic vb. v. *ancalic.*

Neare vb. I. v. *ancarc.*

Nelo
Neoà
Neóla } adv. v. *ancola.*

Ncreáștiri f. } v. *ancres*
Neres vb. III. }

Neuptšáre f. v. *ancoptš.*

Neurún vb. I. v. *ancurun.*

Ndiplés vb. IV. Impătur, pun bine. *Bun li-ndipleaști*, 474. — Din gr. *διπλόνω.*

Ndirég vb. III. v. *andreg.*

Ndultsés vb. IV. }
Ndultsíri f. } v. *dultsi.*
Ndultsít, -ă adj. }

Neác adv. v. *leac.*

Neágra f. v. *negru.*

Neámts m. Neamț, se întâlnește numai în numele de loc. *Tšeșma-Neamtsăl'ă* (în Oșani). — Din bg. *Němec.*

Neáuă f. Zăpadă, cf. 8/56. *Neaua-uoilor* (un fel de zăpadă). *Neaua-coñlor* (un fel de zăpadă).— Din lat. *nĭx, nĭvem*, (arom. *neauă*).

Nébutu a. (Țârnareca) Cer. *Si ăirà șeilu lă nebutu* (să fi fost un lucru în cer), 11/67. — Din bg. *neboto* (articulat).

Nec vb. I. 1. Sugrum, strangulez; ucid. *Murì nicat di un lup*, Com. G. D. *Și să la pucnim di si nęcă*, 22/8. | 2. Inec. *Lui fitšor tsi ra nicat ăn Vardar*, 14/15. cf. 7/59 cf. 565. cf. 184, 476. [D e r i v a t e: **nicári** f., **nicát, -ă** adj. = sugrumat, strangulat, ucis, omorît, înecat]. — Din lat. *nĕco, -are*, (arom. *nec*).

Négru, -ă adj. Negru. *Neagră șămiiă*, 1/VI, *Lāntă ra neagră*, 9/7, cf. 371, 538, *16. [D e r i v a t e: **neágra** f. = nume de capră; **nigrés** vb. IV. = înegresc. *Să nigrească*, 9/86. *Aș nigrì fatsa* (se făcu de râs), 486. **nigreátsă** f. = partea neagră a ochiului; **nigreálă** f. = negreală. Com. G. D.; **nigritšós, -oasă** adj. = negricios, Com. I. L. **nigrícăĭ** și **nigrúncăĭ** adj. = negricios, Com. P. M.]. — Din lat. *nĭger, -a, -um*, (arom. *negru*, rar).

Néiti adv. Prin urmare, așa dar. Com. T. P.

Némtsăl'ă N. loc. (Oșani).

Nerg vb. III. v. *merg.*

Néșcă f. v. *duminică.*

Nfrichéz vb. I. v. *frică.*

Ngălbinés vb. IV. }
Ngălbiníri f. } v. *galbin.*
Ngălbinít, -ă adj. }

Ngl'it vb. I. v. *angl'it.*

Ngl'utš vb. III. Incheiu. Cf. a n c l' u t š. *Singl'uče* (se închee). ALR. 651. — Din bg. *ključ.*

Ni adv. Nici. *Ni uom flară ni cal*, (nu găsiră nici om nici cal) 12/35. [Și: **nícă** (ni + ca) adv. *Tu nu ieș nică la soari, nică la boari*, 708. — Din bg. *ni... ni...*

Niáinic adj. Neglijent, nevrednic, Com. C. I. — Din bg. *nehajnik.*

Niănmirusít, -ă adj. v. *miruses.*

Niantribát, -ă adj. v. *antreb.*

Niardicát, -ă v. *ardic.*

Nibún, -ă adj. } v. *bun.*
Nibuníl'ă f. }

Nícă adv. v. *ni.*

Nicăiúria adv. v. *nicăl'uria.*

Nicălisít, -ă adj. v. *călises.*

Nicăl'úria adv. Nicăieri. Com. T. P. [Și: **nicăiúria** adv.]. — Din lat. *nec* + *aliŭbi.*

Nicári f. } v. *nec.*
Nicát adj. }

Nicăsmét a. v. *căsmet.*

Nichiávitsă f. Vânt puternic, viscol, Com. T. P.

Nichinghiós m. Nume de plantă, Com. H. I.

Nicl'éz vb. I. Nechez. *Nĭcl'izǫ și deadi vicu*, 14/55.

Nicóla Nume propriu. *Că-ń prutsiruį, mamu, dascalu Nicola.* [1]/III, *Sfiti Nicǫlo* = Sf. Nicolae.

Nicópt, -ă adj. v. *copt.*

Nidărát, -ă adj. v. *dar.*

Nidát, -ă adj. v. *dau.*

Nidrépt, -ă adj. v. *dirept.*

Niduăngrupát, -ă adj. v. *ąngrop*

Nidudărát, -ă adj. v. *dar.*

Nidurát, -ă adj. v. *dor.*

Nidușăzút, -ă adj. v. *șǫd.*

Nidutót m. v. *tot.*

Nigreálă f. }
Nigreátsă f. }
Nigrés vb. IV. } v. *negru.*
Nigrícăl' adj. }
Nigritšós, -oasă adj. }
Nigrúncăl' adj. }

Niiét Scop. *Tsela tsi cată bubi, direp niiet tsi la au*, B. 14. — Din tc. *niet*, (arom. *niete*).

Niișǫt, -ă adj. v. *ies.*

Nímea pr. v. *nimen.*

Nímen pr. Nimeni. *Dila nimen nu uzǫį tsiva.* Com. GH. T. [Și: **nímí,** *Nimi no-ari numea «oh»*, 5/79; **nímini** (Liumnița); **níminea** (Oșani), Com. G. D.]. — Din lat. *nēmo, -ĭnem.*

Nímí pr. v. *nimen.*

Nimignés vb. v. *nămignes.*

Níminea } pr. v. *nimen.*
Nímini }

Nimisticát adj. v. *meastic.*

Níná f. Mătușă din partea tatălui; titlu ce se dă de către băieți și fete femeilor mai în vârstă. *Ca tricù nină-sa, ară zisi* (când trecù mătușe-sa, iar zise), 8/29. *Cǫtsi, ninu, șa fătsei la nǫį?* 22/29. [Și: **níni** f. ALR. 474. Derivat: **nineástă** f. = mătușă. *Frăti, mo tsi si ąl' fatsim la nineastă*, 23/29]. — Din bg. *nena.*

Nineástă f. v. *nină.*

Ninelár m. v. *ninel.*

Ninél a. Inel. *Să nu-ń-la frǫnzi ninelu*, 1/I, cf. 24/51. *Ninel-di-terziįă* (degetar), ALR. 1751; **nineltšúc** m., **ninelúș** a. (dimin.). **ninelár** m. = inelar Com. T. P. — Din lat. *anĕllus, -um*, (arom. *nel*).

Nineltšúc m. } v. *ninel.*
Ninelúș, a. }

Níni f. v. *nină.*

Nintsilés vb. IV. v. *ąntsileg.*

Nipăscút, -ă adj. v. *pasc.*

Nipót m. Nepot. *Io sam nipotu tǫu* (eu sunt nepotul tău), 25/41. [Fem. **nipoátă** (<l t. nepota) f.; **nipotšúc** m. (dimin.); **nipoátítšcă** f.]. — Din lat. **nepōtus, -um*, (arom. *nipot*).

Niprǫtcă f. v. *năprǫtcă.*

Niputeári f. v. *pot.*

Niridés vb. IV v. *nărides.*

Niridít, -ă adj.

Nișán a. Semn, cf. b i l e a j n i c. *Tseșt trei̯l' nișanur* (aceste trei semne), 9/86, cf. 491. [D e r i v a t: **nișanlíi̯a** (tc. *nișanly*), adj. = care are semn, care face minuni, însemnat, minunat. *La calu l'-u pusi numi nișanlii̯a cal*, 6/86]. — Din tc. *nišan.*

Niseăn adj. adv. v. *cǫt.*

Níștea pron. v. *niști.*

Níști pron. Niște. *Un tsar dară niști cunăchi̯*, 2/65, cf. 9/10. *Niști si ǫncălzos*, B. 4, cf. 6. *Niști ... niști* (unii... alții). *Niști cu sapa niști cu cartea*, 675. [Și: (Liumnița) **níștea** pron. *Vizù diparti niștea iscri di fu̯ăc*, 3/77]. — Din lat. *nescio-quid*, (arom. *nîști*).

Niștíri f. } v. *știu.*
Niștiút, -ă adj. }

Nistupát, -ă adj. } v. *stup.*
Nistupát s. }

Nitscári pron. v. *nitsi.*

Nítšcum adv. Cu fața la pământ, pe burtă. *Fǫ-ti nitšcum* (culcă-te pe burtă), Com. C. I. — Din bg. *nitškom.*

Nítsi adv. Nici. *Nitsi un fag* 14/16 cf. 5/4, 15/41, 1/15. *Nitsi-un* (absolut), nimeni, 4/55; *Nitsi cari* s. *nitscari* (nimeni). *Nu poati si ducă nitsi cari*, 5/47 cf. 8/47, 22/38. *Nitsi-cǫn* (niciodată), *6. *Nu trebui̯ași nitsicǫn si hrănim buhi* (nu trebue niciodată...), B. 3. — Din lat. *nĕque*, (arom. *nitsi*).

Nítu adv. (Bulgărism) Nici, cf. n i t s i. *88. — Din bg. *nito.*

Nitutšǫt, -ă adj. v. *tutšǫs.*

Niuzǫt, -ă adj. v. [3]*ud.*

Niveástă f. Nevastă, soție. *Si-ĭ dats niveasta*, 8/31. *Ună niveastă* 4/56. *Am ună niveastă* *78. [D e r i v a t e: **nivistúl'că** (bg. *nevĕstulka*) = nevăstuică, cf. b u r b u z ă. Com. C. I. (Țârnareca) **nevestúl'ă** f. = nevăstuică, Com. V. J.]. — Din sl. *nevĕsta*, (arom. *nveastă*).

Nivistúl'ă } f. v. *niveastă,*
Nivistúl'că }

Nivizút, -ă adj. v. *ved.*

Nivól'ă f. Nevoie. *Nivol'ă la 'nveatsă u̯omu*, Com. I. L. — Din bg. *nevolja*, (arom. *nivol'ă*).

Niziríń f. Vie părăsită, necultivată. (Cupa), Com. N. P. — Din mbg. *nerezinje.*

Njos adv. v. *ǫnjos.*

Noápti f. Noapte. *Si fęsi ară nǫpti*, 10/7. [Și: **nǫpti** f., cf. 21/8, etc.). — Din lat. *nox, nŏctem.* (arom *noapte*).

Noátin m. Miel care n'a împlinit anul. [Și: **nu̯átin** m. *Io, sam cu nuatinil' la paștirea*, Com. G. D. D e r i v a t: **nutintšác** m. (dimin.)]. — Din lat. *annōtĭnus, -a, -um*, (arom. *noatin*).

Nod a. Nod. *Mi lǫ ună ploai̯ă și i̯o sub un nod* (mă apucă o ploaie și eu [ședeam] subt un nod [de

sfoară]) 2/63. *Multi* (în text greșit: mults) *nodur*, 497 cf. 496. [D e r i v a t e: **nudurǫs, -ă, nudurlíi** adj. = noduros, ALR. 6407; **ąnod** vb. I. = înod (negativul) **diznod** vb. I. = desnod, Com. G. D.]. — Din lat. *nōdus, -um*, (arom. *nod*).

Noį pr. v. *io*.

Nóįa m. Nume de persoană. *Nu mi va Noįa*, 2/II.

Nóįb vb. I. v. *nuįb*.

Nóįmă f. Insemnare, semn. *Tseasta-i noįmă di la domnu*, Com. C. I. — Din gr. *νόημα*, (arom. *noįmă*).

Nǫntea. Numele orașului Nânta. (Cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 11).

Noprǫtcă f. v. *năprǫtcă*.

Nǫpti f. v. *noapti*.

Nor m. Nor. [D e r i v a t: **năureáză** = se înnourează, Com. T. P. C o m p u s (cu pref.): **zănór** (ză + nor) vb. I. = încep să mă înnorez, (fig.) să mă supăr; **zănurári** f. = înorare; **zănurát, -ă** adj. = înorat, acoperit cu nori, supărat, indispus, cf. 941]. — Din lat. *nūbĭlum*, (arom. *nuor*).

[2]**Nor** f. v. *noră*.

Nóră f. Noră. [Și: **nor** f. *Nor-sa zisi*, 12/29. Plur. *nurăr*]. — Din lat. *nŏrus* (= nŭrus), (arom. *noră*).

Nóstru, -ă pron. Nostru. *Ăn nostru cătun*, 22/43. *La noștri fitšor*, 7/55 cf. 20/16, etc. — Din lat. *nŏster, -stra, -strum*, (arom. *nostru*).

Nǫu̯ num. Nouă. *Nǫu̯ ǫnș* (nouă inși), 6/17. *Ca viniră tsel'a nǫįl'*, 8/17. *La nǫu̯l'ă an* (în al noulea an), 2/65. — Din lat. *nŏvem*, (arom. *nao*).

[3]**Nóu̯, -ă** adj. Nou. *Nou̯ nuvitšitšcă*, nou nouț. [D e r i v a t: **nuvitšítšcu, -ă** adj. (bg. *novitška*)]. — Din lat. *nŏvus, -a, -um*, (arom. *nău̯*).

Nóviń N. loc. (Barovița).

Nsor vb. I. v. *ąnsor*.

Nsus adv. v. *ąnsus*.

Ntind vb. III. v. *tind*.

Ntorn vb. I. v. *torn*.

Ntsap vb. I. v. *ąntsap*.

Ntsing vb. III. v. *ąntsing*.

Ntšup vb. I. (refl.) Mă încaer, mă înhaț la bătaie. *Si 'ntšupară că cucots* (s'au încăierat ca cocoșii), 168. — Cf. bg. *čepkam*, (arom. *nčup*).

Ntúnic vb. I. | **Ntunicári** f. | **Ntunicát, -ă** adj. } v. *ąntunic*.

Nu adv. Nu. *Vizură și nu vivizură*, 6/53. — Din lat. *nōn*, (arom. *nu*).

Nu̯ăį pron. v. *noį*.

Nu̯átin m. v. *noatin*.

Nuc f. Nuc și nucă. *Un̆ă nucă mări fęsi multi nuts*, 14/5. — Din lat. *nux, nŭcem*, (arom. *nuc*).

Núcl'u Numele lunii Noemvrie, ALR. 2417, cf. c u l u j e u̯. — Din bg. *nikle*.

Nudurlíi adj v. *nod*.

Nudurós, -ă.

Núi̯b vb. I. Intâlnesc. *Pri drūm nui̯bǫ ună tšeată di fitšor* (pe drum întâlnì o ceată de copii), 4/41. (Refl.) mă întâlnesc. *Si nui̯bară şimidǫi̯l'i* (se întâlniră amândoi), 3/18. [Şi: **nói̯b** vb. C o m p u s (cu pref.): **prinui̯b** (pri + nui̯b), vb. I. (refl.) = mă întâlnesc. *Ca si prinui̯bat-au̯*, 12/60. — Din lat. **in-obvio, -are.*

Nujda-dijoása N. loc. (Huma).

Nújdi N. loc. (Huma).

Nujoátsă f. Curea cu care se închee opincile. Com. N. P. — Din bg. *nožici.*

Nulujos vb. IV. Moiu (acelaşi cu) ạ n m o l'. *La nulujos măcsomu cu sari cu pišat, ca să trăi̯ască şì la căldură şì la rătsimi* (ud sau ung pe prunc cu sare şi cu pişat, ca să poată răbda şi la căldură şi la frig), ALR. 2652. [Şi: **nălujós** vb. I.]. — Din mbg. *naležam*, (bg. *nalagam*).

Númi f. Nume. *Odža la pusi numi la fitšoru*, 6/86. *Cu numea domnului̯* (cu numele lui Dumnezeu). cf. 2/21, 3/33, 5/79, 500. — Din lat. *nōmen*, (arom. *nume*).

Númir m. Număr. *Tuti rau̯ cu numir.* Com. T. P. — Din lat. *nŭmĕrus, -um*, (arom. *numir*).

²**Númir** m. Umăr. *Cu pernitsa pri numir* (cu perna pe umăr).— Din lat. [*h*]*ŭmĕrus, -um*, (arom. *numir*).

³**Númir** vb. I. Număr, măsor. *Să li numir lirili* (să le număr lirele), 3/10. [D e r i v a t e: **numirári** f., **numirát, -ă** adj. = numărat. C o m p u s: **ạnumir** (ạn + numir) vb. = I. *Li ạnumirai̯*, 9/9. — Din lat. *nŭmĕro, -are*, (arom. *numir*).

Numirári f. } v. ³*numir*.
Numirát, -ă adj. }

Nun m. Naş (Ţârnareca), cf. m ă m u ş. — Din lat. *nonnus, -um*, (arom. *nun*).

Núntă f. Nuntă. *Nunta cu patrul' u̯amiń l'a dispartă* = moartea o să-i descurce, 501. — Din lat. *nŭptiae*, (arom. *nuntă*).

Núntru adv. Inăuntru cf. 3/73. [Şi: **năúntru** adv. *57, **ănúntru** adv. *Ạntrară ănuntru*, 22/93. *Scocnì ănuntru*, 8/30 cf. 9/70. **úntru** adv. *Untru vigl'à* (înăuntru păzea...), 18/42]. — Din *în-untru* (<intro), (arom. *nuntru*).

Núrits, auzit în zicătoarea următoare: *Nurits pri alba videală* (om ce se poate vârî ori şi unde, fără să fie observat, spion), 933.

Nurui̯és vb. IV. (La casă). Pun pământ pe podele, ca să le fac mai înalte, ALR. 3851 cf. dacor. n o r o i u.

Nuşcár m. v. *nuşǫs.*

Nusílă pl. Năsălie. *La pusiră pri nusili*, 28/18. — Din bg. *nosilo.*

Nuşnés vb. IV. Caut, scotocesc. T. P. cf. n u ş ǫ s.

Nuşǫs vb. IV. (Despre câine). Umblu după o urmă ca să găsesc ceva, a d u l m e c, p. anal. (şi despre oameni) cercetez, caut cu

deamănuntul prin casă. [Cu acest înțeles. [D e r i v a t: **nuşcăr** m. = om care caută, scotocește spre a găsi ceva. *Disutcăĭaşti că vrin nuşcar*, (scotocește ca un...), 503].

Nutintšăc m. v. *noatin.*

Nuvitšítšcu, -ă adj. v. *nọu̯.*

Nves vb. IV. (în expresia): *Buricu mi nvẹašti ca šarpi* (am crampe la stomac), ALR. 4180. — Același cu ạ n v i i̯ e s.

Nvets a. v. *ạnvets.*

Nvii̯és vb. IV. v. *ạnvii̯es.*

Nving vb. III. v. *ạnving.*

Ń

Ńăł m. v. *ńel.*

Ńári f. Miere. *Un trindafil ăn mejlucu di ńari* (= căndil'u) *13. — Din lat. *mĕl*, **mĕlem*, (arom. *ńare*).

Ńărlă (pl. *ńărli*) Mierlă, ALR. 1029. [Și: **ńírlă** f. ALR. 6201; **ńérlă** f. Com. N. P.]. — Din lat. *mĕrŭla*, *-am*, (arom. *ńirlă*).

Ńărtš m. Vier, porc nescopit. ALR. 1142. [Și: **ńertš** m.].

Ńază-noápti f. Miază-noapte. [Și: **ńiză-noápti,** f. Com. T. P.].

Ńázăts f. Amiazi, ALR. 185. *La ńazăts. Vinì la ńazăts cu 'oi̯li*, 14/94 cf. 4, 21/55. [C o m p u s: **ghiuńázăts** = imediat la amiazi, în căldura cea mai mare. *Pri ghiuńazăts chinisì* (porni în căldurile mari), 806; **trăşuńázăts,** (la Oșani) **trăşlańázăts** (*trăş* < *trans*) = imediat după amiazi, 806. — Din lat. *ad-mĕdiam*, *-diem*, (arom. *ńadzădzua*).

Ńel m. Miel. *Con am si-ń mănc ńăł*, 7/75. [Și: (Liumnița) *ńăł* m. D e r i v a t: **ńéltšuc, ńiltšóc ńilúş** m. (dimin.)]. — Din lat. *agnĕllus*, *-um*, (arom. *ńel*).

Ńéltšuc m. v. *ńel.*

Ńéra f. Numele vacii născută miercuri. Cf. l u i̯ a, m a t a, d z o i̯ a, v i d a, s o b a. ALR. 5542.

Ńércur f. Miercuri. [D e r i v a t e: **ńértši** m. = numele boului fătat miercurea; **ńércă, ńérlă** f. = numele vacii fătată miercurea, cf. l u n t š e, m a r t i n ă (t i n ă), d ž a n i, p e t s i, d u m i, etc.]. — Din lat. *Mercurii (dies)*, (arom. *ńercuri̯*).

Ńérlă f. v. *ńărlă.*

[2]**Ńérlă** f. v. *ńercur.*

Ńertš m. v. *ńărtš.*

Ńértši m. v. *ńercur.*

Ńez a. Miez (în opoziție cu c u u̯ ă) Miez, 4/81. — Din lat. *mĕdius*, *-a*, *-um*, (arom. *ńedz*).

Ńícură } f. v. *mic.*
Ńicurítšcă }

Ńílă f. v. *milă.*

Ńiltšóc } m. v. *ńel.*
Ńilúş }

Ńir vb. I. } v. *mir.*
Ńirári f. }
Ńirát, -ă adj. }

Ńírlă f. v. *ńărlă.*

Ńiză-noápti f. v. *ńază-noapti.*

O

(cuvintele cu *oa-*, vezi *ua-*).

O!, interj. O!

Oárur N. de loc, (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 23), cf. U a r u r.

Ócă f. Oca. *Trei ochi di lǫnă*, 6/54. — Din tc. *oka*, (arom. *ocă* și *ucă*).

Ócl'u m. v. *uocl'u*.

Ódirnă f. } v. *odrină*.
Ódrin m. }

Ódrină f. Viță de vie agățătoare. *Videts di la odirna si mănāncă uuă*, 9/32. [Și: **ódirnă** f., **ódrin** m. *Că-i năridit și cu agri... și cu odrin*, 12/VII]. — Din bg. *odrina*.

Odvám adv. Abia. *Io odvam ti purtam*, 8/13. [Și: **udvám** adv., 3/24]. Din mbg. *odvaj*, (bg. *edvam*).

Ódžă m. hge. *Lu odžă măgar liri cacă*, 7/24.—Din tc. *hoğa*.

Odžác a. Cămin. *Odžatsili sa buni dintru că dau havà*, B. 3. — Din tc. *oğak*, (arom. *uğac*).

Of! interj. Of.

Óftică f. (Țârnareca) Oftică. Com. I. L. — Din mbg. *oftika*, (arom. *oftică*).

Oglindálă f. v. *uglindală*.

Oh! interj. Oh! cf. 2/21.

Ói! interj. Hei. *Oi dēaduli!* 12/56.

Ólăvă f. Plumb, Com. P. M. — Din bg. *olov* (în *oloven*).

Óli interj. *Oli, feati multi ari*, 6/VII.

Omărǫs vb. IV. }
Omărǫt, -ă adj. } v. *umărǫs*.
Omorǫs vb. IV. }
Omorǫt, -ă adj. }

Óndar adv. Incet cf. c ă t i l i n — c ă t i l i n. *Lisitsa ca si sculǫ, ǫndar ǫndar si dusi la ampirătu*, (vulpea... încet încet se duse la împăratul), 15/93.

Ǫns m. Ins. *Patru ǫnș*, 12/7 cf. 14, 18/7, 4/77. *Am zatsi ǫnș tots*, *95. — Din lat. *ĭpsus, -a, -um*, (arom. *insu*).

Ópacu adv. Pe dos, pe dindărăt, îndărăt. *Ai li ligǫ mǫinili opacu* (îi legă mâinile pe dos), 9/7. [Și: **óp(u)cu** adv. *Cu măñl'ă opucu*, 6/67. D e r i v a t e: **upăcǫt, -ă** adj. = sucit, anapod. *Uom upăcǫt* (om sucit), 856; **upăcós, -oasă** =sucit; **upăclǫc** a. = adversitate, Com. G. D.]. — Din bg. *opako*, id.

Opt n. Opt. [C o m p u s: **óptuspreatsi (ópsprătsi)** = optsprezece]. — Din lat. *ŏcto*, (arom. *optu*).

Ópucu adv. v. *opacu*.

Or a. Horă. *Jucară ăn ōr*, 6/56. *Di lă tini zbor, di lă măgar uor*. [Și: **uór** a. (Țârnareca), **cor** a. (<lat. *chŏrus*). *Nearsiră lă cor*, 5/66]. — Din mbg. *oro*.

Orb a. v. *ărb*.

Ors! interj. *Și iel că-l fęsi «ors», diunăuară la ardicǫ* (și el când făcu «ors», dintr'odată îl ridică), 12/7.

Óşanį Nume de localitate. (Cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 7, 19). [D e r i v a t: **uşinéţ** m. = locuitor din Oșani. *S-ti dau̯ dupu uşinetsu* (am să te dau după unul din O-șani), 6/V].

Óstrăf, -vă adj. Aspru. *Ponza-i moali, nu-i ostrăvă*, ALR. 2181, cf. 2180. — Din mbg. *ostro.*

P

Păclón a. } v. *puclon.*
Păclunés vb. IV. }

Păcroávă f. } v. *pucrov.*
Păcróv a. }

Pădár m. Pândar. *Al' zisi li-sitsa la pădăru*, 1/10 cf. 11/93. [Şi: **păndár** m. D e r i v a t: **pă-dárnitsă** f. = coliba pândarului. Com. T. P. **Pădárnitsa** n. loc. (Oşani)]. — Din bg. *padar*, (dial. *păndar*), (arom. *păndar*).

Pădárnitsă f. } v. *pădar.*
²Pădárnitsa }

Pádi f. Pade (păstrat numai ca n. loc. în Cupa. Com. N. P.). [D e r i v a t: **padínă** f. n. loc. în Cupa; **pădinós, -ă** adj. = clădit pe pământ, jos, *Casa acu-i pădinoasă și unsă cu tsară*, B. 1]. — Din paleosl. *padĭ*, (cf. Capidan, *Elem. sl. în dial. aromân*, 76), (arom. *pade*).

Padínă f. } v. *padi.*
Pădinós, -ă adj. }

Pădlóc m. v. *pudlog.*

Pădúri f. Pădure, păstrat numai în n. loc. (Nânta), *Pădur*, Com. H. I. și în d e r i v a t u l: **pidurèts** m. = fragă ALR. 1209 — Din lat. *padulem*, (arom. *pădure*).

Páftă (pl. *pafti*) Pafta Com. G. D. — Din tc. *pafta.*

Păgúr m. Vas de plumb în formă sferică pentru rachiu. *Bịù un păgur de rachịă* (bău un păgur de rachiu), cf. p ă l u r. Com. I. L. — Din bg. *pagur*, (arom. *păgure*).

Pájac N. de munte în Meglen. [Şi: **Páic** cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 7, 27].

Păjántă f. (Lugunța). Par ce se pune în zid pentru atârnat hainele. Com. N. T. — Din sârb. *pajanta.*

Páic v. *Pajac.*

Pájdă f. Cursă pentru șoareci, lupi, vulpi, etc. ALR. 1736, cf. s t r o f. *Stăvì ună paịdă ăn gărdină* (a pus o cursă în grădină), Com. I. L.

Pal' a. Paiu. *Trimeasi feata ca să-i turească pal'ă.* [D i m i n u t i v: **păl'úş** m. Com. G. D.]. — Din lat. pl. *palea*, (arom. *pal'*).

Pálă f. Velință, așternut de sub șea la cal. *Punim ună pală di lọnă*, ALR. 1119, (arom. *apală*).

Pălămídă f. Pălămidă, Com. H. I. — Din bg. *palamida.*

Pălămórcă (pl. *-marchi* și *-mọrts*) f. Unul din cei doi piepteni cu care se scarmănă lâna. *Cumpăraş palămọrts*, Com. C. I. (Fig.) *Aţ ună mọnă căt ună palămọrcă*, id. [Şi: **pulumárcă** ALR. 5821,

Óşanį Nume de localitate. (Cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 7, 19). [D e r i v a t: **uşinéţ** m. = locuitor din Oșani. *S-ti daų dupu uşinetsu* (am să te dau după unul din O-şani), 6/V].

Óstrăf, -vă adj. Aspru. *Ponza-i moali, nu-i ostrăvă*, ALR. 2181, cf. 2180. — Din mbg. *ostro*.

P

Păclón a. } v. *puclon*.
Păclunés vb. IV. } v. *puclon*.

Păcroávă f. } v. *pucrov*.
Păcróv a. } v. *pucrov*.

Pădár m. Pândar. *Al' zisi lisitsa la pădăru*, 1/10 cf. 11/93. [Şi: **păndár** m. D e r i v a t: **pădárnitsă** f. = coliba pândarului. Com. T. P. **Pădárnitsa** n. loc. (Oşani)]. — Din bg. *padar*, (dial. *păndar*), (arom. *păndar*).

Pădárnitsă f. } v. *pădar*.
[2]**Pădárnitsa** } v. *pădar*.

Pádi f. Pade (păstrat numai ca n. loc. în Cupa. Com. N. P.). [D e r i v a t: **padínă** f. n. loc. în Cupa; **pădinós, -ă** adj. = clădit pe pământ, jos, *Casa acu-i pădinoasă şi unsă cu tsară*, B. 1]. — Din paleosl. *padĭ*, (cf. Capidan, *Elem. sl. în dial. aromân*, 76), (arom. *pade*).

Padínă f. } v. *padi*.
Pădinós, -ă adj. } v. *padi*.

Pădlóc m. v. *pudlog*.

Pădúri f. Pădure, păstrat numai în n. loc. (Nânta), *Pădur*, Com. H. I. și în d e r i v a t u l: **pidurétś** m. = fragă ALR. 1209 — Din lat. *padulem*, (arom. *pădure*).

Páftă (pl. *pafti*) Pafta Com. G. D. — Din tc. *pafta*.

Păgúr m. Vas de plumb în formă sferică pentru rachiu. *Biịù un păgur de rachiịă* (bău un păgur de rachiu), cf. p ă l u r. Com. I. L. — Din bg. *pagur*, (arom. *păgure*).

Páịac N. de munte în Meglen. [Şi: **Páic** cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 7, 27].

Păịántă f. (Lugunța). Par ce se pune în zid pentru atârnat hainele. Com. N. T. — Din sârb. *pajanta*.

Páic v. *Paịac*.

Páịdă f. Cursă pentru șoareci, lupi, vulpi, etc. ALR. 1736, cf. s t r o f. *Stăvì unǎ paịdă ăn gărdină* (a pus o cursă în grădină), Com. I. L.

Pal' a. Paiu. *Trimeasi feata ca să-i tureascǎ pal'ă*. [D i m i n u t i v: **păl'úş** m. Com. G. D.]. — Din lat. pl. *palea*, (arom. *pal'*).

Pálă f. Velință, așternut de sub șea la cal. *Punim unǎ palǎ di lǫnă*, ALR. 1119, (arom. *apală*).

Pălămídă f. Pălămidă, Com. H. I. — Din bg. *palamida*.

Pălămórcă (pl. *-marchi* și *-mǫrts*) f. Unul din cei doi piepteni cu care se scarmănă lâna. *Cumpăraş palămǫrts*, Com. C. I. (Fig.) *Aţ unǎ mǫnǎ căt unǎ palămǫrcă*, id. [Şi: **pulumárcă** ALR. 5821,

pălămǫrcă f.] — Din bg. *palamarka.*

Pălămǫrcă f. v. *pălămarcă.*

Păláscă f. Geantă de piele (cartușieră), Com. I. L. — Din bg. *palaska.*

Pălăúmbră f. Corcodușă, porumbea. *S-dusiră si dună pălăumbre*, Com. I. L. [Și: **pălăúmbru** m. = arbustul care produce porumbe]. — Cf. CDDE. 1432.

Pălăúmbru m. v. *pălăumbră.*

Păldžóc m. v. *păndžoc*

Pálea m. Nume de câine cf. t š a p a, ș ă r ǫ t, c u s u, etc. Com. C. I. [Și **páli**].

Pălés vb. IV. Ustur. *Buretsil' călincoș păles.* Com. I. L. [D e r i v a te: **pălíri** f. = usturare; **pălít, -ă** adj. = usturat; **pălós, -oasă** adj. = care ustură. *Bureati-pălos* cf. b u r e a t i]. — Din bg. *palja.*

Páleșnic m. } v. *palișnic.*
Păléșnic m. }

Pali v. *palea.*

Pălijónă (în expresia) *grǫn căzut pălijonă* (grâu căzut, culcat). *Ca pălijonă di puịamp*, ALR. 5200. — Din *păloazị*, (sg. *pălog*).

Pălíri f. v. *păles.*

Pálișnic m. (La plug) Fierul mare, fierul lat, brăzdarul. *Un gulub alb tucu amnă pri sub pimint și nu si veadi* (= palișnicu), *58, (cf. Capidan, *Meglenoromânii.* I, 51). [Și: **páleșnic, păléșnic** m.]. — Din bg. *palešnik*, id.

Pălít, -ă adj. v. *păles.*

Pálmă f. Palmă. *Carni din palmă*, 9/74 cf. 2/16. *Ăn palmă criscut s. că din palmă criscut* = desmierdat, 59. [Și: **púlmă** f. Wgd. D i m i n u t i v: **pălmútsă** f. = groapa palmei, ALR. 2176. — Din lat. *palma, -am*, (arom. *palmă*).

Pălmútsă f. v. *palmă.*

Pălnúșcă f. Căpșună, Com. T. P. [Și: **plănúșcă** f.]. — Din bg. *planuška.*

Pălóg (pl. *-oazị*) Pălog, mai mulți mănunchi puși unul peste altul pentru a face un snop. ALR. 5209. *Dun păloazili* ib. 5210. (La pl.) *păloazị* = (fân cosit lăsat pe brazde), ALR. 5262. *Paloazị di ịarbă*, ib., cf. p u l o g. — Din mbg. *polog.*

Pălós, -oásă adj. v. *păles.*

Pălúr m. Ploscă mai mică de plumb, în care se ține rachiu, Com. T. P. — Din bg. *palur*, cf. p ă g u r.

Păl'úș m. v. *pal'.*

Pămínt a. v. *pimint.*

Pămpór m. Vapor, tren, Com. P. M. — Din bg. *pampor*, (arom. *pămpore*).

Păn prep. v. *pănă.*

Pána f. Nume de cățea. Com. T. P.

Pănă prep. Pănă. *Pănă cmuă măncǫ di la toati căsili*, 11/73. [Și: **păn** prep.]. — Din lat. *paene-ad*, (arom. *pănă*).

Pănăcǫt m. și a. Scândură în care se așează pâinile când se duc la cuptor. *S-dusi cu pănăcǫtu*

la furnă (s'a dus cu scândura de pâine la cuptor). Com. I. L. [La pl. *pănăcǫts* și *pănăcoati: Dărǫ dǫu̯ pănăcoati* s. *doi̯ pănăcǫts*, id.]. — Din bg. *panakoda*, (gr. *πινακίδα*).

Pănăgán m. Sarică. *Au̯ pusi* [*lisitsa*] *ăn pănăganu lu calu* (o puse vulpea în sarica calului), 2/13 cf. 1/30, 2/72. — Din bg. *panagon*.

Pănăghír m. Bâlciu. *Că lă pănăghir im* (ca la bâlciu suntem), 506. *La măncaș pănăghiru* (ai mâncat bătaie), 507. — Din bg. *panagiry* (gr.), (arom. *pănăyir*).

Păndár m. v. *pădar*.

Pándi Nume propriu. *Să-ń lęu̯... Pandi lumnitšanu*, 8/XVI.

Pandófli f. pl. Papuci, ALR. 3351.

Păndžác m. Cojoc. Manta de păr de capră, ALR. 3336. *Picurarilʼ au̯ păndžats*, Com. I. L. [Și: **păndžóc**]. — Din bg. *panǧak*.

Păndžóc v. *păndzac*.

[2]**Păndžóc** (pl. *-ots*) m. Melc. ALR. 1190. [Și: **păldžóc** m. id.]. — Din bg. *pălžek*.

Pang a. v. *pui̯angu*.

Păngănés vb. IV. v. *păngǫn*.

Păngǫn m. Păgân, rău, păcătos. Com. G. D. [D e r i v a t: **păngănés** vb. IV. = murdăresc, spurc, (refl.) mă spurc mâncând de dulce. *Din timp au̯ păngănes frunza*, B. 10; **spugănés** vb. IV. (bg. *pogan*)]. — Din lat. *paganus, -a, -um*, (arom. *păngîn*).

Păngǫr a. Masa dela biserică unde se vând lumânări. — Din bg. *pangar*, (arom. *păngar*, gr.).

Pápa Joc, copilăresc, Com. N. P.

Păpăneáti (pl. *-nets*) f. Boboc de floare. Com. T. P. — Cf. bg. *papunec*.

Păpărdés vb. v. *pubărdes*.

Păpărés vb. IV. v. *pupăres*.

Paparúdă f. Paparudă.

Păpíi̯ă f. Rață. Com. C. I. [Și: (Liumnița) **pupii̯ă**, f. ALR. 991]. — Din bg. *papija*.

Pápră f. v. păpură.

Păpúdă f. Fasole, cf. p a r p u d ă.

Păpudíe f. Floare cu miros, urît. Com. H. I. Același cu dacor. p ă p ă d i e?

Păpúră f. Papură, ALR. 1906. [Și: **pápură, pápră** (bg. *papra*) f.]. — Din bg. *papura* (gr. *πάπυρος*).

Păpútsă f. (Țârnareca) Ghete. *Tseali păputsăli li băgà* (ghetele acelea...), 8/66. — Din tc. *paputš*, (arom. *păputsă*).

Papúz m. Stâlpul principal susținut de alți doi stâlpi numiți « macăz » pe care se razimă acoperișul casei, Com. C. I.

Par m. Par. *Au̯ zăcătsǫ di păr* (... o prinse de par), 12/55 cf. *66, 196. *Par di la i̯asli* = p a i̯ a n t ă (v. c.). — Din lat. *palus, -um*, (arom. *par*).

Pără f. Para, ban. *Ari pări*, 6/59. *Uom di dǫu̯ pari* (om de nimic), 511. — Din tc. *para*, (arom. *pără*).

[2]**Pără** f. Abur. *Ca la lǫ păra* (când dete de aburii), 11/41. — Din bg. *para*.

Pără adv. Prea, cam. *Nu pără si pugudeaști* (nu prea se nemerește), B. 3. *Nu pără l'i si dutsi bun* (nu prea îi merge bine), Com. G. D. — Din gr. *πάρα*, (arom. *para*).

Părăiés vb. IV. Zbor. *Cătsǫ si părăiască* (începu să sboare), 30/51. *Părăiaști măgaru?* 512. *S-la sufli, părăeaști* (să-l sufli, cade), 738; [D e r i v a t e: **părăíri** f., **părăít, -ă** adj. Și: (Oșani), **părnés** vb. = zbor, pornesc, mă duc. *Pul'u părnì di pri pom* (pasărea sbură de pe arbore), Com. I. L. *Fitšoru părnì* (băiatul plecă), 17/49; **părníri** f. S'ar putea ca *părnes* să fie identic cu arom. *apărńescu*; dacor. *pornesc*].

Părăíri f. } v. *părăies*.
Părăít, -ă -adj. }

Părămbés vb. IV. v. *părumbes*.

Părcăjós vb. v. *pricăjǫs*.

Părdíiă f. Trestie împletită cu rogoz. Se întrebuințează pentru a acoperi paturile pe care se pun viermii de mătase; de asemenea și pentru paravane sau chiar ziduri mobile spre a despărți o cameră în două. Com. I. L. *Putem dărari leasi și cu părdii ili cu virzel' ǫmplititi*, B. 3. — Din bg. *pardija*.

Păreacl'ă f. (Țârnareca, Huma, încolo z a g h i i ă) Pereche. *Undă păreacl'ă di tšorap*. [Și: **preácl'ă** f. Com. I. L.]. — Din lat. *parĭ-c[ŭ]lus, -a, -um*, (arom. *preacl'e*).

Părgón N. loc. (Oșani).

Păristucurés vb. IV. (refl.). Mă dau peste cap. *Fitšorii si păristucures* = (copiii se dau peste cap), ALR. 300. — Pentru *pristucures*, cf. t r ă c u l e s.

Părl'ă f. Scândură rotundă ca un fel de tipsie pe care se pune aluatul ca să se dospească, c ă r p ă t o r. *Ca pri părl'ă (la joacă)* = îl joacă cum vrea, îl duce de nas, 513. — Din bg. *pralnija* «lopată».

Părlés vb. IV. Părlesc. *Noi nu la părlim* [porcu], *la bilim, scǫatim cǫaja*. ALR. 4128. — Din bg. *opărljam*.

Părlídă f. (pl. *părlis*). Scoică ALR. 2504.

Părloágă f. Pământ care nu-i lucrat de 5—6 ani, ALR. 5072. [Și: **părlóg** m.].— Din paleosl. *prĕlogŭ*.

Părlóg a. v. *părloagă*.

Părmáts m. Grilaj, balcon. *Căzù di pri părmats* (căzu de pe balcon). — Din tc. *parmak*, (arom. *părmak'e*).

Părnár m. Arbust spinos; se întrebuințează foarte mult la aprinderea cuptoarelor, din cauză că face multă flacără. Com. I. L. *Părnar* n. loc. (Cupa). — Din gr. *πουρνάρι*, (arom. *părnare*).

Părnés vb. IV. v. *părăies*.

Părníri f. } v. *părnes*.
Părnít, -ă adj. }

Păróí m. Pârău, cf. p u r o i. — Din bg. *poroj*.

Parpúdă f. Un fel de fasole. *Parpuda si coatsi mai curǫn di cǫt tsea lantă baclă* (parpuda se coace mai repede decât cealaltă fasole), Com. N. P. Se zice mai des *baclă-parpudă*, cf. b a c l ă. [Şi: **papúdă** f.].

Părscăies vb. v. *prăscăies*.

Părsés vb. Cerşesc. *Vinìră... la părsirea* (veniră să cerşească), 15/29. [Şi: **prăsés** vb. D e r i v a t e: **părsíri** f. = cerşit; **părsít, -ă** adj.]. — Din bg. *prosja*.

Părsíri f. } v. *părses*.
Părsít,-ă adj. }

Părtál a. v. } v. *părtali*.
Părtálcu m. }

Părtáli f. Straiu, ţol, zdreanţă. *Na-ts-ąų mea părtali* (na-ţi straiul meu), 23/68, cf. *Ąş dunǫ părtalili* (şi-a luat catrafusele), 515. [Şi: **părtál** a. 516. D e r i v a t e: **părtălós, -oasă** adj. = rupt, sdrenţuros. *Ra părtălos, itš nu veà pāri* (ere rupt...), 6/35 cf. 6/27; **părtálcu** m. = se zice la cei rupţi, care n'au haine pe corp; **părtălíncă** f. = zdreanţă, ţol]. — Din tc. *partal*, (arom. *părtal*).

Părtălíncă f. } v. *partali*.
Părtălós, -oasă adj. }

Párti f. Parte. *Lāntă pārti*, 22/41 cf. 214. *Tu ună parti* (într'o parte). *Ună ticfă vę ună gaură tu ună parti*, 10/5. [D e r i v a t: **năpárti** = n. loc. (Cupa). Com. N. P.; **părtítšcă** f. (dimin.)]. — Din lat. *pars*, *partem*, (arom. *parte*).

Părtisnés vb. IV. v. *tisnes*.

Părtítšcă f. v. *parti*.

Părtitšíca N. loc. (Huma).

Părtoácă f. Nume de floare. N.P.

Părtš m. Ţap, pârciu. *Barbapărtšului*, cf. b a r b ă. [Şi: **prătš** m.]. — Din bg. *părč*.

Părtša. Joc de copii. *Cad părtšcapa* (cad peste cap). Com. I. L.

Părtšcapa. Peste cap.

Părtšuválă v. *coastă*.

Părumbés vb. IV. Tivesc, Com. V. J. [Şi: **părămbés, purumbés** vb. IV]. — Din bg. *porăbvam*.

Părvói s. pl. (Oşani). Acele cu care se leagă plugul de gâtul boilor cf. p o t r ă n d z ă, p r ă v o i, (Cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I. 51). — Din mbg. *prevoj*.

Páşă f. Paşă. *Paşa vę trei cal'*, 12/15 cf. 1/15. [D e r i v a t: **păşălărés, -eascä** adj. = de paşă. *Cal păşălăres*. Com. I. L.]. — Din tc. *paša*, (arom. *păşă*).

Păşălărés, -eascä adj. v. *paşă*.

Pasc vb. III, Pasc. *S-l'a pască cal'il'*, 2/34. *Ăn urman pasc*, *60. *Pri iundi li paşt uoili... — pri colo li păştem*, 9/3 cf. 518. [D e r i v a t e: **páştiri** f. = păscut. *Li scoasi* [*uoili*]... *la paştiri* (le scoase... la păscut), 16/6; **păscút, -ă** adj., (negativul) **nipăscíut, -ă** adj. = care n'a păscut. *Flaş stărnişti nipăscută*; **păscăvíşti, păscuvíşti** f. = păşune, ALR. 5591; **prupásc** (pru + pasc) vb. III. = duc oile la păscut Com. GH. T.]. — Din lat. *pasco, -ěre*, (arom. *pascu*).

Păscăvíşti f. v. *pasc.*

Păscúrnic m. Tiparul de lemn care se aplică asupra prescurei, ALR. 2769. *Păscurnic șărot*, ib. [Şi: **priscúrnic** m.]. — Din bg. *proskurnik.*

Păscút, -ă adj.
Păscuvísti f. } v. *pasc.*

Păspál' a. Praf de făină, Com. T. P. [D e r i v a t e: **păspál'** vb. I. = presar cu ceva, *Muraru ăi̯ păspăl'at di fărină* (morarul este presărat (acoperit) cu făină. Com. I. L.; **păspăl'ári** f. = presărare, **păspăl'át, -ă** adj. = presărat]. — Din gr. παспάλη, (arom. *păspal'*, bg. *paspal.*)

Păspál' vb.
Păspăl'ári f.
Păspăl'át, -ă adj. } v. *păspal'.*

Pásprăts n. v. *patru.*

Paşt (pl. -*ștur*) f. Paști. *La e paşt și crătšun* (la fiecare Paști), 2/46. *Vinit-au̯ loc dirip paști*, 1/61. *Cmo l'-u paștu lă i̯el* (se bucură), 519. *Di cọti paștur ăi̯* (ce vârstă are). [Şi: (mai rar) **paştu** m.]. — Din lat. *paschae*, (arom. *paşte*).

Páşti̯ m. Nume de plantă mirositoare. Com. C. I. cf. r ă m o ń.

Păstír m. Păstor, cioban. Cf. p i c u r a r. *I̯el că păstir, nu știà cum ăi̯ adetu* (ca cioban nu știa cum este obiceiul). Com. T. P. — Din lat. **pastorius, -um.*

Păştiri f. v. *pasc.*

Păstrés vb. IV. Păstrez, pun bine. *La păstrii̯* (l-am pus bine). Com. I. L. [D e r i v a t e: **păstríri** f. = păstrare; **păstrít, -ă** adj. = păstrat, ascuns, pus bine]. — Din bg. *pastrja.*

Păstríri f.
Păstrít, -ă adj. } v. *păstres.*

Páştu m. v. *paşt*,

Pat a. Pat și în general orice ridicătură făcută de scânduri, care se întrebuințează la ședere. *Și la trasi ăn pat* (și-l trase în pat...), 11/39. *Căzù la pat* (se îmbolnăvi), 2/43. — Din gr. πάτος, (arom. *pat*).

Pátă f. Floare roșie cu frunze rotunde; Com. T. P.

Pata-pat La fel. *La mardzini si pugudeaști si jundzim pata-pat* (la sfârșit se întâmplă să ieșim [cu socotelile la fel]. B. 10.

Pătărítsă f. Păteriță, toiag. *Sfiti Nicola cu barba albă și cu pătăritsă*, 158. — Din bg. *paterica.*

Pătărớc m. Rățoiu. Com. T. P. [Şi: **pătorớc** m.]. — Din bg. *patarok.*

Pătărớg (Oșani). Un fel de fragi. *Pătărogu i̯asi primăvearăta* (fragii ies primăvara), Com. I. L., cf. c ă p u ș n i t s. *Pătărog - pidurets*, Com. T. P.

Pătátă f. Cartof. Com. I. L. — Din it. *patata*, (arom. *pătată*).

Pătbunés vb. IV. (despre aluat) Cresc. *Lutsolu si pătbuneašti* (aluatul crește), ALR. 3995. (La pâine) coaja pâinei se ridică, ib. 4005. [Şi: **potbunés** vb. IV.]. — Din bg. *ptobuham.*

Pătéts m. v. *putets*.

Páti m. Nume de plantă.

Pătlidžáni f. v. *pitlidžani*.

Pătóc v. *potoc*.

Pătoróc m. v. *pătăroc*.

Pătpăláşcă f. v. *pătpălog*.

Pătpălóg m. Pitpălac. Com. C. I. [D i m i n u t i v: **pătpălúşcă, pătpăláşcă** f. id.]. — Din bg. *pădpădăc* (>pitpălac) și *podpološka*.

Pătpălúşcă f. v. *pătpălog*.

Pátru num. Patru. *Nunta cu patrul' uamiń*, 501. *Tots patrul'* (toți patru), 22/78. *Ăn patru* n. loc. (Cupa), *Ăn patru arbur* n. loc. (Huma). [C o m p u s: **pátrusprăts páspråts** n. = patrusprezece; **patružǫts** = patruzeci, cf. 6/21, 4, 9/77]. — Din lat. *quatt* [*u*]*or*, (arom. *patru*).

Pátrusprăts m. v. *patru*.

Pătšă f. Pacea. Com. I. L. — Din tc. *pača*.

Pătsătúră f. v. *pătsǫs*.

Pătšávitsă (di izmeni) f. Cracii izmenelor, ALR. 3307. — Din mbg. *pačavica*.

Pătšăvúră f. Cârpă (murdară) de șters. Com. I. L. — Din tc. *pačavra*, (arom. *păčăvură*).

Pătsǫri f. v. ²*pătsos*.

²**Patsǫs** vb. IV. Pat. *Șa pătsǫi* (așa pății), 12/12. [Și: (mai rar) pat. D e r i v a t e : **patsǫri** f.; **pătsǫt, -ă** adj. **pătsătúră** f. = pățeală, suferință. Com. G. D.]. — Din lat. *patio*, *-īre*, (arom. *pat*).

Pătsǫt, -ă adj. v. *pat*.

Păturóc m. (Liumnița). Rățoi. Com. P. M. — Din bg. *patarok*, id.

Páuă f. Preț. *I-ai ded pauă bună la cal* (îi dădui preț bun pentru cal), ALR. 1585.

Păún m. Păun. Com. T. P. — Din lat. *pavo, -onem*, (arom. *păun*).

Păvudés vb. IV. Butășesc via, o duc dela un loc la altul pe unde a pierit. ALR. 1713. — Din mbg. *povodja*.

Păzári f. Târguială, tocmeală. *Dar* (s. *fac*) *păzari* (mă tocmesc, mă învoiesc). *Noi cum vęm dărăt păzarę* (noi cum ne învoisem), 15/6. *Să dărǫm păzări*, 13/6. *Cu păzarea* = pe tocmite, 16/41 cf. 523. [D e r i v a t e: **păzărisés** vb. IV. = mă tocmesc din preț; **păzărisire** f. = tocmire; **păzărisít, -ă** adj. = tocmit; **păzăríşti** f. = târg, locul unde se ține târgul. *Vinì la sparta păzărişti*, 524; **păzărdžíiă** (tc. *pazarğy*) = târgoveț, cel care merge la târg]. — Din tc. *pazar*, (arom. *păzare*).

Păzărdžíiă m. v. *păzari*.
Păzărisés vb. IV. v. *păzari*.
Păzărisíri f. v. *păzari*.
Păzărisít, -ă adj. v. *păzari*.
Păzăríşti f. v. *păzari*.

Păzés vb. IV. (rar) Păzesc, Com. I. G. — Din paleosl. *paziti*.

Peădică f. Piedecă. Com. I. L. — Din lat. *pĕdĭca, -am*, (arom. *k'eadică*).

Peánă f. 1. Pană. *Lă dideș peanili*, 6/66. *Al' tsi frǫnsi peana* 525. || 2'. (La Oșani, unde cuvântul

«aripă» este necunoscut) Aripă. *Ună peană* (o aripă), 15/51. [La pl. art. *peanili* și *peinili*. ALR. 4092, cf. pirdù, drăpes]. — Din lat. *pĭnna*, *-am*, (arom. *peană*).

Peáră f. Pară. *Peara sub per cadi*, 526. *Io multi peari măcai*, 28/32. — Din lat. **pĭra*, *-am*.

Peáşteră f. v. *peaştiră*.

Peáşti f. Peşte. *Si dusi si catsă peşti*, 2/28 cf. 3/13, 25/51; *peaşti-di-apu-dultsi* = păstrav. [Derivat: **piştár** m. = pescar, (ornit.) pescărel. *Un piştar*, 1/13; **piştárcă** f. = dropie, ALR. 6203. **piştirọc**. m. = pește mic, Com. I. L.]. — Din lat. *pĭscis*, *-em*, (arom. *pescu*).

Peáştiră f. Peșteră. *Si scunsi ăn peaştiră*, Com. I. L. [Şi: **peáşteră** f., 9/19 cf. 6/19; **píşteră** f. — Din bg. *peştera*, (arom. *piştireauă*).

Peátic a. Petec. *La ạnfăşọ pija ăn peatitsi* (l-a înfăşat pruncul în petece), Com. I. L. [Derivat: **pititšoáuă** f. = velință mică ce se pune sub samarul calului cf. tšul]. Cf. alb. *petkë*, (arom. *peatică*).

Peivítsă f. v. *piiuveati*.

Pelişpadişă Nume de persoană, 2/80.

Peltéc m. adj. Peltic. Com. I. L. — Din tc. *peltek*.

Pélti f. Răcituri. *Con li puñ la firtură pitšoarili di boŭ, dimineastă rătseaşti, s-fatsi* caigănă și pelti. ALR. 4082. Din tc. *pelte*, (arom. *piltee*).

Pepéĭitsă N. loc. (Nânta).

Per m. Păr. *Fitšoru ca si pusi pri per şi fęsi «cucu»*, 26/6. *Peara sub per cadi*, 526 cf. 22/32. [Diminutiv: **pertšóc** m. = perișor, Com. I. L. — Din lat. *pĭrus*, *-um*, (arom. *per*, rar).

[2]**Per** m. Păr (din cap). *La cată ca peru 'n lapti* (se uită la el ca la dracul) 530. *Ca peru 'n ruşnitsă* 529. [Diminutiv: **pertšic, pirtšic** m. = perișor. Com. G. D. Derivate: **pirós, -oasă** adj. cu păr, păros id.; **piruşán** (tc.) m. = părul de pe frunte și de lângă urechi. Com. I. L.]. — Din lat. *pĭlus*, *-um*, (arom. *per*).

[3]**Per** vb. IV. Pier, dispar, mor. *Un ascher piri*, 17/39. *Si la per tu* (să-l pieri tu), 12/40 cf. 20/79. *Si peară*, 13/40. *Aspra roşi nu peari* (paraua calpă nu piere), 510. [Derivate: **períri** f. = pierire; **perit, -ă** adj. = pierit, ucis; **peritšúni** f. = descreșterea lunii, «con ăi după căntat cucoşii», ALR. 2456; **piritšúni, pirătšuni** f. *Si rudi pri pirătšuni* (s'a născut când descreștea luna). Com. I. L.]. — Din lat. *pĕreo*, *-īre*, (arom. *k'er*).

Perd vb. III. Pierd. *Si pirdù* (se pierdu), 5/20. *Si pirdură*, 5/36. [Derivate: **peárdiri, pirdătšúni** f. = pierdere; **pierdút, -ă** adj. = pierdut. *Pirdut ra şi si flo*, 22/73]. — Din lat. *pĕrdo*, *-ĕre*, (arom. *k'erdu*).

Pérdi f. Perdea. *Si punim perdi la pindžerts* (să punem perdele...), — Din tc. *perde*, (arom. *pirdee*).

Perghél m. v. *pirghel*.

Pérnitsă f. Pernă. *Cu pernitsa pri numir*, 10/XIII. — Din bg. *pernica*.

Perpáră (în expresia) *Ca perpara-i*. se zice unuia care vorbește în continuu, 533.

Pertšíc m. v. *per*.

Pétea m. Nume de persoană, cf. 359. — Din bg. *petka*.

Pétrov m. Sărbătoarea Sf. Petru, ALR. 2847. — Din bg. *Petrovden*.

Pétsi m. Numele boului care s'a născut vinerea. Cf. l u n t š i, m a r t i n, ńe r d ž i, z ă r a n, s ă b a n, d u m i. ALR. 5541.

Pétuc N. loc. (Oșani).

Péză f. Bătaie de joc, râs. *Peza lumil'ă* (râsul lumii), 534, *Bat peză* (îmi bat joc). *Si bătę peză*, 2/29. [D e r i v a t: **putpizlív, -ă** (pot + peză + -liv) adj. = batjocoritor]. — Din gr. *παίζω*, (arom. *peză*).

Pic vb. I. Pic. *Al' picară dọuă lacrim*, 6/74. *Sọndzi nu picà* (sânge nu pica), 892 cf. 7/34, 35/51. [D e r i v a t e: **picári** f.; **picát, -ă** adj.; **picătúră** f. = picătură, 12/94. *Ca picătura*, se zice despre un lucru drăguț; **pícă** f. = picătură. *Ună pică di tsea apa*, 34/51, (arom. *pic* (rar) și *k'ik*).

Pícă f. v. *pic*.

Picăịés vb. IV. Bag, vâr, înfig, împing. *Li picăịes cu lostu*, 15/18, cf. 13. [Perf. simplu *picnịi*, (bg. *piknah*), *La picnì*, 28/6 cf. 11/24, 23/8. D e r i v a t e: **picăíri** f., **picnít, -ă** adj. = vîrit, împins. C o m p u s (cu pref.): **năpicăeịés** (bg. *napikam*) = intru bine, mă vâr bine. *Si năpicăì ăn guvă*, (a intrat bine în gaură), 20/72. — Din mbg. *pikam*.

Picăíri f. v. *picăịes*.

Picári f. v. *pic*.

Picăsés vb. IV. Pricep, simt, înțeleg. *Mi picăseaști* (mă simte), 8/80 cf. 11/10, 3/13, 21/72, 22/79. [Și: **pichisés** vb. cf. 11/50. D e r i v a t e: **picăsíri** f. = pricepere, simțire; **picăsít, -ă** adj. = priceput, simțit]. — Din gr. *ἀπεικάζω*, (bg. *apikasvam*), (arom. *ak'icăsescu*).

Picăsíri f. } v. *picăses*.
Picăsít, -ă adj. }

Picát a. Milă, (rar) păcat. *Ạl' ra picāti di fitšor* (îi era milă de băiat), 7/34 cf. 11/38. *Vecl'i picọts* păcate vechi, 536 cf. 539. [Plur. *picati* și *picọts*. D e r i v a t: **picătós, -oasă** adj. = (Oșani) milostiv. *Tsista ụom ăị mult picătos* (este foarte milostiv), Com. I. L. **picătuịés** vb. IV. = păcătuesc. *Nu mănancă lucru mărsit pri post că picătuịeș* Com. I. L.]. — Din lat. *peccatum*, (arom. *picat*, rar).

[2]**Picát, -ă** adj. v. *pic*.

Picătór adj. *prun picător* cf. p r u n.

Picătós, -oasă adj. } v. *picat*.
Picătuịés vb. IV. }

Picătúră f. v. *pic.*

Pichisés vb. IV. v. *picăses.*

Picmés m. Must de struguri păstrat pentru timpul iernii. *Picmezu ăi negru, ma dultsi-i,* 538. — Din tc. *pekmez,* (arom. *picmeze*).

Picnít, -ă adj. } v. *picăies.*
Picníi vb. IV. }

Picól m. Iad. *Ghiiaşti cu pideapsă ca 'n picol* (trăieşte cu necazuri ca în iad), 348. — Din bg. *pekol.*

Picurár m. Cioban, păstor, ALR. 5352. Cf. p a s t i r. *Flară un picurăr,* 11/43. *Picurăru... scoasi uoili,* 11/94 cf. 3/37, 46. [D e r i v a t e: **picurăreásă, picurárcă** f. = păstoriţă]. — Din lat. *pecorarius, -um,* (arom. *picurar*).

Picurárcă f. } v. *picurar.*
Picurăreásă f. }

Pideápsă f. v. *pidipses.*

Pidipsés vb. IV. (refl.) Mă muncesc, mă chinuesc, 549. [D e r i v a t e: **pidipsíri** f. = muncă, chin; **pidipsít, -ă** adj. = chinuit, muncit, **pideápsă** f. = chin, muncă. *Ghiiaşti cu pideapsă ca 'n picol* (trăieşte cu chin, cu greutăţi...), 548]. — Din gr. παιδεύω, (aor. ἐπαίδευσα), (arom. *pidipsescu*).

Pidipsíri f. } v. *pidipses.*
Pidipsít, -ă adj. }

Piducl'ós, -oasă adj. v. *piducl'u.*

Pidúcl'u m. Păduche. *Tsel piducl'u au băgară tru ună căzani,* 2/67 cf. 11/11, 9/16, 1/67, 550, *piducl'i-di-pri-poami* (purecele de grădină). Com. C. I. [D e r i v a t: **piducl'ós, -oasă** (lat. *pedŭc*[*ŭ*]*lōsus, -a, -um*) adj. = păduchios]. — Din lat. *pedŭc*[*ŭ*]*lus, -um,* (arom. *piducl'u*).

Piduréts m. v. *păduri.*

Pidurítsă f. (la război u). Sforile care leagă iepele de fusceii iţelor. Com. C. I. cf. d e a m i. — Din lat. *pedulis, -e.* CDDE. 1375.

Pidutsél m. Păducel, degerătură, ALR. 1650. [Şi: **pidutsol** m.]. — Din lat. **pedŭcĕllus, -um.*

Pidutsol m. v. *pidutsel.*

Piiuveáti f. Lipitoare. *Că piiuveatsă si tsoni* (se ţine de cineva ca scaiul). 570. [Şi: **peivítsă, piiuvítsă, piiuveátsă** f. *Ca di piiuveatsă biiut* = slab, prăpădit; (Oşani), **piiveáti** (pl. *piiveatsă*). *Aş pusi trei piiveatsă la pitšor.* Com. I. L. — Din bg. *pijavica.*

Piiuveátsă f. }
Piiuvítsă f. } v. *piiuveati.*
Piiveáti m. }

Píjă f. Prunc încă nebotezat. *Nu sam pijă,* 551. Din bg. *piže.*

Pijijós vb. IV. Mi-e sete mare. *Pijijoi di apu* (con merc pi drum şi nu si află apu proapi), ALR. 2301 cf. 160. — Din bg. *žežja.*

Pijutínă f. Coajă, acoperişul gogoaşei de mătase? *Pijutina rămoni curată,* B. 9. *Pijutina si piardi,* ib. Cf. arom. *peajă* « pieliţă subţire ».

Pílă f. 1. Pilă, ALR. 6582. 2. Raspă, hraspă. Com. I. L. — Din bg. *pila.*

Pileáf a. Pileaf. *Tsista pileaf* B. 7. *ancă cǫta tseari*, 19. — Din tc. *pilav*, (arom. *pileafe*).

Pilíu (pl. *-ur*), a. Pelin. ALR. 1905. — Din bg. *pelin*.

Piliván m. Acrobat. *Si stignì ca vrin pilivan* (s'a îmbrăcat în haine lipite de corp ca un acrobat). Com. I. L. — Din tc. *pehlivan*.

Pilusés vb. IV. Pilesc cu pila. ALR. 6583, cf. p i l ă.

Pimínt a. Pământ. *Isǫ sub pimînt un u̯om* (ieși de subt pământ) 3/79. *Si si șătăi̯ască pri pimint*, 4/62 cf. 8/66, 558. *Pimintu*, 554, 552, 556, 826. [Și: **pămínt** a.]. — Din lat. **paumentum, (pavĭmentum)*, arom. *pimintu*, rar.

Pin m. Pin cf. t i s ă. *Pīnuli, pīnuli*, 1/75, ib. — Din lat. *pīnus*, *-um*, (arom. *k'in*).

Pindžărcă f. v. *pindžercă*.

Pindžércă f. Fereastră. *Prutsăpǫ din pindžercă*, 13/43. [Și: **pindžărcă** f. 15/73]. — Din tc. *pendžere* și suf. *-că*.

Pintšánitsă f. v. *upintšonits*.

Pintšǫs vb. IV. O iau la fugă, o șterg, dispar. *Nu l-am privizut di ca l'-u pintšǫ u̯altăr* (nu l-am mai văzut de când a dispărut alaltăieri), Com. I. L.

Pípcă (pl. *-chi*), f. Pistruiu. *Ari pipchi pristi ubraz*, ALR. 57. Vărsat ib. 1644. — Din bg. *pipka*.

Pipélnic m. Locul unde se strânge cenușa. Com. I. L. — Din bg. *pepelnik*.

Pipér m. Piper. *Piper ăn u̯ocl'i nu-l' dau̯*, 559. *Piper s-feasi* (s'a supărat foc), 560, cf. 561. [D e r i v a t: **pipércă** f. = ardeiu. *Pipercă ardoasă-i* (este iute și nervos), 562 cf. 653]. — Din bg. *piper, piperka*, (arom. *piperkă*).

Pipércă f. v. *piper*.

Piperúgă f. v. *pipirugă*.

Pipilíga Cuvânt neînțeles dintr'o zicătoare de joc copilăresc, cf. i l i l i g a.

Pipirícă f. Nume de plantă ierboasă. Com. T. P.

Pipirígă f. v. *pipirugă*.

Pipirúgă f. Fluture. *Amnă ca pipirugă* (merge încet), 564. *Pipirugă-albă* (Liumnița) fluture alb, albiliță; *pipirugă-roși* f. fluture de primăvară, fluture roșiu. Com. P. M. Și: (prin schimbare de sufix) **pipirígă** f.]. — Din bg. *peperuga*.

Pipoń (pl. *-poańă*) a. Pepene galben. — Din gr. *πεπόνι*.

Pirătšúni f. v. [3]*per*.

Pirdătšúni f. v. *perd*.

Pirdù m. Fulg. *A̯l' drăpes pei̯nili ili pirduu* (îi smulg penele sau fulgii), ALR. 5695. *L'icșor că un pirdù* (ușor ca un fulg). Com. I. L. — Din bg. *perduh*.

Pirghél (La dogărie) Compas. [Și: **perghél** m.]. Com. I. L. — Din tc. *perghel*.

Pirghíi̯ă f. Văl. *Pirghii̯ă galbină* (turcoaică), cf. c ă d ǫ n ă, ALR. 2911. — Din mbg. *pergija*.

Piríri f. v. [3]*per*.

[2]**Piríri** f. v. *apir*.

Pirít, -ă adj. v. [3]*per*.

[2]**Pirít, -ă** adj. v. *apir*.

Piritšúni f. v. [3]*per*.

Piríz a. Post, ajun. *Tsǫni piriz di alba* = nu bea rachiu, 6. — Din tc. *perhiz*.

Piroásă N. loc. (Oșani).

Pirós, -oasă adj. } v. [2]*per*.
Pirtšíe m. }

Pirulígă f. Scoică. Com. T. P.

Pirunígă f. Numele unei plante cu frunzele mari și foarte cărnoase. Este de două feluri: una care face flori aibe și alta, albastre. Com. I. L. | *Piruniz albi, galbini verdzi* = crin, Com. I. L. — Din bg. *peruniga*.

Pirușán m. v. [2]*per*.

Pirustíịă f. Pirostie. *Lupăta, pirustiịa*, 1/20, cf. 8/77. — Din gr. *πυροστιά*, (arom. *pirustie*).

Pirváz a. Pervaz. Com. I. L. — Din tc. *pervaz*.

Pis... pis... se strigă pisicii, ALR 6053.

Piș vb. I. Piș, (refl.) mă piș. *Añ tsi pișịă*, 8/71. *S- pișǫ di bucuril'ă*, 566 cf. 565. [D e r i v a t e: **pișári** f., **pișát, -ă** adj. = pișat; **pișát**, a. = pișat]. — Din lat. **pīssio, -are*, (arom. *k'iș*).

Písă f. (Țârnareca), Pisică, Com. N. T. — Derivat din *pis!*

Pisăịés vb. IV. Scriu. *Voị si pisăịes*, 2/68. *Tsi pisăịaști*, 12/15, 5, 6/55, 7/67. *Pisăịà ăn frunză*, 706. *Șa-l' fu pisăită*, 567. [D e r i v a t e: **pisăíri** f. = scriere; **pisăít, -ă** adj. = scris, ursit; **pisăitúră** f. = scris, ursită, destin; **písmă** (bg. *pismo*) f. = scrisoare, inscripție]. — Din aor. bg. *pisah (piša)*.

Pisăíri f. } v. *pisăịes*.
Pisăít, -ă adj. }
Pisăitúră f. }

Pișári f. } v. *piș*.
Pișát, -ă }
Pișát a. }

Pișc vb. I. Pișc, ciupesc. *Acu l'a pișcǫm vlăstaril' di la vrǫu di veịts, tsea frunză-i maị tiníră*, B. 6. [D e r i v a t: **pișcári** f. = pișcare. *Tseastă pișcari fatsi ca veịtsli di dijos si si lundzească maị curǫn*, ib.; **pișcát, -ă** adj.]. — Din lat. **pīccīco, -are*, Cf. s p i t š c a t.

Píscă f. Fluier. *Sfireaști cu pisca* (fluieră cu fluierul), Com. I. L. Tubul în care se pune fitilul dela « potšu di gaz » id. — Din bg. *piska*.

Pișcári f. } v. *pișc*.
Pișcát, -ă adj. }

Pișchéș a. Dar, bacșiș. Com. I. L. — Din tc. *peškeš*, (arom. *pișk'eșe*).

Pischịúl a. Ciucurele dela fes. — Din tc. *piskjul*, (arom. *pisk'ule*).

Pișím adv. Mai întâi, întâi. *Maị bun păzari pișim*, (mai bine mai întâi învoială), 121 cf. 7/11, 2/63. — Din tc. *pešin*.

Písmă f. v. *pisăịes*.

Pișmán (în expresia) *mi fac pișman* (mă căiesc). *Cari si facă pișman* (care se va căi), 2/8 cf.

3/78. [D e r i v a t: **pişmăndisés** vb. IV. = mă căiesc. *Ma cari... si pişmăndisească* (însă cine se va căi), 2/8 cf. 14/6; **pişmăndisíri** f. = p i ş m a n, căinţă; **pişmandisít, -ă** adj. = căit]. — Din tc. *pišman.*

Pişmăndisés vb. | v. *pişman.*
Pişmăndisíri f. |
Pişmăndisít, -ă adj. |

Pisóc a. Nisip. *La pusi pri disupra pisoc*, 4/17 cf. 9/70. [D e r i v a t: **pisuclíf** adj. = loc nisipos, ALR. 5063]. — Din mbg. *pĕsok.*

Piştár m. | v. *peaşti.*
Piştárcă f. |

Píşteră f. v. *peaştiri.*

Piştimál a. Peştiman. *Cumpărǫ un piştimal.* Com. I. L. — Din tc. *peštimal*, (arom. *piştimale*).

Piştirǫc m. v. *peaşti.*

Piştól m. Pistol. *Fitšoru la vindù piştolu*, 2/10 cf. *18. [D i m i n u t i v: **piştolác** m. Com. G. D.]. — Din bg. *pištol.*

Piştolác m. v. **piştol.**

Pisuclíf adj. v. *pisoc.*

Pítă f. Plăcintă cf. p l ă t s i n t ă. *Pită de ghiesp* (fagure). *Flǫ ună pită di ghiesp căzută din zid*, 22/4, (arom. *pită*).

Píta m. Nume de persoană, cf. 2/XII.

Pitáculuį Nume de fântână, (Oşani).

Pititšoánă f. v. *peatic.*

Pitlidžáni f. Pătlăgea. *Pitlidžanili drujdeal'ă si facă.* [Şi: (Ţârnareca) **pătlidžáni** f.]. — Din tc. *patlidžan*, (arom. *pătliğane*).

Pitlítsă f. Nasture. Com. T. P. — Din bg. *petlica.*

Pitrée vb. (arom. în Ţârnareca) Trimet.

Pitrófe adj. (numai în) *mer pitrofc* (măr care se coace pe la Sf. Petru), cf. m e r. — Din bg. *petrofk.*

Pítru prep. v. *tru.*

Pítrup m. Clopotar, ALR. 2735. Epitrop. Com. I. L. — Din gr. *ἐπίτροπος.*

Pitš m. (Oşani), Ştiulete cu grăunţe, tulean, cocian, ALR. 903, 5137, 5144 cf. t š u c. *Pitš ăn lapti* (ştiulete cu boabele necoapte încă). Com. I. L.

Pitšălóvnic, -ă adj. v. *pitšiles.*

Pitšărúş a. v. *pitšor.*

Pitšávră f. Şomoiag, pămătuf, ALR. 4.000, cf. p ă t š ă v u r ă.

Pitšilés vb. IV. Lucrez câte puţin, mă găsesc în treabă, mă străduesc, mă căznesc. Com. I. L. [D e r i v a t: **pitšălóvnic, -ă** adj. = muncitor, care se străduește. *Uomu pitšălovnic nu moari di pǫni*, 546]. — Din bg. *pečelja.*

Pitšír | a. v. *pitšor.*
Pitširúş |

Pitšór a. Picior. *Au zăcătsà lupu di pitšor*, 22/72 cf. 827, cf. 544, 543, cf. 541. *Pitšoru lupuluį* (nume de plantă), Com. T. P. [Şi: **pitšír,** (Ţârnareca) **tšitšór, tšutšór** a. *Al'*

arsi tšutšorlu, 38/65. Diminutive: **pitšărúş pitšurúş, pitširúş, tšitšurúş** a. « *Tšitšuruş pitšuruş* » *şi ca trăgni*..., 8/30, 22/72, 9/13. Prescurtat: **tšor** a. (plur. *tšoari*), cf. 17/43]. — Din lat. **peciŏlus, -um*, (arom. *čičor*).

Pitšǫs vb. IV. Frig, ard. *Pitšaşti soarili*, B. 7. *Mi pitšǫ soarli* (m'a ars soarele), 18/85. — Din bg. *peča*.

Pitšurúş m. v. *pitšor*.

Pitúlă Joc cepilăresc, în special la fete. || Una din cele trei pietre cu care se joacă fetele la acest joc. Com. I. L. Derivat din *pitula?*

Pitulítsă f. Tigăiță, gogoş. *Ąl' dus-ay pitulitsi* 6/61. *Un misur di pitulitsă* (o strachină de gogoși), Com. I. L. — Din bg. *pitulica*.

Pítum, -ă adj. Blând. *Ăį pitum ca un ńel*. Com. I. L. [Derivat: **ąmpitumés** vb. IV. = îmblânzesc, domesticesc]. — Din bg. *pitom*.

Piu, piu! (despre pui când piuesc). [Derivat: **piucărés** vb. IV. = piuesc].

Piucărésc vb. IV. v. *piu, piu*.

Pízmă f. v. *pizmes*.

Pizmés vb. IV. Pizmuesc. *Toată lumea la pizmeà*. Com. I. L. [Derivat: **pízmă** f.].—Din bg. *pizmja*.

Plácă f. Soiu de porumb: *gărnișor mari ca dințiį di cal cari si puni la vadă* (adică sub apă), ALR. 5124, cf. scroznică.

[2]**Plácă** f. Un fel de joc. *Cu bań si joacă placa*. Com. I. L. — Din gr. *πλάκα* ?

Plámin a. Flacără. *Fătseà un plamin vinăt*, 8/40 cf. 250, 572. — Din bg. *plamen*.

Plăngu vb. III. v. *plǫng*.

Plăníşcă f. Numele unui fruct din pădure. — Din bg. *planuška*.

Plănúşcă f. v. *pălnuşcă*.

Plăntári f. } v. *plăntu*.
Plăntát, -ă adj. }

Plăntu vb. I. (Țârnareca) Implânt, bat (un cuiu). *Plăntă la zid cărfiį*, (bătu... cuie) 12/68 cf. 27/68. [Derivate: **plăntári** f., **plăntát, -ă** adj.]. —Din lat. *planto, -are*, (arom. *mplîntu*).

Plas m. Bucată de lână scărmanată, Com. T. P. — Din bg. *plasa*.

Plăscătés vb. IV. refl. Mă ciocnesc. Com. T. P. [Şi: **pluscutés** vb. IV.].

Plaşcuă f. Momâie de grâu. ALR. 5186. — Din bg. *plaša*.

Plăstés vb. IV. v. *plasti*.

Plásti f. Fulgi de zăpadă, ALR. 2441, *Plasti di neay*, ib. [Derivat: **plăstés** vb. IV. = aşez ceva în pături una peste alta (bg. *plastja*)]. — Din bg. *plast*.

Plătán m. Platan. În Nânta este și o piață cu acest nume. — Din gr. *πλάτανος*.

Plătés vb. IV. Plătesc. *Ąş li plătì toati*, 574. [Derivate: **plătíri** f. = plătire; **plătít, -ă** adj. = plătit, achitat, Compus (cu pref.): **duplătés** (du + plătes, bg. *doplaştam*) vb. IV. = plătesc peste

tot, termin de plată. Com. T. P.]. — Din paleosl. *platiti*, (arom. *plătescu*).

Plătíri f. } v. *plătes*.
Plătít, -ă adj. }

Plătítsă f. Fel de grâu galben cu spicul negricios, (ALR. 5182); grâu mășcat, (ib. 5183).

[2]**Plătítsă** f. Fel de pește, Com. T. P. — Din bg. *platica*.

Plătsíntă f. Plăcintă. Iată plăcintele cele mai obișnuite: *ticuș (lăptucă)*, *ticfincă* (plăcintă cu dovleac), *urzinic* (plăcintă cu urzici). — Din lat. *placenta*, *-am*, (arom. *plătsintă*).

Plaz a. (La plug), Cormana. Com. I. L.

Pleámnitsă f. Grajd, șură. *Ạntrats ăn pleamnitsă*, 10/82. — Din sl. *plěvnica*.

Pleán a. Jaf. *Plean si facă* (vor face jaf), 575. [D e r i v a t : **plinés** vb. IV. = jefuesc, fur. *La plinіră* = îl jefuiră, 575]. — Din bg. *plěn*.

Pleávă f. Pleavă. *Ạụ vinturọ pleava din grọn* (au vânturat pleava din grâu). Com. I. L. — Din bg. *plěva*.

Plec vb. Aplec, plec, înclin, (refl.) mă aplec. *Ịel si plicọ și suflọ*, 11/32 cf. 7/77. | Plec, mă duc (numai în expresia) *l'-u plicọ* (a plecat, a șters-o, a spălat putina), 576. | Dau copilului să sugă. [D e r i v a t e: **plicári** f., **plicát, -ă** adj. = aplecat; **plicătoári** (dela plec <*applĭco*, *-are*) f. = femeie care alăptează un copil; oaia care dă mielului să sugă. Com. I. L.; **plicátšcă** f. = plicăt ari. *Tseastă mul'ari ăị ancă plicatšcă* id. C o m p u s (cu pref.): **zăpléc** (ză + plec) vb. I. = aplec puțin. *Nu știụ cum mi zăplicaị ăn jos* (mă aplecai puțin în jos), 8/72; **ạnpléc** (ạn + plec) vb. I. = mă plec. — Din lat. *plĭco*, *-are* (arom. *aplec*).

Pléšni-bára epitet ce se dă oamenilor care, când umblă, nu se uită unde calcă, 577. [Se zice și: *gazi-bara*].

Plicáșcă f. Flămânzare la vite. ALR. 1085.

Plicát, -ă adj. }
Plicătoári f. } v. plec.
Plicátšcă f. }

Plinés vb. IV. v. *plean*.

Plịosnés vb. IV. Crăp, ALR. 1086. — Din bg. *plesnuvam*.

Pliștés vb. IV. Turtesc. Com. V. J. *Cọn dutsim frunză... si cătọm si nu u pliștim* (să nu o turtim), B. 7. *Si ampl'ă di prah, si pliștеaști*, ib. 10. [D e r i v a t e: **pliștít, -ă** adj. = turtit; **pliștíri** f. = turtire]. — Din bg. *plěštja*.

Plítcă f. Vad, trecătoare prin apă, ALR. 810. Cf. g h i t š i t. — Din bg. *plitko*.

Pliténcă f. v. *ạmplites*.

Plịúsеavítsă f. Bășică. Cf. p r i š t i, ALR. 4064. — Din bg. *pljuskavica*.

Pliúsnitsă f. Palmă, lovitură cu palma. ALR. 2172. *Al' dau̯ una pli̯usnitsă,* ib. 2173 cf. 2174. Cf. p a l m ă. — Din bg. *pljusnica.*

Plivăi̯és vb. IV. Plutesc, înot *Plivăì, plivăì pănă con pu̯ătù,* (înotă, înnotă cât putù), 7/73. [D e r i v a t: **plivăíri** f. = plutire, înot]. — Din bg. *plivam.*

Ploái̯ă f. Ploaie. *Ra ud di plọi̯ă* 3/85 cf. 11/28, 4/33, 10/64. *Mearzi ploai̯ă* cf. m e r g. — Din lat. **ploja, (plŭvia),* (arom. *ploaie*).

Ploásna N. de râuleț, (Nânta).

Ploátšă f. Placă de ardezie, de piatră. *Ună mari plu̯atšă,* 4/77. *Ploatšă-di-cal* (potcoavă). *Ąș flọ ună plọtšă di cal,* 2/26. [Plur. *plotš* = cele două plăci mari care se poartă la cingătoare, Com. T. P. Și: **plọtšă, plu̯átšă** f.]. — Din bg. *ploča,* (arom. *ploacă*).

Plod a. Fruct, rod. || (Fig.). Progenitură, fiu. *Tot plodu la ąmpiratu la ștità la poartă* (toți fiii împăratului îl așteptau la poartă), Com. I. L. — Din bg. *plod.*

Plóng vb. III. v. *plọng.*

Plọng vb. III. Plâng. *Cọt puteà plănzeà,* 15/94. *Plọnzim,* 18/33 cf. 3/22, 22/39. *Ąș plọnsi laptili mumă-sai̯* (a trecut prin multe suferințe). 573. [Și: (Liumnița) **plong** vb. III, 9/73, etc. (Țârnareca), **plăngu** vb. III. D e r i v a t e: **plọnziri** *(plonziri)*, **plọns, -ă** *(plons, -ă)* adj. = plâns. C o m p u s (cu pref.): **zăplọng** (ză + plọng) vb. III. = încep să plâng, fac pe cineva să plângă. *Māma să-ń-mi zăplọngă,* 3/I. *răsplọng* (ras + plọng, de pe bg. *razplakvamt* = fac pe cineva să plângă) cf. 629. — Din lat. *plango, -ĕre,* (arom. *plîngu*).

Plotš (pl.), **Plọtšă**, **Plu̯átšă** f. v. *ploatšă.*

Plug m. Plug, ALR. 5001, cf. l a r i t s ă. (Despre părțile plugului cf. Capidan, *Meglenoromânii,* I, 51).

Pl'uscátš m. Pușcociu, Com. C. I. — Din bg. *pljockač.*

Pl'ușcátšă f. Lovitură cu palma mâinii, cf. p l i̯ u s n i t s ă *Cătsară si-l'-tsi fălească cu niști pl'ușcatšă,* 7/52 cf. 8/52. — Din bg. *plĕskač.*

Pluscutés vb. IV. v. *plăscătes.*

Pl'usnés vb. IV. (refl.) Mă azvârl la ceva, mă trântesc. *Cal'il' si pl'usnira lă burărea* (caii se azvârliră la luptă), 13/80. — Din mbg. *plasnuvam.*

²**Pl'usnés** vb. IV. Pleznesc. *Si pl'usneș și nu-ts-la dau̯* (să plesnești și nu ți-l dau). Com. I. L. — Din paleosl. *plesnọti.*

Poà Praful subțire ce se depune, la moară, în toate părțile, p o s p o i̯ u, Com. H. I.

Poálă f. Poală. *Ats-tsi cătsọ di poala di sucardi* (s'a lipit de tine), 580. — Din paleosl. *pola,* (arom. *poală*).

Poárcă f. v. *porc.*

Poártă f. Poartă. *Pusi un buturnic la poartă*, 26/32 cf. 11/15, 12/43, N. loc. (Nânta). [Plur. *ports*, cf. 9/47. D i m i n u t i v e: **purtítsă, portítšcă, purtítšcă,** f. ALR. 3841 = portiță, Com. G. D.]. — Din lat. *pŏrta, -am*, (arom. *poartă*).

Pod a. (La moară). 1°. Podul morii. Lada s. hambarașul în care curge făina. Com. C. I. *Podu-di-izmęni* = turul izmenelor, ALR. 3308. — Din bg. *pod*.

Podmíşnic m. Podoabă femeiască care se poartă pe umăr. [Și: **pudmíşnic** m.]. — Din bg. *podmišnik*.

Pódnitsă f. Tavă de pământ pentru coacerea pâinii. *Ua-i și podnitsa și tsǫstu* (aici este și tava și capacul), 584. *Ăn podnitsă l'-ăi* (pentru: ła) *uocl'il'*, 583 cf. 11/32, 454, *62. [D e r i v a t: **pudnitšárcă** f. 607]. — Din bg. *podnica*.

Podol' Partea de mai jos (?) *Frunza [di tšărnitš] di la podol' nu-i cǫta hrănitoari, că-i tăvălită di tsară*, B. 6. *Frunză minută di la podol'*, ib. *Veitsili minuti di la podol'*, ib., cf. 9. — Din bg. *podolu*.

Podupáşnitsă f. = c u s c u n. — Din mbg. *podopašnica*.

Podvărzi (La plug) Sforile dela j e g l i. (Cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I. 51).

Pogon a. Pogon. [Și: **pugón** a.]. — Din paleosl. *pogonŭ*.

Póia adv. (Țârnareca) Apoi, după aceea. *Si ti ąnvets... şu poia ts-ău vindu* (să te învăț și apoi o vând), 21/65. *Poia tse vrets fatsits-ñi* (după aceea faceți-mi ce-ți vroi), 35/65. [Și: **năpói** adv. = înapoi, îndărăt; **năpuăi** adv. *Si turnǫ năpuăi*, 7/77; **dinăpói, dănăpoi** adv. = la urmă, în urmă. 121. || Indărăt, la spate, 429, 15/43. || Adj. ultim, din urmă. *Ca vinì la dinapoia uară, ąl' zisi* (venind la ultima oră, îi zise), 10/81. (Substantivat) **dinăpóiu** m. art. = îndărătul, șezutul, cf. 196. D e r i v a t : **năpoiés** vb. IV. = (mă) înapoiez]. — Din lat. *ad-pŏst*, (arom. *apoia*).

Poiámp m. Caisă, ALR. 6069.

Poimóini, **Poimóinista**, **Poimǫni** adv. v. *moini*.

Poimóntiza adv. v. *moini*.

Póindză f. v. *podnitsă*.

Póip m. v. *popă*.

Pojár m. v. *pujar*.

Pólitsă N. loc. (Lugunța).

Pom (pl. *pom, poami*) m. Pom. *Sub tsela pomu veà doi uamiñ*, 7/6. D e r i v a t: **pomét, pumét** (<lat. *pometum*), a. (colectiv). *Tse pomet vets ăn gărdină*, Com. G. D. — Din lat. *pŏmum*, (arom. *pom*).

Pomét a. v. *pom*.

Póni m. Nume de persoană. *Ș-la pirdù Poni chiustecu*, I/XII.

Póñtitsi N. loc. (Oșani).

Pǫnză f. Pânză. *Pǫnză virgată*, 153. [Și (Țârnareca): **păndză** f. *Un arșin di păndză*, 7/66. — Din lat. **pandia, -am*, (arom. *pîndză*).

Pop m. v. *popă*.

Pópă m. Popă, preot. *Vicăiră popil', la căntară* (chemară pe preoți) 28/18 cf. 26/6. *Menca lu pop Mance*, 3/XVI. [Și: **poịp** (numai în Cupa) Com. N. P.; **pop** m. Derivat: **pupădíịă** (bg. *popadija*) f. = preoteasă; **pupădíịcă** f. = stiglete; **pupés, -cască** adj. = preoțesc. **upupés** (u + pupes) vb. IV. = preoțesc. — Din bg. *pop*.

Pópăl'ă N. loc. (Nânta) cf. p o p ă.

Porc m. Porc. *Cu portsil'*, 16/8. *Porc-dif* (porc mistreț). *Un porc dif*, 27/39 cf. *64, 587. [Și: (Țârnareca) **pórcu** (pl. *portsă*) m.; (Nânta) **pụérc pụéịrc** m. Derivate: **purcár** m. = porcar, ALR. 5597, **poárcă** f. = scroafă. *Nu vizuș, bra milu, ... vrină poarcă drūmu.* **purcuvínă** f. = carne de porc. Com. T. P.; **purcuríl'ă, purcăril'ă** f., **purcărlọc** a. = porcărie; **purtseáụă** f. = poarcă. Diminutive: **purtsọl, purtsilúș** m. Com. G. D. — Din lat. *pŏrcus, -um*, (arom. *porcu*).

Porcu m. v. *porc*.

Port vb. I. Port. *S-mi portsă... s-ti portu*, 18/72. [Și: (Liumnița) **pụărt** vb. I. Derivate: **purtári** f., **purtát, -ă** adj. Compus (cu pref.): **pripórt** (pri + port) vb. I. = duc în altă parte, Com. T. P. **zăpórt** (*ză* + port) vb. I. = port puțin, încep să port. *Zăpọrtă-mi* (poartă-mă puțin), 7/30. *Să-ts li zăport stomnili*, 2/VIII. — Din lat. *porto, -are*, (arom. *portu*).

Portítšcă f. v. *poartă*.

Poséstrimă f. Fată nemăritată, surată, (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I., 42, 45). — Din bg. *posestrima*.

Post a. Post. [Derivate: **pustés** vb. IV. = postesc, țin post. *Să pustits*, 2/9; **pustíri** f. = post; **strădăpóst** = miezii păresimilor, ALR. 607, (din bg. *srědopost* «a patra săptămână din postul mare»]. — Din bg. *post*.

Póștă f. Poștă, ALR. 2584. [Derivat: **poștadžóịă** m. = factor poștal, ib. 2586].

Pot vb. II. Pot. *Acu pụăts* (dacă poți), 8/77, *pọti să iịă* (poate să fie), 13/15, 2/14, 3/56. *Pots curari*, 15/4. *Pots sfărșọri*, 18/4. [Și: (Liumnița) **pụăt** vb. II., (mai rar), **păt** vb. II. *Iel nu pătù* cf. 7, 16/73. Derivate: **puteári** f. = putere; **putút, -ă** adj.; **niputeári** f. = neputință, boală. Com. C. I.]. — Din lat. **poteo, -ēre*, (arom. *pot*).

Potbeál m. Fel de buruiană.

Potbunés vb. v. *pătbunes*.

Potéts v. *putets*.

Pótnă f. Maghie Com. T. P.

Pótprăg a. Cureaua care trece pe sub burta calului, Com. T. P. — Din bg. *podprăg*.

Potóc Intrebuințat numai ca n. loc. [Și: **pătóc, putóc**]. — Din bg. *potok*.

Potrăndză pl. Acele care servesc a lega plugul de gâtul boilor. Cf. p ă r v o ị. Com. T. P.

Potš a. Ulcior. *Să-ń leau... un potš di apu*, 10/94. *Poatšă dară*, 579. *Potš-di-gaz* (lampă), o p a i ț ă cf. c a n d i l' - d i - g a z. [Plur. *poatši* și *poatšă*; **putšác** a. (dimin.)]. — Cf. alb. *potsh*, (arom. *poč*).

Potúr pl. Nădragi barbătești. [Și: **putúr**]. — Din tc. *potur*.

Póznic, -ă adj. Care nu se face la timp, la vreme. *Tseaști grăuntsi fac bubi mai poznitsi*, B. 5. [Substantivat: **póznică** f. = oaie care naște târziu, Com. T. P. — Din bg. *pozdno* « care nu e la vreme ».

Póznică f. v. *poznic*.

Pr, pr, pr. Strigătul cu care se cheamă oile, (ALR. 5326), calul, (ib. 5525). Cf. t r t, t r t; t s i c š, t s i c š.

Pră a. v. *prau*.

²**Pră** prep. v. *pri*.

Prăcăjọs vb. v. *pricăjọs*.

Prag a. Prag. *Căzù ăn pragu di ușă*. Com. I. L. — Din bg. *prag*.

Prăiés vb. IV. Fac, fac farmece. *Iali cu tseali șărvetili prăiau*, 3/42. — Din bg. *pravja*.

Prăjọs vb. IV. Prăjesc. *Prăjọ un uou*. Com. I. L. — Din bg. *prăžiti*.

Prăli m. Măgăruș. Cf. p r o l'. *Prăli la trimeș, măgar ań vini*, 925. — Din bg. *părle*.

Prămătíiă f. v. *primătiiă*.

Prángă (pl. *pranghi*). f. Funie de legat. Com. T. P. — Din bg. *pranga*, id.

Prăpășénă f. (despre oaie) Cu brâu alb (la oaia neagră), cu brâu negru (la oaia albă). Com. GH. T. [Și: **prupășeánă** f.]. — Din bg. *preopašena*.

Prășái (pl.) Mătreață, Com. I. G. [Și: **prășél'**, **proșáń** ALR. 13. **prușél'**]. — Din bg. *prăšel*.

Prăscăiés vb. IV. Stropesc. *Fitšoril' si prăscăies*. Com. I. L. [Și: **părscăiés** vb. ALR. 3787. **prăsnés** vb. = o iau la fugă (cf. mbg. *părsna da bega* = dădu fuga), *Ca prăsniră, feasiră «fui!»*, 8/52. *Tucu prăsniră* (au dat fuga); C o m p u s e (cu pref.): **amprăscăiés** (an + prăscăies) vb. IV. = împrăștiu. Com. I. G.; **răsprăscăiés** (răs + prăscăies s. bg. *razprăskam*) vb. IV. = stropesc în dreapta și în stânga; (Oșani) **sprăsnés** vb. Com. I. L.; **aprăsnés** vb. IV: p r ă s n e s *Murăru ca si spărù... aprăsni să fugă* (o luă la fugă), 24/41. — Din bg. *prăskam*, id.

Prăscátš m. Copil, băiat care caută să scape de lucru. Com. GH. T.

Prăscótš m. Colibă. Com. T. P.

Prășel' v. *prășai*.

Prăsés vb. IV. v. *părses*.

Prășlén m. Greutate ce se atârnă la capătul inferior al fusului, spre a-l ține drept în jos. (Cr. Capidan, *Meglenoromânii*, I. 54). *Flară prășlenu*, 7/71 cf. 6/6, *65. — Din bg. *prěšlen*.

Prăsnés vb. IV. v. *prăscăies*.

Prăsói m. v. *prăsól'*.

Prăsọl' m. Zeamă de varză; salamură. *Măncọ piperchi ăn prăsol'*

(a mâncat ardei murați), cf. t u-t š e s. Com. I. L. [Și: **prăsói̯** m. ALR. 4098, **prisól'** m.]. — Din bg. *prěsol*.

Prăşǫs vb. IV. Prășesc. [D e r i-v a t e: **prăşǫt** adj. și subst. a. = prășit, *prăşǫtul di prima*, ALR. 5130; **prăşǫri** = prășire; *prăşǫrẹa cu laritsa*, ib. 5131, 5132, cf. 4/55. — Din bg. *praša*.

Prăşǫri f. } v. *prăşǫs*.
Prăşǫt, -ă adj. }

Práşti f. Praștie. *Tăltšǫ un pul' cu praştia* (ucise un puiu cu praștia). Com. I. L. — Din bg. *prašta*.

Prăştílă f. (La cal) Scară de funie. *Tseaşti prăştili sa di l'in*. Com. C. I. *Al' tsi ruptsiră prăştili la cal*, id. — Din bg. *praštilo*.

Prătăsnés vb. IV. Apăs tare, cf. t i s n e s. *Cu pli̯usnitsa prătăsnes* (cu palma apăs) ALR. 2172. — Din bg. *pritiskam*, (aor. *pritisnah*).

Prătucálă f. v. *purtucală*.

Prătš m. v. *părtš*.

Prátšcă f. Vargă, băț. *Ună pratšcă*, 8/31. *Tsẹsti prătšchili...*, 20/18 cf. 14/24. [Și: **prătšcă** f., 15/24...]. — Din bg. *pračka*.

Práu̯ a. Praf, pulbere. *Işǫ prau̯ mult*, 9/10, cf. [Și: **pra** a. *Pră şi tšănuşă di tini* (să nu se alegă nimic de tine), 598 cf. 7/41. D e-r i v a t: **năprăşǫs** (bg. *naprašam*) = prăfuesc, umplu de praf. Com. I. L.]. — Din bg. *prah*.

Prăvéts m. Dunga părului, ALR. 9286. — Din bg. *pravec*.

Prăvítšiń f. Ospăț, dat de părinții fetei la o săptămână după nuntă. Com. I. L. — Din bg. *părviče*.

Prăvói̯ a. (Oșani). Piele care se pune la jug, lângă gâtul boilor. Com. I. L. cf. p ă r v o i. [Și (în altă parte) **pruvoi̯** m.].

Praz m. Praz. *La măncǫ prazu*, 24/6. — Din bg. *praz*.

Prăzărés vb. IV. Zăresc. *I̯el prăzări un răslan* (el zări un leu), 1/49. — Din bg. *prizirja*.

Preácl'ă f. v. *păreacl'ă*.

Preapúc (în expresia) *măncǫm preapuc* (mâncăm dimineața la ora 7), ALR. 4051.

Preátšista f. Sărbătoarea Sf. Mihai și Gavril (8 Oct.). — Din bg. *prěčista*.

Prenós a. Darurile cu care iese preotul la biserică. *Popa i̯asi cu prenosu*. ALR. 2761. — Din bg. *prinos*.

Prepílă f. (La moară). Fusul de fier pe care stă rezemată piatra morii. Com. T. P. — Din mbg. *prěpilo*.

Prepleştít (în expresia): *di̯ prepleštit* (zăbelele în colțul gurii), ALR. 68.

Pri prep. 1°. Pre, pe, în. *Si pusi pri per* 26/6. *Pri tu* (pe la). *Pri tu răscrăsnitsă*, 41/65. *Pri tse* (pentrucă). *Pri tse i̯el tsirea s-ti mănăncă* (pentrucă vroia să te mănânce), 10/36 cf. 6/78. | 2°. Pe la, la

Pri rutšọc (pe la prânz), 3/8. || 3⁹. La. *Aş dusiră pri pulătă* (se duseră la palat), 13/19. [Şi: **pra** prep.]. — Din lat. *per*, (arom. *pri*).

²**Pri** adv. Prea. *Ai deadi pri multă puteari* (îi dădu prea multă putere), 6/56. — Din paleosl. *prĕ*, (arom. *prea*).

Priáľlum vb. I. v. *aflu.*

Pribeáu vb. III. v. *beau.*

Pribidés vb. IV. v. *ubides.*

Priblijén s. a. Schimbare la faţă. *El la priblijen si dusi si duvească* (la schimbarea la faţă se duse ca să se spovedească), 1/57. — Din bg. *prĕobraženie.*

Pricád vb. II. v. *cad.*

Pricăjọs vb. IV. Vorbesc, convorbesc, spun. *Cọn pricăjau*, 11/50. *Si pricăjaşti* (se spune). *Pricăjà*, 2/28. [Şi: **prăcăjọs** vb. IV. *Cătso si-l' prăcăjăscă*, 10/73. **părcăjọs** vb. IV. 9/58. C o m p u s (cu pref.): **zăpricăjọs** (ză + pricăjọs) = vorbesc, convorbesc. — Din bg. *prikazvam.*

Pricásc vb. I. v. *casc.*

Pricát vb. I. v. *cat.*

Pricáts vb. I. } v. *cats.*
Pricătsát, -ă adj. }

Pricázmă f. Basm, poveste. *Pricazmă ọń ştiiam... pricazmă spuş*, 14/23 cf. 29/32. — Din mbg. *prikazna.*

Príchiă f. Zestre, Com. P. M. — Din bg. *prikja*, (arom. *prică*).

Priclutšọt, -ă adj. Cu membrele corpului ţepene, înţepenit. Com. T. P. — Part. verbului *priclutšọs*, (bg. *prĕključam*).

Pricoátsiri f. } v. *coc.*
Pricóc vb. }

Pricọnt vb. I. v. *cọnt.*

Pricópă f. v. *coapă.*

Pricópt, -ă adj. v. *coc.*

Pricós vb. III. v. *cos.*

Pricrúts vb. I. v. *crutsi.*

Pricuľărés vb. *cufăres.*

Pricupsít, -ă adj. v. *pricuptses.*

Pricuptsés vb. IV. Mă pricopsesc. *Nu pots si pricupseş cu tọr lucrur* (n'ai să te pricopseşti cu astfel de lucruri), Com. I. L. [D e r i v a t e: **pricuptsít, -ă, pricupsít, -ă** adj. = procopsit, bun. *Fitšor pricupsits* (copii pricopsiţi), 773. *Iarbă mătšcată şi pricuptsită* (...mare şi bună), 4/14]. — Din gr. προκόπτω (aor. προκόπσα), (arom. *prucupsescu*).

Pricuptsít, -ă adj. v. *pricuptses.*

Pricúr vb. I. } v. *cur.*
Pricurát, -ă adj. }

Pridár vb. I. v. *dar.*

Pridári f. } v. *pridau.*
Pridát, -ă adj. }

Pridáu vb. I. Predau, t r ă d e z. *Di soră sam pridat*, 27/40. [D e r i v a t e: **pridári** f. = predare; **pridát, -ă** adj. = predat]. — Din bg. *prĕdavam*, (arom. *pridau*).

Pridórm vb. v. *dorm.*

Pridúc vb. III. v. *duc.*

Pridún vb. v. *dun.*

Priés vb. v. *ies.*

Priľác vb. v. *fac.*

Prifălés vb. IV. v. *făles.*

Prifríg v. *frig.*

Prifrǫng vb. v. *frǫng.*

Prigátš m. Șorț, poală *Prigatš di cadifè* (șorț de cadifea), 10/XVI.

Prigófcă f. Văl roșiu, batistă roșie, întrebuințată la nuntă, (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 47).— Din mbg. *prigofka* (dela *prigotvjam*).

Priiărnédz vb. I. v. *iarnă.*

Priiătélcă f. v. *priiatil.*

Priiátil m. Prieten. *Bunu priiatil la nivol'ă si cunoaști*, 589 cf. 591. [Și: (Nânta) **priiétil** m. cf. ALR. 4382; **priiátil'** m. ib. 4384. Derivat: **priiătélcă** f. = prietenă (bg. *prijatelka*); **priiatilǫe** a. = prietenie cf. sutsluc, 748].–Din bg. *prijatel.*

Priiatilǫe a. } v. *priiatil.*
Priiétil m. }

Prijălés vb. v. *jal'.*

Prijúng vb. v. *jung.*

Prijúr vb. I. v. *jur.*

Pril' m. Aprilie, ALR. 2410. *Pri pril' ǫnvirdzǫs pomil'* (în Aprilie înverzesc pomii), Com. I. L., cf. culuieu. — Din lat. **Aprilius, -um.*

Priliátnică adj. v. *priliétnică.*

Priliétnică adj. (Despre cereale) de primăvară. *Sicară priliétnică (priliatnică)*, ALR. 5189. *Uorz prilietnic* ib. 5193; ib. 5193. [Și: **priliátnică** adj.]. — Din bg. *lěto, lětnik.*

Príma adv. Intâi, mai întâi. *Prima la ǫntribat-au* (întâi l-a întrebat), 6/59. *Di prima* (mai întâi), 30/51. *Mai di primă* (mai întâi, înainte de toate). *S-mi duc mai di primă la lov*, 4/94. *Primauară* (prima dată), 8/46. — Din lat. *prīmus, -a, -um*, (arom. *prima*, rar).

Primănánc }
Primánc } vb. v. *mănanc.*
Primănc }

Primărít vb. v. *mărit.*

Primătíiă f. Marfă. *Veà doi uamiń cu primătiiă* (erau doi oameni cu marfă). [Și: **prămătíiă** f. Derivat: **primătár, prămătár** m. = neguțător. *Primătarii si spăreară*, 9/71 cf. 9/6]. — Din gr. πραγματεία, (arom. *părmătie*).

Primăveáră f. Primăvara. *Di dǫu primăver ăi loș.* Com. I. L. [Derivat: **primăvirés, -eascӑ** adj. (rar, mai des «di primăveară»: *caș di primăveară*, ALR. 5448), primăvăratec (Huma); **priumuvirés, -eascӑ** adj.]. — Din lat. *prīmavěra*, (arom. *primuveară*).

Primăveári f. Vară bună, ALR. 481. — Din prima și ver. < lat. *verus, -a, um.*

Primăvér m. Văr bun, ALR. 480. Cf. primăveari și ver.

Primăvirés, -eascӑ adj. v. *primăveară.*

Prímcă f. Cursă de prins păsări. *Ună ńerlă cătsai cu primcă*, cf. ALR. 1311. [Și: **príncă** f.]. — Din bg. *primka.*

Primeájdă f. Primejdie. *Primeajda dă la cutsǫt scăpai*, 187. — Din bg. *prěmeždje.*

Priminés Îmbrac, (refl.) mă îmbrac, ALR. 5776. *La primini, că ra ud* (... îl premeni, căci era ud), 19/31 cf. 3/9, 7/27, 38/40, 17/47. *Sa priminits* (sânt îmbrăcați...), *21. [D e r i v a t e: **priminíri** f. = îmbrăcare; **priminít, -ă** adj. = îmbrăcat. C o m p u s (cu pref.): **dispriminés, dăspriminés** (dis, dăs + primines) = (mă) desbrac. *Si disprimini* (...se desbrăcă), 18/47. *La dispriminirea*, 20/31 cf. ALR. 3260; **ispriminés** (is + primines) vb. = mă îmbrac cu haine nouă, Com. C. I.; **dupriminés** (du + primines), vb. = isprăvesc de îmbrăcat. Com. GH. T.; **dăpriminés** vb. = isprăvesc de îmbrăcat. — Din paleosl. *prěměniti*.

Priminíri f. } v. *primines*.
Priminít, -ă adj. }

Primistés vb. IV. Schimb ceva dintr'un loc în altul, cf. n ă m i s t e s. *Li ancălzom* [*bubili*], *li primistim mai zămulti or*, B. 11. [D e r i v a t e: **primistít, -ă** adj. = schimbat; **primistíri** f. = schimbare]. — Din bg. *prěměstjam*.

Primistíri f. } v. *primistes*.
Primistít, -ă adj. }

Primútšcu vb. I. v. *mutšcu*.

Prin prep. Prin. *Au scoasi prin bădză*, 12/55, cf. 13/3, etc. — Din lat. *per-in*, (arom. *pri*).

Príncă f. v. *primcă*.

Prind vb. III. Aprind. (refl.) mă aprind. *Tămăńa tu ań prinsiș* (tămâia ta mi-o aprinseși), 12/71 cf. 38/65; 20/68, 594. [D e r i v a t e: **príndiri** f., **prins, -ă** adj. = aprins]. — Din lat. *ap-pre* [*h*]*endo, -ěre*, (arom. *aprindu*).

Príndiri f. v. *prind*.

Pringhiés vb. v. *anghiies*.

Prinpărtsos vb. v. *ampărtsos*.

Prinsór vb. I. v. *ansor*.

Printórn vb. v. *torn*.

Príntru adv. v. *antru*.

Prinúib vb. v. *nuib*.

Pripășotă f. Nume de capră. Com. C. I.

Prípic Arșiță mare. Com. C. I. — Din bg. *pripek*.

Pripórt vb. I. v. *port*.

Pripúc vb. I. Preîntâmpin. *Usul'u cu cari putem s-li pripucom lușotiili și să rănim bubi fără frică* (regula cu care putem să le preîntâmpinăm bolile și să hrănim viermi de mătase...), B. 13. — Derivat dela **puc** (= apuc), cu pref. *pri*.

Pripún vb. III. v. *pun*.

Priputréc vb. v. *trec*.

Prirudés vb. v. *rudes*.

Prisădés v. *sădes*.

Prisădnés vb. IV. Mă înnec. *Ań prisădnești*, ALR. 2155. — Din bg. *seda*.

Priscálic vb. v. *ancalic*.

Priscróșnitsă f. Soldar (la ham), ALR. 5514. Din mbg. *prězkrăšnica*.

Priscúrnic m. v. *păscurnic*.

Prisfités vb. IV. v. *sfites*.

Prisírnitsa f. v. *sirnitsa*.

Prislăgăiés vb. v. *slăgăies*.

Prismăcenít, -ă adj. v. *smăcnes*.

Pristănés vb. IV. Mă iau după cineva, îmi bag mintea cu cineva. *Dupu crielu lu fitšor pristăneș* (te iai după mintea copiilor, 616. — Din bg. *prĕstavam*, (aor. *prĕstanah*).

Pristau̯ vb. I. v. *stau̯*.

Priștét vb. I. v. *ștet*.

Prísti prep. Peste. *Ai̯ să-i turim apu pupurită pristi el*, 7/16, *Pristi nǫpti* (peste noapte), 23/8 cf. 7/55, 21/68. N. de loc.: *Pristi-Areu̯*, *Pristi-Grip*, (Huma).

Príšti f. (pl.) Bășică. *Con mi ard, si fac prišti*, ALR. 4064. Cf. *pli̯uscavitsă*.

Pristucurés vb. IV. v. *trăcules*.

Pritál' vb. v. *tal'*.

Pritórn vb. v. *torn*.

Pritšăpcăi̯és vb. IV. v. *tšăpcăi̯es*.

Prítšca N. loc. (Oșani).

Prítšcap vb. I. Alunec, cad. *Pritšcăpǫ di pri punti ăn vali* (alunecă de pe pod în râu), 10/20.

Priturnát, -ă v. *torn*.

Pritútš m. Râșniță, Com. T. P.

Priubidés vb. v. *ubides*.

Pri̯umuvirés, -ească adv. v. *primăveară*.

Priúnă adv. Impreună, laolaltă. *Priună cu voi̯*, 1/56 cf. 15/15, 6/27, 36/65. [Și: (Țârnareca) **dipriúnă** adv. împreună. *Dipriună cu sor-sa*, 13/64].

Priúrdin vb. v. [2]*urdin*.

Priuzǫt, -ă adj. v. [3]*ud*.

Privărtál'că f. (La războiu), 1°. Lopățică ‖ 2°. Slobozitor. (Cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 53). [Și: **pruvărtál'că** f.]. — Derivat din bg. *prĕvărtam*.

Privéd vb. } v. *ved*.
Privideári f. }

Privín vb. v. *vin*.

Privlít Pleurezie, ALR. (arom. *plivrit*). — Din gr. *πλευρῖτις*.

Prizărés vb. IV, (refl.) Mă uit, privesc. *Să nu ti prizăreș* (să nu te uiți). *Fitšoru ară cătsǫ să si prizărească*. [Și: **priznés** vb. IV. (Țârnareca) mă uit prin ceva. *Priznea si vedz. Si priznească* (uită-te să vezi...), 28/68. Derivate: **prizǫrcă** f. (Oșani) = fereastră, crăpătură. *Cătà prin prizǫrcă* (se uità prin fereastră), Com. I. L.]. — Din bg. *prizirati*.

Priznés vb. } v. *prizăres*.
Prizǫrcă f. }

Proápi adv. Aproape. *Au̯ vizù tupola proapi di cădeari* (îl văzu pleopul aproape când era să cadă), 19/64. [Și: **própi, prǫpi** adv. cf., 19/6 cf. 9/55, 6/24. Derivat: **próchi̯u** vb. I. = ajung pe cineva; ajung aproape de el; apropiu pe cineva, îl primesc, (refl.) mă apropiu. *Lăgǫ, lăgǫ și la pruchi̯ǫ u̯omu, ca vizù că la pruchi̯ǫ* (alergă, alergă și se apropie de om, dacă văzu că-l ajunge), 9/35 cf. 46/40, (cu acest înțeles și intrans.). *Că pruchi̯ă di casă* (când se apropie de casă), 20/16. *Si pruchi̯ǫ* (se apropie), 12/7 cf. 12/51; **pruchi̯ári** f. = apropiare]. — Din lat. *ad-prŏpe*, (arom. *aproape*).

Proáspăt, -ă ad. Proaspăt. *Bubili au arises frunza mai proaspătă*, B. 7. *Tsişta peşt nu sa proaspăts.* Com. I. L. [Şi: **proáspit, -ă** adj. Com. V. J.]. — Din gr. πρόσφατος, (arom. *proaspit*).

Proáspit, -ă adj. v. *proaspăt*.

Proátă (Ţârnareca) *proata-uară* (întâia dată). Com. V. J. — Din gr. πρῶτα, (arom. *prota*).

Próchiu vb. v. *proapi*.

Próda N. loc. (Lugunţa).

Prol' m. Puiu de măgar. Cf. p r ă l i. [D e r i v a t: **prol'ác** m. (dimin.)]. ALR. 5533. — Din bg. *părle*.

Prombuc m. Tivitură. ALR. 3305. Cf. 1750. Cf. p ă r u m b e s.

Pronditúră f. Loc unde a săpat apa, ponor. ALR. 2491. — D e r i v a t din paleosl. *prodŭ* (dacor. *prund*).

Própi adv. v. *proapi*.

Proşáń s. v. *prăşai*.

Prosiác m. } v. *pruses*.
Prósic }

Prost adj. (Oşani) In picioare. *Şoz, dosta stătuş prost* (şezi, destul ai stat în picioare), Com. I. L. *Meardzi prost şi curdisit* (merge drept şi svelt), ALR. 2278. [D e r i v a t: **ampróstu** vb. I. = pun drept, îndreptez. *Amproastă-la sacu că căzù* (îndreptează sacul, căci căzu). *Nu poati si la amproastă*, Com. T. P.; **amprustári** f. = îndreptare; **amprustát, -ă** adj. = îndreptat (arom. *amprustedzu*)]. — Din mbg. *prosto*.

Próur Numele unei mahalale în Nânta. *Prour-džamisì* = numele bisericii Sf. Maria, (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 11).

Próuvă f. Zăpadă uşoară, care nu îngheaţă. ALR. 2440.

Pruăbidés vb. v. *ubides*.

Pruangrée vb. v. *angrec*.

Prubărdés vb. v. *pubărdes*.

Prubeáu vb. v. *beau*.

Prucásc vb. v. *casc*.

Prucont vb. } v. *cont*.
Prucontát, -ă adj. }

Prucúr vb. } v. *cur*.
Prucurát, -ă adj. }

Prudeápir vb. I. v. *deapir*.

Prudórm vb. v. *dorm*.

Prufác vb. v. *fac*.

Prufălít, -ă adj. v. *făles*.

Prufít m. v. *pruuroc*.

Prugălbinés vb. } v. *galbin*.
Prugălbiníri f. }
Prugălbinít, -ă adj. }

Prumbés vb. IV. Tivesc, ALR. 1757. Cf. p ă r u m b e s.

Prumirusés vb. v. *miruses*.

Prun m. Prun. Feluri de pruni: *prun vinăt* (face prune vinete); *prun măgăres* (face prune mari şi roşii); *prun picător* (face prune roşii şi rotunde); *prun drisliv* (face prune mici de coloare galbenă sau roşie; se întrebuinţează mai mult pentru rachiu); *prun calianc*, *prun trăuc* etc. Com. G. D. [**prúnă** (<lat. *prūna*) f. = fructul prunului, prună; **prúnitšcă** f. (dimin.)]. — Din lat. *prūnum* (arom. *prun*).

Prúnă f. v. *prun.*

Prúnitšcă f. v. *prună.*

Prupáse v. *pasc.*

Prupășeánă adj. v. *prăpășenă.*

Prupăsúc a. Păscut. *Du-ti tu, frati, astăz la prupăsuc*, 2/69. Cf. bg. *pastište.*

Pruputréc vb. III. v. *putrec.*

Prușél' v. *prășai̯.*

Prusés vb. IV. Cerșesc. *La trimeasi la prusirea* (... l-a trimes la cerșit), 601. [D e r i v a t e: **prusíri** f. = cerșit; **prósie** și **prósi̯ac** m. ALR. 451. (bg. *prosak*) = cerșetor 599. — Din bg. *prosja.*

Prusfités vb. v. *sfites.*

Prusíri f. v. *pruses.*

Pruștét vb. v. *ștet.*

Prutš... prutš Strigătul cu care se alungă calul. ALR. 5483.

Prutsér vb. v. *tser.*

Prutsǫp vb. v. *tsǫp.*

Pruu̯bidés vb. v. *ubides.*

Pruu̯óu̯ vb. v. *u̯ou̯.*

Pruúrlu vb. v. *urlu.*

Pruu̯róc m. (Oșani), Prooroc, profet. [In altă parte se zice și: *prufit* m. Com. I. L.]. — Din bg. *proorok.*

Pruvărtál'că f. v. *privărtal'că.*

Pruvéd vb. } v. *ved.*
Pruvideári f. }

Pruvisés vb. v. *vises.*

Pruvói̯ m. v. *prăvoi̯.*

Pruvóm. vb. v. *vom.*

Pruvudés vb. IV. Conduc, însoțesc. *Au̯ pruvudì* (o conduse). [D e r i v a t e: **pruvudíri** f. = însoțire, conducere; **pruvudít, -ă** adj. = însoțit, condus]. — Din bg. *provoždam*, (aor. *provodih*).

Pruvudíri f. } v. *pruvudes.*
Pruvudít, -ă adj. }

Pruvulés vb. IV. Găuresc. *Nu putù s-la pruvulească.* Com. I. L. [D e r i v a t e: **pruvulíri** f. = găurire; **pruvulít, -ă** adj. = găurit, fig. fără fund, în spec. pentru cei care mănâncă mult se zice: *mănancă ca vrin pruvulit* (mănâncă foarte mult). Com. I. L.]. — Din bg. *provaljam*, id.

Pruvulíri f. } v. *pruvules.*
Pruvulít, -ă adj. }

Psălés vb. IV. Cânt la strană, *Tsints psalts psăleau̯ ăn bisearică* (cinci cântăreți cântau în biserică), Com. C. I. [D e r i v a t e: **psălíri** f. = cântare la strană; **psalt** *(gr. ψάλτης)* m. = cântăreț de strană; **psăltír** m. = psaltire]. — Din gr. *ψάλλω.*

Psalt m. v. *psălés.*

Ptu! interj. Pfiu! 9/20.

Pu̯ărt vb. v. *port.*

Pubărdés vb. IV. Imbrobodesc. *Au̯ flǫ mũmă-sa prubărdită* (află pe mamă-sa îmbrobodită), 8/91. [Și: **păpărdés** vb. IV. D e r i v a t e: **pubărdíri** f. = îmbrobodire; **pubărdít, -ă** adj. = îmbrobodit. Și: **prubărdés** vb. IV. = mă îmbrobodesc din nou. *Curǫn si-u prubărdes*, 9/91; **prăpădés** vb. ALR. 3285, — Din bg. *podbradja* (Weigand. *Jahresb.* XV, 168).

Pubărdíri f. } v. *pubărdes.*
Pubărdít, -ă adj. }

Puc v. *pripuc.*

Pucát vb. I. v. *cat.*

Puclón a. Dar (la femeea lehuză). *Dus-au pitulitsi și multi pucloani* (au dus tigăițe și multe daruri), 6/61. [Și: **păclón** a. D e r i v a t: **puclunés, păclunés** vb. VI. = închin, mă închin. *Mi puclunes la Domnu* (lui Dumnezeu). — Din bg. *poklon.*

Puclunés vb. v. *puclon.*

Pucnés vb. IV. Crăp, pleznesc. *Pucnì un flotuc* (plezni un clăbuc), 9/38. *Nu ieș castqńă di si pucneș*, 603. [D e r i v a t e: **pucníri** f., **pucnít, -ă** adj.]. — Din bg. *pukam*, (aor. *puknah*).

Pucníri f. } v. *pucnes.*
Pucnít, -ă adj. }

Pucroávă f. v. *pucrov.*

Pucróv a. Învelitoare de lână, velință mai groasă. *Cu pucrōvu*, 20/43. [Și: **păcróv** a., (Țârnareca) **păcroávă, pucroávă** (prin metat. și) **cuproávă** f. *Trazi cuproava.* 13/68. *Trăgneà-u pucroava, no-ari*, 13/68]. — Din bg. *pokrov.*

Pucunés vb. IV. v. *cănes.*

Pudădés vb. IV. Dăruesc, dau la săraci, Com. V. J. — Din bg. *podavam.*

Pudardíc vb. I. v. *ardic.*

Pudlóg m. Petec la opincă. *Pudlog di upincă* (om de nimic), *Pudlog ăń-tsi feasi rostu* (mi s'a uscat gura de sete), 604. [Și: **pădlóg**, ALR. 3343]. — Din bg. *podloga.*

Pudmíșcă f. Funie cu care se leagă sămarul de picioarele de dinainte ale calului (La Oșani), m a t š c h i. Com. I. L.—Din bg. *podmiška.*

Pudmíșnic m. v. *podmișnic.*

Pudmistés vb. IV. Deretec, cf. n ă m i s t e s. *Mul'area pudmisteašti lucrăli prin casă*, ALR. 3813. — Din mbg. *podmĕstjam.*

Pudnitšárcă f. v. *podnitsă.*

Pudnoáșcă f. (La războiu) Iepe. Com. C. I. — Din bg. *podnožka.*

Pudrămqn vb. III. v. *rămqn.*

Pudvéschi (pl.) Bete, calțavete, cf. b e a t i. Com. V. J. — Din bg. *podveski.*

Puéịrc } m. v. *porc.*
Puérc }

Púfă Un fel de ciupercă care nu se mănâncă și care, când se coace, are un praf cafeniu înăuntru; acest praf se întrebuințează ca medicament la tăieturi. Com. I. L. — Din bg. *puh.*

Pugátšă f. (Țârnareca) Pogacie, pâine mai mare făcută în tepsie. *Ună gabanitsă șu ună pugatšă*, 4/68. || (La nuntă). Pâine mare presărată cu zahăr. Com. I. L. — Din bg. *pogača*, (arom. *pugače*).

Pugăzeáị m. plur. (La nuntă) Tinerii cari aduc zestrea miresii încărcată pe un cal încălecat de un fărtat, (cf. Capidan, *Meglenoro-*

mânii, I, 48). [Și: **puguzeái** m.]. — Din bg. *poguzěj* (Pančev).

Pugón a. v. *pogon*.

Pugudés vb. IV. Nemeresc, cf. u g u d e s. *Iu mireà colo pugudeà* (unde țintea, acolo nemerea), 11/67 (Refl.) Mă nemeresc, se întâmplă. *Si pugudeaști* (se întâmplă), 2/88 cf. 23/8, 5/72. [D e r i v a t e: **pugudíri** f. = nimerire, **pugudít**, **-ă** adj. = nimerit]. — Din bg. *pogoždam*, (aor. *pogodih*).

Pugudíri f. } v. *pugudes*.
Pugudít, -ă adj. } v. *pugudes*.

Puguzeái m. v. *pugdzeai*.

Puiángu m. (Țârnareca) Paianjen. [Și: **pang** a. *Cătsai un pang*. Com. V. J.]. — Din bg. *pajak*, (arom. *pangu*).

Puiátă f. Grajd, staul [pl. *puiọts*], Com. T. P. — Din bg. *pojata*.

Puimés vb. IV. (refl.) Mă ivesc, mă arăt. *Tamam di el lăfeau și si puimì* (tocmai de el vorbeau și se ivi). Com. GH. T.

[2]**Puimés** vb. IV. Iau, apuc ceva. Com. T. P. — Din bg. *poemam*.

Puimóinista } adv. v. *moini*.
Puimóntiza } adv. v. *moini*.

Puivés vb. IV. (refl.) Mă ivesc. *Si puives* (se arată), 2/66. *Si puivì ară prosicu* (din nou se ivi cerșetorul), Com. I. L. — Din bg. *pojavjamse*.

Pujár m. Incendiu, foc. *S-feasi pujar, arsi jumitati di cătun*, ALR. 692. || Curătură unde s'a tăiat pădurea; ib. 956, cf. t š ă n c o r. — Din bg. *požar*.

Pul (pl. *-ur*) m. Marcă postală, ALR. 2587. — Din tc. *pul*, (arom. *pulie*).

Pul' m. Puiu, în gen. p a s ă r e. *Cọntă puil'* (cântă pasările). *Să-ń li cats pul'il'*, 6/11. *Ancălzẹști āpu la pul'*, 13/11 cf. 1/32. | Nume de persoană. *Pul'u a lu popa*, 4/XVI, [Voc. *pul'uli* și *pul'*. *Iundi ti duts bra pul'*, 4/32. Plur. art. *pul'il'* și *puil'*. D e r i v a t e: **púl'că** f. = puică. Nume de fetiță. *Ca cọn ăi di pul'că șărọtă*, 609; **pul'chítsă** f. = puicuță, *11]. — Din lat. **pŭlleus, -um*, (arom. *pul'u*).

Pul'ánă f. Poiană. *Ună pul'ană*, 22/32. *Scaosi uoili ăn ună pul'ănă*, 11/94. || Nume de localități: *Pul'ana-furului* (Huma), *Pul'ana-lungă*, ib., Com. T. P. *Pul'ana-bealăl'ă*. *Pul'ana-cu-pinu* (Nânta). [D i m i n u t i v: **pul'ănítšcă** f., 6370]. — Din sl. *poljana*.

Pul'ănítšcă f. v. *pul'ană*.

Pulátă f. 1°. Palat, cf. c u n a c. *Scọndurli di la pulată*, 12/29 cf. 13/19. || 2. Un fel de tindă în catul întâiu sau al doilea. *Ari casă cu pulată*. Com. I. L. — Din bg. *polată*.

Puláz m. O parte a morii. Com. G. D.; (fig. în expresia) *ari bun pulaz* s. *ari bun ur* (este cu noroc). 995.

Pulicár m. Degetul cel mare, p o l i c a r. Com. I. L. — Din lat. *pollĭcaris, -e*, (arom. *pulicar*).

Puliés vb. IV. Vărs apă ca să se spele cineva. [D e r i v a t e: **puliíri** f. = vărsare de apă pentru spălarea mâinilor, Com. G. D.]. — Din bg. *polivam.*

Pulių̂és vb. IV. Poleiesc, suflu. *Tas puliit cu furlină* (tas suflat în aur). [D e r i v a t: **puliít, -ă** adj. = poleit]. — Din mbg. *polijam.*

Puliíri vb. IV. v. *pulies.*

Pulíit, -ă adj. v. *pulių̂es.*

Pulítsă f. Poliță, policioară, 13/48. *Pulítsă* n. loc. (Huma). — Din bg. *polica.*

Pulívnic m. (La nuntă) Urările ce se fac tinerei perechi din partea nuntașilor imediat după ce s'a sfârșit masa, atunci când mirele și mireasa fac mătănii. (Cf. Capidan, *Meglenoromânii,* I, 48, 49). — Din mbg. *polivnik* (cf. bg. *polivo*).

Pulíz m. Polițist. Com. I. L.

Pulm (pl. *-mur*) a. Pumn. *Un pulm di rǫpă dultsi,* B. 12. *Ạl' deadi un pulm di luşnats* (îi dădu un pumn de nuci), Com. I. L. [D e r i v a t: **púlmă** f. = mână plină, mănată. Com. C. I.]. — Din lat. *pŭgnus, -um,* (arom. *pulmu*).

Púlmă f. v. *pulm.*

Pulóc m. v. *pulog.*

Pulóg m. Oul pus în cotețul de găini unde trebue să ouă găinile. | Locul unde se clocesc ouăle, se nasc puii, p. ext. locul unde se ascunde vulpea. In general, ori ce bucată de pământ. Com. G. D. cf. p ă l o g. *Ịa-li foarfitsli mul'ari, pots să cuseş un puloc, ili nu* (... poți să cosești o bucată de pământ ori nu), 5/14. [Și: **pulóc** m.]. Pentru etim. cf. p ă l o g.

Pulumárcă f. v. *pălămarcă.*

Pulupés vb. IV. refl. Mă ascund ghemuindu-mă, mă pitulesc, mă pitesc. *Un ụom... bătù ună-ụară di un şarpi pulupit sup ună rǫpă* (... ghemuit subt o piatră), 1/12. [D e r i v a t e: **pulupíri** f. = ghemuire; **pulupít, -ă** adj. = ghemuit. C o m p u s (cu pref.): **dispulupés,** dis + pulupes) vb. IV. = fac să nu mai fie ghemuit. *Ụomu la dispulupì şarpili* (omul îl urni din loc pe șarpe), 3/12. — Din mbg. *lupam,* (bg. *lupja*).

Pumeánă f. Pomelnic, parastas. *Ạl' feasiră ună pumeană,* Com. I. L. — Din paleosl. *poměna,* (arom. *pumean*).

Pumét a. v. *pom.*

Pun vb. III. Pun. *Să pun,* 16/94. *Li pusi sub ịa,* 10/81. *Ań puş,* 4/13. *Ari pus,* 4/27 cf. 13/15, 25/64. || (Refl.) Mă suiu. *Si pusi fitšoru pri un fag* (se sui băiatul pe un fag). [Aor. pers. 3 plur. (Liumnița) *pusără. Si pusără pri gornits,* 7/71 cf. 7/77. D e r i v a t e: **púniri** f.; **pus, -ă** adj. = pus, suit. C o m p u s: (cu pref.) **pripún** vb. IV. (pri + pun) = mai pun. *Nu tribuịaști si pripunim lantă frunză,* B. 5]. — Din lat. *pōno, -ĕre.*

Púndziri f. v. *pung.*

Pung vb. III. Împung. Derivat **púndziri** f. = împunsătură, junghiu. *Am pundziri* (am junghiuri), ALR. 2205, 2206. — Din lat. *pŭngo, -ĕre.*

Púniri f. v. *pun.*

Púnti f. Pod, punte. *Si stǫm pri punti,* 8/52. N. loc. (Cupa). *Puntea-di-zadă,* n. loc. (Oșani). **Punti** numele unei mahalale în Nânta, (cf. Capidan, *Meglenoromânii,* I, 11). *Puntea-Popăl'ă* (ib. 23).— Din lat. *pons, pŏntem,* (arom. *punte*).

Pupărdés vb. IV. v. *pubărdes.*

Pupădíịcă f. v. *popă.*

Pupărés vb. IV. Opăresc. *La li pupări guşil'* [*la pul'*] (le opări...), 13/11. [Și: **păpărés** vb. *Si spealӑ cu păpărită apă* (se spală cu apă oparită), 2/71. Derivate: **pupăríri** f. = opărire; **pupărít (păpărít, -ă)** adj. *Apu pupărită,* 12/11; **pupárnic** (bg. *puparnik*) m. = făină pentru plăcintă. *Am un tăgărdžic plin di puparnic,* *52]. — Din bg. *poparjam.*

Pupărétcă f. Șezătoare. *Toati featili raụ dunati lă pupăretcă* (toate fetele erau adunate la șezătoare). [Și: (Oșani) **puprétcă** f. Com. I. L.]. — Din bg. *poprelka* (sinon. cu *sedĕnka*).

Pupăríri f.
Pupărít,-ă adj. } v. *pupăres.*
Pupárnic m.

Púpcă f. 1°. Boboc de floare, floricele de porumb. Com. I. L. || 2°. Prescură. *Si duc pupcă la popa* (o să duc o prescură popii), Com. G. D.—Din mbg. *pupka,* «boboc».

Pupeáză f. Pupăză. *Flǫ un cuịb di pupeazӑ.* Com. I. L. [Forma *pupă* este necunoscută].

Pupíịă f. v. *păpiịă.*

[2]**Pupíịă** f. Căruță. *Ancă unẹac ra s-u calcă pupiịa* (cât p'aci să-l calce căruța), ALR. 3130.

Puprétcă f. v. *pupăretcă.*

Purcár m.
Purcăríl'ă f.
Purcărlǫc a. } f. v. *porc.*
Purcuríl'ă f.
Purcuvínă f.

Púric m. v. *purits.*

Púrits m. Purece. *Un purits,* 6/54. *Ạș la ari puritsu 'n coastă* 611 cf. 7/18, 610, 613. [Și: (Țârnareca) **púric** m. cf. 4/67]. — Din lat. *pūlex, -ĭcem,* (arom. *puric*).

Purivés vb. IV. (refl.) Mă clatin. *Ụomu beat si puriveaşti cǫn amnă* (omul beat se clatină când umblă), Com. I. L. — Din mbg. *porivam.*

Puróịu. Nume de râu ce se varsă în Meglenița.

Purǫmbuc Tivitură Com. T. P. cf. părumbes.

Purtári f.
Purtát, -ă adj. } v. *port.*

Purtítsă f.
Purtítšcă } v. *poartă.*

Purtseáụă f.
Purtselúș m. } v. *porc.*
Purtsǫl m.

Purtucálă f. Portocală și coloare portocalie, ALR. 3403. *Tsẹ fẹtă*

dĭ ăn purtucală, 13/85. [Și: **prătucálă** f., 15/85].

Purumbés vb. IV. v. *părumbes*.

Pus, -ă adj. v. *pun*.

Pusălés v. *pusoles*.

Pusát a. Pândă. *Pri pusat sta*, stă la pândă, 614. — Din tc. *pusat*.

Púscă f. Oțet. *Ḷuta puscă chịupu ș-la frǫndzi* (oțetul tare sparge vasul), 615. *Au̯ sparsiră pusca*, (s'au certat), 715. — Din lat. *pusca, -am*, (arom. *pusca*).

Pusipés vb. Pun ceva în cuptor spre a se coace. *Au̯ răzmisii̯ și au̯ pusipii̯* (o pusei în cuptor), ALR. 1847. [D e r i v a t : **pusipít, -ă** adj. (despre carne) *cǫn si coatsi ăn furnă di sup tsǫst di lamarină*, ALR. 4073]. — Din bg. *săpjam?*

²**Pusipés** vb. IV. Presar cu ceva. [D e r i v a t: **pusipít, -ă** adj. = presărat. *Trupu dĭ pusipit cu dǫmts* (trupul îi este presarat cu pete), B. 12]. — Din bg. *potsipvam*.

Pusipít, -ă adj. v. *pusipes*.

²**Pusipít, -a** adj, v. ²*pusipes*.

Pusleádic m. Soarta în care se află fătul născut. (Cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 105). — Din bg. *poslĕdak*.

Pusolés vb. IV. Presar. *Pusoliĭ tšinușă prin casă*, ALR. 3171. Piperez, ib. 733. — Din bg. *posolja*.

Pust,- ă adj. Pustiu. *Un loc pŭst*, 3/55. | Pustie, cf. 2/13. *Pust di măgar* (pustia aceea de măgar), 2/63 cf. 24/6, 8/13, 10/16. [D e r i v a t: **pustińitáti** f. = pustietate. *Au̯ dusi ăn un mŭnti tsi nu veà tsivà pustińităti*, 11/38. (Și: **pustińătáti** f., Com. G. D.)]. — Din bg. *pust*.

Puşt adj. Curvar, ALR. 4904. — Din tc. *pjušt*, (arom. *puștu*).

Pustalántă adv. Ziua de după poimâne, atestat numai de Weigand.

Pustănés vb. IV. Mă obosesc. *Saldi di cvătširea pustăniră* (numai de clocit se obosiră). [D e r i v a t e: **pustăníri** f. = obosire; **pustănít, -ă** adj. = obosit. *Cal pustănit* (cal obosit), 7/36. — Din bg. *postavjam*, (aor. *postanah*).

Pustăníri f. } v. *pustănes*.
Pustănít, -ă adj. } v. *pustănes*.

Pustáv m. Jghiab. *Tsista pustav* 17/32 cf. 2/32. Nume de fântână (Oșani și Nânta). — Din bg. *postav*.

Pustăvés vb. IV. Căptușesc, ALR. 5769. [Și: **pustuvés** vb. IV D e r i v a t: **pustăveálă** f. = căptușeală, ib.]. — Din bg. *postavjam*.

Pustél'ă f. Așternut. *Ună mul'ari ăn pustel'ă*, 8/65. — Din bg. *postelja*.

Pustés vb. IV. v. *post*.

Pustińătáti } f. v. *pust*.
Pustińitáti } f. v. *pust*.

Pustíri f. v. *pustes*.

Púştu m. Nemernic, păcătos, ciapcân, stricat, Com. G. D. Acelaș cu p u ş t.

Pustuvés vb. *pustăves*.

Pusúlă f. (în expresia) *Au pirdù pusula* (și-a pierdut echilibrul), 617. Pentru *busolă*, (există și în mbg.).

Putánă f. Curvă. Cf. r u s p i i ă. ALR. 4906. — Din it. *potana*, (arom. *putană*).

Pútcă f. Organ genital la femei și vite, ALR. 1099, 4873. *Putca purtseaudăiă* = p o t b e a l, ALR. 1918. — Din mbg. *putka*.

Putcúmnic m. Numele unei rude a mirelui. (Capidan, *Meglenoromânii*, I. 47). Derivat bg. din *kum?*

Putcusés vb. IV. v. *cus*.

Puteári f. v. *pot*.

Putéts m. (La cap) Cărare, dungă, Com. I. L. [Și: **patéts**, **potéts** m.]. — Din mbg. *patec*, id.

Pútină f. Putină. *Ună putină di brondză*, Com. I. L. [D i m i n u t i v: **putinítšcă** f. (pl. *-chi*)].

Putinítšcă f. v. *putină*.

Putirés vb. IV. Gonesc. *Putireau un lūp*, 1/36. *Si putires*, *98, cf. 772. [D e r i v a t e: **putiríri** f. = gonire; **putirít, -ă** adj. = gonit]. — Din mbg. *poteram*, id.

Putiríri f.

Putirít, -ă adj. v. *putires*.

Putnés vb. IV. Fac farmece, descânt. [D e r i v a t: **putníri** f. = descântare]. Com. I. L.

Putoári f. Putoare. Cf. p u t s o s.

Putóc v. *potoc*.

Putorn vb. I. v. *torn*.

Putpăros vb. IV. v. *dupăros*.

Putpizlív, -ă adj. v. *pezä*.

Putreábnic, -ă adj. De trebuință, necesar. *Con vem baia frunză, lesnic putem știri cot nă-i putreabnică* (... cât ne trebue). B. 10. — Din bg. *potrěbnik*.

Putréc vb. III. v. *trec*.

Pútrid, -ă adj. Putred. *Tsela-i putrid di pari.* [D e r i v a t e: **putrizos** vb. IV. = putrezesc *Napcum putrizos*, B. 8; **putrizori** f. = putrezire; **putrizot, -ă** adj. = putrezit. *Rămăsătur putrizoti*, B. 9; **putrizońi** f. = putreziciune. *Ca iert ăi, putrizońi* (ca fiert este, putreziciune), 619 cf. 620]. — Din lat. *putrĭdus, -a, -um*, (arom. *putrid*).

Putrizoń f. }
Putrizori f. } v. *putrid*.
Putrizos vb. }
Putrizot, -ă adj. }

Putronză f. v. *jugoali*.

Pútsă f. (la băețași) organul genital, cf. t š u m p u l e a t i, t š o p c ă, ALR. 4872, (arom. *putsă*).

Putšác a. v. *potš*.

Putson, -ă adj. Puțin (Intrebuințat foarte rar), cf. n e a c, u n e a c. — Din **pŭtīnus, -a, -um*, (arom. *putsîn*).

Putsos vb. III. Miros prost, put. [Și: *amputsos* v. D e r i v a t e: **puturós (putărós, -oasă)** adj. = puturos. *Bureati-puturos*, cf. b u r e a t i. *Di inmăros pănă puturos*, de fudul ce este până pute, 309; **putsori** f. = împuțire; **putsot, -ă** adj. = împuțit; Com. D. G.]. — Din lat. *puteo, -*īre*, (arom. *amput*).

Putsọri f. } v. *putsọs.*
Putsọt, -ă adj. }
Putšudés vb. IV. v. *tšudes.*
Putúnd vb. v. *tund.*
Putúr (pl.) v. *potur.*
Puturnári f. } v. *torn.*
Puturnătúră f. }
Puturós, -oasă adj. v. *put.*
Puturtšọs vb. IV. } v. *turc.*
Puturtšọt, -ă adj. }
Puvél'ă f. Putere, stăpânire. *Di sub puvel'a lu drācu* (de sub stăpânirea dracului), 16/79. [D e r i v a t e: **puvilés** vb. IV. = poruncesc, ordon, stăpânesc. *Tot voi̯ si puvilits* (Tot voi să stăpâniți)]. — Din bg. *povela.*
Puvilés vb. IV. v. *puvél'ă.*

R

Raát a. v. *rati.*
Răb a. (In limba secretă). Nemâncat, flămând. lihnit. Com. G. D.
²**Răb** a. v. *ărb.*
Rábă f. Numele oaiei cu lâna amestecată, cenușiu cu negru. *Oai̯ă siv cu negru,* ALR. 5328.
Răbét a. (Oșani) Spate. *Au̯ ạntsăpọ cutsọtu ăn răbēt,* 18/40. [Și: **ạrbét(i)**a.]. — Din bg. *răb.*
Răbúș (pl. *-bușă*) a. Răboj. *Scoati-la din răbuș; fọ-la risit* (pune-i cruce, nu-l mai socoti), 622. *Li-ari pirdut răbușăli* [*s. ăi̯ ișọt din răbuș*], 623. — Din mbg. *rabuš,* (arom. *răbuşe*).
Rac m. Rac. *Că la rac ạl' tsi dutsi* (îi merge ca racul), 624. — Din bg. *rak.*
Răcătínă f. v. *răcutină.*
Racavítsă f. Manșeta care se poartă sub mânecile cămeşii. Com. G. D. — Din bg. *răkavica.*
Rachíi̯ă f. Rachiu cf. *86, *87. — Din tc. *raky,* (arom. *arik'ie*).
Răchítă N. loc. (Nânta).
Răcutínă f. Flegmă. *Rătsi și scupi răcutiń* (răci și scuipă flegmă), Com. I. L. [Și: **răcătínă** f. *Scupeaşti răcătină,* ALR. 1637). — Din mbg. *rakotina,* (bg. *hrakotina*).
Răgát m. v. *argat.*
Răgăván m. (Oșani) Liliac. *Răgăvanu miruseaşti ubav,* Com. I. L. || Arbore cu fructe negre și mici care nu se mănâncă. Com. C. I. [Și: **argăván** m.]. — Din mbg. *orgovan.*
Răghi̯ă f. } v. *rọghi̯ă.*
Răghisés vb. }
Răgúşă f. Oaie cu coarne. [Și: **rogúşă** f.; **răgúşcă, rogúşcă** f. (dimin.). — Din bg. *roguša.*
Rai̯ a. Rai, paradis. — Din bg. *raj.*
Răjăníă Strat, așternut de paie (de secară)? *Nu tribui̯aşti nitscọn sa rănim bubi pri rogozină ili răjăniă,* B. 3. — Cf. bg. *răžjanica* « paie de secară ».
Răjnés vb. IV. Scrâşnesc cu dinții. *Cf.* c r ă s n e s, c ă r t s ă i̯ e s, ALR. 2118. — Este

Putsọri f. } v. *putsọs.*
Putsọt, -ă adj.
Putšudés vb. IV. v. *tšudes.*
Putúnd vb. v. *tund.*
Putúr (pl.) v. *potur.*
Puturnári f. } v. *torn.*
Puturnătúră f.
Puturós, -oasă adj. v. *put.*
Puturtšọs vb. IV. } v. *turc.*
Puturtšọt, -ă adj.
Puvél'ă f. Putere, stăpânire. *Di sub puvel'a lu drācu* (de sub stăpânirea dracului), 16/79. [D e r i v a t e: **puvilés** vb. IV. = poruncesc, ordon, stăpânesc. *Tot voi̯ si puvilits* (Tot voi să stăpâniți)]. — Din bg. *povela.*
Puvilés vb. IV. v. *puvél'ă.*

R

Raắt a. v. *rati.*
Răb a. (In limba secretă). Nemâncat, flămând. lihnit. Com. G. D.
[2]**Răb** a. v. *ărb.*
Rábă f. Numele oaiei cu lâna amestecată, cenușiu cu negru. *Oai̯ă siv cu negru*, ALR. 5328.
Răbét a. (Oșani) Spate. *Au̯ ạntsăpọ cutsọtu ăn răbēt*, 18/40. [Și: **ạrbét(i)**a.]. — Din bg. *răb.*
Răbúș (pl. *-bușă*) a. Răboj. *Scoati-la din răbuș; fọ-la risit* (pune-i cruce, nu-l mai socoti), 622. *Li-ari pirdut răbușăli* [s. *ăi̯ ișọt din răbuș*], 623. — Din mbg. *rabuš*, (arom. *răbușe*).
Rac m. Rac. *Că la rac ạl' tsi dutsi* (îi merge ca racul), 624. — Din bg. *rak.*
Răcătínă f. v. *răcutină.*
Racavítsă f. Manșeta care se poartă sub mânecile cămeșii. Com. G. D. — Din bg. *răkavica.*
Rachíi̯ă f. Rachiu cf. *86, *87. — Din tc. *raky*, (arom. *arik'ie*).
Răchítă N. loc. (Nânta).
Răcutínă f. Flegmă. *Rătsi și scupi răcutiń* (răci și scuipă flegmă), Com. I. L. [Și: **răcătínă** f. *Scupeaști răcătină*, ALR. 1637). — Din mbg. *rakotina*, (bg. *hrakotina*).
Răgát m. v. *argat.*
Răgăván m. (Oșani) Liliac. *Răgăvanu miruseaști ubav*, Com. I. L. || Arbore cu fructe negre și mici care nu se mănâncă. Com. C. I. [Și: **argăván** m.]. — Din mbg. *orgovan.*
Răghi̯ă f. } v. *rọghi̯ă.*
Răghisés vb.
Răgúșă f. Oaie cu coarne. [Și: **rogúșă** f.; **răgúșcă, rogúșcă** f. (dimin.). — Din bg. *roguša.*
Rai̯ a. Rai, paradis. — Din bg. *raj.*
Răjăníă Strat, așternut de paie (de secară)? *Nu tribui̯aști nitscọn sa rănim bubi pri rogozină ili răjăniă*, B. 3. — Cf. bg. *răžjanica* « paie de secară ».
Răjnés vb. IV. Scrâșnesc cu dinții. *Cf.* c r ă s n e s, c ă r t s ă i̯ e s, ALR. 2118. — Este

același cu dacor. *scârșni* din plsl. *skrŭžitati.*

Rálitsă f. Plug (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 51). [Și: **ráritsă** f.]. Pentru etim. cf. l a r i t s ă.

Rămásnică f. Logodnică. *Să-ń afliș ună rămasnică* (să-mi găsești o logodnică), 1/10. *Să-ș veadă rămasnică-sa*, 2/91. [Masculin: **rămásnic** = lododnic]. — Din mbg. *ramasnik.*

Rămát, -ă adj. } v. *rǫm.*
Rămătúră f. }

Rămóń m. Romoniță, ALR. 1938. Se mai numește și p a š t ĭ.

Rămǫn vb. III. Rămân. *Rămasi ară ăn loc. Veà rămas*, 13/31 cf. 4/7, 29/40. [Și: (Cupa) *rimǫn* vb. III, 13/56; (Țârnareca) **armǫn** vb. III. *Tsi armăneà la mini*, 11/56. C o m p u s cu pref. **pudrămǫn** (pud + rămǫn) vb. III. = rămân în urmă, Com. C. I. — Din lat. *remaneo, -ēre*, (arom. *armîn*).

Rámură f. Ramură, cracă. *Dǫuă ramur*, 3/11. — Din lat. **rama, -am*, cf. Pușcariu, *Et. Wb.* (1428).

Ránă f. Rană. *S-la dară rǫń* (să-l facă plin de răni), 22/4 *Cu tsi ạts trec rǫńli* (cu ce îți trec rănile?) 16/56 cf. 625. [D e r i v a t : **răńlíf, -ă** adj. = plin de răni. *Cafcu sam răńlif* (cum sunt plin de răni), 15/56]. — Din paleosl. *rana.*

Răńă f. Râie. [D e r i v a t: **răńós, -oasă** adj. = râios. *Coaja mea-i răńoasă* (pielea mea... îi râioasă), 11/35; **răńlíf, -ă** râios, Com. T. P.]. — Din lat. *aranea, -am*, Pușcariu, *Et. Wb.* (1460), (arom. *arîńe*).

Răncátš m. Râncaciu, Com. P. M. [Și: **rângátš** m.].

Răndzărés vb. IV. (despre copii) Plâng, stâncesc. *Nu răndzărea, dosta răndzăriș*, Com. GH. T.

Răndžés vb. IV. (Despre câine). Imi arăt dinții, rânjesc, ALR. 1151. — Din bg. *rămžă.*

Rănés vb. IV. Hrănesc, întrețin. *Nu ạń mi răneà* (nu mă hrănea), 7/36 cf. 30/40. [D e r i v a t e: **răníri** f. = hrănire; **ránít, -ă** adj. = hrănit. *Ca 'n cotšină rănit* (ca în cocină hrănit) 148. D e r i v a t (cu pref.): **nărănés** (bg. *naranjam*) = hrănesc. *Fẹta di bun maị bun li nărnì pul'il'... Cum va nărnì? — noị tărtšǫm că tu nă nărniș*, 7/11]. — Din paleosl. *hraniti*, (arom. *hrănescu*).

Răngátš m. v. *răncatš.*

Ránghịăl m. Arhanghel; sărbătoarea din 8 Noemvrie. Com. I. L.— Din bg. *Arangjel*, (gr. *ἀρχάγγελος*).

Răníịă f. Căldare de aramă în care se fierb rufele, Com. T. P. — Din mbg. *aranija.*

Răńlíf, -ă adv. v. *rană.*

Răńos, -oásă adj. v. *răńă.*

Răńuveáști vb. IV. Plouă mărunt. *Răńuvì neac* (căzu puțină ploaie; a rouat), ALR. 1266. [Și: **ruńuvés** vb. *Ruńuveaști* (cerne, plouă), ib. 1978]. — Din bg. *ronja.*

Rap m. Arap. *Rāpu ạụ tăltšọ lamńa... rāpu li flọ capitili* (arapul ucise balaurul) 15/28 cf. 2/80. [D e r i v a t e: **rápcă** f. = arapcă, nume de oi, capre, cățea (Țârnareca); **Răpínă** (cf. bg. *arapina*) = nume de persoană. *Vinì lānt rāp cari ại ra numea Răpina*, 4/80]. — Din tc. *arab*.

Rápă }
Răpătínă } f. v. *rọpă*.

Răpăusári f. v. *răpọs*.

Rápcă f. v. *rap*.

Răpés vb. IV. Răpesc, pun mâna pe ceva. *Răpịà-la* (răpește-l), Com. G. D. [D e r i v a t e: **răpíri** f. = răpire; **răpít, -ă** adj. = răpit, id.]. — Din lat. *rapio*, *-*īre*, (pentru *-ĕre*), (arom. *arik'escu*).

Răpínă f. |
Răpíri f. | v. *răpes*.
Răpít, -ă adj. |

Răpítšcă f. }
Răpós, -ă adj. } v. *rọpă*.

Răpọs vb. I. Mă repauzez, mă odihnesc, cf. d i s m ă r ọ s. *Șizură să răpọsă la umbră* (... să se repauzeze...), 1/21 cf. 3/79, 843. *Bubili răpoasă* (se odihnesc), B. 6. [Și: **ripuséz** vb. I. = răposez, mor. *Ripusọ* (a murit), ALR. 2702. D e r i v a t e: **răpusári (rupusári)**, f. = repauzare; **răpusát, -ă** = odihnit. Com. G. D.].—Din lat. *repauso*, *-are*, (arom. *răpăsedzụ*, Cod. Dim.).

Răptšícă f. v. *rọpă*.

Răpusát, -ă adj. v. *răpos*.

Răputínă f. v. *rọpă*.

Ráritsă f. v. *laritsă*.

Răsădíști N. loc. (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 20).

Rășănés vb. IV. (refl.) Mă înveselesc. [D e r i v a t e: **rășănít, -ă** adj. = vesel la inimă, voios, 627]. — Din tc. *šen* « vesel ». Există și în mbg. *rašenuvam se*.

Rășănít, -ă adj. v. *răș̌ănes*.

Răsár vb. I. v. *sar*

Rășărít, -ă adj. Larg, lărgit. Cf. r ă ș i r i t. *Ari rostu (dispicat) rășărit*, 985. — Din bg. *raširam*.

Răscármin vb. I. v. *scarmin*.

Răscătšoáră f. v. *răscătšor*.

Răscătšór m. Pas, schioapă. Com. I. L. [Și: **răscătšoáră** f. ALR. 2242]. — Din bg. *razkrač*.

Răscrăsnitsă f. Răscruce, răspântie. *Pri tu răscrăsnitsă* (prin răspântie), 41/65 cf. 9/78. — Din mbg. *răzkrăsnica*.

Răscrép vb. I. v. *crep*.

Răscurnés vb. IV. Răscol, ALR. 5368, 5369. — Din mbg. *rasskornah*, (aor. lui *rasskorivam*).

Răsfac vb. III. v. *fac*.

Răsfét vb. }
Răsfitári f. } v. *fet*.

Răsfrọng vb. III. v. *frọng*.

Răsiníc a. Fir de metal. Com. I. L. [Și: **răsníc** a. (Liumnița): id.]. — Din mbg. *resi* « fire ».

Rășirés vb. IV. Lărgesc, răresc. *S-nu tărtšọm că frunza prinsă, acu ạụ rășirim ca si si rătsịască, ại bună* (să nu credem că frunza aprinsă,

dacă o rărim...), B. 7 cf. 4. [D e r i v a t: **răşirít, -ă** = lărgit, rărit, cf. r ă ș ă r i t]. — Din bg. *raširam*.

Răşirít, -ă adj. v. *răşires*.

Răslăgaiés vb. v. *slăgăies*.

Răslán m. Leu. *Lă răslān al' deadi uasili* (leului îi dădu oasele), 2/49 cf. 17/9, 1/39, 1/49, 628. [D e r i v a t e: **răslánčă** f. = leoaică. *Si dusi lă răslāncă*, 15/9; **răslănítsă** f. = ursoaică. *Răslănitsa veà un buturachi*, 18/40 cf. 16/40]. — Din tc. *arslan*, (arom. *aslan*).

Răslánčă, **Răslănítsa** } f. v. *răslan*.

Răşnés vb. IV. Răşnesc, macin cu râşnița. Com. I. L. [D e r i v a t: **răşnitsă** f. = terciu, id.].

Răşnitsă f. v. *răşnes*.

Răsól Varză acră. *Ăn crăbla di răsol...* (în putină cu varză), 8/XIII. — Din mbg. *rasol*.

Răşǫn m. v. *arşǫn*.

Răspárg vb. III. v. *sparg*.

Răsplǫng vb. III. v. *plǫng*.

Răsprăscăiés vb. IV. (Despre oi) Imprăştiu. I. G. Cf. ą m p r ă s c ă i e s. — Din bg. *razprăskam*.

Răspucát vb. I. v. *cat*.

Răstál' vb. I., **Răstăl'ári** f., **Răstăl'ătúră** f. } v. *tal'*.

Răstórn vb. I. v. *torn*.

Răstruculés vb. v. *trăcules*.

Răstsért vb. v. *tsert*.

Rastsǫp vb. v. *tsǫp*.

Rastupés vb. v. *tupes*.

Răsturés vb. IV. Vărs răspândesc, (refl.) mă vărs răspândindu-mă. Com. T. P. — Din **bg.** *rasturjam*.

Răsutšǫs vb. Răsucesc. [Şi: **rusutšǫs**]. Com. T. P.—Din bg. *razsučă*.

Rătés vb. IV. Incolțesc. Cf. ą n c u l e t s. *Ca s-răteascd* (să încolțească), ALR. 6119.

Ráti f. Linişte. *Nu mi lasă lă rāti* (... nu mă lasă în linişte), 2/66. [Şi: **raát** a.]. — Din tc. *rahat*, (arom. *arihate*.

Rátšăs m. Vierme care mănâncă cartofii, ALR. 6026. — Din bg. *račez*.

Rátšcă f. Un fel de insectă care se vâră în pământ şi roade rădăcinile plantelor, c h i f t e r i ț ă, c o r o p i ş n i ț ă. Com. G. D. — Din bg. *račka*.

Rătseálă f., **Rătsés** vb. } v. *ratsi*.

Rátsi adj. Rece. *Apu bistră și ratsi* (apă limpede și rece...), 5/59 cf. 37/65. [D e r i v a t e: **rătsés** vb. IV. = răcesc; **rătsíri** f. = răcire; **rătsít, -ă** adj. = răcit; **rătsími** f., **rătseálă** f. (Com. G. D.), **rătsimínt** a. = răceală; *rătsimint* se întrebuințează, în basme, şi ca nume de presoană cf. f r i g u r e a *Io sam rătsimintu*, 4/37. — Din lat. *rĕce[n]s*, **-em*, (arom. *aratse*).

Rătsími f., **Rătsimínt** a., **Rătsíri** f., **Rătsít,-ă** adj. } v. *ratsi*.

Rătšǫc v. **rutšǫc**.

Ráuă adj, v. *rọu*.

[2]**Ráuă** f. Rouă. *Ca raua antru soari* (ca roua dinaintea soarelui), 630. — Din lat. *rōs, rōrem*, (arom. *aroauă)*.

Ráur a. v. *rọur*.

Răvnés vb. Netezesc. [D e r i v a t: **răvnít, -ă** adj. = netezit. *Direaptă răvnită* (oaie cu urechea dreaptă netezită), Com. G. D.]. — Din bg. *raven*.

Rávnic, -ă adj. v. *ravnină*.

Răvnínă f. Loc neted, șes. *S-la tragă ăn răvnină* (să-l tragă la șes). 20/41 cf. 996. [Și: **rávnic, -ă** adj. id. ALR. 2488 cf. 5061]. — Din bg. *ravnina*, id.

Răvnít, -ă v. *răvnes*.

Răvól m. Revolver. *La scoasi răvōlu*, 2/57 cf. 8/52. [Și: **ruvel'** m.]. — Din mbg. *revol*.

Răvulugọz m. (Oșani) Flămânzilă. *Răvulugọzuli, dosta cripaș* (nesăturatule, destul îndopași), 633 cf. 684.

Răzămplitės vb. IV. v. *ạmplites*.

Răzbát vb. III. v. *bat*.

Răzblúdnic adj. v. *răzblutnic*.

Răzblútnic m. Copil neastâmpărat, răsfățat, ALR. 1517. [Și: **zăblúdnic,** adj. ib. 2661]. — Din bg. *razbluden*.

Răzbói a. (La țesut) Războiu. Iată părțile războiului: *leamni* (patul, stratul, trupul războiului), *pitšoarili - di - dinăinti* (picioarele de dinainte), *pitšoarill - di - dinăpoi* (picioarele de dinăpoi), *blọń* sau *scọndură* (cele două scânduri ce leagă tălpile războiului), *sul* (sul), *fuști* (vergele sau joarde), *l'itsă* (ițe), *spată* (spată), *bărdi* (brațe), *scripeati* (scripete), *privărtal'că* sau *privurtal'că* (slobozitor), *tindecl'i* (tindeche), *suval'că* (suveică), *tsavi* (țeava), *lemn* (lemnușorul), *rost* (partea urzelei din fața ițelor), (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 53). — Din mbg. *razboj*.

Răzbugărés vb. v. *bugar*.

Răzburọs vb. IV. v. *burọs*.

Răzdáu vb. v. *dau*.

Răzdrubés vb. v. *drubes*.

Răzglób a. Încheietura membrelor corpului omenesc. *Ăn răzglob măiaști* (dă în încheeturi), ALR. 4849. — Din mbg. *razglob*.

Răzgrămát, -ă adj. Dărăpănat *Casă răzgrămată*, ALR. 3817. — Din *zgrọm* (arom. *zgrîm*), păstrat numai sub această formă.

Răzínt m. Argint. *Furliń și răzint*, 6/11 cf. 306, 634. *Răzint ghiu* (argint viu), ALR. 4256. — Din lat. *argentum*.

Răzjóc vb. I. v. *joc*.

Răzlăbés vb. III. refl. Mă liniștesc, mă astâmpăr. *Curọn si răzlăbì* (curând se liniști), 18/40. *Si mor răzlăbit* (să mor liniștit...), 3/43 cf. 21/51. [D e r i v a t e: **razlăbíri** f., **răzlăbít, -ă** adj.]. — Din mbg. *razlabavam*.

Răzlăbíri f. } v. *răzlăbes*.
Răzlăbít, -ă adj. }

Răzmătés vb. IV. v. *mătes*.

Răzminés vb. IV. v, *mines.*

Răzmisés vb. IV. Prepar pâine, după ce aluatul s'a dospit, ALR. 3989. — Din mbg. *razmesuvam.*

Răzvicăiés vb. IV. v. *vicăies.*

Reápă Morcov. Com. I. L. — Din bg. *rĕpa.*

[2]**Reápă** f. v. *aripă.*

Reáti m. Berbecele necastrat. Cf. tšucăies. ALR. 5330. — Din lat. *aries, -etem* (arom. *areate*).

Reaz? *Cu tseastă turliiă bubili răpoasă, si șătăies, leau havà și zăcatsă ara la măncarea cu reaz* (în felul acesta viermii de mătase se odihnesc, se plimbă, iau aer și încep din nou să mănânce cu...), B. 6. — Cf. bg. *rĕzko.*

Rémă f. Guturaiu. Com. I. L. — Din gr. *ρεῦμα,* (arom. *remă*).

Réndină f. Răzătoare de hrean, etc. ALR. 3980. — Din mbg. *rendina.*

Répa adv. In continuu, mereu, într'una. *Ńercurea, vinirea post repa.* Com. GH. T.

Ricăiés vb. IV. Zbier. *Măgaru răcăiaști* (măgarul zbiară), 37 cf. 642. — Din bg. *rikam.*

Rid a. Deal, colină. *Pri rid, rid amnă,* *7 cf. 643. *Ridu-di-Crutsi* n. loc. (Huma). [Derivat: **rid-náe** m. = tăpșan, loc înalt, ALR. 2486]. — Din bg. *rid.*

Ridíc vb. I. v. *ardic.*

Ridnác m. v. *rid.*

Ridóvna f. Săptămâna dinainte de *săptămǫna di brǫnză* s. *prisirnitsa* (săptămâna albă), când se mănâncă de dulce și miercurea și vinerea. Com. I. L. — Din bg. *redovna.*

Rijòs vb. IV. Trag linii, lovesc cu prăjina. *S-ti rijǫs si-ts numir coastili* (o să te croesc), 645. — Din bg. *rĕžja.*

Rimilés vb. IV. (refl.) Mă frec pe corp cu hainele de pe mine. *Dosta ti rimiliș* (destul te scărpinași), Com. I. L. Derivat din *rǫm?*

Rimǫn vb. III. v. *rămǫn.*

Rin m. Arin negru, ALR. 1929. — Din lat. **alnīnus, -um,* (arom. *arin, anin*).

Rinés vb. IV. Arunc cu lopata, ridic cu lopata. *La rinimă di ua* (l-au dat afară), 646. — Din bg. *rina,* (arom. *arnescu*).

Ripnés vb. IV. Sar peste ceva. *La ripnimă* [s. la ripnì] se zice pentru unul care a fost ucis pe loc. 647. — Din bg. *ripam* (perf. aor. *ripnah*).

Ripusez vb. I. v. *răpǫs.*

Risít, -ă adj. Șters din catastif. *La feasi risit,* cf. 622. — Din tc. *risit,* id.

Rísti m. Nume de persoană: Cristea. *Nă mătim ca Petca cu Risti,* 359.

Ristós m. Hristos, 648. — Din mbg. *Ristos.*

Ritš m. Ariciu (întrebuințat rar), cf. ej. *Ritš di căstońă* (coaja verde cu spini a castanei), Com. T. P. — Din lat. *erīcius,* (arom. *arič.*)

Ritšel'ă f. Magiun de dovleac. — Din tc. *rečel.*

Ríza m. Nume de persoană, cf. 5/XVII.

Roátă f. Roată, Com. T. P. — Din lat. *rŏta, -am.*

Rob (pl. *-bur*). Cataplasmă. *Robur caldi*, ALR. 4200.

Róbuva N. loc. (Nânta), cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 11.

Rod a. Rod. *Tsista timp no-ari rod*, (anul acesta nu-i rod mult), Com. C. I. — Din sl. *rod.*

[2]**Rod** vb. III. Rod. *Ghermil' li roasiră toati scǫndurli* (viermii au ros toate scândurile), Com. I. L. [Perf. s. *roş*, part. *ros*, *roasă*]. — Din lat. *rōdo, -ĕre,* (arom. *arod*).

Rǫd vb. III. Râd (des şi pron.) *mi rod* (mă râd). *Si rǫd pōpi* (râd părinte), 20/8. *Si rǫdi la steali* (este prost), 729. [Şi: (Huma) **răd** vb. III. *Rădi mama* (mama râde), 3/71. D e r i v a t: **rǫdiri** f. = râs, 109. C o m p u s e (cu pref.): **zărǫd** (ză + rǫd. cf. bg. *zasmivam se*) vb. III. =încep să râd, fac pe altul să râdă. *Nu ti zărăseş*, 8/62 cf. 5/62; **zărǫs** a. = surâs, 943; **zăpudrǫd** (ză + pud + rǫd) vb. III. (refl.) = încep puţin să râd. *Si zăpudrǫs-au*, 7/62. — Din lat. *rīdeo, -ĕre,* (arom. *arîd*).

Rǫdiri f. v. *rǫd.*

Rog vb. I. Rog (refl.) mă rog. *Şarpili ąl' tsi rugǫ* (şarpele i se rugă), 1/12. *Si rugau̯*, 1/33. [D e r i v a t e: **rugămínt** a. = rugăminte. *Mari rugămint ąts fac bābu*, 6/91. — Din lat. *rŏgo, -are,* (arom. *rog*, rar).

Rǫghi̯ă f. Rugină şi un fel de boală la oameni şi la vite. *Ru̯aghi̯ă di ureacl'ă* (ceară din ureche), ALR. 49. || Murdărie pe corp, jeg, ib. 1654. [Şi: **răghi̯ă** f., **ru̯ághi̯ă** f. D e r i v a t e: **ru̯ághi̯av, -ă** adj. = ruginit, murdar, ALR. 639; **răghisés (roghi̯ăsés)**, vb. IV. = ruginez, ALR. 4264 cf. 1529]. — Din mbg. *ărgja*, (bg. *răžda*).

Roghisés vb. v. *rǫghi̯ă.*

Rogúşa, **Rogúşcă** f. v. *răguşă.*

Rogúz m. v. *ruguzină.*

Rói̯ m. v. *roi̯ac.*

Roi̯ác (pl. *roi̯ats*) m., Roiu. *Primu roi̯ac* (roiul dintâi), ALR. 5461. [Se zice şi **rǫi̯** ALR. 1692]. — Din bg. *roj.*

Rom a. Rom. *Bii̯ui̯ ună scafă di rom*, Com. I. L.

Rǫm vb. I. Râm, rod, scurm pe subt pământ. [D e r i v a t e: **rămári** f., **rămát, -ă** adj. C o m p u s (cu pref.): **zărǫm** (ză + rǫm) vb. I. = încep să râm, să sgâriu, să rod. *Zărămă cu tšitšorlu*, 17/68, **rămătúră** f. = rămătură, Com. G. D.]. — Din lat. *rīmo, -are,* (arom. *arîm*).

Rǫncă f. Fărămitură. *Ună rǫncă* (o leacă), 650. *Nitsi ună rǫncă nu lai̯* (nici o fărămitură nu luai), 19/80. — Din bg. *ronka.*

Rọnsi f. plur. Firele ce atârnă dintr'o parte și din alta la țesătura velințelor. Com. I. L. — Din mbg. *resi*.

Rọnză f. Haină femeiască, Com. T. P.

Rópă f. v. *rọpă*.

Rọpă f. Piatră, stâncă, povârniș. *Ună rọpă*, 1/12. *Si pusi pri ună mari rọpă*, 3/77 cf. 8/22, 635, 639. *Rọpă-dultsi* (pucioasă), B. 12. *Rọpă vinită* (piatră vânătă), ib. 13. *Rọpă-di-moară* (piatra morii), se mai zice și *rọpili, răpili*. Nume de loc.: *Rọpa-bufului̯* (Lugunța), *Rọpa-caprăl'ă* (Cupa), *Rọpa-corbului̯*, *Rọpa-cu-urmili* (Oșani), *Rọpa-cu-cupatš* (Lugunța), *Rọpa-di-cutšan* (Oșani), *Rọpa-di-moară* (Huma), *Rọpa-di-Scară*, *Rọpa-di-curună*, *Rọpa-di-pin*, *Rọpa-di-stur*, ALR. Intr., *Rọpa-lu-Petru* (Oșani), *Rọpa-lu-Botli* (Oșani), *Rọpli-nalti* (Cupa), *Rọpa-neagră*, *Rọpa-roși* (Nânta), *Ropa-ntsăpată* (Oșani și Lugunța), *Ropa-prăvdălită* (Huma). [Pl. *rọpi* și *rap*: *Ninelu cu dou̯sprets rap* 1/I. Și: **rópă, róu̯pă** ALR. Intr.; **rápă** f. Derivate: **răpítšcă** și **răptšícă** f. = pietricică; **răputínă, răpătínă** f. = loc răpos, pietros; **răpós, -ă** adj. = râpos, pietros, Com. G. D. *Ruposu* n. loc. (Cupa)]. — Din lat. *rīpa, -am*, (arom. *arîpă*).

Roș, -ă adj. Roș. *Mirdžani-roși* *12. *Roșa uu̯ă*, 25/32. *Rușu-bardză* (oaie albă-roșietică), Com. T. P. Derivat: **róșcă, roșcát róșcăv** adj. = roșatic, roșcat Com. I. T. P. *Mitercă roșcată* ALR. 5477; **rușátsă** f. = rugină la grâu, ALR. 5185; **(ạn)rușọs** vb. IV. = roșesc. Compus (cu pref.): **izrușọs** (iz + rușọs) vb. IV. = roșesc peste tot; **zărușọs** (ză + rușọs) = roșesc, *Zărușọ di rușọni* Com. C. I.]. — Din lat. *rŏseus, -a, -um*, (arom. *aroș*).

Rósă f. (rar) Rouă, cf. **rau̯ă**. — Din bg. *rosa*.

Róșcă } adj. v. *roș*.
Róșcăv }

Rospíi̯ă f. Femeie depravată, curvă, Com. G. D. [Și: **ruspíi̯ă** f. id.]. — Din tc. *orospi*.

Rost (pl. *rọsti*) a. 1. Gură *Si-ń la zăud rostu* (să-mi ud gura), 5/91 cf. 3/8, 7/24, 10/34, 652, 653. *Nu la treatsi prin rost* (nu mai adu aminte de el), 656 cf. 659. | 2. (La războiu) Gura ce se deschide între firele urzite cu ajutorul ițelor și prin care trece firul de bătaie, Com. I. L. [Și: (Liumnița) **ru̯ăst** a. 20/73. — Din lat. *rōstrum*.

Rọu̯ a. Râu (numai ca nume propriu) în *Rọu-mari* (râul mare), un râuleț care trece prin Oșani și Nânta; *Rọul-Urei̯* n. loc. (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 23), cf. vali. Com. I. L. — Din lat. *ri-[v]us, -um*, (arom. *arîu*).

[2]**Rọu̯, rau̯ă** adj. Rău. *U̯amiń rọi̯* (oameni răi), 6/12. *Mul'area ra mult rau̯ă*. [Derivat: **ạnrăi̯és**

vb. IV. = mă supăr. *Și picurāru si ạnrăì*, 7/37; **nărăịés** vb. IV. id. *Tuntsea fitšorlu tsărescu si nărăì*, 18/64; **nărăíri** f. = supărare; **nărăít, -ă** adj. = supărat]. — Din lat. *reus, -a, -um*, (arom. *arău*).

Rọụpă f. v. *rọpă*.

Rọur (pl. *rọur*) a. Un fel de piatră ce se poate ciopli foarte ușor. [Și: **ráur** a.]. Com. I. L.

Rụághịă f. } v. *rọghịa*.
Rụághịav, -ă adj. } v. *rọghịa*.

Rụăst a. v. *rost*.

Rúbă f. Costum, tacâm de haine, cf. 20, 23/4. *Și li scọse lụị rūbi* (își scoase hainele lui), 23/8 cf. 23/64. [D e r i v a t: **rubítšcă** f. (dimin.)]. — Din bg. *ruba*.

Rubítšcă f. v. *rubă*.

Ruc vb. I. } v. *ruc*.
Rucári f. } v. *ruc*.
Rucát, -ă adj. } v. *ruc*.

Rúdă f. Lână mai fină, moale, mătăsoasă, cf. arom. a r u d. Com. G. D. *Oị rudi* (oi cu lâna rudă). — Din bg. *ruda*.

Rudán m. (La țesut) Rodan, ALR. 5849. [Și: **rudáni** f.]. — Din bg. *rodan*.

Rudáni f. v. *rudan*.

Rudés vb. IV. Nasc, făt. *Cọn la rudì* (când îl născu), 2/63. *Na rudim* (ne născurăm...), 22/29. || (Despre pomi), Fac poame. *Cotsi fil'an gornits nu rudeaști* (de ce cutare păr nu face pere?), 6/59. [D e r i v a t e: **rudíri** f. = naștere, fătare. *Tsę mul'ari ra di rudiri* (... era să nască), 1/23. C o m p u s (cu pref.): **dărudés** și **durudés** (du + rudes sau din aor. bg. *dorodih*); vb. IV = isprăvesc de născut, nu mai nasc; **prirudés** (pri + rudes sau din aor. bg. *prĕrodih*) vb. IV = renasc, mă nasc din nou. *Ca cọn mi prirudịị*. Com. C. I. — Din paleosl. *roditi*.

Rudíri f. } v. *rudes*.
Rudít, -ă adj. } v. *rudes*.

Rug (pl. *ruj*) m. Rug. Com. C. I.

Rugămínt a. v. *rog*.

Ruguzínă f. Rogojină. *Ună ruguzină*, 17/69 cf. 660, 829, 38/51. [Și: **róguz** m. = rogoz (bg. rogoz)]. — Din bg. *rogozina*.

Rufít adj. Proaspăt. *Milnic ca ụou rufit* 442. Cf. gr. *αὐγὰ ῥουφηκτά*.

Ruịác v. *roịac*.

Ruịés vb. Roiesc. *Albina s-ruịaști, coșu s-ruịaști* (albina, coșul roiește), ALR. 5460. — Din *roị*.

Rúmig vb. I. Rumeg. Com. T. P. — Din lat. *rŭmĭgo, -are*, (arom. *aroamig*).

Runc vb. I. Arunc. *Rucà chịetrili* (arunca pietrele...), 3/65 cf. 12/67. || Trag cu pușca. *Ascheril' zăcătsară si runcă cu tufechil'ă* (armata începu să tragă cu puștile), 35/65. [Și: **ruc** vb. I., 9/66. D e r i v a t e: **rucári** f., **rucát,-ă** adj. = aruncat, tras]. — Din lat. *averrunco, -are*, (arom. *aruc*).

Runc, -ă adj. Rar. *Bulcă runcă și subtsọri* (văl rar și subțire), B. 5. *Li punim maị ăn runc*, ib. 11 cf. 12.

Meardzi runc (ninge rar, fulguește) ALR. 2442. *Runc uară* (rare ori) ib. 1348. [D e r i v a t: **runtsǫs** vb. = răresc].

Runcátš. Cal răncaciu (castrat pe jumătate) ALR. 1109.

Runés vb. IV. Fărămițez, scot boabele unui pom, strugure etc. cf. r o n c ă. *Li runiră băbuchil' și si culcară*, 9/56 cf. 9/31. [D e r i v a t e: **runíri** f. = fărămițare; **runít, -ă** adj. = fărămițat; **runitúră** f. = fărămitură, ALR. 768, făină de fierestrău, ib. 1852]. — Din mbg. *ronam*.

Runíri f. } v. *runes*.
Runít, -ă adj.
Runitúră f.

Runtsǫs vb. IV. v. *runc*.

Ruńuvés vb. v. *răńuves*.

Rup vb. III. Rup. *La ruptsi... căti ună mẹră* (le rupse câte un măr), 16/19, cf. 13/19. | (Refl.) mă rup. *Si ruptsi* (se rupse), 23/72 cf. 860. *Ruptsi chiadinu* (a murit), 286. [D e r i v a t e: **rúpiri** f., **rupt, -ă** adj.; **ruptătúră, ruptúră** f. = ruptură.] — Din lat. *rŭmpo, -ĕre*, (arom. *arup*).

Rúpiri f. } v. *rup*.
Rupt, -ă adj.
Ruptătúră f.
Ruptúră f.

Rus m. Rus.

Rus, -ă adj. Roșcat. *Uaiă rusă* (oaie roșcată), cf. 9/94. [D e r i v a t: **rusícaf** adj. = palid, ALR. 2139]. — Din bg. *rus*, (arom. *arus*).

Ruș m. Spin, ALR. 5803. *Gard-di-ruș*, ib. 5018.

Rusál'ă (s. pl.) Se numesc tinerii cari, imediat după Crăciun, îmbrăcați în haine de sărbătoare, aleargă din casă în casă, unul dintre ei cântând din gaidă, ceilalți jucând, ca să adune daruri, pe care le întrebuințează în folosul bisericii. Aceste jocuri țin până pe la 6 Ianuarie și se aseamănă cu jocurile Bulgarilor din regiunea Yeniğe-Vardar. Com. T. P. (Cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 39).

Rușátsă f. v. *roș, -ă*.

Ruseáști vb. (despre ploaie), Cerne, mijgură, plouă mărunt, ALR. 2431. — Din bg. *rosit*.

Rușfét a. (Turcism) Mită. (Cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 49). Com. I. L. [(Țârnareca) și: **rușféti** f.].—Din tc. *rüšvet*, arom. *rușfete*).

Rusícaf adj. v. *rus, -ă*.

Rusíiă f. Rusia.

Rúșnitsă f. Un fel de mâncare făcută din făină și unt cu apă, ciulama mai subțire. Com. Gh. T. — Din mbg. *răšnica*, id. Cf. 529.

Rușǫni f. Rușine, cf. 8/10, 15/38, 258. [D e r i v a t: **ąnrușǫn** (refl.) = mă rușinez, mi-e rușine. Com. T. P.]. — Din lat. **rosīnus, -a, -um*, (arom. *arșine*).

Rușǫs vb. IV. v. *roș*.

Ruspíiă f. v. *rospiiă*.

Rusulíiă cuvânt neînțeles dintr'o zicătoare de joc copilăresc, cf. i l i l i g a.

Rusutşọs vb. IV.

Rutšọc m. v. *rutšọs*.

Rutšọs vb. IV. Prânzesc. *Să rutšască* (să prânzească), 7/30. Compus (cu pref.): **zărutšọs** (ză + rutšọs) vb. IV. = prânzesc, încep să prânzesc. *Si vin si zărutšim*, 5/72; **rutsọc** (**rătšóc, rutsuăc**) m. (bg. *ručeк*, *ručok*) = prânz. *Şi ca vinì pri rutšọc*, 3/8. *Rutšocubitọrn* (gustare între ora 10 și 11, înainte de prânz), cf. 5/74, 9/82. — Din bg. *ruča*.

Rutšuăc m. v. *rutšọc*.

Ruvel' m. v. *răvol*.

S

S conj. v. *să*.

Sa pron. v. *su*.

Să conj. Să. *Să-ts spun*, 6/1, etc. *Să zăsfires unęc* (să cânt puțin), 23/2 etc. [Prescurtat: **s** conj. *S-mi scunz* (să mă ascunzi), 8/80, etc. Şi: **si** conj. *Că si ti ạncalic, di nu pots si ti scol'*, cf. 2/37, cf. 24/39, 9/40, 14/64, 11/65, etc.; **su** conj. *Su-u cătsọm și su-u vindim* (să-o prindem și să o vindem), 5/76]. — Din lat. *se* (pentru *si*), arom. *si*.

Saát a. v. *sat*.

Sabáịlea adv. Dis de dimineața, de cu vreme. *Dimineatsta văcăru sabaịlea ișà* (dimineața văcaru ieșea de cu vreme), 1/44. — Din tc. *sabaile*.

Săbán m. Numele boului născut sâmbăta. Cf. dumi, lunči, martin, ńertši, petsi, zăran.

Sac m, Sac. *Ca l'a dăşărtat-aụ satsil'* (când au deșertat sacii...), 11/60 cf. 22/65, 7/41. *Pot să-ń leg ăn sac cu tini* (pot să mă prind cu tine) cf. 14/93. *La feasi sac di pal'ă* (l-a snopit în bătăi) 661. *Sac fară cur* = sac fără fund, cf. 662, 663. [Diminutiv: **săcúl'**, **sicúl'** m. = traistă, traistă mică. Com. I. L.]. — Din lat. *saccus*, *-um*, (arom. *sac*).

Săcól m. v. *socol*.

Săcúl' m. v. *sac*.

Sadanác N. loc. (Huma).

Sădés vb. IV. Sădesc. *Sădì ịel vitsă ăn neaụă*, 9/31. *Cu ịel nu pots sădiri crăstăvets*, 155 cf. 665. [Derivate: **sădíri** f. = sădire; **sădít, -ă** adj. = sădit. Compus (cu pref.): **prisădés** (pri + sădes) vb. IV. = altoesc, sădesc, Com. V. T.]. — Din bg. *sada*.

Sădéscu vb. IV. (Țârnareca) Judec. *Ụor-di-căti-ụor zăcats si-l' sădescu* (ori de câte ori m'apuc să-i judec...), 13/65. [Derivate: **sădíri** f. = judecată. *Am ună sădiri mighịu doị ụamiń* (am o judecată între doi oameni), 13/65, **sădít, -ă** adj. = judecat]. — Din mbg. *sădam* (cf. alb. *sundoj*).

Sádi } adv. v. *saldi*.
Sădi }

Sădíri f. } v. *sădes*.
Sădít, -ă adj. }

Rusutşǫs vb. IV.

Rutšǫc m. v. *rutšǫs.*

Rutšǫs vb. IV. Prânzesc. *Să rutšască* (să prânzească), 7/30. Compus (cu pref.): **zărutšǫs** (ză + rutšǫs) vb. IV. = prânzesc, încep să prânzesc. *Si vin si zărutšim*, 5/72; **rutsǫc** (**rătšóc, rutsuăc**) m. (bg. *ruček, ručok*) = prânz. *Şi ca vinì pri rutšǫc*, 3/8. *Rutšocubitǫrn* (gustare între ora 10 și 11, înainte de prânz), cf. 5/74, 9/82. — Din bg. *ruča.*

Rutšuăc m. v. *rutšǫc.*

Ruvel' m. v. *răvol.*

S

S conj. v. *să.*

Sa pron. v. *su.*

Să conj. Să. *Să-ts spun*, 6/1, etc. *Să zăsfires unęc* (să cânt puțin), 23/2 etc. [Prescurtat: **s** conj. *S-mi scunz* (să mă ascunzi), 8/80, etc. Și: **si** conj. *Că si ti ąncalic, di nu pots si ti scol'*, cf. 2/37, cf. 24/39, 9/40, 14/64, 11/65, etc.; **su** conj. *Su-u cătsǫm și su-u vindim* (să-o prindem și să o vindem), 5/76]. — Din lat. *se* (pentru *si*), arom. *si.*

Saát a. v. *sat.*

Sabáilea adv. Dis de dimineața, de cu vreme. *Dimineatsta văcăru sabailea ișà* (dimineața văcaru ieșea de cu vreme), 1/44. — Din tc. *sabaile.*

Săbán m. Numele boului născut sâmbăta. Cf. dumi, lunči, martin, ńertši, petsi, zăran.

Sac m, Sac. *Ca l'a dășărtat-au satsil'* (când au deșertat sacii...), 11/60 cf. 22/65, 7/41. *Pot să-ń leg ăn sac cu tini* (pot să mă prind cu tine) cf. 14/93. *La feasi sac di pal'ă* (l-a snopit în bătăi) 661. *Sac fară cur* = sac fără fund, cf. 662, 663. [Diminutiv: **săcúl'**, **sicúl'** m. = traistă, traistă mică. Com. I. L.]. — Din lat. *saccus, -um*, (arom. *sac*).

Săcól m. v. *socol.*

Săcúl' m. v. *sac.*

Sadanác N. loc. (Huma).

Sădés vb. IV. Sădesc. *Sădì iel vitsă ăn neauă*, 9/31. *Cu iel nu pots sădiri crăstăvets*, 155 cf. 665. [Derivate: **sădíri** f. = sădire; **sădít, -ă** adj. = sădit. Compus (cu pref.): **prisădés** (pri + sădes) vb. IV. = altoesc, sădesc, Com. V. T.]. — Din bg. *sada.*

Sădéscu vb. IV. (Țârnareca) Judec. *Uor-di-căti-uor zăcats si-l' sădescu* (ori de câte ori m'apuc să-i judec...), 13/65. [Derivate: **sădíri** f. = judecată. *Am ună sădiri mighiu doi uamiń* (am o judecată între doi oameni), 13/65, **sădít, -ă** adj. = judecat]. — Din mbg. *sădam* (cf. alb. *sundoj*).

Sádi } adv. v. *saldi.*
Sădi }

Sădíri f. } v. *sădes.*
Sădít, -ă adj. }

Sádra adv. v. *saldi.*

Sádu-tšubań N. loc. (Huma).

Saíb m. Administrator peste o moșie, supraveghetor, logofăt. — Din tc. *saib.* [Și: **săibíịă** m.; **săịbíịcă** f. = soția administratorului. *Trimeasi ună carti la săịbiịca.* (In text greșit *săịbiịcc*), 5/55.

Săịnà f. Sanie ALR. 5641. — Din bg. *sanja.*

Sal } adv. v. *saldi.*
Săl }

Sălăghịés vb. IV. (Țârnareca) Dau drumul, las. Com. I. T. [D e r i v a t e: **sălăghíri** f. lăsare; **sălăghít, -ă** adj. lăsat liber id.]. — Aromânism din gr. *σαλαγῶ.*

Sălám adv. Singur, bine de tot. *S-au spăstrim sălam casa,* B. 13. | Zdravăn, în toate mințile; sigur. *Nu-i sălam* s. *nu-i dutot,* 666. [D e r i v a t: **salamlọc** a. = siguranță. *Dintru maị mari salamlọc* B. 14]. — Din tc. *salam.*

Salamlọc a. v. *salam.*

Sălátă f. Salată. *Sălata lu feasi* (îl făcu salată), 667.—Din bg. *salata,* it.

Sălăvít, -ă adj. Rânced. *Slănină sălăvită* (slănină rânceдă), ALR. 2048.

Sălbátic, -ă adj. (Nânta) Sălbatec, Com. G. D. — Din lat. *salvaticus, -a, -um (= silvaticus).*

Sálcă f. Salcie. Din lat. *salix,* **salcem,* (arom. *saltse*).

Sáldea adv. v. *saldi.*

Sáldi adv. Numai, 3/65. *Saldi coada nu-l' antră,* *43 cf. 17/19, 24/31, 16/56, 3/65. [Și: **săldi, sáldea** adv. cf. 18/73. **sal, săl** adv. *Ămă sal tsel sirumaulu... ancă rucà chịetrili,* 4/65, cf. 6, 26/65; **sádi, sădi** adv. *Aș lă sădi ună baltitšcă* (îș luă numai), 13/71. *Unu lă sădi tămăńă* (unul luă numai), 9/71, **sádra?** adv. *Cătsọ să tsọpă «sadra cacă drin»,* 8/28]. — Din tc. *sade.*

Săldi adv. v. *saldi.*

Săldisés vb. IV. Dau drumul, trimet, pierd. Com. T. P. — Din mbg. *saldisvam,* tc. *saldarmak.*

Salmà f. Corlate, pătul, ALR. 5231. — Din tc. *salma.*

Săltănát a. Saltanat, lux. *Bighitsa ș-ari sultănat,* 43. — Din tc. *saltanat,* (arom. *săltănate*).

Salumúnu N. loc. (Huma).

Sam vb. IV. Sunt. *Sam feata ampirătuluị* (sunt fata împăratului), 11/73 cf. 9/3, 25/6, 9/12, 2/16, 4/37, 1/76. *Io sunt,* 42/65, *Tu ieș,* 7/30. *Tse eștšă tăntu ńirat?* (ce ești atâta uimit) 13/65. *Iăl ăị maị juni* (el e mai tare...), 3/74, cf. 17/31. *Tsista-i, featu?* — *nu-i tsista* (acesta-i, fată?...), 17/73, 5/37 etc. *Pri drumu lu Ristos ạș-u* (pe drumul lui Christos este), 648. *Iundi l'-u căpu?* (unde îi este capul?) 10/34 *Iundi iasti?* 6/74. *Bun im ua* (bine suntem aici...), 18/29 cf. 15/15. *Its vrednits... nu its vrednits* (sunteți vrednici...), 6/19 cf. 2/11, 20/29, etc. *Ăn tini raụ tots dratsil'* (în tine erau

toți dracii), 6/14 cf. 16/6, 9/9, 5/36, etc. *Maica cu tati săn ạngrupats*, 28/68. *Babu mi vrei să-ts escu iịl'u a tău?* (să-ți fiu fiul tău?). *Si-ts sọm ca izmichiar?* (...să-ți fiu ca servitor?) 4/51. *Vrei s-ii la mini?* (vrei să fii la mine), 12/41. *Si eș iịl'u a meu* (să fii fiul meu). 26/65. *Tsi s-iịă, s-iịă* (ce-o fi, să fie), 4/78, cf. 3/27. *Tsista vrin chiatip pọti să iịă*, 13/15. *Să im priună* (să fim împreună), 12/7. *Ra ud*, 19/31 cf. 1/20, 2/71, etc. *Ạirà ună-uară un tată și... ămă ạirau multu sirumaș*, 1/64, etc. *Nu-l' fui căpitoń*, 64 etc. *Tu fost-ai priiatil cu tāti*, 9/43 cf. 2/21, 1/54, 8/69, etc. Pentru etim. cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 172 (§ 121).

Săm m. v. *sọmt*.

Sămár a. Samar, 7/41. *Nu poati la măgar, dọ la sămar*, 399. *Ạl' ạmpl'ară sămaru* (l-a snopit în bătăi) 10. [D i m i n u t i v : **sămărítš** m. Com. G. D.; **sămărdžì** și **sămărdžọịă** m. = vânzător de sămare, id.]. — Din lat. *sagmarius*, *-um*, (arom. *sămar*).

Sămărdžì, **Sămărdžọịă**, **Sămărítš** m. v. *sămar*.

Sămọnă f. v. *săptămọnă*.

Sămsár m. Samsar. Com. I. L. — Din tc. *samsar*.

Săm-Toader N. loc. în Meglen, (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 11).

Sămún a. Pâine de făină albă. Com. I. L.— Din tc. *samun*, (arom. *sămune*).

Sămuvílă f. Zână rea, zână din pădure, s a m o d i v ă. *Acu-i sămuvīlă*, 1/90. *Noastră sōră dị sămuvīlă*, 8/90. *Flọ un cul'b di sămuvili*, 15/94 cf. 13/19, 1/66. — Din bg. *samovila*.

San a. Farfurie (mai adâncă) de aramă. Com. I. L. — Din tc. *sahan*, (arom. *săhane*).

Săn vb. Ajut v. *sam*.

[2]**Săn** m. v. *sọmt*.

Sănămédru, **Sănămịădru** m. v. *sọmt*.

Sănătáti f. Sănătate. *Du-ti cu sănătati*, 14/94 cf. 3/25, 5/26. [D e r i v a t e : **sănătós, -ă** (<lat. **sanĭtōsus*, *-a*, *-um*) adj. = sănătos. *Loșu sănătosu la poartă* (bolnavul poartă pe sănătos), 7/13. **ạnsănătușọz** vb. I. = însănătoșez. *Di un mes zatsi și ancă nu si ạnsănătușọ*. Com. I. L.]. — Din lat. *sanĭtas*, *-tatem*, (arom. *sănătate*).

Sănătós, -oasă adj v. *sănătati*.

Săntrátš m. Un fel de cuțitaș cu care se taie frunzele de dud. Com. T. P. — Din bg. *santrač* (tc).

Sănzi m., **Sănzirári** f., **Sănzirát, -ă** adj. v. *sọnzi*.

Sap vb. I. Sap. *Ạl' săpọ corinl'i* (îi săpă rădăcinile), 152. *Ạń săpaș la vińă*, 917 cf. 676, 215, 678. [D e r i v a t e : **săpári** f. = săpare; **săpát, -ă** adj. = săpat]. — Din lat. **sappo*, *-are* (dela *sappa*), (arom. *sap*).

Săpă f. Sapă. *Nişti cu sapa, nişti cu cartea* (unii cu sapa, alţii cu cartea), 657; *sapă-largă*. — Din lat. *sappa, -am*, (arom. *sapă*).

Săpári f. } v. *sap*.
Săpát,- ă adj. }

Săptă prep. v. *sub*.

Săptămănă f. v. *săptămǫnă*.

Săptămǫnă f. Săptămână. *E săptămǫnă vineà căsă* (fiecare săptămână venia acasă), 1/42 cf. 9/47. *Un-dǫu̯ săptămǫń* (una, două săptămâni), 7/9. *Săptămǫna di Tudoritsa* = săptămâna dinaintea postului mare, când se leagă de carne, c ă r n i l e a g ă (Liumniţa, Com. P. M.). *Săptămǫna di brǫnză*= câşlegi, cf. p r i s i r n i t s a, r i d o v n a. [Şi: **săptămănă** f. **s(ă)mǫnă** f. în *smǫna mari*, ALR. 288, 2818]. — Din lat. *sĕptĭmana, -am*, (arom. *stămînă*).

Săpún a. Săpun. *Leà un calǫp di săpun*, 8/38. [D e r i v a t: **săpundžì** m. = vânzător de săpun, sapungiu; **săpunisés** vb. IV. = dau, spăl cu săpun, ALR. 3371]. — Din lat. *sapo, -onem*, (arom. *săpune*).

Săpunisés vb. v. *săpun*.

Sar vb. I. v. *sari*.

[2]**Sar** vb. IV. Sar. *Sărì fitšoru la marzini*, 5/23. *Si-ts zitseà sar... tu va si sar* (să-ţi fi spus: sari, tu era să sari), 476. [La perf. *sărnì* în loc de *sărì*, probabil în urma influenţei perfectului slav « ripnì », cf. r i p n e s sau s c o c n e s. *Lisitsa cum ra pri cal... sărnì di pri cal* (sări de pe cal), 3/13. — Din lat. *salio, -īre*, (arom. *ansar*).

Saránda N. loc. (Nânta).

Sărát, -ă adj. v. *sari*.

Săráteă f. Zăr. ALR. 1815. — Derivat din *sari*.

Sărbătoári f. Sărbătoare. *La sirumau no-ari sărbătoari* (săracul nu ştie de sărbători), 677. — Din lat. **servatoria, -am*, (arom. *sărbătoare*).

Sărbeáneă f. } v. *sǫrb*.
Sărbeáşti adv. }

Sarehíu N. loc. (Nânta).

Sárea-apu N. loc. (Luguņţa).

Sári f. Sare. *Sa plini di sari*, 668. *Ca fără sari* (fără gust), 669. [D e r i v a t e: **(ạn)sár** vb. I. (<lat. *salo, -are*) = sar, pun sare; **sărát, -ă** adj. = sărat. *Lupu sărat nu mănăncă*, 867; **răsár** vb. I. = sar din nou, Com. T. P.; **sărǫń** = locul unde se dă oilor sare, cf. c ă r m i l i. *Că u̯oịli ăn sărǫń* (ca oile în ...); **săríń** a. id. şi nume de loc. în Huma. Com. T. P. — Din lat. *sale*, (pentru *sal*), (arom. *sare*).

Săriń a. v. *sari*.

Sărindár N. loc. (Huma).

Sărlíịă f. Plăcintă cu zahăr, ALR. 4041. — Din tc. *saraly*.

Sarmà f. Sarma, ALR. 4077.

Sărmă f. Fir de metal cf. r ă s n i c. *Să-ń dară... Cundugu di sărmă*, 5/XIII. — Din tc. *syrma*.

Sărǫń v. *sari*.

Sărúnă f. Salonic. *Si-u vez Săruna* (să vezi Salonicul), se zice

copiilor când sunt ridicați de cap, 680.— Din lat. *Salona*, (arom. *Sărună*).

Sărúp vb. I. Surp, dau jos, dobor. *Li sărupă toati pearili di pri per, si nămăncǫ di meari* (le surpă toate perele de pe păr), 22/32. *Nu-l' meardzi, l'-u sărupat* (nu-i merge bine, îi merge rău). *Boṷ sărupat* (dobitocule), 682 cf. 681. [D e r i v a t e: **sărupári, surupári** f. = surpare; **sărupát, -ă** adj. = surpat; **surupíşte** f. = stâncă dreaptă, Com. G. D.]. — Din lat. **sub-rūpo, -are*, (dela *rūpes*).

Sărupári f. } v. *sărup*.
Sărupát, -ă adj. }

Sărút vb. I. Sărut. *Fęta luị chịaịa să-u sărut*, 12/94 cf. 78. [Şi: **surút** vb. I. *Surtară mǫna*, 21/29. D e r i v a t e: **sărutári** f. = sărutare; **sărutát, -ă** adj. = sărutat]. — Din lat. *salūto, -are*.

Sărutári f. } v. *sărut*.
Sărutát, -ă adj. }

Săsnés vb. IV. Ațâț, asmut un câine s. orice alt animal. *Si l'a săsneş răslańil' dupu mini* (să asmuți leii după mine), 20/90.

Sat a. Ceas, oră, *Raṷ diparti un di lânt pristi un săt di loc*, 1/18 cf. 10/71, etc. || Moment. *Al' vinì sătu* (i-a venit momentul), 683. [Şi: **saát** a.]. — Din tc. *sahat*, (arom. *săhate*).

Sătúl, -ă adj. Sătul. *Astăz sătul, mǫni tindi urecl'i*, se zice pentru cei cheltuitori fără socoteală, 867. [D e r i v a t: **sătulími** f. = săturare, sațiu. *No-ari sătulimi* (nu se satură). C o m p u s: **dustúr** adv. = destul, îndeajuns, cf. d o s t a. *Dǫ-ń dustur măncari şi bęri păn la mirindi* (dă-mi destul mâncare și băutură până la merinde). In text stă greşit: *dǫ-n dustur beri.* 6/91. *Şi ịa-l' deadi dustur* (şi ea îi dădu destul [de mâncare]), 7/91. — Din lat. *satŭllus, -a, -um*.

Sătulími f. v. *sătul*.

Sătur vb. I. Satur. *S-mi satur* (să mă satur), 6/1. *Ạl' săturǫ*, 7/1 cf. 5/32. [D e r i v a t: **săturári** f. = sațiu; **năsátur** (din nă + satur) vb. I. = mă satur bine (după bg. *najadam*), Com. I. G.]. — Din lat. *satŭro, -are*, (arom. *satur*).

Săturári f. v. *sațiu*.

Săvắịcă (pl. *-ǫịts*) f. Suveică, ALR. 1287. — Din mbg. *suvalka*, (bg. *sovelka*).

Săvănisés vb. IV. } v. *savin*.
Săvănisíri f. }

Sávin a. Pânză, cu icoană, de mort. *Ca di savinisirea si feasi* (s'a făcut galben ca mort), 685. [D e r i v a t e: **săvănisés** vb. IV. (refl.) = mă fac, devin galben, palid de frică, **săvănisíri** f.]. — Din gr. *σάβανον*, (arom. *savan*).

Săzghíịă f. Boccea, ALR. 3928.

Scăcăléts }
Scăculeáti } m. v. *scuculeati*.
Scăculets }

Scáfă f. Pahar. *Pri ună scafă di rachịịă si vindi* (se vinde pentru

nimic pe o ceașcă de rachiu), 918 cf. 686. — Din gr. σκάφη, (arom. *scafă*).

Scal' m. Scaiu cf. l i p e ș. *Si catsă ca scal'* (se ține ca scaiul). *Tseasta si cătsǫ di el' ca scal'u di sucardi*, 999. — Din sârb. *čkalj*, « Distel ».

Scánd a. Scaun, tron, masă. *Tată-su că si tšudì, ca si tšudì, ịundi si află tari scand*, (tatăl său, după ce se miră, unde să afle un astfel de scaun), 2/48. *Am un dead cu treį par ăn grǫb* (= scand), *66. *Scandu vlădical'ă* (tronul vlădichii) (la biserică), Com. I. L., cf. 9/51. *Scandu-domnuluį* (nume de plantă), Com. H. I. [D e r i v a t: **scăndíșcu** m. (dim.), ALR. 3904]. — Din lat. *scamnum*, (arom. *scamnu*).

Scándala (numai în ghicitoarea) *Scandala mandala pănă la domnu* (= fumu), *58.

Scăndíșcu m. v. *scand*.

Scap vb. I. Scap. *Si scap*. (să scapi...), 4/49. *Scapă-mi* (scapă-mă), 8/12. *Ań scăpǫ* (mi-a scăpat), cf. 21/93, *15 cf. 11/11, 9/13, 5/78, 11/79. [D e r i v a t e: **scăpári** f. = scăpare; **scăpát, -ă** adj. = scăpat. C o m p u s (cu pref.); **duscăpát, -ă** adj. (din part. verbului *duscap* = scap peste tot de ceva. d. p. de boală, de avere, și de aici apoi înțelesul de) = s c ă p ă t a t, sărac, gol. *Las-la căvaịnicu că-ị duscăpat*, 246 cf. 686]. — Din lat. **ex-cappo, -are*, (arom. *scap*).

Scápir vb. I. Scapăr. [D e r i v a t: **scăpirári** f.], (arom. *ascapir*).

Scápit vb. I. Apun (despre soare), asfințesc, cf. d ă s c a p i t. *Scăpitarea soarlui* = asfințitul soarelui. *Scapitu-mari* n. loc. (Oșani). Com. I. L. [D e r i v a t e: **scăpitári** f. = scăpătat, apus, asfințit; **scăpitát** a. = asfințit]. (arom. *ascapit*).

Scăpitári f. } v. *scăpit*.
Scăpitát a. }

Scáră f. Scară. *Tseastă lumi-i scǫrur-scǫrur* (lumea aceasta este scări, scări), 997. — Din lat. *scala, -am*, (arom. *scară*).

Scárchin vb. I. v. *scarpin*.

Scărlátă f. Pânză pe care se cos monede vechi. Com. T. P.

Scărlítš m. Leagăn, ALR. 1704. — Pentru etim. cf. *cărăluș*.

Scármin vb. I. Scarmăn (mai ales despre lână). Com. V. J. cf. c ă r m i n a t. [D e r i v a t: **scărminári** f. = scărmanare; **scărminát, -ă** adj. = scărmănat. C o m p u s (cu pref.): **răscármin** (răs + scarmin) vb. I. (refl.) = mă destram (despre o haină)]. — Din lat. [**ex*]-*carmino, -are*, (arom. *scarmin*).

Scărminári f. } v. *scarmin*.
Scărminát, -ă adj. }

Scărnés vb. IV. Sorb cu lingura. *Ca scărnì un dǫu̯ lingur, si saturǫ*, 7/32. — Din bg. aor. *skornah*, (dela *skorivam*).

Scárpin vb. I. Scarpin, țesăl (vitele); refl. mă scarpin. [Și: (Țârnareca) **scárchin** vb. I. *Nearsi lă cal au scărchină* (merse la cal, îl scărpină), 17/68; **scártsin** vb. *Io mi scartsin*, ALR. 136 cf. 418. I Derivate: **scărpinári** f., **scărpinát, -ă** adj. = scărpinat]. — Din lat. *scarpĭno, -are*, (arom. *scark'in*).

Scărpinári f. | **Scarpinát, -ă** adj. | **Scártsin** vb. I. } v. *scarpin*.

Schimb vb. I. Schimb. *Ver s-li schimbom? li schimbară*, 3, 4/18. *Tsela uomu la schimbo măgāru*, 5/50. [Derivate: **schimbári** f. = schimbare; **schimbát, -ă.** adj. = schimbat *58]. — Din lat. **ex-cambio, -are*.

Schimbári f. | **Schimbát, -ă** adj. } v. *schimb*.

Schin m. v. *spin*.

Șchitnés vb. IV. Sar din minți, o scrintesc, cf. crăsnes. [Derivate: **șchitníri** f. = scrintire; **șchitnít, -ă** adj. = scrintit, 154].

Șchitníri f. | **Șchitnít, -ă** adj. } v. *șchitnes*.

Scoátiri f. v. *scot*.

Scoc m. Scoc, ALR. 6790. *Penili di scoc* (ăripile scocului), ib. 6731. *Viru di scoc* (fundul scocului), ib. 6732. — Din bg. *skok*.

Scocnés vb. IV. Sar. *Vinì la gaură, scocnì ănuntru* (veni la gaură sări înăuntru), 8/30. [Înțelesul «mă pun» este greșit]. — Din bg. *skokam* (pentru *skakam*).

Scol vb. I. Scol. *Mi scol* (mă scol), 14/55. *Si ti scol'* (o să te scoli...), 2/70. *Si sculo* (se sculă), 8/16. [Derivate: **sculári** f. = sculare. *La sculare* (la sculat), 1/1; **sculát, -ă** adj.]. (arom. *scol*).

Scomp, -ă adj. Scump. *Scompu-i mai ieftin*, (tot ce este scump, este mai ieftin), 691. [Derivat: **scumpeti** f. = scumpete, cu înțelesul de preț prea mare al obiectelor. Com. C. I.]. — Din paleosl. *skap*, (arom. *scumpu*).

Scondură f. Scândură. *Scondurli di la pulātă... dou scondur* 12/29, (la războiu), cf. bloń (vezi război). [Și: (Țârnareca) **scăndură** f.]. — Din lat. *scandŭla, -am*, (arom. *scîndură*).

Scorcă f. Deal pietros, (ALR. 406), munte pietros (ib. 2417). Nume de loc.: *Scorca-di-corn, Scorca-di-ded, Scorca-di-Bărtan, Scorca-di-legăn, Scorca-di-glojdiń, Scorca-mică, Scorca-di-uostruva* (Oșani) *Scorca-goală* (Lugunța), *Scorca-l-Nitšea* (Cupa). — Din bg. *skărka*.

Scornés vb. IV. Deștept, scol din somn. *Mi scurneș dintru somnu* (mă deștepți din somn), 17/68. *L'a scurnì frātsil'* (...îi sculă din somn pe frații), 9/55. — Din bg. *skorivam*, (aor. *skornah*), cf. scărnes.

Scórni f. plur. Cizme. — Din bg. *skorni*.

Scos, -ă adj. v. *scot*.

Scot vb. III. Scot. *Nu scutea*, 10/79. *Nu vreau si scoată āpu*

dinuntru (nu vroiau să scoată), 3/73. *Scoş... simintsă*, 10/5. [Şi: (în Liumnița) **scuăt** vb. III. 9/66, încolo regulat: *scǫtim*, *scoatits*, 31/18 cf. 9/66. D e r i v a t e: **scoátiri** f., **scos, -ă** adj. = scos], (arom. *scot*).

Scovrán m. Mierlă. Com. C. I. — Din bg. *skolovran*.

Scrămă f. Scurgere la ochi, u r d o a r e. *Cǫt si-ş mută scrăma din ųocl'i*, 692. — Cf. dacor. *scârnă*.

Scrápitsă f. Scorpie, ALR. 1200, cf. 6554. — Din bg. *skraplica* (skraplja).

Scripeáti m. (La războiu). Scripeți, cf. c ă r ă l u ș, c ă r l u ș, c ă r u l'. *Războiu ari patru screapits* (războiul are patru scripeți), Com. I. L. (Cf. și Capidan, *Meglenoromânii*, I, 53). [Plur. *scripets* și *screapits*]. — Din bg. *skripec*.

Scróznică f. Fel de porumb, cf. p l a c ă. ALR. 5124. *Scroznica si sįamina la suşă*. ALR. 5124. — Din bg. *skorozrěen* «care se coace iute».

Scrum m. Scrum. *S-la arzu ăn furnă, di cu scrum treatsi* (cu scrum trece, se vindecă). In text greșit *streatsi* pentru *treatsi*. 16/56.

Scuăt vb. III. v. *scot*.

Scuculeáti (alb.) m. Lăcustă, călușel, cosaș, ALR. 6553. *Scuculeati minut* (cosaș mic) 6554. [Şi: **scăculeáti, scăcăléts, scăculéts** m.]. — Din mbg. *skakalec*.

Sculári f.
Sculát, -ă adj. } v. *scol*.

Scul'ò a. Şcoală. *Fitšoru ąş si dutseà e zuųă la scul'ò* (Se ducea în fiecare zi la școală), 1/46. — Din gr. σχολεῖον, (arom. *sculie*).

Scult vb. I. Ascult, mă supun, iau aminte. *Nu la scultats*, 3/58. *Nu-ų scultǫ* (nu o ascultă), 5/32 cf. 3/62, 13/64. *Ąl' scultă džepu* (stă bine), 693. [D e r i v a t: **scultári** f. = ascultare, supunere. C o m p u s (cu pref.): **mi zăscúlt** (ză + scult), vb. I. = aud. *Įel nu si zăscultǫ* (el nu auzi), 8/57]. — Din lat. *ascŭlto, -are*, (arom. *ascultu*).

Scultári f. v. *scult*.

Scumpéte f. v. *scǫmp*.

Scund vb. III. Ascund. *Tsista lūpu la scunş ăn sac*, 7/36. *Aman sōră, s-mi scunz* (... să mă ascunzi) 8/80. [D e r i v a t e: **scúndiri** f., **scuns, -ă** adj. = ascuns; **scunjǫş scundžoş** adv. = pe ascuns, în taină (cf. arom. a s c u m t i ș, a s c u m t i ș a l u i)] *Fęta... scunjǫş si dusi dupu įel* (pe ascuns fata se duse), 11/94. *Si dară un ghiriz pri sub pimint, scundžoş, si nu picăsească Daut* (...subt pământ, în taină, ca să nu înțeleagă Daut), 14/47. — Din lat. *abscondo, -ĕre*, (arom. *ascundu*).

Scúndiri f.
Scundžóş adv.
Scunjǫş adv.
Scuns, -ă adj. } v. *scund*.

Scup vb. I. Scuip. *Scupeaşti răcătină* (scuipă flegmă) ALR.

1637. *Am un cupilaş, scupi la ăn cur, puni-la pri cal* (= fusu), *31 cf. *32. *Al' scupià-n rudăst* (... îi scuipa în gură), 20/73. [Perf. s. (regulat) *scupai, scupii, scupş;* part. p. *scupt*. Derivat: **scupeát** m. = scuipat. Com. D. G.]. Compus (cu pref.): **născúp** (nă + scup) vb. I. = (despre insecte) depun ouă mai ales pe brânză, carne, etc. (după mbg. *napljukam*); **născupitúră** f. = ouăle insectelor, Com. T. P., (arom. *ascuk'u*).

Scupeát m. v. *scup*.

Scupés vb. IV. Scopesc. *Birbęatsili si scupęaşti*, ALR. 5330, cf. tšucăies. — Din mbg. *skopam*.

Scutsǫtă f. Botul luntrei, ALR. 2518. — Dela *scut* « ascut ».

Seác, -ă adj. Sec, uscat, tare. *Seac di moali viseaşti* (sec de moale atârnă = nasu), *55. — Din lat. *sĭccus, -a, -um*, (arom. *sec*).

Seádaf adj. (despre ochi). Căprui ALR. 31. — Din tc. *sadef?*

Seámin vb. I. Samăn. *Mǫni si si siminǫm ăn tsista agru* (mâine o să semănăm), 2/41. [Derivate: **siminári** f. = sămănare; **siminát, -ă** adj. = sămănat; **siminătúră** (lat. *sēmĭnatūra*), f. (pl. *siminătur*) = sămănătură. *Bujanca creaşti prin siminătur*, Com. I. L.]. — Din lat. *sēmĭno, -are*, (arom. *seamin*).

Seánă f. Fân. Com. T. P. — Din bg. *sěno*.

Seáră f. Seară. *Tseastă seară* (astă seară). *Lă treili ser* (a treia seară), 567. [Şi: **seárta** adv. = seara. *Ca vinì di către searta* (în spre seară), 3/69 cf. 2/15, 5/8].— Din lat. *sēra, -am*, (arom. *seară*).

Seárta adv. v. *seara*.

Seáti f. Sete. *Biiù uneac apu că-l'ra seati* (bău puţină apă căci îi era sete), Com. I. L. — Din lat. *sĭtis, -im*, (arom. *seate*).

Seátsir vb. I. Secer. *Ghiuptsil' sitsirau* (ţiganii secerau), 10/41. [Derivate: **sitsirári** f. = secerarat, seceriş; **sitsirát, -ă** adj. = secerat; **sitsirát** a. = seceriş. *La sitsirat* (la seceriş), 9/41; **seátsiri**, (Liumniţa) **seátsări** (<lat. *sĭcĭlis*) = seceră (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 51)]. — Din lat. **sĭcĭlo, -are*, (arom. *seatsir*).

Seátšca v. *setšca*.

Seátsiri f. v. *seatsir*.

Secui pron. v. *sfaca*.

Sédbă f. Şedere. *Unu tucu ra nvitsat cu sedba*, 1/71. — Din bg. *sědba*.

Sefà a. (turcism) Linişte, plăcere, dispoziţie bună, şedere, petrecere în linişte. *Toată zuua feş, sefà* (toată ziua am petrecut în linişte), 7/69. — Din tc. *sefa*.

Seimén m. Soldat, seimen. — Din tc. *sejmen*.

Selíşti f. Locul unde se găsesc ţarinile sătenilor din prejurul satului. Com. G. D. şi n. loc. (Oşani). — Din bg. *selište*.

Sélnic adv. v. *silă*.

Semn a. Semn, prevestire. [Şi: (Liumniţa) **şiămn** a. *Dăşcl'isi puarta*

și lă feasi sịămn (... le făcu semn). — Din lat. *sĭgnum*, (arom. *semnu*).

Semt m. (Foarte rar) Hotar, graniță. Com. I. L. — Din tc. *semt*.

Sétră f. Haină bărbătească, veston, sacou cf. s u c a r d i. *Ạu zăcătsǫ setra cu tšopu* (o apucă haina cu lemnul), 12/55. — Din tc. *setre*.

Sétšca Numele lunei Februarie. [Și: **seátšca**]. — Din bg. *sečko*.

Séụ a. Seu, grăsime. *Seu-l'epurului* (seul iepurelui). *Seu-gălinăl'ă* (seul găinii). Nume de plantă. Com. C. I. — Din lat. *sēbum*, (arom. *seụ*).

Sfáca pron. Fiecare *Sfacă ụom* (fiecare om), 5/37 cf. 15/4, 6/19, 6/20, 20/51. [Și: (Țârnareca) **sécuị** (mbg. *vsěkoj*). pron. *Tsăruịli ăs vă li ruc lă secuị pristi un munti* (opincile vi le voiu arunca la fiecare...), 9/66]. — Din bg. *vsěka*.

Sfărșés vb. IV.
Sfărșít, -ă adj. } v. *sfărșǫs*.
Sfărșǫri f.

Sfărșǫs vb. IV. Sfârșesc, termin. *Veam sfărșǫt carnea, zisi fitšụăru* (sfârșisem carnea, zise băiatul), 21/73, *Si-ań sfărșǫts un lucru*, 15/29 cf. *Sfărșǫị*, 40/40. *Acu la pots sfărșǫri* (dacă poți să-l termini) 9/4 cf. 4/12. [Și: (Țârnareca) **sfărșés** vb. IV. *Dăpă nǫụă ań argatsăl' sfărșiră cunachịa*, 4/65. D e r i v a t e: **sfărșǫri** f. = sfârșire; **sfărșít, -ă** adj. = slăbit, tras la față, abătut, deprimat. *Ghidi sinu, tse ịeș tăntu sfărșit* (de ce ești așa de abătut, deprimat). C o m p u s: (cu pref.) **dusfărșés** (du + sfărșǫs) vb. IV. = sfârșesc de tot. — Din bg. *sfăršja*.

Sfeásti f. Fire. *Ụomu ạš vini ăn sfeasti* (omul își veni în fire), ALR. 1562. — Din bg. *sfěsti*.

Sféti adj. Sfânt (numai în unire cu nume de sfinți) cf. s ǫ m t, s ă m, s ă n. *Sfeti-Nicola* (Sfântul Niculae), 158. *Sfeti-Ghịorghi* (și: *săndžorz*), ALR. 620. *Sfeta-Paraschiva*, ib. 2821. *Sfeti-Nicola* = biserică (Oșani), *Sfeti-Vratši* = biserică (Lugunța), *Stivan Pustitu* = tăierea capului Sf. Ioan (29 Aug.), ALR. 2819. — Din bg. *sfeti*.

Sfírbă (pl. *sfirbi*) f. Cântări din instrumente și mai ales din surle. Com. D. G. cf. s f i r e s. — Din bg. *sfirba*.

Sfirés vb. IV. Fluer, cânt din instrument. *Odža ạș sfirę cu sfrielu* (ogia își cânta cu fluerul), 12/24. [C o m p u s (cu pref.): **zăsfirés** (bg. *zasvirjam*) vb. IV. = încep să fluer. *Cu sfrielu cǫn să zăsfireș* (... când vei începe să cânți), 11/6 cf. 13/71. D e r i v a t e: **sfiríri**, **zăsfiríri** f. = fluerare, cântare cu fluerul. *Umărǫ di sfiriri* (se obosi cântând), 16/6]. — Din bg. *svirjam*.

Sfirịăl a. v. *sfriel*.

Sfiríri f. v. *sfires*.

Sfiteálnic m. v. *sfites.*

Sfités vb. IV. Luminez. *Mārea sfiteà. Unā feată căzù ăn māri, di tsea sfitească,* 17/78. || Ard ca să luminez. *Tsi tser, să sfiteș ... si sfites ... și sfitì,* 23/29. [D e r i v a t e: **sfiteálnic** (bg. *světilnik*) m. = sfeșnic la biserică. ALR. 584; **sfitíri** f. = faptul de a lumina, de a arde și lumina. C o m p u s (cu pref.): **prisfités** (pri + sfites) vb. IV. = licăresc; **prusfités** (pru + sfites) vb. IV. = luminez. *Si prusfitì* (se lumină), 16/78; **sfitnés** vb. IV. (dela aor. bg. *světnah*) = scapăr (întrebuințat în sens fig.). *Acu ti sfitnes...* (când ți-oiu trage o palmă). *Cǫn s-ti sfitnes* 696, **sfitúl'că** f. = licuriciu, cf. l i s c ă]. — Din bg. *světja.*

Sfitíri f. | **Sfitnés** vb. | **Sfitúl'că** f. } v. *sfites.*

Sfǫrdel m. și **sfǫrdelă** f. Sfredel. ALR. 1830. [Și: **sfrădel, sfórdil** a. ALR. 6591]. — Din bg. *svredel.*

Sfórdil | **Sfrădel** } a. v. *sfǫrdel.*

Sfrăntšóglă f. (Ośani), Poreclă pentru țigancă. Com. G. D.

Sfríeł a. Fluer, cf. f l o r c ă. *Cu sfrielu cǫn să zăsfireș* (când o să începi să cânți din fluer), cf. 12/24. || (La cal) Ţurloiu. Com. C. I. [Și: **sfiriặl** (di zănucl'u) (fluerul piciorului), ALR. 143; (Huma) **sfruiạ́li** f. *Și ịel aș lă sădi unā băltitšică și unā sfruịali* (și el își luă numai o secure mică și un fluer), 13/71; **fríeł** a.], (arom. *fluearā.*)

Si pron. refl. Se. *Ịa si dusi și nu si spusi că ra feată* (ea se duse și nu se spuse), 21/38. [Și: *tsi* pron. *Ạń-tsi mănâncă* (mi-e foame), 14/42. *Ạl tsi răstsăpǫ* (începu să-i țipe) ib.]. — Din lat. *sē.*

²**Si** conj. v. *să.*

Siặmn a. v. *semn.*

Sibépi f. (Ţârnareca). Prilej, pricină, cauză, motiv. *Cu ịastă sibepi* (cu prilejul acesta), 26/64. — Din tc. *sebep,* (arom. *sibepe*).

Sicáră f. Secară. *Satsil' di sicără* (sacii de secară), 7/41. *Acseană sicară tšucăịaști* [*bati*] (lucrează pentru interese străine), 697. [D e r i v a t: **sicărínă** adj. = de secară, și locul rămas după secerișul secarei, cf. m i l' i n ă, u v i ș o a n ă. *Pal'ă sicărină,* Com. I. L.]. — Din lat. *secāle,* (arom. *sicară*).

Sicărínă f. v. *sicară.*

Sichíri f. v. *sicuri.*

Sicul' m. v. *sac.*

Sicúri f. Secure. Cf. d ă r t o a r i. *La tăltšǫ cu sicurea* (îl ucise cu securea), Capidan, *Meglenoromânii,* I, 51. [Și: (mai rar) **sichíri** (din bg. *sekira* id.)]. — Din lat. *secūris, -im.*

Sidéf a. Sedef și nasture. Com. I. L. — Din tc. *sedef,* arom. *sidefe*).

Sidžím a. Sfoară. *An džep flaị un sidžim* (în buzunar aflai o

sfoară). [Și: șidžím a.]. — Din tc. *siğim*, (arom. *siğime*).

Sífli m. Freanț ALR. 1634. — Din *sifilis*.

Sigăiés vb. IV. (refl.): Dau cu mâna sau cu altceva ca să ajung, mă plec ca să ajung. *Am doi frats, un munti l'a disparti, tucu si sigăies si si veadă și nu si pot videari. Tse-i?* (= uocl'il'), *85. [La perf.: *mi signes*]. — Din bg. *sigam*, (aor. *signah*).

Signés vb. IV. v. *sigăies*.

Siíri f. (Țărnăreca). Priveliște, h o r ă *Ună dzuuă... litiră lă siiri si džoacă* (într'o zi pleacă la horă să joace), 4/66. — Din tc. *seir*, (arom. *seire*).

Sílă f. Silă, putere mare. *Veà lat silă* (își luase vânt...), 23/72. | Putere trupească, forță. *Dupu tsiăl'-tsi tăl'ară sīlili* (după ce-i scăzuse puterile), 7/73. [D e r i v a t: **sílnică** adj. = tare. *Vor videală tse nu-i cota silnică*, B. 7; **sélnic** adv., = tare, cu silă, cu putere mare. *Căzù selnic* (căzu cu putere mare), 9/13. — Din sl. *sila*.

Sileáfi f. Brâu larg de piele ce poartă Turcii și în care pun diferite arme: pistol, pumnal, etc. Com. I. L. — Din tc. *silâh*, (arom. *sileafe*).

Sílnică adj. v. *silă*.

Sílviiă f. Chiparos. Com. G. D. — Din tc. *silvi*.

Siminári f.
Siminát, -ă adj.   } v. *seamin*.
Siminătúră f.

Simíntsă f. Sămânță. *Ună simintsă* (o sămânță), 10/5 cf. 4/81. D e r i v a t: **simintsár** m. = vânzător de sămânță. *Un simintsar... con tseari si-ș vindă simintsă*, B. 4. — Din lat. **sēmentia, -am*, (arom. *simintsă*).

Simintsár m. v. *simintsă*.

Simít a. Pâine mică din făină albă. Com. I. L. — Din tc. *simit*, (arom. *simite*).

Sin a. Sân. *Lę-mi ăn sinu tǫu* (iamă la sânul tău...), 5/1. — Din lat. *sĭnus, -um*, (arom. *sin*).

[2]**Sin** m. (Țârnareca), Fiu. *Sinu, tse ieș tăntu sfărșit* (fiule, ce ești atât de mâhnit, deprimat?), 2/66. [D e r i v a t: **síncu** (bg. *sinko*) m. și cu înțelesul de « dragul meu, dragul mamii ». *Iu bre sincu*, 28/68. — Din bg. *sin*.

Sińávitsă f. Bubă rea la deget, sugel, ALR. 4204. — Din mbg. *sinjavica*.

Síncu m. v. « *sin* ».

Sindúchi a. Ladă, cufăr. *Dărară ună sinduchi* (făcură o ladă), 22/55 cf. 14/11, 3/78. [Și: (Țârnareca) **sinduchiă** f. Coș la car. ALR. 5629. *Tru sinduchiă al' plăntă doуă mari cărfii* (în ladă încuie două cuie mari), 27/68]. — Din ngr. *σιντούκι*, (tc. sendyk), (arom. *sfinduk'e*).

Sindúchiă f. v. *sinduchi*.

Sindžír m. Lanț. *L'a ...ligǫ cu un sindžir* (îi legă cu un lanț), 14/33 cf. 17/79. [Și: **șăndžír** m.

ALR. 5241, cf. ş o r]. — Din tc. *singir*, (arom. *singir*).

Sinét a. (Turcism) Poliţă. Com. I. L. — Din tc. *sened*, (arom. *sinete*).

Sinfádă f. Cumnată. *Ca rudì un măcsǫm şi sinfădă-sa ạl' la lǫ*, 2/29. — Din gr. συννυφάδα.

Síngur, -ă adj. Singur. *Nu sam singur* (nu sunt singur), 8/52. [Plur. *singur*, 6/9]. — Din lat. *sĭngŭlus, -a, -um*, (arom. *singur*).

Siníịă f. Masă de lemn. *Si punim siniịa* (să punem masa), 17/6. cf. 15/42. — Din bg. *sinija*.

Sínor m. Graniţă, hotar. *Ạntrară ăn sinor şi ạl' zisi* (intrară în hotar), 13/85. — Din gr. σύνορον, (arom. *sinur*).

Sint vb. IV. Simt. *Al'-u deadi pristi mutscă, ma nu sintsǫ* (îi dădu peste bot, dar nu simţi), 391. [La perf. s. *sintsǫị, sintsǫş, sintsǫ*. Şi: **simt** vb. IV. *Tribuịaşti s-nu simtsǫm mirismă* (trebue să nu simţim miros) B. 8. *Acu simtsǫm*, ib. D e r i v a t e: **sintsǫri** f. = simţire; **sintsǫt, -ă** adj. = simţit]. — Din lat. *sentio, -īre*, (arom. *sintu*, rar).

Sipănítsă f. v. *sipcă*.

Sípcă f. Pojar ALR. 1616. [Şi: **sipănítsă** (bg. *sipanica*) f. = vărsat. *Toati* [*ụoịl'i*]*sa loşi di dalac, di sipănitsă*, 2/88]. — Din bg. *sipka* (sip).

Sirác, -ă adj. Orfan. *Raụ sirats* (erau orfani), 1/7 cf. 1/68. — Din bg. *sirak*.

Sirăpós, -oasă adj. Râpos, alunecos, precipitos. *Şăzură pri ună rǫpă sirăpoasă* (şezură pe o piatră râpoasă). — Derivat din *rǫpă?*

Sirbés vb. IV. Slujesc, servesc, lucrez, m u n c e s c. *Ca sirbì un an di zǫli* (după ce servi, servi un an de zile), 2/7. *Si sirbească* (să muncească), 4/55. *Mo sirbits* (în text greşit: sirbęts) *ụa* (acum lucraţi aici), 4/25 cf. 8/11, 12/6, 701, 700. *Sirbeà, cu tser si ghiịeş* 699. [D e r i v a t e: **sirbíri** f. **sirbít, -ă** adj. = muncit; **sirbitšós, -oasă** adj. = lucrător, muncitor, harnic. Com. I. L.; **sirbimínt** a. = lucru, muncă, treabă, serviciu, id.]. — Din lat. *sĕrvio, -īre*.

Sirbimínt a.
Sirbíri f.
Sirbít, -ă adj.
Sirbitšós, -oasă adj.
} v. *sirbes*.

Sirc (pl. *sirts*) m. Măr sălbatec, Com. V. T. cf. l i s n i c.

Sirín m. v. *soari*.

Sírişte f. Cheag, cf. c l' a g. — Din bg. *sirište*.

Sirmíịa f. Marfă, capital. *S-dusi sirmiịa lu Tšoli*, 702.—Din tc. *sermi*.

Sirmínina N. loc. în Meglen. (Capidan, *Meglenoromânii*, I 7, 19, 27).

Sírnitsa f. Săptămâna brânzii, ALR. 2784. (In Oşani) s ă p t ă m ǫ n a d i b r ǫ n z ă, cf. b r ǫ n z ă. [Şi: **prisírnitsa** f.]. — Din bg. *sirnica*.

Sírtur m. Un fel de instrument la argintari, Com. T. P.

Sirumà, -așcă adj. Sărac. *Tsela ra dip sirumà* (acela era prea sărac), 9/27. *Sal tsel sirumaulu cătunean* (numai săteanul sărac), 4/65. [Și: **surumà, -așcă,** adj. 1/53, cf. 1 2/65. (Plur. *sirumaș*). *Rau mult sirumăș*, 1/25, (din care apoi s'a format un nou sing. **sirumáș, -așcă** (**surumáș, -așcă**) adj. *Ună babă sirumașcă* (o babă săracă), 33/65 cf. 2/46, cf. 677; **surmușés** adj. = sărac, slab. *An surmușes* (an sărăcăcios), ALR. 5054]. — Din bg. *siromah.*

Sirumáș, -așcă adj. v. *sirumà, așcă.*

Sísavitsă f. Zăpadă care cade în bile mici sferice, mielușei, ALR. 2440. — Din bg. *kišavica?*

Sístră f. Lopățică de fier cu care se rade copaia în care se frământă pâinea. Com. T. P. — Din gr. *ξύστρα*, (arom. *sistră*).

Sit a. Sațiu. ALR. 781. — Din bg. *sit.*

Sítă f. Sită. Com. D. G. — Din paleosl. g. *sito*, id.

Sitsirári f. }
Sitsirát a. } v. *seatsir.*
Sitsirát, -ă adj. }

Siv, -ă adj. Cenușiu, breaz, bălțat. Com. G. D. *Sivu-son* (la viermii de mătase), B. 7, cf. *negruson.* [D e r i v a t e: **sívi** = nume de bou, ALR. 5541; **síva** f. = nume de capră; **sívetš** m. = pește mic în felul crapului. Com. G. D.; **sivugláva** (bg. *siva-glava*). f. = oaie cu botul cenușiu. Com. T. P.]. — Din bg. *siv.*

Síva f. v. *siv, -ă.*

Síve m. Arbore cu fructul roșiu de mărimea unei alune. Com. C. I.

Sívetš m. v. *siv, -ă.*

Sivugláva f. v. *siv, -ă.*

Slab, -ă adj. Slab, subțire. *Iundi-i slab si rupi* (unde-i subțire se rupe), 703. [D e r i v a t e: **slăbés** vb. IV. = slăbesc, (mai rar) **anslăbnés** id. Com. I. L. *Bubili mor ili anslăbnes* (viermii de mătase mor sau slăbesc), B. 4; **slăbínă** f. (bg. *slabina*) = partea dela buric în jos până la încheetura picioarelor, șolduri. *Antro tsela dintili ăn slăbină și fitšoru murì*, 17/33; **slăbădúșnic** adj. = slab, delicat, ALR. 2263. — Din paleo l. *slabŭ*, (arom. *slab*).

Slăbădúșnic, -ă adj. v. *slab, -ă.*

Slăbés vb. IV. }
Slăbínă f. } v. *slab.*

Slăgăiés vb. IV. Gândesc, socotesc, (refl.) mă gândesc. *Slăgăits, -vă* (gândiți-vă), 15/65. [C o m p u s (cu pref.): **prislăgăiés** (bg. *prěslagam*) = mă răsgândesc. *Si prislăgăiră* (se răsgândiră), 6/52, **zăprislăgăies** (ză + pri + slăgăies) vb. = mă răsgândesc. *Să ni zăprislăgăim* (să ne mai răsgândim), 15/93; **răslăgăiés** (răz + slăgăies) vb. IV. = mă răsgândesc. Com. G. D.]. — Din bg. *slagam.*

Slăneáști adv. Bulgărește. Același cu b u u g ă r e a ș t i, ALR. 2896.

Slănínă f. Slănină, cf. a l b e a t s ă - d i - p o r c. *Zidurili [sa] cu slănină di porc*, 23/18. — Din bg. *slanina.*

Slatš a. Gust. *Fără slatš* (fără gust), 704. — Din bg. *slač.*

Slátšcă f. Buruiană, voltură, ALR. 1912. *Slatšca si mănancă*, ALR. 5173. — Din bg *slačka*, cf. s l a t š.

Slăveáį m. Privighetoare, ALR. 6188. *Slăveaįu-i pul' tsi cǫntă maį ubăv* (privighetoarea este pasărea care cântă mai frumos). [Şi: (foarte rar) *birbil'* m.]. — Din bg. *slavěj.*

Sléaz m. (Bot.) Nume de plantă, Com. C. I. [Şi: **slįúz** m.]. — Din bg. *slěz.*

Slįuz m. (Bot.) v. *sleaz.*

Slignés vb. IV. Scad. *Apa slignešti* (apa scade), (ALR. 2501). | Mocnesc. *Focu sligneaşti*, ib. 3875. — Din bg. *slegam.*

Slįújnic, -ă adj. Plecat. *Merg slįujnic*, ALR. 1324. — Din mbg. *služnik.*

Slóbod vb. IV. Slobod, dau drumul, ALR. 4747. — Din mbg. *slobod (sloboden).*

Slójnu, -ă adj. Scurt. *Nalti, ili slojni* (înalte ori scurte), 1/XI. [Şi: **slójnic, -ă** adj.]. — Din bg. *složen.*

Slujòs vb. IV. Slujesc, sunt slugă la cineva. *Tser să slujǫş* (vrei să fii slugă), 23/29. — Din bg. *služa.*

Slumnés vb. Azvârl, trântesc, vărs cf. ş u t n e s. *Slumnì sacu ăn bucă* (...azvârli sacul în scocul morii), 4/69 cf. 14/69. — Din bg. *slomjam.*

Slúpcă f. v. *l'upes.*

Smăcătós, -ă adj. Derivat dela s m ă c n e s? *Spili şi cremni smăcătoasi*, 11/49.

Smăcnés vb. Scot dintr'odată, smucesc. *Că la smăcnì luį răvol' din brǫn* (şi când scoase revolverul din brâu), 8/52. [D e r i v a t e: **smăcníri** f. = scoatere, smucire, vărsare; **smăcnít, -ă** adj. = scos, vărsat, boşorog; **prusmăcnít -ă** adj. = vărsat, boşorog. *Nu la voį Traįa prusmăcnitu* (nu vreau pe Traia boşorogul), 3/VII. — Din bg. *smukam.* (aor. *smuknah*).

Smăcníri f. } v. *smăcnes.*
Smăcnít, -ă adj. }

Smădžál'că f. Uliu cf. c ă r g u l'. *Dracu si feasi ună smădžal'că* (dracul se făcu un uliu), 23/79.

Smăreácă f. (Oşani) Jenuper, jneapăn cf. t š i z b i n. *Bam! cu mărtinu ăn smărets* (bam! cu puşca în ienuperi), 6/27; *bobchi di smăreacă.* Com. I. L. cf. 9/6, 9/10, 706. — Din bg. *smreka.*

Smătóc adj. (Despre ou) stricat, clocit. Fig. pentru un om palid, galben, 854. — Din mbg. *smutok.*

Smătšóc (pl. ...*-ots*), Bubă, urcior la ochi, ALR. 38.

Smíĭ m. v. *smil'.*

Smil' (pl. *-ur*) m. Siminoc, ALR. 1906. [Şi: **smiį** m.].—Din bg. *smil.*

Smintés vb. IV. Amestec, încurc. *Bărdilitšu si puni ąntru iri, dintru ca s-nu si smintească* (prăjină se pune printre fire, pentru ca să nu se amestece). Com. I. L. [D e r i v a t e: **smintíri** f. = încurcare; **smintít, -ă** = amestecat, încurcat]. — Din sl. *smętiti*.

Smintíri f. } v. *smintes*.
Smintít, -ă adj. }

Smoc m. Şarpe mare, (ALR. 6228) viperă, cf. c u c u l e a t i, ALR. 1184. — Din bg. *smok*.

Smoc(f) m. (Oșani) Smochin, cf. i c, i c ă. [Fructul se numește *smocfă* f. = smochină. Com. N. T.]. — Din bg. *smokf*.

Smócfă f. v. *smocf*.

Smǫnă f. v. *săptămǫnă*.

Smucnés vb. IV. v. *smăcnes*.

Smulg vb. III. Smulg, smucesc. *L'-u smulsi* (a șters-o), cf. s m u t š e s, cf. 576. — Din lat. **exmŭlgeo, -ĕre*, (arom. *asmulgu*).

Smuntšǫs } vb. IV. v. *zmutšǫs*.
Smutšǫs }

Snágă f. (rar) Trup, corp omenesc. *Snaga 'n bisearică și mintea 'n tulăriști*, se zice pentru cei ipocriți, 813. — Din bg. *snaga*.

Snop m. Snop. *L'a dusi snopil' tšucăits* (îi aduse snopii bătuți). [Şi: (la Nânta), **snuéịp** m. D e r i v a t: **snopár** m. = Iulie, cf. c u l u j e u̯]. — Din bg. *snop*.

Snopár m. } v. *snop*.
Snuéịp m. }

Soácră f. Soacră. — Din lat. **sŏcra, -am*, (arom. *soacră*).

Soári m. Soare. *Di ịel maị ubav nu veà, ca soari ąncriștеà* (mai frumos decât el nu era, ca soarele lucea), 23/43, cf. 708, *67. *Soari-ncreaști* m. răsărit de soare. *Că vrină steau̯ă-i, ca soari-ncreaști* *28, și *soari-ncreaștiri* = faptul zilei. [D e r i v a t: **surín** m. = loc expus la soare. *Surin-di-plemits* = n. loc. (Huma), Com. T. P.; **sirín** m. n. loc. (Barovița) *Sirinu-di-dǫu̯li-api* n. loc. (Oșani). Com. G. D., *Sirin-mari* n. loc. (Cupa), Com. C. P., *Siriń* pl. n. loc. (Huma), Com. T. P. — Din lat. *sōl, -em*, (arom. *soare*).

Soátsă f. v. *sots*.

Sóbă f. Sobă. *Să punim sobă*, B. 3. *Ună feată ăn ịarnă u vor tots, veara nitsun nu-u va* (= soba), *68. — Din bg. *soba*, (arom. *sobă*).

Sǫba f. Numele vacii născută Sâmbăta. Cf. l u ị a, m a t a, n é r a, d ž o ị a, v i d a. ALR. 5542.

Sobáni Nume de bou fatat sâmbăta, cf. s ǫ b a.

Socól m. Vultur, cf. v ă l t u r. Com. G. D. [Şi: **săcól** m. *Tăltsǫră un... săcol* (uciseră un... vultur), 6/54]. — Din bg. *sokol*.

Sócru m. Socru. [D e r i v a t e: **sucríl'ă** f. = socrie; **sucrími** f. = socrime (cu înțeles colectiv), Com. G. D.]. — Din lat. **sŏcrus, -um*, (arom. *socru*).

Sǫd (pl. *sǫduri*) Vas. *Punim... sodur di tsară și ăn sfaca sǫd punim si ardă un pulm...*, B. 13, cf. 2.

Spẹală sodurli (spală vasele), ALR. 4120. *Sodur sa mai multi : ună ọală, un misur, ună tigană, un lingé di băcor, di džingă,* ib.— Din bg. *săd.*

Sói a. Neam, rudă. *Di curat soi* (acesta este de neam curat), 709 cf. 710, cf. 2/94. — Din tc. *soj.*

Sóică f. Un fel de pasăre, după com. lui C. I. d r ă p n e a u ă. || P. a n a l. Briceag cu tăișul curbat în forma iataganului, id. — Din bg. *sojka.*

Solúc v. *suluc.*

Som m. Somn (pește). — Din bg. *som.*

Sọmt m. Sfânt. *Ca cọn tsela-i sọmt* (ca și când acela este sfânt), 711. In unire cu nume de sfinți: *Săm-Džọrzu,* ALR. 620. *Sănămedru,* ib. 2821, *Sănămiădru,* ib. 627, || P. ext. Icoană. *Cumpărai doi sọmts* (cumpărai două icoane). *Candil'u ardi antru sọmt* (... dinaintea icoanei). [Și: (neaccentuat) **săm, săn, sănă.** Forma feminină este: stă (din *sọntă*) *Stă-Măria-Mari* = biserică în Cupa. *Stă-Vineri* = biserică în Huma]. — Din lat. *santus, -a, -um (sanctus)*, (arom. *sîmtu*).

Son m. Somn. *Io din son mi diștitai,* 5/79. *Trasim și căti un son* 8/69 cf. 35/51. *Negru son* (somnul negru, la viermii de mătase), B. 3. — Din mbg. *son.*

Sọndzi m. v. *sọnzi.*

Sọnzi m. Sânge. *Tot sọnzili* (tot sângele), 6/3. *Sọndzili apu nu si fatsi,* 712 cf. 7/28. [Și: **sọndzi** m. 35/51, 21/78. (Târnareca), **sănzi** m. 8/64. D e r i v a t e: **sọuzir** (< lat. *sanquino, -are*), vb. I. = sânger; **sănzirári** f. = sângerare, **sănzirát, -ă** adj. = sângerat. *La vizù.* [fitšuăru] *tuăt sănzirat* (îl văzu pe băiat tot sângerat); 21/73. — Din lat. *sanguis, -em,* (arom. *sîndze*).

Sọnzir vb. I. v. *sọnzi.*

Sor f. v. *soră.*

Sóră f. Soră. *Cọtsi plondzi suăru* (de ce plângi soro), 5/74 cf. 9/73. *Sōră, sōră, iundi s-mi culc* (soro, soro, unde...), 8/33. [Plur. *surorli,* 19/80. Și: (Liumnița) **suără** f., **sor** (în unire cu pron. pos.)]. — Din lat. *soror,* (arom. *soră*).

Sọrb m. Sârb, ALR. 2906. [D e r i v a t e: **sărbeáncă** f. = sârboaică; **sărbeáşti** adv. = sârbește, cf. 2907. — Din *srb,* (arom. *sîrbu*).

Sorts pl. Sorți. *Trazi sorts,* (ALR. 4310) și *tures sorts* (trag la sorți), Com. G. D. — Din lat. *sortes* (pl. lui *sors*).

Sots m. Tovarăș. *Si fẹsiră sots,* 8/86. [F e m i n i n: **soátsă** f. (lat. *socia*) = tovarășe. *Soatsăli fuziră,* 3/43. D e r i v a t: **sutslúc** a. = prietenie. *La sparsim sutslucu* (am stricat prietenia), 748]. — Din lat. *sŏcius, -um* (arom. *sots*).

Sọuă (pl. *sọș*) Prăjină pentru sprijinit vița de vie, Com. T. P.

Spar vb. I. Speriu, (refl.) mă speriu. *Mi spar că vinì lamńa* (mă speriu, căci veni balaurul),

11/28. *Nu ti spari!* (nu te speria), 3/53 cf. 10/28. *Tšitšă-sa ancă cǫta si spăreà* (... se sperie), 25/41 cf. 20/73, 8/6. *Si spăreară* (se speriară), 9/71. *Si spărură* (se speriară), 8/6. *Nu ti speară feată* (nu te speria, fată), 5/VIII. [D e r i v a t e: **spăreári** f. = speriare. Com. I. L. **spreát, -ă** și (mai des) **spărát, -ă** adj. = speriat; **spărătšúni** f. = când le crapă la oi copitele din cauza ploii. Com. T. P.], (arom. *aspar*).

Spărătšúni f. v. *spar*.

Sparg vb. III. 1. Stric, sparg. *S-nu-ń-tsi spargă lucru* (să nu mi se strice treaba), 25/51. *Si sparsi* 16/15. *Au̯ sparsiră* 76 cf. 714. | 2. Ucid, omor. *Nu ti du s-ti spargă și tini* (nu te du, o să te omoare și pe tine). *Acu mi sparzi* (deși mă ucide), 11/3 cf. 18/7, 6/57. [D e r i v a t e: **spárziri** f. = stricare; **spars, -ă** și **spart, -ă** adj. = stricat, spart. *Vinì la spartă păzăriști* (veni la spartul târgului), 524. **spărgătšúni** f. = stricăciune. Com. G. D. C o m p u s (cu pref.): **răspárg** (răs + sparg) vb. III. = stric, distrug, sfarăm, Com. G. D.; **duspárg** (du + sparg vb. III. = stric de tot. *Li dusparg aliz bubili*, B. 1.]. — Din lat. *spargo, -ĕre*, (arom. *aspargu*).

Spărgătšúni f. v. *sparg*.

Spárnic a. Scutec, ALR. 2655.

Spărót adj., auzit în *caš spărot*, (brânză iute). Se mai zice z ă p r i n s ă, ALR. 5450.

Spars, -ă adj. } v. *sparg*.
Spart, -ă adj. } v. *sparg*.
Spárziri f. } v. *sparg*.

Spátă (pl. *spǫts*) f. 1. Spate (la cal), coapsă. Com. C. I. *Acu dai̯ spǫts, lantu ti-ncalică* (dacă te lași, te 'ncalecă, te ia peste picior), 721. | 2. (La războiu) Spată. Com. I. L. [D e r i v a t: **spătár** m. = cel ce face spate la războiu. Com. G. D.; **spatișǫt, -ă** adj. = cu cocoașe la spate, cocoșat, ALR. 2197]. — Din lat. *spatha, -am*, (arom. *spată*).

Spătár m. v. *spată*.

Spel vb. I. Spăl. *I̯el să-u speală și să-u chi̯aptină*, 2/71. *Di la butijuni* [s. *din cazan*] *nu-i spilat* (se zice pentru unul care este foarte murdar), 66 cf. 122. *La spilară* (i-au câștigat totul), 713. [D e r i v a t e: **spilári** f. = spălare; **spilát, -ă** adj. = spălat]. — Din lat. **ex-pellavo, -are*, (arom. *spel*).

Spic a. Spic de grâu. || (la porumb) Moț. Com. C. I. [D e r i v a t: **ąnspicát, -ă** adj., auzit în *i̯arbă ąnspicată*, (rogoz), ALR. 1913]. — Din lat. *spīcum*, (arom. *sk'ic*).

Spílă f. Prăpastie prin care nu se poate trece. *Spili și cremni smăcătoasi*, 11/49. Cf. c r e m n i. — Din gr. σπίλεον, (arom. *spilă*).

Spilári } f. v. *spel*.
Spilătúră } f. v. *spel*.

Spin m. Spin. *Spīnuli, nu-u̯ vizuș moarte?* (spinule, nu văzuși

moartea...), 4/1 cf. 5/72. [Şi: (Ţârnareca) **şchin** m. *Munti ạmplin cu şchiń* (munte plin cu spini), 7/64; (articulat) *şchińl'ă* (spinii), 8/64]. — Din lat. *spīnus, -um*, (arom. *sk'in*).

Spínzur vb. I. Spânzur. *La spindzurară di grindă* (îl spânzurară de grindă), 718. [D e r i v a t e: **spinzurári** f. = spânzurare; **spinzurát, -ă** adj. = spânzurat]. — Din lat. **pendio, -are*, (arom. *spindzur*). Puşcariu, *Et. Wb.* 1623.

Spinzurári f. } v. *spinzur.*
Spinzurát, -ă adj. }

Şpirt a. Chibrit. *Să-i dạị foc cu un spirt* (...cu un chibrit), 16/4. *Si aflu tsivà şpirtur* 3/77. — Din bg. *špirto*, (arom. *şpirtu*).

Spítsă f. Ghimpe, ALR. 1207. — Din bg. *spica.*

Spitsár m. Farmacist. *Si află la spitsarịị şi pri la bacal'ị*, B. 15. — Din bg. *spicar.*

Spitšcát, -ă adj. (Despre lună) scăzută, când nu este plină, ALR. 2455. *lună spitšcată*, ib. — Derivat din **spitšc*, iar acesta din **pitšc* pentru *pişc.*

Splínă f. Splină. *Porcu veà splină* (porcul avea splină), se zice când cineva este pe la sfârşitul iernii şi crede că iarna a trecut. Iarna se cunoaşte după splina porcului; dacă porcul are splină (este umflată), atunci iarna va fi grea, 719. Din lat. *splen, -enem*, (arom. *splină*).

Spoláịti (Formulă de mulţumire, împrumutat din bg.). Mulţumim, să trăiţi. *Spulaịti dēdu, ịo s-mi duc cmotsi* (mulţumesc, moşule, eu o să mă duc acuma), 14/94. [Şi: **spuláịti.** D e r i v a t: **spulaịtisés** vb. IV. = mulţumesc. *Dupu tsi ạl' spulaịdisì* (după ce-i mulţumi), 15/94 cf. 29/51.] — Din bg. *spolaiti* (gr. εἰς πολλὰ ἔτη).

Spotişọt, -ă adj. v. *spati.*

Sprăịnés vb. IV. O rup la fugă, o şterg. *Sprăịnì la fugă*, 721. — Din bg. *sprĕgnah* (dela *sprĕgam*).

Sprăsnés vb. v. *prăsnes.*

Sprentš m. Spânz, ALR. 1940.

Sprítšcă f. v. *aspră.*

Sprivár a. Drum scurt, *Drum pri sprivar*, ALR. 803.—Din bg. *prĕval.*

Sprotíva adv. In faţă, vis-à-vis. *Vizut-aụ ăn sprotiva di ịel' un foc că ardi*, (văzut-au în faţa lor că...), 2/60; n. loc. (Nânta). — Din bg. *sprotiv.*

Sprúză s. f. v. *spuză.*

Spugănés vb. IV. v. *păngọn.*

Spuláịti } v. *spolaịti.*
Spulaịtisés vb. IV. }

Spúmă f. Spumă. *Dunọ spumă* (adună spumă). [D e r i v a t: **ạnspum** vb. I. = spumez]. — Din lat. *spūma, -am*, (arom. *spumă*).

Spun vb. III. Spun. *Si dusi... si spūnă*, 16/55. Arăt. *Stăpọnu, dintru ca si spună la fitšor agrili, la lọ* (stăpânul, ca să-şi arate ogoarele...), 1/41. [Şi: **spúnim** vb. III. 5/16, pers. 2, conj. prez. *spuniń* (în loc de spuń) *Ti rog si*

nu spuniń la Daut (te rog să nu spui...), 11/74. Derivate: **spúniri** f. = fapta de a spune; **spus, -ă** adj. = spus; **spus** a. = spusă. *Nu pot să ạntsileg din spus că sam groasă ăn cap*, 9/12. Compuse: cu pref.) **zăspún** (ză + spun, de pe bg. *zakazvam*) = încep să spun, spun o leacă, arăt. *Ai̯ bra deaduli, si ń-u zăspuń casa i̯undi șọd lọmńurli* (să-mi spui, să-mi arăți casa), 14/34; **duspún** (du + spun, de pe bg. *dokazvam*) = termin de spus. *Pănă si duspuń tu, ghi̯upca la feasi și la trimeasi la prusirea* 601. — Din lat. *exŏpno, -ĕre*, (arom. *spun*).

Spúnim vb. III. } v. *spun*
Spúniri f.

Spurc vb. I. Spurc, mnănâc de dulce în zilele de post. *Mi spurcọ cucu*, Com. T. P. [Derivate: **spurcári** f., **spurcát, -ă** adj. = spurcat; **spurcătšúni** f. = spurcăciune]. — Din lat. *spŭrco, -are*.

Spurcári f.
Spurcát, -ă adj. } v. *spurc*.
Spurcătšúni f.

Spurọs vb. IV. Sporesc. (Numai în expresia). *Mult ạl' spurași, lăcumeaști* (se lăcomește prea mult), 722. — Derivat din *spor*.

Spus, -ă adj. } v. *spun*.
Spus a.

Sputnés vb. Imping. *Lupmọncala mi sputnì si fac ună ca tseasta* (dracul mă puse, mă împinse să fac așa ceva), 353.

Spuvidés vb. IV. Spovedesc. Derivate: **spuvidíri** f. = spovedit; **spuvidít, -ă** adj. = spovedit; **spuvidátš** m. = duhovnic. *Nu rau̯ spuvidatš* (nu erau duhovnici...), 6/76]. — Din paleosl. *izpovedati*.

Spuvidíri f. } v. *spuvides*.
Spuvidít, -ă adj.

Spúză f. Spuză. *Puni-l' u̯ala cu spuză* (pune-i oala cu spuză), adică trage-i chiulul, 823. [Și: **sprúză** f. Com. T. P.]. — Din bg. *spuza*, (cf. alb. *shpuzë*).

Srăcăi̯és vb. IV. Sorb, mănânc cu lingura. *Cu ună lingură srăcăi̯es* (sunt prieteni nedespărțiți), 339. — Din mbg. *sărkam*.

Stă adj. v. *sọmt*.

Stăfígă f. Stafidă, ALR. 1720. [Și: **stăídă** f.]. — Din gr. *σταφίδα*.

Stăfsés vb. IV. refl. (Despre aluat, despre caș), dospesc. *Lutsolu si stăfseašti*, ALR. 3992, cf. 5424. — Din **ftăses* « ajung » gr. *φθάνω*, aor. *ἔφτασα* (cf. bg. *ftasam*, part. p. dela *ftasuvam*).

Stăi̯i̯ă f. Stafie. *Cu vrină stăi̯i̯ă* (ca o stafie), 673. — Din gr. *στοιχειό*, (arom. *stih iu̯*).

Stămból m. Stambul. *Cu 'ntribarea și 'n Stămbul ti duts*, 724. [Și: **Stămbúl**].

Stămbúl v. *Stămbol*.

Stọmnă f. Ulcior mai mare de pământ. *Să-ts li zăport stọmnilı* (să-ți port o leacă ulcioarele), 2/VIII. [Derivat: **stumnítšcă**

f. = ulcior mai mic. *Am un dead c' ună mănușă 'n grob* (= mănușă di stumnitšcă), *50. — Din bg. *stomna*, (arom. *stamnă*, gr).

Stăngátš adj. v. *stong*.

Stăpăn m. v. *stăpon*.

Stăpon m. Stăpân. *La meu stăpon* (la stăpânul meu), 6/12. *La unsiră stăponu* 19/33 cf. 16/33, cf. 419. || Șef de familie. *Stăponu la s-iiă ghiiu, nu-i cap di uom di* (se întrebuințează când vrem să mângăiem pe cineva), 725. [Și: (Țârnareca) **Stăpăn** m. 16/68. F e m i n i n: **stopáncă, stupáncă** (bg. *stopanka*) f. = stăpână. *Ca si dusi casă, stupanca si-u mulgă* (să o mulgă stăpâna), 9/70.

Stáră adv. De seară. *Ca să vină lūdę stară* (când va venì ludea deseară), 17/6 cf. 10/9, etc. — Din *iastă* + *seară*, (arom. *astară*).

Starină f. Căpiță de fân cf. s t o g. Com. D. P.

Stărl'itúšcă f. Năpârcă. ALR. 6228, cf. s t r ă l' u ș c ă, n ă p r o t c ă. [Și: **strălitúșeă** f.]. — Din *l'utușcă* (din *l'ut*, cf. l'u t i t s ă) și *străl'ușcă*.

Stărníști f. Miriște, locul rămas după secerișul grâului, țelină, ALR. 915. *Iel la mintšună măcsomu prin stărniști* (el se juca cu pruncul prin miriște), 10/41. *Flaș stărniști nipăscută* (ai dat de noroc), 1 cf. *72. — Din bg. *tărnište*.

Stărpár m. v. *sterp*.

Stărvés vb. IV. Capăt poftă de mâncare pentru lucruri dulci (întrebuințat m. mult subt forma compusă (cu pref.) *nastărves* (bg. *nastărvjavam ce*) = mă obicinuesc la ceva rău, mă nărăvesc. D e r i v a t: **năstărvít,-ă** adj. = obicinuit, nărăvit. *Lisitsa cum ra năstrăvită, vinì si mănancă uvă* (vulpea cum era nărăvită...), 4/93. [Și: **străvés** vb. IV.; **străvur** a. (plur.) = lucruri dulci de mâncat. — Din bg. *stărvjavam*, id.

Stătšún m. Sărac, nenorocit (mai ales după ce-i moare cineva din familie). *Mult si măntšo stătšunu di mini*, 406.

Stau vb. I. Stau. *Unu di noi ua să stătem*, 6/18. *Unu antro, lāntu stătù*, 7/18. *La s-sta* (să stea), 21/29. *Stoi să-ts cat ăn cap* (stai), 10/28 cf. 16/6, 6/13, 4/32, 6/35, 4/42, 4/78. [C o m p u s (cu pref.): **zăstáu** (ză + stau, de pe bg. *zastojavam*, cu acelaș înțeles) = mă opresc, încetez. *Zastătù ca măgaru pri punti* (s'a oprit ca măgarul pe pod) s'a încăpățânat, 375. *Zăstoi !* oprește-te, 2/20 cf. 21/16. D e r i v a t: **zăstári** f. = oprire, încetare. *No-ari zăstari* (n'are încetare), 946; **pristáu** (pri + stau) vb. I. = încetez, stau, nu mai continuu. Com. V. J. — Din lat. * *stao* (= *sto*), *-are*, (arom. *stau*).

Stáur m. Șobolan, (fig.) ființă închipuită. Com. V. J. *Tats ca vrin staur*.

Stăvés vb. IV. Pun, așez. *Stăvì ună paidă* (așeză o cursă). Opresc,

stăvilesc ALR. 6721. *Ca si stăvì moara, s-dusi muraru si veadă tsi ari sub tšarcu* (când se opri moara, se duse morarul...), 13/72. [D e r i v a t: **stăvílă** f. (bg. *stavilo*) și **stăveálă** f. = stăvilar la moară. *Stăves moara cu stăveală*, ALR. 6722 cf. 6721. *Ardic stăveala* (ridic stavila), ib. 6728. *Puntea di stăveală* (puntea stavilei), ib. 6727. — Din bg. *stavam*.

Stăveálă, **Stăvílă** f. v. *stăves*.

Stăvínă (di grǫn) f. Vraf de grâu (ALR. 912), claie (ib. 5215, 5216). — Din mbg. *stavina*.

Steág a. Steag. *Etca-la și ịel că vrin steag* (iată-l și el ca un steag), Com. GH. T. — Dacor.

Steájăr m. (Liumnița) Stejar. Com. P. M. — Din sl. *stežer*.

Steánă f. Piatră mai mare. *Cap di steană*, cap de piatră, adică prost, 55 cf. 86. — Din bg. *stĕna*.

Steáuă f. Stea. *Ăị ca steauă*, 627. *Si rǫdi la steali* (este prost), 729. — Din lat. *stēlla, -am*, (arom. *steauă*).

Stél'ă (în expresia) *Stel'ă ạụ feasi* (o bătu rău de tot, a bătut-o măr), 730.

Sterp, -ă adj. Sterp, cf. ș t i r a v ă. [S u b s t. **steárpă** f. = oaie stearpă, opusul lui m l a z n i t s ă. *Du-ti tu cu mlaznitsili, ca să mi duc ịo cu stęrpili*, 10/3. D e r i v a t e: **stirpár, stărpár** m. = păstor care paște oi, capre sterpe. Com. G. D.; **stirpés** vb. IV. = stârpesc. *Șteată valea si stirpească*, 905. *Matsa l'a stirpeaști șoaritsil'* (pisica îi stârpește pe șoareci); **stirpíri** f. = stârpire; **stirpít, -ă** adj. = stârpit. Com. I. L.; **stirpitór** m. ALR. 5365; **stirpitšúni** f. = oile sterpe la un loc, ALR. 5335]. — Din lat. **exstĭrpis, -e*, (arom. *sterpu*).

Stífă f. Adunătură de mai multe obiecte la un loc, grămadă, cup de fân. Com. G. D. — Din gr. *στῖφος*.

Stignés vb. IV. Intind (în sensul de) strâng, încordez. Com. G. D. Vezi citatul sub p i l i v a n. [D e r i v a t: **stignít, -ă** adj. = întins, strâns bine, îmbrăcat, id.]. — Din bg. *stĕgam*, (aor. *stĕgnah*).

Stignít, -ă adj. v. *stignes*.

Stimnés vb. IV. (întrebuințat la pers. 3) mă apucă noaptea. *Clotsi ạl' stimnì* (acolo îi apucă noaptea), 7/71, *l'i stimnì ăn un munti* (îi apucă întunerecul...), 2/7. *Si stimnì* = întunecă. *Ạń si stimneaști* (mi se întunecă, nu știu ce fac), *că-l'-tsi stimnì, ịel zisi: « ăị si fug di căsă »* (când i se întunecă), 2/17. D e r i v a t e: **stimníri** f. = întunecare; **stimnít, -ă** adj. = întunecat; **stimnít** a. = timpul când începe să se întunece, a m u r g. *Stară pri la stimnit să viń* (deseară pe la amurg să vii), 11/12. — Din bg. *stemnjava se*.

Stimníri f. | v. *stimnes*.
Stimnít a. |
Stimnít, -ă adj. |

Stinés vb. Oftez, mă vait. *Au flǫ ịundi stineaşti* (o află unde oftează). *Vinì di dighịos stinínindurlea* (veni jos oftând), 15/72 cf. 15, 16/72, 2/21. — Din bg. *stena*.

Sting vb. III. Sting. *Ịela s-la stinz fuăcu* (vino să stingi focul), 5/75 cf. 6/49. [D e r i v a t e: **stínziri** f. = stingere; **stíns, -ă** adj. = stins. Com. T. P.]. — Din lat. *stĭnguo, -gĕre*, (arom. *astingu*).

Stins, -ă adj. | v. *sting*.
Stinziri f. |

Stíptsă f. Piatră acră. *Stiptsă si feasi* (s'a supărat rău), 731. — Din bg. *stipca*.

Stirpác m. Miel născut mort. Com. G. D. — Din *sterp*.

Stirpár m. | v. *sterp*.
Stirpés vb. IV. |
Stirpíri f. |
Stirpít, -ă adj. |
Stirpitšúni f. |

Stog a. Stog, căpiță de fân, cf. *74. — Din bg. *stog*.

Stol a. (Țârnareca) Scaun cf. s c a n d. *Nearsi șidzù strin tsarluị stol* (merse, şezu pe scaunul țarului), 28/68. — Din bg. *stol*.

Stǫng, -ă adj. Stâng. [D e r i v a t: **stăngátš** adj. = stângaci. Com. G. D., (arom. *stîngu*).

Stǫnjin m. Stânjen. *Tsela fitšor vea un brǫn di treị stǫnjiń*. Com. T. P. — Din paleosl. *stenĭžinŭ*.

Stopáncă f. v. *stăpǫn*.

Strădăpóst v. *post*.

Străjǫs vb. IV. Păzesc, supraveghez, opresc. *Cată, străjà-la di să videm tsi pisăịaşti* (caută de-l păzeşte, ca să vedem ce scrie). — Din bg. *straža*.

Străl'itúșcă f. v. *stărl'ituşcă*.

Străl'úșcă f. v. *streal'ă*.

Străml'ór m. Berbece până la vârsta când se amestecă cu oile pentru reproducere. Com. T. P. — Derivat din *mlór*.

Strămulári f. (Numai la Nânta). Un fel de băț lung cu fier la vârf, care serveşte pentru îndemnarea şi înțeparea boilor la muncă. Imbold. Com. H. I. *Ca boiị cu strămularea si la 'ntsap*, 674. [Și: **struminári** f. *72]. — Din lat. **stĭmularia (stimulus), -am*, (arom. *strimurare*).

Străşiń (în expresia). *Că vrin străşiń* (rău de tot; se zice mai ales de copiii mici când plâng şi nu se astâmpără). După I. L. *străşiń* (umflătură la o bubă, glandă, ghindă la gât cf. s t r o ş e n). — Din bg. *strašen*.

Strat m. (Nume de plantă). Com. H. I. — Din bg. *stratul*.

Strătés vb. IV. Intâmpin, ies în drum. *Mi strătì un moş* (mă întânpină un moş). — Din mbg. *stretam*.

Strătšcă f. Coțofană. Com. T. P. — Din mbg. *stračka*.

Străvés vb. IV. v. *stărves*.

Străvilíşti f. Loc unde se vede ceva. *Să ti duts ăn... ună străvilişti di lăngă mari*, 16/94.

Străvur pl. v. *străves.*

Streácl'ă f. Streche. *Ca si dusi să-u pască vaca, atsi ună streacl'ă că vinì di ca u butsnì* (...şi veni o streche), 3/69. [D e r i v a t: **ạnstréel'u** vb. I. = fug ca lovit de strechie. *Ună işiră di casa tsea, vaca ạnstricl'ă ịară* (vaca fu din nou lovită de strechie), 11/69.

Streál'ă f. Fulger. *L'-u deadi streal'a* = l-a fulgerat (un fel de jurământ), 732. [D e r i v a t: **stră-l'úşcă** f. = pui de viperă, Com. G. D. cf. s t ă r l' i t u ş c ă; **strel'útsă** vb. = fulgeră]. — Din bg. *strĕla.*

Streáụă f. Streşină Com. T. P. — Din bg. *strĕha*, (arom. *streahă*).

Strébrin, -ă adj. (Ţârnareca). De argint, argintiu. *Ună meară strebrină* (un măr de argint), 6/68. — Din bg. *strebren.*

Stréjur m. Parul de care se leagă caii la treerat. (Cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 46).

Strel'útsă vb. v. *streal'ă.*

Strépij m. Strepede, vierme de brânză. *Caş cu strepij* (brânză împuţită), ALR. 5451. [D e r i v a t e: **stripijọs** vb. IV. = strepezesc dinţii mâncând fructe acre; **stripijọt, -ă** adj. = strepezit. *Dints stripijọts* (dinţi strepeziţi)].

Strézin m. Scrum, ALR. 683, cf. s t r i z i ń.

Stri prep. (Ţârnareca) Pe. *Feata si suịà stri ună tupolă* (fata se suia pe un pleop), 14/64. *Ạncălică stri cal şi fuzì*, 35/65. || Peste. *Imnă... şu deadi stri treị frats* (umblă... şi dădu peste trei fraţi), 7/66. [Şi: **strin** prep. *Şidzù strin tsarluị stol* (şezu pe scaunul ţarului), 28/68]. — Din lat. *extrā*, (arom. *stră, stă, ste, sti*, cf. Capidan, *Aromânii*, 506).

Stric vb. I. Stric. *Dintsil'... ạts sa stricats* (stricaţi). [D e r i v a t e: **stricári** f. = stricare; **stricát, -ă** adj. = stricat; **stricătšúni** f. = stricăciune. Com. G. D.]. — Din lat. *extrīco, -are.*

Strícă-péịă f. Grangure. Se mai rumeşte *stricu-peịu*, f. Com. G. D. — Din mbg. *striko-pejo.*

Stricári f. } v. *stric.*
Stricát, -ă adj. }

Stricătoári (di scọndură) f. Stavilă de moară, ALR. 1843. [Şi: **stricătọr** m. ib.]. Din *stricor.*

[2]**Stricătoári** f. Sedilă de strecurat urda, ALR. 5437, 5407. Din **stricor.*

Stricătšúni f. v. *stric.*

Stricnés vb. IV. Tresar, rămân uimit, mă speriu. *Feata... tucum stricnì la buric* (fata numai că tresărì...), 32/51. [D e r i v a t e: **stricníri** f. = uimire, tresărire; **stricnít, -ă** adj. = uimit].

Stricníri f. } v. *stricnes.*
Stricnít, -ă adj. }

Stricupáşcă f. v. *trisupaşcă.*

Strigl'átă f. Lapte covăsit, Com. D. G. — Din lat. **extraclgata.*

Strimés vb. IV. Răstorn, întorc pământul (la sădit). *Locu pi vińă la strimes*, ALR. 6109. — Din bg. *stremja*.

Strimt, -ă adj. Strâmt. Com. T. P. — Din lat. **strinctus, -a, -um*, (arom. *strimtu*).

Strin prep. v. *stri*.

String vb. III. Strâng. *Nu-ń mi strinzi di mǫnă* (Nu mă strânge de mână...), 1/I. *Al' strinseş una ratsi* (l-ai înșelat, l-ai tras pe sfoară), 649. [D e r i v a t e: **strínziri** f. = stringere; **strins, -ă** adj. = strâns, (fig.) sgârcit, avar]. — Din lat. *strĭngo, -ĕre*, (arom. *stringu*).

Strins, -ă adj. } v. *string*.
Strínziri f. } v. *string*.

Stripijǫs vb. IV. v. *strepij*.

Striziń a. Funingine. Com. G. D., cf. s t r e z i ń.

Strǫf m. Carnea care se pune în cursă; cursă. Cf. p a i̯ d ă, ALR. 1736. — Din bg. *stărv*, cf. s t ă r v e s.

Stroi̯nic m. Pețitor. *Vin stroi̯nits* (vin pețitori), 10/46 cf. 2/58. — Din bg. *strojnic*.

Strop m. Grinzile pe care se razemă acoperișul caselor, a c o p e r i ș, t a v a n. *Cǫn săreà, di strǫp si gudeà* (când sărea, dădea cu capul de tavan), 6/56. — Din bg. *strop*.

Stroşén m. Vârful furunculului (: vrou di tširei̯u di nuntru), ALR. 4186. — Din mbg. *strošen*.

Strubuşǫs vb. IV. Dau cu cuțitul în pântece, despânctec, f. t r u b u ș o a n ă. *La strubuşe* (l-a spintecat). 733, cf. 672. — Din bg. *tărbuh*. (cf. mbg. *rastărbušam*).

Strug a. (Intre uneltele dogarului) cuțitoiu. Com. G. I.—Din bg. *strug*.

Strujitúră f. v. *strujǫs*.

Strujǫs vb. IV. Strujesc, ALR. 4010, dau la strug. Com. G. D. [D e r i v a t e: **strujǫri** f. = strujire; **strujǫt, -ă** adj. = strujit; **strujitúră** f. = răzuitură, ALR. 4010. — Din bg. *străžă*.

Strujǫri f. } v. *strujǫs*.
Strujǫt, -ă adj. } v. *strujǫs*.

Struminári f. v. *strămulari*.

Strúngă f. Târlă. Se zice și c u t a r, ALV. 5378 cf. și 1788. *Tucu si-ń li facă tseaşti tšǫftsi dōmnu u̯oi̯, si-u dar u̯a strunga ăn drūm* (... o să fac târla aici în drum), 3/31. [D e r i v a t: **strungár** m. = strungar, ALR. 5364].

Strungár m. v. *strungă*.

Strúpcă f. (Boală) Buba pe piele, arom. *zgaibă*. Com. V. T. — Din bg. *strupka*.

Struş m. (Liumnița) Struț. Com. P. M. — Din lat. *struthio*.

Stufsés vb. IV. (despre pâine). Plămădesc, ALR. 773. Cf. s t ă f s e s.

Stui̯án (Nume de persoană), Stoian. *Stui̯an lu Zlati*, 2/VI.

Stumnítšcă f. v. *stamnă*.

Stup vb. I. Astup. *Si-ń-tsi stupă urecl'ili* (să mi se astupe urechile), 12/33. cf. 5/69. D e r i v a t e: **stupári** f. = astupare;

stupát, -ă adj. = astupat. *La muraru ąl' fost-au stupată buca* (i-a fost scocul astupat), 8/69. (Negativ) **nistupát, -ă** adj. (întreb. și ca subst.). *Nistupatuli* = nesăturatule, flămânzilă, 488. **nistupát** = numele lunei Decemvrie, ALR. 2418, cf. c u l u j e u. C o m p u s (cu pref.): **distúp** (dis + stup) vb. I. *Ąl'-tsi distupă buca* (i se destupă scocul), 8/69; **năstúp** (nă + stup) vb. I. refl.) = mă îndop. *Si năstupǫ, foali si dărǫ* (se îndopă, se făcu burduf), 466; **năstupári** f, îndopare; **năstupát, -ă** adj. = îndopat]. — Din lat. **stŭppo, -are*, (arom. *astup*).

Stupáncă f. v. *stăpǫn*.

Su pron. pers. Său. *Si spună la stăpǫnu-su*, 21/41. *Tătă-sui* (tatălui-său) 9/46. [Și: **sa** pron. pers. *Tat-sa și maică-sa*, 3/64. *Tšitšă-sa ancă cǫta si spăreà* (unchiusău...), 25/41, cf. F e m i n i n: **sa** pron. pers. (pretutindeni)]. — Din lat. *suus* (s. **sous*), (arom. *su*).

[2]**Su** conj. v. *să*.

Suáră f. v. *soră*.

Sub prep. Subt. *Ąntrǫ sub moară și sub moară si pusi disupru* (intră subt moară...), 22/41 cf. 5/II, 1/12, 3/12, etc. Nume de loc. *Sub-cătun* (Cupa), *Sub-iaz* (Barovița), *Sub-rǫpă, Sub-rǫpa-l-Mamut* (Cupa). [Și: (Țârnareca) **săptă** prep. = subt. *Sinu,... săptă direc li bagă* (fiule, pune-le subt grindă), 3/66 (prescurtat): **su** prep. *Sudeal* = n. loc. în Lugunța. — Din lat. *sŭbtus*, (arom. *sum*).

Súbaş m. Trimisul moșierului. — Din bg. *subaš* (tc.).

Subsăsoáră f. (Liumnița) Subțioară. *Cǫn fătsià « crac », tal'à cărni di subsăsoară*, 20/73. *Ąń tăl'am di subsăsoară și-ts dădeam*, 21/73. — Din lat. *subala, -am*, (arom. *sumsoară*).

Subtsǫri adj. Subțire. Com. G. D. [Și: **subtsóri**, id.]. — Din lat. *sŭbtīlis, -e*, (arom. *subtsîre*).

Sucác a. Stradă, drum. *Tsela ra linos... si șătăià prin sucac.* (se plimba pe stradă). — Din tc. *sokak*, (arom. *sucak'e*).

Sucálă f. Făcăleț. *Cǫn ari fărină, no-ari sucală* (când este făcaleț, nu-i făină), 736. — Din bg. *sukalo*.

Sucárdi f. Sarică. *Scǫsi sucardę că ra ud di plǫiă* (scoase sarica, căci era ud de ploaie), 3/85. *Ąts-tsi cătsǫ di poala di sucardi* (i s'a lipit, nu-l slăbește), 580.

Sucríl'ă, **Sucrími** } f. v. *socru*.

Sud vb. I. Asud, nădușesc. *Ca cǫn sudă la eali* (ca și când asudă pentru ele), 737. [Și: **ąnsúd** vb. I. ALR. 1114. D e r i v a t e: **(ąn)sudári** f. = asudare; **(ąn)sudát, -ă** adj. = asudat, nădușit; **sudoári** (< lat. *sūdor -orem*), f. = sudoare, nădușeală. *Din sudoari ghiiaști* (trăiește din muncă), 25]. — Din lat. *exsūdo, -are*, (arom. *asud*).

Sudári f. } v. *sud*.
Sudát, -ă adj. }

Su-deál N. loc. (Lugunța).

Sudoári f. v. *sud*.

Sufiári f. }
Sufiát, -ă adj. } v. *suflu*.
Súflit a. }

Súflu vb. I. Suflu. *S-la sufli părăiaşti* (să-l sufli, sboară), 738. [Şi: (Oşani) **súflum** vb. C o m p u s (cu pref.): **zăsúflu** (ză + suflu) = încep să suflu, suflu o leacă. *Zăsuflă la foc uneac* (suflă puţin la foc), cf. 7/7 cf. 11/32, 26/32. [D e r i v a t e: **sufiári** f. = suflare; **sufiát, -ă** adj. = suflat; **súflit** a. = suflet. *Si dai şi pri suflitu meu* (... să dai şi pentru suflteul meu), 7/91. *Al' lo sūflitu la fitšor*, 2/1. *Cu suflit au flo* = o găsi în vieaţă, 741, cf. 743, 739. || Fiinţă (în general) om, ins. — Din lat. *sŭfflo, -are*, (arom. *suflu*).

Súflum vb. I. v. *suflu*.

Sug vb. III. Sug. *Fitšoru... lo, să sugă* (copilul începu să sugă), 5/23. *Ań la suptsi tot sonzili* (îmi supse tot sângele), 9/3. *Suzeà*, 13/38. *Suptsiş laptili mumă-tai*, 537 cf. 6/67. [D e r i v a t e: **súziri** f. = sugere; **supt, -ă** adj. = supt; **sugár** m. = copil neînţărcat şi mielul de ţâţă; miel care suge încă; **sugărítsă** f. = oaie care a fătat târziu şi trebue să dea mielului să sugă toată vara]. — Din lat. *sūgo, -ĕre*, (arom. *sug*).

Sugár m. } v. *sug*.
Sugărítsă f. }

Sugl'íts vb. I. Sughiţ. *Dupu măncari sugl'itsoi* (după mâncare, sughiţai). Com. N. T. [D e r i v a t: **sugl'itsári** f.]. — Din lat. *sŭbglŭttio, -are*, (arom. *sugl'its*).

Sugl'itsári f. v. *sugl'its*.

Sui vb. IV. (Ţârnareca) Suiu, (refl.) mă suiu. *Plăntă la zid cărfii şu si suià* (bătu în zid cuie şi se suia), 12/68. — Din lat. *sŭbeo, -īre*.

Sul a. (La războiu) Sul. *Un lucru la tots uaminil' lă tribuiaşti pri două leamni sta* (= sulu), *79. — Din lat. **sub*[*u*]*lum*, (arom. *sul*).

Súlă f. Sulă, ţeapă, frigare. Com. G. D. — Din lat. *sūbŭla, -am*, (arom. *sulă*).

Sulúc Răsuflare, respiraţie. *Bubili zădurmiti nu pot si lea soluc* (nu pot să respire), B. 5. *Nu poati si-ş-la leà sulucu* (nu poate să-şi ia răsuflarea), cf. 743. [Şi: **solúc**]. — Din tc. *soluk*.

Sun vb. I. Sun. *Al' sună* = are *parale multe, este cu avere*, 744. [D e r i v a t: **sunári** f. = sunare]. — Din lat. *sŏno, -are*, (arom. *asun*).

Sunári f. v. *sun*.

Sunt vb. ajut. v. *sam*.

Suprotš a. (în expresia): *caš di suprotš* (soiu de brânză, explicat: *con l'a zgărpes protšii la capri* (când dau drumul ţapilor la capre), ALR. 5448. — Din *protš*.

Supt, -ă adj. v. *sug*.

Surd, -ă adj. Surd. *Tseastă mul'ari ăį surdă*, Com. T. P. [D e r i v a t: **ąnsurdzǫs** vb. IV. = asurzesc, devin surd. Com. D. G.].–Din lat. *sŭrdus, -a, -um*, (arom. *surdu*).

Surdisés vb. IV. Curăț. *Moartea tsi l'a surdiseaști* (moartea îi curăță pre toți), 745. [D e r i v a t e: **surdisíri** f. = curățire; **surdisít, -ă** adj. = curățit]. — Din mbg. *surdisvam* (tc.).

Surdisíri f. } v. *surdises*.
Surdisít, -ă adj. }

Surghįún adv. In exil, surghiun. Com. I. L. — Din tc. *sürgün*.

Surín v. *soari*.

Súrla Nume de persoană, poreclă dată oamenilor leneși. *Vedets tse di dragă ăį culcat Surla*, cf. 4/II.

Súrlă f. (instrument) Surlă. Com. G. D. — Din tc. *zurna*.

Surmușés adj. v. *sirumà*.

Súrova f. v. *surva*.

Surtsél a. v. *surtsǫl*.

Surtsǫl a. Surcel. Com. G. D. [Și: **surtsél** a. *Pri urman leamni multi, tucu casă surtsǫl no-ari*, 872]. — Din lat. *sŭrcĕllus, -um*, (arom. *surtsel*).

Surumá, -așcă } adj. v. *sirumà*.
Surumáș, -așcă }

Surupíște f. v. *sărup*.

Suruvátcă f. Zărul rămas după scoaterea urdei; șișt, cărân. ALR. 5438. — Din bg. *surovatka*.

Súrva f. Anul nou, Sf. Vasile. ALR. 2792. | Sorcova, ib. 2795. *Fičoril' si duc cu surva di casă n casă*, ib. 2793. [Și: **súrova** f. ib. 617].—Din bg. *surăva (godina)*.

Sušă f. Secetă, ALR. 5055. [D e r i v a t: **súșina** f. (bulgărism) = uscăciune; **sușleác** a. = frunzele uscate care cad toamna. ALR. Intr.]. — Din bg. *suša*.

Súșină f. v. *sușa*.

Sușlíįă f. Rachiu (Oșani).

Sútă f. Sută. *Tsista ună sută di drats ari ăn įel* (acesta o sută de draci are în el), 212. *Ăn treį suti-ĭ* (îi lipsește o doagă). 747. — Cf. paleosl. *săto*, (arom. *sută*).

Sutš v. } v. *sutšǫs*.
Sútšcă f. }

Sutslúc a. v. *sots*.

Sutšǫs vb. IV. Sucesc, învârtesc. [Și: **sutš** vb. ALR. 1318. D e r i v a t e: **sútšcă** f. (bg. *sučka*) = orice lucru sucit și subțiat, (în sens rău) excrement, Com. G. D.; **sutšǫt, -ă** adj. = sucit, întors, id.]. — Din bg. *suča*.

Suvál'că f. (La războiu) Suveică. (Cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 53). — Din bg. *sovalka*.

Suvarì m. (Turcism) Suvariu, jandarm. Com. T. P.

Súza Nume de cățea.

Súziri f. v. *sug*.

Ș

Șa adv. Așa. *Cum putuį, șa vă mintšunaį* (cum putui, așa vă minții), 7/37 cf. 6/10, etc. [Și: **șátsi** adv. *Aį delmi șatsi cu noį și tu.*

Surd, -ă adj. Surd. *Tseastă mul'ari ăį surdă*, Com. T. P. [D e r i v a t: **ąnsurdzǫs** vb. IV. = asurzesc, devin surd. Com. D. G.].–Din lat. *sŭrdus, -a, -um*, (arom. *surdu*).

Surdisés vb. IV. Curăț. *Moartea tsi l'a surdiseaști* (moartea îi curăță pre toți), 745. [D e r i v a t e: **surdisíri** f. = curățire; **surdisít, -ă** adj. = curățit]. — Din mbg. *surdisvam* (tc.).

Surdisíri f. / **Surdisít, -ă** adj. } v. *surdises*.

Surghįún adv. In exil, surghiun. Com. I. L. — Din tc. *sürgün*.

Surín v. *soari*.

Súrla Nume de persoană, poreclă dată oamenilor leneși. *Vedets tse di dragă ăį culcat Surla*, cf. 4/II.

Súrlă f. (instrument) Surlă. Com. G. D. — Din tc. *zurna*.

Surmușés adj. v. *sirumà*.

Súrova f. v. *surva*.

Surtsél a. v. *surtsǫl*.

Surtsǫl a. Surcel. Com. G. D. [Și: **surtsél** a. *Pri urman leamni multi, tucu casă surtsǫl no-ari*, 872]. — Din lat. *sŭrcĕllus, -um*, (arom. *surtsel*).

Surumá, -așcă / **Surumáș, -așcă** } adj. v. *sirumà*.

Surupíște f. v. *sărup*.

Suruvátcă f. Zărul rămas după scoaterea urdei; șișt, cărân. ALR. 5438. — Din bg. *surovatka*.

Súrva f. Anul nou, Sf. Vasile. ALR. 2792. | Sorcova, ib. 2795. *Fičoril' si duc cu surva di casă n casă*, ib. 2793. [Și: **súrova** f. ib. 617].—Din bg. *surăva (godina)*.

Sušă f. Secetă, ALR. 5055. [D e r i v a t: **súșina** f. (bulgărism) = uscăciune; **sușleác** a. = frunzele uscate care cad toamna. ALR. Intr.]. — Din bg. *suša*.

Súșină f. v. *sușa*.

Sușlíįă f. Rachiu (Oșani).

Sútă f. Sută. *Tsista ună sută di drats ari ăn įel* (acesta o sută de draci are în el), 212. *Ăn treį suti-î* (îi lipsește o doagă). 747. — Cf. paleosl. *săto*, (arom. *sută*).

Sutš v. / **Sútšcă** f. } v. *sutšǫs*.

Sutslúc a. v. *sots*.

Sutšǫs vb. IV. Sucesc, învârtesc. [Și: **sutš** vb. ALR. 1318. D e r i v a t e: **sútšcă** f. (bg. *sučka*) = orice lucru sucit și subțiat, (în sens rău) excrement, Com. G. D.; **sutšǫt, -ă** adj. = sucit, întors, id.]. — Din bg. *suča*.

Suvál'că f. (La războiu) Suveică. (Cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 53). — Din bg. *sovalka*.

Suvarì m. (Turcism) Suvariu, jandarm. Com. T. P.

Súza Nume de cățea.

Súziri f. v. *sug*.

Ș

Șa adv. Așa. *Cum putuį, șa vă mintšunaį* (cum putui, așa vă minții), 7/37 cf. 6/10, etc. [Și: **șátsi** adv. *Aį delmi șatsi cu noį și tu*.

(hai dacă-i așa...), 12/7, (în Târnareca); și adv. 9/66, 4/71; (Huma), **șítsi**, 20/72. — Din lat. *sīc*, (arom. *așí*).

Șădeári f. v. *șod*.

Șăfrán m. Șofran. Com. G. P. — Din bg. *šafran*, (arom. *șăfrane*).

Șáic m. Șaiac. *Brivinets di șaic* (breneveci de șaiac). Com. I. L.— Din bg. *šajak*, (arom. *șăịac*).

Șáịcă f. Barcă, Com. C. I. — Din mbg. *šajka*.

Șáli-vali (în expresia) *Șali-vali u treatsi zuụa* (împinge zilele fără să facă ceva), 901.

Șamatà f. Zgomot, gălăgie. *Ca uză șamatà* (când auzi sgomot...), 22/69. — Din tc. *šamata*.

Șámidoị num. v. *șimidoị*.

Șămíịă f. Cârpă, batistă, basma. *Neagră șămiịă*, 1/VI, cf. 2/XI. — Din bg. *šamija*, (arom. *șimie*).

Șamindoị num. v. *șimidoị*.

Șăndán m. Sfeșnic. *Un dead c'un par ăn cur* (= șăndanu), *70. — Din tc. *šandan*, (arom. *șăndane*).

Șăndžír m. v. *sindžir*.

Șăngav, -ă adj. Care tărăgănește lucrurile, care amână, care lasă un lucru de azi pe mâine, care amăgește, care râde de altul (cu acest din urmă sens, cf. p u t p i z l i v). [D e r i v a t: **șăngăvés** vb. IV. = duc cu vorba, cu promisiuni, mint. *Dosta mi șăngăviș* (spune-mi odată, destul mă purtași cu vorba), 749. — Derivat din paleosl. *šęga*, (dacor. *șagă*).

Șăngăvés vb. IV. v. *șăngav*.

Șănghíịă f. v. *zinghiịă*.

Șáo f. v. *șaụă*.

Șápcă f. Șapcă. *Lasă șapca la mini și fuị*. — Din bg. *šapka*.

Șăprătcă f. Năpârcă, șarpe, cf. n ă p r ǫ t c ă. *Niști fitšor... tăltšaụ ună șăprătcă* 1/53, cf. 2/53, etc. [Și: **șăprǫtcă** f. Com. P. M.]. — Din *șarpi* + *năprǫtcă* (*Megleno-românii, 110*).

Șăprǫtcă f. v. *șăprătcă*.

Șápti num. Șapte. [C o m p u s: **șaptizǫts** = șaptezeci]. — Din lat. *sĕptem*, (arom. *șapte*).

Șapti-Frats N. loc. (Huma).

Șaptizǫts num. v. *șapti*.

Șarà m. Must. *Șaraụa ịarbi* (mustul fierbe), ALR. 1717, cf. 6127. — Din tc. *šira*.

Șáră f., **Șărătúră** f. } v. *șarǫs*.

²Șărătúră f. Coamă de munte, șiră de deal. Com. T. P. — Derivat din *șară* (lat. *sĕrra*), (arom. *șară*).

Șárcă m. Nume de câine. ALR. 6037.

Șárcă f., **Șárenu** } v. *șarǫs*.

Șărlăgán m. Uleiu s. untdelemn de susan. [Și: **șărlán** m.]. — Din bg. *šarlagan*.

Șarǫs vb. IV. Impestrițez, chindisesc. *L'a șărăști ụocl'il' cutru badžă* (își dă ochii peste cap, trage a moarte), 841. [D e r i v a t e: **șarǫt** (**șărǫt**,) **-ă** adj. = pestriț. *Ună*

cătšuuă șarõtă (o căciulă brodată), 4/44. *Pul'că șarọtă*, 609. *Di șărọt mai șărọt*, *71 cf. 4/85; **șarọt** m. = nume de câine; **șarọtă** f. = nume de oaie sau capră cu lâna amestecată alb cu negru; **șáră** s. f. (<mbg. *šara*) = brodărie. Com. G. D.; **șárcă** nume de cățea, și brodărie (cu acest înțeles din bg. *šarka*, id.); (bulgarism), **șarénu - marenu** = pestriț, bălțat, *20; **șărătúră** f. fel de brodărie. Com. T. P. — Din mbg. *šaram*, (bg. *šarja*).

Șarọt m. | **Șarọt, -ă** adj. | **Șarọtă** f. } v. *șarọs*.

Șárpi f. Șarpe. *Un șarpi*, 1/12, *Turlì-turlì di șọrp* (fel de fel de șerpi), 15/11 cf. 5/74, 4/78, *71. [Plur. *șọrp*]. — Din lat. *sĕrpis, -em*, (arom. *șarpe*).

Șărvétă f. Cârpă, batistă. *Tu nu laș vrină șărvetă* (tu nu luași vreo cârpă), 4/42 cf. [Și: **șervétă, șirvétă** f.]. — Și în alb. *shërvetë*.

Șaș m. Nume de plantă. Com. I. L.

Șási num. Șase. *Șasi săptămọń* (șease săptămâni), 9/9. [D e r i v a t e: **șáispră** și **șásprăts** num. = șaisprezece; **șaizọts** num. = șaizeci]. — Din lat. **sĕsse* (din *sĕx*), (arom. *șase*).

Șătăiés vb. IV. (refl.) Mă plimb. *Si si șătăiască* (... să se plimbe), 4/62. *S-mi șătăies* (să mă plimb), 14/33 cf. 15/24, 8/28, 8/33, [D e r i v a t e: **șătăíri** f. = plimbare. *Tser s-mi duc la șătăirea* (vreau să mă duc la plimbare) 2/78; **șătăít, -ă** adj. = umblat, 752. C o m p u s (cu pref.): **zășătăiés** (ză + șătăies) = mă plimb, încep să mă plimb, 6/47; *să mi duc să mi zășătăies* 1/85, **dușătăies** (du + șătăie) vb. IV. = mă satur de plimbat]. — Din bg. *šetam*.

Șătăíri f. v. *șătăies*.

Șătăít, -ă adj. v. *șătaies*.

[2]**Șătăít** a. Umblătoare, closet, cf. m u ș t u r a c. ALR. 3398. *Mi duc la șătăit*, ib. — Derivat dela *șătăies*.

Șâtsi adv. v. *șa*.

Șáuă f. 1. Șeauă. *Șaua la mọnă* (manșetă) ALR. 3303. *Șaua di izmeni* (explicat prin: «locu ạn cari antră brăcăzamu» (locul în care intră brăcinarul), ib. 3308]. | 2°. P. ext. (la cal) spinare, șeaua calului. Com. C. I. [Și: **șáo** f. id.]. — Din lat. *sălla, -am*, (arom. *șao*).

Șăzút, -ă adj. v. *șọd*.

Șcurt m. Jiletcă (la femei); la bărbați se spune džămădan. ALR. 3325. Cf. c u n d u g. — Din arom. *šcurtu*.

Șebéc m. Maimuță mai mică. (Țârnareca) Com. I. T. [Și: **șibéc, zibéc** m.]. — Din tc. *šebek*.

Șed vb. II. v. *șọd*.

Șei a. Lucru, obiect. *Cu la scots tsela șeiu* (dacă scoți acel obiect), 23/39. [(In Țârnareca) art. *șeilu*, 11/67]. — Din tc. *šej*.

Şénghi Pietricele de joc, arşice. Acelaş joc există şi la copiii turci din Caragiova. Com. V. J.

Şervétă f. v. *şărvetă*.

Şi conj. Şi. (Atestat pretutindeni). *Şi tată-su* 23/29 2/36. *Şi zisi* 12/35 *Şi lūpu*. *Ş-una ş-una dusiră lanti* [*rubi*] *şi mai buni* (şi îndată aduseră alte haine şi...). [Şi: (în Ţârnareca) **şu** conj. *Şu feata* 14/67. *Şu mă-sa*. 2/66. *Şu tsarlu* 32/65. *Şu ńearsi şu-l' spusi* (şi merse şi îi spuse)]. — Din lat. *sīc*, (arom. *şi*).

²**Şi** adv. v. *şa*.

Şibéc m. v. *şebec*.

Şichér m. Zahăr. — Din tc. *šeker*.

Şichirè adv. Pe faţă. — Din tc. *ašikjare*.

Şidžím a. v. *sidžim*.

Şiiés vb. IV. (rar, cf. c o s). Cos. *Cu cǫti pitšoari ra calu? — cu patru — şiit cu trei*. (... cusut cu trei), 23/90. [D e r i v a t e: **Şiíri** f., **şiít, -ă** adj. = cusut, **şílă** f. (bg. *šilo*) = undrea. *Şili ǫntsapă* = nu face nimic]. — Din bg. *šija*.

Şiíri f. } v. *şiies*.
Şiít, -ă adj. } v. *şiies*.

Şílă f. v. *şiies*.

Şímidoi, -dǫuă num. Amândoi, ambii. *Si şătăiră şimidoil'* (se plimbară amândoi), 15/24. *Tucu pricurară simidǫuli āpu* (începură să curgă amândouă apă), 13/56 cf. 3/18, 14/19. [Şi: **şímindoi, -dǫuă, şamidoi, -dǫuă, şamindoi, -dǫuă** num. 18/69, 20/69, 23/69]. — Din lat. **amĭndui* (pentru **ambĭduo*), (arom. *şamindoi*).

Şirbét a. Sirop. *Un flindžan cu şirbet*, 9/39. — Din tc. *šerbet*.

Şirít a. Şiret, panglică. Com. I. L. *Si tăl'ǫm frunza ca... şirit*, B. 6. — Din tc. *širit*.

Şirvétă f. v. *şărvetă*.

Şirvitác m. Basma. *L'a deadi un şirvitac plin cu şistats*. Com. T. P. — Derivat din *şărvetă*.

Şiş a. Sticlă. *Si lats apu ăn şis* (să luaţi apă în sticlă), 4/40. — Din tc. *šiše*, (arom. *şişe*).

Şíşcă adj. Gros, burduhos (mai mult ironic). Cf. š i š m a n, ALR. 2266. — Din mbg. *šiško*.

Šišman, -ă adj. Gras, burduhos. ALR. 2266. Cf. ş i ş c ă. — Din bg. *šišman*.

Şiştác m. Orice monedă veche de argint, de mărimea unei piese de cinci lei, ce purtau mai nainte la gât fetele logodite. Com. G. D. (Cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 40). — Din mbg. *šestak*.

Šištăreáti (negru) m. Cicoară, greer de toamnă. ALR. 6552.

Şíşur a. (pl.) Ţurţur de ghiaţă. Se mai spune şi g l' e t s, š i š u r d i g l' e t s. ALR. 2447, (pl. dela *şiş?*).

Şítsi adv. v. *şa*.

Şlémea (di casă) f. Creasta acoperişului. ALR. 3771. — Din bg. *šlem*.

Şliúpcă f. Coajă, scoarţă, (la viermii de mătase) gogoaşă. *Para*

tse iasi ili da vlagă la odaiă, au anmoal'ă șliupca și buba iasi mai lesnic (aburul ce iese înmoaie coaja și viermele de mătase iese mai ușor), B. 4. — Din mbg. *šlupka.*

Șoáric m. Șoarece. *Dimineasta aș flo un șoaric ăn ticfă*, cf. 7/75. — Din lat. *sōrex, -ĭcem,* (arom. *șoaric*).

Șod vb. II. Șed, locuesc, mă găsesc. *Spuni, iundi șod lomńurli?* (unde stau balaurii?) 12/34. *Șez* (șezi), 4/76 cf. 9/73. *Cum șădeau,* 3/60. *Iel șăzù la curu focului,* 16/65. [Și: (Huma) **șed** vb. II. *Șideà,* 5/74. Derivate: **șădeári** f. = ședere. *Lă șădearea, con șăzù tătă-su... izdiinì,* 3/79 cf. 14/16; **șăzút, -ă** adj. = șezut, așezat, stat. *Feata ra șăzūtă lăngă ună tšeșmă* (fata ședea...), 8/73. Compus (cu pref.): **zășod** (ză + șod, de pe bg. *zasĕdjam*) vb. II. = mă pun să șed, șed puțin. *Zășoz uneac dea s-na zălăfim* (șezi o leacă să ne mai lăfuim), 3/60 cf. 11/15, 15, 22/18, 16/19. **dușod** și **dășod** vb. II. (du + șod, de pe bg. *dosĕdjam*) = șed până la sfârșit; **nidușăzút, -ă** adj. = nestătut, necopt. *Uom nidușăzut* (om cu mintea necoaptă), 245]. — Din lat. *sĕdeo, -ēre,* (arom. *șed*).

Șopit a. Țeava fântânii, prin care curge apa în albie. *Deadiră di ună tšeșmă cu doaă șopiti* (cu două țevi), 3/56. Nume de fântâni: *Șoputu-căprăres* (Nânta), —*di deal,*— *lung,*— *di Machĭ,* —*popal'ă* (Oșani).—Din paleosl. *šĭpŭ*, (arom. *șoput*).

Șpirt Alcool. Com. G. D.

Șteárniri f. v. *ștern.*

Șteárziri f. v. *șterg.*

Șteávă f. Ștevie. [Și: **știéve** *(calului)* = măcriș, ALR. 1951]. — Din bg. *števje,* (arom. *șteaye*).

Ștef (pl. *štefă*) f. Frunză. ALR. 962.

Ștefán m. Nume de persoană. *Ștefan... anglito șasi glătchi,* 15/94.

Șterg vb. III. Șterg. *La scupì uneac și napcum la ștearsi cu mona* (îl scuipă puțin și din nou îl șterse cu mâna). [Derivate: **șteárziri** f., **șters, -ă** adj. = șters]. — Din lat. *ex-tĕrgo, -ĕre,* (arom. *aștergu*).

Ștern vb. III. Aștern. *Aș li știrnù cămeșli ăn coșu di moară* (își așternu cămășile...), 22/41. *Că-ń știrnù dușeatsă* (când mi-a așternut saltele), 8/69. | (Refl.) *Mi ștern* = mă tolănesc, mă trântesc. *Si știrnù ca 'n ugniștea tată-sui* (se tolăni), 832. [Derivate: **șteárniri** f.; **știrnát, -ă** adj. = așternut; **știrnút** a. = așternut]. — Din lat. *astĕrno, asternĕre,* (arom. *așternu*).

Ștérs, -ă adj. v. *șterg.*

Ștet vb. I. Aștept. *Si-ń-la stet tati* (să aștept pe tata). *Ca știtāră căsă, ca știtāră* (după ce așteptară acasă...), 12/32. *Șteată uneac* (așteaptă o leacă), 4/76. *Aș știto,* 7/38. *Să stetă,* 12/12. [Derivate: **știtári** f. = așteptare;

ştitát, -ă adj. = aşteptat. Compus (cu pref.): **prişt ét** (pri +ştet, de pe bg. *pričakvam*) = întâmpin pe cineva, primesc pe cineva. *Si dusi cola la priştitǫ* (se duse acolo, îl întâmpină), 22/90, **pruştét** (pru + ştet) vb. I. = întâmpin, ies înainte să primesc pe cineva. *Ampirătu... işǫ să la pruşteată* (împăratul ieşi să-l întâmpine), 20/94. *Uaspitsu nu si pruşteată*, 824 cf. 15/56, 4/58. — Din lat. *excepto, -are*, (arom. *aşteptu*).

Ştiéve f. v. *şteavă*.

Ştípcă f. v. *ştipcu*.

Ştípcum vb. I. Pisc, ciupesc. *L'ă ştipcǫ uneac di pǫni şi si dusi* (îi pişcă puţină pâine), Com. T. P. [Derivat: **ştípcă** (bg. *štipka*) f. = un fel de cleşte de lemn. Com. T. P. — Din mbg. *štipkam*.

Ştir m. Ştir. Com. C. I. — Din bg. *štir*.

Ştíravă adj. (despre oaie) Stearpă, cf. ialovă. *Un biliuc di oi štiravi* (o turmă de oi sterpe), 1/60, cf. ALR. 178. — Pentru etim. cf. dacor. ştir.

Ştíri f. v. *ştiu*.

Ştirnát, -ă adj. } v. *ştern*.
Ştirnút a. }

Ştitári f. } v. *ştet*.
Ştitát, -ă adj. }

Ştiu vb. IV. Ştiu. *Nu ştiu*, 11/79, *Ştii la pǫini caldă* (ştie numai să mănânce), 581. *Ştiiam* (ştiam), 16/11, *ştiià* (ştia), 20/73 cf. 3/21, 10/38, 23/41, *ştiiau* (ştiau) 3/74. Şi: *ştu* vb. IV. *Nu ştu cum fęsi izmichiăru*, 13/15. [Derivate: **ştíri** (cu negativul **niştíri**) f. = ştire; **ştiút, -ă** adj. (cu negativul **niştiút**) = ştiut, învăţat]. — Din lat. *scīo, -īre*, (arom. *ştiu*).

Ştrâb adj. Stârb, fără dinţi. [**străbă** f. = oaie bătrână. Com. T. P.]. — Din bg. *štărb*.

Ştrăbă f. v. *ştrăb*.

Ştrăc m. (Liumniţa) Stârc, cocostârc. [Şi: **ştroc** m.]. Com. P. M. — Din sl. *străk*.

Ştrang (pl. *-gur*) a. Ştreang (la ham), ALR. 5512. — Dacor.

Ştroc m. v. *ştrăc*.

Ştu vb. IV. v. *ştiu*.

Ştucnés vb. IV. Mă înfund, mă înglodesc. *Ştucnii cu pitšoru ăn bracă* (Mă înfundai cu piciorul în baltă), Com. I. L. — Din mbg. *štukvam*, (aor. *štuknah*).

Ştur N. loc. (Liumniţa, cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 25).

Şturéc m. Greer. [Şi: **şuştureác** m. Com. I. C.; **suştureáti** m. ALR. 251]. — Din bg. *šturec*.

Şu conj. v. *şi*.

Şúir vb. I. (Ţârnareca). Fluer, cu fluerul s. cu gura, cf. sfires. *Un fitšor ăirà picurar, aş veà ună florcă şu ăş şuirà* (un băiat era păstor, îşi avea un fluer şi îşi fluera), 1/66. [Derivat: **şuiràri** f. = fluerat]. — Din lat. **siubilo, -are*, (arom. *şuir*). cf. Puşcariu, *Et. Wb.* 1674.

Şuirári f. v. *şuir*.

Șuirári f. v. *șuir.*

Șúmă f. 1°. Copăcel, copac mic, subțire, cf. a r b u r, z l ă m b i t s ă. *Iel la ligǫ calu di unǎ șumǎ* (el legă calul de un copac), 3/85. *Feata... si scunsi dupu unǎ șumǎ* 31/39. | 2°. Frunzele uscate ce cad de pe arbori. *Iundi fuzi [l'epuru]? — na, cola ǎn șumǎ.* [D e r i v a t: **șumureáști** vb. IV. = fâșie, ALR. 963]. — Din bg. *šuma.*

Șumureášti vb. IV. v. *șumǎ.*

Șuputés vb. IV. Șoptesc, ALR. 2080. — Din paleosl. *šĭpŭtŭ.*

Șuștureác, **Șuștureáti** m. v. *ștureac.*

Șut, -ă adj. Fără coarne, ș u t. *Runc ari uaiǎ cari s-nu iiǎ șutǎ* (rar se găsește oaie care să nu fie șută), Com. I. L. [Și: **tšut, -ă** adj. (Substantivat) = nume de capră, oaie, țap, berbece fără coarne. D e r i v a t: **șutárcă** f. = Spic de grâu tuns sau golaș, (cf. Capidan, *Meglenoromânii,* I, 51)]. — Din bg. *šut.*

Șutárcă f. v. *șut.*

Șutnés vb. IV. Azvârl, arunc, trântesc. [Și: **tšutnés** vb. IV. *Tšutneà-la 'n drum* (aruncă-l în drum), Com. I. L. D e r i v a t e: **șutníri** *(tšutniri),* f. = asvârlire; **șutnít, -ă** *(tšutnit, -ǎ)* adj. = azvârlit, aruncat]. — Din mbg. *šutam,* (aor. *šutnach*).

Șutníri f., **Șutnít, -ă** adj. v. *șutnes.*

T

Ta pron. v. *tǎu.*

Tă prep. v. *tri.*

Tăbătšǫs vb. IV. Tăbăcesc, ALR. 6614. [D e r i v a t: **tăbătšǫt, -ă** adj. = tăbăcit]. — Din tc. *tabbak.*

Tăbătšǫt, -ă adj. v. *tǎbǎtšǫs.*

Tăbiét a. Nărav, obiceiu. Com. I. L. — Din tc. *tabijet.*

Táblă 1. Coș mare și în special orice sculă în formă de masă pe care se poate lucra. | 2. (La joc) Table. *Cǫn ti jots cu tabla și cu cǫrtsili ǎi știutǎ cǎ ia taș ia baș,* Com. I. G. — Din tc. *tabla,* (arom. *tablǎ*).

Tabúr m. (milit.) Batalion. *Un tabur di lumi si tal'ǎ* (un batalion de lume o să taie), 18/2. — Din tc. *tabor,* id. (răspândit în toate limbile balcanice), (arom. *tǎbure*).

Tac vb. II. Tac. *Tǎts cuola cǎ acu mi scol s-ti tǎltšǫs* (taci acolo, că dacă...), 14/55 cf. 6/14. [D e r i v a t e: **tătseári** f. = tăcere; **tăcút, -ă** adj. = tăcut, liniștit. *Apa (tǎcutǎ) zǎviritǎ ari mults mǎrmoruts,* se aplică la cei tăcuți și care știu multe, 347]. — Din lat. *taceo, -ēre,* (arom. *tac*).

Tăcăráș m. (Lugunța) Clopot mai mare s. mai mic care se pune la capre cf. c l o p u t. — Onomatopee.

Tăcǫm a. Pereche, rând de haine, costum. Com. I. L. — Din tc. *takym,* (arom. *tacîme*).

Șuirári f. v. *șuir.*

Șúmă f. 1°. Copăcel, copac mic, subțire, cf. a r b u r, z l ă m b i t s ă. *Iel la ligǫ calu di ună șumă* (el legă calul de un copac), 3/85. *Feata... si scunsi dupu ună șumă* 31/39. | 2°. Frunzele uscate ce cad de pe arbori. *Iundi fuzi [l'epuru]? — na, cola ăn șumă.* [D e r i v a t: **șumureáști** vb. IV. = fâșie, ALR. 963]. — Din bg. *šuma.*

Șumureáști vb. IV. v. *șumă.*

Șuputés vb. IV. Șoptesc, ALR. 2080. — Din paleosl. *šĭpŭtŭ.*

Șuștureác, **Șuștureáti** m. v. *ștureac.*

Șut, -ă adj. Fără coarne, ș u t. *Runc ari uaiă cari s-nu iiă șută* (rar se găsește oaie care să nu fie șută), Com. I. L. [Și: **tšut, -ă** adj. (Substantivat) = nume de capră, oaie, țap, berbece fără coarne. D e r i v a t: **șutárcă** f. = Spic de grâu tuns sau golaș, (cf. Capidan, *Meglenoromânii,* I, 51)]. — Din bg. *šut.*

Șutárcă f. v. *șut.*

Șutnés vb. IV. Azvârl, arunc, trântesc. [Și: **tšutnés** vb. IV. *Tšutneà-la 'n drum* (aruncă-l în drum), Com. I. L. D e r i v a t e: **șutníri** *(tšutniri),* f. = asvârlire; **șutnít, -ă** *(tšutnit, -ă)* adj. = azvârlit, aruncat]. — Din mbg. *šutam,* (aor. *šutnach*).

Șutníri f., **Șutnít, -ă** adj. v. *șutnes.*

T

Ta pron. v. *tău.*

Tă prep. v. *tri.*

Tăbătšǫs vb. IV. Tăbăcesc, ALR. 6614. [D e r i v a t: **tăbătšǫt, -ă** adj. = tăbăcit]. — Din tc. *tabbak.*

Tăbătšǫt, -ă adj. v. *tăbătšǫs.*

Tăbiét a. Nărav, obiceiu. Com. I. L. — Din tc. *tabijet.*

Táblă 1. Coș mare și în special orice sculă în formă de masă pe care se poate lucra. | 2. (La joc) Table. *Cǫn ti jots cu tabla și cu cǫrtsili ăi știută că ia taș ia baș,* Com. I. G. — Din tc. *tabla,* (arom. *tablă*).

Tabúr m. (milit.) Batalion. *Un tabur di lumi si tal'ă* (un batalion de lume o să taie), 18/2. — Din tc. *tabor,* id. (răspândit în toate limbile balcanice), (arom. *tăbure*).

Tac vb. II. Tac. *Tăts cuola că acu mi scol s-ti tăltšǫs* (taci acolo, că dacă...), 14/55 cf. 6/14. [D e r i v a t e: **tătseári** f. = tăcere; **tăcút, -ă** adj. = tăcut, liniștit. *Apa (tăcută) zăvirită ari mults mărmoruts,* se aplică la cei tăcuți și care știu multe, 347]. — Din lat. *taceo, -ēre,* (arom. *tac*).

Tăcăráș m. (Lugunța) Clopot mai mare s. mai mic care se pune la capre cf. c l o p u t. — Onomatopee.

Tăcǫm a. Pereche, rând de haine, costum. Com. I. L. — Din tc. *takym,* (arom. *tacîme*).

Tăcsés vb. IV. Promit, făgăduesc. *Al' tăcsii găl'inli... să vină să li mănāncă* (i-am promis găinile), 12/12. [D e r i v a t e: **tăcsíri** f. = promisiune; **tăcsít, -ă** adj. = promis]. — Din gr. τάζω, (aor. ἔταξα), (arom. *tăcsescu*).

Tăcsirát a. v. *ticsirat*.

Tăcsíri f. } v. *tăcses*.
Tăcsít, -ă adj. }

Tac-tuc. Sunetul ce produc loviturile unei secure, barde, etc. *Au lo băltiica, tac-tuc lă lemnu*, 21/68.

Tăcút, -ă adj. v. *tac*.

Tăgărdžíc m. Tăgârță. *Un chirchez la lo tăgărdžicu pri gorb* (un cerchez luă tăgârța...), 19/16. *Un tăgărdžic plin di puparnic* (= mel'u) *52. — Din tc. *tagarğyk*.

Tăiés vb. IV. (refl.) Mă pitulez, mă ascund de frică. *Tăià-ti, dosta vichi* (se zice la copii când nu se astâmpără). — Din bg. *tajă*.

Táifă f. 1. Ceată, adunare de oameni, *Chinisì mai micu frāti nainti, capidanu dupu iel și lāntă taifă dupu capidan* (porni... înainte ... și cealaltă ceată după Capidan). || 2. Membrii ce alcătuesc o familie, oamenii din casă, familie. *Pāșa cu taifa lui si pun văcār ăn un cătun* (pașa cu familia lui...), 8/15. *La 'ncalico taifa* (are familie grea de întreținut), 765. [Și: **taifás** a. (din gr. ταϊφᾶς) = petrecere familiară cu «taifa»].— Din tc. *taïfe*.

Taifás a. v. *taifă*.

Tăilán m. Italian. [F e m i n i n: **tăiláncă** = Italiancă, ALR. 2909]. — Din mbg. *taljanec*.

Taín a. Porțiune, mertic, întreținere pentru o zi, tain. *Ia ari tăin cati ună featā ăn zuuă* (ea are câte o fată tain pe zi), 10/73. — Din tc. *tain*, (arom. *tăime*.)

Tal' vb. I. Taiu. *Un tabur di lumi si tal'ă*, 2/18. *L'-u tăl'ară fuărtăma* (îi tăiară funia), 3/74. *Vea tăl'at* (tăiase), cf. 14/3, 9/13, 7/73, 835. *Nu-l' tal'ă (miduua) muzocu* (nu-i taie căpățâna) 394. *Al' tal'ă la mintšuń* = îi trage la minciuni, 766. [D e r i v a t e: **tăl'ári** f. = tăiere; **tăl'át,-ă** adj. = tăiat. *Tăl'ati lafur* (vorbe scurte); **tăl'ătós, -oasă** adj. = ascuțit, care taie, cu tăiș. *Si feasi un munti cu chetri tăl'ătoasi* (se făcu un munte cu pietre ascuțite); 9/64. **tăl'ătór** m. = tăișul unui cuțit, u ei secure. *Nu cu mucl'a, cu tăl'ătoru* (nu cu muchia, cu tăișul); **tăl'ătúră** f. = ascuțiș la cuțit (ALR. 3969), tăietură, orice lucru tăiat. Com. G. D. C o m p u s (cu pref.): **dutăl'** (du + tal') vb. I = isprăvesc de tăiat, taiu până la sfârșit. *Con să la dutal'ă* (când îl vor tăia de tot), 19/41; **dutăl'át, -ă** adj. = tăiat, isprăvit, 20/41; **răstăl'** (răz + tal') vb. I. = taiu drumul cuiva, îi ies în drum, întâmpin, Com. G. D. *La răstăl'o și al' zisi* (îi ieși în drum și îi zise), 4/51; **răstăl'ári** (și mai ales) **răstăl'ătúră** f. = întâmpinare;

pritál' (p i + tal') vb. I. = taiu drumul cuiva]. — Din lat. *talio, -are*, (arom. *tal'u̯*).

Talagán a. Suman. *Mi nfaš cu talaganu* (cu sumanul), ALR. 3273.— Din alb. *talagan*, (arom. *tălăgane*).

Talambár N. loc. (Lugunța).

Tăl'ári f.
Tăl'át, -ă adj.
Tăl'ătós, -oásă v. *tal'*.
Tăl'ătór m.
Tăl'ătúră f.

Taláz m. Undă, val. ALR. 2513. — Din mbg. *talaz*, (gr.).

Tălígă f. Trăsură, teleagă. *Al' lǫ ună tăligă și al' deadi pāri și ascher* (îi luă o teleagă...), 18/38 cf. 24/38, 31/40. — Din bg. *taliga*.

Tălím a. (Turcism). Exerciții militare. Com. T. P. — Din tc. *talim*.

Tăltšătúră
Tăltšǫri } f. v. *tăltšǫs*.

Tăltsǫs vb. IV. Omor. Cf. u t s i d. *Tāti să-ń-mi tăltšască* (tata o să mă omoare), 3/I. *Tsi tăltšǫș mori mila?* (ce omori, dragă?) 11/11. *Cǫta și cǫta u̯amiń am tăltšǫt* (atâția și atâția oameni am omorît), 3/57 cf. 4/76. [In Țârnareca se conjugă ca în arom. cf. 25/68, 5/69. D e r i v a t e: **tăltšǫri** f. = omorîre; **tăltšǫt, -ă** adj. = omorît; **tăltšătúră** f. = omor Com. G. D. C o m p u s (cu pref.): **dutăltšǫs** (du + tăltšǫs) vb. IV = ucid, omor peste tot, până la sfârșit. *Muraru mi dutăltši di chi̯utec* (morarul m'a stins în bătăi), 16/72. — Din bg. *tlăča* « pisez » « stălcesc ».

Tăltšǫt, -ă adj. v. *tăltšǫs*.

Tălúp m. (pl. *tălup*) Bumbac, caier de bumbac. *Tsiream si dar un-doi̯ tălup ma lăgud no-am la tetivă* (vroiam să fac câteva caiere de bumbac...), Com. C. I. [D e r i v a t: **tăluptši** m. = bumbăcar, vânzător de bumbac, id.].

Tăluptši m. v. *tălup*.

Tam adv. v. *tamam*.

Tămăchi̯ár adj. Zgârcit, avar. *Tsista-i mult tămăchi̯ar* (acesta este foarte zgârcit). [D e r i v a t: **tămăchi̯ărlǫc** (tc. *tamahkjarlyk*) a.= zgârcenie, avariție. Com. G. D.].— Din tc. *tamahkjar*.

Tămăchi̯ărlǫc a. v. *tămăchi̯ar*.

Tamám adv. Tocmai, cât, cât este de trebuință. *Tamam ạntrǫ ăn pẹștiri* (cât intră în peșteră...), 3/85. *Ra tam la criel* (era zdravăn la cap), 1/6 cf. 8/3. [Și: **tam** adv. *Nu ra tam la criel* (nu era în toate mințile), 2/6 cf. 1/6]. — Din tc. *tamam*.

Tămăńă f. v. *tămǫńă*.

Tambég, cuvânt neînțeles dintr'o zicătoare de joc copilăresc, cf. i l i l i g a.

Tămbúră f. Tambură. *Du-o si-u bat tămbūra* (adu să cânt din tambură) 25/90 cf. 24/90, 12/66. [D e r i v a t: **tămburdžói̯ă** m. = tamburagiu, ALR. 4324]. – Din tc. *tanbura*, (arom. *tîmbără*).

Tămburdžóịă m. v. *tambură*.

Tămọńă f. Tămâie. *Ca-l'-tsi dusi fumu di tămońă* (când i-a ajuns fumul de tămâie), cf. 770. [Și: (Huma) **tămăńă** f. *Tămăńă ạń prinsiș* (tu mi-ai aprins tămâia), 12/71 cf. 9/71. Compus (cu pref.): **ạntămọń** (ạn + tămoń) vb. I. = cădesc, tămăiez, ALR. 2731. *Cọn ăị lat di uocl'i un fitšor, tuntsea l'ạntimọńă* (când un copil este deochiat, atunci îl tămăiază) Com. I. L. **ạntimọń** vb. I. **zăntămọń** (za + ăn + tămọń) = tămăiez, dau cu tămâie. Com. T. P.] — Din sl. *tămjan*, (arom. *θimiamă*, gr.).

Tămpănár m. v. *tọmpănă*.

Tăngós, -oasă adj. v. *tọngă*.

Tánits m. (Cupa) Horă, șir, cercul format de cei care s'au prins să joace. *Ăn cătun mult ōr veà, jucau tots și sōr-sa jucà în tanits* (... și sora-sa juca în horă), 7/58. [Derivat: **tăntšárcă** f. = dansatoare cf. Lazar]. — Din bg. *tanec*.

Tantélă f. Panglică, ALR. 3277 cf. 3361. — Din mbg. *tantela*, fr.

Tăntšárcă f. v. *tanits*.

Tăntu, -ă pron. (Țărnareca) Atât, pe atât. *Șu feasi ăncă tăntu ma groasă* (și-o făcu încă pe atât mai groasă), 19/64. *Dats-l'ă lă ịestu uom tănti pari căti al' deadits lă tsel maị mari* (dați-i acestui om atâtea parale, câte...), 7/65. — Din lat. *tantum*.

Tapandžíịă m. Toboșar. ‖ (La armă de foc) Limbulița puștii, trăgaciu. *Mamu, no-ari... tufeats di la tāti? — ari treị ; unu itš nu la ari locu, douli sa fără tapandžiịă* (... două sunt fără trăgaciu), 2/54. — Din tc. *tapanği*.

Tapíịă f. Act de proprietatea unui imobil. Com. G. D. — Din tc. *tapiu*, (prin bg. *tapija*).

Tăpólă f. Pleop. *Tseli dọu tăpoli si fẹsiră mult mătšcati* (acei doi pleopi se făcură foarte mari), 4/29. [Și: (Țârnareca) **tupólă** f. *Să-u tăl'ăm tupola*, 19/64]. — Din bg. *topola*.

Tăpúză f. v. *mătšucă*.

Tar a. Greutatea ce o poate purta un cal s. un măgar, sarcină cât poate purta un animal, (arom. furtie). *Nou ań di zọli feasi și nọu tọrur di pāri căzăndisì* (... și câștigă nouă sarcini 1/91 cf. 7/91. — Din bg. *to*[*v*]*ar*, (arom. *tar*).

Tăr... tăr Strigătul turturicăi. Cf. tărtures. ALR. 5752.

Taranà f. v. *trană*.

Tarapanà f. Bani mulți, comoară, tarapana. Com. I. L. — Din tc. *tarapana* (din *darbhanè*).

Tărbușóńă f. Burtă, stomac (la animale). *Ca vinì lă tărbușońă*, 19/9. [Și: **trubușoáńă** f. 2/49]. — Din bg. *tărbuh*.

Tărcól m. Cerc, sferă, tărcol. *Deadi tărcol pri dinzur di casă*. Com. T. P. — Din bg. *trăkalo*.

Tărculés vb. IV. v. *trăcules*.

Tári adj. Foarte. Com. I. L. [Derivat: **ạntărés** vb. IV. (refl.) = mă întăresc. *Tsela fitšoru si ạntărì la tsănẹri... și căzù tsela divu uom* (băiatul acela se întări ținând, ... și căzu omul acela sălbatec), 4/85. — Din lat. *talis, -e.*

[2]**Tári** (pl. *tọri*) pron. Astfel, atare, așa. *Dēdu zisi: « e, meu fitšor tari ăi »* (moșu zise: « e, așa este băiatul meu), 5/21. *Tse ti fats tari mọri luduli* (Ce te faci așa, măi prostule). *Ăn filan loc ari un tari și tari uom* (în cutare loc are un astfel de om), 11/55. *Cum ăi meu buric, tari si iịă* (așa să fie), 4/56 cf. 12/41, 18/47. *Tọri bubi* B. 12. *Nu si vind tọri crăstrăvets la noi*, 156. *Cu tọr ubivi rubi pri gnoi si șidets* (cu astfel de haine frumoase...), 19/29 cf. 6/42. [Și: **ftári** pron.: *Si fẹsi ftari grọn*, 16/5]. — Din lat. *eccum* s. *atque-talis*, (arom. *ahtare*).

Tăríști f. Turiște. *Junsi la ună tăriști*, 3/51. — Din bg. *torište*, (arom. *turiște*).

Tărl'ă f. Guler. *La zătrimurọ di tărl'ă* (l-a amenințat, l-a scuturat puțin de guler). — Din bg. *tărlo.*

Tărọs vb. IV. Pisez, ALR. 4067. *Si-ts tărọs sari 'n cap* (o să-ți pisez sare în cap), 670. *Făsoli tărọtă*, ALR. 4076, cf. 4112. [Derivat: **tărọt, -ă** adj. = pisat, frecat]. — Din mbg. *trijam* « frec ».

Tărtăbíc m. Ploșniță. Com. C. I. — In bg. *tahtaba* (în mbg. *tahtabita*), (arom. *tărtăbic*).

Tărtšọs vb. IV. Mi se pare, socotesc, cred. *Noi tărtšọm că tu nă nărniș* (nouă ni se pare că tu ne dăduși de mâncare), 7/11. *Tărtšau că la iel' la zitsi* (credeau că lor le zice), 5/26 cf. 14/55, 17/72. — Din mbg. *tračim*, id.

Tărtură f. Turturea, ALR. 1036 cf. 5752. [Și: **túrtură** f.]. Com. C. I. — Din lat. **tŭrtŭra, -am*, (*tŭrtŭr, -em*), (arom. *turtură*).

Tărturés vb. IV. (despre turturică) când face tăr... tăr. ALR. 5752.

Tărzíịă f. v. *tereziịă.*

Tas a. Disc de metal de mărimea unei paftale ce se poartă de femei pe creștetul capului; azi tasul nu se mai poartă așa de mult. *Tasu si leagă cu un baiăr* (tasul se leagă cu un baier), Com. I. L. — Din tc. *tas*, (arom. *tas*).

Taș (Numai în expresia) *Ia taș, ia baș.* — Tc. *taš* « piatră ».

Tat m. v. *tată.*

Tátă m. Tată. *Ună zuuă tat-sa și maică-sa lăfeau* (într'o zi tată-său și mama-sa vorbeau), 3/64 cf. 20/9. [Și: (prescurtat) **tat** m., **táti** m. (forma cea mai obișnuită). *La tāti și la māma* 2/I cf. 10/5; **tátu** m. *Tatu drobu ș-la da di fămeal'ă* (tatăl își dă și ficatul pentru copii), 254. Plur. *tătọń: Și si bucurară mult tătọńil'* (în Țârnareca) *tătăń*, 9/64 cf. 27/41, 3/53; **tătăńeáști** adj. = părintește, ca

tată ALR. 3128. Derivat: (fără înțeles diminutiv) **tátcu** m. (bg. **tatko**) = tată. *Iundi si treacă, tatcu si la veadă* (ori unde va trece, tata îl va vedea). — Din lat. *tata*, *-am*, (arom. *tată*).

Tătăń m. pl. } v. *tată*.
Tătăńeáști adv. }

Tătár m. Tătar. *Ca cǫn Tătaril' va putires* (parcă v'ar goni Tătarii), așa de mult vă grăbiți, 772.

Tátcu } m. v. *tată*.
Táti }
Tătǫń }

Tătseári f. v. *tac*.

Tătšúni f. Tăciune. *Unu tătšuni zisi*, 14/29. *Cǫn zitsęu̯ șa tătšunil'*, 15/29 cf. 16, 17/29. — Din lat. *tītio, -ōnem*, (arom. *tăčune*).

Tátu m. v. *tată*.

Tăúńi m. v. *tăuńe*.

Tăúńe m. Găvăun, gărgăun. Com. I. C. [Și: **tăúńi** m.]. — Din lat. *tabōnem (tabanus)*, (arom. *tăune*).

Tăutlíi̯ă adj. (Despre scrisoare) Recomandat. *Al' trimeș ună carti tăutlii̯ă*, Com. P. M. — Din tc. *tautly*.

Távă f. Vas de pământ în care se prepară mâncarea la cuptor, un fel de ghiveciu. Com. I. L. — Din tc. *tava*, (arom. *tavă*).

Tăvălés vb. IV. Murdăresc, fac murdar. *Al' si tăvălì* (i se murdărì), 5/XIV. *La scoasi cu fatsa tăvălită* (îl făcu de râs, îl făcu de trei parale), 257. [Și: **ąntăvălés** vb. IV. Derivate: **tăvălíri** f. = murdărire; **tăvălít, -ă** adj. = murdar. Com. I. L.]. — Probabil din paleosl. *valiti* cu *tă* inițial neexplicat.

Tăvălíri f. } v. *tăvăles*.
Tăvălít, -ă adj. }

Tăvălúc m. Tăvălug de treierat. Se numește și tšarc (cu limb, cari bati vrau), ALR. 5300.

Tăván m. Tavan. Derivat: **tăvăndisés** vb. IV. = fac tavan la o cameră. *Șăzură ăn ună udai̯ă tăvăndisită* (șezură într'o odaie cu tavan), 23/93. — Din tc. *tavan*, (arom. *tăvane*).

Tavandisés vb. IV. v. *tavan*.

Teácă f. Teacă. *Puni-ń călǫtšca ăn tęcă* (pune paloșul în teacă), 18/28. — Din lat. *thēca*, *-am*, (arom. *teacă*).

Teátă f. v. *tetă*.

Tec Număr fără soț, ALR. 2363. Cf. liu̯, tšift. — Din tc. *tek*.

Téghi̯u. Nume de persoană. *Cafcu tšou̯li tser tu, Teghi̯u*, 1/XI).

Tel' a. Fir (de argint s. de aur), fir de orice metal, sârmă. Com. G. D. *Si dărǫm leasi di tel' știrnuti cu carti* (să facem lease de sârma așternute cu hârtie), B. 3. [Și: **tei̯** a. ALR. 1924, 1674). — Din tc. *tel*, (arom. *tele*).

Temenúșcă f. Nume de floare. Com. C. I. — Din bg. *temenuška*.

Terezíi̯ă f. Balanță, cântar. *Mǫna nu-i tărzii̯ă* (mâna nu-i cântar), 434. [Și: **tărzíi̯ă** f. ib.].—Din tc. *terezi*.

Terzíįă f. Croitor. ALR. 5764. Cf. n i n e l. [F e m i n i n: **terzíįcă** = croitoreasă ib.]. — Din tc. *terzi*.

Terzíįcă f. v. *terziįă*.

Téslă f. Teslă, ciocan. [Și: (Liumnița) **tįăslă** f. *Dats-ńi ună tįăslă cu coti-va cărfiį* (dați-mi o teslă cu câteva cuie), 10/77. — Din bg. *tesla*.

Teslím adv. (Turcism) Predat, gata. *La feasiră teslim* (îl dădură gata.) — Din tc. *teslim*.

Tétă f. Mătușă. *Mea tetă ra mult bună* (mătușa mea era foarte bună) *teta-toda* m. = grangure, s t r i c ă - p e į a. [Și: **teátă, téte** f. ALR. 473; **tétine** f. = mătușă din partea mamei, ib. 472]. — Din bg. *teta* (și *tetka*), (arom. *tetă*).

Téte } f. v. *tetă*.
Tétină }

Tetívă f. Mațul s. sfoara legată de cele două extremități ale arcului, numit « lăgud », cu care se bate bumbacul, c o a r d ă. *Di doųli pǫrts lu arcu ăį ligată tetiva*. Com. I. L. [D e r i v a t e: **titzári, tintinizári** f. = scărmânarea bumbacului cu tetiva]. — Din bg. *tetiva*.

Tézghiri f. (La zidărie) Targă. Com. C. I. — Din tc. *tezghere*.

Tįăslă f. v. *teslă*.

Tíca N. loc. (Huma).

Tică... tică se strigă găinilor. ALR. 5698.

Tícfă f. Dovleac. *Flaį ună ticfă*, 10/5. *Ăn ună ticvă bes* (sunt prieteni buni), 777. (Contrariul). *Aų cripară* s. *aų frǫnsiră ticfa* (s'au certat, nu mai stau bine), ib. cf. 776, *ticfa lupuluį* plantă cu fructe lunguețe amare. || Fig. Căpățână, cap. *Al' antrǫ ăn ticvă* (îi intră în cap, pricepu), 778. [D e r i v a t: **ticfíncă** f. cf. p l ă t s i n t ă]. — Din bg. *ticva*.

Ticfíncă f. v. *plătsintă*.

Ticnés vb. Imi vine în gând, îmi trece prin minte. *La ticnì si cumpără un birbeatsi si mănancă* (le veni în gând să cumpere un berbece...). — Din bg. *tekna* (pers. 3 dela *teknuva mi*).

Ticsirát a. Nenorocire. *Tsista ticsirat vinì apansǫz* (această nenorocire veni pe neașteptate), Com. I. L. [Și: **tăcsirát** a.]. — Din tc. *taksirat*, (arom. *tăcsirate*).

Ticúș m. v. *plătsintă*.

Tifiríchi N. loc. (Cupa).

Tiftér a. Registru, tefter. *Nu-ń cǫntă n tifter* = nu mă privește, nu-mi pasă. *Li turiră tiftearăli (pristi cătun)* = au pus registrele pe cătun, adică au început să repartizeze dările la stat pe la locuitori, 780.—Din tc. *tefter*, (arom. *tiftere*).

Tigańă f. Tigaie. *Ună călugăritsă cu ună cusitsă* (= tigańa), *84. *Tigańă u feasiră* (au prădat tot, au jefuit tot), 782. — Din gr. *τηγάνι*, (arom. *tiγane*).

Til'ál m. Telal, strigător de pe stradă care aduce la cunoștința publică ordinele din partea auto-

rităților locale. *Și [ampiratu] bătù til'al pri urdină* (și împăratul puse telal să anunțe), 4/86. — Din tc. *tellal*, (arom. *tileal*).

Tiligráf a. Telegramă. ALR. 2590, (arom. *telegraf*).

Tilínă f. în: *Iarbă di tilină* (numele unei flori prielnice pentru albine), ALR. 5477.

Tímbă f. Tâmplă, osul dintre ochiu și ureche. Cf. u o c l'u - u o r b. *Ăi gros ăn timbă* (are cap gros, este prost, nu pricepe ușor). Com. G. D. — Din **timplă* (<tĕmpla, -am)?

Timbél adj. Tembel. Com. G. D. — Din tc. *tembel.*

Timel'ă a. pl. Temelie. Com. T. P.—Din gr. *θεμέλιον*, (arom. *θimel'*).

Timină (pl. *-nour*) a. Temenea *Di timinourli tse li fătseà al' si lipì la buric* (pentru temenelele ce-i facea...), 8/46. *Teasi timină*, 20/94. — Din tc. *temenna.*

Timinúșcă f. Floare de câmp ce crește prin fânețe și are miros de tămâie. Com. G. D. — Din bg. *temjanuška.*

Timnícvu, -ă adj. Intunecos. *Casă timnicvă* (casă mică în care nu se vede). ALR. 3818.—Din bg. *temna.*

Tímnitsă f. Temniță, întunerec. *Timnitsă-ń-u antru uocl'i* (întuneric îmi este dinaintea ochilor), 784. — Din bg. *temnica.*

Timp a. (în unele expresii) Timp, vreme. *Ăn timp* s. *din timp* (la anul). *Ăn timp ăn zuuă di astăz si vin si-ts la leai fitšoru* (la anul ca astăzi să vii să-ți iai băiatul), 7/79. *Din timp ăn tsista văcot să vin să tsi li dau părili* (la anul pe vremea aceasta să vii...), 2/6. [D e r i v a t e: **timpuríu, -ă** adj. = timpuriu. *Dubim cujurets timpurii și l'a putem vindiri mai scomp*, B. 3. **timpuríuă** f. = oaie care fată de vreme; **timpuríu** adv. = de timpuriu, de vreme, ALR. 319]. — Din lat. *tĕmporīvus, -a, -um*, (arom. *timpuriu*).

Timpuríu, -ă } v. *timp.*
Timpuríuă f. } v. *timp.*

Tínă f. Pișălău la vitele cornute, ALR. 1087.

[2]**Tínă** f. v. *mărtină.*

Tind vb. III. Intind. *Tindi funia, dună gl'em* (întinde funia, adună ghem (= lăstina cu ticfa), *48. *Tinsi urecl'i* (întinse urechile, a flămânzit toată ziua), 870 cf. 867. [Și: **antínd** vb. III. D e r i v a t e: **tíndiri** f. = tindere; **tins, -ă** adj. = întins; **ntind** vb. III. = întind. *La-ntinsi cărligu și șărpili iso.* 1176]. — Din lat. *tĕndo, -ĕre*, (arom. *ntindu*).

Tindécl'ă f. (La războiu) Tindeche, ALR. 5932, cf. și Capidan, *Meglenoromânii*, I, 53. — Din lat. *tendĭc [u]la, -am.*

Tíndiri f. v. *tind.*

Tinichíiă f. Tenechea. — Din tc. *teneke*, arom. *tinikee*).

Tińíiă f. Preț. *Nu l'-ai tińiia la pără* (nu știi să prețuiești banii), 788. — Din gr. *τιμή*, (arom. *tińie*).

Tínir, -ă adj. Tânăr. *Io știu di cọn ram tiniră*, 5/14. *Rau tinir* (arau tineri), 17/15. [Derivat: **tinireátsă** f. = tinerețe. *Cọn... ver si traz mọncă ăn tinirẹtsă ili ăn bătărnẹtsă?* (când vrei să suferi, în tinerețe...), 2/15 cf. 39]. — Din lat. *tĕnĕrus, -a, -um*, (arom. *tinir*).

Tinireátsă f. v. *tinir*.

Tintinizári f. v. *tetivă*.

Tins, -ă adj. v. *tind*.

Tipilọc n. Acoperemânt brodat ce poartă femeile pe cap când se îmbracă în haine de sărbătoare. Com. T. P. — Din tc. *tepelyk*.

Tipsíịă f. (Țârnareca). Tepsie.— Din tc. *tepsi*, (arom. *tïpsie*).

Tiptíl' adv. Travestit, deghizat. *Birberu vinì tiptil' și feata nu la cunuscù* (bărbierul veni travestit...). — Din tc. *teptil*.

Tirtíp a. Plan, ordine. *Uom cu tirtip* (om cu ordine, care lucrează după un plan), 789. — Din tc. *tertip*, (arom. *tertipe*).

Tísă f. Brad, ALR. 1950, cf. 1923. — Din bg. *tis*.

Tisnés vb. IV. Strâng, apăs, Com. V. T. [Și: **prătisnés, părtisnés** (bg. *pritiskam*). vb. IV. = apăs tare, strâng apăsând tare]. — Din bg. *tiskam*, (aor. *tisnah*).

Titizári f. v. *tetivă*.

Tivichél adj. Om neserios, lipsit de seriozitate, ușurel. Com. D. G. — Din bg. *tevekel*, tc.

Tivitúră f. Tivitură, ALR. 5771.

Tlácă f. Infățișare, fire. *Tari nă-i tlaca la noi Vlașil'* (așa ni-i firea nouă Românilor), 774. — Din bg. *tlaka*.

Toámnă f. Toamnă. [Derivate: **tumnátică** f. = frunza care se face toamna. Com. G. D.; **tumnărés, -ească** adj. = orice lucru care se face toamna, în special puii de găină ieșiți spre toamnă, id.]. — Din lat. **a[u]tŭmnium*, (arom. *toamnă*).

Toártsiri f. v. *torc*.

Tócă f. (în expresia) *fatsim tocă* (ciocnim paharele), ALR. 4306.

Tócmă f. Logodnă. — Din mbg. *tokma*, id.

Toịag v. *tuịagă*.

Tolúmbă f. Pompă de incendiu, ALR. 2612. — Din bg. *tulumba*, tc.

Tomarítsa N. loc. în Meglen, (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 11).

Tọmpănă f. 1. Tobă. *Coaja că au fost mult bună di tọmpănă* (pielea a fost foarte bună pentru tobă), 9/35 cf. 790, cf. 791. | 2. (La moară) Obiezile sau colacii. Com. C. I. [Derivat: **tămpănár** m. = toboșar]. — Din paleosl. *tọpanu*, (arom. *tîmpănă*).

Tọngă f. Dor, jale mare. *Că-ñ-tsi fẹsi tọngă* (că mi s'a făcut dor...), 19/94. [Derivat: **tăngós, -oasă** adj. = jalnic, dureros, (la mâncare) greu (din cauza prea multei grăsimi), « Mâncarea se zice blănavă sau tăngoasă când are multă grăsime »]. Com. I. G. — Din paleosl. *tọga*.

Top a. Tun. *Cǫn zăcătsară si runcă cu topurli* (când începură să tragă cu tunurile). [D e r i v a t: **tópcă** f. (bg. *topka*) = minge. *Ca vrină topcă-i* (este ca o minge, se zice pentru o fată grăsulie), 795. *Topcă sa*, sunt îndopați ca o minge, au de toate, sunt cu stare, 794 cf. 793]. — Din tc. *top*.

Tópcă f. v. *top*.

Tórbă f. Torbă, traistă. *Tăl'ă leamni șu umpl'ă ună torbă* (tăie lemne și umplu o traistă), 15/65. *Burets ăn torbă* (n'are nimic) 798, cf. 797. — Din bg. *torba*.

Torc vb. III. Torc. *Feata cătsǫ si toarcă lǫna* (fata începu să toarcă lâna), Com. G. D. ([D e r i v a t e: **toártsiri** f. = toarcere; **tors, -ă** adj. = tors; **tort** a. = tort, cf. c h i̯ a d i n; **turcătoárcă** f. = femee care toarce, ALR. 5857. — Din lat. *tŏrqueo*, -**ēre*, (pentru -*ĕre*), (arom. *torcu*).

Tǫrlă f. Târlă. *Mai̯ mărili li dutsę cāsă, ară mai̯ mīcu li zătsę la tǫrlă*, 2/3. — Din mbg. *tărlo*, id.

Tǫrlişti N. loc. în Meglen, (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 11).

Torn vb. I. Intorc, înapoiez, (refl.) mă întorc. *Tsel'a li turnară vitili și li discărcară* (aceia le întoarseră vitele), 6/24. *Si-ts ti torń* (să te întorci), 14/34. *Turnatsi-li* (întoarceți-le), 6/24 cf. 2/11, 11/34. || Refuz, fac să se întoarcă, să plece. *Cari uom să trẹcă să-ts tsẹră, să nu la torńi* (oricare om va trece și-ți va cere, tu să nu-l refuzi), 8/25. [D e r i v a t e: **turnári** f. = întoarcere, înapoiere, **turnát, -ă** adj. = întors, înapoiat, **turnătúră** f. = îndoitură, adaos, Com. T. P. C o m p u s e: (cu pref.) **pritórn** (pri + torn, cf. mbg. *prěvratam*) refl. vb. I. = mă întorc, mă înapoiez, vin înapoi. *Cătsǫ... să la jălęscă cmo fitšoru nu si priturnǫ* (... băiatul nu se mai întoarse), 6/94. *Ăn Lundziń nu mi pritorn* (în Lugunța nu mă mai întorc), 2/II, cf. 21/41. *Usnă priturnată* (buză răsfrântă), ALR. 2062, **printórn** (pri + ąntorn, de pe bg. *prěvratam*, mbg. *prevărtam*) = ąntorn. *Ąu̯ printurnă ăncoà ąu̯ printurnă ănclò* (o întoarse dintr'o parte, o întoarse dintr'altă parte...), 2/72 cf. 641, **ąntórn** (ąn + torn), vb. I. = întorc, ALR. 5097. *Cǫn si ąnturnǫ picurāru* (când se întoarse păstorul), 2/75 cf. 554, cf. 17/85, 269, 10/15; (în Liumnița) **ąntuărn** vb. I. *Cǫn s-mi ąntuărn* (când mă voi întoarce), 1/75, (și: **ntorn** vb. I); **distorn** (dis + torn) vb. I. = răstorn. *Pimintu s-la distorń și no-ari faidà* (să răstorni pământul și tot n'are nici un folos), 555 cf. 532; **putórn** (pu + torn) vb. I. = răstorn, răspund; mi-e greață. *Ąń tsi putoarnă* (mi-e greață) ALR. 2304. **puturnári** f. = răsturnare, răspundere; **puturnătúră** f. = răspuns obraznic, nesupunere, lipsă de bunăcuviință, respect. *Cǫt gadu*

în uocl'u li poati trăì muma puturnăturili di la fămeal'ă (mama nu poate suferi nesupunerea copiilor); 621, **răstórn** (răs + torn) vb. I. = răstorn, întorc din nou, Com. V. T. — Din lat. *tōrno, are*, (arom. *tornu*).

Tors, -ă adj. }
Tort a. } v. *torc*.

Tóșu Nume de persoană, cf. 1/VI.

Tot, -ă pron. Tot. *La tsę cāsă rau fronti toti lucriri*, 1/20. *Toati casili lui sa*, 112 cf. 7/16. [Și: (Liumnița) **tuăt, -ă** pron. *Tuăt compu si veà 'mpl'at di apu* (tot câmpul se umpluse...), 16/73 cf. 16/77. In Țârnareca și (neaccentuat) chiar aiurea: **tut, -ă** pron. *Tot cunăcu arsi cu tut pari cu tut tot*, 5/15. Compus: (cu pref.) **dutót, -ă** (du + tot), pron. tot, complet, în întregime (mai ales în expresia). *Nu-i dutot* (nu este sănătos la minte, nu-i zdravăn), 666. (Negativ) **nidutót** s. m. = netot. *Zădineà un nidutot și cată-ts săir*]. — Din lat. *totus, -a, -um*, (arom. *tot*).

Tọu pron. Tău. *Sirbim la tọu āgru* (muncim aici la ogorul tău), 4/55. [Pl. *tọi* și (foarte des) *tol'* : *Doil' tọl' il' sa loș* (amândoi fiii tăi sunt bolnavi), 13/8. *Dọ-ń-l'a tọl' cọń* (dă-mi-i câinii tăi), 14/33 cf. mel' (dela meu). Și: (prescurtat) **tu** pron. = tău. *Tatu* (tatăl tău), 20/9. Feminin: **ta** pron. = ta. *Picat tse suptiș laptili mumă-tai*, 537 (plur. *tali*). *Căzui ăn tali mọń*]. — Din lat. **tous, t[u]a* (pentru *tuus, -a*), (arom. *tău*).

Tr... tr... tr Strigătul cu care se cheamă caii, ALR. 5482.

Tră prep. v. *tri*.

Trăcătés vb. IV. Clănțănesc. *Ań trăcătes dintsiĭ*, ALR. 2119.

Trăculáș m. v. *truculaș*.

Trăculát, -ă adj. v. *trăcules*.

Trăculés vb. IV. Intorc, rostogolesc, svârcolesc. *Cari știiă pri iundi lă-tsi trăculeaști ticfa* (cine știe pe unde i se rostogolește căpățâna), 801 cf. 800, 637. [Și: **tărculés** vb. IV. *Si culcọ să si tărculească ăn pra* (... să se rostogolească), 7/41, **triculés** vb. IV. *Vizù un șărpi iundi si triculeà sub ună ropă*, 1/76. Compus (cu pref.): **răstruculés** (mbg. *rastărkalam*) vb. IV. = rostogolesc (refl.) *Ca si răstruculi, pănă 'n vali si flă* 23/72; **pristucurés** (pris + tucures pentru trucules) vb. IV = rostogolesc. Com. H. I. Derivat: **trăculát, -ă** adj. = rotund. *Mer trăculat* = măr rotund cf. mer. **Trăculátă** = nume loc. (Lugunța); **Truculáta** = n. loc. (Nânta)]. — Din bg. *trăkaljam*.

Trag vb. III. 1. Trag, cf. trăgăies, trăgnes. *Lupu... cătsọ si tragă... lisitsa prutsăpọ : « di cọrni traz »* (lupul începu să tragă, vulpea începu să țipe: « tragi de coarne »), 8/30. *Trag mọncă* (sufer). *Cọn ver*

si traz mǫncă (când vrei să suferi), 2/15 (dela această expresie apoi și absolut). *Tse trazi, di capu luį li trazi* (tot ce suferă, suferă din prostia lui), 803, cf. 804. *Trag frică* (mă speriu). *Di frică tsi-u trasi si ąnlușǫ* (de frică, se îmbolnăvi), 27/41. *Trag mǫna* (mă las de ceva), cf. 802. *Trag un son* (Trag un somn), cf. 8/69. | 2. Trag cu pușca, împușc. *Feasi si tragă... nu putù si tragă* (dădu să tragă cu pușca...), 14/78. | 3. Pornesc pe drum, pornesc, merg, (cf. bg. *trăgvam* cu același înțeles). *Ąncărcără vitili și trasiră* (încărcară vitele și porniră), 5/24 cf. 8/11, cf. 24/4, 11/19. *Trag drumu*, (cf. bg. *trăgvam păt*) = pornesc pe drum, cf. 4/17, 5/34. | 4. Cântăresc (cf. mbg. *tărgam*, cu același înțeles). *La trasiră cu căntaru* (îl cântăriră cu cântarul), Com. I. L. — Din lat. **trago*, -**gĕre*, (arom. *trag*).

Trăgăįés vb. IV. Trag. *Trăgăįà, trăgăįà, nu putù [s-la scoată]* (trage trage, nu putu să-i scoată). [Și: **trăgnés** vb. IV. (dela aor. *trăgnah*, de aceea întrebuințat mai mult la trecut). *Cǫn trăgnì călǫtšca* (când trase iataganul), 12/24. *Trăgnì* (trase), 9/13, 8/30. *Să... trăgnes* (să trag), 15/16]. — Din bg. *trăgam*, id.

Trăgnés vb. IV. v. *trăgăįes*.

Trăįés vb. IV. 1⁰. Rabd, sufer. *Nu pot si trăįes... trăįà frati, trăįà, noį trăit-am mult, angă unęc si trăim* (nu pot să rabd, rabdă, rabdă, noi am răbdat mult, o să mai răbdăm puțin), 14/29 cf. 6, 7/29. *Cum si trăįes* (cum să rabd), 14/42. *Lupu nu putù trăiri* (lupul nu putu răbda), 6/72. | 2⁰. Țin, duc, durez. *Si trăįască treį ań* (să țină trei ani), 6/62. | 3⁰. Trăiesc. *Fitšoru trăįaști cu niveasta lu ąmpirātu* (băiatul trăiește cu nevasta împăratului), 48/40. — Din bg. *traja*,

Trăír vb. I. Treier, ALR. 5292. [Se conjugă: ind. prez.: *trăir, trăir, trăiră, trăirǫm*. Aor. *trăi-aį*]. — Din lat. *trĭbŭlo, -are*, (arom. *triyir*).

Trăjés vb. IV. Cer, cerșesc. *Tsela lāntu tucu sirbeà și fitšoril'i ąl' trăjeaų* (celălalt numai muncia și copiii îi cerșeau). Com. H. I. — Din bg. *traža*.

Trámă f. Bătătura pânzei, tramă. Com. G. D. — Din lat. *trama, -am*, (arom. *tramă*).

Trámpă f. Trampă, Com. P. M. — Din tc. *trampa*.

Tránă f. Trahana. *Curà grǫn di trană*, 12/58. [Și: **taranà** f., (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 44). Derivat: **trănárcă** f. = femeea care prepară trană (la nuntă), femeea care începe să cânte joi, înainte de nuntă. Com. GH. T.]. — Din tc. *trahana*, (arom. *tărhănă*).

²**Tránă** f. Grapă (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 51).

Trănărcă f. v. *trană.*

Trănc adj. *prun trănc*, cf. p r u n. —Din bg. *trănka* (prunus spinosa).

Trăndăfílcă adj. De coloare roză, ALR. 3403. — Din *trindafil.*

Trăóń m. Ferestrău de mână. Com. T. P. — Din bg. *trion*, id.

Trap a. Râu, părâu. Nume de loc. în Cupa: *Trapu-zlămboc* (râul adânc), Com. N. P. [D i m i n u t i v: **trăptšóc** m. ALR. 2496]. — Din bg. *trap.*

Trăpés vb. IV. Rabd, îndur. *Mo i̯o trăpes, suflitu s-mi i̯asă* (acum eu rabd, sufletul o să-mi iasă), 7/36. — Din bg. *tărpja.*

Trapnà f. Perucă la femei ce se poartă peste « chiluvet » (auzit numai în zicătoarea). *Cari poartă trapnà lă mul'ari, curǫn si 'mpartă di frats* (cine ascultă prea mult de muiere...). Com. T. P.

Trapéznic m. Masă mai mare de lemn; față de masă. Com. T. P. — Din bg. *trapeznik.*

Trăscă f. Trestie. *Călǫmli si dară di trăscă.* Com. I. L. — Din bg. *trăska.*

Trástu a. (aromânism numai în Țârnareca; încolo « torbă ») Traistă. Com. V. J.

Trăptšóc m. v. *trap.*

Treám m. Tinda casei. *Au̯ flǫ mumă-sa ăn tream*, 8/91, 15/56. [Și: **trem** m. *Au̯ flară tsę nibunil'ă ca durmę ăn trę̂m*, 10/10.] — Din bg. *trĕm.*

Treámur vb. I. Tremur, cutremur. *Fitšoru cătsǫ si tri̯amură di frică*, 9/77. [Și: (Liumnița) **tri̯ămur** vb. I. D e r i v a t: **trimurári** f. = tremurare, tremuriș. C o m p u s (cu pref.): **zătreámur,** (Liumnița) **zătri̯ámur** 3/73, (ză + treamur, de pe bg. *zatresvam*) vb. I. = tremur, mă înfiorez, mă îngrozesc. *Zăstătù unęc tsela chirchezu, si zătrimurǫ* (se opri puțin cerchezul, se îngrozi), 21/16 cf. 9/52, 3/74. *Făr'l'i̯a ń-u zătrimurai̯ di el* (m'am îngrozit de el), 979 cf. 557; (Huma) **zătrémur** vb. I. *Cǫn si zăsfirească, locu să si zătremură* (când va începe să fluere, pământul se va cutremura). — Din lat. *trĕmŭlo, -are*, (arom. *treambur*).

Treáscut a. (Țârnareca) Fulger. *Căn triznea̓ domnul, treascutlu tru măń au̯ cătsà* (când trăznea D-zeu, prindea trăznetul în mâni), 11/67. [D e r i v a t: **triscuteáști** (în Țârnareca t r ă z n e a ș t i) vb. IV. = trăznește, Com. V. J.]. — Derivat din bg. *trĕsk.*

Treátsiri f. v. *trec.*

Trec vb. III. 1. Trec. *La cari tritseà... la tots dădeà* (la care trecea pe acolo...), 5/57. *Si treacă*, 2/36, *ari tricută*, 8/65. *Trec rońli* (se vindecă rănile), 16/56. | 2. Petrec, aduc. *Bun nă tritseam* (bine petreceam, o duceam), 8/VI, cf. 19/7, 15/24. || Trăiesc, duc vieața. *Treatsi ampirătească̦ti* (trăiește împărătește), 9 cf. 10/67. (Cupa, cu infinitiv. l scurt). *I̯undi si poati treatsi*

tseastă āpu (unde se poate trece), 12/61. [D e r i v a t e: **treátziri** f. = trecere, **tricút, -a** adj. = trecut. C o m p u s e (cu pref.): **dutréc** (du + trec), vb. III. = isprăvesc de trecut; **năstréc** (nă + astrec, cf. arom. *astrec*) vb. III. = întrec, Com. T. P.; **putréc** (pu + trec) vb. III. = trec puțin. *Di ca pitricù piștaru, ḁa cătsădi și-l' dună* (după ce trecu puțin vânzătorul de pești...) 4/72; **priputréc** (pri + pu + trec) vb. III. = trec peste (măsură). *Au̯ priputricuș, au̯ scuseș din vreari* (ai făcut-o de oaie), 618; **pruputréc** (pru + pu + trec) vb. III. *Tseastă u̯ară u pruputricuș* (de astă dată o făcuși de oaie), Com. I. L.]. — Din lat. *traicio, -ĕre*, (arom. *trec*).

Tréi̯ num. Trei. *Tots trei̯l' mă-gar* (toți trei măgarii), 20/41. *La trei̯li u̯ară* (a treia oară), 22/40. *Lă trei̯li ser* (a treia seară), 3/23 cf. 4, 5/9. (Țârnareca) *la trei̯a dichică* (la al treilea minut), 19/65. [Și: (Liumnița) **tri̯ăi̯** num. 1/74. C o m p u s e: **tréi̯sprăts** = trei-spre-zece; **trei̯zǫts** = treizeci, 3/17]. — Din lat. *trēs*, (arom. *trei̯*).

Trei̯leáu̯ă (pl. *-lei̯*) f. Guler la cămașă, ALR. 3292.

Tréi̯sprăts num. } v. *trei̯*.
Trei̯zǫts num. }

Trépl'u m. v. *tripnes*.

Tri prep. Pentru (Țârnareca și Huma), *Cum și tră tsi l-ăi̯ cavga?* (cum și pentru ce le este cearta?). || De. *Tsare, voi̯ s-ti 'ntreb tri un lucru* (țare, vreau să te întreb de un lucru), 8/65. *Lucri buni tri măn-cari* (... bune de mâncat), 4/64. *Băgă mirac tri cal* (i se făcu dor de un *cal*), 21/65. [Și: (Țârnareca) **tă, tru** prep. 23/65]. — Din lat. *trans*. (arom. *tră*).

Tri̯ăi̯ num. v. *trei̯*.

Tri̯ămur vb. I. v. *treamur*.

Tribui̯és vb. IV. Trebuesc. *Tsea-sti lucri... ș-la mini ań tribues* (aceste lucruri... îmi trebuesc și mie), 6/78 cf. 8/25, 39/40, 2/46, 1/77. [Și: **trubui̯és** vb. IV. *Nu trubui̯aști cl'iń*, 135]. — Din bg. *trĕbovati*.

Triculés vb. IV. v. *trăcules*.

Tricút, -ă adj. v. *trec*.

Trimét vb. III. Trimet. *Li tri-mes-au̯ la spilarea la vāli* (le-a tri-mes să spele la râu), 1/59. *Dai̯mą au̯ trimitę* (mereu o trimetea...), 2/11. — Din lat. *tramitto, -ĕre*.

Trimijos vb. IV. Clipocesc, cu-căiu, ALR. 2309.—Din bg. *drĕmam*.

Trimurári f. v. *tremur*.

Trindáfil m. Trandafir. *Un trin-dafil ăn mejlucu di mari* (= căn-dil'u), *13. — Din gr. τραντάφυλλο (arom. *trandafil*).

Trión m. Cuțit de tăiat cior-chine. [D e r i v a t: **triontšác** m. dimin.]. ALR. 6124. Din bg. *trion*.

Tripnés vb. IV. Clipesc. *Pănă si tripneș* (până să clipești din ochi, imediat, la moment), 808. [D e-r i v a t: **trépl'u** m. = cel care mereu clipește din ochi. Com. I. L.

Compus (cu pref.): **zătripnés** (ză + tripnes) = închid ochii o clipă, adorm, dorm puțin. *Feata zătripnì unęc* (fata dormi, ațipi puțin), Com. T. P.]. — Din bg. *trepja*, (aor. *trepnah*).

Trisеutеáști vb. IV. v. *treascut*.

Trisupáșcă f. Păsăre cu coada lungă cu care bate pământul, codobatură. In Liumnița se mai numește și: **coadărăbádără** f. Com. P. M. *Tricù pri cola trisupașca și la zisi* (trecu pe acolo codobatura), 18/33. [Și: **stricupáșcă** f.]. — Din bg. *tresiopaškă* « tremură coada », (arom. *cutrubată*, alb. *bishkë-tundës*).

Triúșă f. Partea curții care se găsește dinaintea casei. *Ca si pucătǫ ăn... triușă* (când se uită în curte), 22/90 cf. *42, cf. 13/3, 17/7, 800. — Derivat din *ușă*.

Trivés vb. IV. Bălbăiesc, gângăvesc. *Tsela triveaști*, ALR. 2082. [Derivat: **trivlív, -ă** adj. = gângav, bălbăit, ALR. 2083].

Trivlíf, -vă adj. v. *trives*.

Triznés vb. IV. (în Țârnareca, Liumnița) Trăznesc. *Căn trizneà domnul, treascutlu tru măń ąu cătsà șu tsivà nu-l' fătseà* (când trăznea D-zeu, trăznetul în mâini îl apuca...), 11/67. [Derivate: **triznírі** f. = trăznire; **triznít, -ă** adj. = trăznit, Com. V. J.]. — Din bg. *trěsna*.

Triznírі f. } v. *triznes*.
Triznít, -ă adj. }

Trǫntă adj. Leneșă, Com. V. J.

Tróșcă f. Stuf. *Cupirimint di troščă* (acoperiș de stuf), ALR. 3773. — Din mbg. *troška*.

Tróscăt m. Măzăriche, cf. măzăricl'ă, ALR. 5257. [Și: **tróscut** m.]. — Din bg. *troskot*.

Tróscut a. v. *troscăt*.

Trt, trt strigătul cu care se alungă oile, ALR. 5327. Cf. pr, pr, pr; tsicš, tsicš.

Trtes vb. IV. Fac tot. [Și: **tărtés** vb. IV. = cac, (perf. s. *tărtnį*). *Măgāru tărtnì ună liră*, 7/24. — Din bg. *tărtam* (aor. *tărtnah*).

Tru prep. (Țârnareca). In. *Si ąngrupă tru cuprǫįă* (se îngropă în gunoi), 16/68. *Tru ąų tsarluį casă* (în casa țarului), 10/66 cf. 26/65. [Și: **tu** prep. Com. V. J. Compuse: **dítru** prep. = din. *Tots ųaminil' ditru tsărușlimea* (toți oamenii din împărăția); **pítru** prep. = pe, prin. *Pitru căl'ur* (pe drumuri), 10/65. — Din lat. *intrō*, (arom. *tru*).

Trubușóńă f. v. *tărbușońă*.

Truculáș m. Roată, ALR. 5606. *Trăculașă di plug* (roțile de plug). ib. 893. *Capu di truculaș* (butucul roții), ib. 5608. *Părmac di truculaș* (verigele de pe butuc), ib. 5609. | Rotița găurită a bătătorului. [Și: **trăculáș** m.]. — Din bg. *trăkalo*.

Truculátă N. loc. (Nânta), cf. trăcules.

[2]**Truculátă** f. v. *trăcules*.

Trudés vb. IV. Imprăștiu. *Si nu si trudească bumbacu*, Com. T. P. (Refl.) Mă trudesc, mă muncesc, Com. V. J. — Din bg. *trudă se*.

Trúp a. 1°. Trup. *Trupurli li tureà ăn izbă* (trupurile le aruncă în pivniță), 14/77. | 2°. Trunchiu, buștean. *Trup si feasi* (s'a făcut buștean, s'a îmbătat rău), 998. — Din bg. *trup*.

Trupés vb. IV. 1°. (Liumnița) Taiu un lemn mare spre a face o grindă, Com. P. M. || Taiu, îmbucătățesc. | 2°. Scarmăn lână cu pieptenii. *Butšămu ari doi chiaptiń cu cari si trupeaști lona* (...are doi piepteni cu care se scarmănă lâna). || (Oșani) Torc lână ceva mai gros. Com. I. L. [D e r i v a t: **trupíri** f. (Liumnița) = scărmănare, Com. C. I.]. — Din bg. *trupja*.

Trupnés vb. IV. Sun. *Io si trupnes cu tšoarili* (eu o să sun cu piciorele), 17/43. — Din bg. *tropam* (aor. *tropnah*).

Truputés vb. IV. Tropăiesc, dau din picioare, ALR. 1475, cf. 4419. [Și: z u p c u i e s, ib.]. — Din bg. *tropot*.

Tu pr. pers. Tu. *Tse fats tu...* (ce faci tu...), 6/80. *Nat-s pārili cot ats fac* (na-ți banii cât îți fac), 8/2. *Ats mi ruăg* (mă rog ție), 9/73 cf. 6/2. *Răpina si ti mănancă*, 15/80, etc. — Din lat. *tū*, (arom. *tu*, rar.)

²**Tu** prep. v. *tru*.

Tuăt, -ă pron. v. *tot*.

Tuc a. Unsoare, grăsime de porc topită, ALR. 750. — Din mbg. *tuk*.

Tucálă f. Toacă. Com. GH. T.

Tucálniță f. Toacă mare, ALR. 2810. Derivate din *toacă*, cf. alb. *tokë*.

Tucmés vb. IV. (refl.) 1°. Mă logodesc. *Nu ver să ti tucmeș*, 4/94. 2°. Mă tocmesc, mă măsor cu cineva, mă prind. *Cu iel s-ti tucmeș* (cu el ai să te măsori, să te tocmești), 809. [D e r i v a t e: **tucmíri** f. = logodire; **tucmít, -ă** adj. = logodită]. — Din bg. *tăkmja*.

Tucmíri f. } v. *tucmes*.
Tucmít, -ă adj. }

Túcu adv. 1°. Numai. *Ra unăuară nouă frats și veau tucu ună soră* (... și aveau numai o soră). | 2°. Numai că, îndată, dintr'odată *Și tucu si feasiră uoi* (și îndată se făcură oi), 4/31 cf. 14/31. | 3°. Mereu, tot mereu, într'una. *Unu [frati] tucu stăteà casă au chiptinà mă-sa* (unul dintre frați stătea mereu acasă...), 1/71. | 4°. Conj. Dacă. *Tucu si-ń li facă tseaști tšoftsi dōmnu uoi* (dacă mi le va face D-zeu aceste ciori oi), 3/31. *Io tucu si dam la tots... la mini nu rămăneà tsivà* (dacă aș fi dat la toți, mie nu mi-ar fi rămas nimic), 15/31 cf. 2/56. [Și: **túcum** adv. *Feata... tucum stricnì la buric*, 32/51. **Túcu-greà** = aproape. *Tsista Corini sa, tucu-grea, un arșon diparti*, B. 9]. — Din bg. *tuku*.

Túcu-greà v. *tucu*.

Tudžár m. Negutător, comerciant, ALR. 5476. *Si feasi ca vrin tudžăr* (se făcu ca un neguțător), 22/79 cf. 2/23. [D e r i v a t: **tudžarlọc** (tc. *tudžarlyk*) a. = neguțătorie]. — Din tc. *tuğar*.

Tudžarlọc a. v. *tudžar*.

Tufán m. Furtună. *Boarea ari multă furtună și mari tufan* (si spuni con vintură multă neau), ALR. 3436. — Din tc. *tufan*.

Túfcă f. Buchet de flori; papură neagră, ALR. 1907. Derivat din *tufă*, lat.

Túfca-di-Tușim N. loc. în Meglen, *Meglenoromânii*, I. 11).

Tufeác a. Pușcă. *Bam! cu tufeacu*, 8/57. *Și lară... tufeatsili și si dusiră*, 3/54 cf. 2, 13/32, 2/54, cf. 810, 812. [Și: (în Țârnareca) **tuféchịă** f. 35/65. D e r i v a t: **tufectšì** (tc. *tufekči*) = cel care face puști; neguțător de puști. Com. G. D.]. — Din tc. *tüfec*.

Tuféchịă f. } v. *tufeac*.
Tufectšì m. }

Tuịág a. v. *tuịagă*.

Tuịágă f. Toiag, băț mai gros, *misleà la cọń, ịa-ts tuịaga*. [Și: **toịág, tuịág** Com. I. L. *Burvim cu un toịag* (amestecăm cu un băț), B. 15]. — Din sl. *tojag*.

Túlă f. Cărămidă, ALR. 3791. — Din lat. *tubula, -am*, (arom. *tulă*).

Tulăriști f. (Liumnița) Locul unde se strâng sătenii, piață în) Oșani: codru), ALR. 2605. *Snaga în bisearică și mintea 'n tulăriști*, se zice despre cei ipocriți, 813.

Tuléịcă f. Vârf ascuțit, Com. V. J. — Din bg. *tulejka*.

Tulés vb. IV. (refl.) Mă ascund, mă pitulesc, Com. T. P. — Din paleosl. **tuliti* (din *zatuliti*, cf. bg. *zatuljam* «ascund»).

Túmbă f. Deal, tumulus. N. loc. (Cupa), Com. N. P. Alte nume de loc.: *Tumba-naltă, Tumba-petcăl'ă*. [D i m i n u t i v: **tumbárcă** f. (deal mic)]. — Din lat. *tŭmba, -am*, (arom. *tumbă*).

Tumbárcă f. v. *tumbă*.

Tumbéchi f. Foi de alamă? *Frunză tinir ă tăl'ată ăn filiị lundz ca tumbechịa*, B. 5, cf. 6. Cf. tc. *tombak*, (alb. *tumbak*).

Tumnărés, -ească adj. } v. *toamnă*.
Tumnáticà f. }

Túna f. Dunărea. Com. GH. T. — Din tc. *Tuna*.

Túnă (pers. 3 dela verbul *tunari*). Tună, Com. T. P. [D e r i v a t: **túnit** a. = tunet, Com. T. P.]. — Din lat. *tŏno, -are*.

Tund vb. III. Tund. [D e r i v a t e: **túndiri** f. = tundere; **tuns, -ă** adj. = tuns; **tunsătór** m. = tungător, ALR. 5806. C o m p u s: **putund** (pu + tund) vb. III. = tund, retez puțin; *Putundim pitih* (retezăm fagurii, toamna, spre a strânge mierea), ALR. 5465]. — Din lat. *tondeo, -ĕre*, (arom. *tundu*).

Túndiri f. v. *tund*.

Túnit a. v. *tună*.

Tuns, -ă adj. }
Tunsătúră f. } v. *tund*.

Túntsea adv. Atunci. *Di tuntsea ntsileasiră că ra binli dōmnu* (de atunci înțeleseră...), 19/56 cf. 18/65. [Și: (în Țârnareca) **túmtsea** adv. 35, 42/65]. — Din lat. *ad-tŭnc-ce*, (arom. *atumtsea*).

Tupés vb. IV. Topesc. *Veacu ni la măncaș, că sari mi tupiș* (mi-ai mâncat viața), 908. [D e r i v a t e: **tupíri** f. = topire; **tupít, -ă** adj. = topit. C o m p u s (cu pref.): **răstupés** (de pe bg. *raztopja*) vb. IV. = topesc. Com. G. D. **tupílă** f. (numai în expresia) *Tupilă* (este ud până în piele), 237]. — Din paleosl. *topiti*, (arom. *tuk'escu*).

[2]**Tupés** vb. IV. Inting în ceva. *Tupes poịna ăn măncari*, ALR. 4116. — Din bg. *topja*.

Tupílă f. }
Tupíri f. } v. *tupes*.
Tupít, -ă adj. }

Tupólă f. Pleop. *Feata si suịà stri ună tupolă* (fata se sui pe un pleop), 14/64 cf. 18/64. [Și: **tăpólă** f.]. — Din bg. *topola*.

Turb vb. I. v. *ạnturb*.

Turc m. Turc. *Turtsil' nă tărọs sari 'n cap* (Turcii ne pisează sare 'n cap), cf. 18/16. [D e r i v a t: **turtsés, -eascá** adj. = turcesc. *Cătun turtses* (sat turcesc), 2/8 cf. 8/41. C o m p u s e: (cu pref.) **ạnturtšọs** vb. IV. (refl.) = mă turcesc, (la Oșani) **puturtšọs** (mbg. *poturčam*) vb. IV. *Turtsil di Nọnti sa tots puturtšọts* (Turcii din Nânta sunt toți turciți), Com. I. L.; (derivate): **ạnturtšọt, -ă, puturtšọt, -ă** adj. = turcit], arom. *Turcu*.

Turcătoárcă f. v. *torc*.

Turés vb. IV. 1°. Vărs. *Aị să-i turim apu. Si scoală să turească ghipt ăn coș* (se scoală să verse grâu în coș), 23/41 cf. 4/XIV, 3/72. | 2°. Arunc, azvârl. *Cătsọ si turęscă pęșt ăn drum* (începu să arunce pești în drum), 3/13 cf. 6/14, 4/29. *Cọn si-ń turească tsară pri ụocl'i* (când voiu murì), cf. 843. *Si turì pri tufeac* (se azvârli pe pușcă, adică a luat arma), 812. || Trag cu pușca. *Ăn mini si tureà, pică sọndzi nu picà* (să fi tras în mine...), 892. | 3°. Scot ceva afară, scot. *Tureà-ụ chesea* (scoate punga), 8/52. | Leapăd. *Turì vaca* (vaca a lepădat), ALR. 1074. || 4°. Ridic. *Că-ń turịị ochl'il' ạnsus* (când îmi ridicai ochii în sus), 8/72. || Scol ceva. *Pots să-u tureș sinduchịa* (poți să o ridici lada), 27/68. || Scol, dau la o parte. *Aman ... turę-ń rọpa di pri mini* (aman, dă la o parte piatra...), 1/12. || 5°. Bag, pun. *La lară fitšoru și la turiră ăn furnă* (îl luară băiatul și-l bagară în cuptor), 17/56, (refl.) *Si turì pri el* (se puse pe el), 2/53. *Ștefan si turì pri [cal] și calu cătsọ si budăịască* (atunci Ștefan se puse s. se sui pe [cal]). || 6. (Despre un joc, o petrecere), refl. mă sfârșesc, mă stric. *Nearsiră lă cor, dźucară, dźu-*

Tuns, -ă adj. } v. *tund*.
Tunsătúră f. }

Túntsea adv. Atunci. *Di tuntsea ntsileasiră că ra binli dōmnu* (de atunci înțeleseră...), 19/56 cf. 18/65. [Și: (în Țârnareca) **túmtsea** adv. 35, 42/65]. — Din lat. *ad-tŭnc-ce*, (arom. *atumtsea*).

Tupés vb. IV. Topesc. *Veacu ni la măncaș, că sari mi tupiș* (mi-ai mâncat viața), 908. [Derivate: **tupíri** f. = topire; **tupít, -ă** adj. = topit. Compus (cu pref.): **răstupés** (de pe bg. *raztopja*) vb. IV. = topesc. Com. G. D. **tupílă** f. (numai în expresia) *Tupilă* (este ud până în piele), 237]. — Din paleosl. *topiti*, (arom. *tuk'escu*).

²**Tupés** vb. IV. Inting în ceva. *Tupes poi̯na ăn măncari*, ALR. 4116. — Din bg. *topja*.

Tupílă f. }
Tupíri f. } v. *tupes*.
Tupít, -ă adj. }

Tupólă f. Pleop. *Feata si sui̯à stri ună tupolă* (fata se suiı pe un pleop), 14/64 cf. 18/64. [Și: **tăpólă** f.]. — Din bg. *topola*.

Turb vb. I. v. *ạnturb*.

Turc m. Turc. *Turtsil' nă tărǫs sari 'n cap* (Turcii ne pisează sare 'n cap), cf. 18/16. [Derivat: **turtsés, -ească** adj. = turcesc. *Cătun turtses* (sat turcesc), 2/8 cf. 8/41. Compuse: (cu pref.) **ạnturtšǫs** vb. IV. (refl.) = mă turcesc, (la Oșani) **puturtšǫs** (mbg. *poturčam*) vb. IV. *Turtsil di Nǫnti sa tots puturtšǫts* (Turcii din Nânta sunt toți turciți), Com. I. L.; (derivate): **ạnturtšǫt, -ă, puturtšǫt, -ă** adj. = turcit], arom. *Turcu*.

Turcătoárcă f. v. *torc*.

Turés vb. IV. 1°. **Vărs**. *Ai̯ să-i turim apu. Si scoală să turească ghipt ăn coș* (se scoală să verse grâu în coș), 23/41 cf. 4/XIV, 3/72. | 2°. Arunc, azvârl. *Cătsǫ si turẹscă peșt ăn drum* (începu să arunce pești în drum), 3/13 cf. 6/14, 4/29. *Cǫn si-ń turească tsară pri u̯ocl'i* (când voiu muri), cf. 843. *Si turì pri tufeac* (se azvârli pe pușcă, adică a luat arma), 812. || Trag cu pușca. *Ăn mini si tureà, pică sǫndzi nu picà* (să fi tras în mine...), 892. | 3°. Scot ceva afară, scot. *Tureà-u̯ chesea* (scoate punga), 8/52. | Leapăd. *Turì vaca* (vaca a lepădat), ALR. 1074.|| 4°. Ridic. *Că-ń turii̯ ochl'il' ạnsus* (când îmi ridicai ochii în sus), 8/72. || Scol ceva. *Pots să-u tureș sinduchi̯a* (poți să o ridici lada), 27/68. || Scol, dau la o parte. *Aman ... turẹ-ń rǫpa di pri mini* (aman, dă la o parte piatra...), 1/12. || 5°. Bag, pun. *La lară fitšoru și la turiră ăn furnă* (îl luară băiatul și-l bagară în cuptor), 17/56, (refl.) *Si turì pri el* (se puse pe el), 2/53. *Ștefan si turì pri* [*cal*] *și calu cătsǫ si budăi̯ască* (atunci Ștefan se puse s. se sui pe [cal]). || 6. (Despre un joc, o petrecere), refl. mă sfârșesc, mă stric. *Nearsiră lă cor, džucară, džu-*

cară șu vinì vreamea si si turească siirea (merseră la horă, jucară și veni vremea să se strice...), 5/66. [D e r i v a t e: **turíri** f. = azvârlire, aruncare; **turít, -ă** adj. *Li flo capitili turiti* (găsi capetele aruncate), 15/28, 21/78]. — Din bg. *turjam*.

Turíri f. }
Turít, -ă adj. } v. *tures*.

Túrlă f. Aburi cf. p a r ă. *Apa scoati turlă*, ALR. 2543, cf. 420.

Turlíịă f. Fel. *Ună udaịă plină cu toati turliịli di ghipt* (plină cu toate felurile de cereale), 20/51. *Ună turliịă* (la fel). *Cătsaua fęsi doi cătsol'... ună turliịă* (cățeaua fătă doi cățel... la fel), 6/28. *Turlì-turlì* (fel de fel). *Ișoră di colo turlì-turlì di șorp* (ieșiră de acolo fel de fel de șerpi). — Din tc. *turlị*.

Turnári f. }
Turnát, -ă adj. } v. *torn*.
Turnătúră f. }

Túrtă f. Turtă. *Ạụ flo turta gărnatsă, ạụ răzdrubì* (o află turta, o îmbucătăți), 22/6. *Turtă zărnatsă* (turtă de făină de grâu). *U măncă turtă zărnatsă*, 15/72 cf. 8/69. — Din lat. *tŭrta, -am*, (arom. *turtă*).

Turtsés, -eáscă adj. v. *turc*.

Túrtură f. v. *tărtură*.

Túsi f. Tuse. [D e r i v a t: **tușos** (<lat. *tŭssio, -īre*) vb. IV. = tușesc. *Icu tușoș, catsă un lilic* (dacă tusești, prinde un liliac), Com. C. I.]. — Din lat. *tŭssis, -em*, (arom. *tuse*).

Tusnés vb. Strâng, apăs (refl.) *s-tusnes* = se prind (despre obiecte care se prind unul cu altul), ALR. 5638. — Din mbg. *tiskam*, (aor. *tisnah*). Cf. t i s n e s.

Tușos vb. IV. v. *tusi*.

Tut, -ă pron. v. *tot*.

Útcăv adj. se zice despre unu care nu se pricepe la nimic, care nu e în stare să facă ceva, 816. — Din bg. *tutkav*.

Útchi adv. Ca și cum. *Tutchi raị cola* (ca și cum ai fi fost acolo). Com. T. P. — Din mbg. *tutki(m)*.

Tutnés vb. Arunc. *La tutnì ăn trap* (îl aruncă în vale), Com. T. P. (Refl.) Mă iau după cineva. *Si tutnì după tšitšă-sa*. — Din tc. *tutmak?*

Tutš a. Bronz, tuciu. *Brântšeal'ăli si dară di tutš* (clopoțeii se fac din bronz), Com. I. L. — Din tc. *tuč*.

[2]**Tutš** m. (La moară). Bold sau cep. Com. H. I. — Din mbg. *tuč*.

Tutšíri f. }
Tutšít, ă- adj. } v. *tutšos*.
Tutšori f. }

Tutšos vb. IV. Dau la tocilă, a s c u t. *Du-ti di ạts-l'a tutšà uneac dintsil'* (du-te de-ți ascute nițel dinții), 24/90 cf. 25/90. D e r i v a t e: **tutšori, tutšíri** f. = ascuțire; **tutšot, tutšít, -ă** (cu negativul **nitutšót, ă,**) adj. = ascuțit, care taie. C o m p u s e (cu pref.): **zătutšos** (ză + tutšos), vb. IV. = încep să-mi ascut dinții. — Din bg. *toča*.

Tutšós vb. IV. Trag zeamă de varză. *La tutšos prăsoịu di cutšan* ALR. 4098. — Din mbg. *točam.*

Tutšọt, -ă adj. v. *tutšọs.*

Ts

Tsă pron. v. *tu.*

Tsăfărláchi m. Omuşor. Com. T. P.

Tsăfuị (di bucă). Locul unde trag scândura la moară şi se opreşte apa. ALR. 6735.

Tsăl pron. v. *tsela.*

Tsălúf m. Perciune, zuluf, ALR. 2014. [Derivat: **tsălufátă** f.= oaie, capră căreia îi atârnă zulufii]. — Din tc. *zülüf.* Cf. zăluf.

Tsăneári f. v. *tsọn.*

Tsăngărés vb. Fac « ţângăr ». din clopot, sun cu clopoţelul. Com T. P. — Formaţiune onomatopeică.

Tsăntsăglét m. Floarea soarelui. ALR. 1907. — Din bg. *slănčegljad.*

Tsăntsíc m. Nume de monedă veche, (cf. Capidan, *Meglenoromânii,* I, 41). — Din germ. *zwanzig.*

Tsápă m. Ţeapă, ţepuşe, frigare, ALR. 3977. *Cọti steali la Dōmnu, cọti tsapi ăn pimint* (= stărniştea) *73. *Ca pri tsapă mi frise* (mă fripse ca prin ţeapă) adică m'a frecat bine, 817. — Din sl. *cěpa.*

Tsăpărọ́g, -ă adj. (Despre capre, oi) Cu coarnele sucite. *Căpră tsăpăroagă,* 4/68. — Din *tsapă?*

Tsăpés vb. IV. Alung, gonesc, (refl.) mă alung. *Ăń am patru suror tucu si tsăpes şi nu pot si si jungă.* (vărteşli), *91. [Derivate: **tsăpíri** f. = alungare; **tsăpít, -ă** adj. = alungat. Compus (cu pref.): **zătsăpés** (ză + tsăpes) = alung, gonesc. *Aş lọ un lemn di la zătsăpì prin poartă* (îşi luă un lemn de-l alungă...), 5/44. Pentru etim. cf. dacor. ţip.

Tsăpíri f. } v. *tsăpes.*
Tsăpít, -ă adj. }

Tsar m. (Ţârnareca) Impărat (în celelalte comune, numai ạmpirat). *Tsarlu ạl' gri* (ţarul îi zise...), 23/65. *Tsare, voị si ti 'ntreb,* 8/65 cf. 15, 23/64, 3/65. [Derivate: (Feminin) **tsărítsă** f. = ţarină, împărăteasă, cf. ạmpirăteasă. *Tuntsea tsăritsa ạl' deadi ună carti* (atunci împărăteasa...), 18/65, **tsărés, -ească** adj. = ţăresc. *Ụamińl'ă tsăreştă, căn vinіră zuụa lantă* (oamenii ţarului), 20/64, **tsăruştími** f. = împărăţie. *Ụaminl'ă di tru tsăruştimea* (oamenii din împărăţie...), 32/65. — Din bg. *car.*

Tsáră f. Ţară, pământ. *Măiră cu grọp di tsară* (azvârliră cu bulgări de pământ), 15/5. *Pănă si-ń pună tsără,* 842 cf. 167, 9/62. — Din lat. *tĕrra, -am,* (arom. *tsară*).

Tsărésc, -eáscă adj. v. *tsar.*

Tsărítsă f. v. *tsar.*

Tsărnă f. Nume de capră (neagră). — Din bg. *cărna.*

Tutšós vb. IV. Trag zeamă de varză. *La tutšos prăsoi̯u di cutšan* ALR. 4098. — Din mbg. *točam.*

Tutšǫt, -ă adj. v. *tutšǫs.*

Ts

Tsă pron. v. *tu.*

Tsăfărláchi m. Omuşor. Com. T. P.

Tsăfui̯ (di bucă). Locul unde trag scândura la moară şi se opreşte apa. ALR. 6735.

Tsăl pron. v. *tsela.*

Tsălúf m. Perciune, zuluf, ALR. 2014. [Derivat: **tsălufátă** f. = oaie, capră căreia îi atârnă zulufii]. — Din tc. *zülüf.* Cf. zăluf.

Tsăneári f. v. *tsǫn.*

Tsăngărés vb. Fac «ţângăr». din clopot, sun cu clopoţelul. Com T. P. — Formaţiune onomatopeică.

Tsăntsăglét m. Floarea soarelui. ALR. 1907. — Din bg. *slănceglјad.*

Tsăntsíc m. Nume de monedă veche, (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 41). — Din germ. *zwanzig.*

Tsápă m. Ţeapă, ţepuşe, frigare, ALR. 3977. *Cǫti steali la Dōmnu, cǫti tsapi ăn pimint* (= stărniştea) *73. *Ca pri tsapă mi frise* (mă fripse ca prin ţeapă) adică m'a frecat bine, 817. — Din sl. *cěpa.*

Tsăpărǫ́g, -ă adj. (Despre capre, oi) Cu coarnele sucite. *Căpră tsăpăroagă*, 4/68. — Din *tsapă?*

Tsăpés vb. IV. Alung, gonesc, (refl.) mă alung. *Ăń am patru suror tucu si tsăpes şi nu pot si si jungă.* (vărteşli), *91. [Derivate: **tsăpíri** f. = alungare; **tsăpít, -ă** adj. = alungat. Compus (cu pref.): **zătsăpés** (ză + tsăpes) = alung, gonesc. *Aş lǫ un lemn di la zătsăpì prin poartă* (îşi luă un lemn de-l alungă...), 5/44. Pentru etim. cf. dacor. ţip.

Tsăpíri f. } v. *tsăpes.*
Tsăpít, -ă adj. }

Tsar m. (Ţârnareca) Impărat (în celelalte comune, numai ąmpirat). *Tsarlu ął' gri* (ţarul îi zise...), 23/65. *Tsare, voi̯ si ti 'ntreb*, 8/65 cf. 15, 23/64, 3/65. [Derivate: (Feminin) **tsărítsă** f. = ţarină, împărăteasă, cf. ąmpirăteasă. *Tuntsea tsăritsa ął' deadi ună carti* (atunci împărăteasa...), 18/65, **tsărés, -easă** adj. = ţăresc. *U̯amińl'ă tsăreştă, căn vinira zuu̯a lantă* (oamenii ţarului), 20/64, **tsăruştími** f. = împărăţie. *U̯aminl'ă di tru tsăruştimea* (oamenii din împărăţie...), 32/65. — Din bg. *car.*

Tsáră f. Ţară, pământ. *Măiră cu grǫp di tsară* (azvârliră cu bulgări de pământ), 15/5. *Pănă si-ń pună tsără*, 842 cf. 167, 9/62. — Din lat. *tĕrra, -am*, (arom. *tsară*).

Tsărésc, -eáscă adj. v. *tsar.*

Tsărítsă f. v. *tsar.*

Tsărnă f. Nume de capră (neagră). — Din bg. *cărna.*

Tsărnaréca N. loc. în Meglen, (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 7, 26).

Tsartsaráchi N. loc. (Cupa).

Tsărtsárcă f. Pepene galben încă necopt bine; un fel de pepene galben fără miros și cu gustul de castravete.

Tsărúi̯ f. pl. (Țârnareca, încolo u p i n c ă) Opincă. *Scutets-vă, fărtati, tsărui̯li* (scoateți-vă, fărtate, opincile), 9/66. — Din gr. τσαρούχι, (arom. *tsăruh'e*).

Tsăruștími f. v. *tsar*.

Tsărvéncă f. Soiu de grâu roșcat, ALR. 5182. — Din bg. *cărvenka*.

Tsávă f. Țeavă. Com. C. I. — Din paleosl. *cěvĭ*, (arom. *tsaye*).

Tse pron. 1°. (interog.) Ce. *Tse mul'ari caftsă bre?* (ce muiere cauți bre?), 11/65. *Tsi fats?* (ce faci?), 13/16 cf. 9/19, etc. | 2°. (relativ). *Mul'area tse te ąnsuraș* (muierea cu care te însurași), 11/65. *Chirchezu tsi ra la apu* (cerchezul care era la apă), 6/16. [Și: **tsi** pron. rel., inter.; (Liumnița) **tsi̯ă** pron. rel. inter., 2/73. D e r i v a t: **tsivà** adv. = nimic *Nu, tsivà tsivà* (nimic, nimic), 4/79. C o m p u s: **tsiva-godeà** adv., pron. *El nu vę lănt tsiva-godeà* (nu avea alt nimic...), 1/93. *Si spargă tsiva-godeà* (să strice s. să omoare ceva...) 9/57 cf. 3/49, 820]. — Din lat. *quĭd*.

Tseà } pron. v. *tsela*.
Tsealánta } pron. v. *tsela*.

Tseápă f. Ceapă. — Din lat. *caepa, -am*, (arom. *tseapă*).

Tseápcă f. Așchie. *Di-l' pusi un buturnic la poartă, tseapchi si feasi poarta* (bucăți si așchii se făcu poarta), 26/32. [Plur. *tseapchi*]. — Din bg. *cěpka*.

Tseártă f. v. *tsert*.

Tseásta pron. v. *tsista*.

Tseátă f. Ceată, grămadă de oameni. *Pri drŭm nui̯bǫ ună tseată di fitšor* (pe drum întâlni o ceată de copii), 4/41. — Din bg. *četa*.

Tsel pron. v. *tsela*.

Tséla pron. Acela. *Antribǫ tsela chirchezu* (întrebă cerchezul acela) 5/16. *Al' flǫ tsel'a doi̯l' frăts* (îi află pe acei doi frați), 18/19 cf. 5/26. [Plur. *tsel'a*. Și: (Țârnareca) **tsel** pron. *Tuntsea tsel tse dădeà păni*, 6/65; (Huma) **tsăl** pron. *Tsăl cu tămăńa* (acela cu tămâia), 10/71 cf. 10/69; (Liumnița) **tsi̯ăla** pron. 3/73. F e m i n i n: **tséa** pron. (plur. *tseali*). *Cheșchi di tsea la s-ii̯ă* (numai aia să fie), 11/81. *L-ąncalicară tseali di tšătie*. C o m p u s: **tsélalant, tseálantă** pron. = celalalt, cealaltă (plur. *tsel'alants* și *tsel'lants*). *Tsel'lants argats nu-l' dădeau̯ păni*, 3/65. *Ună ra albă tsęlantă ra neagră*. — Din lat. *eccum-*illus, -a, -um*, (arom. *atsel*).

Tselalánt pron. v. *tsela*.

Tser N. loc. (Barovița).

²Tser a. Cer, cf. n e b u. *Napcum si ardicǫ anghi̯ălu ară la tser*

(apoi se ridică îngerul iarăși la cer), 9/62.—Din lat. *caelum*, (arom. *tser*).

[3]**Tser** vb. III. 1°. (Țârnareca) Caut. *Un tsar tseari mults argats* (un țar caută mulți argați), 2/65. || (Ca în arom.). Cerșesc. *Ău flă mă-sa pitru căl'ur iu tsireà păni* (...cerșea pâine), 10/65. || 2°. (In Oșani și Liumnița) Cer, (foarte rar) vreau. *Cǫt si tseară tu anca cǫta... si... dai* (oricât să-ți ceară)..., 15/42. *Al' la tsirù* [*scandu*] (îi ceru scaunul), 86/48. *Nu tser pāri di la mini* (nu ceri parale dela mine), 2/37 cf. 5/30, 19/38, 18/42, etc. || (Impers.) Trebue. *Ca si vină tati, noi tseari s-na sculǫm* (când va veni tata, noi trebue să ne sculăm).|| 3°. (Lugunța, Cupa și Huma). Vreau. *Tser si fuz casă?* (vrei să pleci acasă), 7/2. *Un pōpă... tsireà să pună izmichiăr* (un popă vroia să pună un servitor), 1/8. *Fui și lęts tse tser* (pleacă și ia-ți ce vrei) cf. 19/16, 5/21, 8/23, (Huma) 5/69, etc. (Cupa) 15/55, etc. [La pres. 2. și 3 ind. prez. plur. *tsirem*, *tsirets*, 15/29. Compus (cu pref.) **prutsér** (pru+tser) vb. III. = cer. *Ca-ń prutsirui, mamu, dascălu Nicola*, 1/III.]. — Din lat. *quaero*, *-ĕre*, (arom. *tser*).

Tserb m. Cerb. *Fitšorul tse si feasi tserbu*, 26/64. *Căn vinì tserbul si tšucnească la poatră*, 25/64. Cf. *tserbul vinì iară*, 20/64. — Din lat. *cĕrvus*, *-um*, (arom. *tserbu*).

Tserc (pl. *tseartsă*) a. Cerc. mai ales la bute). *Tserc di buti*, ALR. 1837. — Din lat. *cĭrcus*, *-um*, (arom. *tsercl'u*).

Tsern vb. III. Cern, presar, ALR. 3171. *Ăi tsirnut și drămunisit* (este cernut...) se întrebuințează pentru oamenii frecați. [**tsirnút, -ă** adj. = cernut]. — Din lat. *cĕrno*, *-ĕre*, (arom. *ntsernu*).

Tsert vb. I. Cert, (refl.) mă cert. [(Țârnareca), compus (cu pref.): **ąntsért** (ąn+tsert) vb. I. *Nearsi si-l' ąntseartă* (merse să-l certe), 1/68. *Feata... si ąntsirtă cu izmichiarl'ă* (fata... se certă cu servitorii), 29/65. **rastsért** (ras + tsert, de pe mbg. *raskaram*) vb. I. = încep să mă cert, mă cert. *Ca si răstsirtară, la spinzurǫ pāșa*, 17/15 cf. 26, 31/18. Derivat: **tseártă** f. = ceartă. *Dupu joc și tseartă vini*, 819.—Din lat. *certo,-are*.

Tsi pron. v. *tse*.

[2]**Tsi** pron. refl. v. *si*.

Tsiă pron. v. *tsi*.

Tsicărés vb. IV. (despre pui) Piulesc, ALR. 5718. *Pul'ii tsicăres* ib. — Onomatopee.

Tsicoári f. Greier. Com. T. P. cf. șturec.

Tsieș, tsieș strigătul cu care se cheamă caprele, ALR. 5327. Cf. căzĭ, căzĭ, căzi; pr, pr, pr; trt, trt.

Tsícut a. Vaiet, strigăt, țipăt, Com. T. P.

Tsigáră f. Țigară. *Tšubucu ăi un tsigarlǫc di tsigǫr*. Com. I. L. [Derivat: *tsigărlǫc* m. id.].

Tsigărlǫc m. v. *tsigară*.

Tsimbídi f. (Ţârnareca) Furculiţă, Com. V. J. [Şi: **zimbídi** f. = cleşte mic. Com. T. P.]. — Din gr. τσιμπίδα, (arom. *tsimbidă*).

Tsínă f. Cină. *Dupu tsină ili printru tsină?* (după cină sau înainte de cină). [D e r i v a t: **tsin** (din lat. *cēno, -are*), vb. I. = cinez, mănânc. *Şi pusiră sinia si tsină* (şi puseră masă să mănânce), 18/6, 5/68. C o m p u s e (cu pref.): **zătsín** (ză + tsin, de pe mbg. *zavečeram*) = încep să cinez. *Ai̯ si zatsinǫm unęc, pōpi* (hai să cinăm puţin, părinte) ib., **dutsín** (du + tsin, de pe mbg. *dovečeram*) vb. I. = termin, isprăvesc de cinat, de mâncat. « *Dutsinaş pupadii̯?* » — *i̯a, dutsinai̯* (isprăvişi cu mâncarea, uită isprăvii), ib. cf. 3/48; **tsinát, -ă** adj. (cu înţeles activ) = care a cinat, care a mâncat]. — Din lat. *cēna, -am*, (arom. *tsină*).

Tsínsprăts num. v. *tsintsi*.

Tsints num. Cinci. [C o m p u s e: **tsínsprăts** num. = cinci-sprezece; **tsindzǫts** num. = cincizeci, 14/7, 12/18]. — Din lat. *qiunque*, (arom. *tsintsi*).

Tsintsigár m. Pasăre mică care cântă, p i ţ i g o i u. [Se mai numeşte şi: t š i n t š i n a r]. Com. H. I.

Tsinzǫts num. v. *tsintsi*.

Tsípă f. Şold. *La flǫ lăngă tsipi*, 15/55. *Mi dor tsipili* (mă dor şoldurile). — Din bg. *cipa*.

Tsipidólu m. Nume de câine, cf. t s i p i g o r e. *Tsel'a cǫńil' l'a cl'ima unu.*. « *tsipidōlu* » (câinii aceia se numeau unul ţipidolu), 4/33.

Tsipigóre m. Nume de câine, cf. t s i p i d o l u, cf. 4/33.

Tsinút, -ă adj. v. *tsern*.

Tsist pron. v. *tsista*.

Tsísta pron. Acest. *Tsista drāc* (acest drac), 10/79. *Tsista doi̯l'* (aceşti doi), 1/44 cf. 16/29, 7/36, 1/37, 3/49, 7, 9/55. [Plur. *tsişta* şi *tseşt*, 1/80. F e m i n i n: **tseástă** (plur. *tseasti*, (tsesti) şi *tseaşti* (tseşti). *Tsęsta ăi̯ lu ǫmpirătu il'ă* (aceasta este fata împăratului), 26/4. *Tsi sa tseaşti luminǫr?* (ce sunt aceste lumânări?), 5/37 cf. 6/25, 7/28, 5/43, 3/70. Şi: (Huma) **tsist** pron. *Tu ǫń la fiseş tsist bun* (tu îmi făcuşi acest bine), 12/71]. — Din lat. *eccum-*ĭstus, -a, -um*.

Tsitáte f. Cetate, auzit ca nume de localitate în Huma. Com. T. P. (Despre *Tsitati* în Birislav, şi Liumniţa, cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 24, 25). — Din lat. *cīvĭtas, -tatem*, (arom. *tsitate*).

Tsitátea n. loc. în Meglen, (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 11).

Tsivà } adv. v. *tse*.
Tsiva-godeà }

Tsóglavi m. plur. Balaur, fiinţă închipuită cu un ochiu. *La trei̯li u̯ară la trimeasiră lă tsoglavi* (a treia oară îl trimeseră la balauri), 22/40. — Din bg. *pesoglav*.

Tsǫn vb. III. Ţin. *Tsela fitšoru si ąntări la tsănęri, și tsela tsǫń și tsela tsǫń* (băiatul acela se întărî ținând și unul ține, altul ține...), 4/85 cf. 19/80. *Tsǫn inat* (țin necaz). *Șu-l' tsănù înatu tri lantă uară* (și îi ținu necaz pentru altă dată), 23/72. || Am curaj, îndrăznesc. *Cari ąį tsǫni* (cui îi ține, cine îndrăznește), cf. 2/24, 443. [D e r i v a t : **tsăneári** f.]. — Din lat. *tĕneo, -ēre,* (arom. *tsîn*).

Tsǫp vb. I. Ţip, strig tare. *Un uom... tsăpà* (un om țipa), 3/78. *Lats și tsăpats* (luați și țipați), 21/16. *Să tsǫpă* (să țipe), 9/13 cf. 18, 21/16, 3/45. [D e r i v a t: **tsăpári** f. = țipăt. *Locu la dispicà di tsăparea,* 818. C o m p u s e (cu pref.): **prutsǫp** (pru + tsǫp), de pe bg. *provikvam*) vb. I. = încep să strig, scot un țipăt. *Popa prutsăpǫ la pupădiia* (popa începu să strige la preoteasă), cf. 14, 15/43, 23/32, 4/22, 19/69; **răstsǫp** (ras + tsǫp, de pe bg. *razvikvam*) vb. I. = încep să țip, fac gură multă. *Si răstsăpǫ frătili* (fratele începu să țipe), 15/32 cf. 14/42].

Tsǫst a. Capac și în special capacul « podnitsei » (= tavă de pământ). *Ua-i... tsǫstu și podnitsa* (uită capacul, uită tava), să vedem care pe care, 454. — Din lat. *tĕstum.*

Tsǫts vb. I. v. *tsǫtsă.*

Tsǫtsă f. Ţâță. *Ielă di ąngl'ită treį picătur di lapti din tsǫtsa mea* (vino, de înghite trei picături de lapte din țâța mea), 15/94. *Tsǫtsă di ruiac* (la albinărit) lavre, căței, ALR. 5467. *Tsǫtsă di matitsă* (botcă, celule în care se naște matca) ib. 5468. [D e r i v a t: **tsǫts** vb. (cf. bg. *cicam*) = sug țâța (în limbagiul copiilor și numai despre copii). Cf. bg. *cica* alb. *sisë.*

Tsrăpés vb. IV. Scot apă. *Tsǫni-ti mult bun ca si tsrăpnim* (ține-te bine ca să scoatem apă), 11/85. *Și că tsrăpniră apu* (și după ce luară apă), 12/85. [Și: **tsrăpnés** vb. IV.]. — Din mbg. *cărpam.*

Tsrăpnés vb. IV. v. *tsrăpes.*

Tsúfcă f. Ciucure. *Copilașil' poartă beati cu tsufts* (flăcăii poartă bete cu ciucuri), Com. I. L. — Din mbg. *cufka,* id.

Tsutsugléd m. v. *tsuntsugled.*

Tsuntsugléd m. Acelaș cu *tsăntsăglet.* Com. C. I. [Și: **tsutsugled**].

Tsutsúl'că f. Moțișor, moț, orice tufă, Com. T. P. — Din mbg. *cuculka.*

U

Ųa adv. Aici. *Ia, ua ari uopt cupiti di ghipt* (uită, aici sunt opt stoguri de cereale), 9/4. [Și: **uátsi** adv. *Its tots uatsi* (sunteți toți aici?), 20/29. — Din lat. *ad-hoc,* (arom. *aua*).

[2]Ua interj. v. *-[2]ia.*

Ųác, -ă adj. Prost, dobitoc. *Cǫtsi fats șa uaculi!* (de ce faci așa prostule!), Com. T. P.

Tsǫn vb. III. Țin. *Tsela fitšoru si ǫntărì la tsănęri, și tsela tsǫń și tsela tsǫń* (băiatul acela se întărî ținând și unul ține, altul ține...), 4/85 cf. 19/80. *Tsǫn inat* (țin necaz). *Șu-l' tsănù înatu tri lantă ua̯ră* (și îi ținu necaz pentru altă dată), 23/72. || Am curaj, îndrăznesc. *Cari ǫi̯ tsǫni* (cui îi ține, cine îndrăznește), cf. 2/24, 443. [D e r i v a t : **tsăneári** f.]. — Din lat. *tĕneo, -ēre*, (arom. *tsîn*).

Tsǫp vb. I. Țip, strig tare. *Un u̯om... tsăpà* (un om țipa), 3/78. *Lats și tsăpats* (luați și țipați), 21/16. *Să tsǫpă* (să țipe), 9/13 cf. 18, 21/16, 3/45. [D e r i v a t: **tsăpári** f. = țipăt. *Locu la dispicà di tsăparea*, 818. C o m p u s e (cu pref.): **prutsǫp** (pru + tsǫp), de pe bg. *provikvam*) vb. I. = încep să strig, scot un țipăt. *Popa prutsăpǫ la pupădii̯a* (popa începu să strige la preoteasă), cf. 14, 15/43, 23/32, 4/22, 19/69; **răstsǫp** (ras + tsǫp, de pe bg. *razvikvam*) vb. I. = încep să țip, fac gură multă. *Si răstsăpǫ frătili* (fratele începu să țipe), 15/32 cf. 14/42].

Tsǫst a. Capac și în special capacul « podnitsei » (= tavă de pământ). *U̯a-i... tsǫstu și podnitsa* (uită capacul, uită tava), să vedem care pe care, 454. — Din lat. *tĕstum*.

Tsǫts vb. I. v. *tsǫtsă*.

Tsǫtsă f. Țâță. *I̯elă di ǫngl'ită trei̯ picătur di lapti din tsǫtsa mea* (vino, de înghite trei picături de lapte din țâța mea), 15/94. *Tsǫtsă di rui̯ac* (la albinărit) lavre, căței, ALR. 5467. *Tsǫtsă di matitsă* (botcă, celule în care se naște matca) ib. 5468. [D e r i v a t: **tsǫts** vb. (cf. bg. *cicam*) = sug țâța (în limbagiul copiilor și numai despre copii). Cf. bg. *cica* alb. *sisë*.

Tsrăpés vb. IV. Scot apă. *Tsǫni-ti mult bun ca si tsrăpnim* (ține-te bine ca să scoatem apă), 11/85. *Și că tsrăpniră apu* (și după ce luară apă), 12/85. [Și: **tsrăpnés** vb. IV.]. — Din mbg. *cărpam*.

Tsrăpnés vb. IV. v. *tsrăpes*.

Tsúfcă f. Ciucure. *Copilașil' poartă beati cu tsufts* (flăcăii poartă bete cu ciucuri), Com. I. L. — Din mbg. *cufka*, id.

Tsutsugléd m. v. *tsuntsugled*.

Tsuntsugléd m. Acelaș cu *tsăntsăglet*. Com. C. I. [Și: **tsutsugled**].

Tsutsúl'că f. Moțișor, moț, orice tufă, Com. T. P. — Din mbg. *cuculka*.

U

U̯a adv. Aici. *I̯a, u̯a ari u̯opt cu̯piti di ghipt* (uită, aici sunt opt stoguri de cereale), 9/4. [Și: **u̯átsi** adv. *Its tots u̯atsi* (sunteți toți aici?), 20/29. — Din lat. *ad-hoc*, (arom. *au̯à*).

²Ua interj. v. *-²i̯a*.

U̯ác, -ă adj. Prost, dobitoc. *Cǫtsi fats șa u̯aculi!* (de ce faci așa prostule!), Com. T. P.

Uăcl'u
Uăcl'u-uorb } m. v. *uocl'u.*

Uáiă f. Oaie. *Rau doi frats și rau picurăr ; iel' si dutseu cu oili* (... ei mergeau cu oile, erau păstori), 1/3. *Flară un bil'uc di uoi* (găsiră o turmă de oi), 8/27 cf. 2/8, 7/25. *Bureati-di-uaiă* v. b u r e a t i ; *uaiă răgușă* = cu coarne, ALR. 1805. [Plur. *uol'* (rar). *S-ti duts la uol'*, 11/60. D i m i n u t i v: **uítšcă** f. Com. G. D.]. — Din lat. *ŏvis, -em,* (arom. *oaie*).

Uálă f. Oală. *Puni-l' uala cu spuză* (trage-i chiulul), 823. [D e r i v a t: **ulár** (<lat. *ollarius*), m. = olar. Com. G. D. cf. g r ă n t š a r ; **uălítšcă** f. (dimin.)]. — Din lat. *ōlla, -am,* (arom. *oală*).

Uălítšcă f. v. *uală.*

Uáltăr adv. Alaltăieri. *Ualtăr veà mult călăbaloc la băsearică* (alaltăieri era multă lume la biserică), Com. I. L. — Derivat din *ieri* (arom. *aualtari*).

Uăm m. v. *uom.*

Uáră f. Oară, dată. *La treili uară* (a treia oară), 22/40. *Ăn loc di dou or* (în loc de două ori), 15/94. *La douli, treili... uor* (a doua, a treia... oară), 4/9, 7/49. *Uor-di-căti-uor* (ori de câte ori), 13/65. *Vrină-uară* (vreodată), 1/69. *Niști uor* (câte odată). *Niști uor bruma cadi și la avgust.* Com. I. L. — Din lat. *hōra, -am,* (arom. *oară*).

Uárur Nume de mahala în Lugunța, Com. M. T.

Uáspits m. 1°. Oaspe, musafir. *Uaspitsu nu si prușteată cu beari și cu măncari, ma cu dultsi zbor,* 824. *Si-ń vină vrin uaspits* (o să-mi vină vreun musafir), 825. *Vin* s. *mi duc ăn uaspits* (pentru: *ăn uspets*) = mă duc musafir, mă duc ca invitat la masă. *Si pugudì si vină tumtsea ăn uaspits* (se nimeri să vină atunci oaspe), 5/72. *Si dusì... ăn uaspits,* 26/2. || 2°. Prieten, amic. *Si dusi pri la uaspits* (se duse pe la prieteni), 16/55. [D e r i v a t: **uspitsloc** a. = prietenie. Com. G. D.].— Din lat. *hŏspitem,* (arom. *oaspe*).

Uásti f. Oaste, Com. T. P. — Din lat. *hostis, -em,* (arom. *oaste*).

Uátsi adv. v. *ua.*

Úbav, -ă adj. Frumos. *Cu tor ubivi rubi* (cu astfel de haine frumoase), 19/29, *Tiniru juni ubav,* 21/93 cf. 8/39. | Bun. *Tari ubavă apu* (astfel de apă bună), 5/59. [D e r i v a t: **ubăvíl'ă** f. = frumusețe. *Io s-mi duc să ved ubăvil'ă locului* (eu o să mă duc să văd frumoasa pământului), cf. arom. m u ș a t a l o c l u i, alb. e b u c u r ë e d h e u t), 9/86. — Din bg. *hubav.*

Ubăvíl'ă f. v. *ubav.*

Ubduvéts m. v. *ubduvitsă.*

Ubduvítsă f. Văduvă, femeie căreia i-a murit bărbatul. *Plondzi ca vrină ubduvitsă* (plânge ca o văduvă), Com. G. D. [D e r i v a t: (întrebuințat rar), **ubduvéts** m. = văduv]. — Din bg. *vdovica.*

Ubel' f. (întrebuințat la plur.) Obiele, Com. T. P. — Dintr'un **objelo* (derivat din sl. *obiti*).

Ubidés vb. IV. Caut, cercetez, întreb. *Io 'n tser ti ubideam* (în cer te căutam), 826. *Moartę nu ubidęști* (moartea nu întreabă), 1/2 cf. 5/11, 31/18, 2/25, 2/40, 4/42, 5/59, 6/79. [D e r i v a t: **ubidíri** f. = căutare. C o m p u s (cu pref.): **priubidés** (pri + ubides) vb. IV. = caut, cercetez mă uit să văd, să caut. *Priubidì... să vędă* (se uită să vadă), 4/18 cf. 11/50, **pribidés** vb. IV. = caut, (refl.) mă caut, mă cercetez. *Cǫn mi pribidii ăn džep* (când mă căutai în buzunar...), 2/63 cf. 1/60; **pruubidés** (pru + ubides) vb. IV. *S-la pruubidească*, 20/8, cf.; **pruăbidés** vb. IV. 3/7]. —Din mbg. *obiduam*, (bg. *obiždam*).

Ublǫnc a. Oblânc la șea, ALR. 5504. — Din paleosl. *oblak*.

Ubǫl' N. loc. (Cupa) Com. C. P.

Ubór a. (Țârnareca) Curte, (în celelalte comune) adăpost în fundul curții pentru vite, un fel de grajd, o b o r. Com. T. P. — Din bg. *obor*, (arom. *ubor*).

Ubráz m. Obraz. *Si si spealǎ pi ubraz*, 15/66. *Ună jireașcă roșă ai pri ubraz* (un semn roșiu ai pe obraz), Com. C. I. — Din bg. *obraz*.

Uchimát a. Autorități. *S-nu cazi ăn mońli uchimatului* (să nu cazi în mâinile autorităților), 828. — Din tc. *hukimet*, (arom. *uk'imate*).

Ucrutés vb. IV. Domesticesc. *Calu la ucrutes, la fac crotnic*, ALR. 5502, cf. c r o t n i c. — Din mbg. *ukrotvam*.

Ud, -ă adj. Ud. *Ra ud di plǫiă*, 3/85. [D e r i v a t: **ud** (<lat. *ūdo, -are*), vb. I. = ud. C o m p u s (cu pref.): **zăúd** (ză + ud) vb. I. = ud puțin. *No-am măncat... si-ń la zăud rostu* (n'am mâncat... să-mi ud puțin gura), 5/91]. — Din lat. *udus, -a, -um*, (arom. *ud*).

[2]**Ud** vb. I. v. *ud*.

[3]**Ud** vb. IV. Aud. *Udi un glas*, (aude o voce), 9/70. *Un uom veà uzǫt* (un om auzise), 6/57. *Am uzǫt* (am auzit), 9/47. *Aș uzǫră*, 5/24 cf. 8/16. [Și: (Țârnareca) **ávdu** vb. IV. (ca în arom. numai în ce privește *au>av*), *avdu*, *avză*, *avdi*, *avzăm*, etc. 2/65. (La Huma) perf. s. pers. 3 sing. *uză* în loc de *uzǫ*, 22/69; pretutindeni se conjugă: *uzǫi*, totuși se aude și *uzii*. D e r i v a t e: **niuzǫt, -ă** adj. (cu înțeles activ) = care n'a auzit. *Tsela si fătseà că-i niuzǫt* (acela se prefăcu că nu aude), 9/52; (Huma) **auzitúră** f. = vorbă de clacă, poveste. *Tse auzitur sa tsesti* (ce mai povești sunt și acestea), 955; **priuzǫt, -ă** adj. (adj. verbal al lui *priud*, format de pe bg. *pročut*, cu același înțeles) = faimos, renumit. *Cuola vut-au vrin chisădžiiă priuzǫt* (acolo era un chesegiu renumit), 2/61 cf. 597]. — Din lat. *audio, -īre*, (arom. *avdu*).

Udáiă f. Odaie. *Antră ăn udaiă* (intră în odaie), 12/77, 23/93. [D i m i n u t i v: **udăítšcă** f. = odăiță. Com. G. D.]. — Din tc. *oda*, (arom. *odă* și *udă*).

Udăítšcă f. v. *udaiă*.

Udărvít m. Prost, nătâng. *Udărvituli!* prostule, 830. — După bg. *odărven* « înlemnit », (*dărvo*, « lemn »).

Udbuăs vb. IV. Ințarc copilul, ALR. 552. — Din mbg. *otbivam*.

Udmenítsă f. Schimb. *Ăn udmenitsă* (cu schimbul). (ALR. 3066). Tovărășie la aratul pământului (ib. 5090). — Din bg. *odmenica*.

Udvám adv. v. *odvam*.

Ugáră f. v. *ogor*.

Ugl'indálă f. Oglindă. [Și: **oglindálă** f.]. Com. T. P. — Din paleosl. *oględalo*.

Uguár m. Se zice unuia care nu lucrează, care stă toată ziua pe lângă foc, cf. t š ă n u ș a r. — Din bg. *ogan*.

Ugníști f. Vatră. *Lo un tătšiun di ugniști* (luă un tăciune din vatră), 7/77. *Si știrnù ca 'n ugniștea tată-sui*, 832. — Din bg. *ognište*.

Úgol' adv. Tot, mereu, într'una. *Bra cal, tse-i iastă di tini di ugol' mi scorneș di tru somnu?* (măi calule, ce-i asta de tine, de mă tot deștepți din somn), 17/68. [D e r i v a t: **ugól'că** (bg. *ogolka*) f. = nume de plantă]. — Din bg. *ogol* « tot ».

Ugól'că f. v. *ugol'*.

Ugór a. Loc necultivat, țarină nelucrată, necultivată. Com. G. D. [Și: **ugáră** f. (în expresia) *Pugatša-i dultsi, tucu ugara-i măncoasă*]. — Din sl. *ugar*, (cf. sârb. *ugar*, polon. *ugor*).

Ugudés vb. IV. 1°. Nimeresc, cf. p u g u d e s. *Nu si ugudì căsă* (nu se nimeri acasă), 1/83. *Iel' si ugudiră itri* (ei se nimeriră să fie vicleni), 12/84. || Ghicesc. *Ugudeà, tse-i?* *1 cf. *2, *5, *6, *9, *10, etc. || 2°. Arunc, azvârl, dau în cineva, lovesc. *Ia ugudeà cu meara* (ia lovește cu mărul), 13/81. *Scoati cătšuua s-mi ugudeș*, 68. *La ugudì la uos* (îl lovi s. îl nimeri la os), 847. — Din bg. *ugadjavam*.

Ugulés vb. IV. v. *gol*.

Uidés vb. IV. v. *ul'udes*.

Uiém m. (La moară). Partea de făină ce se dă morarului, în loc de bani, pentru măcinat, o i e m. Com. H. I.

Uigúu Potrivit, nemerit. *Cu un lemn la feasi uigun* (cu un lemn îl potrivi bine), 14/55. — Din tc. *ujgun*, (arom. *uigune*).

Uilíiă adj. Nărăvit, cu nărav. *Moască uiliiă* (catâr nărăvit), 833. — Din bg. *hujlija*, tc., (arom. *huie*), « nărav ».

Uítšcă f. v. *uaiă*.

Ulandžám (Expresie turcească): Dragul meu, copilul meu. *Bra ulandžăm, no-ari tseastă seară loc*

ua ăn tream si dorm, 15/56. — Din tc. *ulumğam*, « băiețelul meu ».

Ulár m. v. *uală*.

Uléră f. Holeră, ALR.

Ulítu vb. I. v. *ul't*.

Uludés vb. IV. v. *lud*.

²**Ul'udés** vb. IV. Aranjez, potrivesc. *La ul'udì tsela lucru* (a aranjat treaba), Com. GH. T. *La ul'udiră mortu* (îl îngropară pe mort), id. [Și: **uludés, uidés, ulun dés** vb. IV. *Iel' aș l'a ulundiră boil'*. (In text greșit: *aș si l'a...*), 6/45].

Ulundés vb. v. *ul'udes*.

Ul't vb. I. Uit. *Izmichiaril' ul'tară că si-u leà tseà măncārea*, 3/48. [D e r i v a t e: **ul'tári** f. = uitare; **ul'tat, -ă** adj. = uitat. (La Oșani se aude și *ulít*, *ulíts*, *ulítă* etc. cu *l* nealterat)]. — Din lat. *oblīto*, *-are*, (din *oblitus*).

Ul'tári f. } v. *ul't*.
Ul'tát, -ă adj. }

Uluveáică (pl. *-veits*) f. Huhurez, ALR. 1054.

Uluvót, -ă adj. Se zice despre un arbore care crește drept și fără noduri. *Făguvină uluvotă* (lemn de fag care crește drept și fără noduri), 55.

Úmă f. Humă, pământ humos. || Nume de localitate, 1/18. [D e r i v a t: **uminéts** m. = locuitor din Huma. *Tsela uminetsu*, 5/V.]. — Din bg. *huma*.

Umărăs vb. IV. | v. *umărọs*.
Umărăt, -ă adj. |
Umărọl'ă f. |

Umărọs vb. IV. Obosesc, (refl.) mă obosesc. *Cum amnau, si umărọră* (cum umblau se obosiră), 1/21. *Că si umărọră, șăzură*, 3/79. *Fitšoru ra umărọt*, 3/79; *Sam umărọt* 15/31; [Și: (Huma) **umărăs** vb. IV. cf. 3/69, **umurọs** vb. IV. **omărọs** vb. IV. *Its omărọts* (sunteți obosiți), 14/19. [D e r i v a t e: **umărọt (umărăt, umurọt, umorọt, omărọt), -ă** adj. = obosit, ostenit. C o m p u s: **dizmărọs, dăsmăros,** (dis + umărọs) vb. IV = mă odihnesc (mai des: r ă p ọ s); **dizmărọt (dăsmărọt), -ă** = odihnit. *Cal' dăzmărọts*, ALR. 3114; **umărọl'ă** f. = osteneală. Com. T. P.]. — Din bg. *umorjavam*, (aor. *umorih*).

Úmbără f. v. *umbră*.

Úmbră f. Umbră. *Șizură să răpọsă la umbră* (șezură să se odihnească la umbră), 1/21. *Bărbatu-i umbră la casă* (bărbatul este sprijinul casei), 881 cf. 880, 882, 883, 779. [Și: (Huma) **úmbără** f. ALR. 1879. *Mi culcai lăngă ună izvoarcă sub umbără*, 7/69 cf. 10/69; **umbrós, -oasă** adj. (<lat. *umbrosus, -a, -um*) = umbros. Com. T. P.]. — Din lat. *ŭmbra*, *-am*, (arom. *umbră*).

Umbrélă f. Umbrelă, ALR. 1879.

Umbrós, -oasă adj. v. *umbră*.

Uminéts m. v. *umă*.

Umoròs vb. IV. } v. *umărọs*.
Umorọt -ă, adj. }

Úmpl'u vb. I. v. *ampl'u*.

Umrăznés vb. IV. Devin, mă fac neplăcut, urît, nu mai plac.

Se întrebuințează mai ales subt forma substantivală a part. perf. **umrăznít** m. *I! umrăznituli, dosta vichi* (destul și tu omule anost, neplăcut !) Com. I. L. [La Papahagi M. R. este trecut cuvântul subt *răzint* și dă ca ex. « *uom răzintuli* » « obraznic », ceea ce este greșit, neexistând, după câte am întrebat eu, o astfel de expresie derivată din *răzint* « argint » și cu un înțeles așa de opus « obraznic »]. — Din paleosl. *omraziti* (dacor. *a se omrăzi*).

Umrăznít m. v. *umrăznes*.

Umuros vb. VI. } v. *umăros*.
Umurot, -ă adj. }

Umút a. Nădejde. *Uomu pănă diiaști, tucu lă umut ăi* (cât trăiește omul, tot are nădejde), 884. || Gând (în expresia). *Tse umut ai*, (ce ai de gând). — Din tc. *umut*.

Un, -ă num. 1. Un. *Unu din noi*, 6/18. *Un-căti-un* (unul câte unul, pe rând), *Ună pristi ună* (una peste alta). *Iel li pusi ună pristi ună*, 5/6. *Ună di ună* (una de alta). *Li zăligai ua tots fazil' ună-di-ună*, 15/16. *Ună-ș-ună la cătso l'epurli* (copoiul îndată îl prinse iepurele), 71/21. 2. adv. Indată, cum. *Ună că ișo* (îndată ce ieși). | 3. Intr'o. *Ună dimineatsă* (într'o dimineață), 3/35. [C o m p u s: **undou** pron. = câteva (cf. arom. n d a u ă, n d o i. *Lă iel nu-l'-tsi măncà, tucu gustà un-dou mutšcots* (lui nu-i era foame, gusta numai câteva bucăți), 15/42]. — Din lat. *unus, -a, -um*, (arom. *un*)

Undou, -ă pron. v. *un*.

Uneác } adv. v. *neac*.
Unétšcut }

Ung vb. III. Ung. *Lisitsa si unsi* (vulpea se unse), 7/30. *Au unsără cu gaz și sfitì*, 23/29. [C o m p u s: **izúng** (iz + ung) vb. III. = ung peste tot. *Cu căigănă tsi veà rămas s-izunsi pristi frunti* (se unse pe frunte), 15/72. D e r i v a t: **uns, -ă** adj. = uns; **unt** (lat. *unctum*) m. = unt. Com. G. D.]. — Din lat. *ŭngo, -ĕre*, (arom. *ungu*).

Úngl'ă f. Unghie, cf. 887, 888. *Ungl'a-tšoarăl'ă* (nume de plantă). Com. T. P. [C o m p u s (cu pref.): **năúngl'u** (nă + unglu) vb. I. = gust din ceva cu vârful degetului. Com. T. P.]. — Din lat. *ŭng[ŭ]la, -am*, (arom. *ungl'e*).

Unlúc m. Ban de zece parale, cf. m i t i l i c. *Doĭ unluts*, 4/52.

Uns, -ă adj. } v. *ung*.
Unt m. }
Unt a. }

Úntru adv. v. *nuntru*.

Unuzéscu vb. IV. (Țârnareca) Seamăn cuiva. *Veà ună feată cari unuzeà cu tini* (era o fată care semăna cu tine), 42/65. — Din gr. ὁμοιάζω, (arom. *undzescu*).

Uócl'u m. Ochiu. *Să-ts cadă spiń ăn uocl'i* (o să-ți cadă spini în ochi), 5/30 cf. 35/40. *Uocl'il' ań ișoră di știtarea* (mi-au ieșit

ochii aşteptând), 842 cf. 840, 843. *Io-l' fătseam cu uocl'u*), 6/VI. [Plur. *uocl'i*, (Ţârnareca) *ocl'ă* şi (mai rar) *uochi*. Şi: (Ţârnareca) **ócl'u** m., (Liumniţa) **uăcl'u** m., 6/76, 4/74. Compus: **uórbu-uocl'u** s. **uócl'u (uăcl'u)- uorb** m. ALR. 21. (Liumniţa) = *a)* tâmplă (la oameni şi la animale) cf. timbă. *Lasă-l' sondzi la uocl'u-uorb*, Com. C. I. *b)* semn deasupra ochiului la câini şi la găini, id.]. — Din lat. *ŏclus, -um*, (pentru *ocŭlus*), (arom. *ocl'u*).

Uólm (pl. *uolń*) m. Ulm, ALR. 1921. — Din lat. *ŭlmus, -um*.

Uóluvă f. Plumb, ALR. 1532. — Din bg. *olovo*.

Uóm m. Om. *Să moră căti doi omiń*, 6/20. *Şi uomu zisi*, 8/2 cf. 846. || Bărbat, soţ. *Iundi-i uomu meu si spunits dirept* (unde este bărbatu-meu să-mi...), 19/39. *Uomu-su* (bărbatu-său), 18/39. [Şi: (Liumniţa) **uóm** m. 3/79, plur. art. (Ţârnareca) *uamińl'ă*]. — Din lat. *hŏmo*, (arom. *om*).

Uórb, -ă adj. Orb. *Am ună... uarbă, pănă-i uarbă ăi bună, ca să-l'-tsi pruveadă nu-i bună* (am o oarbă, până-i oarbă, este bună, după ce începe să vadă, nu-i bună = tšoulă), *19 cf. 850, 851. [Derivat: **urbés** vb. IV. = orbesc. *Să urbeş* = să orbeşit, Com. T. P.]. — Din lat. *ŏrbus, -a, -um*, (arom. *orbu*).

Uórz a. Orz. *Ua ari uopt cupiti di ghipt: unu... ăi di uorz şi lăntu* (unul este de orz şi celălalt...), 9/4. — Din lat. *hōrdeum*, (arom. *ordzu*).

Uos a. Os. *Uasili să-i-li dai la cătsauă* (oasele să le dai la căţea), 5/28 cf. 2/34. [Diminutiv: **ustšíc** m.]. — Din lat. *ossum*, (arom. *os*).

Uóu a. Ou. *Nişti uamiń li picăiau nişti uauă cu lostu*, 16/18 cf. 853, 10/83. [Derivate: **uóu** (lat. **ovo, -are*) vb. I. (despre găină) fac ouă, ou. Compus (cu pref.): **pruuou** (pru + uou) vb. I. = încep să ou, să fac ouă. *Al' pruuuă găl'ina* (găina îi începu să ouă), 600]. — Din lat. *ovum*, (arom. *ou*).

[2]**Uóu** vb. I. v. *uou*.

Upăcloc a. } v. *opacu*.
Upăcós, -oasă adj. } v. *opacu*.

Upăcot, -ă adj. v. *opacu*.

Upăros vb. refl. IV. Mă încăpăţânez la ceva, persist, stărui în ceva. *Si upăraşti ca măgaru la breag* (se încăpăţânează ca măgarul la deal s. la suiş), 857. [Derivat: **upór** (mbg. *upor*). Auzit mai mult în expresia: *upor ăń vini* (îmi vine greu)]. — Din bg. *uporstvuvam*, id. (S'ar putea să fie un derivat din *upor*).

Upíncă f. Opincă. *Lagă dupu vecl'i upintsă* (umblă după socoteli vechi), 862 cf. 860. *Si-ń ports upintsili*, 861. [Derivat: **upincár** m. = opincar, ALR. 6513]. — Din bg. *opinak*.

Upincár m. v. *upincă*.

Upintšánitsă f. v. *upintšonits*.

Upintšónits (pl.). Fir din păr de capră, gros ca fringhia, pentru legatul opincilor și ca fudulii la femei. Com. GH. T. [Și: **(u)pintšánitsă** f.]. — Derivat din *upincă*.

Upistíiă f. Curar (la ham), ALR. 5515.

Upnés vb. IV. Opintesc (refl.) mă opintesc. *Defu si burnì si si upnească, ma nu putù si iasă* (Defu se opinti, dar nu putu să iasă), 23/55. — Din bg. *opinam*, (aor. *opnah*).

Upór v. *upărǫs*.

Uptutšǫs vb. IV. Festonez cu fir roș sau negru. « La sucardi cu roș, la cămașă cu negru ». *Cămeaša ra uptutšǫtă*. Com. GH. T. [D e r i v a t: **uptutšǫt -ă** adj.].

Uptutšǫt, -ă adj. v. *uptutšǫs*.

Upulít, -ă adj. (Liumnița) Deștept, Com. GH. T.

Upupés vb. IV. v. *popă*.

Ur (în expresia) *ari bun ur* se zice pentru primul mușteriu care intră într'un magazin să cumpere ceva și este cu noroc, adică după el mai vin și alții. De asemenea se zice și despre primul întâlnit, dimineața, în drum, când știi că peste zi îți va merge bine, 928. — Acelaș cu arom. *ori?* (cf. *Dacoromania*, II, 473).

Urátš m. Plugar. *Tsela uratš aș ra ăn agru* (plugarul acela își ara în ogor), 1/36. || Constelațiune. Grupul de stele numit « Uratšu », apare dimineața după constelația numită « boii », adecă la revărsatul zorilor, când plugarul iese la câmp, ca să muncească (Com. I. L.). Ursa mică, ALR. 2458, cf. g ă l' i n u ș a. [D e r i v a t: **uratšlǫc** a. = plugărie, ALR. 5049]. — Din bg. *orač*.

Uratšlǫc a. v. *uratš*.

Urăt, -ă adj. v. *urǫt*.

Urbés vb. v. *uorb*.

Úrdă f. Urdă, ALR. 5431. *Añ am ună babă, urdă cacă*, *53 cf. 612. *Lu feasi dă la urdă 'n jos* (îl făcu de trei parale), 865, arom. *urdă*.

Úrdin m. Rând. *La mai micu frăti ai ra urdinu* (fratelui mai mic îi venea rândul), 6/7. *Añ vinì urdinu la mini* (mie îmi veni rândul) 11/73. *Cu urdin* (cu rândul), cf. 5/7. *La urdin* = la rând, cf. 46/40. *Pri urdin* (pe rând). *Dǫu suror, tucu pri urdin puviles* (două surori stăpânesc pe rând), *97 cf. 3/7. || Locul dintre două rânduri (de duzi, de porumb etc.), ALR. 5133. *Printru urdinili di tšărnitš* (printre rândurile de duzi), B. 9. *Zeana di urdiñ*, ib. [Și: (foarte rar) **úrdină** f. *Si-ñ vină urdina si-ñ cǫntă și meu cucot* (o să-mi vie și mie rândul...), 167; **úrdinea** adv. = pretutindeni, peste tot. *Urdinea la căcǫ lucru* (pretutindeni a stricat mai mult decât a făcut ceva), 67 cf. 849; **úrdin** vb. I. (< lat. *ordĭno, -are*) = pun în ordine,

pun la rând, orânduesc. *Mǫni, ca s-li urdină ịel featili* (mâine, când vă pune fetele la rând...). *Al' zisi la ạmpiratu : « urdină-l'a ăscheril' » ...ṣi ạmpiratu l'a urdinǫ* (zise împăratului: pune-i în rând pe soldați și împăratul îi puse în rând). Compus (cu pref.): **priúrdin** (pri + urdin) vb. I. (refl.) = trec pe rând, trec mereu, frecventez. *Tot minletlu si priurdină ṣu nu putură să-u cunoască* (toată lumea trecu pe rând și nu putu, 3/67)]. — Post verbal din *urdin*, vb.

[2]**Úrdin** vb. I. } v. *urdin*.
Úrdină f. } v. *urdin*.
Úrdinea adv. } v. *urdin*.

Urdisés vb. IV. Mă îmbolnăvesc pe neașteptate, așa din senin. Se întrebuințează mai ales, când dormind cineva subt un arbore (nuc) și se îmbolnăvește, se crede că zânele rele (samuvilă) l-au lovit și s'a îmbolnăvit pe neașteptate, 866. Cf. mbg. *urdisvam*.

Urdžán N. loc. (Lugunța).

Urdzătúră f. v. *urdzǫs*.

Urdzíc vb. v. *urdzică*.

Urdzícă f. Urzică. Com. T. P. [Derivat: **urdzíc** vb. I. = (mă) urzic, ALR. 6258]. — Din lat. **urdīca*, *-am*, (arom. *urdzică*).

Urdzoárcă f. v. *urdzǫs*.

Urdzǫs vb. IV. Urzesc, Com. G. D. [Derivate: **urdzătúră** f. = urzeală; **urdzoári, urdzoárcă** f. = alergătoare, (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 54), Com. C. I]. — Din lat, *ordio*, *-īre*, (arom. *urdzîscu*).

Ureácl'ă f. 1°. Ureche. *La scoasiră ṣi călaịu din urecl'i* (le scoaseră și cositor din urechi), 16/33. *Jimitati di par di zid zăcătšǫt* (= ureacl'ă), *89. *Fǫ-u pri ureacl'ă cătšuụa* (nu-ți pese de nimic), 70 cf. 445, 651, 868. *Dǫụ-Urecl'i* (nume de munte) (Conțco). | 2°. (La plug) Cormana mică s. urechia. Com. I. G. (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 51). [La plur. (Liumnița) *urịăcl'ili*, 7/75. Diminutiv: **uricl'úșă** f. = ureche mică. *Izvoarca di uricl'ușă* = nume de izvor în Oșani; **uricl'át** m. = fig. măgar. Com. T. P.]. — Din lat. *orĭcla*, (pentru *aurĭcŭla*), *-am*, (arom. *ureacl'e*).

Uricl'át m. v. *ureacl'ă*.

Uricl'úșă f. v. *ureacl'ă*.

Uríz m. (Planta și fructul) Orez.

Úrlu vb. I. Urlu și (ca și în arom.) strig, chem. [Compuse: (cu pref.): **pruurlu** (pru + urlu) vb. I. *Avdză zmeụlu, litì ṣu ăl' pruurl'ă* (auzi zmeul, alergă și îi urlă), 24/68. *Ṣu ạl' pruurlă lă mul'ari-sa* (și începu să strige la nevastă-sa), 18/68; **zăúrlu** (ză + urlu) vb. I. = încep să urlu. *Am un lup, cǫn zaurlă, ăn lantă lumi* (am un lup, când începe să urle...), *81]. — Din lat. *ŭlŭlo*, *-are*, (arom. *urlu*).

Úrmă f. Urmă. *Acu-i dupu lănt, ịo... urmă nu fac di ụa* (dacă este după altul, eu nu mă mișc de aici, adică nu pornesc), 31/51. *Pi*

urmă (pe urmă). *Pi urmă stătură tots treil' ăn căsă* (pe urmă stătură toți...), 11/10. Nume de loc. în Oșani *Rǫpa-cu-urmili*. Com. G. D. [D e r i v a t: **ąnúrm** vb. I. = urmăresc pe cineva, (refl.) mă mișc. *Mi ąnurmǫ tot drumu* (mă urmări tot drumul), Com. I. L. *Nu mi ąnurmu* (nu mă mișc), 31/51].

Urmán a. Pădure. *Tsista urmăn... ăi di tots*, 16/16 cf. 14/16, 2/48. *Pri urman leamni multi, tucu casă surtsǫl no-ari*, 872 cf. 873. [Și: (Țârnareca) **urmáni** f.]. — Din tc. *orman*.

Urmáni f. v. *urman*.

Urnilíc (di albiń) m. Stupină, ALR. 5455. — Din mbg. *ornilîk?*

Urnisés vb. IV. Dărâm, Com. D. P. — Din bg. *urivam*, (aor. *urnah*).

Urǫt, -ă Urît, (în Țârnareca) rău. *Tse multu urăt treatsi hil'i-mea* (ce rău o duce fii-mea). [Și: **urăt, -ă** adj. 10/67; **urătšǫs** vb. IV. (refl.) = mă înrăiesc, devin, mă fac rău: Com. G. D.]. — Derivat din **urǫs* (<lat. *horrēsco, -*īre*), arom. *urît*.

Úrov a. (pentru *mel' urov*, cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 51). Un fel de bob măcinat ce se dă boilor ca nutreț; (după înțelesul etimologic), m ă z ă r i c h e. *Lantu ăi di urov*, 9/4. *Si-ts pun urov sub tšouli* (o să-ți pun măzăriche subt ghete), adică o să te chinuesc. — Din bg. *urov*.

Úrsă f. Ursă cf. m e t š c ă. *Ań si cătsǫ furniga cu ursa* (mi s'a prins furnica cu ursa), 875. [F e m i n i n: **ursoáńă** f. *Si dunară ca pri ursǫńă*, 876; **ursumbétš** m. = pui de urs, ALR. 4960]. — Din lat. *ŭrsa, -am*, (arom. *ursă*).

Ursoáńă f. v. *ursă*.

Ursumbétš m. v. *ursă*.

Uruiés vb. IV. Alerg, hoinăresc. *Tsela ra linos... si uruià prin sucac* (acela era lenevos și alerga pe stradă), 6/44. — Din sl. *roj* (același cu dacor. *roiesc*).

Urujǫs vb. IV. Inarmez, (refl.) mă înarmez. *Tsiștea si urujǫt-au și aș lat-au căti un cal* (aceștia s'au înarmat și și-au luat câte un cal), 3/61. — Din bg. *orăžavam*.

Urziníc m. v. *plătsintă*.

Úșă (pl. *uș* și *ușur*, ALR. 656) f. Ușă. *Am ună cătsaută, toată zuua latră și seara cǫn vini, si culcă dupu ușă* (= băltiia), *2. [D e r i v a t: **ușár** m.]. — Din lat. *ustia, -*am*, (arom. *ușă*).

Usc vb. I. Usuc. *L-u uscǫ* (a șters-o, a tulit-o), 877. [Ind. prez. *usc, ușt, uscă*. D e r i v a t e: **uscári** f. = uscare; **uscát, -ă** adj. = uscat; **uscát** a. = uscat. *Si dipărtǫ di uscat și u dusi feata* (se depărtă de uscat și o duse fata). — Din lat. *exsūco, -are*, (arom. *usuc*).

Uscár N. loc. (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 24).

Uscári f.
Uscát a. } v. *usc*.
Uscát, -ă adj.

Uşinéts m. v. *Oşani*.

Úsnă f. (întrebuinţat mai des decât «buză») Buză. Com. D. G. — Din bg. *usna*.

Uşníri f. Durere de pe urma unei răceli a corpului s. a membrelor. *Fitšoril' plǫng mult di uşniri* (copiii plâng de pe urma răcelii). [D e r i v a t: **uşnít** a. = răceală la prunci, boală provenită din cauza unei răceli a membrelor, mai ales la copiii mici, la prunci. Com. T. P.].

Uşnít a. v. *uşniri*.

Uspéts a. Ospăţ. *Să si ducă la lisitsa ăn uspets* (să se ducă la vulpe în ospăţ), 5/30. — Din lat. *hŏspĭtium*.

Uspitslǫc a. v. *u̯aspits*.

Ústrălu a. v. *ustrel*.

Ústrel a. Trăznet, lovitură de trăznet (întrebuinţat ca şi în bg. mai mult în expresiile) *ustrelu nu l'-u* = n'are nimic (adică este bine, sănătos), n'are nici pe dracul, 878. *Ustrălu s-ti bată* = trăzni-te-ar, ib. etc. [Şi: **ústrălu** a. **ústrulu** a.]. — Din bg. *ustrĕl* «lovitură de trăznet» şi ca înjurătură.

Ústrulu a. v. *ustrel*.

Ustšíe m. v. *u̯os*.

Ustúră f. Urzeală. *Featili ău̯ dipinară toată ustura* (fetele au depănat toată urzeala), Com. I. L.

Usúc f. Usuc. *Cu usuca si spẹală cămeşle, sta ma mol'*, ALR. 5816. [D e r i v a t: **usuclíi̯ă** adj. în; *lǫnă usuclii̯ă*, si puni la chept la un u̯om con la doari cheptu di frig, ib. cf. 5815.

Usúl' (pl. *-ul'ur*) a. Mijloc, fel; Regulă, normă; *Usul'u cu cari putem si dubim cujurets*, B. 1. *Etcă un usul' lesnic* (iată un mijloc uşor), ib. 8. *Multi usul'ur*, ib. 13. — Din tc. *usul*.

Útcă f. Cucuvaie. Com. T. P. [D e r i v a t: **útcu** m. (fig.) = pierde-vară, gură-cască, prost, id.]. — Din mbg. *utka*.

Utcăi̯és vb. IV. Desţes. [C o m p u s (cu pref.): **disutcăi̯és** (dis + utcăi̯es) vb. IV. = desţes (fig.) cercetez ceva cu deamănuntul, scotocesc, răstorn obiectele numai şi numai să pot găsi ceea ce caut. *Disutcăi̯aşti ca vrin nuşcar* = scotocesc ca un copoiu]. — Din mbg. *otkavam*, id.

Útcu m. v. *utcă*.

Utfór (pl. *utfoară*) m. Cheia uşii Cf. c l' u t š. *Pirdui̯ utforu şi nu pot si dişcl'id cl'utšu*, ALR. 3807, cf. 670. [Şi: **utfúr** m.]. — Din bg. *otvor*.

Utpăsés vb. IV. Distrug, nimicesc pe cineva. *L'a zdruminară, l'a utpăsiră* (i-au omorît, i-au distrus), Com. I. G. — Din bg. *otpasvam*.

Útreş O parte a plugului, (cf. Damé, T. 35, fig. 1 (9); Capidan, *Meglenoromânii*, I, 51).

Utresúc m. Băiatul din urmă, copilul din urmă. *Con da grindina, utresucu la muma scoati un h'er şi la tureaşti nafară ca si pristă*

grindina, Com. GH. T. [Şi: **utrisúc** m. *Tsela mai micu, utrisucu*, 1/55].

Utroávă f. Otravă. *Ats ari pus utroavă* (ţi-a pus otravă), 7/81. *Utroavă dănă vurăts tsi fatsiri* (face-ţi-s'ar otravă), 890 cf. 889, 2/68. [D e r i v a t: **utruvátš** adv. = amarnic. *Vintu suflă utruvatš* (suflă amarnic), ALR. 3121; (Ţârnareca) **utruvés** vb. IV. = otrăvesc. *Si gutfească tseapă şu utroavă si-l' utruviască* să-i otrăvească), 4/68; **utruiés** (forma cea mai răspândită, din mbg. *otrujam*) vb. IV. *Tsea mul'area zisi... «si l'a utrues»*, 10/84 cf. 14/46]. — Din bg. *otrova*.

Utruiés vb. } **Utruvátš** adj. } **Utruvés** vb. } v. *utroavă*.

Utsíd vb. III. (rar) Lovesc, rănesc, cf. t ă l t š o s. — Din lat. *occīdo, -ĕre*, (arom. *utsid*, atestat Weigand).

Utumnázuli! Neruşinatule! 894. — Din tc. *utanmaz* «neruşinat».

Úuă f. Struguri. *Tsista uom să na află uuă la cărtšun* (acest om să ne găsească struguri de Crăciun), 7/31 cf. 1/10. [Şi: **úvă** f. *Lisitsa vineà şi măncà uvă*, 2/93]. — Din lat. *ūva, -am*, (arom. *auă*).

Úvă f. v. *uuă*.

Uvéz a. Ovăz. *Lantu ăi di uvez* (celălalt este de ovăz), 9/4. [D e r i v a t: **uvişonă** f. = locul rămas după secerişul ovăzului, cf. m e l' i n ă, s i c ă r i n ă]. — Din bg. *ovăs*.

Uvişonă f. v. *uvez*.

Úzdă f. Căpăstru. *Al'-u tricu uzda* (îi trecu căpăstrul), 893. — Din tc. *uzda*.

Uzirés } **Uzirnés** } vb. IV. v. *zirnes*.

V

Váeă f. Vacă. *Una di tseali doułi vats veà un mic vitsol* (una din acele două vaci avea...), 14/41. *Vaca-domnului* (vaca domnului, boul domnului); [D e r i v a t e: **văcár** m. = văcar. *Dimineatsa văcăru sabailea işà* (văcarul ieşea dis de dimineaţa), 1/44]. — Din lat. *vacca, -am*, (arom. *vacă*).

Văcár m. v. *vacă*.

Văcătlì adj. v. *văcot*.

Văcóĭ N. loc. în Meglen, (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 11).

Văcot a. Vreme, moment. *Din văcotu lu deadu Adam* (din vremea lui moş Adam, 897 cf. 898, 899, 900, 5/IV. *An văcot* (în vârstă). *Io con ram ăn văcot* (eu când eram în vârstă), 4/12 cf. 6/12. *Tsea sõră, ca vinì ăn văcot* (ajunse în vârstă), 2/58. *Moini ăn tsista văcot* (mâine pe vremea asta), 6/11 cf. 4/21, 5/33, 23/41, 6/73. [D e r i v a t: **văcătlì** adj. = cu stare, avut, ALR. 3015]. — Din tc. *vakyt*.

Vad a. v. *vădes*.

Vádă f. Apă, starea umedă a pământului jilav, ALR. 5124. Cf. s c r o z n i c ă. — Din bg. *vada*.

grindina, Com. GH. T. [Și: **utrisúc** m. *Tsela mai micu, utrisucu*, 1/55].

Utroávă f. Otravă. *Ats ari pus utroavă* (ți-a pus otravă), 7/81. *Utroavă dănă vurăts tsi fatsiri* (face-ți-s'ar otravă), 890 cf. 889, 2/68. [D e r i v a t: **utruvátš** adv. = amarnic. *Vintu suflă utruvatš* (suflă amarnic), ALR. 3121; (Țârnareca) **utruvés** vb. IV. = otrăvesc. *Si gutfească tseapă șu utroavă si-l' utruviască* să-i otrăvească), 4/68; **utruiés** (forma cea mai răspândită, din mbg. *otrujam*) vb. IV. *Tsea mul'area zisi... «si l'a utrues»*, 10/84 cf. 14/46]. — Din bg. *otrova*.

Utruiés vb. } v. *utroavă*.
Utruvátš adj. } v. *utroavă*.
Utruvés vb. } v. *utroavă*.

Utsíd vb. III. (rar) Lovesc, rănesc, cf. t ă l t š o s. — Din lat. *occīdo, -ĕre*, (arom. *utsid*, atestat Weigand).

Utumnázuli! Nerușinatule! 894. — Din tc. *utanmaz* «nerușinat».

Úuă f. Struguri. *Tsista uom să na află uuă la cărtšun* (acest om să ne găsească struguri de Crăciun), 7/31 cf. 1/10. [Și: **úvă** f. *Lisitsa vineà și măncà uvă*, 2/93]. — Din lat. *ūva, -am*, (arom. *auă*).

Úvă f. v. *uuă*.

Uvéz a. Ovăz. *Lantu ăi di uvez* (celălalt este de ovăz), 9/4. [D e r i v a t: **uvișonă** f. = locul rămas după secerișul ovăzului, cf. m e l' i n ă, s i c ă r i n ă]. — Din bg. *ovăs*.

Uvișonă f. v. *uvez*.

Úzdă f. Căpăstru. *Al'-u tricu uzda* (îi trecu căpăstrul), 893. — Din tc. *uzda*.

Uzirés } vb. IV. v. *zirnes*.
Uzirnés } vb. IV. v. *zirnes*.

V

Vácă f. Vacă. *Una di tseali douli vats veà un mic vitsol* (una din acele două vaci avea...), 14/41. *Vaca-domnului* (vaca domnului, boul domnului); [D e r i v a t e: **văcár** m. = văcar. *Dimineatsa văcāru sabailea ișà* (văcarul ieșea dis de dimineața), 1/44]. — Din lat. *vacca, -am*, (arom. *vacă*).

Văcár m. v. *vacă*.

Văcătlì adj. v. *văcot*.

Văcóĭ N. loc. în Meglen, (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 11).

Văcot a. Vreme, moment. *Din văcotu lu deadu Adam* (din vremea lui moș Adam, 897 cf. 898, 899, 900, 5/IV. *An văcot* (în vârstă). *Io con ram ăn văcot* (eu când eram în vârstă), 4/12 cf. 6/12. *Tsea sōră, ca vinì ăn văcot* (ajunse în vârstă), 2/58. *Moini ăn tsista văcot* (mâine pe vremea asta), 6/11 cf. 4/21, 5/33, 23/41, 6/73. [D e r i v a t: **văcătlì** adj. = cu stare, avut, ALR. 3015]. — Din tc. *vakyt*.

Vad a. v. *vădes*.

Vádă f. Apă, starea umedă a pământului jilav, ALR. 5124. Cf. s c r o z n i c ă. — Din bg. *vada*.

Vădés vb. IV. Curăț sămănăturile de buruieni, prășesc, Com. T. P. [D e r i v a t: **vad** a. = curățitul sămănăturilor de buruieni, prășit, id.]. — Din bg. *vadja*.

Vădítsă f. v. *voditsă*.

Văgón a. Vagon, ALR. 2581. Dacor.

Vaį (întrebuințat ca refren în versuri bulgărești, cântate de « dudulets » (paparude). *Oį dodole, mili buje. Letaį letaį pipiruga, vaį dodole, vaį dodole*, Com. T. P. — Dacă ținem seamă de sensul cuvântului bg. *letaį* (sboară, fugi), cf. l i t e s, atunci în *vaį* am putea avea un imperativ dela *vado, -ĕre*, mai ales că cuvântul există și în arom. (cf. Capidan, *Aromânii*, 449).

Vaistrám, cuvânt neînțeles dintr'o zicătoare de joc copilăresc, cf. i l i l i g a.

Văjită f. Vizită. *Am văjită* (îmi serbez ziua numelui), ALR. 2851; *zuŭă di văjită* (ziua numelui), ib. 2852. — Pentru *vizită*.

Văl'ăvítsă f. Moară unde se bate postav (șaiac), în special velințe, bătănii; d â r s t ă. || N. loc. (Lugunța).—Din bg. *valevica*, id.

Váli (pl. *-l'ur* și *-ĭur*) f. Rîu. *Vęm dărat un cutar păn di vali*, 8/27. *Lat di vali*, (om prost, nătăfleț), 903. *La lǫ valea* (s'a dus, s'a sfârșit și cu el), 902 cf. 905, 6/14, 23/8, 9/55. *Ca s-ti lea valea și brazda ti poartă*, 904. Nume de râuri: *Valea-di-Humă*, (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 22), *Valea-rauă*, *Valea-mari*, *Valea-seacă*, *Valea-di-Tšuc*, *Valea-zlambǫcă* (Ośani); *Valea-mari*, *Valea-ratsi*, *Valea-di-cătsǫń* (Cupa); *Valea-di-Cota* (Huma); *Valea-Crańar* (Nânta); *Valea-di-Butšovnic* (Lugunța); *Valea-di-bătǫń*, *Valea-mari* (Liumnița); *Valea-di-ńari* (Oșani); *Valea-seacă* (Barovița). — Din lat. *vallis, -em*, (arom. *vale*).

Văltur m. Vultur. *Vizù un răslan și un văltur*, cf. 1/49, 4/49. *Ca văltur si lăsǫ* (ca un vultur se năpusti asupra lui), 906. [Și: **vúltur** m. *Lă răslān ał' deadi ŭasili, lă văltur trubușoańa* (leului îi dădu oasele, vulturului...), 2/49. [D e r i v a t: **văltúrnitsă** f. n. loc. (Nânta); locul unde se găsesc cuiburi de vulturi]. — Din lat. *vŭltŭr, -em*, (arom. *vultur*, rar).

Văltúrnitsă f. v. *văltur*.

Vămpír m. Vampir, stafie. [Și: **vumpír** m. *Veà un ŭom vămpir tsì măncà lumi* (era un om vampir care mânca oameni), 3/55. [D e r i v a t: **vămpirisés** vb. IV. = mă fac, devin vampir, Com. G. D. **vămpirisít, -ă** adj. = făcut, prefăcut vampir]. — Din bg. *vampir*.

Vămpirisés vb. IV. } v. *vampir*.
Vămpirisít, -ă adj. }

Vănătoári f. Vânătoare. *Vinit-aŭ loc... si si ducă la vănătoari* (a venit vremea să meargă la vânătoare), 3/61. — Derivat din *vin* (cf. arom. *avin*).

Văngărés vb. IV. (despre muște) Bâzâiu. *Muštili văngăres*, ALR. 4416. Și: b a m b ă r e s.

Vănghéịă f. v. *vănghel'ă*.

Vănghél'ă f. Evanghelie. [Și: **vănghéịă** f. *Fărtat pri vănghẹịă* (frate de cruce), ALR. 2627]. — Din bg. *vanghelia*.

Văpsés vb. IV. Vopsesc. *Cu rin si văpses șaịtsili* (cu anin se vopsesc șaiacurile), Com. I. L. [Și: **vupsés** vb. IV. D e r i v a t e: **văpsíri (vupsíri)** f. = vopsit; **văpsít-(vupsít), -ă** adj. = vopsit]. — Din gr. *βάπτω*, (aor. *ἔβαψα*).

Văpsíri f. } v. *văpses*.
Văpsít, -ă adj. }

Var m. Var, cf. *88. [D e r i v a t: **várnitsă** f. = varniță, groapa în care se face varul, cf. B u n a r u - d i-v a r n i t s ă, subt b u n a r; **vărusés** vb. IV. = văruiesc; **vărusít, -ă** adj. = văruit]. — Din sl. *var*.

Várcă f. Luntre, barcă, ALR. 2517. [D e r i v a t: **varcadžóị** m. = bărcaș, ib. 3530]. — Din gr. *βάρκα*, (arom. *varcă*).

Varcadžóị m. v. *varcă*.

Vărdár m. Râul *Vardar*, cf. 14/15. [D e r i v a t: **vărdăréts** m. = Vânt rece ce suflă din Vardar. *Vărdăretsu featsi ịarnă*, 907.

Vărdăréts m. v. *Vardar*.

Várnitsă f. v. *var*.

Văróịe m. Ciocan mare cu care se sfarămă pietre, (cari frọnzi rop mar), ALR. 3939.

Vărtăcól a. Raită, ocol (în expresia) *fac un vărtăcol* (dau o raită, fac un ocol). *Frati, fọ un vărtăcọl și du-mi uneac di apu* (dă o raită până la fântână și adu-mi puțină apă), Com. T. P. — Din bg. *vărti-colo*.

Vărteléșcă f. (Țârnareca) Sfârlează, Com. I. T. [Și: **vărtéșcă** f., id.]. — Din bg. *vărteleška*.

Vărtés vb. v. *ạnvărtes*.

Vărtéșcă f. v. *vărteleșcă*.

Vărtéșli f. (La țesut) Vârtelniță, ALR. 5867. *Ăń am patru suror tucu si stăpes și nu pot si si jungă* (= vărteșli), *91. (In *Meglenoromânii*, I, 54, stă greșit *vărtești*). — Din mbg. *vărtešli*.

Vártica f. Nume de floare. Com. C. I. — Din bg. *vratiga*.

Vărtoápi pl. Vultoare. Păstrat în nume de localități: *Vărtoapi* (Nânta, Oșani); *Vărtochi* (Cupa); *Vărtoapa-l-Mantšu* (Huma); *Vărtoapa-l-Dima* (Cupa). — Din bg. *vartop*.

Vărusés vb. IV. } v. *var*.
Vărusít, -ă adj. }

Vărvălítsă f. Vevereță, ALR. 4972. — Din bg. *věverica*.

Vărvés vb. IV. Trec, merg pe dinaintea cuiva, merg, mă duc. *Zăcătsară si vărvịască un dupu lant* (începură să treacă unul după altul), 14/77. — Din bg. *vărvja*.

Vas a. Orice vas care se întrebuințează la bucătărie și la masă: tingiri, strachini; la Nânta: cană

de apă, ALR. 3958. — Din lat. *vasum*, (arom. *vas*).

Văsiịă m. Rege, ALR. 2688. — Din gr. *βασιλιὰ*, (arom. *văsil'ă*).

Văşíl' m. Vasile, ALR. 3210.

Văştínă f. Păstură, materia din celulele fagurelui, care nu este miere, ALR. 5474, cf. 1691. — Din mbg. *voština*.

Vátăm vb. I. (Ţârnareca) Ucid, omor. *S-ti vătănăm ili tse si-ts fatsim* (să te omorîm, ori ce să-ţi facem), 34/65. [Şi: **vátăm** vb. I. cf. 14/65, 13/65]. (arom. *vatăm*).

Vátăn vb. I. v. *vatăm*.

Vátră f. (Ţârnareca) Vatră. Com. I. T. — Cf. alb. *vatrë*.

Veác a. Veac, fig. vieaţă, tinereţe. *Ań uscǫ veacu* (îmi mâncă vieaţa, nu mă lasă în pace), 908. — Din sl. *věk*.

Veáịcă (pl. *veịts*) f. Ramură, cracă. *Ca si frănsi ună veaịcă, aş căzù pristi lup* (frângându-se o ramură, căzu peste lup), 23/69. *Vlăstarl'i di la vrǫu di veịts*, B. 6. *Veịtsli di dijos* (ramurile de jos) ib. — Din bg. *vějka*.

Veánits m. Cunună, (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 44 şi 47). — Din bg. *věnec*.

Veáră (pl. *verur*) f. Vară. [D e r i v a t: **veárta** adv. = vara, în timpul verii. *Vearta, cǫn s-iịă la sitsirat* (vara, când va fi la seceriş), 9/41. — Din lat. *vēra, -*am, (vēr)*, (arom. *veară*).

Veárdi adj. Verde. *Ancă-i veardi*, încă este verde, necopt (pentru cei necopţi la minte, uşurei), 909. [Şi: (Liumniţa) **vịărd** adj. *vịărdz* = ochi albaştri, ALR. 32. D e r i v a t: **virdeátsă** f. = verdeaţă. Com. G. D., **ạnvirzǫş** vb. IV. = înverzesc, Com. D. G.]. — Din lat. *vĭrdis, -e (vĭrĭdis)*, (arom. *vearde*).

Veárdză f. Varză. *Cazănu cu veardză*, 10/41 cf. 320. — Din lat. *vĭrdia, -am, (vĭrĭdia)*, (arom. *verdzu*).

Veárgă f. Vargă, nuia. *Si-l' dats ... ună veargă di furlină* (să-i daţi o vargă de aur), 2/33 cf. 910. [D e r i v a t e: **virzeáụă** f. = vergea, nuia mică şi subţire. *Tsela dẹdu atsi lǫ ună virzeaụă, atsi la frăşcăl* (= bătrânul acela luă o vergea...). Com. T. P., **virzél** = vergea (pl. *virzeali*) = vergelele dela urzit), id. *Putem dărari leasi... cu virzel' ạmplititi*, B. 3; **virgát, -ă** adj. (< lat. *vĭrgatus, -a, -um*), = vărgat, prevăzut cu dungi. *Pǫnză vĭrgată ca coştăvitsă* (pânză vărgată ca şarpele), 153]. — Din lat. *vĭrga, -am*, (arom. *veargă*).

Veári f. v. *am*.

Veárta f. v. *veara*.

Véchi adv. v. *vichim*.

Vécl'u, -ă adj. Vechiu. *Vecl'i picǫts tradzi* (suferă de pe urma unor păcate vechi), 536 cf. 660. — Din lat. *vĕclus, -a, -um (vĕt[u]lus)*, arom. *vecl'u*.

Ved vb. II. Văd. *Vez mul'ari tsi ịarbă* (vezi muiere, ce iarbă),

4/14 cf. 6/74, 23/55, 13/73. *Să vẹdă cafcu tšireș ari*, 4/18. [Și: (Liumnița) **vi̯ăd** vb. II. cf. 3/73. D e r i v a t e: **videári** f. = vedere; **vizút, -ă** = văzut, (negativul), **nivizút, -ă** adj. (cu înțeles activ) = care n'a văzut. *Tsela micu frāti... rămasi nivizut* (fratele mic rămase fără să vadă), 7/43; (pasiv) *Si feasi nivizut*, 8/34. C o m p u s e: (cu pref.) **zăvéd** (ză + ved), vb. II. = văd puțin. *Di cọn nu mi-am zăvizut cu nitsi un u̯om* (de când nu m'am văzut cu nimeni), 19/94 cf. 17/38; **pruvéd** (pru + ved, întrebuințat numai la pers. 3, de pe mbg. *se provide*, cu același înțeles de) începe să vadă s. începe să se vadă, să se facă ziuă. *Al' la pusiră u̯ocl'il' și ạl'-tsi pruvidzù* (îi puseră ochii și începu să vadă), 34/40. *Si pruvizù* (începu să se vadă), 5/7 cf. 4/7, 13/33, 22/51; **pruvideári** f. = vedere, revărsatul zorilor. *Moi̯nista ancă di la pruvidearea;* **privéd** (pri + ved), vb. II. = *pruved;* **privideári** f. = *pruvideari. Pi la pruvidearea* (pe la revărsatul zorilor), 10/56; **zăpruvéd** (ză + pru + ved) vb. I. = *pruved. Tucu tsi lọ să si zăpruvẹda unec* (cum începu să se vadă puțin), 8/7; **năvéd** (nă + ved, de pe mbg. *navidam*), refl. mă uit bine, văd bine, mă satur de văzut. *Tsela fitšoru si năvizù, ạu̯ vizù bun* (băiatul acela se sătură uitându-se la dânsa), 16/43]. — Din lat. *vĭdeo, -ēre*, (arom. *ved*).

Védră f. Vas de pământ, ALR. 3965. — Din bg. *vĕdro.*

Végl'u vb. I. Păzesc, veghez. *La vigl'am* (îl păzeam), 6/12. *Veagl'ă-ti pul'uli* (păzește-te, puiule), 60 cf. 6/17, 41/65, 15/77, 209. [Și: **végl'um** vb. I. D e r i v a t e: **vigl'ári** f. = păzire; **viglát, -ă** adj. = păzit]. — Din lat. *vĭg[ĭ]lo, -are*, (arom. *avegl'u*).

Vegl'u'm vb. I. v. *vegl'u.*

Vénu Nume de bou s. vacă născută vineri, cf. v i d a.

Ver m. Văr, ALR. 2926.—Prescurtat din « cusurin ver » (lat. *consobrinus verus*) « văr bun », (arom. *cusurin ver*). Cf. p r i m ă v e r.

Véră f. Lege, credință. [D e r i v a t: **virui̯és** (bg. *vĕruvam*) vb. IV. = cred. *I̯a, acu nu ăń virui̯eș, na cartea șu cănt-ạu̯* (uite dacă nu mă crezi, ia cartea...), 5/68 cf. 14/24, 21/47. *Pimintu si 'ntoarnă și nu ti virui̯es*, 554. — Din bg. *vĕra.*

Vi̯ărd adj. v. *veardi.*

Vic a. v. *vicăi̯es.*

Vicăi̯és vb. IV. Chem, strig. *La vicăì tot soi̯u* (chemă tot neamul), 2/94. *Vicăiră popil'* (chemară preoții...), 28/18 cf. 10/6, 14/28, 8/48, 5/79. [La subj. prez. *să vicăi̯es* și *să vicnes. Tsela picurāru lọ să vicăi̯ască « dẹdu dẹdu... »* (ciobanul acela începu să strige: « moșule, moșule... »), 15/25. *Si vicneș : « māmă sămuvilă... »*

(să strigi...), 12/51 cf. 654. *Și vicnì tsela picuraru* (și strigă ciobanul acela), 12/56 cf. 3/30, 3/93, 6/76, 5/79. *U vizù sor-sa, au vicnit* (o văzu pe soră-sa, o chemă), 8/58. Imper. *vicneà*. *Vicneà-l' și tu un* (trage-i și tu una), 911. Postverbal: (Cupa) **vic** (bg. *vik*, cf. arom. *zg'ic* a.) = strigăt, țipăt. *Deadi vicu: « Defu, Defu mi lo Jeji »* (strigă calul: « Defu, Defu, Jeji m'a luat»), 14/55. Compus (cu pref.): **răzvicăiés** vb. IV. (răz + vicăies. de pe bg. *razvikam*) = strig tare. Com. N. P.]. — Din bg. *vikam*.

Víchi adv. v. *vichim*.

Víchim adv. In fine. *Di cota s-nu s-facă vichim mai mult* (cât nici nu se poate mai mult), 8/73 cf. 10/15. [Și: **víchi** adv., 16/79, *vechi* adv., 12/39]. — Din mbg. *vekje*.

Vicnés vb. IV. v. *vicăies*.

Vída f. Numele vacii născută vineri. Cf. l u i a, m a t a, ń e r a, d z o i a, s o b a, v e n u, ALR. 5542.

Vídără f. v. *vidră*.

Videálă f. Lumânare, lumină. *Ma vidęla cu iel' ș-u purtau* (dar lumânarea și-o purtau cu dânșii), 5/7. | Lumina zilei. *Lă videală si veadi junil'a*, 912. *Videală (din cap)* = ochii, 914. *Albă videală* (zi liniștită), 913. — Din bg. *vidĕlo*, (arom. *videală*).

Videálă f. Piele de căprioară. *Să-ń dară... tșoųli di videală* (să-mi facă ghete de piele de căprioară), 5/XVI. — Mbg. *videlo* (it.).

Videári f. v. *ved*.

Vídră f. Vidră. [Și: **vídără** f., ALR. 1170]. — Din bg. *vidra*, id.

Vídza Nume de vacă fătată vineri.

Vigl'ári f. } v. *vegl'u*.
Vigl'át, -ă adj. } v. *vegl'u*.

Vílă f. Furcă. Com. C. I. [Derivat: **vílitsă** f. *L-ambudo... cu ună vilitsă*, 34/51]. — Din bg. *vila*.

Vílitsă f. v. *vilă*.

[2]**Vílitsă** f. Extremitatea inferioară a fălcilor, b ă r b i e. Falcă, Com. T. P. — Din bg. *vilica*.

Vil'oari N. loc. (Huma).

Viluseáști vb. IV. pers. 3. Se cuvine, se cade, se potrivește. *Nu viluseasti si lom tsista drum* (nu se cade...), Com. GH. D. — Din gr. *βουλεύομαι*.

Vímtu a. v. *vint*.

Vin vb. IV. Vin, sosesc. *Al' vinì ună carti la ampirătu* (i-a venit o scrisoare împăratului), 8/48. *Nu ver si viń*, 5/37 cf. 5/30. *Să vinim moini*, 4/14, *Io vinii di cola*, 24/38 cf. 2/6, 18/9, 14/9, 9/13, 7/37, 8/69. *Vin calea* (vin, merg pe drum). *Un piștar... vineà calea*, 1/72. *La vini ăn criel* (îmi vine în minte, îmi dă în gând), 33/18. *Io sam vinit* (am venit), 10/43 cf. 5/80. *Soră-mea... ăi vinită. Viń si-u leau ghiuzel'duńa* (venii să iau pe

frumoasa pământului). *Nu vinără* (nu veniră), 9/60. *Si viniń tu si la dap calu* (să vii tu să adapi calul), 10/47. *Cari di iu ineà, au sudzeau feata* (care de pe unde venea, o sugea fata), 6/67. *Io ăs in cu uamiń* (eu am să vin cu oameni), 19/68 cf. 13/64, 25/64, 15/66, 17, 24/68. [Compus (cu pref.): **privín** (pri + vin) = vin din nou, mă întorc. *Aber nu-ń trimeati... dali si privină*, 2/IV]. — Din lat. *vĕnio, -ire*, (arom. *yin*).

[2]**Vin** a. *Vin.*

Vínă f. Vână. *La dăro pri ună vină* (îl făcu pe o vână), adecă îl slăbi rău, îl făcu o mortăciune, 916. — Din lat. *vēna, -am*, (arom. *vină*).

Víńă f. Vie. *Ań săpaş la vińă* (îmi săpaşi la vie), 917. *Un pădār... vigl'à vińurli* (un păzitor... păzea viile), 1/27. — Din lat. *vīnea, -am*, (arom. *ayińe*).

Vínăt, -ă adj. Vânăt. *Buiauă vinătă* (culoare vânătă), 32/65. *Bureati vinit*, cf. bureati, cf. *22. *prun vinăt*, cf. prun. [Şi: **vínit, -ă** adj. Derivat: **ạnvinătsọs** vb. IV. = învineţesc, Com. I. G., **vinitsọl'ă** f. = boia vânătă, Com. T. P.]. — Din lat. *vĕnĕtus, -a, -um*, (arom. *vinit*).

Vinătór N. loc. (Nânta, Lugunţa).

Vind vb. III. Vând. *Tsi vinz?* (ce vinzi), 3/18. *Nu la vinz măgāru? — la vind, cum nu la vind* (... îl vând cum să nu-l vând), 8/24. *Si vindă*, 161 cf. 1/13. [Derivate: **víndiri** (rar) **vindeári** f. = vânzare, **vindút, -ă** adj. = vândut]. — Din lat. *vendo, -ĕre*, (arom. *vindu*).

Vindeári f. }
Vindút, -ă adj. } v. *vind.*

Ving vb. III. v. *ạnving.*

Víniri f. Vineri. — Din lat. *Vĕnĕris (dies)*, (arom. *viniri*).

Vínit, -ă adj. v. *vinăt.*

Vinitsọl'ă f. v. *vinăt.*

Vint a. Vânt. *Ra vint* (era vânt), 7/7 cf. 13/51, 24/78. *Ăn vint zburaşti* (vorbeşte în vânt). [Şi: (Ţârnareca, aromânism) **vímtu** a *Au loară feata tru vimtu*, 6/67. Derivate: **víntur** vb. = vântur (cereale); **vinturári** f. = vânturare; **vinturítsă** f. = furtună, vijelie, ALR. 1979, 2437]. — Din lat. *vĕntus, -um*, (arom. *vimtu*).

Víntur vb. I. }
Vinturári f. } v. *vint.*
Vinturítsă f. }

Vir a. Baltă. *Căzù ăn vir* (căzu în baltă), 8/30 cf. 2/28, 16/29, 476. [Derivat: **năvirít, -ă** = ud, care este făcut baltă. *Uocl'il' al' tsă năvirits* (ochii îi sunt udaţi), 844; **zăvirít** adj. = tăcut. *Apa zăvirită ari multi mămoruts* (apa tăcută are multe broaşte), 347]. — Din bg. *vir.*

Virăndisés vb. IV. v. *virindises.*

Virdeátsă f. v. *veardi.*

Virdzeáuă f. Vergea, Com. T. P. [Şi: **virdzél** m. id.]. — Din lat. **vĭrgĕlla, -am*, (arom. *virdzeao*).

Virdzél v. *virdzeaŭă.*

Virgát, -ă adj. v. *veargă.*

Virghíịă f. Impozite la stat. — Din tc. *verghi*, (arom. *vergíe*).

Virígă f. Verigă. *Am un bou cọn si culcă, uoasili ạl'-tsi dună* (= virighili), *93. — Din bg. *veriga.*

Virín(i) a. Supărare, mâhnire. *La păzari virini no-ari* (la tocmit nu încape supărare), 921. [D e r i v a t e: **ạnvirín** *(nvirin)* vb. I. (refl.) = mă supăr, mă mâhnesc, mă întristez. *Să nu nă 'nvirinọm — ti ạnviríń?* (să nu ne supărăm — te superi?), 15/6. *Şi drācu si ạnvirinọ* (şi dracul se supără), 4/3. **ạnvirinári** f. = supărare; **ạnvirinós, -oasă** adj. = supărat. *Io ancă sam ạnvirinos* (şi eu sunt mâhnit), 6/54 cf. 7/83. C o n t r a r i u l: **disviríni** a. *Virinea ari şi disvirini*]. — Din lat. *venēnum*, (arom. *virin*).

Virisíịă f. Datorie, Com. P. M. — Din tc. *veresi*, (arom. *veresie*).

Virnidisés vb. IV. Sărăcesc, devin sărac, pierd averea, scad, cf. 922. [Şi: **virăndisés** vb. IV. D e r i v a t e: **virnidisíri** f. = scădere, sărăcire; **virnidisít, -ă** adj. = scăzut, sărăcit]. — Din tc. *veran*, « dărămături ».

Virnidisíri f. | v. *virnidises.*
Virnidisít, -ă adj. | v. *virnidises.*

Viruiés vb. IV. v. *veră.*

Virzeáli f. pl. | v. *veargă.*
Virzeáuă f. | v. *veargă.*
Virzél a. | v. *veargă.*

Vis a. Vis. [D e r i v a t: **viséz** vb. I. (rar) = visez, Com. T. P. (mai des) **ạnvisizés** = visez. *Prudurmi... şi ạnvisizọ* (adormi şi visă), 12/51. — Din lat. *vīsum*, (arom. *yis*).

Visés vb. IV. Atârn, spânzur de ceva. *Seac di moali viseaşti* (sec de moale atârnă) = nasu), *55. [C o m p u s (cu pref.): **privisés** şi **pruvisés** (pru + vises, de pe bg. *provisnuvam*, cu acelaşi înţeles de) atârn. *Áń-tsi pruvisì ca bărsoghir* (s'a lipit de mine ca un prost), 34]. — Din bg. *visja.*

Víşină f. Fructul vişinului, vişină. [Şi: **víşnă** f. D e r i v a t e: **víşin, vişn** m. = vişin; **vişnár** m. = pasăre care mănâncă vişine. Com. T. P.]. — Din bg. *višnja*, (arom. *vişină*).

Vişmínt a. v. *vistmint.*

Vişn m. | v. *vişin.*
Víşnă f. | v. *vişin.*
Vişnár m. | v. *vişin.*

Viştmínt a. Veşmânt, îmbrăcăminte, Com. T. P. [Şi: **vişmínt** a.]. — Din lat. *vestimentum*, (arom. *visminte*, rar).

Vítă f. Vită, animal. *Ăn tsela loc nu vẹ călcat lānti viti* (în locul acela nu călcaseră alte vite), 8/94. *Antrară tots ăn cāsă... ạncărcāră vitili* (intrară toţi în casă, încărcară vitele), 5/24 cf. 6/24, 6/36. — Din lat. *vīta, -am.*

Vítlă f. Instrument în forma pieptenului, la baza căruia se găsește un fus care se învârtește și servește spre a curăți bumbacul de sămânță. *Am un munti, la ună parti neaŭă la lăntă gărdușcă* (= vitla di bumbac), *94. *La tricui̯ prin vitlă* (îl trecui prin vitlă, adică îl obișnuii cu ceva), 924. — Din bg. *vitlo*.

Vítsă f. Viță. *Dats ună pratšcă di vitsă* (dați-mi un băț de viță), 8/31. *Vitsă... ąnmugurǫtă* (viță îmbobocită), 9/31. — Din lat. **vītea -am, (vītis)*, (arom. *ayită*).

Vitsălúş, **Vitsilúş** m. v. *vitsǫl*.

Vitsǫl m. Vițel. *Vitsǫl vini la mini, bǫu̯ si fugă* (vițel a venit, bou o să plece), 14/79 cf. 15/41. *Ca vitsǫlu dupu vacă* (se zice pentru copiii care aleargă după mamele lor), 926. [Și: **itsău̯**, 11/67. D i m i n u t i v: **vitsălúş, vitsilúş** m. = vițeluș. Com. G. D., **vitsălár** m. = păstor de vite, id.]. — Din lat. *vĭtĕllus, -um*, (arom. *yitsăl*).

Vitúl' m. Ied care nu mai suge lapte, ied înțărcat. Com. G. D. [Și: **vitui̯** m. ALR. 1789. D e r i v a t: **vitul'ár** m. = păstor de « vitul' », id.]. — Din lat. *vĭtŭleus, -um*, (arom. *vitul'*). Pușcariu, *Et. Wb.* 1867.

Vitúl'ár m. v. *vitul'*.

Vizés vb. IV. v. *vizez*.

Vizéz vb. IV. Brodez, lucrez la gherghef. [Și: **vizés** vb. IV. D e r i v a t e: **vizíri** f. = brodare; **vizít, -ă** adj. = brodată. Com. G. D.]. — Din bg. *vezam*, id.

Vizír m. Vezir. *Fitšoru lu viziru* (băiatul vizirului), 10/46. — Din tc. *vezir*.

Vizíri f., **Vizít, -ă** adj. v. *vizes*.

Vizút, -ă adj. v. *ved*.

Vla m. Valah. Numele Românilor din Meglenia. *Tari nă-i tlaca la noi̯ Vlașil'* (așa ni-i firea nouă Românilor), 774. [D e r i v a t e: **vlăşés, -eascĕ** adj. = românesc; **Vlahía** f. = România. Com. G. D.]

Vlădícă m. Vlădică, arhiereu, episcop. Com. G. D. — Din bg. *vladika*.

Vlágă f. Vlagă, umezeală. *Rogozinili tsǫn vlagă*, B. 3, *Cu havà și fără vlagă* (cu aer și fără umezeală), ib. 4. [D e r i v a t: **vlăjnic** adj. = umed. *Loc vlajnic*, ALR. 2539. *Si nu iịă nitsi caldă nitsi vlajnică*, B. 7, cf. 8]. — Din bg. *vlaga*.

Vlăh'íă f. v. *vla*.

Vlăjnic, -ă adj. v. *vlagă*.

Vlăng, -ă adj. (Țârnareca), Umed, muiat, Com. I. T. (Se găsește în arom. cu același înțeles). — Din mbg. *vlănga*. Cf. v l a g ă.

Vlășés, -eascĕ adj. v. *vla*.

Vlăstár f. Vlăstar. *Ịăl si scunsi sub ună vlăstar* (el se ascunse subt un vlăstar...), cf. 8/70. — Din gr. *βλαστάρι*, (arom. *vlăstare*).

Vlătšǫs vb. IV. Trag lâna cu « pălămǫrts » (v. p ă l ă m ǫ r c ă), o scarmăn. Com. G. D. — Din bg. *vlača*, id.

Vlétšcă m. } v. *vlitšọs.*
Vletšọs vb. IV. }

Vlitšọs vb. IV. Târăsc, trag, duc după mine. *Li vlitšau̯ drumu* (le târau pe drum), 9/10. [Şi: **vlitšọs** vb. IV. 3/6. C o m p u s (cu pref.): **zăvlitšọs** (ză + vlitšọs) vb. IV. = încep să târăsc. *Au̯ zăvlitšaşti mū-mă-sa* (... și începe să târască pe mamă-sa), 2/6. D e r i v a t : **vlétšcă** m. = Târîe-brâu, om de nimic, nătărău. *Un vletšcă* (un târîe brâu), 3/51 cf. 927]. — Din bg. *vlěča.*

Vóditsă f. Bobotează, vodiță. Şi: **vădítsă** f., ALR. 2773, cf. 2779. — Din bg. *vodici.*

Vódniță f. Năpârcă din apă, ALR. 6228, cf. n ă p r ọ t c ă. — Din mbg. *vodnitsa.*

Voi̯ vb. IV. Vreau. *Tu nu ver si ti 'nsor?* (nu vrei să te însori?), 12/39 cf. 18/28, 5/37, 20/38, 10/49, 14/48. *Feata nu va* (fata nu vrea), 5/38. *Va-nu-va* s. *vru-nu-vru* (vrând-nevrând); *va-nu-va să si ducă* (vrând nevrând o să se ducă) 4/11 cf. 7/47. || Refl. iubesc. *Tsel'a fitšoril' mult si vreau̯* (băeții aceia se iubeau foarte mult), 6/57. [Şi: (Liumnița) **vu̯ăi̯** vb. IV. = voi, vreau. *Tsi̯ă bun vi̯ăr si-ts fac? — nu vu̯ăi̯ tsivà* (ce bine vrei să-ți fac — nu vreau nimic), 18/73 cf. 2/74, 12, 8/74, 2/76].—Din lat. *volo, -*ēre,* (pentru *velle*), (arom. *voi̯*).

Volb a. Aparat cu care se adună pe sul firele de u s t u r ă, cf. n ă v i i̯ e s. — Acelaș cu arom. *volbu,* din lat. *volvo, -ĕre.*

Vom vb. III. Vomez, vărs, cf. d ă z v o m. *Ia la vumọ* (ea l-a vărsat), 27/32. [Şi: (Liumnița) **vu̯ăm** vb. III. C o m p u s (cu pref.): **pruvom** (pru + vom) vb. III. = vărs. *Ań si pruvumọ* (îmi veni să vărs), 602. D e r i v a t: **vumút, -ă** adj. = vomut, Com. T. P.]. — Din lat. *vŏmo, -ĕre,* (arom. *vom*).

Vọnditsă f. Cârlig de fier. Com. GH. T. (La cingătoare) *vọnditsă di ncuptšarea.* — Din paleosl. *ọdica,* (cf. dacor. u n d i ț ă).

Vọrbă f. Salcie. [Şi: **vu̯ărbă,** f. ALR. 1926; **vrăbă** f.]. — Din bg. *vrăbă.*

Vrăbă f. v. *vọrbă.*

Vrăculác m. Strigoiu, vampir, Com. T. P. [D e r i v a t e: **vrăculisés** vb. IV. = mă fac, devin vărcolac, fig. mă iuțesc, mă aprind, mă fac rău de tot, id.]. — Din bg. *vărkodlak.*

Vrăculisés vb. IV. v. *vrăculac.*

Vrajal'că f. v. *vrăjọs.*

Vrăjọs vb. IV. [Intrebuințat numai subt forma c o m p u s ă (cu pref.): **zăvrăjọs** (ză + vrăjọs) = vorbesc, strig după ceva. *Uom no-ari si zăvrăjască* (om nu este să vorbească), 21/90. D e r i v a t: **vrajál'că** (bg. *vražalka*) f. = femee care vorbește într'una, căreia nu-i tace gura]. — Din sl. *vražiti.*

Vránă adj. = (despre capre) neagră. *Capră vrană,* 23/79. — Din bg. *vrana.*

Vrăp a. pl. Arbore, tufiș (după G. D.) salcie, cf. v r ǫ b ă. *Dǫ-u cătšuua la mini și fui prin vrăp* (dă-mi căciula și fugi prin tufiș), 11/44 cf. 12/44, 9, 10/35. S'ar putea să vină din pl. lui *vrǫbă* care face *vǫrb* și *vrǫb (vrǫp, vrăp)*.

Vrăptšán m. (Liumnița) Vrabie. Com. G. M. [Și: **vroptšán** m. Com. S. H.]. — Din bg. *vrabče*.

Vrăstă f. Vârstă. *Si sam și io ăn ta vrăstă* (să fiu și eu în vârsta ta), 930 cf. 449. — Din bg. *vrăst*, (arom. *vrăstă*).

Vrătnitšícă f. Portiță. *Džumsi guluplu tru ău tsarlui vrătnitšica* (ajunse gulubul în portița țarului), 9/67. — Din bg. *vratnička*.

Vrátšă f. v. *vrătšă*.

Vrătšă f. Putină de pământ. [Și: **vrǫtšă** f. = vas de pământ, ALR. 3963, **vrátšă** f. *Vratšă di ńari*, 9/57. D e r i v a t: **vrătšúl'că** f. (dimin.). *Ună vrătšul'că*, 10/72]. — Din mbg. *vrăčva*.

Vrătšúl'că f. v. *vrătšă*.

Vrau m. Locul de treierat, ALR. 3933. | Snopii puși pe arie, vraf. ib. 5300. — Din bg. *vrah*.

Vrău a. Vârf. *Li ligǫ di vrău breastului* (le legă pe vârful ulmului) 19/41 cf. 33/65. [Și **vrou** a. *Leau vrou di căimac* (zmântânesc laptele), ALR. 5565]. — Din bg. *vărh*.

Vreádnic, -ă adj. Vrednic, capabil. *Its vrednits, nu its vrednits* (sunteți vrednici...), 6/19 cf. 931. — Din bg. *vrěden*.

Vreámi f. Vreme, timp, cf. v a c ǫ t. *Zăstătù putsină vreami* (așteptă puțină vreme), 5/38. *Vreami di nǫuă ań* (timp de nouă ani), 8/65 cf. 4/60. — Din bg. *vrěme*.

Vrighiés vb. IV. Vorbesc încet, fac sgomot. Com. I. G. cf. arom. v ă r g h e s c u, același cu dacor. v o r b e s c.

Vrin, -ă pron. Vreun, un. *Tu nu laș vrină șărvetă* (luași vreo cârpă), 4/42. *Vrină metšcă* (vreo ursă) 3/85 cf. 1/14, 493. — Din lat. *vel-unus*, (arom. *vărnu*).

Vroptšán m. v. *vrăptšan*.

Vrótšă f. v. *vrătšă*.

Vróu a. v. *vrău*.

Vrutsáică (pl. *-tsoits*) f. Cucuiu, ALR. 6. — cf. mbg. *vărcalka*.

Vuăi vb. IV. v. *voi*.

Vuărbă f. v. *vǫrbă*.

Vúică m. v. *vuitši*.

Vuitši m. Unchiu. *S-mi duc cu vuitši si fac furlǫc* (să mă duc cu unchiul să fur), 1/89. [Și: **vúică** (bg. *vuiko*) m. *Vujcă-sa ai zisi*]. — Din bg. *vujko*, (voc. *vujče*).

Vuloágă f. Păjiște, poiană (păstrat numai în n. loc. Huma), Com. T. P. — Din paleosl. *vologa*, (arom. *vuloagă*).

Vúltur m. v. *văltur*.

Vuóm vb. III. v. *vom*.

Vupsés vb. IV. }
Vupsíri f. } v. *văpses*.
Vupsít, -ă adjă }

Vut, -ă adj. }
Vutsíiă f. } v. *am*.

Z

Zą- pref. [Şi: **ză-** pref.]. — Din bg. *za-*.

Ză- pref. v. *zą*.

Ząăndipárti adv. v. *diparti*.

Zăbáia adv. v. *baia*.

Zăbăvés vb. IV } v. *zăboves*.
Zăbăvít, -ă adj. }

Zăbít m. Ofiţer. *Rămasi saldi ampirătu şi lants zăbits* (rămase numai împăratul şi alţi ofiţeri). — Din tc. *zabit*, (arom. *zăbit*).

Zăboi m. (La pluguri) Bârţa s. bârsa ce ţine plazul, (cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 5).

Zăbovés vb. IV. Zabovesc, întârziu. *Ca zăbovì ară mult văcqt* (dacă întârzie iarăşi multă vreme), 15/16. [Şi: **zăbăvés** vb. IV. *Zăbăvì mult*, 13/16. Derivate: **zăbăvít, zăbuvít, -ă** adj., adv. = târziu. *Luşutiia cqn vini mai zăbăvit*, B. 12.] — Din bg. *zabavjam*.

Zăbubutés vb. IV. v. *bubutes*.

Zabúcur vb. I. v. *bucur*.

Zăbún, -ă adj. v. *bun*.

Zaburqs vb. IV. v. *burqs*.

Zăbuvít, -ă adj. v. *zăboves*.

Zac vb. III. Zac, stau culcat, stau în pat, stau. *Si zacă la umbără* (la umbră), 10/69. *Di un mes zatsi* (de o lună zace), Com. I. L. *Cqti zac 'n iel* (ştie multe), 932. || (Intrans.) Ţin pe cinev'. *Mai micu li zătsę [uoili] la tqrlă* (mai micul le ţine la târlă), 2/3. [Derivat: **zătzeári** f. = zăcut. *Mi dor uasili di zătzeari* (mă dor oasele de zăcut), 7/69; **zăcút, -ă** adj = zăcut]. — Din lat. *jaceo, -ēre*, (arom. *dzac*).

Zăcát vb. I. v. *cat*.

Zăcáts vb. v. *cats*.

Zăcătšqri f. v. *zăcătšqs*.

Zăcătšqs vb. IV. Agaţ, prind, (refl.) mă agăţ, mă prind, mă opresc. *Si si zăcătšască* (să se oprească), *7. [Şi: **năcătšqs** (bg. *nakačvam*), vb. refl. = mă prind, mă urc, Com. N. T. Derivate: **zăcătšqri** f. = prindere; **zăcătšqt, -ă** adj. = prins. *Jimitati di par di zid zăcătšqt* (jumătate de par, agăţat s. prins de zid), *89]. — Din bg. *zakačvam*.

Zăcătšqt, -ă adj. v. *zăcătšqs*.

Zăclátin vb. I. v. *clatin*.

Zăclumburés vb. IV. v. *clumbures*.

Zăcrív, -ă adj. v. *criv*.

Zăcút,- ă adj. v. *zac*.

Zádă f. Zadă. *Că cu zada u ubideaşti* (caută bătaia cu lumânarea), 933. | Nume de loc.: *Puntea di zadă* Oşani), Com. G. D. — Din lat. *daeda -am*, (arom. *dzadă*).

Zădiinés vb. IV. v. *diies*

Zădinés vb. Mă apuc de cineva cârtesc în contra ciuva, ating, mă leg de cinev'. *Zădineà un nidutot şi cată-ts săir* (leagă-te de un netot şi fă haz de prostiile lui). Com. G. D. — Din bg. *zadĕvam*.

Zădinzúr vb. I. v. *dinzur*.

Zădipárti adv. v. *diparti*.

Zădórm vb. IV. v. *dorm*.

Zădún vb. I. v. *dun*.

Zădurmít, -ă adj. v. *dorm*.

Zăfălés vb. IV. v. *făles*.

Zăfărfărés vb. IV. Arunc, azvârl, cu iuțeală mare. *Ca la lo tsela măgāru di coadă, di la zăfărfărì prijur* (și când îl luă de coadă și îl azvârlì), 22/32.

Zăfríg a. v. *frig*.

Zăgád a. v. *gad*.

Zăgálbin, -ă adj. v. *galbin*.

Zăgár m. Ogar. *Scoasi un zăgar* (scoase un ogar), 33/39 cf. 6/21, 18/79. [F e m i n i n: **zăgărítsă** f. = femeușcă ogarului. *Au trimęsi zăgăritsa să-l' ducă pǫini*, 15/8. — Din bg. *zagar*.

Zăgărítsă f. v. *zăgar*.

Zăghíįă f. Păreche. *Ună zăghiįă di tšouli* (o păreche de ghete), 6/62. *Ună zăghiįă di bruinitsă* (o păreche de mătănii), 5/78. *Zăghiįă di izmeani* (pereche de izmene), 7/35 cf. 7/66. — Din gr. *ξεῦγος*.

Zagrád N. loc. (Barovița), Com. G. D. — Din bg. *zad-grad*.

Zăhirè Provizie, îngrășământ? *Tribuįaști s-la zăvălim gnoiu la corinu di sfaca tšărnitš, dintru că zăhireu tse da birichet ăį sub di marzinea lu corinil' minuts*, B. 9. — Din tc. *zahire*, cf. z ă į r è.

Zăįártă adj. } v. *įerb*.
Zăįérb vb. III. }

[2]**Zăįérb** vb. III. Călesc. Cf. zăvărǫs. *La zăįerb įeru*, ALR. 6604. — Derivat din *įerb* «fierb».

Zăįért, -ă adj. v. *įerb*.

Zăimés vb. IV. Imbolnăvesc pe cineva. *Nostru frati la au zăimit sămuvilili* (pe fratele nostru zânele l-au îmbolnăvit), Com. T. P. [D e r i v a t e: **zăimít, -ă** adj. îmbolnăvit; **zăimíri** f. = îmbolnăvire]. — Din mbg. *zaimam*.

Zăimíri f. } v. *zăimes*.
Zăimít, -ă adj. }

Zăimtšǫs vb. IV. *Și apa au zăįmtšaști*, 18.

Zăír a. Fiere. *Utroavă și zăir dă nă vurăts tsi fatsiri toati bunili cǫti ts-am fat* (face-ți-s'ar otravă și fiere toate bunătățile ce ți-am făcut), 890. — Din tc. *zeir*, (s. *zeihir*).

Zăįrè f. Marfă. *Cǫt puni zăįrè lupu* (cât strânge, cât economisește un lup, atâta, și el), 936. — Din tc. *zahire*, (arom. *zăiree*).

Zăįríeaf, -vă adj. Impilit, despre un copil nedesvoltat, ALR. 2262. — Derivat din *zăir?*

Zăitín a. Unt-de-lemn. *Ca zăįtinu pri apu sta* (stă ca unt-delemnul pe apă), 937. — Din tc. *zeityn*.

Zăitšár m. Acvilă care se hrănește cu iepuri, de unde își derivă și numele, i e p u r a r, v u l t u r-d e - s t â n c i. Com. G. P. — Din bg. *zajčar*.

Zălăfés vb. IV. v. *laf*.

Zălămárdzini adv. v. *marzini*.

Zălátru vb. I. v. *latru*.

Zăleáu̯ vb. I. v. *leau̯*.

Zălég vb. I. } v. ²*leg*.
Zăligári f.
Zăligát, -ă adj

Zăling vb. III. v. *ling*.

Zălipés vb. IV. v. *lipes*.

Zălúf a. Buclă de păr, zuluf. Com. G. D. cf. d z u l u f t s u l u f. — Din tc. *zülüf*.

Zălúm a. Jaf, nedreptate, Com. V. J. [Și: **zălúm** a.]. — Din tc. *zulum*.

Zălumutés vb. v. *lumutes*.

Zămănánc } vb. v. *mănanc*.
Zămănc
Zămănc

Zămăntrés vb. IV. v. *măntres*.

Zămătés vb. IV. v. *mătes*.

Zámcă (pl. *zomts*) f. Deal mai mic, dâmb, movilă, (ALR. 2471, 3113), dumbravă, (ib. 392). Cf. r i t.

Zămét a. Nevoie, suferință. *Traș mari zămet* (am avut mult de suferit), Com. T. P. — Din tc. *zahmet*, (arom. *zăhmete*).

Zămíntšun vb. v. *mintšun*.

Zămítšcu vb. I. v. *mitšcu*.

Zámnu vb. I. v. *amnu*.

Zămól' vb. v. *mol'*.

Zămúlt adj. adj. v. *mult*.

Zămumés vb. IV. v. *mumes*.

Zămutrés vb. v. *mutres*.

Zănăi̯át a. Meșteșug, meserie. *Fără să știi̯ă nitsi un zănăi̯at* (fără să știe nici un meșteșug), 2/79. [Plur. *zănăi̯aturli*, 7/79, 4/21 cf. 1/21, 5/21]. — Din tc. *zanat*, (arom. *zănate*).

Zănăpnés vb. IV. Opintesc, mă opintesc. *I̯a zănăpneà pots să-u tureș sinduchi̯a* (ia opintește-te, poți să ridici..), 27/68.—Din bg. *opinam*.

Zăncálic vb. I. v. *ąncalic*.

Zăncălzǫs vb. IV. v. *ąncălzǫs*.

Zănchi̯ór m. Ursuz, păcătos. Com. I. G. — Pentru etim. cf. n ă m c h i̯ o r.

Zăndán m. Intunerec, închisoare. *Zuu̯a 'n zăndan, noaptea 'n migdan* (= lostul di ușă), *44. — Din tc. *zandan*.

Zăngunisés vb. IV. } v. *ąngunises*
Zăngunisít, -ă adj.

Zănítsă f. Cingătoare, (cf. Capidan, *Meglenoromânii* I, 44). [Și: **zunítsă** f.]. — Din bg. *zunica*.

Zănoágă f. Zănoagă. Explicat: *locu i̯undi-i zăviit*, ALR. 2492. — Din bg. *za(d)noga*.

Zănór vb. I. v. *nor*.

Zăntămǫń vb. I. v. *tămǫńă*.

Zántru vb. I. v. *antru*.

Zăntuníi̯ă f. Familie, rudenie, oameni de ai familiei. *Ca vinì zuu̯a di ąnsurarea, dănară toată zăntunia și feasiră nuntă* (venind ziua de însurătoare, strânseră toate rudeniile și făcură nuntă), 22/94. *Vinit-au̯ toată zintunia*, 6/61. [Și: **zintuníi̯ă** f., 6/11]. D e r i v a t: **zăntunilǫc** a. = înrudire, rudenie, Com. T. P. — Din **zinture* (pl. lui *zintu*, dacor. *gintu*, cf. Capidan, în *Dacoromania* VII, 125).

Zăntunilǫc a. v. *zăntuniịă*.

Zănúcl'u a. v. *zinucl'u*.

Zănurári f. } v. *nor*.
Zănurát, -ă adj. }

Zānvărtés vb. } v. *ąnvărtes*.
Zănvărtíri f. }

Zănvéts vb. v. *ąnvets*.

Zănviịés vb. v. *ąnviịes*.

Zăpád n. Apus (păstrat numai într'un n. loc. Barovița). — Din bg. *zapad*.

Zăpărǫs vb. IV. Opresc, (refl.) mă opresc. *Nu putù si ịasă și tšarcu si zăpără*. (nu putu să iasă și roata morii se oprì), 13/72 cf. 6/13. *Nu ąụ pot zăpărǫri* B. 8. [Derivat: **zăpărǫri** f. = oprire; **zăpărǫt, -ă** adj. = oprit]. — Din bg. *zapiram*.

Zăpléc vb. I. v. *plec*.

Zăpnés vb. IV. Opresc, (refl). mă opresc, mă țin de cineva, stăruesc, îl încolțesc. *Lisitsa si zăpnì* (vulpea se opri), 8/13 cf. 18/79. — Din bg. *zapinam*, (aor. *zapnah*).

Zăpórt vb. I. v. *port*.

Zăpricăjǫs vb. v. *pricăjǫs*.

Zăpríns, -ă adj. Aprins, (la brânză) iute: *zăprinsă* (bronză) = brânză iute. Cf. spărot. ALR. 5450. — Derivat din *prind*.

Zăprislăgăịés vb. IV. v. *slăgăịes*.

Zăpruvéd vb. II. v. *ved*.

Zăptisés vb. IV. Opresc. *Cola veà ună lāmńă cari l'a veà zăptisit apa* (acolo era un balaur care îi oprise apa), 3/34. [Derivate: **zăptisíri** f. = oprire; **zăptisít, -ă** adj. = oprit]. — Din mbg. *zaptisuvam*, id.

Zăptisíri f. } v. *zăptises*.
Zăptisít, -ă adj. }

Zaptíụ m. Gardist. *Feata află... un zaptiụ. Zaptiụlu cum...* (fata află... un gardist, gardistul...), 39/65. — Din tc. *zapti*, (arom. *zăptiụ*).

Zăpucát vb. I. v. *cat*.

Zăpudrǫd vb. III. v. *rǫd*.

Zar a. Zar. Com. T. P. — Din tc. *zar*.

Zăr adv. Par'că, cașicum. [Și: **zer** adv.]. Com. T. P. — Din bg. *zăr*, (tc.).

Zăráf m. Zaraf. Com. T. P. — Din tc. *zaraf*, (arom. *zăraf*).

Zărǫm vb. I. v. *rǫm*.

Zărán m. Numele boului născut joi. Cf. dzoịa, ALR. 5541.

Zărár Pagubă, pierdere. cf. ziịan. *Nu lă si fatsi vrin zărar* (nu li se face vreo pagubă), B. 1. cf. 15. — Din tc. *zarar*, (arom. *zărare*).

Zári f. (numai în expresia): *da zari soarili* (soarele răsare întreg), ALR. 2426. — Din paleosl. *zarja*.

Zărijǫs vb. IV. Părăsesc, las la o parte. *Li zărijǫ toati* (le-a lăsat toate la o parte), 942. — Din bg. *zarĕzvam*.

Zărǫd vb. III. v. *rǫd*.

Zărǫm vb. I. v. *rǫm*.

Zărǫs a. v. *rǫd*.

Zărpopa (expresie bulgară). *Si-ts daụ un măgār și cǫn... si-l' zits*

« *zărpopa* » *iel tucu si-ts cacă pari* (o să-ți dau un măgar și când îi vei spune zârpopa...), 3/50. — Din bg. *zăr-popa*.

Zărușọs vb. IV. v. *rușọs*.

[2]**Zărușọs** vb. IV. Doborî, strivi. *Gron zărušọt di ploiur* (grâu strivit, culcat de ploi), ALR. 5201. — Derivat din *rușọs*.

Zărzăvát a. Zarzavat, Com. P. M. [Și: **zărzuvát** a.]. — Din tc. *zarzavat*, (arom. *zărzăvate*).

Zărzuvát a. v. *zărzăvat*.

Zășătăies vb. IV. v. *șătăies*.

Zăscúlt vb. I. v. *scult*.

Zăseác m. Stavila care se pune la « leana » (brazda) unei țarini s. unei grădini. Com. G. D. *Ai la flọ zăseacu* (a dat de tot secretul, a dat de rostul unui lucru), 944. — Din bg. *zasěka*.

Zăsfirés vb. IV. } v. *sfires*.
Zăsfiríri f. } v. *sfires*.

Zășọd vb. II. v. *șọd*.

Zăspún vb. III. v. *spun*.

Zăstári f. } v. *stau*.
Zăstáu vb. I. } v. *stau*.

Zăsúflu vb. I. v. *suflu*.

Zătreámur } vb. I. v. *treamur*.
Zătrémur } vb. I. v. *treamur*.
Zătriămur } vb. I. v. *treamur*.

Zătripnés vb. IV. v. *tripnes*.

Zătsăpés vb. IV. v. *tsăpes*.

Zătseári f. v. *zac*.

Zátsi num. Zece. [Și: **zeátsi** num. *Fitšoru... cọn ra di un an, ra ca di zeatsi* (copilul când era de un an era ca de zece), 6/40. — Din lat. *děcem*, (arom. *dzatse*).

Zătsín vb. v. *tsin*.

Zătšucăiés vb. IV. v. *tšucăies*.

Zătšudés vb. } v. *tšudes*.
Zătšudít, -ă adj. } v. *tšudes*.

Zătutšọs vb. IV. v. *tutšọs*.

Zăúd vb. I. v. [2]*ud*.

Zăúrlu vb. I. v. *urlu*.

Zăușọs vb. IV. Bag de seamă, ascult cu atențiune, prind cu urechea, bag în minte. Com. T. P. — Din mbg. *zaušuvam*.

Zăvălés vb. v. *anvăles*.

Zăvărọs vb. IV. Călesc. Cf. z ă i e r b. *La zăvărašti ieru* (îl călește fierul), ALR. 1662. — Din bg. *zavarjam*.

Zăvărọt, -ă adj. (despre mâncare) arsă, afumată, ALR. 4055. — Din bg. *zavarja*.

Zăvéd vb. II. v. *ved*.

Zăvirít, -ă adj. v. *vir*.

Zăvlitšọs vb. IV. v. *vlitšọs*.

Zăvọi m. Pădure pe marginea unei ape, zăvoiu (păstrat numai în n. loc. Oșani). — Din bg. *zavoj*.

Zavrăjọs vb. IV. v. *vrăjọs*.

Zăzburọs vb. v. *zburọs*.

Zber vb. I. Zbier. *Că capră zbiirà* (zbiera întocmai ca capra), 5/23. — Din lat. *verro, -are*, (arom. *zg'er*).

Zbor a. Vorbă. *Dultsi zbor* (vorbă dulce), 824. *Zlămboatsi zboară* (cuvinte adânci, înțelepțești), 939. [D e r i v a t e: **zburọs** (cf. mbg. *zboruvam*) vb. IV. = vorbesc. *Nu zburaști iel că zburaști*

alba (nu vorbește el, vorbește rachiul), 5. Compus (cu pref.): **zăzburǫs** (ză + zburǫs) vb. IV. = încep să vorbesc, vorbesc. *Cari si zăzburască, tsela si la gunească* (cine va începe să vorbească, acela să-l ducă la păscut), 2/35 cf. 3/44. — Din bg. *zbor*, (arom. *zbor*).

Zburǫs vb. IV. v. *zbor*.

Zcărl'u vb. I. (Despre cal, Țârnareca). Dau capul în sus, ridic capul. *Caulu zcărl'ă ănsus șu nu vrea si beà apă* (calul dete capul în sus și nu vroì să bea apă), 15/64.

Zdăpărǫs vb. IV. Opresc. *Cal'i dăzmărǫts cu zor pots s-l'a zdăpărǫš* (caii odihniți, anevoie îi poți opri), ALR. 3114. — Derivat din *dăpărǫs*, (cf. dupăros).

Zdrácă f. Lumina fulgerului, orice lumină dela un obiect care scapără. *Tsęstă zdracă mo cum ăi, tucu să iasă vrin...*, 2/24 cf. 3/24. — Din bg. *zrak*.

Zdrăvéts m. Nume de plantă. Com. C. I. — Din bg. *zdravec*.

Zdrăvuiés vb. IV. (refl.) Urez bun venit cuiva. *Ca junsiră la ampirătu, si zdrăvuiră* (după ce ajunseră la împărat își urară bun venit), 19/93. — Din bg. *zdravuvam*.

Zdravu-jivu (bulgărism). Formulă de urare la o întâlnire între două persoane. Corespunde: ești bine sănătos cf. zdrăvuies. — Din bg. *zdravo-živo*.

Zdrog m. Nume de pasăre. Com. G. D.

Zdrubés vb. IV. v. *drubes*.

Zdrúmin vb. I. Stâlcesc *La zdruminǫ di chiutec* (îl stâlci s. îl snopi în bătăi), 6/13. [Derivate: **zdruminári** f. = stâlcire; **zdruminát, -ă** adj. = stâlcit], (arom. *zdrumin*).

Zdruminári f. } v. *zdrumin*.
Zdruminát, -ă adj. } v. *zdrumin*.

Zeánă f. Sprânceană, deal. *Ăń am un gulub alb... Tucu di pri zeană-zeană meardzi* (umblă din deal în deal), *8. *Zeană di urdiń*, ALR. 5133. — Din lat. *gĕnna, -am*, (arom. *dzeană*).

Zeátsi num. v. *zatsi*.

Zeázit a. Deget. *Cu zeazitu ăn rost* (cu degetul în gură), 7/43. *Bat zeazit* (mă iscălesc, îmi pun iscălitura), 36. *Am zatsi ǫnș tots cu căti ună plǫtšă ăn cap* (am zece inși toți cu câte o placă în cap = zeazitu), *95. [Și: **zęist** a. *Mi cătsǫ cu rostu di mieu zęistu* (mă apucă cu gura de degetul meu), 8/3. Plur. (regul.) *zeaziti* și *zeisti*, art. *zęistili*, 17/9. Diminutive: **zizitíe, zizitítš** m. = degețel Com. G. D.]. — Din lat. *dĭgĭtus, -um*, (arom. *deadzit, dzeadzit*).

Zéfcă f. (Țârnareca), Petrecere, chef. — Din tc. *zevk*.

Zéhie f. Ciocan mai mic, Com. T. P.

Zęist a. v. *zeazit*.

Zer adv. v. *zăr*.

Zet m. (rar) Ginere, cf. zinirі. *E, zetuli, nivęsta ta-i loșă* (ei, gi-

nerică, nevastă-ta este bolnavă), 24/94. — Din bg. *zet*.

Zgáir vb. I. Zgăriu. *Cu ungl'ili zgair*, ALR. 2189. *La zgăirǫ* (îl zgârie), ib. — Din lat. **excario, -are*.

Zgărpés vb. IV. Dau drumul cuiva, îl las. *Ligăts-mi cu ună fuărtămă di miăjluc și zgărpits-mi ănuntru... la zgărpiră ănuntru* (legați-mă cu o funie de mijloc și lăsați-mă înăuntru [în puț]... îl lăsară înăuntru), 3/73. | (Refl.) Dau fuga, fug, plec, mă duc în grabă. *Feata bucuroasă că scăpǫ, si zgărpì căsă* (fata bucuroasă că scăpă plecă acasă), 15/73 cf. 14/73. *Iel si zgărpì ca si l'a prijungă* (el se grăbi ca să-i ajungă), 10/55 cf. 2/63, 6/76. — Cf. alb. *grep* s., *grepoj* vb. « mit Hacken herausziehen ».

Zgărtšitúr f. pl. v. *zgărtšǫt*.

Zgărtšǫt, -ă adj. Increțit, cu cute. *Cămeașa ăi zgărtšǫtă la numir*, ALR. 3290. [Și: **zgărtšitúr** f. pl. = cută la haină, ib. 3270. cf. z g r ǫ t š c h i. — Din bg. *zgrăčam*.

Zgrǫm vb. I. v. *răzgrămat*.

Zgrǫtšchi f. pl. Cută la haină, cf. z g ă r t š i t u r, ALR. 3270. — Din bg. *zgrăčki* (dela zgrăčam).

Ziafét a. Petrecere, Com. P. M. — Din tc. *ziafet*, (arom. *ziafete*).

Zibéc m. v. *șebec*.

Zic vb. III. Zic. *Pōpa ał' zitsę « a izmichiăruli »* (popa îi zicea...), 24/8. *Ał' zitsi la mūma la fitšoril'* (îi zice mamei băieților), cf. 20/18, 19/72, 10/58, 4/83, etc. [Și: (Țârnareca) **dzăc** vb. III., 12/66, 26/68. D e r i v a t: **zis** a. = zisă. *Zisu tǫu las treacă* (să se facă pe voia ta), 947]. — Din lat. *dīco, -ĕre*, (arom. *dzîc*).

Zid a. Zid. *Zidurili [rau] cu slănină di porc* (zidurile erau cu slănină de porc), 23/18 cf. 12/77, 12/68, *89. [D e r i v a t: **zidés** vb. IV. (puțin întrebuințat se zice « fac zid ») = zidesc; **zidíri** f. = zidire; **zidít, -ă** (rar), **zidusít, -ă** adj. = prevăzut cu zid. Com. T. P.]. — Din bg. *zid*.

Zidés vb. IV. v. *zid*.

Zidíri f. } v. *zides*.
Zidít, -ă adj. } v. *zides*.

Zidnitsur N. loc. (Lugunța).

Zidusít, -ă adj. v. *zides*.

Zift Instrument la argintari.

Ziián Pagubă cf. z a r a r. *Tseaști muhlizoań fac ziian la bubi*, B. 3. *Tšarnitšu nu-i ăn ziian*, ib. 6, cf. 5. — Din tc. *zian*, (arom. *ziane*).

Zilímcă f. Nume de arbore. *Am ună tuiagă di zilimcă*, Com. I. L. — Din bg. *zelenka*.

Zimbídi f. v. *tsimbidi*.

Zimbléc a. (pl. *-eatsi*) Arătător la ceas, ALR. 3906 (tc.).

Zinghíiă f. Scară de șea. [Și: **șănghíia** f.]. Com. T. P. — Din tc. *üzengi*.

Zinghín s., adj. Bogat, avut. — Din tc. *zenghin*.

Zínir m. v. *ziniri*.

Zíniri m. Ginere. *La fęsi ziniri* (îl făcu ginere), 16/28. *Zinir-tu*

(ginerele tău), 16/39. [Și: **zínir** m. Diminutiv: **zinirítš** m. = ginerel. Com. G. D.]. — Din lat. *gĕner*, *-rum*, (arom. *dzinire*).

Zinirítš m. v. *ziniri*.

Zintuníi̯ă f. v. *zăntunii̯ă*.

Zinúcl'u a. Genunchiu. [Și: **zănúchl'u** a. *Ạl' tsi frănsiră ṣamindọu̯li pitšoari din zănucl'i* (i se frânseră amândouă picioarele din genunchi), 18/69. Compus (cu pref.): **ạnzănúcl'u, ạnzinúcl'u** vb. I. = îngenunchiu. *Si ạnzănucl'o antru sọmt* (se îngenunchie înaintea icoanei), Com. I. L. Cf. ALR. 2765. **Ạnzănucl'ári, ạnzinucl'ári** f. = îngenunchiere, id.]. — Din lat. *genŭc[ŭ]lum*, (arom. *dzinucl'u*).

Zirnés vb. IV. Mă uit puțin (prin gaură), zăresc, văd. *Au̯ zirnirä cola i̯undi măncà* (o văzură unde mânca), Com. T. P. [Compus (cu pref.): **uzirés** vb. IV. (u + zires s. din bg. *oziram-se* = mă uit, cat la ceva) = id. *Tu si nu uzireș* (tu să nu te uiți); **uzirnés** vb. IV. = id. *Păn s-ti uzirneș, ti cumpără și ti vindi* (până să te uiți tu, te cumpără și te vinde), 895. — Din mbg. *ziram*, (aor. *zirnah*).

Zis a. v. *zic*.

Zizitíc }
Zizitítš } m. v. *zeazit*.

Zlămbítsă f. Copac înalt, drept. Com. C. I. cf. arbur, șumă. || N. loc. (Oșani).

Zlămbóc, -ă adj. Adânc, cf. dăncà. *Să facă ună groapă zlămboacă* (să facă o groapă adâncă), 3/93. *Trapu-zlămboc* (râul adânc) n. loc. în Cupa. Com. N. P. — Din mbg. *zlăbok*.

Zlătár m. (Țârnareca) Argintar. *Si mărită la zlătaru* (s'a măritat la argintarul), 10/65 cf. 11/65. [Derivat: **Zláti** = n. de persoană, 2/VI]. — Din bg. *zlatar*.

Zláti m. v. *zlătar*.

Zmăcăi̯ăs vb. IV. (refl.) Mă dau pe ghiață. *Mi zmăcăi̯ăs pristi gl'ets*, ALR. 1257. — Din bg. *smăkvam*.

Zmeáni f. Izmene. Com. G. D. — Din vsl. *izmĕni*.

Zméu̯ m. (Țârnareca) Balaur, cf. lamńă. *Zmeu̯lu feasi si priznească* (balaurul dete să se uite), 28/68 cf. 27/68. — Din bg. *zmĕj*.

Zmutšọs vb. IV. (refl.) Mă opintesc, mă smucesc. Com. T. P. *L'-u smutšọ* (a șters-o, a tulit-o) 576 cf. 707. *Tsela rapu si gmutšọ*. Com. T. P. [Și: **smutšọs** vb. IV., **smuntšọs** vb. IV.].— Din bg. *smuča*.

Zóbi m. Nutreț pentru cai, mai ales ceea ce se pune în « zobnic » ca să mănânce un cal. Com. T. P. [Derivat: **zóbnic** m. (bg. *zobnik*) = traistă cu sămânță ce se atârnă de capul calului, când i se dă să mănânce id. — Din bg. *zob*.

Zóbnic m. v. *zobi*.

Zói̯că N. de vacă fătată joi.

Zọmbă f. (La dulgherie) Ghinul. Com. C. I. *Zọmbi-di-șărọri*: instrument de brodat. - Din paleosl. *zạbŭ*.

Zómbitsă f. Umflătură la gingie, ALR. 1128. — Derivat din *zǫmbă*.

Zǫna v. *zǫnă*.

Zǫnă f. Zână. *Li lǫ zǫnili și li deadi la drats* (le luă zânele și le dădu dracilor), Com. T. P. *Zǫna Zǫna-mică* nume de munți (Nânta) cf. Capidan, *Meglenoromânii*, I, 20. — Din lat. *Diana*, (arom. *dzîna*).

Zor f. (pl. *Zori*). *Ancres zorli* (zorile se ivesc), ALR. 2375. *Mi sculaĭ ăn zor*, ib. 2376. *Creapă zorli* ib. 2377. — Din bg. *zora*.

[2]**Zor** a. Nevoie, strâmtoare mare, zor. *Cǫn si ai̯ zor* (când vei avea nevoie), 18/2. [Și: **zort** a. *Fitšoru ca vizù mult zort, si feasi gulup*, 23/79; **zórlea** (în expresia) *cu zorlea* (cu de-a sila, cu forța). — Din tc. *zor*, (arom. *zore*).

Zǫr a. Zăr.

Zórlea adv. v. [2]*zor*.

Zornéšt (bureati) m. Un soiu de bureți, ALR. 6404.

Zort a. v. [2]*zor*.

Zot adv. (în expresia): *ăn zot*. (contra), ALR. 3169. — Din mbg. *zăt*.

Zulúm a. v. *zălum*.

Zunítsă f. v. *zănitsă*.

Zupcui̯és vb. IV. Tropăiesc. *Zupcui̯ aşti cu pitšoarili* (dă din picioare), ALR. 1475, [Și: t r u p u t e s], ib.

Zur a. Jur. *Din-zur* s. *din-zur-ăn-zur* s. *ăn-zur* (împrejur, jur împrejur, împrejur). *Din zur dí tšesmă criscù i̯arbă multă, dintru că locu nu ra călcat* (împrejurul fântânei crescu iarbă multă...). 32/40. *Am un cupilaş răsădit din zur ăn zur tot cu răvol și butšaşti* (împodobit de jur împrejur numai cu revolvere), *17. — Din lat. *gyrus*.

Zúu̯ă f. Zi. *Ună zuu̯ă, i̯a si dusi* (într'o zi ea se duse), 5/82. *Pristi un-dǫu̯ zǫli* (peste o zi două), cf. 5/8, 6/10. *Din zuu̯ă-zuu̯ă* (zi cu zi, în fiecare zi), 949. *Cu zǫlí* (cu zile, cu vieață). *Curtulisì lupu cu zăli* (scapă lupul cu vieață), 14/72 cf. 948. [Plur. *zǫli* și *zăli*. Și: (Țârnareca) **dzúu̯ă** f., 28/65. C o m p u s: **astăz** adv. = azi, astăzi. *Astăz vreamea nu-i bună*. Com. G. D. D e r i v a t: **zúu̯ăta** adv. = ziua, în timpul zilei. *Și noaptea tribui̯aşti s-la minim havau..., ama nu cǫta mult cǫt zuu̯ăta* (și noaptea trebue să primenim aerul, însă nu atât de mult ca în timpul zilei). B. 8]. — Din lat. *dĭes, -em*, (arom. *dzuă*).

Zúu̯ăta. adv. v. *zuu̯ă*.

